CHRONICON DE LANERCOST.

CHRONICON DE LANERCOST.

M.CC.I.—M.CCC.XLVI.

E CODICE COTTONIANO
NUNC PRIMUM TYPIS MANDATUM.

IMPRESSUM EDINBURGI:
M.DCCC.XXXIX.

EDINBURGH PRINTING COMPANY, 12, SOUTH ST DAVID STREET.

PRESENTED TO

THE MAITLAND CLUB

BY ARCHIBALD CAMPBELL

OF BLYTHSWOOD.

THE MAITLAND CLUB.

M.DCCC.XXXIX.

THE RIGHT HONOURABLE

THE EARL OF GLASGOW,

PRESDENT.

HIS ROYAL HIGHNESS THE DUKE OF SUSSEX.
JOHN BAIN, ESQ.
ROBERT BELL, ESQ.
SIR DAVID HUNTER BLAIR, BART.
BERIAH BOTFIELD, ESQ.
SIR THOMAS MACDOUGALL BRISBANE, BART. K.C.B.
HIS GRACE THE DUKE OF BUCCLEUCH & QUEENSBERRY.
JOHN CROSS BUCHANAN, ESQ.
10 WALTER BUCHANAN, ESQ.
THE MOST NOBLE THE MARQUESS OF BUTE.
ALEXANDER CAMPBELL, ESQ.
THE RIGHT HONOURABLE LORD JOHN CAMPBELL.
THE HONOURABLE HENRY COCKBURN, LORD COCKBURN.
JAMES T. GIBSON CRAIG, ESQ.
JAMES DENNISTOUN, ESQ.
JAMES DOBIE, ESQ.
RICHARD DUNCAN, ESQ. TREASURER.
WILLIAM JAMES DUNCAN, ESQ.
20 JAMES DUNLOP, ESQ.

SIR JOHN DUNLOP OF DUNLOP, BART. M.P.
JAMES EWING, ESQ. LL.D.
KIRKMAN FINLAY, ESQ.
WILLIAM FLEMING, D.D.
WILLIAM MALCOLM FLEMING, ESQ.
JOHN FULLARTON, ESQ.
JOHN BLACK GRACIE, ESQ.
THE RIGHT HONOURABLE THOMAS GRENVILLE.
JAMES HILL, ESQ.
30 LAURENCE HILL, ESQ. LL.B.
GEORGE HOUSTON, ESQ. M.P.
JAMES IVORY, ESQ.
JOHN KERR, ESQ.
ROBERT ALEXANDER KIDSTON, ESQ.
GEORGE RITCHIE KINLOCH, ESQ.
JOHN GARDINER KINNEAR, ESQ.
JOHN GIBSON LOCKHART, ESQ. LL.D.
JAMES LUCAS, ESQ.
ALEXANDER MACDONALD, ESQ.
40 WILLIAM MACDOWALL, ESQ. VICE-PRESIDENT.
THE VERY REV. DUNCAN MACFARLAN, D.D.
ANDREW MACGEORGE, ESQ.
ALEXANDER MACGRIGOR, ESQ.
GEORGE MACINTOSH, ESQ.
DONALD MACINTYRE, ESQ.
JOHN WHITEFOORD MACKENZIE, ESQ.
ALEXANDER MACNEILL, ESQ.
JAMES MAIDMENT, ESQ.
THOMAS MAITLAND, ESQ.
50 JOHN MAXWELL, ESQ.

WILLIAM MEIKLEHAM, ESQ.
WILLIAM HENRY MILLER, ESQ. M.P.
ROBERT MONTEITH, ESQ.
JAMES PATRICK MUIRHEAD, ESQ.
WILLIAM MURE, ESQ.
WILLIAM SMITH NEIL, ESQ.
ALEXANDER OSWALD, ESQ.
JOHN MACMICHAN PAGAN, ESQ. M.D.
WILLIAM PATRICK, ESQ.
60 EDWARD PIPER, ESQ.
ROBERT PITCAIRN, ESQ.
JAMES CORBET PORTERFIELD, ESQ.
HAMILTON PYPER, ESQ.
PHILIP ANSTRUTHER RAMSAY, ESQ.
JOHN RICHARDSON, ESQ. LL.B.
WILLIAM ROBERTSON, ESQ.
ANDREW RUTHERFURD, ESQ.
JAMES SMITH, ESQ.
JOHN SMITH, YGST. ESQ. SECRETARY.
70 WILLIAM SMITH, ESQ.
WILLIAM SMYTHE, ESQ.
MOSES STEVEN, ESQ.
DUNCAN STEWART, ESQ.
JOHN SHAW STEWART, ESQ.
SYLVESTER DOUGLAS STIRLING, ESQ.
JOHN STRANG, ESQ.
THOMAS THOMSON, ESQ.
WILLIAM B. D. D. TURNBULL, ESQ.
PATRICK FRASER TYTLER, ESQ.
80 ADAM URQUHART, ESQ.

PREFACE.

§ 1. The Chronicle of Lanercost, now printed for the first time, contains a general history of the affairs of England and Scotland, together with incidental allusions to Continental proceedings, extending from the year 1201 to the year 1346.

The reputation which this work has acquired in the estimation of Tyrrell,* Wanley, Nicolson,† and Hailes,‡ as exhibiting,

* Speaking of the reigns of Edward the First and his Son, he says, . . . "As for the Scottish and Northern affairs in the latter end of the first of the kings last mentioned, and during the whole reign of the latter, I have been beholding to the manuscript Chronicle of the Abbey of Lanercost in Cumberland, which contains so exact an account of our English affairs, especially in all things relating to Scotland, that one may admire how these monks, that lived in so remote a corner of England, should come to that nice and particular information of the most civil and military transactions. This is also preserved in the same library, (namely, the Cottonian;) and it is a pity that that part of it at least had not been published in the same volume with the Decem Scriptores."—The General History of England, by James Tyrrell, Esq., vol. iii., Preface, p. v. fol. Lond. 1704.

† Concerning Wanley and Nicolson, see § 13.

‡ It is singular that, although frequently quoted by Hailes, through the medium of Tyrrell, his Lordship had overlooked the passage just now quoted from that Historian, and declared his ignorance as to where the manuscript was deposited. See Annals of Scotland, ii, 316, edit. 4to.

in their opinion, a minute, valuable, and authentic detail of the transactions, whether peaceful or hostile, between these kingdoms, naturally makes its publication, in a complete form, highly desirable; and a comparison of its information with the details of contemporary historians and authentic instruments, satisfactorily shows, that the opinion of these eminent writers has not been hastily formed. Sanctioned, then, by the authority of such high names, as well as by its own intrinsic merits, the present work may be considered as a valuable addition to the historical literature of Scotland.

§ 2. In order correctly to estimate the nature of the information which is here recorded, it is necessary that we should endeavour to ascertain, as far as possible, the period when, the place where, and the individual by whom the Chronicle of Lanercost was written; for it is obvious, that the value which ought to be attached to a historical statement should be in proportion to the means which the historian possesses of knowing the truth of that which he communicates.

The whole Chronicle, as it now stands, has been reduced to its present form, about the latest period of which it treats, by a writer who had before him materials of a varied character, and of unequal merit. We shall proceed, then, to endeavour to separate and to classify these different sources of information, assigning to each the degree of weight to which it is entitled.

§ 3. Premising that this Chronicle, in the only ancient copy which has descended to us, is appended as a Continuation to the Annals of Roger of Hoveden, beginning where the work of that writer terminates, without a break of any description, we remark, in the first place, that the composition clearly indicates a northern origin. The general tone of the whole, particularly its intimate acquaintance with persons, places, and events connected with the districts on either side of the Tweed and Solway, inevitably leads to this conclusion. Nor are we permitted to hesitate between the kingdoms to which its author, or authors, belonged; for the English prejudices with which it abounds are strongly marked, especially during the struggles which followed the death of the third Alexander.* We may therefore safely conclude that it is the production of a writer who resided in one of the northern English counties.

§ 4. From the ignorance which generally prevailed among the laity during the Middle Ages, as well as from various incidental allusions contained in the work itself, it is not difficult to imagine that it was composed by an inmate of some religious establishment; and a variety of circumstances induce us to believe that a considerable portion of it, if not the whole, was written

* See instances at pp. 169, 171, 344–350, &c.

by a Friar Minor, or, in other words, by a member of the Mendicant Order of St Francis. Without attempting to cite all the passages upon which this opinion is founded, it is presumed that the following are enough to establish its accuracy.

The praises of St Francis, the patron Saint of the Order, are frequently mentioned. His expedition into the Holy Land, (p. 27,) the establishment of the Minorites, (pp. 2, 3,) the wide extension of that fraternity during his lifetime, (p. 32,) his death, (pp. 32, 35,) and canonization, (p. 35,) are thought worthy of being recorded. We also find some particulars regarding the arrival of the Franciscans in England, (pp. 30, 31,) their establishment at Newcastle, (p. 3,) and at Carlisle, (p. 42;) and narratives are introduced for the purpose of manifesting their zeal in the services of religion, (pp. 20, 118, 129, &c.) and the extraordinary benefits which result from joining their order, (pp. 35, 71, 186, &c.)

§ 5. Upon this assumption we are able to account for the appearance of several narratives, the introduction of which would otherwise seem out of place in a work like the present. The history of Groteste, Bishop of Lincoln, fills some pages, (pp. 43—46;) but Groteste was Lecturer in the Franciscan School at Oxford, (p. 45,) and was such a zealous advocate for the poverty upon which the Mendicant Orders prided themselves, that he ad-

dressed to the Minorites a sermon in its praise,* and, at his death, he bequeathed his valuable library to their establishment at Oxford.† The wars of the King of Saxony are mentioned only to record his conversion to the Order of St Francis, (pp. 33, 34.) In like manner, reference is made to Adam de Marisco, (p. 24,) St Anthony of Padua, (pp. 40, 41, 184,) Alexander de Hales, (p. 53,) St Quintin, (p. 56,) St Clare, (p. 57,) William de Hedley, (p. 81,) and to many others, because they were, in some manner, connected with the Minorites. These conjectures, strong in themselves, are rendered almost certain by finding one passage in which the author speaks of the congregation of the Friars Minors as that with which he was associated, and in another, the wandering life in which he, like others of the Mendicant Orders, was engaged, (p. 154,) is alluded to.

§ 6. Our next step is to ascertain the place where this work was compiled. It has already been remarked, in general terms, that it is a northern production, and circumstances lead us to believe that it was composed by one of the Minorites of Carlisle. That its author took a lively interest in the affairs of that diocese, is clear from the frequent allusions made to its bishops, whose consecration, (pp. 27, 31, 53, 253,) election, (pp. 102, 253, 276,) and death, (pp. 62, 143, 144, 253,) together with

* Roberti Groteste, episcopi Lincolniæ, ad Minores, de laude paupertatis Sermo, MS. Reg. 7, E. ii, 5.

† See Tanner's Bibiotheca Brit. Hibern. p. 351.

various particulars respecting their rights, (see p. 65,) are brought prominently forward. The affairs of the sister diocese of Durham are not forgotten, and the metropolitan see of York is frequently mentioned, (pp. 61, 62, 66, 67, 71, 102, 103, 120, 126, 137,) while the succession and proceedings of the more southern bishopricks are passed over without comment, or at best are only cursorily noticed.

§ 7. But although it may hence be admitted that we are indebted to the Minorites of Carlisle for what, in compliance with long established usage, we have called the " Chronicle of Lanercost," it becomes due to tradition that we now inquire into the grounds upon which this latter title has been conferred upon the following pages.

The external evidence in favour of this designation is by no means satisfactory. The Cottonian manuscript bears no such title, nor can we trace it further back than the middle of the seventeenth century. The internal evidence must rest, as we may naturally conclude, upon some of the passages in which the affairs of Lanercost are mentioned, and these passages being few, we shall quote them, appending to each the remarks which it suggests.

" A.D. M.CC.LXXX. die S. Marci Evangelistæ adjudicatum fuit in curia de Hirthyngton quod attachiamentum factum in terra

eleemosynata prioris et conventus de Lanercost irritum fuit et erit inane," (p. 105.) The judgment of the Court is recorded with the utmost indifference;—a monk of Lanercost would probably have exhibited more self-congratulation in mentioning the success of the house with which he was connected.

" Eodem anno, tertio idus Septembris, venerunt dominus Edwardus rex Angliæ et regina Alienora apud Lanercost, et prior et conventus obviabant eis in cappis in porta. Item, rex obtulit pannum sericum; rex autem in venatu suo, ut dicebatur, cepit tunc ducentos cervos et cervas in Inglewood," (p. 105.) Passing over the somewhat suspicious expression, " ut dicebatur," we apprehend the reader will see in this passage reason to believe that it was not written at Lanercost, whose inmates would have dwelt at greater length upon the visit of royalty.

" Eodem anno, undecimo kalendas Aprilis, die Sabbati, venit primo dominus Radulphus episcopus Karliolensis apud Lanercost, causa visitandi, et conventus obviabat, ut supra de rege dicitur, et postea dedit benedictionem, et inde omnes fratres recepit ad osculum pacis, et manu sua prius osculata deinde osculum oris dedit; et ipse ingressus Capitulum prædicavit, dicens, ' Ecce, ego ipse requiram.' Finita prædicatione, visitationem suam prosecutus est, in qua coacti sumus novellas constitutiones recipere," (p. 106.) It must be admitted that the affairs of Lanercost are here brought prominently forward;

but this is to be accounted for by remarking, that, as the bishop's visitation commenced at that priory, his arrangements there are specified as exemplifying the course which he adopted throughout the remainder of his diocese: and the clause stating that "we were compelled to receive new constitutions," occurring after mention had been made of the bishop's departure from Lanercost, is the strongest argument to prove that it has no reference to the monks of that establishment.

"A. D. M.CC.LXXXIII. Johannes prior de Lanercost fecit cessionem, cui provisio sufficiens fuit concessa, et sigillo domini Radulphi episcopi confirmata. Eodem anno fuit Symon de Driffeld in crastino Assumptionis B. Mariæ in priorem electus," (p. 113.) No inference of any weight can be drawn from this statement; although it seems rather to tell against, than for, the Lanercost authorship of the Chronicle.

"A. D. M.CC.LXXXIX. Obierunt Alanus de Mora, circa Pascha, et dominus Johannes de Galwythia, quondam prior de Lanercost," (p. 133.) The same remark is applicable to this passage.

"A. D. M.CC.XCVI. Destructa sunt per eos tum tria cœnobia sanctorum collegiatorum, Lanercost, canonicorum regularium, et Augustaldia, ordinis ejusdem, ac monialium Lambelei . . ." (p. 174.) The 'harrying' of Lanercost, Hexham, and Lambley, are mentioned in the same terms; indeed, of the three, the

fate of Hexham appears to have excited the greatest commiseration; how can we reconcile this with the theory which we are now examining?

> "Desolata domus de Lanercost mala plura
> Passa fuit, fiet de talibus ultio dura."

This passage is nothing more than a metrical version of that which was last quoted, and consequently demands no additional comment.

§ 8. "A. D. m.ccc. Circa festum S. Johannis Baptistæ dominus Edwardus rex Angliæ cum proceribus et magnatibus Angliæ venit apud Carliolum, cum quo venit dominus Hugo de Veer, et fecit moram apud Lanercost, et inde transivit rex in partes Galwithiæ" . . . It is not certain whether the visit of Hugh de Veer, or of Edward the First, to Lanercost, be here mentioned: if the former, no inference can be drawn from it; if the latter, his Majesty's presence seems to have produced no great sensation.

"A. D. m.ccc.vi. Rex . . . in festo S. Michaelis venit usque ad prioratum de Lanercost, qui est juxta Karleolum ad octo miliaria, et ibi fere morabatur usque ad pascha," (p. 205.) The residence of Edward for six months in the same house with the Chronicler is mentioned with a brevity and indifference altogether unaccountable. An inmate of Lanercost would surely

have preserved some more definite account than this respecting the arrival, sickness, occupations, amusements, or devotion, of a monarch whose fame had extended over Christendom. Nor is it credible, that had this work been written within the walls of Lanercost, the author would have considered it necessary to state how far that place was distant from Carlisle.

"A. D. M.CCC.XI. dictus Robertus de Bruse, rex Scotiæ, venit cum magno exercitu, mense Augusti, ad monasterium de Lanercost, quo per triduum commoratus est, canonicos plures capiendo et infinita mala committendo, sed tandem per semetipsum canonici fuerunt liberati," (p. 218.) Had this been penned by one of the 'canonici' who had experienced such treatment, we should probably have heard something more of Bruce's proceedings upon the occasion, nor would the writer have failed to bestow some maledictions upon the rough King of Scotland.

We have now examined the passages in which Lanercost is mentioned, and we apprehend that they not only afford no proof that this Chronicle was written there, but, on the contrary, lead to the conclusion that it is not entitled to the name which has been bestowed upon it.

§ 9. Returning to the opinion already expressed, that this work is the production of a Minorite, we add a few remarks

resulting from that theory. The Order of the Franciscans, it is known, had several establishments in Scotland, many of which contributed their supply of information towards the work now before us. Tracing these in their order, we first speak of Berwick.* The writer probably received from some Minorite of that town the account which he gives of the portentous appearance in the heavens, prefiguring the Scottish wars, (p. 167,) and was present there in 1312, when he saw the scaling ladders by which Robert Bruce attempted to surprise the English garrison, (p. 221.) The manner in which the Scottish Minorites imposed upon their English successors is also introduced as a subject worthy of remembrance, (p. 275.)

The Friary at Haddington† supplied the account here preserved of the assassination of Patrick de Athol, who was buried within its precincts, (p. 50.) From the same source we derive the account of the murder of him who interrupted the sermon of the Minorite, (p. 68,) of Agnes de Burneville of Spot in Lothian, (p. 90,) of the 'water-kelpie,' who appeared near Laysynbi, (p. 155,) and of the burgess of Haddington who saw the supernatural appearances in the heavens, (p. 162.) Hence, also, the opportunity which the writer had of knowing Euphemia, Countess of Dunbar, (p. 82,) and her son,

* See Spottiswood's Religious Houses of Scotland, p. 448, edit. Russell.

† See Spottiswood, p. 449.

Earl Patrick, (p. 127.) The reader may examine for himself the allusions to the Minorites of Dumfries, (p. 107,) and Dundee, (p. 282;) and will not fail to observe, that, however interesting they may have been to a member of the same fraternity, they could scarcely claim, upon their general importance, a place in the Chronicle of an establishment like Lanercost.

§ 10. We have already remarked, that the whole narrative has been recast about the period when the only existing manuscript was transcribed; this, however, has been done so inartificially, that numerous traces of the original diction have been preserved, by which we are enabled to ascertain the age of its component parts. A few of the more important of these may be specified. The writer, whoever he was, had seen the brother of the King of Jerusalem, then still alive, (p. 32.) This King of Jerusalem must have been John de Brienne, who was crowned 3d October 1210.* He had two brothers, Walter, the third of that name, Count de Brienne, King of Sicily and Count of Apulia, who died at Sarno in 1205, and William, of whom little is known, except that he died prior to May 1205.† Thus we have the testimony of a writer who was contemporary with events which occurred anterior to the year 1205. The greater portion of the work, however, seems to have been reduced to its present form during the reign

* L'Art de verifier les Dates, v. 70.

† Moreri, Dict. Historique, ii, 331. See these facts confirmed in a valuable little work, (printed about 1513, but without place or date,) entitled Firmamentum Trium Ordinum, fol. 41, b.

of Edward the First, that monarch being spoken of as yet alive;* and the personal allusions, up to the period of his death, being frequent. The writer had information (incorrect, indeed, if the present reading be the true one) from the Confessor of Simon de Montfort, (p. 40,) he had buried the bishop elect of Glasgow, who died in 1270, (p. 53,) he was contemporary with the Patrick Earl of Dunbar, who succeeded to that title in 1247, (p. 55,) he had witnessed the famine which occurred in 1257, (p. 65,) and he was present at Beverley in 1267, (p. 83.) The succession of William Fraser to the bishoprick of St Andrews, in 1279, is mentioned, (p. 103,) with a statement showing that the passage was written before the death of that prelate, which occurred in 1297.† The writer had conversed with those who had attended the sick-bed of Alexander, Prince of Scotland, son of King Alexander the Third, (p. 111,) an event which occurred in 1283; and he was present at the funeral of that monarch in 1286, (pp. 115–117,) concerning whose death he has preserved some interesting particulars. As the work advances, these personal allusions become fewer in number, until at length they totally vanish, although the minuteness and individuality of the information, up to the last sentence of the work, show that the whole production is entitled to the highest degree of credit.

* Quid Regina Gloriæ tunc ei sponderit nondum plene innotuit, nisi hoc solum, quod tunc et semper deinceps, de suis æmulis prospere triumphavit, ac ab illo die usque nunc, solenne jejunium panis et aquæ omni Sabbato ob amorem adjutricis ejus continuavit; insuper et Londoniis in laudem ejusdem Dei Genetricis operosam et sumptuosam ecclesiam, quæ necdum perfecta est, exstruere inchoavit, pp. 181, 182.

† Keith's Scottish Bishops, p. 20.

§ 11. The Chronicle, with a few exceptions, appears to be an original composition. Towards its commencement, it embodies some passages taken from the Chronicle of Melrose, which it cites as a certain Scottish book of Annals, (p. 15.) Many of its notices concerning papal affairs, chiefly as to the elections of the popes and the duration of their pontificates, are transcribed from the Chronicle of Martinus Polanus. The remarks concerning the city of Jerusalem and its infidel inhabitants, given under the year 1219, are copied almost verbatim from a work printed in the collection, by Bongars, entitled Gesta Dei per Francos, (ii. 208.) Beyond these, it is believed that no further passages, at least of any extent, can be traced to other sources.

§ 12. We have already stated, that only one manuscript of any antiquity has descended to us, and unfortunately we are ignorant of its pedigree, so as to be unable to state whether it ever belonged to the Canons of Lanercost, or with what ecclesiastical establishment its history is associated. It forms one of the treasures of the Cottonian Collection in the British Museum, and is distinguished by the press mark, Claudius D. vii. It is a folio volume, written in double columns, upon vellum. The character is by no means remarkable for its elegance, and abounds in contractions of more than usual intricacy. Transcripts of portions have been made at various times; all of them, from the peculiar nature of the abbreviations employed, abounding in misreadings; but all these copies having been

taken from the Cottonian Manuscript, are of no authority or value.

§ 13. It is somewhat singular that, with so many claims to the attention of English Historians, and deposited in a Library so easy of access, the Chronicle of Lanercost should not have been long ago printed. That it should have been reserved for the press of the Bannatyne and Maitland Clubs, and accomplished through the agency of Members of those Literary Societies, is the more remarkable, since arrangements were made more than a century ago for its publication. In the year 1713, the learned Humphrey Wanley, Librarian to the Earl of Oxford, undertook the preparation of a series of early English Historians, of which it was intended that this Chronicle should form a part. The following letter will show to whom Wanley was indebted for his acquaintance with it:—

"Sir, Rose, *Feb.* 23, 1712-13.

"Your letter of the last post was a refreshment to me under my present affliction, occasioned by the loss of the best friend and the dearest companion I had in the world.

"Next to the service of God, and a good conscience in the duties of my calling, I know nothing wherein I should take greater pleasure than in being helpful in the carrying on of your useful design. There's in the Cotton Library (Claudius D. vii.) a Chronicle penn'd by some of the Canons of Laner-

cost in this diocese, which, tho' it agrees mostly with that of Melros, has a great many particulars which are not perhaps to be met with any where else, especially in matters transacted in Conflicts and Treaties betwixt the two kingdoms. I wish these additions to its forementioned prototype might make part of your Collection.

"I have a good MS. (in parchment) of Howel Dha's Aulic Laws, which respect the officers of his Civil List, &c., which, if it be not for your purpose, may not possibly be an improper mite to be thrown into my Lord's Treasury των καινων και παλαιων. If you'll favour me with a transcript of your Runic Inscription, 'tis likely it may be received by my own hand, about a fortnight hence, at Westminster.

"I am, Sir,

"Your affectionate Servant,

"W. CARLIOL."*

"For Mr Wanley,
"At his house in Duke Street, York Buildings,
"London.

"Free,
"W. Carliol."

Bishop Nicolson shortly afterwards visited Wanley; the following is the result of their conversation:—

* From the Original in the Harleian MS. 3777, fol. 165.

"8 *April* 1713.—My Lord Bishop of Carlisle's advise to me about printing a volume of English History from the Cottonian Library."

"1. Some of the Monastic Chronicles to be immediately transcribed, particularly those of Wyndescomb, Dover, Dunstaple, Winchester, (or Waverley,) Peterburgh, and Hagneby. Item, Lanercost, so far as wanting in that of Mailros.

"2. During this, compare the eldest of these by private hands, chiefly Benedict. Petroburgensis, Ran. Niger, Joh. de Taxter, R. de Coggeshall, P. de Yckam, &c. in order of time, till enough for a volume.

"In the latter,

"1. Pitch on some year in each, wherein the general history of the kingdom is largely recorded. Here *Borrowing* will most largely appear.

"2. Where transactions of the particular House, to which the Author had some special relation, these are to be transcribed at large. Thus Ingulfus, Sim. Dunelm., the Annals of Burton, &c."*

* From the Harleian MS. 3777, fol. 169.

§ 14. Wanley thus encouraged, proceeded in the undertaking, and procured from Bowyer, the printer, the following estimate as to the extent of the work which he contemplated :—

"Sir,

"I have computed the copy you shew'd me on Monday last, by the specimen Mr Sare since shew'd me, and I believe it will make about two hundred and five sheets, containing 62 lines in each page, and about 64 letters in each line.

"Your most humble servant,

"W. Bowyer.

"June 3, 1714."

Wanley's own account of the commencement, progress, and failure of the projected work, is yet extant, and is as follows :—

"*N. B.*—The copy I showed Mr Bowyer consisted of these Treatises following, viz. :—

Chronicon Dunstapliæ; transcribed from the Cottonian MS. by mine own hand.

Benedicti Petroburgensis abbatis Chronicon; transcribed from one Cottonian MS. by myself, and collated with the other.

Annales de Lanercost; transcribed from the Cottonian MS. for me by Mr Elphinstone.*

* This transcript, reflecting no credit upon Mr Elphinstone's skill, is amongst the Harleian MSS. 3424, 3425.

" The late Lord Viscount Weymouth put me upon the design of publishing these or any other of our old Historians or Chronicles which I might like better, and for the labour and charge of copying the same gave me L.100, intimating further, that when they should be published, he would give me another as a reward for my dedication. Moreover, his Lordship promised to take off fifty of the printed copies; and afterwards was pleased to extend this promise to one hundred copies. I own I was not willing the work should be hurried, because I would compare these treatises with others. I was willing to have large notes illustrating the whole, with charters, seals, monuments, epitaphs, buildings, and as much other unprinted matter as would fall in my way properly, and always pertinent to my subject;—not forgetting an Index Nominum propriorum, Materiarum, and a Glossary. But it being thought that these things would take up too much time, I was ordered to publish, as soon as possible, even the naked text; and it was then alleged that what else I had proposed might be printed in another volume at mine own leisure. I then brought Mr Sare, Mr Wyat, Mr Knaplock, Mr Tooke, and Cawse, booksellers, and all honest men, together, proposed the matter to them, disclaimed all reward, or other consideration for copie-money, and promised to procure more than fifty subscriptions. Afterward, Mr Bowyer came to me, and cast over the copy, as above is noted. In other meetings, I promised subscriptions for more than one hundred copies, and shewed from whom they would

proceed. We agreed with Mr Bowyer about the paper, &c. the volume, letter, &c. and were ready to enter upon mutual articles, when, to our great surprise, that noble Peer deceased, in very old age, (without having shown the least regard to this work.*) Hereupon, I gott the booksellers to meet over again, who, understanding that our common patron was departed this life, (and no money left for payment of the copies his Lordship intended to buy,†) would by no means enter into any further deliberation or covenant about printing the book, but flew off from it utterly. When I found this, I thought myself likewise discharged from it. This is a true account why the Treatises above mentioned did not see the light, as I intended.

"Humfrey Wanley."‡

§ 15. The attention of several distinguished Scottish Antiquaries having been directed to this important historical document, it was generally admitted that its publication was highly desirable, and that it would throw considerable light upon the annals of that nation. Although the extent of the work threw serious obstacles in the way for a time, this difficulty was eventually overcome by the liberality of two gentlemen who have presented this volume to their fellow-members of the Bannatyne and Maitland Clubs.

* This passage is added above the line.

† This passage also is added above the line.

‡ Transcribed from the original, in the Harleian MS. 3778, fol. 114.

It now only remains for the Editor to render his thanks to the Trustees of the British Museum, for granting him permission to make a transcript of the Cottonian Manuscript for the present edition; to Henry Petrie, Esq., Keeper of the Record Office in the Tower, for permission to transcribe the very important Letters and Papers connected with the History of Scotland, with which the Editor has enriched his Appendix; to Thomas D. Hardy, Esq., of the same Office, for the facilities which he afforded in the progress of the searches among its Miscellaneous Documents; and to John Smith, Esq., Secretary to the Maitland Club, to whom he is indebted for the removal of many of the difficulties naturally attendant upon an undertaking like the present.

JOSEPH STEVENSON.

CHRONICON DE LANERCOST.

PARS PRIOR.

M.CC.I.—M.CCC.VI.

CHRONICON DE LANERCOST.

ANNO DOMINI M.CC.I.

HOC anno impius Johannes deftruxit legitimum femen hereditarium fucceffionis Anglicanæ. Cum enim frater ejus fenior, Galfridus comes Britanniæ Armoricæ, inter regem Ricardum et ipfum medius, ad duodecim annos ante coronationem fuam in fata deceffiffet, ac fuperftites fui fanguinis ephebos reliquiffet infantulos, Arthurum et fuam germanam, cæca cupiditate temporalis honoris acutus, quafi fub fpecie protectionis, mafculum in mare propria manu dedit neci, fœminam recludens in carcere ufque ad diem mortis, ut poftea plenius dicetur. Quod facinus necdum, ut creditur a multis, æqua lance recompenfatum, fufpenfa fuper ftabilitate regni corda reddit fapientium.

Hoc etiam anno magnates et cives regni Scotiæ fidelitatem juraverunt Alexandro filio Willelmi regis apud Mufkelburgh; et Johannes de Salerno, prefbyter cardinalis, tenuit concilium fuum apud Perth, et multa conftituit obfervanda.

Eodem anno in diverfis regionum partibus immenfa gentium erat morina et aliorum animalium, præcipue vero ovium; cujufmodi mortalitas et morina nunquam antea videbantur.

ANNO DOMINI M.CC.II.

Idem rex Johannes pro nepote fuo Arthuro dolofe mandavit, quafi tractatum amicabilem cum eo habiturus, qui, nihil doli cogitans, venit in Angliam, qui cum perveniffet idem rex noluit cum eo loqui feu videre; præcepit tamen eum ftatim capi et in falva cuftodia poni; et fic cum forore fua Alienora, muliere pulcherrima, apud caftellum de Mirable fuit captus, kalendis Augufti [Aug. 1]. Ob quam captionem difcordia inter dictos reges Franciæ et Angliæ nuper fopita denuo fuerat renovata.

Eodem anno Johannes de Salerno profectus eſt in Hyberniam, et dominum Radulphum, abbatem de Melros, fecit epiſcopum apud Dun.

ANNO DOMINI M.CC.III.

Rex Johannes prius citatus ad parliamentum ſuper foriſfacturis ſuis et ſemper procraſtinans, tandem ibi conventus Normanniam pro nece innocentis [amiſit], ac ſic in Angliam ſatis ignominioſe rediit.

Hoc tempore providit Dominus unum remedium ad ſalutem errantium per ſanctum ſuum ſervum Dominicum, qui divino ſpiritu incepit ordinem fratrum Prædicatorum in partibus Tholoſanis. Siquidem hic fuit canonicus regularis, et in habitu illo ſerviebat capellæ domini Symonis antiqui de Monte Forti, in quo loco mutavit ſtatum, habitum, et animum.

ANNO DOMINI M.CC.IV.

Obiit Godefridus de Lucy, epiſcopus Wyntoniæ, poſt ſexdecim annos adminiſtratæ curæ; et tunc Baldewinus comes Flandriæ factus eſt imperator Conſtantinopolitanus.

ANNO DOMINI M.CC.V.

Comes David fecit homagium nepoti ſuo Alexandro, filio Willelmi regis Scotiæ; et Hubertus Cantuarienſis archiepiſcopus ex hac luce ſubtractus eſt.

Muri etiam Rothomagi ab hominibus regis Franciæ ad ſolum proſtrati ſunt.

Hoc anno viſæ ſunt duæ lunæ ſimul in firmamento, ejuſdem quantitatis, quarum cornua ex una parte cohærebant, ex altera ſeparatim fluctuabant, ſed [tandem] conveniebant; quod, quantum video, interpretor de duobus ordinibus a Deo proviſis ad illuſtrationem eccleſiæ caligantis.

ANNO DOMINI M.CC.VI.

Nam, ecce, pontificatu Innocentii tertii ortum ſumpſit a Deo humilis ordo Minorum per beatum Franciſcum, Chriſti ſectatorem præcipuum, formaliter et exemplariter inſtitutum juxta Aſſiſum, in thalamo virginis matris apud Sanctam Mariam de Angelis. Qui, licet propter auſterita-

tem vitæ non nisi viginti annos compleverit in ordine, tamen oculis suis intuitus est pusilli gregis sui profectum et ordinis dilationem in viginti quatuor provincias, quantas et non plures modo inhabitat. Prædixit de hoc ordine futuro gloriosus heremita Godericus; cum enim semel, ut sibi moris erat, in quadragesima equo vectus iret in Northumbriam ad quendam sacrum sacerdotem, causa confabulationis habendæ, et oporteret per medium Novi Castri transitum habere, veniens ex opposito ubi tunc domus erat laicorum, nunc est area fratrum Minorum, advocans pedissequum qui post, ejus exemplo, factus est alibi heremita, ait, " animadvertes et notes istum locum, quia futurum video in hunc locum populum Deo serviturum, magnæ et mirandæ vitæ. Felices illi qui eos viderint, et beati qui eorum consilia et doctrinam sequi affectaverint."

Hoc tempore obiit Willelmus Blecensis, episcopus Lincolniæ.

ANNO DOMINI M.CC.VII.

Apparuit angelus cuidam sancto heremitæ et dixit hæc verba; " Excitabitur Romanus contra Romanum, et Romanus Romano substituetur Romæ. Novus grex semper ad cumulum. Allevabuntur virgæ pastorum, et onus eorum in solatium. Non modica nubes incipiet pluere, quia nascitur immutatio seculi." Priores dies hujus oraculi videntur in Frederico et Romana curia verificari; posteriora autem in profectu ordinum prædictorum, et allevatione curarum, et imbre sacrarum doctrinarum. Verum quod alibi in antiquiori scripto, sub interminato tamen tempore, reperi, occasione accepta, hic in judicio posterorum inserui. Cuidam monacho Cisterciensis ordinis celebranti apparuit quædam manus scribens, subjecta in corporalibus. " Cedrus alta succidetur. Mars prævalebit Saturno et Jovi. In novem annos erit unus deus monarchiæ, secundus obiit. Filii liberabuntur a captivitate quadam. Gens sine capite, vel repudiata, veniet. De clero viget novus ordo, si ceciderit væ ecclesiæ! Multa prœlia erunt in mundo; fidei, legum, regnorum, mutationes erunt. Tota terra Sarracenorum subvertetur." Ista revelatio facta fuit abbate et conventu præsentibus, et magistro Symone de Langtona, qui hæc omnia domino archiepiscopo Cantuariæ nunciavit.

ANNO DOMINI M.CC.VIII.

Menfe Martii, quindecim diebus ante pafcha [Mar. 23], interdicta eft Anglia, hac de caufa. Defuncto Cantuarienfi archiepifcopo Huberto, facta eft diffentio inter regem et monachos de electione pontificis, alium rege, alium monachis eligentibus. Dum autem plures monachorum veniffent Romam pro caufis fingulorum electorum, apoftolicus diffentionem eorum audiens caffavit electionem fingulorum, præcipiens ut denuo canonicam coram ipfo facerent electionem; et elegerunt magiftrum Stephanum de Langtone, pro quo papa fcripfit regi Angliæ, commendans ei perfonam, ut eum reciperet. Rex autem graviter offenfus, tum quia caffata eft ejus electio, tum quia monachi contra permiffionem fuam fecerant, juravit quod nunquam prædictum Stephanum reciperet. Papa vero diu fuftinuit, fcribens et exhortans regem, fed nihil profecit. Inde terram fuam interdixit, ita ut nec privatim nec publice in tota terra fua cantaretur, nec morituri communionem nec mortui haberent fepulturam. Rex autem, miro modo turbatus, præcepit confifcari per univerfum [regnum] fuum omnes poffeffiones epifcoporum, clericorum et virorum religioforum, et omnia bona ecclefiaftica, per miniftros fuos, et quod de eifdem bonis fuis darent clericis fuftentationem ad vitam; quod et factum eft. Præcepit etiam rex miniftris fuis quod concubinas et focarias et amafias prefbyterorum et clericorum inventas comprehenderent et detinerent, donec a prefbyteris et clericis redimerentur. Unde multipliciter, et quoad feculares et quoad religiofos, illo tempore perfequebatur rex prædictus ecclefiam Anglicanam, unde clerici, timentes regis tyrannidem, Oxoniam fere omnes reliquerunt, aut fi autem remanentes non multo tempore poft, propter unius fufpendium, ex toto villam interdicendo receflerunt, partim apud Redyngs, partim Parifius divertentes. Hoc credo accidiffe propter oppreffionem et necem fecutam unius puellæ, quæ fuit turpiter reperta apud Maydenhal. fol. 173.

Eodem anno mortuus Philippus Dunelmenfis epifcopus, qui, ob portus de Twedmouth tuitionem, caftrum de Mauvayfin tunc inchoavit, ac imponens ei agnomen epifcopi tunc Willelmi Sancti Andreæ. Hic incipit jus in quo laborat ecclefia Dunelmenfis in petendo portus primatum in

fluvio de Twede, quem rex Johannes, juxta quod per antiquorum ora volitat, contra juftitiam, fede vacante, accepta magna pecuniæ fumma, diftraxit libertatem fancti Cuthberti et ecclefiæ Dunelmenfis.

ANNO DOMINI M.CC.IX.

Mandavit rex Angliæ Willelmo regi Scotiæ ut fibi occurreret apud Novum Caftellum, fed obviaverunt apud Boieltoun, quem comitatus eft ufque Noram, et habuerunt colloquium apud prædictum caftellum; fed, infecto negotio, ab invicem difcefferunt. Tunc Alanus filius Rollandi duxit filiam David comitis in uxorem.

Quo anno ob mitigationem data eft licentia [a] domino papa in abbatiis per Angliam femel in hebdomada divina celebrare, voce fubmiffa, januis claufis, exclufis fecularibus.

Anno regni regis tertiodecimo, poft feftum fancti Jacobi apoftoli [Jul.25], mifit dominus papa duos nuncios in Angliam, Pandulfum fcilicet et Durandum, ad faciendam pacem inter regem et archiepifcopum. Cumque coram rege venerunt, omnibus comitibus et baronibus Angliæ convocatis, regem in hunc modum alloquuntur; "Domine, de longinquo venimus huc ad petitionem tuam pro pace fanctæ ecclefiæ reformanda, audituri fuper hoc voluntatem tuam." Rex ait; "nefcio quid petitis;" et illi, "nihil, nifi jus commune, fcilicet, ut jures te fatiffacturum fanctæ ecclefiæ et perfolviturum omnia quæ de rebus ecclefiæ rapuifti, et Stephanum archiepifcopum Cantuariæ et omnes coepifcopos fuos cum fociis fuis, qui funt in partibus tranfmarinis, fufcepturum bene et in pace." Quod audiens rex vultu protervo refpondit, "modo fecreta cordis mei vobis revelabo; poteftis me facere jurare et reddere omnia ab ecclefia percepta, fed fi Stephanum archiepifcopum in regno meo invenero fufpendi faciam fciatis." Nuncii refponderunt, "dominus nofter papa ad petitionem tuam, O rex, ad iftam provinciam nos mifit caufam tuam, non afferebas juftiffimam, audituros, quod fi caufam tuam juftam, ut afferebas, inveniffemus, interdictum terræ tuæ relaxaremus, fed nihil proponis quare debeamus fententiam relaxare, fed potius confirmare." Et addidit Pandulphus, "fcias, rex, quod dominus papa te excommunicavit, et fufpendit effectum fententiæ ufque ad adventum noftrum in partes iftas; fed de cætero fcias te excommunicatum

et ſententiam in te latam habere effectum." Et addidit, "abſolvimus omnes Anglicos die hac qui tecum communicaverint; ſed de cætero qui tecum communicaverint ſint excommunicati." Et addidit, "abſolvimus omnes unanimiter, comites et barones, Francos, clericos, laicos, et omnes Chriſtianæ fidei cultores per terras tuas tibi ſubjectos a fidelitatibus ſuis et homagiis. Abſolvimus etiam omnes qui contra te, inimicum eccleſiæ, velint inſurgere, nec opus tantum facere, quoniam duobus annis elapſis, reges, comites, barones, dominum papam rogaverunt ut ipſos abſolveret et terram cum manu forti intraret, cuicunque vellet regnum committerent. Sed ſancta eccleſia vult jus ſuum declarare, et una cum filiis jus ſuum vendicare. Item, præcipimus quod cum dominus papa miſerit exercitum in Angliam vos omnes fidem adhibeatis et duci exercitus faveatis, ſin autem ſciatis vos in debitam et perpetuam ſervitutem eſſe redigendos." Ad hoc rex, "quid poteſtis ultra facere?" Pandulphus dixit, "in verbo Dei tibi dicimus quod nec tu nec heres tuus quem habere poſſis ultra diem hunc poteritis coronari." Ad hoc rex, "præcipio quod non foveatis cauſam meam, ſed, per Ipſum qui omnia regit, ſi terram meam intraſſetis mihi talia monituri ſine mandato meo vos et veſtros faciam per annum equitare, facerem, ſed ut talia mihi nunciaretis non vos mandavi." Cui Pandulphus, "cauſam tuam ſecundum Deum promovimus et te dileximus, Dominum noſtrum invocamus teſtem, ſed pro dilectione quam erga te habuimus nullam aliam a te ſperamus aſportare mercedem niſi quod nos equitaturos juraſti." Deinde rex præcepit ut ducerent incarceratos coram eo, præſenti Pandulpho, et ad terrorem Pandulphi quoſdam præcepit ſuſpendi, quoſdam oculis privari, quoſdam pedibus truncari. Inter quos erat quidam clericus, falſarius monetæ, quem præcepit rex ſuſpendi; quod audiens Pandulphus ſtatim voluit eos excommunicare qui manus in clericum imponebant. Quod videns rex clericum ſibi commiſit ut eum judicio eccleſiæ ſecundum delicta ſua puniret. Pandulphus diſceſſit ab Anglia et tranſfretavit, [rege] in excommunicatione permanente.

Hoc anno papa conceſſit in Anglicana eccleſia omnibus fidelibus in extremis laborantibus ſacrum dari viaticum, ſed et hoc præcepit ut ab eccleſiis conventualibus ſacerdotes cum magna reverentia deportarent, quibus tantum permiſſum erat propter euchariſtiam conficiendam celebrare.

fol. 173, b. Circa festum vero sancti Jacobi [Jul. 25] rex Angliæ et rex Scotiæ cum exercitibus suis ad invicem occurrerunt, ubi pacem inter se firmaverunt, ita tamen quod rex Scotiæ regi Angliæ duas filias suas dedit maritandas, simul cum hoc tredecim millia librarum pro libertate portus Berwyci, et inde cepit licentiam subvertendi castellum quod erectum fuit ab episcopo contra Berwycum; quod et factum est. Et pro pace tenenda dedit ei obsides, filios proborum hominum terræ suæ, et quod Scottis multum displicuit.

ANNO DOMINI M.CC.X.

Mense Junio rex Angliæ, congregato exercitu, Hyberniam sibi subjugavit; rediens autem monachos Cisterciensis ordinis in multis exspoliavit. A Judæis autem quicquid fere habebant auferens, eosque a domibus suis excludens, quibusdam oculis eruens, quosdam fame perdens, omnes in tantam necessitatis dejecit inopiam ut a Christianis in nomine Jesu ostiatim victum mendicarent, et fame passi ut canes circuierunt civitatem. Quod cum regi Francorum innotuit, sciens Judæos per mundi climata dispersos invicem quibus possunt in necessitatibus subvenientes, subtili fretus astutia, per omnes Galliarum provincias ut omnes carceribus manciparentur, edixit. Quod cum factum esset ita eos apporiavit, ut nec sibi ipsis possent subvenire. Insuper et militibus suis terras suas et cartas quas Judæis impignoraverant absque fœnore restituit, et divites dimisit inanes.

Eodem etiam anno, convocatis Parisius archiepiscopis, episcopis, cæterisque prælatis totius ecclesiæ Gallicanæ cum omni universitate magistrorum, maximum ibidem celebratum [est concilium], præcipue contra superstitiosos hæreticos, qui domos viduarum penetraverant et maximam innocentium multitudinem seduxerant, sacram Scripturam sinistra interpretatione docendo latenter. Dicebant enim, quod sicut Dominus natus primo se monstravit pastoribus, ita quod [per] pastores et cæteros innocentes Terram Sanctam sibi placeret in manus Christianorum restituere. Creabant sibi episcopos; signa falsa ostendebant. Qui in eodem concilio archiepiscoporum et episcoporum totius Galliæ et omnium magistrorum universitatis Parisius sunt convicti; et de nefanda secta magistri sui

Aumari, qui ab Innocente papa in principio Decretalium damnatus eſt; cujus oſſa ibidem, audientibus omnibus et videntibus, ad terrorem cæterorum, ab omnibus archiepiſcopis et epiſcopis excommunicata, extra ſacrum cœmiterium projeci jubentur. Fuerat enim ribaldus quidam Haxatinus, qui, ſub tali deceptionis obtentu, proponebat omnes manibus Sarracenorum tradere quos aggregare ad ſe poterat; quippe qui et ante eos vendiderat, et pretium deceptionis acceperat. Ipſi etiam hæretici convicti quindecim diebus ante natale Domini [Dec. 10] in campis juxta Capellam Sancti Honorati coram omni populo ſunt degradati et laicorum cuſtodiæ mancipati; qui, et poſt triduum [Dec. 14], præcepto domini regis igne conſumpti ſunt, et tamen in tanta pertinacitate obruerunt, quod nec ſonitum nec tinnitum in flammis emiſerunt; quos laici Papelardos appellaverunt. Magiſter autem Robertus de Curcun, vir vitæ venerabilis et omni doctrina perſpicuus, cui a domino papa data eſt magna poteſtas in Galliis, pſeudo-prophetas a principio perſecutus eſt, eoſque Almaricos a prædicto Almarico nominavit, vel Godinos a Godino eorum hæreſiarcha, qui et Papenæ punitus interiit. Plures autem, eorum errore decepti ſed compuncti, perpetuo carceri ſunt mancipati, prius tamen degradati a ſacris ordinibus.

Hoc anno Lodowicus filius Philippi regis Franciæ miles a patre ſuo factus eſt cum ingenti lætitia et exultatione apud Sanctum Lucium, die ſancti Johannis baptiſtæ [Jun. 24].

ANNO DOMINI M.CC.XI.

Johannes rex Angliæ, firmatis caſtellis in Walis, eam ſibi ſubjugavit.

Eodem anno facta eſt univerſalis in omni regione ſtrages hominum innumerabilium, incipiens ab oriente nec deſinens uſque in occidentem. Cum enim Otho, in omnes miles probatiſſimus, a domino papa Innocentio in Imperatorem promotus, inunctus, et coronatus, innumeras orientalis plagæ ſibi ſubjugaſſet provincias, cæde tamen prius inæſtimabili peracta, nec adhuc humano ſanguine ſatiatus, cruentas manus crudeliſſime in matrem propriam, apoſtolicæ ſedis dignitates comminuens, proprias poſſeſſiones ab ipſa niſus eſt violenter extorquere. Unde apoſtolica in eum publice lata eſt ſententia, et, hac promulgata, ex decreto domini papæ novus Imperator

fubftitui edicitur. Sed quo fine, vel qua lege hæc nimis improba litis conteftatio fuerit determinata, fequens annorum feries declarabit.

Eodem etiam anno accidit quod cum jam per quinquiennium, vel amplius, Abigenfes, gens afpera, juftitiam Dei abigentes et fuam volentes conftituere, catholicæ fidei religionem manifefta impugnaverant perfecutione, ex apoftolicæ admonitionis perfuafione et virtute divinæ prædicationis, fed et principaliter ex gratia divinæ infpirationis, unanimiter contra prædictos divinæ legationis derifores non modica turba fidelium in partibus coadunata eft Tholofanis, quæ, divinæ virtutis difpofitione in acies difpartita, pugna campeftri, qualis non meminit ætas præfentium, infidelium ftragem dederunt. Hoc autem factum eft

Anno milleno, bifcenteno, nonodeno,
Septembrique die quarta poft fefta Mariæ,

fub duce Chriftianiffimo et comite invictiffimo Symone de Munforde, vel de Rokeforde, qui eofdem a principio vehementiffimo furore perfecutus eft.

Ac etiam, vix finita et caffata perturbatione, ecce, recens furrepfit Chriftianorum aliunde perfecutio impetuofa; nam et ignominiofa turba Paganorum cum claffe non modica per littora Hifpaniæ applicuerat, quæ et Chriftianos ad prœliandum invitavit. In quos rex magnanimus, cognomento tamen Rex Parvus, cum militonibus fuis infurgens, virtute divina fere omnes conquaffavit; vix enim rex et princeps eorum, dictus de Marroke, cum magna ignominia vivus evafit.

Rex autem Galliæ, terram regis Angliæ in tranfmarinis partibus fubjugando, non modicum fanguinem fudit. Confimilem autem ftragem rex Angliæ terram Hyberniæ et Walles fibi fubjugando perpetravit. Sed et rex Scotiæ, filium Macwillelmi Hughtrede perfequendo propriofque feductores deftruendo, multorum cadavera inanimata reliquit.

Eodem anno Johannes rex rediit de Wallia, capto Snowdone. Petrus propheta prædixit multa regi Johanni et regno Angliæ.

ANNO DOMINI M.CC.XII.

Exiit a fummo pontifice generale mandatum in omnem Chriftianæ religionis profeffionem, ut, omni ceffante excufatione, univerfi ecclefiarum

paftores ad annum M.CC.XV Romæ congregarentur propter generale concilium celebrandum, pauciffimis exceptis, qui communi concilio in unaquaque patria ob animarum cuftodiam remanerent. Ipfi etiam paftores interim verbum vitæ prædicarent, infirmos in fide confirmarent, confirmatos animarent, et animatos crucis fignaculo confignarent in Terræ Sanctæ fubfidium, quam tunc Sarraceni nimis improbe et indecenter tractaverunt. Miffa funt ad hæc a latere domini papæ multa et magna luminaria fanctiffimæ converfationis et excellentiffimæ doctrinæ in omnem circa regionem, quorum duo miffi funt, unus in Angliam et reliquus in Franciam; in Angliam magifter Stephanus de Langton, archiepifcopus Cantuariæ confecratus, in Gallias magifter Robertus de Curfun, prefbyter cardinalis et totius Franciæ legatus; unde et ad monitionem ipfius omnes Chriftianos publicos ufurarios et publicas meretrices et cæteros fanctæ religionis derifores rex Franciæ abftulit ab univerfis civitatibus fuis. fol. 174.

Eo tempore Alexander, filius Willelmi regis Scotiæ, in Angliam profectus, Londoniæ a rege Angliæ militarem honorem accepit, anno ætatis fuæ quarto decimo, ad officium quando "Lætare Hierufalem" [Mar. 4] cantatur.

Surrexit in diebus illis in Anglia miræ audacitatis homo et abftinentiæ, Petrus nomine, qui, nefcio quo fpiritu futura prædicens, ipfi regi Angliæ crudelitatem fuam adverfus Dei ecclefiam de die in diem improperabat; et quod in proximo honorem regis et nomen regium effet amiffurus coram facie fua clamitabat, quod quidem in magna parte poftmodum evenit, ut fequens annorum feries declarabit.

Circa, vel paulo ante, hæc tempora videtur fanctus Hugo, epifcopus Lincolniæ, claruiffe; nam piæ memoriæ magifter Willelmus de Montibus, doctor facræ theologiæ, in fupramemorati fancti diebus officio cancellarii functus eft ejufdem Lincolnenfis ecclefiæ, ac poft Deo placitam vitam et doctrinam, ex hac luce fubtractus eft poft finem pafchæ, qui tamen fupervixiffe probatur beato Hugoni diebus multis.

ANNO DOMINI M.CC.XIII.

Corpus vero venerandi magiftri Willelmi anno fequenti, Chriftianitate Angliæ reddita, in ecclefiam Lincolniæ eft tranflatum, et ibidem cum debita reverentia tumulatum.

Hoc eodem anno Willelmus rex Scottorum viam univerfæ carnis ingrediens, anno regni fui quadragefimo nono, et ætatis fuæ octogefimo fecundo, Alexandrum filium fuum tanti honoris reliquit fucceflorem, qui inthronizatus eft apud Sconam ftatim, anno ætatis fuæ feptimo decimo.

Quo etiam anno intravit magifter Stephanus archiepifcopus Cantuariæ in Angliam inter pafcha et pentecoften [Apr.14–Mai.23], exultantibus omnibus et dicentibus "benedictus qui venit in nomine Domini." Sed poft feptennium ceffavit interdictum in Anglia in octavis apoftolorum Petri et Pauli [Jul.6]; laborantibus ad regis correctionem duobus legatis, patribus Pandulpho et Durando. Hic Stephanus archiepifcopus, facræ theologiæ doctor, inter cætera laudabilia totam Bibliam capitulis diftinxit; et quia magnifici cordis fuit aulam Cantuariæ tantæ quantitatis, fumptuofitatis, et capacitatis fieri difpofuit, ut intuentibus præ raritate ftuporem incutiat. Tranflationem autem paftoris egregii, fancti Thomæ martyris et archiepifcopi, tanto ftudio et apparatu pofteris exultabilem reddidit, ut ecclefia fua longo poft tempore pro expenfis obligaverat, et paratis per campos et villas et filvas, ut oportuit, tentoriis, omnes infimul ad tranflationis gaudia properare volentes, ufque quindecim miliaria circumadjacentium locorum, de fanctæ ecclefiæ præbendis mirifice aluerit, et alitos cum benedictione ad propria dimiferit.

Rex vero Willelmus Scottorum fupramemoratus, ob familiarem amorem inter ipfum et fanctum Thomam, dum adhuc in curia regis Henrici effet, contractum, divulgato in mundo et approbato in cœlo celebri ejus martyrio, abbatiam de Aberbroutok in honore ipfius fundavit, et redditibus ampliavit.

Interim in Anglia durante interdictione ob regis obftinatiam, Philippus rex Francorum ex præcepto domini papæ, haud dubium et divina difpofitione, adverfus regem Angliæ excitatus, cum omni impetu exercitus fui ufque ad mare Anglicanum pervenerat. Caufa autem juftæ commotionis fuæ ifta erat. Hic rex Johannes fratrem feniorem fibi habuerat, Gaufridum nomine, et comitem Britanniæ, qui, vivente adhuc rege Henrico amborum communi patre, anno regni ipfius trigefimo tertio, ad diem perveniens extremum, pofteritatis fuæ reliquit memoriam, filium nomine Arthurum et filiam nomine Alienoram. Sed avo eorum jamdu-

dum extincto, et regno tandem ad Johannem devoluto, rex Philippus pupillos, tutelæ caufa, regi Angliæ affumpfit committendos, et propter antiquum genus et nomen quod portabant Britanniæ cenfuit nutriendos. Sed quia fæpe opes ac honores fidem dirimunt inter nobiles, advertens rex perfidus juvenem octodecim annos habentem, vultu decorum, corpore procerum, populo gratiofum, ac fciens eum ex feniore fratre majus jus in regnum habere, ac facile ad hoc poffe induci propter fui odium tam Brittos quam Anglicos, cepit infidias ponere juveni puero ut eum eximeret de medio. Quemadmodum igitur Saul David fancto infidiatus eft ut eum lancea tranffigeret cum pariete, fic ifte cœnanti fibi puerum jubet aftare arcto inter ignem et menfam fpatio, ut in occulto penu-cultro perfoderet, et in ignem propelleret. Sed fpiritus innocentiæ figno fibi oftendit quid alius providit, et ab irato tyranno femiuftus hac vice feceffit. Igitur conceptum impius complere proponens dolum ne detegeretur, et fic facere ftudens ne promulgaretur, affumptis quodam vefpere caufa fpatiandi dicto juvene loco armigeri, et Willelmo de Vepount, barone, et domino Weftmeriæ, ac molendinario, ut dicitur, per aliquod fpatium maris in cymba ima fe ab habitatione hominum feparaverunt, et inter eos, nefcitur per cujus manum, conceptum facinus fini exitiali deduxerunt. Sic a proprio folo, tanquam extra vineam, verus heres Angliæ ejectus eft et dejectus. Pro cujus morte a baronibus apud regem Franciæ, cujus vaffallus erat, accufatus, cum comparere nollet poft multas citationes, per judicium parium Normanniam pro fe et heredibus fuis amittebat. Soror vero Arthuri, Alienora, prius in cuftodia Willelmi de Vepounte in Weftmeria apud caftrum de Burgh privatim detinebatur, et poft apud Bowes; dehinc amota erat ufque ad caftrum de Corph, ubi feparatim vixit ufque ad mortem, et in hac noftra ætate vitam finivit. Mulier quidem extitit magni cordis, ut venientem femel regem Henricum, hujus Johannis filium, fol. 174, b. ad videndum eam in loco proximo memorato, illa audacter primo verbis impeteret, deinde terribili vultu evaginans cultellum fic in proditorem profiluiffet nifi manus affiftentium eam retinuiffet. Dicitur tamen quod rex Henricus, filius ejufdem Johannis, ante mortem fuam, credens fe non omnino jufte regnare, obtulit dictæ dominæ Alienoræ, forori Arthuri, coronam regni Angliæ, et refignavit ei totum jus quod habebat in regno,

et illa recepit et tenuit per tres dies. Poſtea fecit dominum Henricum vocari et dixit ei, "filius tuus Edwardus eſt valens juvenis et ſtrenuus; ego concedo ſibi totum jus meum."

Aliud enim facinus ejuſdem Johannis regis hoc erat. Erat quidam ſerviens reginæ, Johannes nomine, qui de ſuſpicione vere vel falſe accuſabatur, ſicut frequens eſt curialibus, ſine judicio et diſcuſſione a tyranno juſſus eſt primo vivus excoriari, deinde decollari; pellem vero et pudenda quæ adjuncta erant præcepit ſaliri et ſiccari, ac poſt in camera reginæ publice appendi, ut eſſent videntibus in ſignum et reginæ in improperium.

Verum quoniam rectum eſt quod omnia adverſentur adverſario Dei, miſit ei Chriſtus multas vexationes. Supradictus enim Petrus de Ponte-fracto in faciem regi improperia exaggregavit, et regiæ dignitatis amiſſionem conſtanter ei prædicavit, et quod filius bonæ mulieris poſt eum regnaturus eſſet intimavit; quod dictum eſſe de domino papa, ſanctæ matris eccleſiæ filio, arbitramur. Videns tandem rex ſe iniquitatibus ſuis nihil prævalere, totius etiam Franciæ exercitum ex præcepto domini papæ ſuper ſe et regnum ſuum currere paratum, ut prædictum eſt, expavit vehementer; et coram Pandulpho prædicto, in Angliam iterato veniente ad ejus inſtantiam et conſilium, præſtitit rex cautionem quod ſtaret [judicio] ſummi pontificis ſuper omnibus pro quibus excommunicatus fuerat ab eodem, quod et fecit; et Deo et ſanctæ matri eccleſiæ Romanæ, et ſummo pontifici Innocentio papæ tertio homagium ſuum et regni ſui ſubjectionem perpetuam, mira manſuetudine, in manibus legati offerebat. In cujus rei teſtimonium redditum annualem, mille ſcilicet marcas argenti, ex proprio thalamo, Deo et ſummo pontifici et omnibus ejus ſucceſſoribus, ſe et omnes heredes ſuos exhibituros, tam ipſe quam magnates terræ ſuæ, tactis ſanctuariis, pepigerunt. Additum eſt etiam in juramento, quod plenam faceret reſtitutionem omnium quæcunque ab initio interdictionis ab eccleſiis et eccleſiaſticis perſonis extorſerat, et quod terram ſuam a domino papa, quaſi ſummo rege, in poſterum teneret; unde et coronam ſuam ſub pedibus legati ponendam exhibuit. Igitur nondum intelligens ſe nomen regium et priſtinæ dignitatis honorem amiſiſſe, ſæpedictum Petrum ſimplicem crudeli morte interimi præcepit, quod tamen, ut poſt declarabitur, amariſſime poſtmodum ſe feciſſe pœnituit.

Anno quoque prænotato parvi pueri ufque ad viginti circiter millia, ut æftimatum eft, cruce fignati funt, ac per legiones ad diverfos maris portus, videlicet, Marfiliam et Brundufium pervenientes, inanes et vacui redierunt. Ferebatur autem quod Vetulus de Monte, qui Affifinos a pueritia nutrire confueverat, duos clericos cifmarinos in carcere detinuerat, nec unquam eos dimittere voluit donec ab eis ut regni Franciæ pueros fibi adducerent firmam promiffionem accepit. Ab his ergo æftimabantur prædicti pueri quibufdam falfis vifionum rumoribus atque promiffionibus ad fefe cruce fignandos allecti.

Eodem anno commiffum eft prœlium campeftre inter Philippum regem Francorum et Othonem quondam Alemanniæ Imperatorem, in Flandris, circa feftum fancti Jacobi [Jul. 25], inter Tornacum et pontem de Bovines. In quo conflictu, prout fcripfit dominus H. abbas de Urficampo domino abbati Cifterciensi, capti fuerunt ex parte Othonis comes Flandriæ, comes Boloniæ, comes Salefbiriæ, comes de Tenbrok, comes Pilofus, et barones et baronum filii de Flandria et Alemannia meliores et nobiliores. Numerus militum captorum ducenti et viginti, interfectorum militum feptuaginta, peditum interfectorum tria millia; de Francis autem tres milites tantum. Rex vero Franciæ de equo inter hoftes dejectus, divina miferatione, ut ipfe confeffus eft, et virtute fuorum militum, quorum quidam fuper corpus ipfius fe interfici permiferunt, in equum fuum rejectus, illæfus evafit.

ANNO DOMINI M.CC.XIV.

Anno fequenti Petrus propheta cum filio fuo, eo quod regi Johanni coronæ amiffionem prophetavit, patibulo fufpenditur.

Henricus de Marifcis fit prior Karliolenfis, fub Innocentio papa tertio, menfe Novembris.

ANNO DOMINI M.CC.XV.

Et quoniam is, qui de cœlo cecidit, conturbat regna et orbem ponit in folitudinem, idcirco ftatim poft hoc, anno M.CC.XV, diffentio quafi implacabilis inter regem Angliæ et barones excrevit, quia in regimine regni tyrannice fe habeat. Cujus caufam et proceffum, rythmice confcriptum, reperi in quodam Scottorum Annali, hoc modo;

Ordinem præpofterum Anglia fancivit,
Mirum dictu dicitur, tale quis audivit?
Nam præeffe capiti corpus concupivit,
Regem fuum regere populus quæfivit.
Caufa tamen multiplex illud exigebat,
Nam rex mores optimos regni pervertebat,
Jura, leges; fubditos non recte regebat,
Quicquid erat placitum fummum jus credebat.
Proprios indigenas nimis deprimebat,
Barbaros rutharios illis præponebat;
Heredes legitimos, obfides, perdebat,
Quorum adventitius terras poffidebat.
Regis ad colloquium milites citati
Caute fibi præcavent, veniunt armati,
Jurant unanimiter jam fe nolle pati
Amplius tyrannidem regis tam ingrati.
Die primo veniunt juri parituri,
Rex venire diftulit, nolens ftare juri;
Diem ponit alterum temporis futuri,
Nec venit; fed veniunt ipfum coacturi.
Regis ergo poftulant depofitionem,
Legis nifi faciat emendationem
Plenam, et exhibeat certam cautionem
Pacis ad perpetuam confervationem.
Humagium quod fecerant reconfignaverunt,
Et barones militum caufam fufceperunt;
fol. 175. Hinc in feptem acies fefe diviferunt,
Terras, urbes, prædia, caftraque ceperunt.
Horum terras complices regis vaftaverunt,
Hinc et hinc quamplurima mala peregerunt;
Et dum fic diutius fibi adverfantur
Fiant homicidia, cenfus diffipantur.
Leges tandem priftinas regni fitientes,
Sed in regem mittere manus non volentes,

Formam pacis congruam inter se fecerunt,
Et districte super hoc regem convenerunt.
Formam pacis renuens inde rex recessit,
Sed coactus postmodum omnia concessit;
Et, ut manus militum caute declinaret,
Quicquid erat placitum promisit ut servaret.
Omne pactum pariter in scriptum redegerunt,
Et sigillum regium apponi fecerunt,
Qui promittens placide diem prolongavit,
Et, ut ad Oxoniam venirent, intimavit.
Rex, collectis viribus, ad diem quem præfixit
Venit, sed articulis pacis contradixit;
Recesserunt ergo magno cum rancore,
Error sic posterior pejor fit priore.

Rex igitur interim ad novum nocendi genus se convertit, habuit enim consilium nescio cujus Achitophel, ut totam Anglorum progeniem funditus ab Anglia eradicaret, et barbaris nationibus terram perpetuam possidendam donaret. Sed Rex regum, cujus decretum nunquam poterit infirmari, aliter præordinavit, misericorditer innocentes liberans et mirabiliter consilium malignum dissipans. Dum namque ex parte regis quidam ex suis fautoribus transmarinis, Hugo dictus de Boves, inæstimabilem navium multitudinem aggregasset, et eas etiam ad summum usque multitudine malignantium replesset, contigit ut ipse Hugo cum omni illa classica multitudine, sexto kalendas Octobris [Sept. 26] versus Angliam vela ventis explicaret. Et ecce! elevatis ad imperium summi Regis marinis fluctibus, tam ipse dux tanti sceleris quam cæteri subito submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus, ut ex omni illa multitudine navium nulla penitus optatum litus inveniret, sed tam nautas quam naves et cæteros mare sæviens avido gurgite deglutivit, exceptis paucissimis, qui post diutinam fatigationem procellarum et ventorum infestationem, vix tanti discriminis impetum cum magno periculo evaserunt; nec sic evasissent nisi de concepto scelere compuncti, ab Ipso qui dominatur potestati maris, tota cordis contritione veniam quæsissent. Cum lachrymis enim et singultibus

iter sanctum versus Hierosolymam devoverunt, et in carne propria crucis sanctæ signaculum ab invicem susceperent.

Hoc tempore celebratum est concilium generale apud Romam per quindecim dies; in quo multa ad extirpationem vitiorum, et destructionem hæreticorum, et confirmationem fidelium per Spiritum Sanctum sunt constituta. Statutum est etiam, et approbante sacro concilio auctoritate apostolica firmiter præceptum est, ut ad subsidium Terræ Sanctæ omnes omnimodo in ecclesiis beneficiati, tam subditi quam prælati, vicesimam partem omnium ecclesiasticorum proventuum, per subsequens triennium integre conferrent; exceptis quibusdam religiosis, et his qui personaliter in Terram Sanctam essent profecturi. Ipse vero dominus papa, et omnes cardinales, ne in humero aliorum onera importabilia imponere viderentur, decimam omnium proventuum suorum solverunt; præter hæc etiam dominus papa triginta millia librarum cruce signatis assignavit, et ex alia parte tria millia marcarum. In hoc concilio fuerunt duo patriarchæ, Constantinopolitanus et Hierosolymitanus, et episcopi quadringeni [et] duodecim, primates vero et metropolitani septuageni unus, abbates et priores ultra octingenti.

Interim Alexander rex Scottorum, quartodecimo kalendas Novembris [Oct. 19], cum universo exercitu suo castellum de Norham cepit obsidere, quod cum per quadraginta dies fecisset nihil proficiens, ab obsidione cessavit, sed undecimo kalendas Novembris [Oct. 22] homagium baronum de Northumbria suscepit apud Feltone; propter quod iratus rex Angliæ statim anno proximo, mense Januario, assumptis secretis rutariis suis, versus Scotiam cum impetu magno vertit habenas. Audito vero ejus adventu barones de patria Eboracensi, qui contra ipsum juraverant, nimio terrore percussi, præsidium domini regis Scottorum requirentes, ipsius præsentiam adierunt, homagia fecerunt, fidelitatem etiam omnes, tactis sacrosanctis, juraverunt, tertio idus Januarii [Jan. 11, 1216] in Capitulo monachorum de Melros. Rex autem Angliæ, post ipsos subsequenter adveniens, villas eorum et oppida, possessiones et prædia gladio vindictæ vastavit et igne. Ipsi etiam barones villas proprias et blada, ante adventum regis, ne illi essent in auxilium, combusserunt; et ita factum est ut magna pars regionis simul igne succenderetur. Nam tertio idus Januarii

[Jan. 11] combufta eft villa de Werk; quinto idus ejufdem [Jan. 9] Alnewyk; feptimo idus [Jan. 7] Mithforde et Morpaith; decimo feptimo kalendas Februarii [Jan. 16] Roxburgh, cum villulis et fuburbiis plurimis. Decemo octavo kalendas ejufdem [Jan. 15] cepit rex Angliæ villam et caftellum de Berwyk, ubi cum rutariis fuis feroci fupra modum et inhumana ufus eft tyrannide. Utriufque enim fexus homines quofcunque fatellites diaboli apprehendere potuerunt, alios per articulos manuum et pedum fufpendentes, alios diverfis fuppliciis torquentes, nefandi quæftus intuitu, cruciarunt. Ibi autem Judæos fecum adduxiffe, et magiftros malitiæ illos effeciffe, refertur. Inde vero progrediens, Adyngtoun die tertio [Jan. 18] combuffit, et Donebare, et alias villas in partibus illis voraci flamma deftruxit. In reditu autem fuo rutarii fui abbatiam de Coldyngham fpoliaverunt; villam etiam Berwike fuccenderunt, ipfo rege incipiente, qui domum in qua hofpitatus eft propria manu, contra morem regium, indecenter accendit.

Eodem anno, menfe Februarii, dominus Alexander rex Scottorum, cum manu valida exercitus univerfi, poft regem Angliæ iter arripiens, terram illius ufque ad Karliolum, et ultra, igne voraci vaftavit et armis. Hac vice, quod dolendum eft, invito domino rege et firmam pacem religiofis concedente, Scoti quidam, non magiftri fed miniftri malitiæ, domum de fol. 175, b. Holmcoltrame omnibus quæcunque poterunt attingere, facris videlicet libris, veftimentis, calicibus, equis et animalibus, utenfilibus et indumentis, tam nefaria dementia expoliaverunt, ut etiam monachum, infirmitorio in extremis pofitum, cilicio fuperpofitum, pannis quibus indutus erat denudarent, nec ullam reverentiam facris altaribus exiberent. Quod non inultum pertranfiit, quia dum reverterentur cum præda fubmerfi funt in fluvio quodam dividente regna, dicto Eden, mare inundante, quantum ad æftimationem hominum plus quam mille nongenti Scotti, in brevi hora.

Eodem anno, menfe Julii, cum exercitu fuo univerfo, exceptis Scottis, a quibus expenfas fumpfit, iterum ad Karliolum profectus eft, et eam obfedit, et fexto idus Augufti [Aug. 8] reddita eft ei, caftellum tamen illa vice non oppugnavit. Inde progrediens per medium Angliæ cum omni exercitu fuo ufque ad Doveriam, in occurfum Lodowici filii regis Franciæ,

progreffus eft, qui eodem anno, fecundo nonarum Maii [Mai. 6], cum multitudine navium copiofa ad interventum baronum Angliæ, ut eis effet in auxilium, applicuerat. In hoc itaque procinctu itineris occifus eft Euftachius de Vefcy, gener regis Scottorum, in obfidione Caftelli Bernardi, dum enim circuiret caftrum equitando quærens infirmiora loca, elevando galeam capite cerebratus eft per baliftam.

In hoc adventu Lodowici, Willelmus Longa-fpata, frater regis Angliæ, comes Salefbiriæ, et alii multi ab ipfo rege divertentes, ad Lodowicum fe tranftulerunt; quod quidem plus doli quam dilectionis intuitu, plus fubvertendi quam fuccurendi gratia fe feciffe, per feditionem fubfecutam, innotuit. Et hac vice rex Scottorum in Angliam moram faciens, homagium fecit dicto Lodowico, fub ea forma qua barones Angliæ eidem fecerant. Et tam ipfe Lodowicus, quam barones Angliæ, tactis fanctuariis, juraverunt quod nunquam fine ipfo rege Scottorum pactum pacis cum rege Angliæ inirent; quod omnino tamen non eft obfervatum, ut fequens tempus indicabit.

Eodem anno, decimo feptimo kalendarum Augufti [Jul. 16], piæ recordationis dominus Innocentius papa tertius ex hac luce receffit, pontificatus fui anno nonodecimo; cui fucceffit vir venerabilis tam fcientia quam ætate maturus, Honorius, ante epifcopus cardinalis, decimo tertio kalendarum Augufti [Jul. 20].

Sed et infipiens rex Johannes, qui regnum fuum conturbaverat, decimo fexto kalendarum Novembris [Oct. 17] ejufdem anni, non fatis honorifice apud Newwerke diem claufit extremum. Cujus vifcera ibidem extracta, fepulta funt in abbatia de Croxtoun, corpus vero tranflatum ufque ad Worceftre ibidem fepelitur in monafterio, relinquens famofum nominis fui titulum, abbatiam de Bello loco, Cifterclenfis ordinis, quam a fundamentis conftruxerat et egregie ditaverat. Verum quia per malorum minifterium electis Deus multa bona providet futura, addam hic occafionaliter pofteris ad memoriam quod accepi a viris fanctis et multum fciolis.

Hujus regis tempore fuit quidam baro folemnis, genere de Baffetis, juvenis, agilis, fortis et lafcivus, fed in hoc tantum laudabilis, quod aut humilitate facramentali aut forte curiali, libenter ad fecretarium fuperni Judicis, confeffionem voco ecclefiafticam, pro tempore accedebat. Ele-

gerat ille de electis viris tunc temporis, monachis Ciftercienfibus, unum probum confiliarium animæ, et mediatorem apud Dominum. Neque enim tunc ordines fratrum Prædicatorum et Minorum, caulas Domini luftrantes et lupum vefpertinum fugantes, vel Angliam intraverant, vel apud notitiam mundi magnam famam adquifierant. Exercitante itaque fe milite juvene in exteriori figno pœnitentiæ, fed frequenter ad confueta vitia relabente, meditatus eft ejus medicus mentalis, ut arctius eum a vetitis occupatione pœnitentiali retraheret. Sed cum hoc pietatis prætextu retentaret, perhorruit ille, dicens fe ab adventantibus fi Dominicam pfalleret orationem reputari inhumanum, fi jejunaret parcum, et ita cætera pœnitentiæ falutaria deludebat. Quod advertens ille religiofus, ex alto pectoris, "Deus," ait, "te ad hanc neceffitatem, priufquam de corpore exeas, deducat, ut ore tuo fatearis te hæc minima et majora, fi voluiffes, pro peccatis tuis piandis faciliter potuiffe perficere." Protrahuntur anni ufque ad regis et baronum diffentionem; jurat princeps provocatus nullum illorum captum aliquid guftare ufque ad mortem. Et quia fæpe vexatio dat intellectum, et neceffitas propofitum immutat, captus ille a regalibus cuftodiæ arctæ mancipatur. Avida falutis fuæ uxor propria recurrit ad regem, orat per fe et alios ut animus ejus erga maritum mitigetur; obftat femper animus ejus immitis, donec illa altiori confilio fitibundum pectus ejus centum folidorum pretio fatiat, ut viro fuo omni die unum tantum morfellum alimenti concedat. Adquiefcit avidus allectus pecunia, et illa ftatim viro fuo incarcerato negotiationem fuam denunciat. Eligit ille, ut prudens, fingulis pro diebus ovum unum dure coctum, cum modico fale. Decurfo aliquanto fpatio, clauftralis ille vir cogitat de filio, vel quod egiffet vel quæ paffus effet; et, pietate urgente, locum petit quo ille detinetur; et, inclinatis cuftodibus, carceratum alloquitur, videt crine incompofitum, facie fqualidum, barba prolixum. "Non eft," ait, "ifte homo quem quæro, quoniam alius comptus erat et compofitus." Refpondit religatus, "verum eft," inquit, "quod aftruis, fed nunc me deludis, quoniam quod tunc vidifti me nolle facere fpontaneum modo oportet fubire vel invitum. Sed ad hoc preffura me perduxit, ut ante perditum tempus pœnitentiæ fuppleam in carcere." Receffit religiofus ædificatus, et ille fupervivens triennio in vinculis, more nobilium vinculatorum poft funus

regis eductus de funibus ſuis, terris redditus, vixit virtuoſe uſque ad diem ſui exitus de corpore. Huc uſque de peſtilente jam diſſipato; deinceps texetur oratio de ejus parvulo relicto.

fol. 176. Septimam hujus opuſculi inciſionem a capitaneis fidei et legum inchoare diſponens, hoc lectorem admoneo advertere, quod ſupranominatus papa Honorius Fredericum, Frederici filium, ab infantia in gremio Romanæ eccleſiæ, tanquam a matre educatum, Othone damnato, promovit ad imperii faſtigium. Sed, quia non facile avellitur a carne quod radicatum eſt in oſſe, infidelis patris ingratus filius veſtigia ſecutus, expugnare ſtuduit quam honorare debuit. Propter quod et honore collato ſibi ab eo qui contulit privari meruit ac excommunicari, nec non et barones omnes ejus ditioni ſubjectos a fidelitate promiſſa decrevit abſolvi. Qui poſt ſuam ab imperio deſtitutionem, cum inter cæteras civitates Longobardiæ, Parmenſes haberet exoſos, et tam forti manu obſediſſet, a legato domini papæ et civibus turpiter eſt devictus, ob violentiam, ut creditur, quam collegio et domui Sanctæ Claræ, ſororis pauperum, intulit. Inde, amiſſis theſauris et aliis rebus, in Apuliam rediens, infirmitate grave correptus, ſine ſacramentis et pœnitentia, in vinculo anathematis eſt defunctus. Filius enim ejus naturalis Menfredus, ut dicitur, ambiens regnum, et patris convaleſcentiam timens, cuſſino ſuper faciem ejus poſito, e vita exire coegit; ſic male regnum obtinuit, donec Karolus, frater regis Franciæ, tunc comes Provinciæ, ſub Clemente quarto, ipſum et vita et regno privavit.

Accepta igitur occaſione, unam ſolatii fabulam hic infero, quam Frederici iſtius tempore contigit, quæ pro Dei adjutorio aliquando ſerio narrari poterit. Fuerunt duo cæci, exercitum communiter ſequentes Frederici, et quotidianis clamoribus et querelis per tentoria militum mendicantes victum; quorum unus, ob gratiam hominis, poſtulabat amore imperatoris Frederici, reliquus amore Creatoris Dei. Procedente hac conſuetudine, temptare voluit Imperator quis eorum in ſua ſpe efficatius poſſet proficere, et, accito mareſcallo, præcepit duos paſtillos fieri competentis quantitatis, ac unum auro molito repleri, alterum fragrantiſſimis ſpeciebus. Poſtera die, procedentibus ad ſtipem, more ſolito, juſſit Im-

perator suo hominio confidenti pastillum dari auro, socio pastillum speciebus confertum. Recedentes vero et inter se mirantes unius gravitatem et alterius fraglantiæ suavitatem, dixit adulator hominum, "tantum me tædet istius pondus, et tui olifactus me delectat, ut commutemus rogo, et ad locum hospitii festinemus." Discedentes a se, sicut erat inveniunt, et ambo læti existunt. Sed crastina urget necessitas priorem ut solitam repetat mendicitatem, alter pertæsus talem vitam, et advertens Dei gratiam, domi resedit. Audiens denuo Imperator improbum vociferantem, accerciri eum jussit, quærens quid de eleemosina hesterna fecerit. Respondit ille facti seriem, et quomodo inter se sæpe obtenderant, is cito juvari quem Deus vellet promovere, ille quem Imperator. Subridens princeps, "amodo" ait, "præponas Dominum, et in tuo proposito noveris te esse deceptum."

ANNO DOMINI M.CC.XVI.

Successit Johanni Henricus primogenitus ejus, habens annos septem; alium etiam filium habuit dictus Johannes, scilicet Ricardum, qui postea longo tempore electus fuit in imperatorem Alemanniæ. Habuit etiam filias, scilicet, Isabellam Imperatricem, et Alianoram comitissam de Penbrok, quam postea desponsavit Symon de Mountfort.

Eodem anno misus est in Angliam a latere domini papæ cardinalis quidam, Gallo nomine, ut pro rege Johanne et suis heredibus et eorum libertatibus tuendis contra dominum Lodowicum et cæteros omnes regis adversarios, apostolicæ auctoritatis munimine constanter astaret; quod et fecit. Defuncto enim ut dictum est rege, assumptis secum domino Henrico archiepiscopo Dublinensi, et domino episcopo Wyntoniensi, cognomento de Roches, filium regis et heredem Henricum, puerum septennem, in præjudicium tamen alienæ libertatis, apud Worcestre coronaverunt. Sed eodem die abbas Westmonasterii et prior Cantuariæ, pro libertatibus ecclesiarum suarum super hoc facto contra dictum cardinalem ad audientiam apostolicæ sedis appellaverunt. Alter appellantes excommunicavit, sed ipsi pro talibus se non reputantes appellationem factam infirmare noluerunt. Deinde dictus Gallo in Lodowicum et omnes suos fautores excommunicationis sententiam promulgavit, et a domino papa prolatam esse

denunciavit; nec non et regem Scotiæ, et omnes magnates ſuos eadem ſententia innodavit, et tam ipſorum quam illorum terras ſub interdicto ponere non formidavit; nec tamen eſt obſervata. Omnes etiam qui homagium, aut aliquam fidelitatem, dicto Lodowico fecerant penitus abſolvit, ſi converterentur ad novum regem et dominum ſuum legitimum.

Hic de Petro de Roches, epiſcopo Wyntonienſi, quia mentio occurrit, ponam quod ab antiquioribus audivi. Idem vir vanus et mundanus, ut nimis inolevit noſtris pontificibus, aſſumptis ſemel, ut aſſolet, venatoribus, foreſtam ſuæ eccleſiæ aſſignatam adiit pro indagatione ferarum, qui delectari debuit ſuper ſolatio animarum. Cum vero in nemore poſiti cauſa luſtrandi, a ſe invicem dirimirentur, contigit epiſcopum per quamdam platnitiem divertentem manſionem pulchram et novam videre, hactenus inſolitam. Miratur decorem, ſtupet de auctore, et accelerat videre. Dum ergo appropinquat accurrunt miniſtri mirando veſtitu ornati, feſtinantius advocant ut ad regis prandium ſe præſtolantis venire non differat; hæret animo, et excuſat ſe habitum pro epiſcopali diſcubitu aptum illic non habere. Illi clamidem competentem collo ejus imponunt, in aulam coram rege hoſpitem ſalutantem inducunt. Aſſidetur a dextris tanti principis, apponuntur et fercula ac pocula apparatus lautioris. Nec tamen ita hebes efficitur quin regem inter prandendos ſciſcitatur quis ſit, et unde illuc venerit; Arthurum ſe eſſe fatetur, totius monarchiæ Britanniæ quondam dominum. Applaudit Petrus et quærit utrum ſit ſalvus; "vere," fol. 176, b. inquit, "expecto miſericordiam Dei magnam." Et alter, "quis," inquit, "domine, credet mihi referenti quod ego hodie dominum Arthurum viderem vel allocutus fuerim?" Et ille, "claude," inquit, "dextram tuam;" claudenti addidit, "aperi," et aperta manu papilio evolavit. "Omni ſpatio," inquit, "vitæ tuæ hoc mei habebis memoriale, ut quocunque tempore anni hoc genus muſcæ volare volueris, conſimiliter fac et habebis." Iſtud indicium ita factum eſt poſtea notorium, ut pro benedictione ſæpe viri papilionem peterent, et multi eum Epiſcopum de Papilione vocitarent. Quid in hoc anima Arthuri mortalis adhuc docere voluerit, perpendat qui melius conjicere poterit.

Eodem anno Henricus filius regis Johannis, puer novem annorum, juſſu legati Gualonis coronatus eſt et inunctus in regem Angliæ.

Eodem anno. in hebdomada pentecoftes [Mai. 29–Jun. 4], factus eft congreffus Francorum et baronum Angliæ cum regalibus ejufdem terræ apud Lincolniam, ubi devicti funt Franci, et comes Perticæ occifus; comes et barones capti funt a regalibus Angliæ.

ANNO DOMINI M.CC.XVII.

Confecratus eft Ricardus de Marifco in epifcopum Dunelmenfem, qui cognatum fibi magiftrum Adam de Eodem induxit in patriam illam, virum prudentem ac poft in habitu fratrum Minorum, fcientia, vitæ fama, laudabilem, in tantum ut patrem eum nominaret poft rex Henricus, qui audito eo multa faciebat, in tantum, ut cum femel Judæi, qui modo funt totaliter ab Anglia eliminati, contra pacem regni fub dicto rege transgreffi fuiffent, ita ut tam judicio regis quam principum terræ vita privandi judicarentur, obftitit ifte folus fuis rationibus et prohibuit eos necari, velut teftimonium laicis noftræ fidei pium David fecutus, qui de fe profitetur, "Deus oftendet mihi fuper inimicos meos, ne occidas eos; nequando oblivifcantur," etc̃.

Eodem anno, menfe Julii, factum eft navale bellum inter Francos et Anglos, noftris temporibus inauditum. Commorante quidem in Londoniis domino Lodowico cum magna multitudine, Angli, ne aliquod fubfidium de Francia eidem adveniret, portus omnes occupaverant et marina litora ftrictiffime cuftodiebant. Franci vero in manu valida et navium multitudine copiofa venientes, vice prima in medio maris victoriam adepti, opatum litus poffederunt. Sed vice verfa a Deo difponente, congregatis undique nautis iterum in medio mari ad invicem obviantes, congreffione facta, Angli victoriam obtinuerunt, et archipiratam Francorum Euftachium, militem quemdam, cognomine Matthæum, appellatum, cum aliis innumeris occiderunt, quorum exequias et fepultura pifces profecuti funt. Nobiliores vero retinentes in firma cuftodia fub fpe firmioris pacis et concordiæ confervarunt, qui utique multi fuerunt, fed et fumma captorum militum fexties viginti et quinque, fervientes equites fepties viginti et fex, baliftarii triginta tres, fervientes pedites octingenti et triginta tres. Hanc fummam et nomina potentum fcripfit dominus abbas de Wardonia domino Willelmo abbati de Rivales. Poft hæc miffi funt in Angliam archi-

episcopus de Suris et abbates Cisterciensis et Clarevallis, ut pacem inter Lodowicum et Henricum novum regem Angliæ reformarent.

Interea mense Maio, rex Scotiæ, congregato exercitu suo universo, obsedit castellum de Midforde, quod cum per septimanam fecisset ad propria reversus est. Propter quod Philippus de Ullecotes [et] Hugo de Bailliol minati sunt ut terram Scotiæ [ultionis causa devastarent; quo audito, dominus rex] cum summa festinatione generali exercitu Anglorum, Scottorum, ac Galweiorum, tertio nonas Julii [Jul. 5] versus Northumbriam iter iterato arripuit.

Eodem anno Lodowicus filius regis Franciæ, circa festum sancti Michaelis [Sep. 29], pace reformata, turpiter, suis sine numero interfectis, ab Anglia recessit.

Eodem anno omnes vero barones Angliæ fecerunt homagium Henrico filio regis Johannis; et rex Scottorum Alexander antequam absolvi mereretur, Carliolum voluntati regalium Angliæ tradidit.

Eodem anno interdictum est regnum Scotiæ a Gwalone legato.

Eodem anno Ranulfus comes Cestriæ, et Willelmus comes de Ferrariis peregre perfecti sunt in terram sanctam Hierusalem.

ANNO DOMINI M.CC.XVIII.

Mense Martio facta est seditio, ut dicitur, contra dominum Lodowicum in insula aquæ de Rie. Quidam enim, qui cum ipso juraverant contra regem Angliæ jam defunctum, Willelmus de Longa-spata frater Johannis regis, et Willelmus junior Marescallus Angliæ, et eorum complices, contra spem ipsius Lodowici, in eadem insula insurrexerunt in ipsum. Sed eadem hora, miro eventu, naves non paucæ, quas pater illius Lodowici, Philippus rex Franciæ, in Angliam direxerat, ad illam insulam applicuerunt, quibus ipse liberatus est, et adversarii ejus fugæ præsidium petierunt.

Eodem anno, octavo kalendas Octobris [Sep. 24], ex hac luce subtractus est nobilis heremita, Robertus de Knaresburgh, qui de Eboracensi oriundus patria, cognomento Koke, cum esset subdiaconus fratrem carnalem apud Novum Monasterium in Northumbria conversum factum imitatus, ibidem habitum religionis sumpsit, ac post tres menses et dimidium, ad regis igitur Ricardi fugitivum militem quemdam, qui vitam heremiti-

cam in foresta de Knaresburgh ducebat, simulatorie tamen, se contulit ad cohabitandum. Ille vero, rege defuncto, locum et socium deserens, ad uxorem et liberos reversus, virtutis propositum projecit; sed Robertus quod ceperat continuare non destitit. Domino autem illius territorii, videlicet, Willelmo de Stutevile, post hæc ex ejus incolatu graviter offenso et acriter eum persequente, tandem, Dominico respectu sicut, in suo castro ejusdem loci correptus est.

Videbantur igitur una noctium duo terribili aspectu, traham ferream portantes ignitam, quæ totum pavimentum cameræ cubiculi posset occupare, et ante lectum suum assistere. Hos sequebatur et tertius, proceræ staturæ et elegantis formæ, ac duas magnas atque ardentes clavas deferens, eum ad pugnam manualem provocabat his verbis, "Nunc experimento cognosces quod nullus in fortitudine Domino similis sit, cujus tu servitium persequeris." Qui exterritus, mane facto, viro Dei humiliatus veniam fol. 177.
petiit, et possessionem sui habitaculi sibi assignavit, ac locum per manus suorum militum, in sui præsentia, sarciri fecit; duos vero boves et totidem equos singulis annis se præbiturum ipsius agriculturæ promisit; sed et alimenta tredecim egenorum per duodecim dies natalis Domini, more antiquorum, sibi confirmavit assignanda, nec non et domum pro pauperibus suscipiendis, et horreum pro reponendis, construi fecit.

Verum Willelmo defuncto et in capitulo apud Funteyns sepulto, viro præpotenti, Briano de Insula, a rege Johanne totum illius patriæ dominium collatum est. Qui Robertum care complectens, inter proceres sæpe de illo solitus erat facere mentionem. Unde et supradictus rex, petens partes aquilonares, cum semel gratia venandi nemorosa illius loci intrasset, suasus est a dicto Briano virum Dei, in oratione constitutum, videre et alloqui. Cumque inter populares strepitus immobilis jaceret et incurvatus, confidentia eum impellente, pulsatus a Briano, domino terræ illius, et dicente, "frater Roberte, surge, ecce præsens est rex qui te cernere cupit." Quo viso, ille spicam ex pavimento tollens et versus regem tendens, ait, "si rex es, tale facias," quo respondente se non posse, intulit, "non est rex alius quam unus Dominus." In tantum autem emollitus est rex ille, aliis durus, ut de nemore vicino ad usum pauperum quantum sufficit ad unam carucatam terræ eidem contulerit; sed et lectisternia

ſua ut haberet, unde frutecta et arbores evelleret, ad ſumptus donaret. Quoniam autem inimici Chriſti maxime ſunt ſæpe viri literati, quidam jurifperitus, Alexander Dorſet, eccleſiæ prædictæ burgi rectori ſuaſit decimas a paupere Chriſti exigere, qui cupiditate illectus cepit in extorquendo virum ſimplicem moleſtare. At ille tandem provocatus plus ſolito, acriter reſpondit; "vos a me decimas violenter exigitis, et ego Dei maledictionem vobis irrogo, qui bona pauperum Chriſti ſub colore rapere conamini." Non multo poſt clericus ille, phreneſi fatigatus horribili, torvo aſpectu et clamore horrendo omnes terrens, etiam linguam propriam lanians, cum cachinno, ſine confeſſione ut dicitur et viatico, viam extremam ingreſſus eſt. Alexander autem, ad extremum perductus, monentibus perſonis et viris religioſis, non adquievit ſua diſtincte legare; ſed omnia, infecto negotio, regiis ſatellitibus reliquit diripienda.

Eodem anno canonici Carliolenses a Gwallone legato miſſi ſunt in exilium, eo quod regi Scottorum excommunicato, metu mortis coacti, celebraverunt divina.

Eodem anno Hugo, quondam abbas Belli Loci de Burgundia, conſecratur Carliolenſis epiſcopus, cui poſſeſſiones canonicorum ſunt commiſſæ.

Eodem anno venit Pandulfus legatus in Angliam.

ANNO DOMINI M.CC.XIX.

Obiit magnæ memoriæ illuſtris comes David, tam in Anglia quam in Scotia divitiis præpotens, frater Willelmi quondam regis Scottorum.

Hoc etiam anno capta eſt a Chriſtianis Damieta, die ſancti Leonardi abbatis [Nov. 6], ſed dum negligenter et remiſſe agerent ac nomen ſanctum vita deturparent, iterum ab hoſtibus ad bellum provocati non ſolum quæſita perdiderunt ſed et agminum ſuorum circa ſex millia, prohibente tamen congreſſum tunc ſancto Franciſco, qui præſens aderat, et eis eventum denunciante. Hoc innoteſcere poterit per quereloſas literas, quas ſuper hoc dominus papa Honorius direxit diverſis provinciis, totum imputans peccatis noſtrorum. Tunc etiam regina civitatum, Hieruſalem, quæ videbatur inexpugnabiliter munita, deſtructa eſt a Coradino filio Saladini, foris et intus, ac muri ejus cum turribus redacti ſunt in acervos lapidum, præter Templum Domini et Turrim David. De Sepul-

chro vero Christi destruendo consilium fecerunt, et per literas, quas Damietam transmiserunt, comminati sunt; sed huic tamen temeritati nemo præsumpsit manus apponere, propter loci reverentiam, quoniam Christum venerantur plus quam prophetam, sicut enim in Alcorano, libro legis eorum, scriptum habent. Jesum Christum, Dominum nostrum, credunt de Maria virgine conceptum et natum, quem sine peccato vixisse prophetam et plus quam prophetam profitentur; cæcos illuminasse, leprosos mundasse, mortuos suscitasse, firmiter asserunt; verbum autem ipsum Dei vivum ad cœlos ascendisse non discredunt. Unde, quando tempore treugarum sapientes ipsorum Hierosolymam ascendebant, codices Evangeliorum sibi postulabant, et osculabantur, et venerabantur, propter munditiam legis quam Christus dedit; et maxime propter Evangelium Lucæ, "Missus est Gabriel angelus," etc., quod literati inter eos sæpius repetunt et retractant. Lex autem eorum, quam, diabolo dictante, ministerio Sergii monachi et apostatæ, ac hæretici, Machometus Sarracenis dedit Arabice scriptam, a gladio cepit, et per gladium tenetur, et in gladio terminabitur. Machometus iste illiteratus fuit, sicut ipse profitetur in Alcorano suo, et quæ prædictus hæreticus dictavit ipse promulgavit, et per comminationes observari statuit. Luxuriosus enim fuit et bellicosus, ideoque de immunditia et vanitate legem statuit, quam carnaliter viventes in parte voluntatis firmiter observant; et sicut legem nostram veritas et munditia muniunt, ita errorem ipsorum timor humanus et mundanus, ac voluptas carnalis firmissime custodiunt.

ANNO DOMINI M.CC.XX.

Coronatus est rex Angliæ Henricus, hac ratione secundo; quia enim pii cordis et catholicæ fidei extitit ne per suam pueritiam fraudaret Dei ecclesiam suis libertatibus, ac concordiæ limitem imponeret diffidentibus, subjecit se humiliter nobilis archipræsulis Stephani voluntati, et apud Westmonasterium, in die sanctorum apostolorum Symonis et Judæ [Oct. 28], juxta morem paternum, de archiepiscopi manibus suscepit diadema regium; cum quo eodem die consecratur in Eboracensem archiepiscopum Walterus Gray. Unde, exemplo columbæ, quæ ramum olivæ detulit archæ Noæ, consilio archipræsulis in signum pacifici regiminis transmisit

rex per totum regnum ſuum in mandatis, ut omnis ſexus et ætas, ſtatus et conditio, ſertis uterentur tribus diebus de floribus ac frondibus, nec aliud ſolverent fiſco regis. Dedit igitur Deus ei pacem firmam et longam, ſilicet, quinquaginta annis, nec fuit malum tempore ſuo niſi ultimis diebus, ut patebit inferius.

Eodem anno tranſlatus eſt ſanctus Thomas, archiepiſcopus Cantuariæ, cum magna gloria nonas Julii [Jul. 7], a Stephano ejuſdem urbis archiepiſcopo, et multis aliis prælatis, et univerſa nobilitate Angliæ, ipſo rege Henrico præſente.

Hoc anno fuit canonizatio ſancti Hugonis Lincolniæ.

AB INITIO MUNDI VI^{m}.CCCC.XX.

ANNO DOMINI M.CC.XXI.

Alexander, rex Scottorum, duxit in uxorem apud Eboracum Johannam filiam Johannis regis Angliæ, puellam adhuc tenerrimæ ætatis, ſed cum adulta eſſet decentis formoſitatis, quod matrimonium celebratum eſt proximo ſabbato ante feſtum ſancti Johannis baptiſtæ [Jun. 19].

Eodem anno tradita eſt Margareta, filia regis Willelmi Scottorum, domino Huberto de Burgo, conſenſu utriuſque regis Angliæ et Scottorum, ac conſilio magnatum utriuſque regni.

Eodem anno Jacobus cancellarius Sancti Victoris Pariſius, papæ pœnitentiarius, venit legatus in Scotiam et Hyberniam, circa natale Domini [Dec. 25].

Hoc tempore Damieta reddita eſt paganis, et ſancta crux Chriſtianis. Pandulfus receſſit de Anglia.

ANNO DOMINI M.CC.XXII.

Eodem tempore Adam, epiſcopus Cathenſiæ, quondam abbas de Melros, territorio Carliolenſi oriundus, eo quod Chriſtianas et legales exigebat a ſubditis decimas, ab eiſdem, monacho prius et quodam famulo ſuo horribiliter necatis, telis et lapidibus ſæpiſſime cruciatus, cum in nullo moveri poſſet, in ignem quaſi aurum conflagratus, palmam martyrii feli-

ciſſime in domo propria in Kateneſia, tertio idus Septembris [Sep. 11], fol. 177, b.
eſt adeptus.

Eodem anno incipit ordo Minorum.

Eodem anno Fredericus ſecundus fuit coronatus in Imperatorem a papa Honorio tertio in baſilica ſancti Petri; imperavit viginti octo annis.

ANNO DOMINI M.CC.XXIII.

Hugo Carliolenſis epiſcopus, qui conventum ejuſdem eccleſiæ horribiliter diſperſit et eorum poſſeſſiones fraudulenta diviſione dimidiavit, juſto Dei judicio, rediens a curia Romana, apud abbatiam quæ Ferte dicitur, in partibus Burgundiæ, ingurgitatus, abſque viatico et miſerabiliter diſceſſit die dominica infra octavas Aſcenſionis [Jun. 4].

Philipus rex Franciæ diſceſſit.

ANNO DOMINI M.CC.XXIV.

Confirmata eſt regula et vita fratrum Minorum per dominum papam Honorium. Quo et anno, poſt feſtum natalis Virginis glorioſæ [Jan. 1], applicuerunt fratres Minores in Angliam, apud Doveram, quatuor clerici et quinque laici; viri ſimplices et deſpicabiles, pro eo quod tunc temporis omnes fatui nativi ab eis in forma habitus pene nihil differebant. Dixit quidam paraboliſta, "ſi ſic ſe habeant interius ſicut exterius prætendunt, judico eos meliores omnium qui circueunt."

Quam deſpicabiles primo extiterint duobus accipe exemplis. Eo tempore quo provinciam intraverunt prope Doveram, apud cujuſdam nobilis domini hoſpitium quæſierunt ut mendici, et acceperunt ut ignoti. Nam in quadam forti camera eos recludens exitum feris obſtruxit, ut, mane facto, vicinorum judicio qui eſſent diſcuteretur. Illi, ut feſſi, quieti ſe exponunt uſque ad matutinam lucem, dehinc putantes exire, oſtia obſerata reperiunt, patienter expectant, donec ulteriori die educti coram multis ad ſpectaculum convocatis, qui eſſent et qua ratione inſulam ingreſſi eſſent inquirerentur. Illis intentionem piam obtendentibus, reſpondit unus de majoribus eos exploratores eſſe et latrones. Tum unus, læto vultu cordam ſuam manu porrigens, "en," inquit, "ſi tales nos judicatis, funis in promptu eſt unde nos poteritis commendare patibulis." Hinc mentes

fecularium ad fe reverfæ, "non funt," ait "ifti finiftræ partis, qui tam libenter fe offerunt judicio mortis."

Alia accidit non longe ab Oxonia, in fratrum inibi plantatione, novella. Erat miles quidam vitam illorum horrens afpectu et mordens labiis; ubicunque poffet eorum famam obliterabat. Accidit natalitio Dominico [Dec. 25] inftante, ut ille, qui præerat fratribus, combinavit eos ad invicem ad falutare Domini femen ferendum per patriam. Duo illorum venientes in filvam proximam, et iter afperum carpentes fuper lutum incanatum et nivem congelatam, cum fanguis femitam veftigiorum, illis ignorantibus, fterneret; qui junior eorum erat petivit a feniore, "vis, pater, ut cantem, et iter veftrum alleviem?" Ipfo annuente intonuit alter, "Salve regina mifericordiæ!" Secutus eft a cafu eandem femitam miles ille minus benevolus, aliis penitus ignorantibus. Cumque percantatum fuiffet gloriofæ Virginis epithalameum, ac miles videret viam fanguine feminudorum cruentatam, quafi applauforie dixit confolator ille ad fodalem, "fuitne, frater, antiphona bene cantata?" Surripuit utriufque miles fermonem. "Utique," inquit, "per Dominum, et profpere vobis poffit evenire, qui apoftolico more probamini, in neceffitate patientes et in adverfitate gaudentes." Et ocyus, hoc dicto, equo lapfus accurrit, ac curvatis poplicibus fuper temeritate fui judicii veniam pofcit. Quem et fratres mites libenter fufcipiunt, ac libentius, fi quid eft commiffum, remittunt. Et ille, "in fignum," inquit, "jam pactæ concordiæ, rogo caritative ut domum meam, quæ non multum abhinc diftat, vifitetis, et conforti ac familiæ meæ benedicere velitis." Annuunt illi et adveniunt, et de fua præfentia lætiores eos efficiunt. Commendat devotus hofpes deinceps fe et fua fratrum voluntati ac neceffitati omni tempore, quod exfolvere non deftitit ufque ad terminum vitæ.

Eodem anno Walterus Malus-clericus confecratur epifcopus, Carliolenfis canonicus.

Eodem anno venerunt primo fratres Minores in Angliam, in fefto beati Bartholomæi apoftoli [Aug. 24].

ANNO DOMINI M.CC.XXV.

Quidam Francigena, Faukes re et nomine, caftellum muniens de Bedforde omni quo potuit munimine, nifus eft contra tenerum adhuc regem Angliæ illud obtinere, et rebellare. Accito igitur univerfo exercitu An-

glicano, novem hebdomadibus iſtud oppugnavit ac obtinuit, omnes intus ſaventes dicto doloſo ſuſpendio tradidit, et ipſum ducem ſceleris extra Angliam eliminavit.

Eodem anno Alexander Coventrenſis epiſcopus ſacratus Romæ ibi primo venit.

Eodem anno novæ leges datæ ſunt in Anglia.

ANNO DOMINI M.CC.XXVI.

Dominus Ricardus de Mariſco, epiſcopus Dunelmenſis, in fata lapſus eſt, ille qui tantam tyrannidem eccleſiæ ſancti Cuthberti intulit, ut jura monachorum et poſſeſſiones eorum pro poſſe ſuo abſtulerit, nec ulli eorum quam diu vixit peparcerit. Sed cum audacius eos expugnare diſpoſuit ſubito e mundo receſſit.

EPITAPHIUM HOTOFT.

Culmina qui cupitis, laudes pompaſque ſititis,
Eſt ſedata ſitis ſi me penſare velitis.
Qui populos regitis memores ſuper omnia ſitis
Quod mors immitis non parcit honore potitis.
Vobis præpoſitus ſi mitis fuerim, bene ſcitis;
Quod ſum vos eritis, ad me currendo venitis.

Poſt iſtum monachi dicti elegerunt magiſtrum Willelmum de Stichehil, quod factum adverſans rex contra electionem fecit appellari, et caſſata fuit fol. 178. in curia Romana.

Hoc anno, quarto nonas Octobris [Oct. 4], die ſabbati in ſero, ſecretam cœli quietem petiit anima fidelis Franciſci, patris pauperum Minorum; a converſione ſua et collectione ſociorum viginti [annis], qui in tantum meruit oculis videre gregis ſui augmentum ut ad dexteram et lævam, juxta propheticum dictum, penetrantes, in triginta et quatuor provincias ſe diffudint dilatandos.

Quia enim, Seneca dicente, paupertas eſt expedita, hilaris, tuta, et iſti ut nubes volantes expedite perficiebant, ut apoſtoli hilares adverſa ſuſtinebant, ut tuti in penuria ſe divites reputabant, utriqui locorum gratioſi erant, adeo quod ut rex Hieroſolymitanorum, cujus fratrem ego vidi et

allocutus ſum, qui, ut [ ], nunc uſque ſupereſt, relicto tanto faſtigio ſe fratrem ordinis Franciſci fecerit.

Rex quoque Saxoniæ, hoc idem proſequens, non mediocrem perfectionis amorem poſteris reliquerit, ſicut ego ipſe oretenus accepi ab eo, qui, de eadem patria oriundus, prædictum virtutis virum agnovit vivum, et mortui aſſignavit mauſoleum. Relator enim meus, vir nobilis, religioſus, ſanctus, et eminenter literatus, aſſeruit ſe dictum principem noviſſe Saxoniæ, qui filiam regis Nortwigiæ duxerat, et ex ea prolem elegantem, duos ephebos maſculos, exceperat. Promoverat etiam ejuſdem reginæ avunculum in archipræſulatus honorem, virum prudentiæ et bonæ conſcientiæ. Singulis autem annis, eo tempore quo ſolent reges ad bella procedere, erat exitiale prœlium inter principem dictum et quemdam potentem vicinum, ſuper terminis ſuarum provinciarum; et hinc et inde, pro belli vario eventu, ſæpe multi periebant diro exitu. Cumque ad cor reverteretur ac reſpiceret annuam ſuorum [jacturam], et judicii futuri juſtitiam, cepit quotidie paulatim exoſam habere talem vitam. Quod advertens regina, animum ejus emollire credens, in quiete cubiculi eum conſtitutum ſic aggreditur. "Quid eſt, mi dulciſſime, quod te contriſtat? quis te gravat? quid animus tuus deſiderat? Non ſpernas feminæ conſilium, quod poterit forſan afferre remedium." Tandem illo aperiente remorſum conſcientiæ, et voluntatem intrandi ordinem, ſine deliberatione illa reſpondet, hoc nunquam fieri debere vitæ ſuæ tempore. "Cui," inquit, "domine, me juvenem viduatam, necdum meæ continentiæ confidentem, cuſtodiendam relinqueres? velut, me pereunte, tu per portam ſalutis evaderes? Quis etiam liberos tuos, regni tui heredes, e manibus inimici tui liberaret? quin, circumfuſis agminibus, terram tuam vaſtaret et incenderet, ac in filios tuos, quoniam in te non potuit, et in me ſolitariam, debacchando exquiſita tormentorum genera exerceret?" Dum hæc ac ſimilia, non inſipienter, illa perſequeretur, conſiderans maritus mulieris vehementem rationem, ſuaſit callide ut ſubjicerent ſe archiepiſcopi arbitrio, et allegatis altrinſecus in craſtino ſuis exceptionibus, quicquid diffiniret immobiliter ſervarent. Aſſentit illa et affirmat quod, tanquam regio ſanguine, nunquam contra hoc erat. Mane, audita miſſa, præſulem adeunt, materiam et modum altercandi proponunt; et auditis hinc et inde querimoniis, dixit epiſcopo

princeps illuftris, "domine, ficut conjugi meæ te obligat confanguinitas, fic mihi fidelitas, et tu nunc dirimas iftud difcrimen, ficut evadere quæris futurum examen." Attonitus ad hæc pontifex, demiffo capite, diu intra fe deliberat, dehinc multis infufis lachrymis, fe nolle damnari pro aliis excufat, et fententiam pronunciat pro principe, ut ubicunque voluerit melioris ftatum vitæ eligat; pro domina regina, ut ad caftella et terras fuas fe teneat, "ego," inquiens, "liberos veftros alendos, fimiliter et tuendos, fufcipio, quoufque in adultam ætatem perduxero." Clamor cum lachrymis attollitur mulieris, pfeudo-præfulem et falfum eum congeminans judicem, et cum effet fatigata profluvio oculorum, animum virilem affumens, "et ego," inquit, "cum marito mundum fperno, ac fanctimonialem me fieri decerno." Et quoniam dominus ille Deo et beato Francifo devotus, tria loca fecerat fratribus affignata, in una illarum domuum habitum Minorum fufcepit, ac fociam fuam fexto converfionis fuæ anno ad cœlum, ante fe, [ex] hoc mundo tranfmifit. Dum enim nunciaretur fibi ipfam infirmari, venit ad cœnobium, et inter colloquendum quæfivit quid fibi videretur quod pro fpatiofo mundo clauftrum, pro fericis faccum, pro delitiis durum elegiffet panem et aridum? Tum illa fubridens et cor fuum condilecto aperiens, "fi mihi," inquit, "daretur a Domino, ut virgineo gauderem privilegio, qualem me recolo extitiffe cum veftro effem copulatus matrimonio, Imperatoris amodo abhorrerem amplexum propter æternum fponfum." Hac denique pie defuncta, fupervixit ille tredecim annis in ordine; et eo die ac tempore quo debuit e corpore exire, prope Romam juvenis quædam fanctimonialis, et boni moris, horam claufit extremam.

Hæc abbatiffa, tener, dilecta, a cæteris vocabatur Abbatiffæ Filia, eo quod quicquid mater boni fecit, ifta in fe transformare ftuduit. Cum ergo abbatiffa alium fignum nifi mortis in ea non confpiceret, poftulavit ut, fi permitteretur, infra triduum ad eam reverteretur, indicaret ftatum, vel poftularet auxilium; fed cum mater pro filia jejuniis et orationibus fe fatigaret, nec ad placitum illa veniret, conqueri cepit utrumne in fupernis civibus effe poffet ulla duplicitas. Itaque die nona vigilanti et oranti abbatiffæ filia fplendida et niveis induta [veftimentis apparuit], quam cum requififfet de ftatu, Chrifto fe fociatam refpondit. Scifcitanti vero de

mora, fic adjecit. "Quoniam ea hora qua e corpore migravi, magni meriti vir in Saxonia fimul mecum cœlos petivit, qui princeps illius patriæ fuerat, fed propter Chriftum dignitatem dimiferat, et habitum Minorum affumpferat. In hujus occurfum tantus erat omnium cœlicolarum applaufus et apparatus, ut ipfe Chriftus ei obviam veniret, ac ob ejus amorem juberet ut nullus cœleftium fe ab ejus feftivo gaudio per octo dies dirimeret." Illa difparente, per nuncium fi fic effet inquiretur, et fic invenitur. Filii vero hujufmodi principis, a die converfionis paternæ in magna pace profecerunt, nec fuit qui adverfaretur.

fol. 178, b. Eodem anno Lodowicus, rex Franciæ, obfedit civitatem Arionem, et innumerabiles milites et fervientes fibi ibi amifit, et tandem tradita eft civitas legato Romano, qui muros deftruxit, et cives in multis expenfis damnavit. Lodowicus rex inde rediens in itinere mortuus eft.

Eodem tempore Francifcus obiit, quarto kalendas Octobris [Sep. 28].

ANNO DOMINI M.CC.XXVII.

Dominus papa Honorius ex hujus carnis corruptione fubtractus eft. Cui dominus Hugo, Hoftienfis epifcopus fucceffit, prout prophetaverat de eo dilectus Deo Francifcus, et Gregorius nonus appellatus eft; vir utique mediocris ætatis, ac juxta formam Curiæ morum honeftate commendabilis.

Hic, quia vitam et mores, fervi Dei, Francifci viventis viderat, et ftigmata Chrifti corpori ejus corruptibili impreffa, quamvis latenter, devote tamen luftraverat, eundem confefforem Chrifti canonizavit Affifii, fecundo fui papatus anno, feptimo kalendas Augufti [Jul. 26, 1228].

Hic etiam fanctam Elizabeth, filiam regis Hungariæ, relictam landegavii domini Turingiæ, canonizavit. Hic fententiam quam Honorius in Fredericum fulminaverat roboravit; et cum ab eodem in Urbe obfideretur, videns omnes pene Romanos pecunia corruptos, excipiens capita apoftolorum, et proceffionem a Laterano ufque ad Sanctum Petrum faciens, animos Romanorum fic revocavit, ut pene omnes contra Imperatorem cruce fignarentur, quod ille timens longe receffit. Hujus tempore et mandato Reymundus, de ordine Prædicatorum, compilavit fcriptum fuum.

Anno cycli fupramemorati dominus Lodowicus, rex Galliæ, extra fines

propriæ regionis, verfus caftellum de Avilun, cum omni exercitu fuo profectus eft. Quod cum fpatiolo temporis obfediffet, tandem in manu valida ipfum fibi fubjugavit. Inde vero, quadam corporis infirmitate eum urgente, verfus partes Galliæ reverfus eft, et in itinere defunctus, ac ad propria deportatus juxta patrem fuum apud Sanctum Dionyfium tumulatur.

ANNO DOMINI M.CC.XXVIII.

Magifter Stephanus de Langtona, Cantuarienfis archiepifcopus, Anglicanæ ecclefiæ lumen, et fanctæ religionis robur, cleri baculus et refugium, totius juris et honoris ecclefiaftici rigidus et infuperabilis defenfor, a præfenti luce ad gloriam tranflatus eft octavo idus Julii [8 Jul.]

Cui fucceffit fanctus Edmundus, de Abyndon oriundus, ac magifter in Logica et Theologica, vir eximiæ munditiæ, abftinentiæ et vigiliæ, ficut aliqua exempla de fingulis inferius ponenda comprobabunt.

Nam in exemplum munditiæ illibatæ iftud primo occurrit, quod puerulus intendens Oxoniæ grammaticalibus, gloriofæ Virginis imaginem, quam fæpe, et una cum tota Univerfitate, vidimus, clam defponfavit, impofito digito Virginis aureo annulo, quod multi poftea oculis confpexerunt.

In argumentum ad idem accidit, quod a die fui obitus felix corpus ejus carnis candorem et capillum folidum ufque nunc confervat, quafi vivens exifteret. Nec admittit tumba ejus apud Pontiniacum, in Francia, ubi quiefcit, mulieris acceffum nifi Anglicanæ, vel in ejus focietate venientis; quod indignantes tandem Franci, temeritate facrilega fancti brachium dextrum recens et integrum abfciderunt, et ad valvas ecclefiæ, Gallicis, fine difficultate adeundum, expofuerunt. Sed Deus eorum, ut dicitur, modo in toto exfufflavit quæftum, et depreffit conceptum, quoniam deinceps ceffavit monftrare miraculum.

Accidit ad hoc fignum integritatis ejus laudabile dictum. Dum enim in Northfolchiæ patria quædam tenera, et unica, ac heres baronis filia, defuncto patre et ætate legitima, maritales pro Chrifto horreret fubire amplexus, viri fancti confilio et auxilio apud cœnobium de Catebi deducta eft ad melioris vitæ propofitum, ubi dicti præfulis foror tunc

prioriſſæ adminiſtrabat officium. Venientibus et redeuntibus nunciis hanc, ut amicam chariſſimam, ſalutare ſolebat, et congruis ſubſidiis relevare. Aſſiſtens vero ſemel non longe a dicto loco, prioriſſæ mandat, ut in paſchate imminenti ad ſuam curiam, cauſa conſolationis, venire non deſiſtat, ſimul et amicam ſociam ſibi aſſumat. Adveniunt in vigiliis paſchæ, licet aliquantulum tarde, pontifice tunc loturam manuum inchoante. Sed amor, ut ſolet, non ſe obumbrat. Mox enim ut caſtitatis ſponſam vidit, brachiis eam coram omnibus complexans, "bene," ait, "adveneris, et ſi non eſſet mundus pejor in judicio quam nos in propoſito, nunquam habitationem divideremus."

Pro ejus abſtinentia ſtare poteſt quod a pueritia, matre eum edocente, cilicio uſus ſit, et quod in præſulatu nunquam carnes comedit. In potu etiam ita temperatus extitit, quod fluxus capillorum ejus ſiccitati cerebri a medicis imputatum ſit. In vigilando etiam totam quaſi ſolebat tranſigere noctem, dicens eos multum perdere de tempore qui multum reponunt in ventre. Hujus rei unum accipe exemplum. Antequam præeſſet eccleſiæ Cantuarienſi, pro dignitate vitæ ſuæ collatæ ſunt et præbendæ, quas ſemper cum ſcholas petere vellet, reſignabat, neque enim tutum ſibi fore reputabat eccleſiarum expendere ſtipendia, quibus non excubabat vigilantia. Ob hoc igitur cameræ ſuæ ſecretario legem dederat, ut lumen ſemper provideret in promptu quocunque tempore ipſe ſurgere diſponeret. Accidit vero ſemel in hyemis profundo, ut intempeſtæ noctis tempore ſurgeret, et ad eccleſiæ limen properaret. Camerarius, hoc audiens, culinam et cætera domorum luſtrat pro luce quærenda, et ne depræhendatur, villam de domo in domum pervagatur. Videns autem in remotiori extremitate vici domum lumine fulgentem, et oſtium patulum, properat ad locum, accendit lanternam, accelerat ad eccleſiam. Interim prudens paſtor ad cœmeterium venerat, defunctis beneficium ſuæ precis impendere, et ecce! videt omnium tumulos aperiri, corpora mortuorum cingulo tenus erigi; inter quos unum, ſigno tonſuræ ſacerdotem, conſpicit confidentibus cæteris ſic loquentem. "Confratres mei, conferamus vicem ei qui dum viveret excitabat hominum mentes ad rogandum pro mortuis Dominum;"
fol. 179. et incipiens pſalmum, "De profundis," alternatis verſubus pſallebat cum reliquis redivivis. Et cum perſolviſſent orationem Dominicam, et preſby-

ter collectam compleffet, fic conclufit, "Requiefcamus," inquit, "in pace." Refpondentibus illis, "Amen," fubito omnes fundum fepulchrorum fuorum repetierunt. Advolat, dum hæc confpiciuntur, cliens cum candela, perquiritur ubi lumen quæfitum invenerit. Quo afferente quod in extremitate villulæ ubi corpus pauperis jaceret extinctum, qui cum tintinnabulo circuiens precari folebat pro animabus defunctorum, exhilaratus vir prudens et ædificatus de vifo, gratias intulit Deo.

Super omnia vero mater ipfius, bonorum memoria digna, quæ hunc, præ cæteris natis, Deo et ecclefiæ fervitio fignans, cum aliis indumenta linea miniftrabat, huic ciliciolum ad membra corporis punienda deftinabat. Propter quod et ipfa, ut doctrix difciplinæ, honorifice fepulta jacet locello, et in area domus, ubi felicem hunc peperit in lucem, de novo habetur ecclefia extructanda.

Accidit huic juvenali ætate et dialecticis intendenti, relatione, apud Oxoniam, condignum. Dum enim, ut moris eft immaturæ ætatis, ifte, intereffendo miffis, plus vocibus cantantium intenderet quam precibus, plus etiam conciperet mufica quam myftica, ac per hæc, elevatione miffæ facta, feftinaret cum pluribus intereffe lufibus; exeunti fibi ad boriale oftium Dei genitricis ecclefiæ, affuit quædam manus a Divino Spiritu miffa, quæ eum in maxilla percutiens, vocem cœleftis commonitionis adjunxit, dicens,

"Reverte ad cepta officia, modo primo incipit miffa."

Quod adolefens fagax, verum effe advertens, amplius cepit erga facramentum vivificum amore fervere, et facris definivit aftare minifteriis deinceps donec perficerentur. Contigit itaque quadam die ut, audita miffa, fcholas in fupradictæ ecclefiæ cœmeterio ad occiduas valvas pofitas, caufa lectionis aufcultandæ intraret, et fcamno refidens inter copiofas fociorum catervas, tanto appetitu captus eft vacuandæ veficæ, ut quamvis furgere reputaret verecundum, tamen diu federe æftimaret periculum. Surrexit tamen ut exiret, et eo ftatim femoto de loco, lapis quidam de pariete corruens, ita locum fedilis occupavit, ut omnes intuentes advertent eum fi remanfifet extinguendum, et divina protectione refervatum. Quod utique gratiæ facramenti altaris reor effe imputandum.

Conſtituto vero viro venerabili in archiepiſcopali faſtigio, ſoror domini regis Angliæ Alienora, ac relicta comitis Mareſcalli, a Deo, ut putabatur, inſpirata altioris vitæ propoſito, virum Dei adiit, immutationem ſtatus conjugii in continentiam perpetuam allegans, et hoc annuli profeſſione et habitus alteratione perfici deſiderans. Cui caſtitatis amator et Supremi Sponſi paranymphus benignum præbens aſſenſum, poſt dulcia vitæ incorruptibilis epithalamia, ſolemniter generoſæ maternæ ſuſcepit votum. Verum quia ſecundum Senecam, Miſera eſt feminei conditio ſexus, cui ipſæ plerumque virtutes fabulam parant, fit, procedente tempore, enervis mulieris animus, ut quod ſpiritu ceperat carne conſummet. Nam adveniente in Angliam Symone juniore de Monte-forti, ſenioris et magni Symonis nepote, ut comitatum Leiceſtriæ, ab antiquis heredibus elongatum, de gratia regis recuperaret, annuit rex eo pacto ut ſororem ſuam cum feodo accipiat, et ſibi, necdum de proprio thoro heredes habenti, ex ea conſanguineos ſuſcitet. Siquidem dictus Symon, ſicut erat miles ſtrenuus, in corpore procerus et facie formoſus; at illa, injectis in juvene oculis, more Ægyptiæ quæ concupivit Joſeph, ſtatim amore ſuæ carnis allecta more canis appetiit quod horruerat, et concupivit quod cogitare non licebat. Sed ſanctus antiſtes ſciens ſe cuſtodem ac propugnatorem eccleſiæ, exemplo ſancti apoſtoli Matthæi, audacter obſtitit regi; et ſicut nobilis aries ſanctus ejus prædeceſſor Thomas, tuendam ſuſcepit eccleſiæ Dei libertatem, ſic ipſe tueri niſus eſt ſponſæ Dei caſtitatem. Hinc gratia regis in iram tranſivit, et procerum prius exhibita ſibi reverentia vertitur in odium, eo quod reputarent virum Dei hoſtem regni et ſanguinis regii, et demum, iniquitate ſumente vigorem, velut alter Helias, fugatur a regno propter mulierem.

Qui in receſſu ſuo e terra ſuper monticulum prope civitatem Londoniæ, lumina in provinciam convertens et manum conſecratam extendens, patriæ benedictionem intulit, et mulieri ac futuræ, ſi eſſet, proli maledictionem et adjecit. Certe, etſi genuerit, ſemen ſuum non diu permanebit. Verum quia amor citra confuſionem ceſſare neſcit, communi conſenſu comes Symon et comitiſſa Romam petunt, ubi diſcuſſa eorum vel vera vel prætenſa cauſa a domino Gregorio papa, diſpenſatorie conjunguntur, licet idem bonæ fidei comes, ob conſcientiæ teneritudinem, duodecim

annis ab uxoris fuæ amplexu abftinuerit, ficut ego ipfe accepi ab homine qui utrorumque fecreta rimari confuevit. Sufcepit autem ex ea quatuor filios et unam filiam, quorum nomina, profectum, et eventum, inferius differo annotanda.

Eodem anno Reginaldus rex Infularum armis impiorum occubuit, et regnavit pro eo Olavus rex Manniæ, frater ejus.

ANNO DOMINI M.CC.XXIX.

Dominus Galweiæ Alanus cum ingenti comitatu profectus in Hiberniam ibi duxit filiam Hugonis de Lafcy in uxorem. Unde rediens, navi in qua ipfe continebatur periclitante, vix cum paucis evafit, cæteris qui in illa erant ibidem fubmerfis.

Eodem [anno] comes de Fif, Malcolmus, a præfenti luce migravit, fepultus apud Cullenros, abbatiam quam ipfe fundavit et dotavit. Sed quoniam fobole caruit propinquiore, comitatum illum nepos ejufdem, nomine Malcolmus, hereditario jure fufcepit. Cui etiam filia Leulini fenioris, domini Walliæ, forte copulatur maritali.

Eodem anno, menfe Junio, moritur de ordine Minorum vir egregius, fanctus Antonius, natione Hifpanus, gradu lector, qui fequenti anno poft fuum tranfitum a domino Gregorio papa canonizatur Spoleti, anno fui pontificatus fexto.

Eodem anno fanctus Edmundus, Cantuarienfis archiepifcopus, confecratur.

ANNO DOMINI M.CC.XXX. fol. 179, b.

Henricus rex Angliæ, congregata infinita multitudine equitum et peditum, tranffretavit in Galliam; quafi bello quæfiturus, quam pater ejus perdiderat, Normanniam. Ubi aliquantulum perhendinans et nihil dignum memoria agens, defunctis poft modicum ibidem de magnatibus fuis aliquibus et equis pretiofis quamplurimis, repatriavit.

Quo anno emerferunt in Scotia quidam iniqui, de genere Mach William videlicet, et filius ejus, et quidam Rotherike, infidias agentes in extremis finibus Scotiæ, et multum iniquorum copiam fibi ex eodem regno affociantes, volentes regnum vi obtinere; fed traditi funt, Deo

vindice, et complices eorum, et inimicis profpere fubactis, aliquantulum in fanguinem occiforum crudelius vindicatum eft. Nam ejufdem Mac Willelmi filia, adhuc recens de matris utero edita, ante confpectum fori fub voce præconia, in burgo de Forfar, innocens traditur neci, capite ipfius ad columnam crucis elifo et cerebro excuffo, e contra dicente Domino, "non occidentur filii pro patribus," et cætera.

Eodem anno venerunt Norwigienfes cum Hufbac filio Owumundi, cognomine Hacone, quem conftituit rex Norwegiæ regem fuper Soderenfes infulas, cum Olavo et Godredo Don, filio fratris ejus, ad infulas partes. Venientes autem ad infulam quæ vocatur Both, caftrum viriliter affilientes expugnaverunt. Dictus vero Hufbac, qui cognominabatur Haco, ictu lapidis percuffus interiit. Poft hæc Olavus et Godredus venerunt ad Manniam, et diviferunt inter fe regnum Manniæ et Infularum; Godredus infulas partes fortitus eft, Olavus Manniam. Occifo autem Godredo Don, Olavus regnavit in Mannia et fuper omnes Sodorenfes infulas, exceptis his quas filii Sumerledi tenuerunt undecim annis.

ANNO DOMINI M.CC.XXXI.

Menfe Junio moritur de ordine Minorum vir egregius, paftor gregis Dominici, et incomparabilis pro fuo tempore prædicator, fanctus Antonius, natione Hifpanus, gradu lector, primus in pufillo ordine, gratia Verbi lumen Italiæ; cui talem gratiam miferatio Divina conceffit ut in retroactis feculis celebretur nomen ejus ob evidentiam facundiæ fingularis. A quo cives Paduæ, ubi requiefcit, annuo redditu infra ejus facras octavas, miraculum exigunt de novo perpetrandum, attendentes et alloquentes eum ac fi adhuc vivum. Qui, ob eminentiam vitæ et doctrinæ, et fignorum poft mortem oftenfione, ftatim anno fequenti fuum tranfitum a domino Gregorio canonizari meruit Spoleti, anno fui pontificatus fexto.

Quo etiam anno Willelmus de Bondingtone, regis Scottorum cancellarius, ad Glafcuenfem ecclefiam eft electus. Eodem anno obiit comes Patricius de Dunbar, cui fucceffit filius ejus, confimili nomine Patricius.

Obiit Bartholomæus prior Carliolenfis, cui fucceffit Radulfus, nepos Walteri epifcopi ejufdem ecclefiæ.

Eodem anno Henricus rex rediit de Britannia.

ANNO DOMINI M.CC.XXXII.

Ranulfus nobilis comes Ceftriæ obiit.

ANNO DOMINI M.CC.XXXIII.

Inventor ordinis Prædicatorum, fanctus Dominicus, Bononiæ canonizatur, a morte ejus anno undecimo.

Tunc temporis Alanus dominus Galwydiæ moritur, circa purificationem beatæ Virginis [Feb. 2]; cujus afpera gens ad mala prompta, poft obitum domini non per duos annos manus a malo continentes, et a fubjectione regis Scottorum recedere volentes, filium ipfius Alani illegitimum, Thomam nomine, filias abhorrendo, fibi dominum et quafi regem conftituerunt. Adjuncto quoque fibi quodam facinerofo, Gilleroth, et fines fuos egreffi, terras regis, baronum et militum, circumjacentes ferro flammaque depopulati funt. Igitur rex, coadunato exercitu, ipfos bello aggreffus eft, et interfecta infinita multitudine miferorum, ac capto duce fceleris, terram filiabus Alani, juftis heredibus, pacificam reddidit et quietam. Poftea domino Johanne de Bailliol feniorem fororem illarum ducente, Derforgoyl nomine, traditus eft infimul dictus fpurius Thomas ejus cuftodiæ, qui ufque ad decrepitam ætatem inclufus erat in interiori parte Caftri Bernardi.

Eodem anno difcordia magna orta eft inter Henricum regem et Ricardum Marefcallum, comitem de Penbroke, eo quod male tractaret nobiles Angliæ, eos exheredando.

Eodem anno Walterus epifcopus Carliolenfis feceffit in exilium in partes tranfmarinas, propter manifeftam injuriam fibi et ecclefiæ fuæ Carliolenfi a rege illatam. Unde et epifcopatus Carliolenfis pro eadem caufa eft interdictus, fcilicet prima dominica adventus Domini [Nov. 27], fed omnes religiofi et prefbyteri, claufis januis et exclufis interdictis, fubmiffa voce celebraverunt divina.

Eodem anno venit ordo fratrum Minorum ad urbem Carliolenfem, circa affumptionem beatæ Mariæ [Aug. 15], et acceperunt manfionem infra muros urbis; et fratrum Prædicatorum circa feftum fancti Michaelis [Sept. 29] eodem anno extra muros.

ANNO DOMINI M.CC.XXXIV.

Sanctus Edmundus, factus archiepiscopus Cantuariensis, consecratus eodem anno.

Et eodem anno Walterus episcopus Carliolensis reconciliatus regi.

ANNO DOMINI M.CC.XXXV.

Vir laudabilis Robertus Grosetest, electus Lincolniæ, consecratus est in festo sancti Michaelis [Sep. 29], genere quidem infimus, sed scientia clarissimus et vitæ honestissimus, qui simul pastoris officium exhibebat laicis et clericis. Nam et psalterium legendo postillavit usque ad medium, nec ulterius licuit propter vitæ terminum, et alia plurima scribendo et interpretando fecit. Hic tantæ fertur continentiæ, quod dixit semel se nolle pro toto mundo una nocte cum propria sorore solum morari in una æde. Tantæ vero eloquentiæ extitit quod sibi parem postea Anglia in hoc non invenerit; tantæ zeli justitiæ quod ad curiam Romanam evocatus, in præsentia papæ et omnium confratrum in libertate spiritus et facundiæ publice prædicaverit et redarguit cupidos mores curiæ, ac curam
fol. 180. ibidem pastoralem resignaverit, nec pro ea recipienda aliquid, juxta morem corruptum, fratribus Curiæ offerre voluerit, unde et Gloriosum Anglicum avari illi eum vocaverunt. Extant adhuc ejus Sermones et Literæ Epistolares ad Curiam directæ. Denique, quia noluit in periculum proprii capitis ecclesias viduare et vacuare fructibus conferendo Romanorum filiis, in ultimis diebus suis a Curia excommunicatus est; quam sententiam ipse, justitiæ tenax, patienter sustinuit ac confirmavit, necnon ad tribunal Summi Judicis appellavit. Animarum vero curæ tantum incubuit, quod, exceptis longis orationum vigiliis quibus reconciliabat Dominum peccantibus, non cessabat circuire visitando, et in vulgari populo prædicando, vel quando sibi non vacabat fratres Minores subrogando, quos quasi continue secum propter animarum salutem detinebat. Consulenti se cuidam semel fratri utrumne salubre esset animæ in foro provinciæ pro aliorum animabus expiandis turpia audire, et conceptionibus fœtidis, quasi quibusdam stercoribus congestis, animam propriam fœdare; respondit parabolice sic, "si quis suum regnum, castrum, vel curiam, abortis incen-

diis, adverteret deftruenda, ac armigeris et aliis juberet fortiter agere, nec fibi parcere ut excitatas flammas extinguerent, videret quoque quofdam de labore femiuftos redire, quofdam fumo et fuligine denigratos, non propter hoc minus eos gratos fibi reputaret fi indumenta ab eo recepta pro ejus honore falvando corrumperent vel fœdarent. Sic Salvator facile animæ fuum reftituit decorem, quæ deturpata fuerit propter fuum honorem."

Exemplum beati Gregorii eft quod jacentem non erigit, qui fe a fui ftatus rectitudine non inflectit.

De ejus frugalitate ac urbanitate teftantur aula quam extruxit et menfa quam tenuit. Dixit quidam procuratori menfæ in quadragefima femel quod non erat fufficienter provifa, ille obtendebat pifcium caritatem et maris tempeftatem; e contra epifcopus intulit, " nolo ut per mare excufetur, fed quod ipfum me fequatur." Accidit aliquotiens ut, adveniente ad fe comite Gloverniæ, curialis præful menfas profufius ob amorem et tanti hofpitis perfonam juberet. In accubitu vero epifcopus comitem ad fui dextram præpofuit, de omnibus ante fe illi exhiberi fervitium voluit. Ventum eft vero ut erat dies pifcium, quando lupi aquatici electi apponerentur in cibum. Dapiferi vero, domino fuo propitii, egregium hujus generis natatile ponunt ante epifcopum, minoris quantitatis ante comitem. Quem non placido vultu intuens vir prudens, " aut," inquit, " iftum pifcem abftrahite mihi, aut æqualem apponite comiti." Inficiantibus omnibus quod confimilem non poffunt apponere, " et hunc," inquit, " integrum eleemofinæ affignate, et mihi minorem, cæteris coæqualem, date." Illuftris vir invitatus alto corde imbibit et pertractat quod in viro fcholaftico viderat. Excuffa tandem menfa, et cameram more curialium intrantes, non differt dives fecularis problema proponere quod conceperat. " Si licet," inquit, " domine epifcope, unum fine offenfa quærerem, vellem libenter edoceri unde tanta curialitas poffet oriri. Nam te fimplici progenie accepimus ortum, et tamen ita facete facta tua exequentem ut fæpe de te in feculo fermonem conferamus." " Veriffime," ait, " domine comes, humili de patre et matre fum natus in orbe; fed tamen inter præcipuos virtuofæ vitæ viros ac rectores orbis alitus fum a juventute." Audiens hæc alter altiori attonitus eft ftupore, " et quomodo," inquit, " hoc fit gratularer fcire." " A principio," ait, " quo facram Scripturam cepi revolvere et

legere, virorum fide dignorum, qui ab inchoato mundo nunc ufque, homines prudentes, modefti, liberales, et cafti, cæterifque virtutibus pollentes, in fuis geftis et moribus velut in fuis verbis et vultibus, me informare poffent, reperi; et eorum actibus me conformare ftudui." Gratum habuit refponfum generofus herus, et deinceps epifcopum in corde tenuit gratiorem.

Vir ifte primus cathedram fcholarum fratrum Minorum rexit Oxoniæ, unde et affumptus fuit ad cathedram prælatiæ. Quo tempore contigit inter fratres, ut quidem novicius, ætate juvenis, infirmitate fuperveniente, tandem ad exitum videretur properare, properatis fibi fecundum morem animæ ftipendiis, circumftantibus omnibus fratribus, quafi valefacturus ait, "viri fancti et honefti, Deo gratias ago et vobis de converfione mea, infuper vobis fpecialiter de doctrina, exemplo et confortio mihi jam per duodecim hebdomodas præftitis; viam noveritis falutis meæ confpicio, et pro modico quod vobifcum confeci fpatio, connumeratus fum in fanctorum apoftolorum duodenario." His dictis introrfus rediens diu filuit, fratribufque fimplicibus mirantibus et exultantibus, et rei eventum expectantibus, is qui profecturus erat, cum paffione lethali vexaretur, voce alta clamavit, "Domine," inquit, "nunquid punis, nunquid percutis? immo percutis ut parcas, punis ut non punias!" Accurrentes fratres, et eum alienatum putantes, furripuerunt ei talia, et alia auribus ejus inculcaverunt; et fic innocens anima ad vitam quæ non veteratur abceffit. Adeuntes fratres Robertum, utpote pædagogum, exponunt quid evenerit; fupplicant ut dicat quid fenferit. "Ego," inquit, "reputo vos temerarie egiffe, quoniam ille legebat in libro vitæ, et vos docuiffet, fi continuaffet, multa Dei fecreta."

Sub tempore hujus præfulatus accidit in fua diœcefi quiddam divinæ juftitiæ et mifericordiæ memorativum. Nam miles quidam patriæ, amore illectus fancti Nicholai, feftum ejus [Dec. 6] annuatim cum amicorum et vicinorum frequentia honorifice excolebat. Accidit uno anno ut, officio ecclefiæ folemniter peracto, ad menfam fe finguli intrandam, quifque pro fua facultate, præpararent. Matronæ vero, quarum major et minimus eft apparatus, in interiori cubiculo cum domina domus fe ornantes, expectabantur in aula a viris, cum uxor ipfius militis et Evæ filia, faftu

ſuperbiæ inflata, ad ſpeculum ſtans cum abra ſua, quæreret ab ancilla an venuſta videretur et bene compta? Qua reſpondente, "utique ſatis, generoſe," adjecit, "videturne tibi me in formoſitate poſſe æquari Virginis imagini quæ in eccleſia honoratur?" Non diſtulit Deus ſtatim pœnam inferre blaſphemiæ, ſed protinus expanſum bufonem, turgidum et deformem, per anteriores pedes fronti ejus infixit, pendentibus coxis et tibiis ultra ejus naſum horribiliter. Tremefactæ feminæ fletus et mugitus emittunt, quibus dominus familiæ et alii accurrunt; forcipibus et aliis artibus deformem beſtiam abſtrahere nituntur, ſed non prævalent, quin ſemper fortius adhæret. Vertitur feſtum in planctum funeſtum, nec alterius tandem medela ſperatur niſi matris miſericordiæ, cui miſera non timuit ſe comparare. Ponitur itaque in lectica, attrahitur Lincolniam, ubique cum multa parentum et amicorum comitiva vigiliis et orationibus inſiſtens, omnibus advenientibus ſpectandum, quibuſdam cachinnantibus quibuſdam compatientibus, per triginta dies inſipientiæ ſuæ pœnam exſolvit. Tranſactis his, et anima humiliata ac corde mœrore et vigiliis fatigato, ſopore brevi ſolicito evigilans, ita ſe reperit a confuſione liberam quod nec beſtiam nec cauterium inveniret ullum, meritis Virginis et matris miſericordiæ. fol. 180, b.

Eodem anno Henricus rex dedit Iſabellam ſororem ſuam Frederico imperatori, qui tranſfretavit in craſtino tranſlationis ſancti Andreæ [Mai. 10].

ANNO DOMINI M.CC.XXXVI.

Henricus quartus, rex Angliæ, deſponſavit Alienoram de Provincia; et ſoror regis Henrici data eſt imperatori Romano Frederico.

ANNO DOMINI M.CC.XXXVII.

Obiit Johannes Scotus, comes Ceſtriæ; et triceſima datur domino regi Henrico.

Eodem anno obiit Alanus rex, filius Godredi, frater Reginaldi, duodecimo kalendis Junii [Mai. 21]; quo mortuo Haraldus filius ejus regnavit pro eo, quatuordecim annorum erat quando regnare cepiſſet, et duodecim annos regnavit.

ANNO DOMINI M.CC.XXXVIII.

Johanna, filia regis Johannis Angliæ, ac regina Scotiæ, in fata collapfa eft. Verum quia Henricus rex Angliæ, perpetuam puniendo carnem continentiam propofuerat, uti erat vir catholicæ conceptionis, et alterius fororis relata morte, alteram ad iftud tempus non viderat concepiffe prolem, quippe quæ necdum, ut fupra tactum eft, cum viro habuerat commixtionem, convocato confilio magnatum inter fe propofuerunt regi ut nubere difponeret, fi coronæ honorem et regni pacem diligeret. Qui, ad auditum fatis conflernatus nec confilio fultus, ad comitiffam Provinciæ epifcopum Nortwicenfem tranfmittit, cum aliis folemnibus nunciis, pro accipienda uxore. Siquidem rex Franciæ Lodowicus primævam acceperat, et ipfe fecundam poftulat; frater ejus Ricardus, comes Cornubiæ, tertiam; frater regis Franciæ Carolus quartam. Quibus ob decorem potius quam ob dotem acceptis, firmantur maritagia firmæ pacis argumenta.

Tunc obiit Willelmus Sancti Andreæ epifcopus, in cujus fedem fucceffit magifter David de Bernham, prius camerarius regis.

Eodem anno venit Otho legatus in Angliam.

Eodem anno obiit Alexander Coventrenfis epifcopus; et etiam magifter Stephanus Cantuarienfis archiepifcopus.

Iterum infultus fcholarum Oxoniæ fit in legatum Othonem apud Ofney.

ANNO DOMINI M.CC.XXXIX.

Propter correptionem peccatorum intravit in orientales primo partes gens extranea, dicta Tartarorum. Hi ante hoc tempus, annis circiter trigefimifeptimis, fub montibus Indiæ in regione dicta Tartara conftituti, prius dominum proprium regem Indiæ, David nomine, Johannis Prefbyteri filium occidentes, poft ad depopulationem aliarum provinciarum proceffferunt; qui tandem, ut prædicitur, orientalibus crudeliter fubactis, ftatim fe in duo agimina dividentes Hungariam ac Poloniam intraverunt. Ubi campeftri bello cum ipfis habito in Pannonia, frater regis Hungariæ dux Colmannus, et in Polonia nobilis dux Sleffiæ Henricus occiduntur. Reliquum vulgus tam in viris quam in mulieribus quos invenire potuerunt in ore gladii exterminantes, fic terras illas, maxime Hungariam, redigerunt

in folitudinem, ut præ fame matres puerorum fuorum carnibus vefcerentur, et plerique pulvere cujufdam montis pro farina uterentur.

Tunc etiam in Burgundia, in Perialo, circiter quinque millia hominum per terram folutam a montibus fuffocantur. Nam maximus mons unus fe dividens ab aliis montibus, et per plura miliaria cujufdam vallis tranfiens, ad alios montes acceffit, et in valle omnes villas terra et lapidibus oppreffit.

Per idem tempus Alexander rex Scottorum puellam de tranfmarinis partibus, genere de Curcis, nomine Mariam, apud Rokefburghe die pentecoftes [Mai. 15] duxit in uxorem.

Ac fubfequenter, eodem anno, natus eft regi Angliæ filius ex infperato, cui nomen Edwardum impofuerunt, qui quidem Edwardus natus eft quartodecimo kalendas Julii [Jun. 18].

Eo tempore legatus Angliæ, magifter Otho, intravit in Scotiam, celebratoque concilio in ecclefia Sanctæ Crucis de Edenburgh, citra feftum fancti Martini [Nov. 11], remeavit in Angliam. Hic, ob reverentiam dulcis nominis Jefu, decem dies dedit indulgentiæ cuicunque ad miffam beatæ Virginis, audito in præfatione Jefum Chriftum Dominum noftrum, devote caput inclinaverit.

Eodem anno obiit fanctus Edmundus, Cantuarienfis archiepifcopus.

ANNO DOMINI M.CC.XL.

Papa Gregorius ex hac luce receffit menfe Augufti, cui fucceffit Celeftinus quartus, fed non fedit menfes feptemdecim, quia ut fenex cito moritur, et ceffavit epifcopatus menfibus viginti, et diebus quatuordecim.

Eodem anno Ricardus comes Cornubiæ profectus eft Hierofolymam, et Leulinus princeps Walliæ.

AB INITIO MUNDI VI^{m}.CCCC.XL.

ANNO DOMINI M.CC.XLI.

Innocentius quartus ei fucceffit, qui fedes cardinalium, multo tempore vacuas, perfonis idoneis ex diverfis mundi partibus replevit.

Eodem anno natus eft Alexandro regi Scottorum filius, ad memoriam patris Alexander nominatus, ex fecunda uxore quam de partibus tranfma-

rinis duxit, Maria fcilicet, genere de Curcys. Et quia facramentum regis abfcondere bonum eft, opera autem Dei manifeftare honorificum eft, tangam fuccincte quod, illo nato, acciderit dignum relatione. Scriptum no-
fol. 181. vimus non defpiciet Deus preces pupilli, nec viduam fi effundat loquelam gemitus. Hoc hic inculco, quoniam cum dictus rex Alexander profectum fuum paraffet a caftro de Edynburghe, ubi aliquantulum perhendinaverat, occurrit in eo burgo regi equitanti anus quædam, vidua, cujufdam burgenfis relicta. Et approperans ad frænum regis tetendit ei manipulum plenum talliorum, "ecce," inquiens, "Domine rex, ego quondam opulenta et nunc inopia plena omnem proventum facultatum mearum in his taliis recepi, quas fervi tui fæpius pro cibariis tuis dederunt mihi, quas tibi refigno; et unam gallinam, quam hefterno mane pro magnis divitiis retinebam et a tuis clientulis a me extortam, rogo ut perfolvas, quia cæteras contemno jacturas." Rex autem verecundia fuffufus, "domina," inquit, "bene tibi perfolventur; et hæc et illa ad præfens fuftine." Incitante vero eo calcaribus equum, illa profecuta intulit grave maledictum; "Deus cœli," inquit, "tale gaudium tibi præftet de tuo monogenito, quale heri habui, cum gallinam meam intuerem rupto collo." Exterritus princeps extendit ad cœlum palmas; "Deus," inquit, "deprecor preces ejus ne attendas." Arbitrii utriufque Omnipotens, quia eft patiens, interpretatum inferre diftulit; fed, quia eft redditor, per longa poft intervalla luce evidentius implevit. Sic, tefte facra Pagina, lachrymæ viduæ in maxillam defcendunt, et exclamatio earum fuper deducentem eas.

Eodem anno captus eft Otho legatus in Angliam per exercitum Frederici imperatoris in mare, una cum legato Franciæ et aliis multis, ob cujus caufam ortæ funt difcordiæ inter papam et Fredericum imperatorem.

ANNO DOMINI M.CC.XLII.

Congregati funt milites totius regni Scotiæ ad quoddam haftiludium apud Hadyngtoun, ubi innocens a nocentibus et malignis, dolo et fine caufa, occifus eft; videat qui Ultor eft fanguinis! Patricius quidem de Athoyl, juvenis ætate et procerus ac formofus corpore, quia fperabatur magnus futurus cujufdam hereditatis fibi attinentis dominus, cum tamen præmunitus effet eo die litteratorie fui interfectoris conjuge, media nocte

incenſa domo ubi cum comitantibus ſe receperat, et circumfuſis malitiæ miniſtris ne quis egrederetur, aſſatus eſt cum ſuis; ac delatus ad locum fratrum Minorum ejuſdem villæ illamentatus eſt ſepultus.

Circa hæc tempora ſanctus Edmundus, Cantuarienſis archiepiſcopus, exilio pro Chriſto delectatus, ad finem delectationis, quæ Chriſtus eſt, evolavit; fidem facturus, ut poſt patet, dictis ſancti Thomæ martyris, quod eum illuc quidam ſequeretur, qui ſuas expenſas exſolveret. Nam crebreſcentibus miraculis, quæ per illum Deus monſtravit, undique terrarum accurrentes populi peregrinationis gratia, Pontiniacum bonis ſecum apportatis repleverunt. Integritatem illibatæ ſuæ virginitatis ſigna probant hodie exanimi corporis in cutis candore, capillorum ſtabilitate, carnis et membrorum ſoliditate, ut Chriſti ſacerdos non defunctus ſed ſopitus videatur. Accedit et aliud caſtitatis ejus argumentum, quod frequentetur a diverſarum gentibus provinciarum, nullam tamen Francigenarum feminarum, quæ plus cæteris ſordere ſolent vitio carnis, intra quietis ſuæ ſepta admittit accedere, niſi mediante ducatu alicujus mulieris Anglicanæ. Qua de re miſera monachos cupiditas excæcavit, ut Chriſto Domini extincto corpori brachium dextrum præciderent ac de mortuo prædam agerent, exponenteſque adventantibus ad oſtium baſilicæ benedictionis vexillum; et ut intelligant quantum irritaverint Deum, quantumque offenderint ejus ſervum, extunc uſque nunc perdiderunt, et merito, benedictionem miraculorum.

Succeſſit in regimine Cantuarienſis eccleſiæ huic ſancto generoſus quidam Bonefacius, dominæ reginæ avunculus, homo honeſtus, curialis et compoſitus, ſed admodum litteris inexpertus.

Eodem anno tranſfretatio regis Henrici in Waſconiam, octavo idus Auguſti [Aug. 6], ducens ſecum reginam, et Ricardum comitem, fratrem ſuum.

Eodem anno Robertus Lincolniæ epiſcopus ~~obiit~~.

Eodem anno Godredus venit cum magna claſſe navium ad Manniam, cepitque diſponere de regno ſuo prout voluit.

ANNO DOMINI M.CC.XLIII.

Innocentius papa quartus conſecratus eſt.

Hoc tempore rediit rex de Waſconia.

ANNO DOMINI M.CC.XLIV.

Rex Angliæ Henricus, congregata copiosa multitudine, versus Scotiam iter arripiens, ac deditionem antiquam habere volens, usque ad Novum Castrum devenit. Quo comperto, rex Scottorum Alexander cum omni virtute suorum usque ad fines terræ suæ profectus, ibi se contra hostiles superventus præmunivit. Sed pii cordis Henricus, per internuncios regem Alexandrum usque ad Novum Castrum sub securitate fecit adesse, ibi omni occasione discordiæ sopita firmant pacem, et ad fœderis confirmationem scriptis ex utraque parte sigillis roboratis, Henricus rex Angliæ dedit primogenitam filiam suam, Margaretam nomine, quinquennem tantum, Alexandro filio regis Scotiæ, adhuc in cunis jacenti, et sic se hinc et inde in propria cum gaudio receperunt.

Eodem anno rex Francorum Lodowicus per triduum infirmitate detentus quasi mortuus jacuit, et subito, stupentibus qui aderant, elevatis in cœlum oculis benedixit Dominum; et accersito episcopo Parisiense postulavit ut vexillum Sanctæ Crucis humero suo imponeret, vovens se profecturum ad crucis gloriam extollendam quocunque sancta Dei ecclesia sibi imperaret; quod cum factum fuisset rex perfecte convaluit, et Deo gratias reddidit. Statim eodem anno terra Hierosolymitana a Coraxminis destructa est, et loca sancta violata et fœdata. Quo etiam tempore papa Innocentius terram Franciæ intravit; nam prius habito tractatu de pace
fol. 181, b. cum Frederico imperatore, dum ejus contumatiam contra ecclesiam perpendisset, clam, auxilio Januensium unde originem traxerat, devenit Lugdunum; ibi concilium celebrans, Fredericum velut hostem ecclesiæ condemnavit imperio privandum, procuravitque lancravium Turingiæ in regem eligi Alemanniæ, quo mortuo substitui fecit comitem Holandiæ. In eodem etiam concilio sanctum Edmundum confessorem, Cantuariæ præsulem, canonizavit; et etiam Perusii beatum Petrum ordinis Prædicatorum, natione Veronensem, quem hæretici, quia ipsum contra se in suis prædicationibus invenerunt rebellem, inter Cumas et Mediolanum morte affecerunt.

Circa hæc, ut credo, tempora excrevit in Francia de parvo vir potens et laudabilis memoria, hoc modo. Extitit in Norfolchia ruralis quidam

ſimplex, multis prædiţus filiis, inter quos parvulum quemdam ſpeciali complectens amore Willelmum porcellum ſibi aſſignavit et ejus proventum, ut adultus factus ſibi provideret, quo, ſine gravamine parentum, melius ſibi fortuna faveret. Fecit puer informationem patris, et relicto nativo ſolo Galliam feſtinat, nihil aliud niſi quod provenerat de porco in crumena deportans. Solebat autem domi a conſodalibus Puerum de Porco vocitari. Accidit vero ut inter miſerias et malitias provincialium tantum proficeret, ut relictam cujuſdam decentis viri, matronam honeſtam, in matrimonium duceret; opes, honores, acciperet; familia ſibi ſubſerviret. Fecit et profecit vir in ſuis agendis induſtrie, advocatus ſæpius a rege et magnatibus ſuis intereſſe tractatibus. Crevit ex hoc ſicut facultas ſic falſus favor popularis erga virum probum, et ne læta deciperent ſicut difficilia ſolent, cameram extrui fecit formæ eminentis ac interius depingi pro voto. Clavem vero nulli commiſit cuſtodiendam niſi propriæ induſtriæ, nec conjugi vel alii aditum ejus concedens. Habebat vero conſuetudinis ut, cum redire contingeret a curiis procerum, ſtatim, cæteris prætermiſſis, habebat ſuæ conſuetudinis domum conſciam ſolus intraret; ibique, quamdiu libuit, moram innectens, triſtis ac flebilis ad ſuam familiam exiret. Procedente tempore ac firmata hac conſuetudine, ſtupidi omnes hærent quid eſt quod vident, deliberant ut in unum, convocatis amicis, ſapientem virum ſollicitent quid tam ſingulariter in hac camera gerat. Pulſatus tandem querelis et moleſtatus, ac feram ſubmovens omnes advocat, eiſque ſecretum, penuriæ ſuæ monimentum, hoc ordine demonſtrat; depingi fecerat, inter cætera domus ornamenta, porcellum et parvulum hunc cum ligatione retinentem; ſupra cervices eorum erat Anglice ſic exaratum,

Wille Gris, Wille Gris,
Thinche twat you was, and qwat you es!

et confirmatur hoc factum per ſancti Gregorii dictum, "Tunc bene poſſumus ſervare quod ſumus ſi nunquam negligimus penſare quod fuimus."

Eodem anno ortum eſt bellum inter David filium Leulini et regem; et Griffinus cecidit de Turri Londonienſi, et ruptum collum expiravit.

ANNO DOMINI M.CC.XLV.

Obiit Parifius nobilis clericus, magifter Alexander de Halis, facræ paginæ doctor, qui primus de Minoribus maximo cum honore cathedram Theologiæ rexit, ac lecturam artificialem per fe adinventam in divifionibus et fententiis litteræ fcholafticis per eum reliquit. Nam ante eum nec erat littera trita, nec fententia litteræ elicita. Compofuit etiam Queftionum Theologiæ permagnos codices, ita ut mira funt videre, nifi quod gloriofam Virginem in fuis difficilibus, ut vulgo dicitur, folebat habere inftructricem; in cujus rei argumentum in fefto affumptionis ejus [Aug. 15] obiit.

Hoc anno facti funt archidiaconi magifter Reginaldus in Glafcu, et magifter Nicholaus de Moffet in Thebidale, quorum primus admodum in vita tenax extitit, fed in morte omnia optime erogavit; fecundus femper liberalis, femper in omnibus abundavit, nam in fine vitæ electus obiit Glafcuenfis, quem ego terræ commendavi in ecclefia fua de Tinigham. Extitit dictum notabile pro ifto coram rege juniore Alexandro pronunciatum; quod ille tres mirandas in fuo dominio haberet perfonas: unum qui femper rixaretur et nunquam irafceretur, hoc pro ifto archidiacono; alterum qui femper rideret et nunquam lætus effet, hoc pro tunc cancellario Wyfcardo; tertium qui femper pietatem prædicaret et nunquam ageret, hoc pro Johanne Glafcuenfi epifcopo.

Eodem anno Innocentius papa quartus celebravit concilium apud Lugdunum, in quo damnavit et depofuit Fredericum imperatorem.

Eodem anno Rogerus de Wefham, decanus Lincolniæ, confecratur epifcopus Coventrenfis a domino papa apud Lugdunum. Iterum deftructio fepulchri Jefu Chrifti et loculi ejus.

ANNO DOMINI M.CC.XLVII.

Tranflatio fancti Edmundi Cantuarienfis archiepifcopi.

Eodem anno confecratus eft Silvefter epifcopus Karliolenfis, tertio idus Octobris [Oct. 13], apud Richemundiam, in ecclefia fanctæ Agathæ.

Eodem anno, quinto idus Februarii [Feb. 9], obiit Radulfus Barri, prior Karliolenfis.

Eodem anno fit motio regis Franciæ ad Terram Sanctam.

Eodem [anno] misit Haco rex Nortweyæ propter Haraldum regem Manniæ, ut interesset coronationi suæ; qui statim iter arripiens per Angliam autumnali tempore, et venit ad regem Nortweyæ et honorifice susceptus est ab eo, in tantum quod filiam suam in matrimonium dedit ei.

ANNO DOMINI M.CC.XLVIII.

Rex Francorum Lodowicus et multi alii iter versus Hierosolymam arripuerunt, et profecti in insulam Cypri ibidem hyemaverunt; sed et rex Angliæ proposuerat fecisse simile ad instinctum cujusdam legati, Rustandi nomine, qui ad hoc in Anglia collegit decimas ecclesiæ. In hoc itinere apud Marsiliam largus comes Patricius de Dunbar ex hac luce migravit. Fertur de ejus liberalitate quod cum semel, ut sæpe fecerat, festum magnificum proclamasset, ac supervenientibus multo pluribus quam ferculorum præparatio postularet, suggerente senescallo non posse præparata sufficere, fol. 182. jussit coquinam de industria succendere; malens eventui mansionem suam exponere, quam famam bonitatis in aliquo denigrare. Porro de pietate ejus unum tangam quod novi per eam quæ tunc præsens erat persona.

Accidit ut semel latronem damnatum a suspendio eriperet, et industrie jussa perficientem tandem subcamerarium suum eum efficeret. Qui una noctium, beneficio ingratus, compositis lectisterniis sicam suam supposuit, sed comite post lectum superambulante, pugio in ejus pedes emersit. Dum alii facti incriminantur et alii incarcerantur fugit impius, et tertio die ubi latuit ostenditur. Illustris animus militis malitiam perpetratam parvipendit, ad locum properat, et gratis confessum ut ad pristinam gratiam redeat invitat. Sed dum alter refutat, ac pro delictis peregrinationem velle perficere simulat, comes ei bursam cum expensis obtendit ut accipiat. Qui venire ad ejus manum renuens, insuper arcum tendens, projectos ad se tamen viginti solidos accipit, quod non meruit. Huic successit, dissimilis valde patri, filius ejus Patricius, quem satis vidimus, et infra memorabitur.

ANNO DOMINI M.CC.XLIX.

Dominus Nicholaus, Dunelmensis episcopus, curam pastoralem, com-

pulfus per papam, reliquit; quam viginti duobus annis tenuerat. Accufatus quidem extiterat quod ante confecrationem vir uxoratus clam conjugem repudiaverat. Huic fuccefit Walterus de Chircheham, prius decanus Eboracenfis, vir parvulus corde et humilis mente, honeftus et dapfilis.

Tunc rex Francorum Lodowicus, infulam Cypri deferens, Ægyptum navigavit et apud Damietam applicuit; quam ftrenue debellans, civibus partim interfectis partim fugatis, cum fuo exercitu fexto kalendas Julii [Jun. 26] cepit et introivit. Sed eodem anno, cum cuncta exercitui Chriftianorum profpera eveniffent, ob fuperbiam, ut fertur, Francorum, tradita eft militia Chriftiana in manus Paganorum; qui de ipfis victoria potiti, feria fexta in prima hebdomada quadragefimæ [Feb. 19], non fine maxima fuorum jactura miferabili cæde Chriftianos affecerunt. Ubi illuftris comes Willelmus de Longa Spata, fortiter dimicando et viriliter occumbendo, truncatis pro Chrifto membris, gloriam fibi quæfivit quæ non marceffit. Ipfum etiam regem appræhendentes vivum fecum abduxerunt, et aliquanto tempore honefte eum detinuerunt; poftea, redemptione pro fe data et pactis inter fe et Sarracenos compofitis, repatriare permiferunt. Qui, Franciam redire nolens, ob fubfidium Terræ Sanctæ Accon devenit, ibique a cruce fignatis auxilium expectavit. Porro poft difceffum regis a Damieta indigenæ Damietam intrantes omnes Chriftianos ibi repertos diverfo mortis genere interimerunt.

Eodem anno rex Scottorum Al xander, ad fedandas Orcadiæ partes proficifcitur, infirmitate corripitur, et ad infulam de Cerverei portatur; ibique anno ætatis fuæ quinquagefimo primo, regni vero fui tricefimo quinto, idibus Julii [Jul. 15], feria quinta, ex hac luce receffit. Corpus vero ejus, ut vivens imperaverat, ad Meylrocenfem ecclefiam deportatur, et çum honore conditur. Regnum igitur patris filius fuus Alexander, octo annorum, fufcipiens, more patriæ in paterno folio collocatur tertio idus Julii [Jul. 13].

Eodem anno Haraldus rex Manniæ et Infularum, cum uxore fua, filia regis Nortwegiæ, et cum multis aliis clericis et laicis, venit de Nortwegia, redire volens ad propria. Cumque veniffet prope fines Yfelandiæ, exorta tempeftate valida, naufragium pertulit, et cum omni comitatu fuo fubmerfus eft; regnavit autem, ut diximus, duodecim annis. Quo mortuo,

Reginaldus frater ejus regnavit viginti feptem diebus, pridie nonas Maii [Mai. 7] cepit regnare, et kalendas Julii [Jul. 1] occifus eft ab hominibus Yvari militis. Huic fucceffit in regno Manniæ Haraldus filius Godredi Don, filii Reginaldi fenioris, regis Manniæ et Infularum, et regnavit in Mannia uno anno; quo fubmoto de regno Manniæ per regem Norwegiæ, Magnus, filius Olavi, frater Haraldi, cepit regnare.

ANNO DOMINI M.CC.L.

Tranflatum eft venerabile corpus Domino facrati facerdotis, beati Quintini, apud Paduam quiefcentis, primi in ordine lectoris et folemnis prædicatoris fratrum Minorum. Cui autem Deus atteftari vellet poft mortem, ut ante fecerat viventi, fuper fanctitate vitæ et fanitate doctrinæ, viginti circiter annis a die fuæ depofitionis referatum eft fepulchrum ejus tranflationis gratia, præfente univerfa dictæ civitatis frequentia. Et cum tota caro effet in pulverem refoluta, fola fancti lingua, tuba Chrifti et organa Spiritus Sancti, fic integra eft reperta et toto populo oftenfa per manum fratris Bonaventuræ, tunc Generalis Miniftri, folemniter illo prædicantis, ut effe primo videretur viventis adhuc hominis. "Ecce!" inquit, "linguam adhuc incorruptam, quæ nunquam corrumpebatur per favorem, nec timuit homini dicere veritatem."

Hoc anno inclytus rex Dacorum Henricus ab Abel, fratre fuo viciniori, fuffocatur in mari, ut poffet regnare pro eo. Qui, anno fequenti [regni] male adquifiti, cum Frifones fubjugare tentaret, ab eis interemptus eft.

Tunc magifter Ricardus de Innirkethyn, camerarius regis Scottorum, factus eft epifcopus Dunkeldenfis, defuncto epifcopo Galfrido.

Eodem anno Lodowicus, rex Franciæ, captus eft a paganis.

Eodem anno obiit Fredericus, Romanorum imperator, vir magnanimus et aufterus.

ANNO DOMINI M.CC.LI.

Conradus rex, filius Frederici, ut mortuo patre Siciliæ regnum fufcipiret, per mare in Apuliam venit, et capta Neapoli, muros illius urbis funditus evertit.

Eodem anno obviaverunt fibi apud Eboracum, Henricus rex Angliæ

et Alexander rex Scottorum cum magnatibus utrorumque regnorum. Et in natalitio Domini die [Dec. 25] fufcepit rex Alexander, annorum decem, a rege Angliæ arma militaria, et in craftino [Dec. 26] copulata eft ei matrimonio filia regis Angliæ Margareta.

fol. 182, b. Hoc anno, et duobus fequentibus, rex Francorum Lodowycus civitatis Accon fuburbium muris et turribus nobiliffime circumcinxit. Inde cum exercitu fuo Cæfaream Paleftinæ petiit, quondam a Sarracenis deftructam, quam reformavit et latis firmifque muris, nec non turribus fexdecim altis et fortibus, et foffatis profundis et latis ac utraque parte muratis, magnis firmavit fumptibus. Totum etiam exercitum, exceptis religionibus, propriis tenuit ftipendiis. Dum autem hæc agerentur rex tractatum habuit multiplicem, miffis et receptis nunciis folemnibus, tam a capitaneo Babiloniæ quam a foldano Halapiæ. Sed tandem firmata eft treuga ad quindecim annos inter regem Franciæ et Babilonios.

Eodem anno Alexander rex Scotiæ, decem annorum, fecit homagium dicto regi Henrico; et commiffa eft regina cuftodiæ Roberti de Ros et Johannis de Balliolo; et regnum Scotiæ fimiliter cum rege, de confilio magnatum utriufque regni; hoc in Chronicis Sancti Albani.

ANNO DOMINI M.CC.LII.

Magnus filius Olavi cepit regnare ex confenfu populi Manniæ.

Eodem anno maximus calor et ficcitas erat.

ANNO DOMINI M.CC.LIII.

Rex Franciæ menfe Septembris applicuit apud Marfilium, et ita in Franciam repatriavit. Fuit vero tanti fervoris fidei erga Chriftum, ut ftatuit quemcunque jurantem per vifcera Dei, vel fanguinem, ftatim, inteftinis immundis ad collum ejus appenfis, circumduci per totam civitatem vel villam.

Eodem anno, in craftino fancti Laurencii [Aug. 11], virgo et mater virginum Chrifti Clara, fancti Francifci difcipula, in horto fecundi ordinis ab ipfo inftituti prima plantula, gloriofa Virgine cum chorea virginum fenfibiliter fibi apparente, feliciter ad æternæ claritatis palatia eft evocata; corpufque ejus civitate Affifii requiefcit, unde oriunda fuit.

Tunc etiam, fexto kalendas Maii [April. 26], obiit epifcopus David Sancti Andreæ; canonici vero clam, ignorante archidiacono, cujus erat intereffe, magiftrum Robertum de Stutevil elegerunt, unde ftatim, hoc cognito, contra electionem et perfonam electi fedem appellavit apoftolicam. Rex autem ac fui confiliarii, erga eofdem electores vehementer exafperati, quod preces domini regis audire noluerunt, miffis folemnibus nunciis una cum dicto archidiacono, ad curiam Romanam caufam deftinavit. Tandem poft multas vexationes, altercationes, et expenfas, caffato magiftro Roberto, papa dicto Abel archidiacono alterius vice [epifcopatum] conceffit, et eum prima dominica quadragefimæ [Mar. 9] confecravit.

Similiter fexto idus Novembris [Nov. 8], folemnis columna ecclefiæ ex hac luce fubtrahitur, Robertus Groffeteft, epifcopus Lincolniæ, qui inter moriendum reum fe Domino Deo conclamavit de ecclefiis fuo fanguine acquifitis, quas male, ut homo deceptus, erogavit; et tamen ipfum judicem Dominum teftem adhibuit, quod in conferendo femper fanam et fanctam intentionem habuit. Ipfum profecutus eft, quafi e veftigio, eodem fatali anno, frater Adam de Marifco, fibi fuper cæteros condilectus, qui primus poft ipfum de ordine Minorum cathedram rexit Oxoniæ. De quo unum ad inftructionem pofterorum memoriæ tradam. Fuerat is vir vita et fcientia clarus, ante mutationem fui ftatus rector ecclefiæ folemnis, per triennium tantum, in diœcefi Dunelmenfi, loco Wirmouthe nomine; qui cum faftidio haberet feculum et volenter mutaffet vitam et habitum, tandem comuni forte omnium, ut dicitur, diem claufit extremum, fepultufque eft, ob dolorem quem conceperat, Lincolniæ, inter epifcopum et parietem auftralem, Deo providente, ut ficut in vita erant amabiles et decori, ita non effent in morte divifi. Cujus cum obitus, more fratrum, ad manum tranfmiffum fuiffet cantoris Londoniæ, alto ingemuit corde de tanti viri nece. At cum tædium mente conceptum portaret ad lectum, fopore correpto vifum eft fibi fratrem Adam videre ftantem in capitaneo chori ecclefiæ loco, vultu placido. A quo cum quæfiffet utrumne extinctus effet ficut rumor præferret, affenfit verbo, et, "dilecte pater," ait, "qualiter tibi nunc fit indica," "bene," ait, "quia judicium evafi, fed maledicta ecclefia, quam per triennium tenui, fere me dediffet condemnationi." Non noverat ante tunc frater nec locum quem nominaverat

nec officium quod exercuerat; fed mane ordinem pandens vifionis, verificatus eft a fociis.

Hac ætate moritur dominus Gilbertus, Candidæ Cafæ epifcopus, et facta electione promotus eft dominus Henricus, abbas de Sancta Cruce de Edenburgh, vir difcretus, fanctus, fuæ domui ac parochiæ providus; fed hoc facto, dominus Johannes de Balliolo, qui feniorem fororem de filiabus Alani, domini quondam Galweyæ, duxerat, obtendit contra electionem, tanquam irrite factam et in antiquæ libertatis fuorum præjudicium. Sed rege patronatum et factum defendente, licet dilatio confecrationi intereffet, tamen ad confirmationem electi clerus ecclefiæ proceflerunt.

Similiter electus ecclefiæ Lincolniæ, qui Roberto fucceffit, dominus Henricus de Laxintoun, tunc tempore confecratus eft.

Eodem anno, tertio idus Maii [Mai. 13], in majori aula regia Weftmonafterii, fub præfentia et affenfu Henrici regis Angliæ, Ricardi comitis Cornubiæ, Rogeri comitis Northfolchiæ et Suthfolchiæ, marefcalli Angliæ, Humphredi comitis Herefordiæ, Hugonis comitis Oxoniæ, Johannis comitis Warwiche, et aliorum optimatum regni Angliæ, Bonifacius Cantuarienfis archiepifcopus, Philippus Londonienfis, Helienfis, Robertus Lincolnienfis, Walterus Wygornenfis, Walterus Norwicenfis, Petrus Herefordenfis, Willelmus Sarifburienfis, Walterus Dunelmenfis, Rogerus Oxonienfis, Silvefter Karliolenfis, Willelmus Bathonienfis, Laurentius Rofvenfis, Thomas Menevenfis, epifcopi, pontificalibus induti, candelis accenfis, in tranfgreffores libertatum ecclefiafticarum et libertatum feu liberarum confuetudinum regni Angliæ, et præcipue earum quæ continentur in Carta communi libertatum regni, et Carta de forefta, excommunicationis fententiam tulerunt. Item, in omnes qui, quacunque arte vel ingenio, violaverint, infregerint, diminuerint, feu mutaverint prædictas, clam vel palam, facto vel verbo, vel confilio, contra eas vel earum aliquas in quocunque articulo temere veniendo; item, in omnes illos qui contra eas, vel earum aliquam ftatuta ediderint, vel edita fervaverint, confuetudines introduxerint vel fervaverint introductas, fcriptores ftatutorum nec non confiliariorum et executores, et fecundum ea præfumpferint judicare.

ANNO DOMINI M.CC.LIV.

Turci exeuntes a finibus fuis obfederunt caftellum de Blanht; princeps vero Antiochenus, et Templarii ac Hofpitalarii ad caftelli fuccurfum procedentes, commiffo prœlio, quofdam Turcorum occiderunt, quofdam ceperunt, quofdam vulneratos fugaverunt. Tunc Conradus filius Frederici quondam Imperatoris, cum infirmari in Apulia cepiffet, per inftrumentum medicum, quod Clifter dicitur, veneno immiffo corpori, morti fuccubuit. Cui fucceffit filius ejus feptennis, habens tutorem principatus Menifredum, fratrem prædicti Conradi, qui, procedente tempore, commifit bellum cum exercitu papali, quem attrivit, diffipavit, et, capto legato cum multis, in fugam convertit. fol. 183.

Eodem anno rediit magifter Abel, epifcopus Sancti Andreæ, in Scotiam, fed pridie kalendis Septembris [Aug. 31] proximo fequente, ficut ecclefiam Eboracenfem per fui fuggeftionem antiquo jure privaverat, et ipfe, ut meruit, cito gradu et vita privatus eft.

Similiter, eodem anno, rex Angliæ Henricus cum exercitu magno in Vafconiam tranffretavit, ad fedandos ibi quofdam fibi rebelles; et civitatem Reolenfem cum magno apparatu obfedit. Inde folemnes mifit nuncios ad regem Hifpaniæ, poftulans fororem fuam Alienoram filio et heredi fuo Edwardo in uxorem. Conceffum eft autem fub forma tali quod idem Henricus, rex Angliæ, eidem filio fuo Edwardo, quamdiu ipfe fupereffet, totam Vafconiam cum fuis appenditiis, et quicquid in Hibernia ad eum pertinebat, in dominicatum ejufdem filii transferret. Quibus omnibus conceffis et fcriptis roboratis, idem Edwardus in Hifpaniam profectus eft; cui rex terræ apud Burths civitatem occurrit, et ei ibidem fororem fuam prædictam in matrimonium copulavit. Rex vero, Riolenfibus contentis de dictis conventionibus et fe dicto Edwardo dedentibus, verfus Angliam properavit; cui rex Francorum Aurilianam occurrit, et cum magno gaudio recepit, et fic Parifius ufque deduxit, ubi rurfus idem Henricus rex a rege Francorum et fuis magnatibus vehementer honoratus eft; et, vale dicto, in Angliam rediit.

Eodem anno conftituit eum regem Haco rex Nortwegiæ fuper omnes

insulas quas antecessores ejus possederant, regnavit autem quatuordecim annis.

ANNO DOMINI M.CC.LV.

Obiit papa Innocentius quartus octavo idus Decembris [Dec. 6], qui irrite ecclesiam Eboracensem privavit suo jure; unde statim post ejus necem nobiles civitates Neapolis et Capuæ, quæ se prius dederant papatui, deinceps ab ejus ditione recesserunt, et ad principatum Apuliæ et Calabriæ adjunctæ sunt. Huic successit Alexander quartus, natione Campaniensis, sedit annis septem, et cessit mensibus tribus, diebus quatuor. In hujus papatus initio captæ sunt in Terra Sancta treugæ per Christianos et Sarracenos de tota terra a flumine de Barude usque ad flumen de Japhe, spatio decem annorum et quadraginta dierum, nisi gens fortis de ultra mare venerit, saltem quingenti milites, tunc treuga si voluerint rumpi poterit; et mons Tabor cum omnibus appenditiis venditus fuit Hospitalariis pro m̃.c. bisantiis, ita quod castellum infra dictas treugas ibidem fabricarent. Hic canonizavit Anagniæ, anno M.CC.LVII. sanctam Claram, ordinis sancti Damiani magistram, et sancti Francisci filiam spiritualem.

Hujus temporibus principes Alemanniæ, regis electores, in duo se diviserunt, quidam regem Castellæ, quidam fratrem regis Angliæ, Ricardum comitem Cornubiæ, eligentes; et duravit diu sed nihil profuit. Nam Ricardus in fine, exhaustis thesauris, inops et sine honore rediit.

Hic papa reprobavit et privavit officio et beneficio duos pestiferos zizania in ecclesia Dei seminantes, quorum unus dictus Willelmus de Sancto Amore prius Parisius publice garriens contra statum communiter religiosorum mendicantium, dixit ac disputavit, insuper determinavit, quod omnes tales etiam evangelizantes, et de evangelio viventes, salvari non possent. Alter infaustus inter cætera asserebat quod evangelium Jesu Christi et ejus doctrina neminem ad profectum adduxit, et quod tam ipsa evangelica doctrina quam ejus sacramenta proximo futuro anno M.CC.LX. essent evacuanda, et quod doctrina Joachim, sub cujus nomine quidam pseudolibrum, Evangelium Æternum nominatum, composuit, inchoari debuerit.

Hic constituit et promulgavit primo super obitum papæ decedentis, ut omnes episcopi et sacerdotes cæteri infra octo dies quibus sibi constiterit

de morte fupremi pontificis, finguli fingulas miffas pro anima ejus teneantur celebrare fub prædicti anni circulo.

Obiit Godefridus, archiepifcopus Eboracenfis, ad cujus fedem electus eft magifter Sewale, decanus ejufdem ecclefiæ.

Tranfit etiam, fed horribiliter, ex hoc mundo epifcopus Karliolenfis Silvefter, equo lapfus et fractus cervicibus; cui fucceffit magifter Thomas, prius rector ecclefiæ de Graiftock.

Sedatis igitur controverfiis habitis inter regem Scottorum et dominum Johannem de Balliolo, fuper patronatu, ut prædicitur, Candidæ Cafæ, tam electus Karlioli quam Candidæ Cafæ, dictus dominus Henricus, feptimo idus Februarii [Feb. 7] apud Sanctam Agatham juxta Richemundiam, ab epifcopo Dunelmenfi confecrati funt; nec non fequenti die fancti Stephani [Dec. 26] in natale Domini magifter Gamelinus in ecclefia Sancti Andreæ confecratus eft.

Eodem anno obiit Walterus le Gray, archiepifcopus Eboracenfis, poft eum confecratus eft magifter Sewallus, tunc decanus.

Eodem anno fanctus puer Hugo crucifixus eft a Judæis, kalendis Augufti [Aug. 1], apud Lincolniam.

Tranflatio fancti Petri martyris.

Eodem anno Thomas de Warthille abbas et conventus Sanctæ Mariæ Eboraci, ad Bancum Londini de terra et forefta de Farindalle, multo tempore prius placitati per Hugonem de Bigod, fratrem Rogeri comitis Marefcalli, pro uxore fua, filia et herede dominorum de Stuteville, calumniam in eis imponentem, tandem menfe Maii, Walteri de Heggefclife, tunc eorundem fenefcalli, confilio utentes, pro warento fcriptum domini regis una cum fcriptis dominorum de Stuteville perduxerunt. Quibus in præfentia regis qualicunque magnatum judicio damnatis, terram amittentes fimul foreftarii vagaverunt. De qua idem rex, nullo clamante, acceptifque fexcentis marcis, præfatum Hugonem per cartam fuam de novo feodavit, pridie kalendas Maii, anno regni fui tricefimo nono [April. 30, 1255].

ANNO DOMINI M.CC.LVI.

Contigit in Alemannia Superiori res memoria digna. Extitit quidam

miles ſtipendiarius nihil præter equum et arma habens, juvenis et fortis et ad prœlia aptus. Qui ſalum timens et ſabulum diligens prudenter
fol. 183, b. ſtuduit ut cum ſuavitate vitæ ſucceſſum haberet fortunæ. Acceſſit igitur ad quamdam dominam, cujuſdam præpotentis relictam, opibus refertam; propoſitum de matrimonio referat, ſed illa incunctanter negat, dicens ad prioris ſponſi famam denigrandam ſe ducere nolle inopem perſonam. Crebris tandem repetitionibus reſponſum datur, ut ſi in mobilibus æquari quieverit prioris mariti facultatibus libenter copulabitur ejus amplexibus. Annuit cæco amore correptus inſipiens, totumque refundit cogitatum ut anus viduæ compleat propoſitum. Aggregatis itaque ſibi ſociis nefariis fit princeps prædonum, [ut] ſic per triennium per damnoſam vitam avaram faciat animam. Denique mercatorem prædivitem cum immenſis divitiis ad nundinas de Lendif properantem occupat, ſpoliat, et, quod amplioris jacturæ eſt, necat, ac in ſilva ubi facinus perpetraverat foſſa humo corpus occultat. Tunc prædo prædives effectus de mercedibus iniquitatis ad ſuam properat, fortunam ſibi in tantum faviſſe aſſerit quod priori ejus marito vel æquari merito vel præferri poſſit. Itaque quod verbo ſpoponderant ſacramento firmant, ac primæ noctis concubitu non tardat nec quieſcit inquirere unde tot opes in tam brevi tempore ipſi marito poſſent evenire. Ille, ut alter Sampſon blanditiis delinitus Dalidæ, totum referat animum et ordinem rei geſtæ. Mulieris autem animus, ut aſſolet, ſtatim exhorruit, ac intuitu ſuæ amicitiæ rogavit ut illuc tenderet ubi hominem infoderat, et ibi unam noctem inſomnem duceret, et quid eveniret domum pro ſigno reportaret. Annuit homo et amplius pro amore ejus ſe velle facere, et privatim illuc tendens ſolus ibi pernoctat. Cum ecce! circa gallicantum horror et tremor intollerabilis irruit in eum; ſtatim autem, ipſo corporaliter intuente, defoſſus homo e terra cingulo tenus ſe erexit, et clamorem iſtum ad ſidera terribiliter intulit. "Deus cœli," inquit, "qui omnium es cognitor, tu noſti quod pro facultate mea juſte adquiſita hic innocens morti datus ſum ac ſepultus; quando erit tibi acceptum ut vindices ſanguinem meum?" Et vox de cœli culmine, cum ingenti luce emiſſa, ſic reſpondit, "cras ad triginta annos." Hoc dicto, corpus terræ gremium petit, et vivens miles, velut extra ſe, fugam petit, venienſque domum ſeriem rei uxori pandit; quo audito, ſuadet mulier inſtanter ut judi-

cium Dei per pœnitentiam præveniat, et per eleemofinam iram in mifericordiam convertat. "Hoc," ait, "bene fiet fuo tempore." Nam periculum fpatium præftitit qui fententiavit. Fit itaque homo fpatio temporis ac fuccedentibus profperis, oblitus fui, curis multis implicitus mundi; verumtamen palatium fibi fpeciofum et latum parat, et undique muro forti circumvallat, ut appropinquante die comminato nullius incurfum metuat. Demum hoc ftatuit ut die denunciato nullo pacto fepta domus fuæ exeat, fed congregatis propinquis et amicis, epulis et gaudiis intendat, ac nulli fores ejus pateant nifi quibus ipfe fpecialiter mandat. Eo die illis omnibus, ut propofuerat, in refectionem congregatis, ad januam affuit quidam viellator, victum quærens et fervitium offerens, quem dominus admitti juffit et intromiffum ad menfam difcumbere fecit. Interim pueri coquinæ extractum inftrumentum fuum deturpant ac priftino loco reponunt; furgit hiftrio ut officium fuum faciat, fed dum inftrumentum reperit deturpatum in indignatione animi, familiæ maledicendo, recedit. Et quoniam Deus pauperem cum cæteris perire noluit, vix eo a porta elongato, pluit Deus de cœlo, ficut in fubverfione Sodomorum, fulgur et ignem, quæ veraciter non tantum homines et jumenta confumpfit quin etiam ligna et lapides, et profundum terræ quafi in picem redegit; ftatimque ibidem, licet quantitate minor, lacus laticis nigerrimi in fimilitudinem lacus Afphalti.

Hoc anno extitit per totam Angliam et Scotiam tanta aeris corruptio et pluviæ inundatio, quod tam prata quam fata fere perdita fuerunt, et quorundam fegetes a die meffis putrefiebant in arvis, quorundam vento excuffæ denuo crefcebant fub culmine, quorundam tam fera erat meffura, ut circa feftum fancti Martini [Nov. 11], vel deinceps, primo falcem mitterent.

Eodem anno, adhuc Yvaro Manniam gubernante, tranflatum eft regnum Manniæ et Infularum ad Alexandrum regem, filium Alexandri regis Scottorum, ex confenfu et bona voluntate Magni regis Norwegiæ, filii Haconis, conventione tamen de annuali cenfu reddendo regi Norwegiæ et heredibus fuis. Rex autem conftituit ballivos fuos in Mannia, quorum primus fuit Godredus Mac-Mares, poft hunc Alanus filius Comitis, poft hunc Mauricius Okarefair, poft hunc Reginaldus capellanus domini regis.

ANNO DOMINI M.CC.LVII.

Maxima cariſtia bladi extitit in tota iſta inſula, quia farina vix potuit compingi in panem et exilem, nec braſium potuit liquari in potum competentem. Unde erat peſulens animus omnibus, præcipue mediocribus et mendicantibus. Nam inſtar canum vidimus eos cum rixa ad cadavera currere equorum decoriatorum, ac more porcorum non comedere ſed devorare dragiam porcis expoſitam; inſuper herbas, ita lethiferas ſicut ſalubres decerpere. Multi vero, ſpiritu pietatis repleti, partitiones largas et longas pro relevandis pauperibus fecerunt. Quo tempore contigit apud Burgum Sancti Edmundi martyris, ut monachus cœnobii illius eleemoſinarius, ibi compaſſionis [cauſa] quotidie per vicos et domos decumbentes pauperes viſitaret, et de reliquiis menſarum illorum inopiam relevaret. Quod ſtudium cum devote convertiſſet in uſum, una dierum reperit unum de ſuis indigentibus in ſupremo ſpiritu conſtitutum. Et cum quæreret a cohæritantibus quomodo ſe haberet, reſponderunt ægrotum per noctem integram et medio diei perdidiſſe loquelam. Præſtolante vero eo donec ſpiritum redderet, ſubito prorupit in clamorem, et anxia voce, "pro Deo," inquit, "librate æqualiter;" hoc dicto ceſſavit, et rurſus idem recitavit, tertio in-
fol. 184. clamans, "apponite," inquit, "fidem ſinceram, quam ſemper in Deum habui;" poſt pauſam parvam, "Deo," inquit, "gratias ago," et cum dicto exivit de carnis ergaſtulo.

ANNO DOMINI M.CC.LVIII.

Succeſſit in eccleſia Glaſguenſi epiſcopo Willelmo de Bondyngtoun, Johannes de Cheham, collatus a papa et conſecratus in Curia, vir de auſtrali Anglia oriundus, ſed Angliæ nimis infeſtus. Nam in ultimis diebus, creſcente cupiditate, obtendebat jus antiquum in partes Weſtmorlandiæ in præjudicium Karliolenſis eccleſiæ, dicens uſque ad Rer Cros in Staynmor ad diœceſem ſuam pertinere, ob quod animo efferatus ad curiam papæ feſtinavit, ſed in eundo vita defecit. Reliquerat autem recedendo a provincia virum Deo carum et ſanctitate præclarum, officialem ſuum, et ſcientia legiſtam optimum, magiſtrum Johannem de Lenne. Qui, cum ignoraret adhuc eventum itineris ſui, nocte ſomno correptus, apud

Dumfermelin, prout mihi ipfe protulit in loco ubi accidit, medio foporis hyemalis aftitit fibi epifcopus in confueta effigie. A quo fcifcitatus fuiffet qualiter fibi eveniffet, hoc tantum dedit refponfum et evanuit, " amor," inquit, " parentum excæcat oculos fapientum." Ad quod cum expergifceret vivus et meditaretur quid hoc dictum portendere vellet, rurfus fopore depreffus vidit denuo eundem apparere et prædictam propofitionem iterare. Rurfus fomno excuffus diu hæret animo de problemate iterato, cui tertio dormitanti tertia vice innotuit, et fententiam fuperiorem a capite revertens hoc continue adjecit, " prælati funt lumine privati; et dum cognatorum commodo nimis intenditur, honor Dei contemnitur, et animarum falus negligitur." Tunc clericus, plene tam lecto quam fomno excuffus, cubicularium advocat, apportari fuum portiforium poftulat, et dictam fententiam feriatim, ne animo laberetur, in margine libri exarat, factumque multorum memoriæ oretenus commendat.

In hoc tempore dominus Nicholaus de Farnam, depofitus Dunelmiam, cœlo, ut credo, impofitus eft; fuit enim poft ceffionem magnæ humilitatis, largitatis, et pietatis.

Eodem anno currit luna per quinque, litera dominicali per F, fine bifexto.

Obiit Thomas de Warthille, abbas Sanctæ Mariæ Eboracenfis fexto decimo kalendarum Julii [Jun. 16], eandem abbatiam regens annis . . . .

Eodem anno, ex provifione Oxoniæ, fugati funt ab Anglia Pictavi et cæteri alienigenæ de partibus tranfmarinis progenti.

Eodem anno electus eft Symon de Warwik in abbatem decimum Sanctæ Mariæ Eboracenfis, die nativitatis fancti Johannis Baptiftæ [Jun. 24], anno converfionis ejufdem decimo quarto, die tranflationis fancti Benedicti abbatis [Jul. 11] habitum fufcepit monachilem.

Quarto idus Julii [Jul. 12] Godefridus factus eft archiepifcopus Eboracenfis, et a Waltero de Kirkeham, Dunelmenfi epifcopo, et aliis eft electus.

ANNO DOMINI M.CC.LIX.

Conftantinopolis, quæ per Gallos et Venetos dudum capta fuerat, per Paliologum imperatorem Græcum, rurfum vi prœlii recuperatur.

Eo etiam tempore Florentini et Lucani, multitudine confisi, cum comitatum Senensium intrassent, et adversi, auxilio Menfredi tunc regis Siciliæ, eis ad bellum obviam exissent; deceptione præcipuorum suæ partis Florentini Senensibus succumbentes, inter mortuos et captivos plus quam sex millia perdiderunt.

Extitit etiam tunc in Anglia, feliciter initiatum sed flebiliter consummatum, parliamentum Oxoniæ celebratum, ubi multa decentia ac saluberrima pro statu regni ordinata fuerunt; sed sceleratissime postea cassata sunt. Siquidem princeps ipse, qui proceres terræ advocaverat ac inconcusse statuenda ibidem tenenda decreverat, primus omnium, et illi posterius, de conservandis institutis sacramentum præstitit, ac, vice versa, primus omnium irretavit. Aderat huic tractatui comes fide dignus et consilio providus, Symon de Monte Forti, sororis dicti regis maritus, qui, providus futurorum et expertus inconstantiæ Anglorum, statutis animo annuit sed sacramento firmare recusavit. Oblatrantibus aliis et rege iram obtendente, comes erectis præcordiis ait, "per brachium sancti Jacobi, licet ultimus et coactus juramentum præstabo, tamen præfatum, nullo refragante, inviolabiliter observabo." Fit exinde paulatim super privilegio a rege adversus hoc impetrato inter primates terræ discordia, ira, et rixa, quousque, út post dicetur, perventum est ad exitialia bella.

Sed non est animo obliterandum, immo catholice commemorandum, quid per idem tempus fecerit egregius archipræsul Eboracensis Sewallus. Cum enim die Cœne sederet ad ostium majoris ecclesiæ solemniter redimitus, ac circumstante plebe non modica solemniter petientes [ut] ab ecclesia prius eliminatos intromitteret, affuit Decanus Ruralis duos secum ducens ephebos, masculum et feminam non exiliter vestitos. "Ecce," inquit, "domine, vobis repræsento germanos hos in peccato carnis diu volutatos, qui etiam peccati prolem produxerunt, nec monitione ecclesiæ nec pœnali castigatione a sua enormitate desistere unquam voluerunt." Ad hoc impudens femina, non reverita pontificem·nec plebis multitudinem, obtendebat non esse calumniandum carnis actum, quia non esset peccatum. Dolens vero satis pontifex mulierem in ecclesia pestifere docentem, in impetu e cathedra se erigens et erectam cervicem hydræ dejicere cupiens, apprehenso capitio tunicæ qua filia Evæ induebatur,

tanto nisu veterinus voluptuosam ad solum conatus est prosternere quod ipse, propositi deficiens, avulsa manu, pavimento tenus collisus nasum cum labiis sanguinem profluere cogeret, ac diu, vidente turba, exhaustum spiritum retrahens et suspiria ingeminans, apertos sanguinis poros cum manutergio cambucæ vix potuit oppilare. Recreato tandem spiritu, adorsus est pie ut pater inveteratam voraginem peccati vitare, abnegantes jubet publice vapulari. Procedens ex hinc ad solemnitatem altaris perficiendam, jubet ambos ad duas eminentes columnas religari, quousque fol. 184, b. perficeretur servitium Dei. Tempore vero confectionis crismatis ac missæ prosequendæ usque ad canonem, stant isti mente lapidei ad lapides religati, laicum populum alloquentes et factum episcopi subsannantes; sed cum esset pontifex intra sancta sanctorum canonis verba, non sine sanguine cordis quem offerret pro sui et populi ignorantia, subito cepit mulier, delicti mater, amaris singultibus et dolorosis vocibus Dei clementiam inclamare, ac facinora sua, quod non oportuit, publice promulgare. Post ejus confessionem et viri viscera contremuerunt, et compunctionem patefecerunt. Finita vero missa, ambo satisfactionem offerunt, pœnitentiam suscipiunt, ac pius pater eos in palatium, quo solemne exhibuit festum, introduci fecit ad cœnam et lætitiæ materiam. Quos altrinsecus, velut jam a peccati consortio divisos, in superiori partium mensarum collateralium collocari decrevit. Soluto autem convivio destinavit virum pro pœnitentia agenda versus austrum, feminam vero versus boream, utique apud Schirburne prope Dunelmiam.

Circa hoc tempus accidit in Laodoniæ villa Hadyngton dicta quod quidam de ordine Minorum, cum in sancto Parasceve pro Dei eminentia et populi ædificatione, verbum salutis filiis ecclesiæ proposuisset, ac multa contra irritatores passionis Dominicæ, utpote lubricos et cæteros facinerosos, intulisset, quidam muro incumbens magis ad pascendum oculum quam ad ædificandum animum, procerve obstitit sententiæ fratris, publice garriens non esse criminosum unumcunque exercere miseræ carnis actum. Commotus frater aliquantulum excessive, "ille," inquit, "tibi vicem ante vesperam restituat, qui per os tuum hoc scandalum sonabat." Nec mora, abcedens filius fatuitatis confert rixam cum uno de convicinis, et a verbis ad vulnera festinantes alterius ense istius viscera transfixa sunt.

Eodem anno Henricus rex Angliæ dimisit regi Franciæ ducatum Normanniæ et Andegaviæ.

ANNO DOMINI M.CC.LX.

Fuit guerra inter reges Hungariæ et Bohemiæ super finitimis terris suorum regnorum, productisque ad pugnam campestrem exercitibus, rex Hungariæ secum habuit ex diversis orientalium nationum et paganis circiter quadraginta millia equitum, adversarius vero centum millia, nec non et equos ferro opertos septem millia. Igitur congressu facto in confiniis regnorum, tantus pulvis ex eorum motu excitatus est, ut media die vix unus alterum posset agnoscere. Itaque rege Hungariæ graviter sauciato, ejus populus terga vertentes, cum cædentes festinarent effugere, in fluvio profundo demersi sunt.

Quo etiam tempore dominus Walterus de Chirkham, Dunelmensis episcopus, ex hac luce plenus dierum profectus est, vir mitis et mundus, corpore exiguus sed mente liberalissimus ac pius, qui non dilexit saltus lustrari sed psalmos. Tantæ autem erat in exercendo officium auctoritatis ut potentissimis honori esset et timori, ac rebelles ecclesiæ rigide refrænaret. Contigit enim baronem suæ diœcesis, totius Angliæ nominatissimum, cervicisse contra honestatem sui gradus, et ecclesiæ reverentiam aliud perperam commisisse. Accepta vero temeritatis illius audacia, pius pastor admonet de emenda; verum quoniam superbia citius eligit confundi quam corrigi, addit ille temeritati contemptum. Sed episcopus, erectis animis, ita sagaciter fugitivum filium reduxit ad sinum, ut solemniter ad ostium Dunelmensis ecclesiæ, inspectante omni populo, de manu antistitis vapularetur, ac summam certæ sustentationis scholaribus Oxoniæ studentibus assignaret perpetuo continuandam.

ANNO DOMINI M.CC.LXI.

Moritur autem papa Alexander quartus, cui succedit Urbanus quartus, natione Gallicus, et sedit annos tres, mensem unum, dies quatuor. Hic papa Urbanus ordinavit officium de corpore Christi feria quinta post octabas pentecostes perpetuo celebrandum, et pro ipso contulit indul-

gentiam trium annorum. Hic exercitum Sarracenorum, quem Menfredus in patrimonium ecclefiæ intromiferat, per cruce fignatos effugavit; nec non Karolo comiti Provinciæ, fratri regis Franciæ, regnum Siciliæ, ita ut a Menfredo dirimerit, favore fui laboris contulit.

Quo tempore confecratus eft Londoniæ in epifcopum Dunelmenfem fucceffor Walteri, Robertus de Stichehil, primus qui ex illius cœnobii capitulo in ipfa ecclefia antiftitis eft functus officio; vir prudentiæ fecularis et fcientiæ admodum tenuis, genere nullus, fed, quod valde extollendus eft, pietatis operibus refertus. Verum proceffu temporis officii fui non memor, immo quotidie ex devoto devotior, fratres proprii capituli, quibus ut pater præfuit et adjunctus eft ut frater, fecundum fcita canonum convocare voluit ad vifitationis fcrutinium. Et quoniam divitiæ delicti materiam præftant, obftiterunt obftinaciter triennio, ut vidimus, ficut prior ita et conventus, nihil pro fe juftitiæ obtendentes fed inveteratæ negligentiæ; tandem, quoniam præful cœnobitis moleftiam exquifivit et quafi alienos æftimavit, convenerunt cum eo pro fuo tempore ne amplius tali folicitarentur exactione.

Sub eodem tempore venit legatus a latere domini papæ, qui dominum regem et omnes fuæ partis a vinculo facramenti Oxoniæ præftiti abfolvit; nec non in omnes a rege difcordes, nifi refipifcerent, fententiæ fulmen inflexit.

Referam hoc loco quid acciderit tunc tempore in villa quadam rurali ad decem vel circa milliaria a boriali parte Londoniæ. Contigit duos de ordine Minorum curfim pro feftinandis negotiis per medium dictæ villæ ufque ad ulteriorem extremitatem præterire, in qua decumbebat puer duodennis, qui ad vitæ exitum deductus per diem et noctem ufum linguæ amiferat. Et cum pene nullus fciret fratres affuiffe, fubito clamavit inftanter, "fratres advocate, fratres adducite;" quærentibus illis quos nominaret, "Minores," inquit, "qui modo prætereuntes in exitu villæ abfcedunt." Revocatis ad fe, ægrotus obnixe fupplicat ut fui miferentes habitum illius religionis fibi imponant. Ad hæc fenior illorum, "fi quæ, fol. 185.
fili," inquit, "habes peccata detegere, parati fumus audire; habitum vero noftræ converfationis alicui imponere non eft nobis commiffum." Et cum puer vehementer ad hoc refponfum contriftaretur, inquifivit ab eo

frater ex parte Dei ut fibi diceret fi quid alium animum ejus ad hoc petendum attenteret quam amor converfionis vitæ melioris. At ille, "multo," inquit, "domine, aliud. Nam de peccatis meis minime follicitor; fed pro rogo purgatorii, quem intuitus fui tantæ altitudinis ut cœlum attingeret, tantæ extenfionis ut terreftrem materiam excederet; in cujus flammam, me infpiciente, venerunt animæ omnis fexus et ætatis, conditionis et gradus, quæ moram fecerunt prout fecum combuftibile attulerunt. Porro inter omnes duos de veftris, unum tranfmarinum et aliud cifmarinum, modo e feculo egreffos confpexi, in fpecie columbæ et volatu aquilæ, nihil penitus retardante, ferena cœli fecreta introire. Et quia fcio iter meum proximum, peto habitus veftri umbraculum." Ædificati fratres et compaffi parvulo, e loco feftinant, fed ille moritur priufquam villam exeant; at Londoniis die tertia comperiunt magiftrum theologiæ, fratrem Willelmum de Mideltoun, Parifius obdormiffe, et alterum confimilem officio Oxoniæ finem fatalem excepiffe.

Eodem anno interdicta eft civitas Eboracenfis per archiepifcopum.

ANNO DOMINI M.CC.LXII.

Egregius dux populi Dei, Eboracenfis antiftes, Sewalus, fceleratum feculum deferens, Salvatorem fuum petiit; cujus officio et loco poftea formofus et illuftris clericus Walterus Giffarde honorifice fucceffit. Sed ne Deo dilecti viri memorabilia facta oblivionis digito obumbrem, recolet lector hujus operis quod, ficut cæteris bonis ecclefiæ paftoribus mater ecclefia Romana jamdudum exemplum exorbitandi præbuit non exequendi verum, fic viro ifti virtutis conata eft fuadere fub pietate obedientiæ impietatem in Chriftum committere, ut auctoritate Curiæ incuriam animarum Chrifti non curam alendarum deberet affignare. Negavit ille conftanter ac rejecit tranfmiffum mandatum, fententia adjicitur fed non terretur, quin poft folemnitatem proximam pafchalem, mortem fuam antecedentem, cœnam feftivam fecit, pauperibus intendit; et in facro refurrectionis Dominicæ officio Eboraci conftitutus, ut revereretur fententiam latam ad laicorum doctrinam, fervitio fuæ capellæ abivit intereffe. Decidens vero poft hæc in debilitatem, qua ex hac luce fubtractus eft, ratificavit caufam [pro] qua a Curia fententia innodatus eft.

Fuit vero miles quidam provectus in eifdem partibus, diu clinice lectulo decubans, qui profunda nocte hora exitus viri Dei vidit fe mente conftitutum intra palatium fpeciofum ac fpatiofum; miratur homines alterius feculi multos, fed præcipuos honore pontificali et fcitu altiori præditos, primo epifcopum Lincolniæ Robertum Groffeteth, dehinc fanctum Edmundum Cantuariæ, poftremo venerabilem ecclefiæ Dei defenforem fanctum Thomam archipræfulem et martyrem, qui, ficut cæteros in agonia ita præcellebat eminenter in gloria. Apparebat quidem toto veftimento purpurato, quod tam corufco rutilabat ardore ut aciem vifus obtunderet. Is fanctus, affidentibus fociis, "quis," inquit, "ibit adducere nobis confratrem noftrum Sewalum, cujus gratia venimus?" Ad quod fe ftatim profert faciendum Lincolniæ Robertus; qui cum non propere rediiffet, fancto Edmundo fuafit, "vade, et moras veniendi interrumpe." Is citius revertens ait, "venit," quo dicto furrexit archipræful de folio;—vifio elabitur, miles fomno excutitur. Miffo de nocte fine mora nuncio veritatem expertur, qui mane revertens afferuit veritatem facti correfpondere vifioni.

ANNO DOMINI M.CC.LXIII.

Urbanus papa regnum Siciliæ, quod Menfredus violenter detinebat, Karolo comiti Provinciæ ac fratri regis Franciæ contulit, ab alio diripiendum.

Quo etiam tempore accidit deteftandus cafus in aquilonaribus partibus Eboracenfis diœcefis, juxta Richemundiam. Nam facerdos domefticam fovens et libenter amplexibus favens, præ cæteris anni curriculis in hebdomada pœnofa, qua omnes Chriftiani comuniter fe plus folito affligunt, hanc fecreto penu arcet ut ab oculis humanis liberius libidine vacent. Sacro vero Dominicæ refurrectionis illucente die, procedens prefbyter in publicum jubet amafiam fuam ut thalamum ornet, pavimentum mundet, et lectifternia componat, ita tamen ut a fecreto cubiculi in publicum non proponat prorumpere. Quo facto et ecclefiæ officio perfecto, quoniam tali die hoftiæ, ut fæpe, plus neceffe confecrantur, profanus prefbyter refiduas a populo hoftias cum non confecratis ablatis commifcet in cipho, et clanculo ad feneftrulam, manu immiffa, advocatam ad fe jubet panem benedictum tollere. Qua accedente, inter utrorumque manus ciphus ad

ima labitur, et cum vellet mulier ſparſas e terra tollere, prorſus nulla omnium invenitur. Hinc mulier prius territa, poſt contrita, ad lavacrum pœnitentiæ feſtinavit gemebunda, et totam turpitudinis feriem ſupradictam eſt confeſſa.

Eodem anno barones contra alienigenas et J. Maimſes ceperunt guerram, inſuper et multæ commotiones ortæ ſunt.

Eodem anno ad aſſumptionem beatæ Mariæ [Aug. 15] facta eſt contentio inter illos de Eboraco et homines de monaſterio Sanctæ Mariæ, et plures hinc et inde occiſi ſunt; et ſuccenſa eſt Bouthum.

ANNO DOMINI M.CC.LXIV.

Comes tam nobilis apparuit, ut ob oriente cum magno fulgore ſurgens uſque ad medium noſtri hemiſpherii verſus occidentem protenderetur. In
fol. 185, b. cujus apparitione primaria cepit papa Urbanus infirmari, et nocte qua ipſe exſpiraverit ipſa evanuit. Fuerat homo iſte ante papatum diverſis in gradibus expertus, cujus tumulum cum quidam verſubus ornare vellet, ſatis devote pro materiæ convenientia dictavit hoc modo;

Archilevita fui, paſtor gregis et patriarcha,
Tunc Jacobum impoſui mihi nomen ab urbe monarcha,
Nunc cinis exigui tumuli concludor in archa;
Te ſine fine frui tribuas mihi, ſumme hierarcha.
In me cognoſce, qui tranſis, quam breve poſſe
Eſt hominis, potui dum quod es ipſe fui;
Sed modo nil poſſum, quia tantam pulvis et os ſum;
Sic tu nil poteris quando ſepultus eris.

Hoc tempore in fine regni Henrici, cum cæteros annos tranſegiſſet in pace, bellum de Lewes acerrimum commiſſum eſt inter regales et barones, ſecundo idus Maii [Mai. 14], hoc ordine. Symone de Monte-forti non adquieſcente, nec aliquo ſuæ partis, ut ſacramentum præſtitum irritum facerent, fiebant non modicæ vaſtationes opum, cædes hominum, et incendia locorum, nullo deferente nec ſacratis eccleſiis nec ſanctis cœnobiis. Et cum non poſſet provincia utrarumque partium ſuſtinere deprædationes, barones exulati et facultatibus nudati, vel vincere cupiunt aut

vinci. Regales vero tam alienigenarum quam indigenarum copiofitate confifi, hos vero tanquam feductores aut fcifmaticos de terra tollere tentant, Salomone vero dicente quod bellum cum difpofitionibus initur, non tantum quia de periculo capitis agitur quantum et animæ. Comes vero fuos vigiliis hortatur infiftere, confeffione fe mundare, communione fe munire, et Domino exitum rei committere. Pars vero adverfa negligentius agens, noctem illam choreis et cantilenis occupans, potationibus et fcortationibus infiftebat, adeo ut cœnobio folemni Sancti Pancratii martyris non parcerent, quin coram altaribus facris obfcena cum meretricibus cubilia foverent. Mane facto, hi et illi ad arma convolant, acies parant, et, expletis vexillis, pedeftribus jubetur ex parte comitis ut unufquifque fignum fibi crucis fanctæ in vefte, tam in dorfo quam ab ante, adhibeat, ut fe a cæteris fecernat. Procedunt ergo hi ut tres greges parvi fub manu comitis, et filii ejus Symonis, et domini Henrici Difpenfatoris; e regione vero phalanges innumeri, fed, quod mirabile eft relatu, meretricibus confpicati. Dum autem acies regia per campum palando pergeret, æmulorum exfpectans adventum, contigit barones per devexum montis occurrere, prominentioremque partem exercitus ufque ad extremitatem pontis, qui vado deferviebat, infiftere, obviamque venientes ad vadum cogere vel de ponte in medium amnis profilire. Proinde quum fecundum Vegetium, in libro tertio De Re Militari, pars victoriæ eft inimicum turbare priufquam dimices, Domini refpectu et fubito eventu fuperbi regis cunei territi et in tam angufto refiftere veriti, dum fugam parant quidam illorum vadum fluminis inconfiderate eligentes in magno numero fubmerfi funt; alii dum montes, caufa præfidii, peterent, in puteos paluftres incidentes fimili fato vitam finierunt. Infequente nihilominus exercitu baronum et gravi eos cæde afficiente, ut inter mortuos in cumulos proftratos laterent tam viri quidam fugientes quam miferæ meretrices lecatores fequentes. In paluftribus etiam poftea inventi funt multi milites et alii, ficut a foveis abforpti fuerant, armati, equis infidentes, oculis apertis et gladiis exortis velut vivi effent, brachia rigida protendentes. Armorum variorum ibi dimiffa tanta copia eft, quod nuncufque cives non ceffent eam in foveis invenire; proteftante mihi uno nobili, qui ibi fuerat, quod fi fuiffent omnes illo die unius affenfus homines non oporteret eos trepidare, quin omnem provinciam quocunque veniffent fubjugare poffent.

Ad cumulum autem miferiæ accidit quod rex terræ cum filio in proprio regno a filiis regni captus eft et detentus, cæteri nobiles delitefcentes undecunque reperti carceri funt mancipati; ac fic, redemptione data, multi funt libertati reftituti. Sed non fic adverfus Angliam, ut poft patebit, quievit Sathanæ verfutia.

Urbano defuncto, fucceffit Clemens quartus, Provincialis natione, Sancti Ægidii; fedit annis tribus, menfibus novem, diebus viginti et uno, et ceffit epifcopatus annis tribus, menfibus duobus, diebus decem. Qui Clemens, legatus a papa Urbano Angliam miffus propter pacem reformandam, abfens Perifii eft electus. Fuit autem tam jejuniis et orationibus intentus quod multas quas tunc fuftinebat ecclefia injurias Deus fuis meritis creditur evacuaffe, præcipue Corradinum nepotem Frederici imperatoris, multitudine et favore Siciliæ contra Karolum, cui idem regnum Siciliæ contulerat, venientem quem ut fumum dixit defecturum publico fermone, quod et rei eventus probavit, in bello campeftri.

Item, pridie idus Maii [Mai. 14] apud Leus initum eft bellum inter Henricum, et Edwardum filium ejus, et Ricardum regem Alemanniæ, et cæteros complices eorum, ex una parte, et Symonem de Monte-forti, et filios ejus, et Gilbertum de Clare, et eorum fautores, ex altera; ubi rex et tota fua familia capti funt præter Edwardum, qui fe pofuit obfidem pro captivis. In quo quidem bello interfecti funt tria milia hominum et quadringenti ex utraque parte, anno regni regis Henrici quadragefimo octavo.

Eodem anno, pridie nonas Aprilis [April. 4], Henricus rex cepit Northamptone, et ibidem ejufdem anni commiffum eft bellum.

ANNO DOMINI M.CC.LXV.

Rediviva renafcitur guerra Anglorum; nam rege liberaliter a captoribus fuis dimiffo, filioque poft detentionem quodam fero, inane abundanti cautela, liberas habenas repetente, inflammantur novæ iræ, fulminantur
fol. 186. novæ minæ, fiunt conflictus mortales ubicunque, partes fibi mutuo occurrunt. Tandem comitem cum fuis apud Evefham in abbatia conftitutum filius regis cum fuo agmime præoccupat; fed et comes Gloverniæ cum ampliori exercitu adventat. Quibus agnitis, comes audacior effectus con-

ſtanter exercitum educit in campum, cum tamen haberet ex altera parte ſpatioſum evadendi locum, quod utique ſine nota verecundiæ facere potuiſſet, quoniam filius ejus Symon primogenitus cum maxima ſuorum parte auxiliatorum aberat. Sed fervens, ut dicitur, ad mortem, audito Officio et accepto viatico, pridie nonas Auguſti [Aug. 4], die ſancti Juſtini martyris, his verbis ſuos animavit, "Eamus mori conſtanter, quoniam hic jentati ſumus, et in cœlo manducabimus." Venientes itaque in campum, ita ſtrenue pauci adverſum plures prœliati ſunt, quod res illo die ſicut priori pro voto eis ceſſiſſet, niſi eſſent cunei reſervati in latibulis et recentes immiſſi. Denique pondere prœlii ſuper ipſos incumbente, proſternuntur ibi multi provectiones, generoſiores, ac ſapientiores Angliæ; ut Hugo Diſpenſator, Henricus de Haſtynges, Euſtacius de Balliolis, et alii quamplures, exceptis militibus, armigeris, et peditibus. De quibus mira quædam dicuntur monſtrari eadem hora in firmamento cuidam ſancto rectori longe in Weſt Saxonia ab eccleſia ſua, peracta miſſa, domum revertenti, ſuper quibus ſilere melius ſentio quam incaute loqui. Cecidit etiam ibi ante patrem ſuum impubes miles et innocens virgo Henricus filius comitis Symonis, amabilis et decorus ut Jonathas, ſed, quod majus eſt, fidei devotione incomparabilis ut David; qui ob peccatum matris citius de medio raptus creditur, ſententiam primo expertus maledictionis ſancti archipræſulis Edmundi. Quo extincto, et eventu ad patrem, militibus hoſtilibus circumdatum, per unum de ſcalaribus enunciato, ille, alto dolore ſaucius, "per brachium ſancti," inquit, "Jacobi, tunc eſt tempus nobis mori." Arrepto itaque gladii ſui capulo utriſque pugnis, et ut probatiſſimus pugil mori fortiter cupiens, in duodecim ſigniferos, qui eum tunc circumvallaverant, tanto ſpiritus impetu, tanta vi canitiei, ictus vibrabat, quod, oretenus atteſtante mihi uno illorum qui adverſus eum dimicabant, ſi octavum ſui ſimilem adjutorem habuiſſet omnia hoſtilia agmina in ignominiam convertiſſet. Tandem nec vi nec multitudine adverſum ſolum veteranum prævalentes, armis ſuis a parte poſteriori detectis, ſicam ejus fundo ſervulis manus impreſſit. Sic extractum e ſella ſolotenus alii capite truncant, alii manus abſcidunt, alii pedes, alii, quod dictum horrendum eſt, etiam virilia amputant; altiori Dei, ut credo, judicio, ut ubi votum continentiæ violaverat violaretur, et

per quæ peccaverat per hæc puniretur. Prædixerat ipſe longe ante, ſicut a fidedignis accepi, præludium quoddam, ſui ac ſuorum certaminis præſagium. Nam cum in Angliam Anglicanæ linguæ inſcius prima pube veniſſet, et in loco judicii apud Weſtmonaſterium præconis voce abbatem de Eveſham inclamari auſcultaſſet, procedente monacho ut abbatis vicem ſuæ domus defenderet, acceſſit ille ad virum cominus, et inquirens in qua parte regionis habitarent ſciſcitatus eſt utrumne apud illos aliquis eſſet locus qui Gallice poſſet dici, "Dei campus?" Ille ad ſingula poſtulata dans reſponſum, adjecit apud eos eſſe territorium Anglice dictum—"Godeſcroft." Ad quod ille exhilaratus facie, "mihi," inquit, "crede, domine, quod proceſſu temporis ibi coronabuntur plus quam ſeptendecim martyres." Hoc dixit morem patriotæ linguæ ſuæ imitatus, quæ finitum jocaliter pro infinito ponere conſuevit. Verumtamen ne ceptum narrationis alveum relinquam, membra quæ ſupradixi principalia a tanto viro amputata, miſſa ſunt loco exennii ad majores ſuos æmulos, tam viros quam mulieres, non oſculanda ſed opprobrio oſtendenda. Sed cito, ſignis terribilibus per ea oſtenſis, venerationi ſunt habita; perſeverant enim hucuſque carne integra, odore aromatica. Truncus autem qui ſuperat corporis in abbatiam ſupradictam deportatus, magnæ venerationi et abſconſioni ipſis cœnobitis eſt factus. Nam reverentiam exigit propter ſigna miraculorum quibus hucuſque potenter refulget; occultationem cogit æmulorum potentia, quæ famam ſui et ſuorum obnubilare ſtudet, licet multi eorum de nocte illuc tendunt peregrinari, de die per ſuos ſatellites vias et calles advenientium faciant præpediri. Vidimus plures viva voce teſtificari ſigna ſanitatum in ſe experta; ſed et oblationes quotidianæ et opera fabricæ ibi erectæ, idem ſi homines tacuerint per lapides clamare videntur. Supranominati vero nobiles, qui cum comite occubuerunt, et velut excommunicati extra ſepta cœmiterii tumulati ſunt, ſignis ſe probant a Deo non reprobari, nec ab hominibus, oratorio ſuper ſe exſtructo, ceſſant honorari.

Sub hoc tempore regina virginum, et decus hominum, et mater miſerorum, operari dignata eſt miſericordiæ ſuæ memoriale prorſus non tacendum. Accidit in Northymbria apud Novum Caſtrum duos pro ſtratilagiis ſuis comprehenſos incarcerari; quorum primus probator regis effectus ſecundum impetebat ut ſocium, ambos vero ut ſceleraliſſimos patria in-

festabat. Cum autem de sua evasione et alii et ipsi plane diffiderent, converterunt de unanimi consensu ad Virginis venerandæ subsidium suppliciter impetrandum. Qui inquiunt, " periculo est vita, scrupulo est conscientia, auxilio abest humana industria ; firmamus votum spontaneum cum misericordiæ regina. Toto quod superest vitæ spatio die sabbati fol. 186, b.
non discedamus a panis et laticis jejunio ; insuper ob ejus memoriam solvamus ei singulis diebus, horis competentibus, quindecies viginti Ave Maria." Ceperunt promissum prompte solvere ac inediam carceris devotione augere ; ac profundis noctium tenebris sacræ salutationis obsequia cum curvatione poplitum et allisione ad pavimentum nec non et effusione abundanti lachrymarum depromere. Verum licet essent inopes, quia tamen juvenes et fortes, detrusi fuerant in pedem turris, carcerem fortissimum, onusti ferreis, inclusi geminis ostiis magnis et repagulis multis. Nec horruit honoranda regina loci impuritatem, flagitiosorum iniquitatem, quin ante festum suæ sacræ assumptionis [Aug. 15], non sine copia decoris et luminis descendit in lacum fæcis, bina vice apertæ visionis eos consolans et alloquens, ac de ereptione certissimos reddens. Relevati ex hoc reddunt gratias lætiores, deponunt tristitiam, amplexantur pœnitentiam. Media autem nocte sacræ assumptionis, cum Deo dediti sacras psallerent matutinas, et ipsi vincti more pristino memoriam Virginis fecissent, ac fessi latera super pavimentum reclinassent, affuit tertio templum sanctæ Trinitatis ; " quid jacetis," inquit, " velut ignavi ? quare non egredimini ?" Respondentibus illis se debiles et ferro onustos fugere non posse, " palpate," ait, " et videte vincula, pulsate et tentate ostia." Obtemperantibus illis, compedes ferrei ut cera flexerunt ; seræ valvarum ultro prosilierunt ; canes magni, custodes atrii, muti facti, nullum eis impetus signum ostenderunt. Sic de profundo eruti et in crepidine exterioris muri ad transeundum constituti, de lintheo suo diffuto restem per quam descenderent fecerunt, ac sine læsione ad propria evaserunt. Custos carceris summo mane, comperta eorum fuga et stupens de forma, suo strepitu pene totam civitatem excitavit ad currendum in carcerem et mirandum super eorum ereptionem, licet ignoraverit Virginis gloriosæ exhibitam pietatem. Ego ipse, qui hoc refero, præsens tunc aderam in burgo ; et procedente tempore, alter illorum qui liberatus extiterat perpetuam peregrinationem suscipiens ob

Virginis matris Chrifti memoriam, feriem facti jam dictam fub confeffione viro religiofo et fidedigno cum multo tremore retulit, et ille mihi.

Eodem anno, quinto kalendas Maii [Apr. 27], apud Herforde evafit Edwardus, primogenitus regis Angliæ, de carcere Simonis de Monte-forti, poft bellum de Leus, pro captivis ibidem captis fponte obligatus, et ufque ad illum diem injufte detentus ac male tractatus, et adhæfit Gilberto comiti de Clare, prius receffo a Symone de Monte-forti prædicto.

Eodem anno, pridie nonas Augufti [Aug. 4], apud Evefham initum eft bellum inter Edwardum primogenitum regis Angliæ et Gilbertum de Clare et eorum complices ex una parte, et Symonem de Monte-forti, feniorem, ex altera, tractantem regem et regnum pro voluntate fua. In quo quidem bello interfectus eft Symon de Monte-forti cum Henrico filio fuo primogenito, Hugo le Defpenfer, cum pluribus aliis magnatibus. Numerus militum occiforum novies viginti, numerus fervientum bene armatorum undecies viginti, numerus peditum de Wallia quinque millia, de peditibus prædicti Symonis duo milia; in univerfo occubuerunt decem millia hominum. Rex vero falvatus eft per quemdam baronem de Marchia, Rogerum de Leyburne nomine.

ANNO DOMINI M.CC.LXVI.

Plurima multitudo Sarracenorum ex Africa veniens, et ad correptionem Chriftianorum in Hifpaniam tranfiens, cum adjutorio inhabitantium infidelium magnam in Chriftianos plagam exercerunt; antiquum jus poffeffionis allegantes. Sed fideles ad auxilium crucefignatorum confugientes, cum multo fuorum fanguine hoftibus fugam incufferunt.

Quo etiam tempore et eodem fpiritu intraverunt Norregani Scotiam, vendicantes jure prœlii fubjectionem legitimam, duce et principe quodam Magno, qui poftea propria infirmitate mortuus eft in extremis finibus terræ. Applicuerunt autem apud Largiffe cum multa claffe et armis; fed die prœlii, rege abfente, hi qui vicem ejus gerere difponebantur antequam egrederentur ab acie fe fegregantes, paucis viris cordatis gloriam triumphi et fibi ipfis notam ignominiæ reliquerunt; nam alienigenæ, plus artis habentes pifcandi quam pugnandi, non tam ictibus quam fluctibus inter rates perierunt.

Eodem anno contigit in pafchate res memoriæ digna. Nam juxta Oxoniam, facro Dominicæ refurrectionis [Mar. 28] diluculo, quidam juvenis et fuperbus viduæ filius, dum a matre fuper temeritate fua argueretur, irreverenter in eam convicia intulit maledicta, et fic exafperatam dimittens feftinavit ad ecclefiam audire inter juvenes, ut affolet illo die, primam miffam, et percipere facram communionem. Quod cum in attrita fronte feciffet, ftatim poft bucellam introivit in illum Sathanas, ut patuit per eventum. Illico enim, dum alii ad menfam Domini accederent, ille campanile afcendit et imitatus morem Judæ, fractus defperatione, refte campanæ vitam fibi extorfit. Compertum et conclamatum per villam campeftrem coegit populum ad horrendum fpectaculum. Sed et ipfe rex, modo tunc tyro famofus, tranfitum eodem die per locum faciens, cum tota fuorum frequentia vidit perditum pendere in fublime totum veftitum.

In fequenti pentecofte [Mai. 16] accidit cafus æque triftis in partibus Northimbriæ, [in] villa quæ Rivelle dicitur. Etenim vicarius illius villæ, quem fatis novimus et fæpe vidimus, domefticam fovebat, et pro Dii! ex qua publice fufceptos filios et filias alebat; et licet amittebat pecuniam non tamen omittebat amafiam. Percurrentibus pluribus annis nec ini- fol. 187. quitati finem ponentibus, accidit ut femina citra pentecoften, partu expedito, dies exfpectaret purificationi ftabilitos. Ipfo vero die defcenfus Sancti Spiritus [Mai. 16], cum plures juvenes poft horam nonam pilam frequentarent et choream, mulier, quafi famelica folatii et faftidita triclinii, in lumine anterioris domus refedit, fpectaculo intenta. Et, ecce, fpiritus immundus fpeciem fui lecatoris induens, ac folitis petulantiæ fignis eam folicitans, "quid," inquit, "in communi fedes, quæ necdum communi convictu hominum reftituta eft? Surge magis et fecreta cameræ tuæ reintra, quia fovere volumus confueta cubilia." Paruit illa præcipienti, et ille hora diei meridiana fepties eam tanta libidine abufus eft ut in ftuporem induceret muliebrem animum. Perfolutis laudibus vefpertinis, vicarius infcius eventus ad manfionem fuam revertitur, qualiter fe fenferit fua dilecta percunctatur. Tum illa, amico intuens, "quid," inquit, "fcifcitaris quafi ignorans, cum hodie me totiens abufus fueris libidine æftuans?" Abnegat et abjurat alter, et fpiritu zelotypiæ concitatur; quod et mulier comperit introrfus ad fe rediens et horrendum quid conji-

ciens mente, ſtatim infirmatur carne, ac excreſcente tumore alvi et fetore uteri, infra paucos dies termino vita dilapſa eſt.

Subiit poſt hæc, conſcientia ſtimulante, Edwardus regis primogenitus ſanctum iter peregrinationis Hieroſolymitanæ, tam pro patre quam pro ſe; comitantibus ſecum multis nobilibus terræ ſuæ. Unde et ſororem ſuam Margaretam, reginam Scotiæ, ſibi apud Hadyngtoun occurrentem, corporaliter viſitavit; et ei in memoriale ſui armigerum quemdam, qui ſe proprio cultello fatebatur comitem de Munforde tranſfodiſſe, dimiſit ſuſtentandum. De quo quid evenerit inferius dicetur, ſcilicet, in fine hujus libri. Suſceperat illa tunc de rege, viro ſuo, primam ſobolem, filiam ſui nominis, annorum quatuordecim; ſecundo filium patris nomen æque portantem, jam duodennem, quorum aſpectu delectatus valefecit ſorori ſuæ. Duxit autem ſecum lectorem et magiſtrum fratrum Minorum Oxoniæ, fratrem Willelmum de Hedley, virum utique Deo dilectum et hominibus gratioſum, qui poſtea in mari Græciæ perſolvit ultima naturæ; et expoſitus, ut moris eſt, fluctibus, per tres dies ſecutum eſt viam navium extinctum funus, donec, jubente Edwardo, intra carinam eſt receptum, et poſt terræ commendatum.

Contigit in eccleſia Dunelmenſi hoc tempore exemplum triſte, ſuper quo ſilendum cenſerem niſi crederem laudes Dei et ſancti Cuthberti reticendo culpa irretiri. Erat vir clauſtralis, officio ſolemnis, notitia communis, cujus famam culpa cum ſcandalo denigraverat adeo ut uxore ſui ſervientis abutens, maritum legitimum metu mortis extra regni limites fugavit. Prior vero loci, ſui honoris et ſuorum ſolicitus, accitum reum ſciſcitatur de veritate facti. Altero e contrario inficiante, extendit temerarius manum contra ſancti feretrum; "per ſanctum," inquit, "corpus, quod hic requieſcit, falſa eſt calumniatio quæ me impetit." Abſceſſit ſtatim caute, ut credidit, enodatus obligatione, et eadem nocte fecit pellicem adeſſe. Cœnantibus illis in ſecreto ſolario, et miniſtrante ſocio ſolo religioſo, inter cibos et ciphos obtendit junior frater feminæ nutus et jocos; quia incontinenti allecta ad conſenſum, ſenior zelo permotus hunc et hanc verbis conviciatur perverſis, et ad mulierem, "ſurge," inquit, "feſtinantius et lectum meum conſcende, tu vero, procax, cito oſtia claude et cubile tuum pete." Paruit alter etſi non pietate ductus, et dum alii miſcerent

inhoneſtos amplexus, extracto pugione pejus vindicavit fornicationem quam fecit Phinees Zambri filio Salomith, nam ſica perfodit cor lubrici; mulierem vero, prout ante connuerant, ſuæ ſociavit veneri. Dum hæc clam geſta eſſent et familia aulæ adhuc ignorarent, clam homicidii reus receſſit tam a profeſſione quam a patria; et perjurus inventus fuit, ut Holofernes, in ſuo ſanguine tabeſactus.

Eodem anno obſeſſum eſt caſtrum de Kenelworde per regem, [a] die Veneris in craſtino ſancti Johannis baptiſtæ [Jun. 25] uſque ad diem Martis proximum ante Natale, in feſto ſancti Thomæ apoſtoli [Dec. 21].

ANNO DOMINI M.CC.LXVII.

Obiit papa Clemens; qui, ut ſupra tangitur, diverſis in gradibus fuerat expertus, quod epithaphium ſuum ſuccincte complectitur, ſic,

> Quartus in hac arca Clemens pauſat patriarcha,
> Miles, ſponſus, epi, archi, cardo, quoque papa.

Tunc ſoldanus Babyloniæ, Armenia vaſtata, Antyochiam orbi famoſam cepit; et, omnibus occiſis vel captivatis, in ſolitudinem redegit. Quo tempore primogenitus comitis de Munforde, Symon vocatus, obiit, et poſt infelix mater in tranſmarinis et miſeriis apud Fratres Prædicatores tumulata, ut ſic verificaretur ſancti Edmundi verbum, quod non lætaretur in ſucceſſu filiorum. Et quoniam docet Eccleſiaſticus quod melius eſt mori ſine filiis quam relinquere filios indiſciplinatos, tangam contra nimis tenere ſuos natos nutrientes quod accidit iſto tempore.

Domina mater domini comitis Patricii de Dunbar, Euſemia dicta, magiſtri Patricii relicta qui apud Marſilium obiit, multas, ut vidimus, a filio irrogatas ſuſtinuit injurias, nec unquam in unum convenerunt amorem niſi cum, me præſente, matre ad mortem properante, filius ab ea petivit remiſſionem. Accidit in læta matronæ proſperitate ut ex Angliæ finibus veniens joculator apud aulicos multos notus, et apud Wytyngham ab ea hoſpitio receptus, proſpera et jocunda ſibi de ſua quæ in Anglia habebat parentela deportaret nuncia. Et cum mulier, in menſa conſtituta, recordaretur hinc generis illinc gravaminis, protinus ira ſuperata male- fol. 187, b.

dictionem primogenito intulit, quod omnes alii sibi essent solatio et ipse solus tædio. Histrio vero, qui optime noverat curias optimatum tam serias quam insolentes, ironice respondit matronæ, "non rite agis in loco convivii convicia recitando, sed post mensam properes ad ecclesiam, et ibi genibus curvatis inobedienti proli tuæ maledictionem impreceris." Assensit cito Evæ filia deceptorie dicto, nec destitit nequam consiliarius eam sequi a tergo; quo pervenientes, et ambo genu flectentes, post matris in filium imprecationem accumulavit histrio execrationem. "Etiam et tu, mala femina, maledictionem obtineas, quæ non permisisti [filium] tuum sequi curias magnatum ad mores componendum; dixistis enim quod nunquam Anglicus natione illum regeret vel doceret." Confusa femina, demisso capite, obmutuit, quia verum recognovit.

Per idem tempus accidit quod narro in Beverlaco, ipso me docente cui contigit videre. Est ibi in festo sancti Johannis [Jun. 24] pergrandis frequentia plebis ad processionem convolantis, ubi unus e fratribus Minoribus, scientia et officio solemnis, sitientem populum verbo salutis imbuit. Peracto vero verbi ministerio, accessit ad fratrem matrona elegantis formæ, composita honeste, instanter et devote confessionem expostulans. Adquiescente fratre, illa de [peccatis] quotidianis solum et ita minute se incusat quod vir scientia peritus mente applaudebat. Absolutione data, quærit sacerdos quare tam anxie pro tam minutis pulveribus confessionis quæreret scobam. Et illa, "domine," inquit, "mihi videntur satis gravia quæ protuli, nam licet majora me non remordeant tamen hostem antiquum intus patior, qui me pluries vexat. Et ut facta dictis fidem faciant, adjures eum et respondebit tibi per os meum, sed habeas animum fixum." Provocatus his frater ad experimentum et tamen territus, resumptis fidei viribus, exorcizavit dæmonem per Dominum, per Judicem, sed obmutuit. Tertio adjecit Christi sanguinem, sacrum nostræ redemptionis pretium, et continuo, immutata facie feminæ in torvam effigiem et ore frendentem, "quid," inquit, "quæris, et quid discere cupis?" Ad quod frater, "scire volo cur istam torqueas, et utrum in animam ejus aliquid potestatis habeas?" Ille e contra ad patrem, "non est tuum," inquit, "scire cur eam torqueam; sed hoc tibi constet, nullam potestatem habeo in ejus animam." Et frater iterum sanguinem Christi replicans, "quid

eſt," inquit, "in quo magis amittitis?" "In aqua," inquit, "calida et vento;" et alter, "quid eſt quod amplius formidatis?"—"quo ultimo," inquit, "me adjuraſti." Ceſſante fratre ab inquiſitione, rediit mulier multum fatigata ad ſe. "Ecce," inquit, "domine, hæc eſt vita mea, rogo ut Dominum interpelles pro me."

Eodem anno comes Gloverniæ Gilbertus de Clare intravit civitatem Londoniæ, et tenuit eam contra voluntatem domini regis per ſex ſeptimanas, et tunc facta eſt pax inter eos.

Eodem anno tranſlatus eſt Willelmus Giffard de ſede Bathonienſi ad ſedem Eboracenſem, per dominum papam.

ANNO DOMINI M.CC.LXVIII.

Corradinus ſecundus, nepos Frederici ultimi, more ſuorum ſeniorum parvipendens papæ excommunicationem, et contra eccleſiam ac Karolum regem Siciliæ inſurgens, cum Teutonicis, Longobardis, et Tuſcis Romam pervenit; ubi cum fuiſſet more imperiali ſolemniter receptus, aſſociato ſenatore urbis Henrico fratre regis Caſtellæ, et multis Romanis, contra Karolum Apuliam intravit. Quo poſt durum campeſtre bellum et multorum caſum, Corradinus fugiens et dux Auſtriæ ac multi nobiles terga vertentes, capiuntur, ac Neapoli poſtea per Karolum decapitantur.

Quo tempore obiit magiſter Gamelinus, Sancti Andreæ epiſcopus, qui longo ſpatio jacuerat clinicus; cui quarto poſt hæc anno ſucceſſit regis cancellarius, Willelmus Wiſcard, licet per foramen acus, ut infra patebit.

Sub hujus anni circulo tranſiit dominus Alanus, dictus Durward, comitis de Fife propinquus, de quo talem, pro fidelitate mundana fugienda, hic infero tam ſerio quam joco narrationem. Agriculturæ terræ Albaniæ non dantur, ſicut alibi, locationi perpetuæ, ſed annuatim renovant pacta aut aggravant firmas. In hujus vero illuſtris viri territorio reſedit quidam ruralis cum ſuo peculio forma prætaxata, ſero ac mane rus excolens utilitati domeſticæ; et cum firmatus eſſet facultatibus alius eum expellere pro more volens patriæ, obtulit plus annui redditus. Convocatus ruralis homo, ut vel alterius promiſſum pro territorio ſolveret vel aream vacuaret, vir mente ſtabilis nova ſtabula non attentans compoſuit cum ſuo domino denuo, et, annuali recognitione ſoluta, ſecuritatis poſtulavit cautionem.

Cui miles, ut moris illius provinciæ, manum dextram tetendit pro securitatis sponsione. Ratum credidit ruralis, sed modicum sibi profuit; nam, emergente alio anno, fit nova de similibus quæstio, et tertio ac plures fatigatur homo ut refundat amplius domino. Demum eo senio confecto, nec plus valente de jure solvere pro agri pretio, petivit dominum semel componere firmum pactum; et conventione inita ac securitate, sicut sæpius, postulata, coram multis commensalibus dixit dominus, "ecce manum meam." Innocens autem homo ad locum se convertens, "non," inquit, "domine, non illam sed alteram porrige palmam, quoniam ipsam totiens reperi inconstantem quod de cætero ei non adhibeo fidem." Resolutis omnibus in risum qui aderant, miles modeste confusus, "vade," inquit, "rustice, et omni tuo perpetuo permaneas in pace hac pro fidelitate."

Pro fidei divinæ integritate servanda recolat lector quod, cum hoc anno in Laodonia pestis grassaretur in pecudes armenti, quam vocant usitate "Lungessouth," quidam bestiales, habitu claustrales non animo, docebant idiotas patriæ ignem confrictione de lignis educere et simulacrum Priapi statuere, et per hæc bestiis succurere. Quod cum unus laicus
fol. 188. Cisterciensis apud Fentone fecisset ante atrium aulæ, ac intinctis testiculis canis in aquam benedictam super animalia sparsisset; ac pro invento facinore idolatriæ dominus villæ a quodam fideli argueretur, ille pro sua innocentia obtendebat quod ipso nesciente et absente fuerant hæc omnia perpetrata, et adjecit, "et cum ad usque hunc mensem Junium aliorum animalia languerent et deficerent mea semper sana erant, nunc vero quotidie mihi moriuntur duo vel tria, ita quod agricultui pauca supersunt."

Eodem anno dominus Octobonus legatus celebravit concilium apud London, ubi multa statuit ad reformationem status regni et ecclesiæ.

Item, crucesignati sunt apud Northamptone Edwardus, et dominus Edmundus comes Gloverniæ, et plurima multitudo magnatum, et recessit legatus ab Anglia.

ANNO DOMINI M.CC.LXIX.

Christianissimus rex Angliæ Henricus, ob devotionem fidei et ædificationem populi, et honorem loci Westmonasterii, quod suis sumptibus exstruxit, solemni apparatu, celebri famulatu, et immenso cœtu, per domi-

num archiepifcopum Cantuarienfem Bonefacium, tranflationis gaudium perfecit corporis fancti Edwardi regis et confefforis, fub die obitus fui. Inventum eft autem iftud virginale templum integrum et illibatum, fragrans ut balfamum, pannis fericis obvolutum, fed inftitis aureis ita tranfverfaliter ligatum quod a tergo et ante ubicunque convenierent crucem facerent fuppofitum tenentem impreffum, ne a quoquam ageretur aliquid moleftum.

Eodem anno magna ruina facta fuit infra limites fancti Roberti per aquam de Nid.

Eodem anno accepit rex vicefimam bonorum totius Angliæ.

ANNO DOMINI M.CC.LXX.

Rex Franciæ Lodowicus, præteritis laboribus et expenfis non territus fed provocatus, iterato cum filiis fuis duobus, adjuncto fibi rege Navarræ et pluribus ecclefiarum prælatis ac baronibus, iter in Terram Sanctam fecit; quam ut facilius obtineret regnum Thunicii, in medio fitum et Chriftianis fæpe impedimentum, aggreffi funt. Et cum ejus portum et Carthaginem, quæ illi proxime fita eft, potenti manu cepiffet, infirmitas qua illa terra tunc laborabat in Chriftianorum exercitu invaluit; et primo alterum filium regis Franciæ, deinde legatum domini papæ, Albanenfem epifcopum, et demum ipfum regem cum multis e medio tulit; et quam feliciter terminaverit rex Navarræ domino Tufculano per literas intimavit fic, " In infirmitate Domini laudare non ceffans, orationem illam quandoque interferebat, ' Fac nos profpera mundi defpicere, et nulla ejus adverfa formidare.' Et pro plebe adducta, ' efto, Domine, plebi tuæ fanctificator et cuftos,' etc̃. In fine vitæ fufcipiens in cœlum dixit, ' Introibo in domum tuam, et adorabo ad templum fanctum tuum, et confidebo nomine tuo, Domine,' et fic obdormivit in Domino." Hac fecunda vice Terram Sanctam ingreffus eft.

Eodem anno, pridie kalendas Maii [Apr. 30], apud Lugdunum, fub papa Gregorio decimo, generale celebratur concilium; ad quod Græci et Tartari folemnes nuncios tranfmiferunt. Græci ad unitatem ecclefiæ fe redire fpondebant, in cujus evidens fignum cum cantaretur Symbolum, orante domino papa, una voce nuncii eorum, " et in Spiritum, fcilicet,

Dominum vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit," replicaverunt celebriter et devote. Nuncii vero Tartarorum, infra concilium baptizati, ad propria remearunt. Fuit autem prælatorum numerus, qui huic concilio interfuerunt, episcopi quingenti, abbates sexaginta, prælati vero et alii citra mille. In hoc deletæ sunt ordines Saccorum et aliorum multorum. In via versus istud concilium venerabilis doctor et sanctus frater, Thomas de Acquino, de ordine fratrum Prædicatorum, in quadam abbatia monachorum Cisterciensium, quæ dicitur Fossa-nova, diem clausit extremum; cujus acutissimum ingenium excellentemque scientiam in suis operibus manifestavit ad plenum. Hic vero natione Apuleus, filius comitis de Acquino, invitis parentibus qui eum monachari volebant, Prædicatorum ordinem est ingressus, in quo tantum profecit ut missus ad Parisiense studium doctoris fungeretur officio. In quo inter alios, velut luna plena inter stellas, clarius noscitur effulsisse; qui non tantum verbo præsentes sed et absentes scriptis studuit informare. In primis namque super libros Sententiarum quatuor scripta fecit; scripsit et primam partem De quæstionibus disputatis, de veritate, et ultra, quas Parisius disputavit; item, secundam partem De quæstionibus disputatis, de potentia Dei, et ultra, quas in Italia disputavit; item, tertiam partem De quæstionibus disputatis, quarum initium est De virtutibus, quas disputavit cum secundo Parisius legeret; item, Undecim de quolibet disputationes, quarum sex Parisius et quinque determinavit in Italia; item, Contra Gentiles quatuor libros; item, Summam Theologiæ, quam in tres partes divisit, et secundam in duas, morte autem præventus tertiam et ultimam non complevit; quatuor Evangelia continua expositione de dictis sanctorum glossavit; item, super Job, ad literam; item, librum super Epistolam ad Romanos, et super decem capitula Epistolæ ad Corinthios; item, super Isaiam, Jeremiam, et Threnos, Postillas scripsit; item, Librum de Dominicis nominibus, et Boethium de hebdomadibus exposuit, sed super librum ejusdem De trinitate expositionem cum quolibet inchoatam nequaquam perfecit. Exposuit etiam libros philosophiæ plurimos, Physicorum complete, Cœli et Mundi primum, secundum, et tertium, Meteororum primum et secundum, De anima secundum et tertium, De generatione et corruptione, De sensu et sensato, De memoria et reminiscentia, Ethicorum, decem Metaphysicæ,

duos libros Pofteriorum utrumque, primum Perierminias; tractatus diverfos, puta De fide, fpe, et caritate, ad fratrem Reginaldum focium fuum; item, ad eundem De fubftantiis feparatis; item, contra magiftrum Willelmum de Sancto Amore, et impugnantes religionem tempore Alexandri papæ; item, De occultis operibus naturæ; item, in quæftione 'Poteft homo licite uti aftrorum judiciis?' item, De principiis naturæ, ad fratrem Silveftrum; item, De regno, ad regem Cipri; item, De rationibus fidei, ad Cantorem Antiochenum; item, De perfectione vitæ fpiritualis, contra magiftrum Geraldum; item, Contra doctrinam Geraldinorum et retrahentium a religione; item, De fortibus, ad dominum Jacobum de Bonofo; item, De forma facramentali, ad magiftrum Ordinis; item, ad Urbanum papam Contra errores Græcorum; item, Declarationem triginta fex quæftionum, ad lectorem Byfuntinum; item, De ente et effentia, ad fratres et fol. 188, b. focios fuos; item, De mixtione elementorum; item, De motu cordis, ad magiftrum Philippum de Caftro-cœli; item, De unitate intellectus, contra Averroiftas; item, De æternitate mundi, contra murmurantes. Expofuit etiam primam decretalem, De fide catholica; et fecundam, Damnamus, ad inftantiam archidiaconi Trudentini; fecit et tractatum De articulis fidei et de facramentis ecclefiæ, ad archiepifcopum Panormitanum. Alia quidem inveniuntur fibi attributa, quæ ipfe non fcripfit, fed poft eum legentem vel prædicantem ab aliis funt collecta, ut puta, Lectura fuper Epiftolam ad Corinthios, ab undecimo capitulo ufque ad finem, et Expofitio fuper primum De anima, quas frater Reginaldus ejus focius collegit. Item, Lectura fuper Johannem, et fuper Tertium nocturnum pfalterii; Collationes de Oratione Dominica et Symbolo; item, Collationes dominicales et feftivæ; item, Collationes de decem præceptis, quas collegit frater Petrus de Adria; item, Lectura fuper Matthæum incompleta, quam partim idem frater partim fecularis quidam recollegit, ejus ftudio delectatus. Tanto autem doctrinæ jubare mundum orbatum quam univerfitas Parifius planxit manifeftant ejufdem literæ ad fratrum Prædicatorum capitulum generale, et ad monachos inter quos fepultus eft, quibus offa ejus ut inter doctores humarentur Parifius inftantius poftulavit. Sanctitati vero ipfius ac vitæ meritis atteftantur miracula, quæ poft ejus tranfitum et in vita ipfius per eum plurima contigerint.

Nocte vero ipſa qua de hoc mundo tranſiit, apparuit in ſomnis germano ſuo, comiti de Acquino, in habitu ordinis ſui, tradens eidem in manu litteram quamdam clauſam, qui cito poſt excitatus, cum ſentiret ſe litteram habere in manibus, camerarium ſuum vocavit, juſſitque lumen apportari; quo oblato, litteram aperiens invenit ibi aureis apicibus, omne humanum artificium ſua formoſitate excedentibus, hoc modo ſcriptum, "Hodie factus ſum doctor in Hieruſalem;" conſervata itaque littera, per nuncios ad inquirendum de ſtatu fratris Thomæ miſſos ipſum eadem nocte qua ſibi apparuit comperit ex hac luce migraſſe.

Eo tempore ſupervenit in hujus mœſtitia mortis a Deo conſolatio populo dominus Karolus, quem adhuc frater ſuus vivens acciverat cum magna militia, Sarracenis in mœſtitiam, noſtris in lætitiam. Inde fuit quod deinceps nunquam audebant palam congredi, ſed furtim per ſurreptiones Chriſtianis inſidiari.

Advenit etiam Edwardus, filius regis Angliæ et heres, cum multitudine Friſonum et aliorum peregrinorum Chriſtianorum; unde exercitus noſter in tantum creverat quod circa ducenta millia peditum crederetur ut omnibus hoſtibus facile poſſit obſiſtere, tamen abſque aliquo opere laudis poſtea diſperſus eſt; tum propter vilia peccata Francorum, qui publicis ſtratis in oculis omnium ſternebant meretrices, tum quia patriarcha Hieroſolymitanus erat defunctus, tum quia ſedes apoſtolica, quæ utrobique providere debebat, triennio gubernatore vacabat.

Rex autem Navarræ, qui infirmus de Africa receſſerat, in Sicilia defunctus eſt. Retulit mihi unus de Francigenis quod Deus ſanctitatem iſtius Lodowici miraculorum comprobet ſignis; et merito, quoniam omnis ſanctitatis extitit amator, pietatis promotor, juſtitiæ defenſor. Sicut autem accepi a dicto relatore meo in tantum fama miraculorum crebreſcebat quod ſolemnes nuncii, tam ſeculares quam religioſi, Romam miſſi fuerunt pro operibus patratis examinandis et approbandis. Faventibus quibuſdam cardinalium huic negotio, quaſi dubium propoſuit unus illorum uterumne videretur eis, qui capita eſſent eccleſiæ et judices orbis, pro ſancto habere aliquem qui aliena injuſte tulerit, vel qui ablata detinuerit; negantibus omnibus reſpondit, "ſic eſt inter iſtum et ejus proavos ac dilectum filium noſtrum regem Angliæ, Edwardum, et ſuos progeni-

tores." "Nolite," ait, "attentare quod non contiget honorifice terminare." Quo dicto, rei processus exsufflatus est.

Hujus anni circulo accidit in autumno quod quædam juvencula infirmata in Scotiæ villa quæ dicitur Spot, Agnes dicta de Burnevyle, domestice cum sua matre vidua convivens ac virginitatem diligens, fratres de Hadyngton petiit advocari. Venientibus confessa est sincera devotione, et in argumentum constantiæ, mundi amore contempto, contra omnium suorum voluntatem votum castitatis perpetuæ edidit publice. Fratribus eodem vespere ad suam quietem in capella paratam dimissis, cum haberent lectorum capita ad gradum altaris composita, ac inter se colloquentes de Deo vigilarent, audierunt subito vocem, acute sed non corpulente clamantem, ter dicentem, "Surgite, modo recedit." Properantibus illis, quoniam ambo sonum audierant, et aulam intrantibus, properantem illius ad exitum animam invenerunt, et solventes sibi commendationem Deo immaculatum spiritum transmiserunt.

Eo tempore profectus est dominus Edwardus et uxor sua et quidam nobiles Angliæ versus Terram Sanctam.

Obiit Bonefacius, archiepiscopus Cantuariensis; et interfectus est Viterbiæ dominus Henricus de Alemannia a domino Gwydone de Monte-forti et complicibus suis.

ANNO DOMINI M.CC.LXXI.

Successit in regno Galliarum filius suus Philippus, consobrinus Edwardi Anglorum regis filii, vir adultæ ætatis ante transitum patris. Constitutis vero peregrinis apud Accon et nihil pro voto agentibus, heres Angliæ, de vita patris dubius, repatriare disposuit; in quo reditu adhæsit suæ curiæ quidam Sarracenorum Haxatinus; nunc clericum, nunc medicum, nunc alterius artis peritum, Christianum se maxime simulans. Qui uno dierum, opportunitate inventa, Edwardum in sua camera deambulantem solum, et nihil de ipso sinistri suspicantem, extracto cultro intoxicato, graviter in diversis partibus corporis sauciavit; fecissetque malitiæ suæ satis nisi Edwardus unam tripodem ligneam invenisset, qua temere ausum et terræ fol. 189. allisum excerebravit. Aliud etiam adversum accidit ipso reditu. Nam Gwido, filius comitis Symonis de Monte-forti, naturali solo eliminatus ac

comiti Rufo affinitate per ipſius filiam alligatus, moliebatur quicquid mali poſſet in Edwardum et ſuos refundere pro patris ſui morte. Superveniens autem armatus cum ſuis civitati cuidam, qua comitiva Edwardi hoſpitio ſe receperat, nec inſidias tales ſperarat, ferali mente Edwardum quæſiturus, eccleſiam quamdam hora veſperarum irrupit, ubi filium avunculi ſui, Henrici de Alemannia, famoſum militem et ephebum juvenem, reperiens, divina audientem et ante altare procumbentem, propria manu ſine miſeratione tranſfodit, abſque ullo reſpectu divinæ ultionis vel propinqui ſanguinis. Sic diſtrictus eſt gladius in genus Henrici regis, ut alter alterum devoraret, propter adulterinum conjugium Deo ſacratæ matronæ; et ipſe Gwido poſt mortem ſoceri miſere terminavit.

Anno iſto in adventu Domini [Nov. 29] Notynghamæ res [accidit] digna memoriæ. Burgenſis ejuſdem civitatis quamdam honeſtam ſibi copulaverat matrimonio feminam, et hoc feria ſexta primæ hebdomadæ de Adventu [Dec. 4]. Habuit is fratrem juri intendentem, qui, more juvenum, quamdam extra legem impregnaverat juvenculam. Huic paterfamilias commendavit feſti ſui apparatum, amicorum diſcubitum, et famulorum obſequium. Ille pellicis allectus amplexu obviam meretricem in medio ſtratæ invitat ad lectum, ut fratri ſuo recenti ſponſo non derogent conſortium. Illa, facinoris ſui conſcia et pignoris gravata, abnegavit omnino præbere aſſenſum; recurrit ille ad matrem proſtitutæ, petit auxilium, ſpondet munuſculum. Illa habendi cupida natam circumvenire nititur ut conſentiat, renitentem maledictis accumulat. Fit miſera matris maledicti trepida, et fruſtra tamen abit ad lectum clerici et favet voluntati Luciferi. Delapſa nocte et ſole ſuperiora radiante, quærit ſponſus ſi jam lecto excutiatur ſeneſcallus. Obtendente familia, non eum oportere annuit, ac ſuſtinuit uſque ad reditum conjugis ſuæ ab eccleſiæ limine. Cum vero amici et convicanei ſe ad prandium præpararent, mittitur ad eum excitandum, ſed non datur reſponſum; et quia camera ex muro lapideo et oſtio firmo erat exſtructa, feneſtram fregerunt et puerum immiſerunt ut repagula oſtii removeret. Puer autem contra immitentes renumerans clamavit ſe fœtore ſuffocari. Aperto poſt hoc oſtio, exhalavit inferni fumus, ut vix ſufferet humanus animus. Tandem reperti ſunt in cubili mutuo ſe amplexantes ac mortui, ſicut in opere erant de-

prehenſi, pice nigriores, putredine fœtidiores. Repertum eſt et demonſtratum hoc omnibus videre volentibus, dominica ſecunda Dominici Adventus [Dec. 6].

ANNO DOMINI M.CC.LXXII.

Poſt viduationem triennem, ut dictum eſt, eccleſiæ, omnibus curiam cardinalium irridentibus, electus eſt in papam Leodenſis archidiaconus, qui cum domino Edwardo cauſa ierat peregrinationis in Terram Sanctam, et Gregorius decimus eſt nominatus. Sedit vero annis quatuor, diebus decem, et ceſſit ſedes diebus decem. Hic tertio pontificatus ſui anno, pro utilitate eccleſiæ et ſpecialiter Terræ Sanctæ, quam alias viſitare volebat, ſolemne concilium celebravit Lugduni, quingentorum epiſcoporum, ſexcentorum abbatum, cæterorum prælatorum tria millia; ubi, inter multa optime edita, hoc ſtatuit, ut nomen Jeſu, cum in eccleſia contingeret audiri, ab omnibus tam laicis quam clericis capite inclinaretur, vel mente ſaltem adoraretur. In quo concilio Græcorum nuncii ſolemnes cum patriarcha affuerunt, et ſolemniter Symbolum proprio idiomate decantando Spiritum Sanctum a Patre et Filio communiter procedentem profeſſi ſunt, quod uſque ad id temporis non conceſſerunt. Affuerunt etiam ibi Tartarorum nuncii, petentes pro ſua gente doctores fidei Chriſtianæ, in cujus ſignum et ipſi cathezizati ac baptizati ad propria ſunt reverſi. In hoc concilio approbati ſunt et confirmati tantum de collegiis Mendicantium ordines Prædicatorum ac Minorum, cæteris vel omnino caſſatis vel dilationis habitis donec aliud de eis eſſet ordinatum. Cæterum longum eſſet hic inſerere bona quæ ibi digeſta ſunt.

Anno itaque, ut dictum eſt, conſecrationis hujus apoſtolici, facta eſt in Curia magna altercatio ſuper electione Willelmi Wyſcardi, pluribus pluria difficilia objicientibus, in tantum ut ipſe caput eccleſiæ, objecta exarata inſpiciens, juraret per ſanctum Petrum quod ſi eſſet medietas allegatorum contra ſe dicta nunquam papare appeteret; tandem interveniente gratia et pietate Edwardi, ex diſpenſatione papæ conſecratus eſt. Quo curam ſuam poſtea exequente, accidit quod exempli cauſa hic inſerere non me faſtidit. Profecto, quoniam nimis generale eſt vitium per orbem quod multi, aliorum correctionem intendentes, circa ſemetipſos exiſtunt negli-

gentes, et dum parva et fimplicium facta redarguunt, majora magnorum tranfiliunt. Extitit quidam vicarius in veritate lubricus et notorius, qui, fuper pellice quam fovebat fæpe punitus, non propter hæc deftitit a peccando. Circumveniente autem epifcopo et ordinarie vifitante, fufpenfus eft mifer, et prælati gratiæ refervatus. Ille confufione plenus regrediens domum et amafiam intuens dolores ingeminat, mulieri damnum imputat. Scifcitante illa, commotionis caufam aperit, et fe deftituendam amarefcit; quæ allevans ejus animum, "depone," ait, "conceptum, et ego devincam epifcopum." Mane, properante epifcopo ad ejus ecclefiam, illa fe contulit ei obviam, onufta pultis, pullis, et ovis. Accedente vero epifcopo, demiffo capite falutat reverenter. Dum autem percunctatur præful unde veniret, et quo tenderet, "ego fum," inquit, "domine, illius vicarii concubina, et propero ad epifcopi dilectam, quæ de recenti peperit, et folatio
fol. 189, b. volo ei effe quicquid potero." Confufa fic confcientia, ceptum ad ecclefiam carpebat iter, et obvium vicarium jubet fe præparare ad celebrandum; alter allegat fufpenfionem, et ille extenfa manu impertit abfolutionem. Peracto vero myfterio, epifcopus quafi mutus feftinavit a loco.

Circa iftud tempus tranfiit e feculo quidem ecclefiæ de Howden præbendarius, Johannes nomine, vir honeftæ vitæ et privatæ, non pompofe, degens, aftrologiæ peritus, hofpitalitati et mifericordiæ intentus. Inchoavit ipfe de fuis fumptibus chorum ecclefiæ novum, quod fuperat prædixit poft mortem completurum; quod luce clarius intuemur. Nam fepultus folemni maufoleo in medio ipfius chori habetur pro fancto, et ex oblationibus frequentantium populorum non tantum chorum fed navem ecclefiæ latam videmus compleri et operofam.

Extitit eo tempore in eadem ecclefia alius magifter, Richardus de Barneby dictus, vir fimplex et mundus, more miferorum noftræ ætatis a portione fua fe elongans, apud Gyfburne pro fuis perhendinabat nummis. Fuerat ille aliquotiens in regno Scotiæ notus, religioforum virorum de Celkou clericus. Is nepotem fuum, qui adhuc fupereft, abcedens ab illo regno, domino Patricio Edger, militi, pro educatu et famulatu commendavit. Percurrentibus annis, cyclo fupra notato fatali termino vitam finivit, cum eadem hora nepos fuus in Scotia, excuffo lecto, indumenta aut calciamenta fibi imponeret. Et ecce, avicula per fumarium domus

ingreſſa, quantitatis columbinæ, ſed varietate colorum in qualitate diſſimilis, dictum juvenculum alis impetens, tanto eum ſonitu percuſſit quod in coquina conſtituti ſtrepitum ictus admirarentur, et puer percuſſus ſederet quaſi attonitus. Iſtud fecit per ter, et ſemper in trabis culmine ſe recepit. Elapſo quaſi unius menſis ſpatio, negotii cauſa adoleſcens Celkou adiit, et appropinquans loco ſonitum omnium campanarum domus audivit. Introiens vero intra ſepta et ſciſcitans de pulſationis cauſa, "nunquid," aiunt, "noſcis avunculum tuum, clericum noſtrum, mortuum apud Gyſburne, tali die ac tali hora? heri recepit abbas litteram, et hodie facit ejus memoriam." Quid talis apparitio docere voluerit, qui legit intelligat.

Eodem anno Ricardus rex Alemanniæ obiit.

Eodem anno obiit comes Cornubiæ, frater Henrici regis Angliæ.

Eodem anno frater Robertus de Kylwardby conſecratus eſt in archiepiſcopum Cantuarienſem, de ordine Prædicatorum.

ANNO DOMINI M.CC.LXXIII.

Tranſiit Bonefacius, Cantuarienſis archiepiſcopus, ac loco ejus electus eſt prior Sanctæ Trinitatis, ſed adiens Curiam caſſatus eſt, et ejus honor fratri Roberto de Kilwardbi, priori provinciali Fratrum Prædicatorum in Anglia, a domino papa collatus eſt. Hic vir venerandæ vitæ et doctor ſacræ theologiæ, myſterio verbi Dei devotus, ſtrenue tam clerum quam populum rexit ac correxit, ſicut diſcuſſio hæreſum et condemnatio Oxoniæ facta per ipſum manifeſtat.

Hoc etiam tempore tranſiit ex hoc mundo devotus Deo et eccleſiæ rex Angliæ Henricus, in feſto ſancti Edmundi Cantuarienſis archiepiſcopi [Nov. 20, 1272], cum regimen Angliæ tenuiſſet quinquaginta et ſex annis et quatuor menſibus, ſepultus apud Weſtmonaſterium, cujus filii abſentia fecit coronationem differri.

Hujus Henrici tempore crucifixus eſt Lincolniæ puer Hugo ab impiis Judæis, in contemptum Chriſti et Chriſtianorum, nec ipſum aliqua arte celare potuerunt. In exordio autem regis Henrici Lodowicus filius regis Franciæ, ad inſtigationem quorundam de terra, ut ſupra dictum eſt, Angliam intravit cum Francis; ſed poſtea apud Lincolniam inter Anglos et Francos factum eſt bellum inteſtinum, ubi devicti ſunt Franci, et Thomas

comes de Perch occifus eft cum aliis multis. Filius autem regis Franciæ cum magno timore vix evafit, unde poft evafionem dixit quidam Francus metrice,

> Rex in Rupella regnat, et amodo bella
> Non timet Anglorum, quia caudas fregit eorum.

Refpondit Anglicus fic,

> Ad noftras caudas Francos, ductos ut alaudas,
> Perftrinxit reftis, fupereft Lincolnia teftis.

Ifte rex Henricus in ætate juvenili, inftinctu Petri Britanniæ comitis, ut terram a prædecefforibus fuis poffeffam et amiffam recuperaret, in Britanniam tranffretavit; fed in propofito fuo nullatenus proficere valens, inanis et vacuus rediit.

Verum, quoniam affectata iniquitas non fæpe bono exitu gaudet, libet gratia juftitiæ magis quam livore perfonæ unum hic referre. Regina Scotiæ Margareta inter hæc et alia fua gravamina, præcipue de morte patris et dubio reditu fratris profunde defolata, una vefperarum apud Chinclevin, aere ferenato, poft cœnam fumptam, folatii caufa, fuper ripam fluminis de Tay perrexit fpatiari, comitantibus fe armigeris et ancillis, fed fpecialiter confeffore fuo, qui mihi gefta intimavit. Affuit inter cæteros armiger pompofus cum fuo garcione, qui, atteftantibus fuperioribus, fibi a fratre fuerat commendatus. Et cum federent in quodam fupercilio litoris, defcendit ille ad manus abluendas, quas luto inficerat ludendo. Ifto fic ftante femiinclinato, una ancillarum, a regina incitata, clam acceffit, et eum intra oram alvei impulit. Qui alludens facto et gratum habens, "quid," inquit, "curo? natare fcio etfi ulterius fuero." Spatians fic in alveo et aliis applaudentibus, ex inopinato fenfit fibi voraginem corpus abforbere, et clamans ac ejulans nullum habuit qui ad eum accideret, nifi fervulum fuum, qui prope ludens clamore affiftentium impetuofe cucurrit in profundum, et ambo abforpti funt in momento coram oculis omnium. Sic inimicus Symonis, ac Sathanæ fatelles, qui perditionis fe dixit fuiffe caufam ftrenui militis, coram omnibus periit;

et matrona, nimis affectu parentum feducta, correptionem fui privati amoris habuit, quæ coram omnibus corde fe fauciam, dolore prodente, fol. 190. oftendit.

AB INITIO MUNDI VI^{m}.CCCC.LXX.

ANNO DOMINI M.CC.LXXIV.

Octavam hujus operis partem et quafi noftræ ætatis quietem a novo rege inchoaturi, hoc in noftris votis anteponendum cenfeo, ut innovator veteris Adam, qui in throno refidens paterno dixit, "ecce, nova facio omnia," novella virtutum plantaria perducat in ecclefiam, ac de rege et fuccedenti tempore, quibus modo infiftere cepimus, novella nobis largiantur gaudia.

Concilio itaque, ut fupradictum eft, Lugduni congregato, cui interfuit Angliæ heres, mittuntur nuncii qui adhortantur ut repatriet, regnumque defolatum in ftatum relevet.

Rediens proinde Angliam eodem anno, ætatis vero fuæ tricefimo quinto et duobus menfibus, a toto populo honorifice fufceptus eft, [et] a Cantuarienfi archiepifcopo, fratre Roberto de Kylwardbi, folemniter eft inunctus et coronatus decimo quarto kalendarum Septembris [Aug. 19].

Affuerunt celebritati cum populo innumerabili proceres terræ, magnificentiam fuam ob gratiam novi regis multipliciter oftendentes. Sed dominus rex Scotiæ Alexander, qui præfens aderat cum conjuge et nobilium comitiva, omnium aliorum largitatem in dapfilitate et donis exfuperabat.

Ante hujus coronationis tempus, in repatriando a concilio, ad duas dietas citra Lugdunum, obiit epifcopus Dunelmenfis Robertus de Stichelle, qui odio habens intereffe tumultui feculi, litteras et licentiam ceffionis fuæ impetraverat a papa. Moriens vero maximum confcientiæ remorfum habuit, quod burgenfes Dunelmenfis civitatis privaverat libertate pafturæ, et donaverat his qui nihil indigerent. In argumentum igitur pœnitentiæ et fignum amicitiæ fancti Cuthberti reconciliandæ, annulum fuum porrexit confeffori fuo ad fancti feretrum deportandum; vovens quod fi convalefceret datum iftud fruftraret.

Hoc anno mortua eſt Margareta, regina Scotiæ et ſoror regis Angliæ, quarto kalendas Marcii [Feb. 27], mulier magnæ formoſitatis, caſtitatis, ac humilitatis; quæ tria raro conveniunt in uno animo. Ad ipſam utique infirmatam, cauſa viſitationis, confluxerunt tam abbates quam epiſcopi, quibus illa omnibus cameræ ſuæ interdixit introitum; nec a perceptis a confeſſore ſuo, fratre Minore, omnibus ſacramentis, aliorum admiſit uſque ad animæ exitum colloquium, niſi forte contingeret ſuum adeſſe maritum. Reliquit poſt ſe tres liberos, Alexandrum, et David, ac filiam Margaretam, qui omnes brevi intervallo pro peccato, ut creditur, patris, matrem ſubſecuti ſunt.

ANNO DOMINI M.CC.LXXV.

Receſſit e mundo Ricardus de Invirchethin, Duncheldenſis epiſcopus, veneno, ut dicitur, deceptus, quemadmodum et regina ſupradicta a pleriſque putatur. Nam quidam hujus confectionis auctor, et morti addictus, poſt necem prædicti viri dixit ſe et huc et illuc venenum vendidiſſe, et adhuc utrem plenum in regno Scotiæ remanſiſſe. Et quoniam in illo regno mobilia epiſcoporum deficientium ad regem devolvuntur, iſte ſolus et alius dictus Robertus de la Provendir, Dublinenſis epiſcopus, ſuper omnes de quibus meminimus, morte imminente, bona ſua erogando, ſic de neceſſitate fecerunt virtutem, quod nihil penitus reliquerunt ad regalium explendam cupiditatem.

Per idem tempus perhendinavit in Anglia apud Hertelpol Orchadiæ epiſcopus Willelmus, vir honeſtus et litterarum amator, qui multa miranda de inſulis retulit Norwagiæ ſubjectis, quorum aliqua hic infero memoriæ cauſa. Dixit quod in Yſlandia aliquo loco ardet mare ſpatio unius miliaris, et relinquit poſt ſe ſcoriam nigram et ſordidam. Alibi erumpit ignis e terra in certo tempore, ſeptennio vel quinquennio, ac ex inopinato comburit villas et omnia reperta, nec poteſt extingui aut fugari, niſi per aquam benedictam manu ſacerdotali conſecratam. Quodque mirabilius eſt, dixit quod audiri poſſunt in illo igne ſenſibiles vagitus animarum ibidem tortarum.

Eodem anno infirmitas generalis ſuper totum corpus ovium in Anglia.

Hoc anno, ſeptima die menſis Octobris, applicuit navigium regis

Scotiæ in portu de Reynaldway. Statim dominus Johannes de Vefci et optimates regis cum exercitibus fuis in infulam Sancti Michaelis afcendebant, Manenfibus paratis ad prœlium, cum Godredo filio Magni, quem paulo ante regem conftituerunt fibi. Magnates vero et capitanii regis Scotiæ ligationem pacis ad Godredum et populum Manniæ tranfmiferunt, pacem Dei et regis Scotiæ eidem offerentes, fi a ftultiffima præfumptione fua defifterent, et fe ultro regi et optimatibus fuis dederent. Godredo autem et perverfis quibufdam confiliariis fuis legationi pacis non confentientibus, fequenti die ante folis ortum, cum adhuc tenebræ effent fuper terram et corda ftultorum hominum obtenebrata effent, conflictus factus eft, et miferi Manenfes terga vertentes miferabiliter corruerunt.

ANNO DOMINI M.CC.LXXVI.

Obiit papa Gregorius, cui fucceffit Innocentius quintus, natione Burgundus, qui antea dictus eft Petrus Tarentinus, de ordine Prædicatorum; prius doctor in Sacra Pagina, deinde Lugdunenfis archiepifcopus, poft cardinalis Hoftienfis. Sedit autem menfibus quinque, diebus duobus, et ceffavit diebus octodecim. Huic fucceffit Adrianus quintus, et fedit menfe uno, diebus novem; qui conftitutionem domini Gregorii de inclufione cardinalium fufpendit, proponens aliter ordinare. Poft hunc eodem anno creatur Johannes vicefimus primus, antea dictus Petrus Hifpanus, fedit menfibus octo, die uno, et ceffit diebus octo et viginti. Hic induftria carens omnino caffavit conftitutionem quam anteceffor fuus fufpenderat. Qui in longum putans trahere vitam, quoniam arte medicus extitit, cameram fol. 190, b.
novam Viterbii extrui fecit, uni columnæ innitentem. In qua five dolo ut quidam dicunt, five cafu, ipfa cadente, folus oppreffus, poft facramenta percepta fex diebus fupervixit; et licet medicus, non tamen feipfum curavit.

Sub hoc temporis fpatio extitit Romæ quidam prædives et publice ufurarius, qui fæpe fuper peccato fuo admonitus, tandem obiit excommunicatus. Confluentibus amicis, præparatur ad fepeliendum, et juxta confuetudinem patriæ omnibus fuis indumentis ornatus aperto fuperponitur feretro, et ad locum fratrum Minorum in Capitolio, ad ecclefiam fanctæ Mariæ in Ara Cœli, quæ quondam fuit camera Octoviani, quafi ibidem

tumulandus, defertur. Rectore fratrum loci hoc nefas prohibente, ut [et] vas Sathanæ et excommunicatus papæ intra fepta facra fepeliatur, faftuofi ejus amici parvipendentes prefbyterum indu[c]unt ad altare, fua ut miffam inchoet auctoritate, pavimentum ecclefiæ perfodiunt pro foffa fepulturæ. Et ecce, ad oftium ecclefiæ lupus ingens et varius colore ingrediens, nec tantæ multitudini cedens, coram omnibus corpus invadit, et, nullo obftante, foras ecclefiæ evehit, incognitum ufque hodie quo vel capillus capitis devenerit. Hoc retulit qui tunc in ecclefia præfens fuit.

ANNO DOMINI M.CC.LXXVII.

Creatus papa Nicholaus tertius, qui antea dictus fuit Johannes Gaietanus, natione Romanus, feditque annos quatuor. Hic beato Francifco in tantum extitit devotus ut fupra altare capellæ fuæ depingi faceret fanctum Nicholaum fe ad fuperiora ducentem, et fanctum Francifcum a tergo impellentem. Capitulum etiam generale fratrum Affifii congregatum per cardinalem nuncium deduci fecit Romam ad fuam præfentiam, cui perfonaliter interfuit. Edidit infuper in exponendo beati Francifci Regulam bullam egregiam, et tam amplam quod retroactis feculis ingerat ftuporem.

Quo tempore creatus eft in epifcopum Dunelmenfem monachus ejufdem domus, Robertus de Coquina.

Philippus etiam rex Francorum [cum] electo exercitu verfus Hifpanias profectus eft, hac abfque dubio caufa. Filius primogenitus regis Hifpaniæ germanam regis Galliæ duxerat in uxorem, de qua fufceptis duobus filiis, ante patrem fuum matura morte præventus eft. Pater, mortui cito immemor, fuperftitem fratrem filiis defuncti præferre conatus eft; quod advertens rex Arragoniæ collectos pueros in caftro uno aluit, mater eorum cum rege Franciæ perhendinavit. His motus rex Caftellæ, qui eft principalis dominus Hifpaniæ, vi irrumpere caftrum defenfionis puerorum voluit. Ideo in auxilium regis Arragoniæ et puerorum profectus cum immenfo exercitu, cum ad tres dietas citra Hifpaniam nihil ad vitam pertinens invenire poffent, redierunt, ora conclufi.

Inferam hic tam caufa ludi quoddam documentum quod per dominum Robertum de Roberftone cognovi, regis Scotiæ militem, quodque ad mei inftantiam coram multis retulit fidedignis. Vir ifte nobilis villam habuit

in Valle Annandiæ, Glafcuenfis diœcefis, datam ad firmam inhabitantibus illam; qui præ opibus lafcivientes et poft tabernam petulantiam exercentes, quilibet communiter alterius vel contaminabat conjugem vel corrumpebat filiam, atque per hoc exercitium frequenter replebant archidiaconi marfupium, et ex recidivo quafi continue erant in ejus rotulo. Cum autem dominus tenementi debitam exigeret pro terra firmam, vel allegabant inopiam vel dilationem quærebant. Ad quos ille vir mitis et juftus, "quare præ cæteris meis hominibus mihi annuum non folutis redditum? fi eft vobis nimis care locata ego potero alleviare; fi eam non valetis colere, mihi dimittite." Ad hæc unus eorum ludibundus alto rifu, "non," inquit, "domine, profecto nihil horum quæ perfequeris in caufa eft, fed noftra tantum incontinentia fic nos extenuat quod in nos et in te, dominum noftrum, redundat." Et ille deinceps inquit, "inter vos hanc legem ftatuo, ut quicunque extra maritale thorum committat, terram meam ftatim dimittat." Exterriti illi, pœna arcente, ab illicitis fe retrahunt, labori et agriculturæ infiftunt, ex inopinato ad opes redeunt, in rotulo tamen Officialis quotidie decrefcunt. Et cum una dierum quæreret cur homines illius villulæ in fuo rotulo non inveniret, indicatum eft ei quid dominus terræ eis indixerit pro lege; quo ipfe indignatus, cum obvium haberet in itinere militem, fuperbo fupercilio, "quis," inquit, "domine Roberte, te ipfum conftituit ut archidiaconum vel Officialem?" Abnegante eo, "immo," inquit, "horum officium exerces dum per pœnales leges tenentes tuos ibi coerces;" "legem," inquit, "pofui de meis terris, non de culpis; fed tu pro redemptione culparum evacuafti redditus firmarum mearum, et video fi poffes femper implere crumenas, non effet tibi curæ quis tolleret animas." Ad hæc conticuit exactor criminum et amator tranfgreffionum.

Hoc tempore incepit prima gwerra in Wallia a rege Edwardo, cum quo Leulinus fecit pacem, datis regi quinquaginta millia librarum argenti.

Iterum fcutagium currit per Angliam.

ANNO DOMINI M.CC.LXXVIII.

Vocato ad Curiam domino archiepifcopo, fratre Roberto Cantuarienfi, ut illic cardinalis fieret, minifter Angliæ fratrum Minorum, frater Johannes de Peccham, qui poft cathedram Parifienfem ac Oxonienfem, ubi primo

omnium difputavit in facultate Theologiæ de Quolibet, evocatus ad Curiam, fcientiæ divinæ ac ordinis fui dilatavit famam; et poft biennium vexationis fuæ quam præcipue habuit quotidie contra diverfos hæreticos, eorum argumenta et refponfiones exfufflando, a domino papa Nicholao publico fermone in converfione fancti Pauli [Jan. 25] Cantuarienfis archiepifcopus denunciatus eft, antequam factus. Qui quam humiliter, fincere, atque conftanter officium illud poft executus eft, teftantur linguæ, laudant confcientiæ.

Hoc etiam anno Robertus Wifcarde, Glafcuenfis epifcopus, effectus, nunc ufque fupereft fanus.

Tranfiit autem in Octobre Robertus de Chalize, Karliolenfis epifcopus, fol. 191. divini honoris fervidus, amator humanitatis, et urbanitatis promptus executor; qui quam dapfilis et largus extiterit fine nobis mundus atteftari poterit. Referre folebat fæpe in derogationem fui, quod hodie licet frequenter recitare in aliorum increpationem; "fic eram," inquit, "cum domina Helionor, matre regis, medicus officio, et alius clericus, cujus amor mihi gratus, ferviebat pro tabellionario. Accidit ut nobilis matrona noftra, volens recompenfare obfequia, mihi ecclefiam centum marcarum contulit, illi annualia triginta marcarum. Ille promotus mox, confcientia urgente, totaliter Deo fervire difponens, accepta licentia et relicta curia, curæ animarum fibi commiffarum integre fe contulit; ego confuetudine devinctus, vanitati, ut ceperam, inhærebam. Percurrentibus annis, agitabat me affectus abfentis ut ejus quem gerebam animo vifu potirer et alloquio; ac procurata licentia, illuc profectus inveni illum die Dominico in ecclefia Dominico inhærentem officio. Ille me miratur, ego eum amplector; et peractis quæ Dei funt, ad ejus manfionem perreximus, corpora refecturi. Recumbentibus nobis et lætantibus, affuerunt qui afferrent exennia vicinorum, et ille gratia mei multiplicabat oblectamenta ferculorum. Et cum a difcubitu fecederemus requifivi virum fi vivere nofcet per talem redditum? 'Optime,' inquit, 'et ut hodie vidifti fic quotidie, nec debitis obligor, nec a regimine parochiæ feducor.' Et ego, 'permodica,' inquam, 'eft portio tua, mea autem pinguis; et ego in curia meæ dominæ fuis in omnibus alor fumptibus, nec aliquid promoveor de meæ ecclefiæ proventibus.' Ad quod alter cafte fubridens et catholice refpondens,

'noſti,' ait, 'Deum eſſe fidum amicum?' 'Utique,' ego inquam, 'intelligo.' 'Fidi et veri,' ait, 'amici hoc proprium eſt, ut integre vel nihil ſit cum redamante. Quapropter, ut æſtimo, mihi adeſt Deus, quoniam ejus obſequio perficere me exhibeo; tibi, quia ſecus es, abeſt.'"

Huic ſucceſſit Radulfus prior de Gyſeburne, vir callidus et providus, ſed admodum cupidus, qui viſitationes eccleſiarum vertit in voraginem quæſtuum, et ad fabricam culminis majoris eccleſiæ ſuæ ſedis extorſit per totam diœceſem a ſimplicibus ſacerdotibus anniverſariis mulctam inhoneſtam.

Hoc tempore mutatio monetæ, et facti ſunt oboli et quadrantes rotundi, et Judæi ſuſpenſi ſunt pro tonſione monetæ. Eodem anno amiſit dominus Robertus Karliolenſis epiſcopus advocationem eccleſiæ de Rothbiri.

Eodem [anno] in craſtino Animarum [Nov. 3] ſederunt Juſticiarii Itinerantes apud Karliolum, ſcilicet, dominus Johannes de Wallibus, dominus Johannes de Metyngham, dominus Willelmus de Seham, et magiſter Thomas de Sutdringtone.

Eodem [anno] die ſanctæ Luciæ virginis [Dec. 13] elegerunt canonici Karlioli magiſtrum Willelmum de Rothelſeld, decanum Eboracenſem, qui recuſavit omnino illam curam; unde die ſubſequente elegerunt dominum Radulphum priorem Gyſeburne in epiſcopum. Cui rex gratiam facere noluit, indignatus contra priorem et conſilium Karlioli, eo quod ſine licentia iterato elegerunt, unde dominus Radulphus iter ſuum arripuit verſus curiam Romanam.

ANNO DOMINI M.CC.LXXIX.

Obiit Eboracenſis archiepiſcopus Walterus, formoſus clericus, caſtus, ſocialis, et dapſilis, ſed ob pinguedinem moroſior et debilior; cui ſucceſſit Willelmus de Wycheham, e contra macilentus, aſper, et parcus, ſed utique judicio, quo afforis poſſit agnoſci, ſanctus et conſcientiæ tenerrimus. Nam, ut altius ordiam, ſecundum jura a ſanctis edita patribus, diœceſani et eorum cœnobitæ a metropolitano tenentur ac jubentur viſitari. Qua de re Walterus, ejus prædeceſſor, bis præmuniſſet de adventuoſis eum qui præerat cathedræ illius eccleſiæ; ſed, illo declinante, prior Dunelmenſis loci caute eum extra civitatem deducens ad ſuas manſiones lautioribus

epulis et oblationibus a cepto propofito revocaverit. Ifte veniens fimulationi non confenfit, fed vifitationem ordinariam exegit, vel, fi pro fe aliquid haberent obtendendum et ad fuam confcientiam alleviandam, proponere non protelarent. Quibus nihil juris aut fobrietatis refpondentibus, fed ecclefiæ lumina prohibentibus, infuper et communes fores urbis obferentibus, ipfe folemniter indutus, in media platea ante januas locata fibi cathedra, verbis vitæ populum allocutus eft; et exponens adventus fui caufam, in rebelles excommunicationis intulit fententiam. Hinc labores, lites, et expenfæ creverunt, quæ nec dum, etiam in diebus fui fucceffo ris, fopita funt.

Eo tempore receffit a feculo Sancti Andreæ epifcopus, Willelmus Wyfcarde apud Merbotil, fepultus apud fedem fuam; cui fucceffit, qui nunc ufque fupereft, Willelmus Frefer, regis æque cancellarius.

Eodem anno obiit bonæ memoriæ Walterus Giffarde, archiepifcopus Eboracenfis; et eodem anno, die fancti Dunftani [Oct. 21], Oliverus confecratur in epifcopum Lincolniæ.

Item, maximus ignis apud Sanctum Botulphum, tempore nundinarum.

Item, anno fupradicto incepit fecunda guerra Walliæ, per Leulinum et David fratrem fuum.

ANNO DOMINI M.CC.LXXX.

Accidit in alta æftate combuftio Norwicenfis ecclefiæ et totius quafi cœnobii, hac caufa. Quemadmodum intuemur quod inopia cuftos eft fanctitatis, ita certum eft quod copia mater eft infolentiæ, Daniele de Antichrifto prophetante quod in copia rerum omnium occidet plurimos. Proinde monachi facultatibus ditati et animis elati priorem fuum, virum probum fed fenem, deponentes, juvenem faftuofum elegerunt, qui ftatim ftabula fibi multiplicans et currus, etiam, exemplo infatuati Salomonis, ftabulo meretricis intra fepta cœnobii non caruit. Et quoniam abyffus abyffum invocat et peccatum impellit ad peccandum, idem præfumptuofus prior burgenfes impugnat fuper libertates prædiorum et pafcuarum, et, commota communitate, fiunt expenfæ nummorum, iræ animorum, rixæ verborum. Ad hoc tandem devolvitur ut contra fe in pugnam præparentur, et dum homines prioris in turri ecclefiæ ignem Græcum præparaffent

ad fulminandum in villam, et illi e contra ignem apponere niterentur ad fol. 191, b. portas abbatiæ, fortes utique et ſumptuoſi operis, ac deintus conſtituti concurrerent ad defendendum eas, erumpens focus fatue relictus prius conſumpſit campanile et poſt totam eccleſiam cum omnibus inibi contentis, deforis nihilominus prœliantibus fortiter et domos ſuccendentibus. Sic temeritas imprudentis prioris ceſſit in injuriam creatricis Trinitatis, ac poſt per juſtitiam regalem multis civibus in cædem atrocis mortis.

Reliquerat hoc tempore rex Norwagiæ defunctus filium ſibi ſucceſſorem appellatum Magnum, qui audiens regem Scotiæ generoſam et formoſam ac morigeroſam haberē filiam virginem, inſuper et ſuæ ætati competentem, quoniam erat et ipſe annorum circiter formoſus adultus octodecim, quieſcere nequivit donec miſſis bis nunciis ſolemnibus, tam religioſis quam potentibus, conſortem conjugii et collegam regni eam expeteret. Verum antequam finem hujus matrimonii ſermone concludam, referam ad laudem Dei et ſervi ſui, quod ab ipſis nunciis de ſuo rege relatum attendere poterit affectus hominum. Pater hujus regis religionem ſancti Franciſci plurimum diligens, filios ejus plurimum coluit, ac in eorum ſcholis ſacræ theologiæ non ſegniter intendit, ubi et ſibi mauſoleum ſtatuit. Accidit ut regina die ſancti nominati [Jul. 16] primum ederet partum, pudibundum regno magis quam jucundum, urſi non viri præferens pignus, utpote fruſtum informe carnis, non filium. Quod cum regi perlatum fuiſſet, ille fide plenus ait, "involvite lintheo mundo et hora conficiendi ſuperponite ſancti Franciſci altario." Quod cum impletum fuiſſet venientes in fine miſſæ, ut reciperent quod repoſuerant, puerum formoſum intus vagientem reperiunt, et Deo gratias læti et ſancto referunt. Is adultus factus Domicellam, ut dictum eſt, maritagio petiit, et licet multum eſſet animo puellæ contrarium necnon parentum et amicorum, eo quod alibi multo facilius et decentius copulaſſe potuiſſet, connubium, ſolius regis patris ſui propoſito hoc initum eſt pactum ut cum ea daret ſeptemdecim millia marcarum, principaliter pro fœdere nuptiarum, acceſſorie vero pro redemptione juris Inſularum. Impoſita eſt igitur navi apud . . . . cum multo apparatu et famulatu in craſtino ſancti Laurentii [Aug. 11], et cum ingenti vitæ periculo, quod nocte aſſumptionis ſacræ Virginis [Aug. 15] ſuſtinuerant, ſummo mane dictæ ſolemnitatis apud Bergis vela ſubmiſer-

unt. Ipſa poſtmodum ſolemniter coronata et de eximia parentela coram omnibus proclamata, tam gratioſe erga regem et ſuos ſe habuit quod mores in melius mutavit, idioma Gallicum et Anglicum eum docuit, et de indumentis et eſculentis honeſtius inſtituit; unam tantum filiam ex ea ſuſcepit, quæ modico poſt matrem tempore vixit.

Pridie nonas Octobris [Oct. 6] tranſlatio beati Hugonis Lincolnenſis epiſcopi, cujus tranſlationem magiſter Thomas de Bek procuravit et omnes expenſas abundanter miniſtravit; qui, eodem die, conſecratus eſt epiſcopus Sancti David a fratre Johanne de Pecham, de ordine Minorum, archiepiſcopo Cantuarienſi, in præſentia domini Edwardi regis Angliæ et reginæ ejuſdem.

Ab initio mundi vi^{m} lxxx, item, anno Domini milleſimo, ducenteſimo, octogeſimo, die ſancti Marci evangeliſtæ [Apr. 25] adjudicatum fuit in curia de Hirthyngton quod attachiamentum factum in terra eleemoſinata prioris et conventus de Lanercoſt irritum fuit et erit inane. Item, dominus Radulphus venit in Angliam circa aſcenſionem Domini [Mai. 30], in epiſcopum Karliolenſem per curiam Romanam conſecratus.

Eodem anno, nono kalendarum Novembris [Oct. 24], die Jovis, convocatio facta fuit in eccleſia majori Karliolenſi per dominum Radulphum epiſcopum, et conceſſa fuit ei a clero decima eccleſiarum duorum annorum, ſecundum verum valorem, et ut ſolveretur infra annum de nova moneta, unde ſolvimus in univerſo viginti quatuor libras ei. Unde de iſta materia dixit H. ſic;

Grex deſolatus, paſtore diu viduatus,
Sic cito tonderi non indiget, immo foveri;
Grex deſolatus, nimis hactenus extenuatus,
Jam confortari debet, non excoriari.
Sed ſi paſtor oves habeat tondere neceſſe,
Debet ei pietas, modus, et moderamen ineſſe.

Eodem anno recepit dominus . . . . . habitum canonicalem, die ſancti Agapiti martyris [Aug. 18].

Eodem anno, tertio idus Septembris [Sep. 11], venerunt dominus Edwardus rex Angliæ et regina Alienora apud Lanercoſt, et prior et con-

ventus obviabant eis in cappis in porta. Item, rex obtulit pannum fericum; rex autem in venatu fuo, ut dicebatur, cepit tunc ducentos cervos et cervas in Ingelwod.

Tunc temporis fuit quædam cifta fracta cujufdam garcionis, de qua fic H. dixit;

Res, cifta fracta, furrepta fuit male nacta;
Jufte furreptus fuerat male cenfus adeptus,
Finitur fœda prave fæpiffime præda;
Raro dives erit thefaurum qui male quærit.

Circa idem tempus quidam garcifer occifus, de quo H. dixit;

Garcifer occifus Willelmus teftificatur
Quod non eft fapiens nimium qui nocte vagatur.

Eodem anno, undecimo kalendas Aprilis [Mar. 22, 1281], die fabbati, venit primo dominus Radulfus epifcopus Karliolenfis apud Lanercoft, caufa vifitandi, et conventus obviabat, ut fupra de rege dicitur, et poftea dedit benedictionem, et inde omnes fratres recepit ad ofculum pacis, et manu fua prius ofculata deinde ofculum oris dedit; et ipfe ingreffus Capitulum prædicavit, dicens, "Ecce ego ipfe requiram." Finita prædicatione, vifitationem fuam profecutus eft, in qua coacti fumus novellas conftitutiones recipere.

ANNO DOMINI M.CC.LXXXI.

Succeffit Nicholao papæ Martinus quartus, natione Turonenfis, et fedit annis quatuor. Hujus tempore Petrus rex Arragoniæ Siciliam recepit, expulfo Karolo, et contra totam virtutem papæ et regis Franciæ potenter retinuit, crucifignatione facta contra eum minime prævalente. Hic autem dictus fuit Symon, folemnis legatus in Francia fed fpecialiter Parifius miffus pro fedanda difcordia inter fcholares; nam Sathanas femi- fol. 192.
naverat inter eos quafi fchifma, ut quæque natio pro fe contenderet primatum univerfitatis fibi attinere. Veniens autem legatus et controverfiam audiens pro lege promulgavit effe Anglos primariam illius ftudii nationem; nam Beda, ait, Romam petens, primus omnium fcholas Parifius veniens

tenuit, facramque theologiam ab Evangelio fancti Johannis inchoans, dum primus ordinarie docuit omnibus aliis fcientiis poft fe aditum pandit. Hic beato Francifco devotus, ordini ejus contra fpem in facro die pentecoftes [Jun. 1], abfque inftigatione, nifi tantum Spiritus Sancti, privilegium decrevit et dedit de plenaria poteftate prædicandi Verbum Dei et audiendi quorumcumque confeffiones, non fine multorum admiratione et magnorum indignatione. Nam eo tempore prohibiti erant fratres in diverfis provinciis a fupradictorum executione a viginti et uno epifcopis. Hic moriens mandavit fe tumulari ad pedes fancti Francifci, et tamen contra votum fepultus eft Viterbii.

Eo tempore rex Angliæ, venationi intendens in partibus Weftmorlandiæ, profectum fuum cum omnibus ferinis carnibus parabat in Vafconiam, fibi per Gaftonem de Biernum, quondam obfequentem nunc rebellem, a deditione refilientem, quos in brevi a concepta temeritate compefcuit; et repatriavit.

Contigit eodem anno ut duo fratres Minores de conventu de Dunfres in facro Domini natalitio [Dec. 25] pro fermone divino patriam Vallis Anandiæ peragrarent. Erat autem in vicino tranfitus eorum procurator unius ecclefiæ et præpofitus manfionis rectoris, qui infirmitate gravatus coactus eft ad confeffionem faciendam, fed non fideliter exequi proponens viginti folidos, quos domino fuo furatus fuerat, concelavit. Acceptis autem a domino rectore in mandatis quod domum ob adventum fui honefte difponeret, reliquit aulam infirmus in qua tuncufque jacuerat, et foris in horreum de virgis contextum fe tranftulit, ubi una muliercula pro fuæ valitudinis neceffitate fibi miniftravit. Una vero noctium fic quiefcentibus feorfum, affuerunt Sathanæ fatellites, circa gallicantum domum intrantes, focum accendentes, caldariam fuperponentes, et aquam calefaciendam infundantes. Poft paulum ad lectum viri infirmi miffi duo diaboli illum elevant et in aqua lixa balniant, deinde ad trabem domui ex tranfverfo inhærentem madefactum alligant, et fuis unguibus eum dilacerant, improperantes femper, "hoc habebis pro viginti folidis." Hoc per ter replicatum eft per ordinem, femper infpectante femina pœnam et audiente calumniam. Perpetrata crudelitate quam permifit Deus, iidem tortores reportaverunt laffum ad quietem. Tunc unus exclamans, "quid,"

inquit, "fiet illi feminæ, quæ ibi jacet?" Ad quod major, "non eſt," inquit, "hæc aqua ſibi apta, meretrix ſacerdotis eſt, et aqua ei uti convenit calidiori." Sic affato eo, omnes affugiunt, et accedens mulier cum tremore ad ægrotum requiſivit ſuum ſtatum. Cui ille, "vidiſti meum tormentum, quid quæris ſtatum? ſed, propter timorem Dei, adiit mihi ſacerdos, et tibi quære ſalutem." Venit igitur illa ſummo mane a ſpatio quinque miliariorum uſque Anandiam, ubi confeſſa aquarum calidarum invenit abundantiam.

Hoc anno dominus Johannes de Novo-caſtro recepit habitum monachalem apud Holm, de quo dixit H. ſic;

Mutatis pannis mutetur vita Johannis,
Ut melioretur, et ei conſtantia detur.
Si tibi ſit pulla capa, forte, vel alba cuculla,
Et virtus nulla, merces tibi non datur ulla.

Eodem anno miſſus fuit dominus Nicholaus de Karliolo apud Gyſeburne ad perhendinandum, et profeſſus eſt ibi.

ANNO DOMINI M.CC.LXXXII.

Fratres de ordine Cruciferorum, qui aream Roberti de Chartreſburghe incolunt et ædificia amœna exſtruunt, arvali opere per medium eccleſiæ facto in ſuperiori parte, chorum ſibi parabant inferiorem, ubi viri juſti corpus requieſcit, peregrinis relinquentis, gratia vigiliarum exercendarum et candelarum ibi accendendarum. Quod ſpiritus viri juſti moleſte tulit, et inundatione permaxima facta, qualem nemo ibi meminit, aquam de Nith in ſuperiorem aream et uſque in medium eccleſiæ deduxit, arcuatum opus de nocte deſtruxit, et modo pavimento aliquantulum elevato, ut ſocios ſibi non ut dominos eos aſtare permittit.

Per idem tempus rector eccleſiæ de Bothanis in Laodonia tigna chori ſui fecerat in quadrageſima cælari ad honorem ſancti, cujus eſt eccleſia, Cuthberti, et ad honeſtatem loci. Perfecto vero opere, in vigilia ſancti [Mar. 19], cum ſolicitaretur rector quomodo machina de magnis lignis et informibus facta, quam operatores extollebat a terra, amoveretur, ne ſolemnitati eſſet in impedimentum, aſcendit operarius unus et ſuperiores

juncturas diffolvit in tantum ut poftes etiam minarentur ruinam. Et cum artifex ignoraret quomodo defcenderet, fubito ruerent omnia ligna et ipfum interceperunt. Clamore elevato, cum crederent homines eum quaffatum, quoniam cecidit fuper pavimentum lapide ftratum, fubmoventes ligna invenerunt hominem nihil mali paffum, immo adjutoribus corridentem. Sic renovavit fanctus antiqua fua miracula in cintriis arcualis operis tempore fuæ fanctæ tranflationis [Sep. 4].

Infuper hoc tempore apud Invirchethin, in hebdomada pafchæ [Mar. 29–Apr. 5], facerdos parochialis, nomine Johannes, Priapi prophana parans, congregatis ex villa puellulis, cogebat eas, choreis factis, Libero patri circuire; ut ille feminas in exercitu habuit, fic ifte, procacitatis caufa, membra humana virtuti feminariæ fervientia fuper afferem artificiata ante talem choream præferebat, et ipfe tripudians cum cantantibus motu mimico omnes infpectantes et verbo impudico ad luxuriam incitabat. Hi qui honefto matrimonio honorem deferebant, tam infolenti officio, licet revereentur perfonam, fcandalizabant propter gradus eminentiam. Si quis ei feorfum ex amore correptionis fermonem inferret, fiebat deterior, et conviciis eos impetebat. Et quorundam hominum peccata manifefta funt
fol. 192, b. præcedentia ad judicium, fub ejufdem anni circulo cum parochiani fui ad ecclefiam in hebdomada pœnofa [Mar. 29–28] ad matutinum in crepufculo, ut moris eft, convenirent, in hora difciplinarum inftaret ac fuo documento [ut] quidam aculeis pungerent denudatos ad pœnitentiam. Burgenfes, contumeliam fibi factam dedignantes, in auctorem retorquent; et ille, dum opus nefarium defendit ut auctor, in eodem cœmeterio ecclefiæ, ubi choream inceperat, cultro perfoffus ipfa nocte occubuit, Deo ei pro fcelere reddente quod meruit.

Eodem anno dominus Hugo de Hibernia licenciam habuit transferendi fe ad arctiorem religionem in terra fua; fed anno eodem paffus eft repulfam propter difcordiam inter priorem et conventum. Unde H. dicit;

Quid prodeft facere faltum et fic refilire?
In nullo genere genus eft quod circuit omne,
Sed quando tantum eft cafus caufa falutis;
Robur virtutis paffum dat fæpe gravamen.

Eſt medicinalis mutatio ſæpe localis;
Res minus optatur prope ſi non eſſe ſciatur.

Eodem anno dominus Henricus de Burgo fuit areſtatus apud Dunelmum, et in caſtro per triduum detentus, propter executionem quam fecit pro archiepiſcopo Eboracenſi; unde ſcripſit magiſtro R. Avenelle ſub hac forma;

Nuncius cum debeat nil habere mali,
Prout in proverbio fertur generali;
Educ in cuſtodia clauſum carcerali,
Roberte, teſtiens me vice clauſtrali.
In clauſtro ſum ſolitus, non caſtro, morari;
Hinc mihi moleſtius eſt incarcerari;
O ubi, prudentiſſime, precor referari
Caſtri jube januas et me liberari!
Cunctis cum catholicis debeat acceſſus
Eſſe domus Dei liber et egreſſus.
Quare ſic canonicus tractatur profeſſus,
Ut in caſtro carceris clauſtra ſit perpeſſus?
Libertas eccleſiæ me male tuetur,
Ordini non debitus honor exhibetur,
Inſons in ergaſtulo dum ſic detinetur;
Dominus me liberet, qui malis medetur!

Hugo de Burgo ſcripſit archiepiſcopo;

Dudum Dunelmi paſſus contraria pati,
Carcere clauſus eram pro te, primas Eboraci;
Probra, minas, manuum vim ſuſtinui patienter;
Fugerunt famuli, me tractato violenter.
In caſtro triduo ſum compulſus remanere,
Egreſſu vetito, ſolitus clauſtro reſidere.
Sancte pater, factum ſi tranſeat iſtud inultum,
Religio, clerus, offenditur, ordoque multum;

Si, licet impune, fum caufa religiofum.
Sic ftudeas regere nos, fic tua jura tueri,
Ut foveas humiles, reprimas ratione rebelles.

Eodem anno Leulinus princeps Walliæ in quodam congreffu captus eft ab Anglis, et decollatus eft ibidem incontinenti.

ANNO DOMINI M.CC.LXXXIII.

In fefto fanctæ Agnetis fecundo [Jan. 28] fubtrahitur e feculo filius regis Scotiæ Alexander, viginti tantum annorum, eo die mortuus quo natus, lætitiam fui ortus commutans in luctum fui obitus; eo quod, fi vixiffet, patriæ lumen et parentelæ lætitia extitiffet. Subtractus eft apud Cupir in Fiffe per lentam acutam, qui cum aliquantam mentis fuftinuiffet alienationem, ad fe reverfus die Jovis in fero prædixit pro fua morte quod cras ad ortum folis occidet fol Scotiæ; et pro Edwardo rege Angliæ ait, "avunculus meus ad tria ibit prœlia, in duobus fuperabit, in tertio fubjicietur." Hæc ab eorum relatu accepi qui in morte aftiterunt ei, quorum unus miles erat et magifter ejus, alter rector ecclefiæ et facerdos ejus.

Subiit fimiliter viam mortis foror ejus, regina Norwagiæ, proximo Februarii menfe, triginta tantum diebus interpofitis, ut multis jaculis emolliret Dei patientia ad rectam patientiam pectus patris, ex cujus prævaricatione hæc acciderunt.

Anni illius revolutione infaufta gens Britonum, nefciens in pace vitam tranfigere, extra fuos limites prorumpentes, cædes et incendia incipientes, in die Palmarum [Apr. 11] in populo proceffionem profequente et etiam obfidiones fecerunt; quorum princeps Leulinus, confilio fratris fui David, quod dolendum eft, deceptus, infeftabat regem et dominum fuum grave, juxta quod de Chrifto legimus fcriptum, "quem maxime diligebam adverfatus eft mihi." Nam Leulino, ut viro modefto, dederat rex filiam unicam comitis de Munfort, et propriam neptem, in uxorem, alteri cum latis poffeffionibus feminam generofam, de qua duos fufcepit filios. Erat vero David tantæ familiaritatis apud regem ut vice magni David apud achis cuftos capitis ejus deputaretur. Et quia nihil nocivius hofte domeftico, fuafit ipfe fratri fuo rebellionem, fperans poft

facinus regem demulcere per probatum affectum. Coacto igitur exercitu, rex personaliter heroicis viris stipatus Wallias adiit; ubi, licet multis expensis et personarum jacturis, primo patriam de Englesey occupavit fertilem, omnibus bonis abundantem. Qua distributa cultoribus Anglicis, removit abbatiam de Abercounway et alibi eam fundavit; ibi vero pro loci opportunitate civitatem et castrum extruxit et portum latum, qui ex fluctu maris vallum castri ambit. Quo tempore, caput Leulini, dolo suorum occisi, missum est regi, licet ipse non approbaverit factum; apportatum tamen in Turre Londoniensi palo est infixum. Cepit ex his judicium adversus perfidum David agitari; nam cum rex Herfordiam reversus, regni sedem revisere disposuisset, rumores venerunt recentes quod perfidiæ auctor a scelere augendo quiescere nesciret. Renovavit igitur rex obsidionem, proposuitque totam gentis illius extinguere plebem, fecitque eos obsideri terra marique magno navigio intra Snawdoun, ut saxea corda in saxis et scopulis confidentia per famem confringeret. Denique, necessitate victus deditum transmisit ante se [ad] Turrim Londoniæ cum conjuge et liberis; constructoque castro de Flint, vulgarem plebem recepit ad misericordiam, fol. 193.
datis sibi ballivis et legibus multis novis. Thesauros etiam antiquos et occultos principum gentis illius a tempore, ut creditur, Arthuri, recepit, inter quos decus potestatis eorum, vaticinium desolationis eorum, portionem perpulchram ligni Dominicæ crucis, in crucem portatilem dolatam, invenit, quam sancta, ut dicitur, Elena sibi post inventionem in specialem partem retinuit, et secum redeundo cum marito in Britanniam detulit, quam etiam Walenses pro linguæ suæ proprietate "Crosnaith" vocare consueverant. Remeavit itaque rex ab obsidione dicta circa nativitatem gloriosæ Virginis [Sep. 8], reportans secum triumphi sui testimonium, salutis humani generis vexillum; et cum magna procerum, episcoporum et cleri processione, illud redemptionis nostræ titulum Londonias intulit ab omnibus civibus adorandum.

Proles David carceri perpetuo adjudicata est, ipse vero David prius tractus ut proditor, post suspensus ut latro, tertio vivus decapitatus est et viscera ejus combusta ut combustor et occisor, quarto membra ejus in quatuor partes desecta in pœnam depellatoris per quatuor solemnia Angliæ loca spectaculo sunt suspensa; videlicet, brachium dextrum cum

annulo in digito apud Eboracum, brachium finiftrum apud Birftow, tibia et coxa dextra apud Northamptoun, finiftra apud Herforde. Caput vero iniqui, ne putrefiendo deficeret, ferro eft circumligatum, et in longo haftili eminenter Londoniæ ludibrio pofitum. Quemadmodum fanctus Jeremias Threnos metricos inftituit pro deftitutatione Judææ, fic gens Wallica planctum heroicum compofuit pro fui principis morte, in defolatione fuæ nationis, in cujus fine femper memoriam David adjiciunt cum maledictione, tanquam auctor fuit hujus miferiæ; unde H. dicit verfus;

David Walenfis, equus, ignis, funis, et enfis,
Infelix, fatum tibi dant necis et cruciatum.
Es nece quadrifida, fur, proditor ac homicida,
Hoftis et ecclefiæ debes de jure perire.

Eodem anno Johannes prior de Lanercoft fecit ceffionem, cui provifio fufficiens fuit conceffa, et figillo domini Radulphi epifcopi confirmata. Eodem anno fuit Symon de Driffeld in craftino affumptionis beatæ Mariæ [Aug. 16] in priorem electus.

Item, anno eodem fuit facta tranflatio fancti Willelmi archiepifcopi Eboracenfis, quinto idus Januarii [Jan. 9], cujus tranflationem dominus Antonius Bek procuravit et omnes expenfas impendit, ac eodem [anno] confecratus eft in epifcopum Dunelmenfem, in præfentia regis Angliæ et magnatum terræ.

Eodem anno natus eft Edwardus quintus, filius Edwardi quarti, apud Karnarvan.

ANNO DOMINI M.CC.LXXXIV.

In fefto fanctæ Trinitatis [Jun. 4] obiit epifcopus Dunelmenfis, Robertus de Coquina; cumque terræ commendandus effet in Capitulo illius loci, hi qui foffam tumbæ providebant impegerunt fodiendo in tumulum ignoti fibi epifcopi, Turgoti, qui prior fuerat Dunelmenfis et poft epifcopus Sancti Andreæ in Scotia, fed reverfus Dunelmiam ibidem [diem] claufit extremum. Is tunc paufaverat in terræ profundo octies viginti et novem

annis, et tamen inventus non tantum corpore integer fed et indumentis, cujus thalamum cambucæ foffores fregerant inopinate. Igitur oftenfa pluribus viri venerandi intacta memoria, repleverunt locellum effoffa tellure, et alibi paraverunt tumulum tanto funeri aptum. Virum iftum, de cujus funere nunc agitur, vidimus in vita fatis dapfilem et jocundum, nec non inter convivia fatis honefte ludibundum, de cujus ludo, exempli caufa, vifum fuit mihi femel conjicere fenfum.

Habuit quidem, more modernorum prælatorum, pro amovendis aliquando anxietatibus, duas in fua curia fimias, feniorem et juvenculam. Quadam die in fine menfæ, folatio plus cupiens relevari quam cibo, fcutellam argenteam coram fe pofitam cum dealbatis amygdalis apponi fecit in area fimiæ juniori, majori inde detenta. Illa cibum concupitum cernens, fed raptum majoris refugere volens, quanto nifu potuit omnes in difco contentas in læva maxilla, quafi cuncto depofita, reponere ftuduit, quod et fecit. Et cum crederet cum lucro evadere fenior laxata accurrit, genam minoris dextram multum ftridentis tenuit, et in læva repofitas extrahens, quafi de faccello, fe refecit, quoufque [nec] una fuperfuit. Refolutis omnibus hoc intuentibus in rifum, ego formam effe intellexi cupidorum mundanorum, recolens iftud Salomonis proverbium, vicefimo fecundo, " Qui calumniatur pauperem, ut augeat divitias fuas, dabit ipfe ditiori et egebit."

Hoc anno, ad feftum Omnium Sanctorum [Nov. 1], accepit fecundam uxorem rex Scotiæ Alexander, filiam comitis de Dru, Yoletam nomine, fibi in dolorem et toti provinciæ in perpetuum fere damnum, ficut frequenter manifeftabitur.

Eodem anno [filius] natus eft regi Edwardo in Snawdone apud Carnarvon, cui impofitum eft nomen patris in die Marcæ Evangeliftæ [Apr. 25].

In ifta guerra Walliæ factus eft pons navium in loco qui dicitur Menee, id eft, inter Snawdone et Anglefeiam, ubi fubmerfi funt domini Willelmus de Audelai, Lucas Tanay, Rogerus de Clifforde, et alii multi fenes cum junioribus.

Eodem anno vicefima domino regi Angliæ omnium ecclefiarum Angliæ eft conceffa.

ANNO DOMINI M.CC.LXXXV.

Tranſiit e mundo papa Martinus, cui ſucceſſit Honorius quartus, ſeditque annis duobus. Hic decrepitus et podagricus, ex cardinali apoſtolicus factus, neque incedere valens neque ſtare, cathedram ſibi verſatilem fecit; de quo, die conſecrationis ſuæ, quidam cardinalium ad inſtantiam quorundam fratrum hos verſus edidit;

Ponitur in Petri monſtrum miſerabile ſede,
Mancus utraque manu, truncus utroque pede.

Hic tamen unum bonum fecit, quod pſeudo-apoſtolos, orbanibulos, ribaldos, in ipſa urbe ſine ſedis Romanæ ſcitu inchoatos, publice repro-
fol. 193, b. bavit, ac per ſcripturam mandavit ut, ſi qui talium deprehenderentur, monerentur primo ſectam illam relinquere et ſacræ religionis clauſtrum ſubire, quod ſi non adquieſcerent publicæ poteſtati reſignarent. Unde quidam burgenſis de Hertylpolle fide dignus dixit, quod in redeundo a Roma ſcivit duodecim illorum uno die decapitatos. Duo etiam apud Berwicum, cum conjugibus et filiis deprehenſi, inventi ſunt longas ſicas et ſumptuoſas ad ilia portantes, et crumenas argento refertas.

Iſtius anni circulo repentina morte ſubtractus eſt de medio Alexander rex Scotiæ, cum principatus fuiſſet annis triginta ſex et menſibus novem. Receſſit autem e mundo decimo quarto kalendas Aprilis [Mar. 19, 1286], die lunæ in ſero, in vigilia ſancti Cuthberti epiſcopi et confeſſoris, cujus epiſcopatus libertates ac limites ipſe et ſui impedierant jam annis tribus. Et cum ex ſuperioribus habeatur quod Dominus, ipſo ſuperſtite, ſubtraxerit e mundo tam prolem quam conjugem ad ſui correctionem, nec tamen curaverit, completum eſſe in eo ſancti Job vaticinium quiſque intelligere poterit, qui ait, "Deus ſervabit filiis illius dolorem patris, et cum reddiderit tunc ſciet." Equidem prædictum erat ſibi a viris juſtis quod Dominus contra eum gladium ſuum vibravit, arcum ſuum tetendit et paravit illum, et in eo paravit ſagittas multas, etc̃. Inſuper ferebatur toto illo anno per provinciam fatale dictum a Scotis, quod eo die fieret dies judicii, multis paventibus, quibuſdam irridentibus.

Ad hæc in Decembri proximo præcedenti, ſub ſigno Capricorni, audita

funt tonitrua terribilia et vifa fulgura, quæ judicio fapientum prognofticant excidia principum, pro quibus fibi prænunciabatur præcavendum. Cum vero omnia hæc et plura præmonitoria prodeffe non poffent ut animum ejus erudirent, Deus per quæ patravit eum punivit. Solebat enim ipfe nec tempori parcere nec tempeftati, nec aquarum periculis nec faxorum fcopulis, quin de nocte ficut in die cum fibi vifum foret, aliquando mutato habitu, fæpe uno comitatus focio, matronas et moniales, virgines ac viduas, non fatis honefte vifitare. In ipfo itaque die, qui imminebat ad judicium quamvis non intelligebat, tempeftas ingruebat tam gravis quod mihi et multis mortalibus afperum videbatur vultum detegere contra ventos boriales, pluvias ac nives. Quo die, ipfe in eminenti Caftro Puellarum cum magna frequentia procerum terræ confilium habens de refpondendo nunciis regis Angliæ, qui die tertia futuri erant apud Norham cum corporali præfentia Thomæ de Galeway, cujus deliberatio de carcere petebatur tunc a domino Johanne de Balliolo, filio fenioris. Cum ad prandendum ventum effet, inter fercula et pocula fronte ferenata exennia de murena recenti mifit uni baroni, mandans ei per armigerum lætum agere difcubitum, et fciret judicii effe diem illum. Ille, inter gratias referendas, facete dominor efpondit, "fi hodie eft dies judicii, refurgemus cito ventre repleti." Soluta tam prolixa menfa et vefpere diei incumbente, nec detineri voluit aeris intemperie nec adquiefcere heroum fuadelæ, quin ftatim iter ad Tranfitum-reginæ properaret, gratia vifitandi novam nuptam, filiam fcilicet comitis de Dru, quam modicum ante duxerat de partibus tranfmarinis, Yoletam nomine, fibi in dolorem et toti provinciæ in damnum perpetuum. Hæc enim tunc apud Chingoron commorabat, quam ferunt plurimi ante contractum trans mare in cœnobio monialium mutaffe habitum, fed facilitate cordis feminei et ambitu regni retro refpexiffe. Pervenienti ad villulam paffagio imminenentem occurrit magifter officii, denunciat periculum, fuadet feceffum; quo quærente e contra utrum timeret commori fibi, "abfit," inquit, "domine, bene me decet fatalem fubire fortem cum filio patris tui." Venit igitur profundis tenebris ad burgum de Invirkenyn, tribus tantum comitatus armigeris; cui per vocem cognito occurrit magifter falfariæ fuæ, uxoratus homo, illius villæ, "domine," inquit, "quid hic agis in tali tempore et tot tenebris?

fæpius fuafi vobis quod iter veftrum ferotinum non cedet vobis in profperum; mane nobifcum, et cum debitis neceffariis ufque ad lucem matutinam honeftum miniftrabimus hofpitium." Arridens alter, "non eft," inquit, "neceffe, fed ductores itineris duos pedeftres mancipes mihi commodate." Itaque cum digreffi fuiffent ad duo miliaria, propter opacitatem hi et illi perdiderunt viæ cognitionem, nifi quod equi callem tritam naturali inftinctu fcrutabantur. Dum fic ab invicem dirimerentur, et ille demum, armigeri rectum carperent iter, ut breviter ftringam, cecidit ex equo, valefecit regno Sifaræ fomno. Cui obvenit in exemplum iftud Salomonis proverbium, "væ foli, quia cum cecidit non habet fublevantem fe." Jacet apud Dunfermelin folus ex parte meridiana, prope prefbyterum tumulatus. Unde cum videremus multitudinem flentium tam ejus fubitam mortem quam regni deftitutionem, foli illi genas lachrymis non madefecerunt qui ejus in vita amicitiis et beneficiis arctius inhæferunt.

Sed certe, quia nimis ficca cenfetur hiftoria feriem texere de cineribus extinctis, referam hoc loco ad laudem incorruptæ Virginis quod proxima huic eventui accidit annunciatione [Mar. 25]. Eft in eodem regno villula citra burgum de Strivelin, nomine Stanhufe, in qua villanus feftum conceptionis filii Dei [Dec. 8] non fatis appretians, ad aratrum acceffit, juga junxit, filiumque proprium ad animalia minanda ftatuens ipfe cefpitem fulcare cepit. Sed cum boves non fatis proficerent, ac declinando delirarent, pertinax homo perurget filium ut ftimulet, et per fe clamans beftiis maledicta intorquet. Tandem, impetu iræ agitatus, baculum aratri arripiens, dum unum boum calcitrantem forti annifu ferire intendit, jactu incerto in caput fuæ prolis infixit; quo corruente, fit parricida fui feminis, profugus fuæ nationis, peftilens in Auctorem falutis, et proditor fui.

Poft tam durum fatum de funere fui regis, majores terræ Scotiæ, con-
fol. 194. filium fibi fanum providentes, elegerunt communitati tam de epifcopis quam proceribus pacis cuftodes, quofque devolveretur per difcuffionem quis affumendus effet ad tale regimen. Ifti præfuerunt terræ per fex annos, caufas populi pertractantes et præ omnibus dominæ reginæ, relictæ Alexandri, pro fua tertia portionem affignantes. At illa, aftu femineo ufa, impregnatam effe mentiebatur, ut fufpenfos animo redderet

patriotas, et ſibi favorem populi procliviorem faceret. Sed, quoniam ſemper mulieris verſutia miſerum vertit in exitum, cum ſolitaſſet terram ſuis ſimulationibus a die mortis regis uſque ad feſtum Purificationis [Feb. 2, 1287], nec matronas admitteret honeſtas ad diſcernendum ſuum ſtatum, ut ignominiam retribueret his a quibus receperat reverentiam et honorem, ſtatuit perpetuo deludere populum ſupponendo ſibi partum alienum. Fontem novum extrui fecit de marmore candido, hiſtrionis adduci procuravit filium ſibi aſcribendum; et cum in tempore partus, quod ipſa præfixerat, adeſſent apud Strivelyn, prædicta loco quo morabatur domina, quotquot pro tanto partu tripudiare geſtarent licentia, prudentia comitis Willelmi de Buchan deprehenſa eſt in porta caſtri ejus nequitia et detecta, omnibus confuſis qui ibi aderant, et confodere eam volentibus qui hoc poſtea audierunt. Sic receſſit a terra cum verecundia, qui prius intuitu tantum eleemoſinæ de tranſmarinis adducta et aſſociata eſt regi copulæ. Hoc dixerim pro fide feminarum, cujus gratia in alia materia aliud adjiciam exemplum.

Accidit aliud ante hujus temporis quatuor annos pro Domini nominis et cultus reverentia non occultandum. Quidam ſcholares, Oxonii ſtudii cauſa commorantes, una dierum poſt cœnam ſopori ſe dederunt. Inter quos unus, minus ſui ſolatii providus, lætus tamen et alacer ut cæteri, aſſuetum in quodam ſolario petierit lectum. Circa mediam noctis horam ſociis ſuis eum ſtrepere, ferire ac frendere audientibus, timore permoti omnes cohabitantes ſuſcitaverunt. Accurrentes illi et lecto ejus aſſiſtentes invenerunt hominem muta loquela, quaſi in extremis agentem; ſed, quod valde mirandum eſt, toto corpore ita tetra effigie obtectum ut Æthiopem ſqualidum potius crederes quam Chriſtianum. Suſpicantibus itaque omnibus ejus imminens periculum, unus cæteris fide ferventior "incipiat," inquit, "aliquis noſtrum ſanctum Dei Evangelium ſecundum Johannem, et ſpero quod alleviabit infirmum." Ad quod cæteri fide excitati ceperunt particulatim, quia integre non noverant, ſanctum Evangelium recitare, et ecce! univerſis audientibus, ſpiritus nequam egreſſus gradum magnum lapideum, ad oſtium ſolarii porrectum, cum fragore nimio quaſſavit ad ſolum, fœtorem tantum poſt ſui relinquens receſſum, ut pene ſe putarent extingui. Morbidus autem, ad ſanctorum verborum ſonum

reddita vita, paulatim a ſpecie fuliginea ad propriam formam reſtitutus eſt. Iſtud retulit fide dignus qui interfuit, vidit, audivit, et ſenſit, ac primus omnium ſanctum Evangelium pronunciavit.

Eodem anno, feria ſexta ante ſancti Johannis Baptiſtæ nativitatem [Jun. 19], accidit apud Biwelle, prope Novum Caſtrum, res memoriæ commendanda. Fuit ibi vir uxoratus, præpoſitus dominæ de Valenor, qui ſub prætextu officii multa non bene adquiſierat, ac de alienis ditatus fuerat. Is ad extrema vitæ perductus, conſulebatur a ſacerdote ut inter cætera morituro expedienda de facultate ſua faceret ſibi animæ redemptionem. Quo obnixe ad hoc inſtante, et alio e diverſo inficiante, inſuper et pejerante ſe non habere unde teſtamentum ſtatuere poſſet, vix inductus ut de ſingulis ſpeciebus ſuarum opum modice quid ordinaret, "Si qua," inquiens, "plura ſuperſunt Sathanæ commendo." Poſt vitæ exceſſum, dum funus ejus ad eccleſiam deportaretur, et fercula exſequialia domi a filio et familia vicinis pararentur, ſubito erupit ignis ex ſua domo, quæ verſus occiduam partem villæ erat, et ex utraque parte vici univerſa ante ſe ædificia conſumens, verſus orientem funus proſequebatur feſtinanter, in tantum ut vix poſſet miſſa pro eo celebranda perfecte terminari, nec corpus miſerum rite foſſæ commendari, quin duas eccleſias parochiales magnas et pulchras, unam Sancti Petri ubi terræ traditus eſt, et alteram Sancti Andreæ, vorax flamma vaſtaverit, combuſtis omnibus intro repertis. Et quia ventus vehemens increverat, tranſivit flumen adjacens globus flammeus, et duas villas ad dimidiam diſtantes leucam in favillam redegit. Iſtud toti patriæ notum eſt, et mihi ipſi, qui paulo poſt veſtigia combuſturæ vidi, et ab inhabitantibus plenius de eventu eruditus fui.

Per idem tempus, vel parum ante, accidit in valle de Lon, Eboracenſi diœceſi, ut quidam vir viduatus, qui Clericus Capituli dicebatur, infeſtaretur, et falſo, a quadam muliere ſuper fide, ut ipſa obtendebat, ſibi præſtita in juventute. Conventus autem clericus omnino negat, ſed hoc libere profitetur quod cum juvenis eſſet et lubricus ſimplici fornicatione eam cognoverat. Habebatur autem ille apud omnes notos tam fidedignus ut nullo modo mendacio aſſentiret. Dantur itaque dies mulieri probandi ſuum intentum, clericum vero tam Officialis quam decanus et cæteri aggrediuntur ut eis non occultet veritatem, et ipſi parabunt eva-

dendi facultatem. Ille, e contra femper conftantior effectus, fatetur et jurat quod res aliter fe non habeat. Tandem, poft multas protelationis cautelas, mulier cum fuis comprobatricibus adducitur; et cuidam rurali vicario, qui ante decanus extiterat, vices Officialis in hac parte Loncaftriæ committuntur. Et cum ille trepidaret oblatum recipere juramentum quod credebat fubnatum, palam ab omnibus poftulavit qui aderant ut unanimiter Deo orationem folverent Dominicam, quatinus Ipfe eo die eis concederet ut nullam profequerentur indebitam caufam. Inter hæc mulier genuflexa manum ad librum tetenderat cum fubito, quafi fe reclinatura ad fomnum, decidit in dicti vicarii gremium. Sed cum effet multum fol. 194, b. compta putavit homo quod procaci geftu tali fibi blandiretur, "furge," inquiens, "quid jaces? perfice quod cepifti." At cum illa nullum daret fenfus vel motus fignum, manibus eam elevans, oftendit omnibus mortuam. Relator meus ab ore vicarii hoc habuit qui capitulum tenuit.

Hoc anno Walenfes, fuum infortunium repetentes, denuo obfidionem regalem adverfum fe provocaverunt; et ipfe David auctor mali, prout fupra capitulo nono invenies, captus et peremptus eft.

Hoc tempore in vigilia fancti Johannis baptiftæ [Jun. 23], archiepifcopus Eboracenfis, Willelmus Wykwan, vifitationis gratia Dunelmum venit, ubi vilem paffus eft repulfum, non folum a cœnobitis fed etiam a laicis, ita ut crederet appeti gladiis. Quem contemptum Deus ex alto refpiciens, licet patiens fit redditor, per Antonium poftea vindicavit, qui eos fatis rigide vifitavit.

Eodem anno, die Animarum [Nov. 2], tranflatum fuit corpus domini Thomæ de Multona primi.

Eodem anno archiepifcopus Cantuarienfis, Johannes Pecham, infeftavit prædicaciter pro unitate formarum.

ANNO DOMINI M.CC.LXXXVI.

In octavis Epiphaniæ [Jan. 13] in præfentia domini regis ac reginæ, ac magnatum quafi totius terræ, confecratus eft in epifcopum Dunelmenfem Antonius Bech, regis clericus, non fine grandi fingultu confcientiæ, quod talem quafi oporteret præficere Chrifti vicarium et fuæ ecclefiæ fuffraganeum.

In craſtino [Jan. 14] cum ſumma lætitia tranſtulerunt reliquias archipræſulis ſancti Willelmi, pretioſo ſcrinio reconditas, qui vivens aliquando vitioſus vigoroſe ſe tranſtulit ad virtutes.

Per idem tempus, ſicut ipſe mihi retulit, extitit Romæ quidam frater Minor, Anglicus genere, qui loca ſanctorum circuiens devenit uno dierum poſt prandium ad domum virginum Deo ſacratarum in honorem ſanctæ Agnetis exſtructam. Cujus cum luſtraſſet eccleſiam, reperit poſt majus altare cardinalem ſenem ſedentem cum ſuis, qui, extractis aſſeribus altari retrofixis, contuebatur ad fidei devotionem fovendam corpus Deo ſacratæ martyris ſine corruptionis labe, quod hic Deo adhæſit perfecte. Qui, cum uberius faciem lachrymis irroraſſet, detexit virginis vultum nigro velo opertum, contuebaturque cum omnibus impubem faciem dormienti ſimilem, nullamque niſi in puncto naſi valliculam præferentem, ſed et humeros et digitos ita flexibiles ut viderentur hominis recenter extincti non diu exſiccati. Ad hæc brachia cum corpuſculo, quod quantitatem duodennis puellæ non excedit, tam ſtricta tunica de materia ignota ſed candida veſtiebantur, quod nullus videntium dubitaret hanc eſſe veſtem de cœlo per angelum ſibi allatam. Si quis vero chronica temporum ſuperiorum recolligere curaverit, inveniet a tempore ſui martyrii tunc fuiſſe completos mille annos. Hæc idcirco dixerim ut advertat lector quanta diſtantia ſecernat Deus filios incorruptos corruptionis a filiis lubricitatis.

Eodem anno Johannes Romanus rediit a curia Romana conſecratus.

Eodem anno Edwardus rex Angliæ tranſfretavit verſus Waſconiam.

ANNO DOMINI M.CC.LXXXVII.

Poſt Honorium creatus papa Nicholaus quartus, et ſedit annis quatuor, menſe uno, diebus viginti. Qui ante dictus Hieronymus, ex fratre Minore et Generali Miniſtro ordinis, cardinalis Sabinenſis; qui in capite eccleſiæ tantæ fuit humilitatis ut clavarios, quos prædeceſſores habuerant ad munimen corporis, amoverit, ac folles fatuorum ſe præcedere fecerit. Tam etiam ſincerus amator extitit paupertatis ut cauſas nummoſorum omnino confratribus reſignaverit, et ſibi cauſas pannoſorum ſpecialiter

refervaverit; privilegia rara etiam hæc minima conceffit, fed pro fumptibus in expeditionem Terræ Sanctæ aggregandis devotiffimus fuit, unde et decimam fexennalem de omni ecclefia parochiali ad hoc cenfuit colligendam. Ob hujus famam æquitatis et ecclefiæ fuæ caufam exponendam properavit ad Curiam dominus archiepifcopus Eboracenfis jam dictus, et in itinere apud Pountenei decubuit febribus et obiit, maximum totius vitæ conquerens fcrupulum quod indignum Dunelmenfem receperat et confecraverat. Fertur a quampluribus quod ubi requiefcit miraculis innotefcit veritas vitæ ejus, et dicitur gratiam obtinere fpecialem pro febricitantibus.

Tunc domina mater regina Angliæ Alienora, arentem mundi florem, quam ante dilexerat, pro Chrifto defpexit, monialis facta in fefto Affumptionis [Aug. 15] apud Amryfbyri, ubi ante filiam propriam Deo confecraverat; ob hujus amorem dominus rex, ejus filius, domus illius divitias magnis ampliavit redditibus.

Eodem anno Rifamaraduc, quidam de nobiliffimis Walliæ, cepit debellare contra regales, et maxime Anglicos. Unde dominus rex Angliæ mifit tantum in expenfis pedalium quindecim millia et quinquaginta librarum argenti, exceptis expenfis magnatum; qui ultimo captus fuit et apud Eboracum tractus.

Eo tempore murus caftri de Droflan cecidit, et oppreffit dominum Willelmum de Michenfi et baronem Staffordiæ.

Eodem anno armiger quidam, dictus Robertus Camerarius, cum complicibus, tentoria mercatorum apud Sanctum Botulphum incendens, diffufo igne magnam partem villæ et ecclefiam fratrum Prædicatorum combuffit, dumque mercatores pro falvandis mercibus extinguendo ignem [operam] darent, per dictum armigerum et fuos trucidantur, bonis eorum direptis.

Fuit hoc anno in Anglia tanta frugum abundantia ut quarterium frumenti alicubi pro viginti denariis, alicubii pro fedecim, [alicubi] pro duodecim denariis venderetur.

Eodem anno fratres Carmeli mutaverunt habitum fuum, die exaltationis [Sep. 14] fanctæ Crucis, apud Lincolniam.

Obiit dominus Johannes de Vefcy, et fepelitur apud Alnwic. fol. 195.

Eodem anno ftetit inter nos Willelmus Grynerig, qui non comedebat carnes neque pifces; de quo H. dicit;

Vivere fub vefte non quæras canonicali,
Communi more qui nequis, hortor, ali.

Item de quodam malifico, H.;

Qui fe dant fceleri, claves Petrique vereri
Nolunt, terreri debent de morte rogi.

ANNO DOMINI M.CC.LXXXVIII.

In vigilia afcenfionis Dominicæ [Mai. 5] combufta eft ecclefia de Gyfeburne in Clivelande infaufto eventu. Nam plumbarius, cui refarciendi ecclefiæ operimentum cura commiffa erat, circa campanilis defectus corigendos occupatus erat. Qui imprudenter ignem fibi pro inftrumentis calefaciendis [commiffum] prope tigna ecclefiæ fuppofuerat, ac defcendens ad domos inferiores cœnobii periculum non caverat. Conventu itaque folemnes agente Litanias, per campos et domos revertente, fubito erupit flamma in fummitate turris, et fic nullo apponi valente remedio, paucis pretiofis erutis, combufta funt ibi multa marcatarum millia.

Accidit etiam et aliud ad fancti Francifci ampliandum honorem, qui nec tunc fatis plene innotuerat provinciæ Anglicanæ in aquilonari Anglia.

Civitate Novi Caftri burgenfis quidam, qui nuncufque fupereft, Alexander Fuurbur, calidam hydropfim incurrerat tam gravem, quod defperatus a medicis tumore corporis dolii fimilitudinem prætendebat, crura vero et tibiæ omnem ocrearum excederent capacitatem. Is inter timorem precaminum et amorem pignorum conftrictus, cum imparatus effet mortem fubire, convertit fe ad Dei refpectum et fanctorum fubfidium expetendum. Nec mora, amicorum confilio fecit fe menfurari diverfis fanctis, quorum remedio fpes ejus amplius innitebatur; et cum nullius ope levamen fenfiffet, votum fecit fancto Francifco fe corpus illius perfonaliter vifitaturum, fi per ejus merita falute potiretur optata. Eodem igitur momento

accidit ſibi minctura tam continua, ut reſiduo diei cum tota nocte ſequenti fluere non deſiſtens permaximum alveum replere potuiſſet. Dehinc cutis ſui corporis tam laxa a carne reperta eſt, ut concurrentibus ad ſpectaculum vicinis, pellem propriam extenderet quaſi veſtem, ac circa tibias videretur de proprio coreo poſſe ſibi ocreas fingere. Reſumpto itaque aliquantulum robore, protinus ad votum proficiendum profectus iter devote peregit, et ſanctum Dei dignis laudibus coram multis extulit, ad ſua remeans lætus et fortis, multos habens hujus eventus teſtes, et me ipſum.

Referam rurſus quod docere poſteros poteſt quanta ſit diſtantia ſervitutis Dominicæ et vanitatis mundanæ. Extitit tunc in epiſcopatu Glaſcuenſi clericus juvenis, fortis, et formoſus, ac de patrimonio Chriſti beneficiatus, ſed animo, quod dolendum eſt, plus verſans circa curiam divitum quam circa curam animarum venire; qui negligit propriam parvipendit aut vilipendit alienam. Vir itaque iſte vanus, dictus Adam Urri, laicarum legum laice litteratus, non reputans præcepta Dei contra Præcorialia Ulpiani, legibus ad litigandum, cauſis ad cavillandum, ſtatutis Imperatorum ad ſtipendia nummorum utebatur. Cum vero factus fuiſſet annoſus et famoſus in facinore ſuo, ac viduæ cujuſdam pauperculæ niteretur negotia inficere in ſua aſtutia, comprehendit eum divina miſericordia, corpus ejus ſubita flagellando infirmitate, mentem etiam ejus ſerenando ut ſecreta cerneret plura ac enarraret alterius vitæ. Nam quatuor diebus decubans, confeſſione præmiſſa, animum revocavit a viduæ injuria, diem ſui tranſitus prædixit, cauſidicorum forum ſumme damnavit, mancipioque proprio mandavit ut ad ſe properaret; addens, quod ſicut ipſe moriendo præcederet die ſabbati, ſic ipſe ſubſequeretur die lunæ ſequenti, quemadmodum rei poſtea probavit eventus.

Eo tempore rex Edwardus in Vaſconia commorans, dum quadam die ipſe et regina in camera convenientes ſuper lectum quemdam ſedendo confabularentur, ictus fulminis per feneſtram, quæ eis erat a dorſo, ingreſſus et inter eos tranſiens, ipſis penitus illæſis, duos domicellos, qui in eorum ſtabant præſentia, interfecit. Stupefacti admodum cæteri omnes qui aderant, ex evidenti quod contigerat, perpendebant miraculum ſaluti regiæ non deſſe.

Hoc tempore decimo quarto kalendarum Augufti [Jul. 19] recepit frater N. de Mor habitum canonicalem; littera Dominicalis tunc fuit C. Eodem anno fufpenfi fuerunt plures qui combufferunt Botelftane.

ANNO DOMINI M.CC.LXXXIX.

Rediit rex Angliæ de partibus Vafconiæ, quo profectus fuerat ob feditionem fedandam civium Burdegaliæ. Sufceptis enim inibi Scotiæ nunciis folemnibus obnixe petentibus ut acephalis auxilium ferre dignaretur, ac curam regni gerere quoufque rite electum contingeret eos principem habere, cum eis in patriam regionem profectus eft, ubi ftatim audivit gravem queremoniam corruptelæ jufticiariorum provinciæ, qui, donis oculos excæcantibus, rege abfente, jufticiam fubverterant patriæ. Erant autem comuniter milites feodati aut clerici præbendati, quorum iniquitas dum detecta puniretur magnum thefaurum archivo regio refudit, ut Salomonis fententia fervaretur, qui ait Proverbiorum vicefimo fecundo, "Qui calumniatur pauperem, ut augeat divitias fuas, dabit ipfe ditiori, et egebit." Ibi gloria rapaces et qui pauperibus auferunt et quæ jufte poffidere videbantur perdunt, cum in judicio pro his quæ gefferunt pœnas recipiunt. Hoc iftis evenit evidenter, quorum omnium mulctam etfi exprimere nequiam, tamen fcio unum illorum, fanctæ ecclefiæ rectorem, triginta et eo amplius bigatas argenti perfolviffe regi, ac totidem terræ
fol. 195, b. carrucatas. Judæorum referam injufticæ eorum quod tunc accidit teftimonium, quod pofteris non parum prodeffe poterit contra perjurii et pervafionis reatum.

Siquidem in Lindefeia fuperiori extat prioratus, loco qui Marchby dicitur, longas ac latas pafturas pro gregibus alendis inhabitans, non omnino privato jure fed communem cum compatriotis libertatem ex dono patronorum participans. Sed quia avaritia in capite omnium modernorum quæque communia [ut] propria poffidere conatur, fubornata caufa et corruptis judicibus, cœnobium jam dictum litem promovet Londoniis [in] præjudicium omnium vicinorum; verum illis multis expenfis pro viribus obfiftentibus, tandem ad veredictum duodenæ res devoluta eft. Illi vero, Dei et veri refpectum refpuentes et pro favore fraudem facientes, fundum dicti tenementi cœnobitis liberum adjudicaverunt, et illi in teftimonium

feifinæ magnam partem foli fulcari fecerunt. Sed e contra Deus nomen fuum ufurpatum inultum non permifit, et fulcos iniquitatis feminavit fama facinoris. Ceperunt quidem continuo fed paulatim fubtrahi e mundo jurati duodecim, et femper ut fubtracti funt diro jugo fubacti funt. Nam apparuit poftea fere per duos annos in eodem rure carruca ignea, candens ut æs calidum, ftimulatorem habens teterrimum fpiritum, et mortuos eo ordine ibi fubjugatos agitabat ad tractum quo viventes excitaverat ad dolum. Contuebantur a quampluris manifefte femper hora meridiana miferos, ut boves, aratro mancipari, et hoc inde conjicio factum fuiffe quoniam tali hora præcipue judicum prætoria pertinacius urgent negotia. Alloquebatur vero advenientes ad fpectaculum ut fibi præcaverent; et quæ juga, cum cernerent vacua, quibus refervarentur innotefcebant. Poft quos vero annos Alanus de Hotoft, dicti prioris in hac caufa fpiritualis prolocutor, ac fraudis quam explicare non expedit inventor, vifus eft poft vitæ exceffum patenter ad oculum carucam tenere et regere prædictam, qui multas multotiens allocutus expreffit eis rationem pœnæ, fuppliciterque rogavit revocari fententiam prolatam, fi eorum miferti mitigare proponerent pœnam. Iftud, licet propalatum fuerit per provinciam, tamen de facili credere nolui, donec ab unius nobilis ore audirem feriatim veritatem, qui a loco non diftabat memorato nifi tribus tantum miliaribus.

Sub articulo ejufdem temporis rex Edwardus filiam fuam, dominam Johannam de Acher, cum magnis folemniis nuptui tradidit Gilberto comiti Gloverniæ, ut fœdus amoris fortius ftringeretur. Tradidit etiam eo [anno] rex Margaretam filiam fuam fecundam Johanni filio et heredi ducis Brabantiæ.

Eodem anno Johannes Rumayn creatus eft ecclefiæ Eboracenfis archiepifcopus, vir genere infimus fed fcientia fatis clarus, quippe qui rexit egregie in dialectica ac theologia.

Tonfura monetæ tunc deprehenfa coegit novam, quæ modo currit, adinvenire monetam; fed quia Judæi poftea reperti funt et veteris tonfuræ et recentis auctores, fimul et omnium fcelerum, ufuræ, rapinæ, facrilegii, furti, (quod his fuperabundantius eft) fidei Chriftianæ corruptores, ex confilio procerum profcripti funt univerfi, nifi aut fidem ecclefiæ fufciperent aut exercitio tantum manuali victitarent. Præfixa eft eis infuper dies

limitatæ eliminationis, ut qui poſt diem ſancti Johannis baptiſtæ [Jun. 24] intra fines Angliæ [invenirentur], plecterentur.

In feſto ſancti Bartholomæi [Aug. 24] tranſiit e ſeculo apud Wytyngham, comes de Dunbar Patricius, vir quem vidimus multis vitiis deditum, ſed in lecto mortali miſericorditer a Deo reſpectum; cujus corpus quieſcit in eccleſia de Dunbar, aquilonari ex parte reconditum jacet.

Comes quoque de Fife, Dunekanus, ſubſequenter in ſabbato infra beatæ Virginis nativitatem [Sept. 10] crudeliter occiſus eſt, qui principalis Scottorum cuſtos pro tempore, cum eſſet adoleſcens ſupra omnes quos communiter vidimus crudelis et cupidus, nulli parcens injuſtitiæ ubi providere potuit ſuæ avaritiæ. Cumque maledicta in eum congererentur multiplicia, ac inimicitiæ ſuis factis provocatæ ſibi digne pararentur, in regia ſtrata, verſus parliamentum properans, a propriis hominibus ac ſibi ſanguine attinentibus, equo inſidens interfectus eſt, et in abbatia de Cupir ſepultus. Duxerat vero recenter in uxorem dominam Johannam, filiam comitis Gloverniæ, qui tempore necis mariti impregnata peperit poſtea filium, qui nunc uſque ſupereſt, patris nomen hereditario jure deportans.

Per idem tempus contigit mirabile quoddam in Anglia prope Richemund, [in] villula quæ Daltoun dicitur. Cum etenim ipſe locus foreſtæ ſubterjaceat, ac pro gregibus alendis paſcua ibi exuberent, vir quidam provectæ ætatis, nomine Johannes Fraunceys, ſui nimis negligens, in inſolentiam fidei gravem inciderat. Dum enim vicini ſacro Dominicæ diei officio eccleſiæ limina peterent, ac ſpiritum devotionis per ſacramentalia recrearent, properare ſæpe ſolitus erat homo ille animalis ad animalia ſua viſitanda, eccleſiæ terga vertens, nec non colles et valles perluſtrans. Una igitur Dominicarum die devia ſecutus, impegit in locum remotum aereis poteſtatibus plenum, qui omnes parvi erant quantitate ut nani, effigie deformes, veſte ſub abbati ſancta eccleſiæ indumenta mentiendo ſimulantes, et quemdam cæteris eminentiorem ſequentes, tanquam ſacerdotalibus indutum. Attonitum laicum et deluſum ſtatim advocant, ut Dominica audiat inſtant. Inchoant cachinnos pro cantu, et murmur miſerum pro
fol. 196. modulatione, juxta ſubtilitatem ingenii et naturæ ad ſubvertendam fidem idiotæ. Tandem deventum eſt ad aquæ, ut putabatur, aſperſionem, cum ille præeminentior circuiens omnes nequitiæ ſuæ conſcios perfidiæ ſuæ

pœna refperfit. Ad vivum autem virum veniens poftremum, ut eum perfunderet, non imbribus fed ictibus ftultum impetiit, ufque hodie utrum tactus fuerit guttis an faxis; fed hoc fub multorum poftea teftimonio compertum eft quod, ictibus lapidum inundantium toto corpore attritus, repertus eft rigatus proinde tam infelici rore. Videns infuper fpiritus illos feductorios, quafi corpore elevatos, velle avolare, vim fibi pati videbatur nifi cum abeuntibus ipfe abiret. Rediens vero ex refpectu gratiæ ad fe ac periculum imminens pertimefcens, reduxit paulatim, ut potuit, ad memoriam paffionem Domini per fe perpeffam. Et cum fæpius volare cepiffet, et femper memoriam paffionis Chrifti iteraret, adhæfit terræ; et, cefpite arrepto, humi pronus decumbens fidem fuam confortavit quoufque fpiritus nequitiæ omnes recederent. Veniens itaque domum, et decidens in lectum, et advenientibus amicis enarrans eventum, per octo dies fequentes nifus eft avolare, donec confeffione veridica infidelitatem mentis correxit; nam fubito, et in certis vicibus, dum illi fpiritus fe ei in aere præfentarent, ut fatebatur, conabatur in altum ac fi volaturus effet, nifi valida fervorum vi detineretur.

Ad cumulum autem malorum, propter peccata Chriftianorum perdita eft hoc anno civitas Tripolis in Syria, trium murorum ambitu fepta, quam Agareni una cum multis tenementis Templariorum et Hofpitalariorum occupaverunt, cæfis in ea multis mililibus. In hujus rei eventu duo notabilia pofteris relinquo memoranda. Quodam fiquidem dierum, dum cives obfeffi ab hoftibus quomodo effugerent necem meditarentur, affuit frater Minor inter eos, natione Anglicus, virtute notus. Qui, animos eorum cernens conflernatos, afcendit locum eminentem, et fermonem Domini proponens corda eorum ad audaciam aggrediendi et ad conftantiam tolerandi accendere ftuduit, cum e diverfo populus defperatione collapfus cachinnos conviciando intorfit, dicens, "Tu, qui audacter conftantiam fuades, enerviter contum cum videris fugies; nam, ecce, hoftes, impetu facto, intra muros irruerunt, et quid in tam arduo poffis, nobis infpicientibus, probabis." Ille, fide accenfus, ftatim arrepta cruce majori, quæ laicis in librum proponitur, conftrictam brachiis humero fuo impofuit, armatafque phalanges præeuntem fe inermem fequi ftrenuiffime juffit, et ad patulum, ubi hoftes irruperant, ferventiffime præceffit. Cæcati vero gentiles

hominem pannosum contuentes bajulare adversum se lignum transversum contemtibiliter ceciderunt, amputato sibi primo humero sinistro, et illo nihilominus crucem citissime in scapulam oppositam transferentem, reliquum sibi humerum amputarunt, ac humi dejectum ungulis equorum corpus illius conculcatum comminuerunt; sic crucem Christi bajulans ex professione, ac crucem sitiens in peregrinatione, crucem prædicans in obsidione, per crucem triumphare meruit in passione. Plurimi vero fidelium, ejus exemplo provocati, dum mori magis fortiter eligunt quam enerviter, exeuntes sponte hostibus obviam, et Domino exitum rei committentes, aut jugulati aut capti, hostia Christi sunt effecti.

Erat autem in dicta civitate cœnobium sanctimonialium, in quam, sicut in cætera locorum, irruentes inimici, omnia reperta rapiunt, Dei ancillas aut trucidant aut violant. Erat autem mater monacharum corpore elegans, fide et conversatione præstantior, quæ comprehensa in partem cujusdam Admirandi forte devenit; ac causa formæ et spe alterandæ suæ sectæ, vitæ reservata est. Cumque gentilis ille, captus ejus pulchritudine, sponsam Christi sibi desponsare meditaretur, et ob hoc oscula et amplexus ingeminaret, prudens virgo advertit brevem ac lubricum esse amorem carnalium, et ut animum amasii deluderet et ad verum sponsum per martyrium avolaret, dulciter dilecto intulit, "si te dilectum maritum debeo habere, volo tibi contra mortis periculum providere. Scio equidem verba carminis virtuosi, quæ si a me edoctus didiceris ac in necessitate fideliter deprompseris a quocunque discrimine salvus eris." Applaudit ignarus sponsioni, cupitque gratanter ejus arte erudiri. Ad hæc Luceta, hoc enim erat nomen virginis, "ut experiaris," inquit, "pro certo virtutem dicti carminis, ecce, coram te incipiam sacra verba psallere, et tu, exorto gladio, si potes, incipias collum meum incidere." Quod, ut ille audivit, horruit, et se hoc facturum nulla ratione asseruit. E contra illa, "immo, secure," inquit, "hoc facias, sicut me diligis, et ex tunc meam doctrinam probatam habebis." Igitur, cogente amoris teneritudine, dum non vult eam offendere, extracto gladio, obedit, et dum illa, inclinata cervice, cepisset submisse dicere, "Ave, Maria," ille ferrum vibrans in ejus collum, caput amputans, corpus dejecit ad humum. Sic Luceta, lucis filia, ministerio

cœleſtium luminum, candori lucis æternæ, cui ſe devoverat, copulata eſt. Animus autem ex hoc barbari, cum amorem ſuum ſic deluſum conſpiceret et patratam crudelitatem cerneret, pro dolore quaſi ſe tranſfodere velle niſus eſt. Hanc poſtea ſepulturæ tradidit, qui virginis faciem et converſationem bene novit, dominus Hugo, epiſcopus Biblinenſis, de fol. 196, b. ordine fratrum Minorum, cujus ſedes epiſcopalis ac civitas in hac depopulatione vaſtata eſt, et ipſum epiſcopum honeſtum per duos annos vidimus in Anglia ſub gratia regis Edwardi perhendinantem. Hæc de Tripoli breviter, prout accepi, annotavi. Cæterum frater ſupramemoratus, qui ſuo ad martyrium plurimos provocavit exemplo, fuerat Oxonienſis non parvo ſpatio conventus gardianus. Qui ſemel angariatus pro fratrum inopia victualium, una veſperarum oratione devota ante crucis imaginem filios ſibi ſubditos patri commendavit miſericordiarum. Ipſa vero nocte imaginis ſpecies dormienti cuidam villano de patria terribilis apparuit, et verbis gladiantibus duritiam ejus ſic redarguit, "tu infatuate ac tenax, tuis cumulis denarorium accumulandis invigilare non ceſſas, et ſervis meis in oratione et neceſſitate vigilantibus illo in loco auxilium ſubminiſtrare non curas. Surge celeriter ſub pœna capitis, et fac ut levamen inopiæ ſentiant ex meis monitis." Dilatione ſepoſita, ſurrexit ruralis agricola, et inter denſas noctis tenebras iter arripiens, Aurora pululante, aſtitit Fratum januæ pulſans; a quo cum janitor, non ſine ſtupore, quid vellet inquireret, magiſtrum loci ſe velle alloqui aſſeruit; cui alter magiſtrum ſcholarum conjiciens, "non," inquit, "audio tam mane oſtiolum illius pulſare, cum ipſe ſtudio intendat quid legere debeat." Laicus autem, "illum," inquit, "poſtulo, qui poteſtate utitur imperandi in domo." Adductum igitur benigne exorat ut ſibi monſtrare dignetur eccleſiam et altaria; quam ingreſſus cepit ſtatim circueundo ſcrutatoris morem gerere, ac per ſe ſermocinans, "non es tu," inquit, "nec tu." Pervenies denique ante crucem, cui ſe et ſuos gardianus commiſerat, "vere," inquit vir, "tu ille es, qui mihi nocte hac apparuiſti, et quid mihi agendum foret aperuiſti." Enodata itaque ſerie revelationis ſuprapoſitæ, converſus ad gardianum, "eſtne aliquid," ait, "quo matri veſtræ ſubvenire potero protinus patefacito." "Utique," ait ille, "tenemur creditoribus in Urbe decem mar-

earum folutionem; fi digneris, domine, in hoc nos alleviare." Gavifus alter intulit, "ego ftatim totum exfolvam." Mirati fratres plebei animum, procuratorem fuum laudaverunt Deum.

Vir vitæ venerabilis, epifcopus Biblinenfis fupra memoratus, homo in multis expertus, multa conferendo ædificatoria referavit moratus in noftra provincia.

Aiebat enim fciviffe virum Alemannum, militem, qui Terram Sanctam caufa peregrinationis ingreffus, cum facrorum locorum ignoraret fitum ubi Salvator mundi circuiens falutem noftram operatus eft in medio terræ, accerfivit fibi ac pretio conduxit indigenam illius patriæ in clientelam, a quo per facramentum extorfit quatinus fibi fideliter famularetur, et facra Chrifti requirentem veftigia per omnia circumduceret loca in quibus, facro perhibente Evangelio, aliquid laudis Dominici operis devotio humana excollere potuiffet. Injunctum negotium fervus exfequitur fine fraude, miles vero profequitur jocunde; et perluftrantes huc et illuc geftorum Chrifti veneranda memoralia poft dies multos, ordinato hiftoriæ proceffu, ad locum afcenfionis Domini, ubi ejus adhuc exftant veftigia pulveri impreffa, perveniunt. Tunc fe exonerans fervus facramenti, quo aftrictus erat, "ecce," inquit, "domine, devotæ tuæ voluntati hucufque demonftravi ftationes Chrifti in terra, quod fupereft ulterius ego non poffum, nifi quod hic avolavit in cœlum." Quo audito, cum gemitu cordis miles infufus lachrymis humi fe proftravit, os fuum ponens in pulvere, ut fpem exigeret ex æternitatis amore. Erectus demum ac oculis exudantibus, intendens in cœlum, "Deus," inquit, "tu pro mea falute peregrinationem in hac patria fuftinuifti laboris ac doloris, et ego tui, caufa amoris huc veniens, femitas tui fancti itineris ufque ad locum iftum infecutus fum; ficut ego te hic mundum reliquiffe credo et iviffe ad patem, fic jubeas hic in pace fufcipi fpiritum meum." Quo dicto, debitum naturæ ftatim exfolvit et in Chrifto quievit.

Aliud retulit epifcopus dictus, quod a loco Oliveti, ubi objurgantibus Judæis Dominus refpondit, "fi hi tacuerint lapides clamabunt," ufque ad portam Hierufalem, quam afello refidens ad paffionem intravit, non poteris lapillulum levare quem frangas quin in ejus medio linguam quafi humanam formatam reperias, ad votum, ut videtur, Creatoris complendum.

Addere libet hoc loco, quod in principio hujus octavæ partis convenienter locari debuisset, quoniam et tunc temporis accidit, sed ego hujus rei notitiam tam tempestive non acceperam.

Siquidem in urbe Mediolanensi extitit vir famosus, Franciscus nomine, opibus refertus et usuris intentus, et, quod omnium pejus est, Deo et ecclesiæ decimas contumaciter solvere dedignans. Rector parochiæ, ad tempus propter correctionem dissimulans, ad hoc tandem provocatus est ut sententiam in eum fulminaret, et super sententia lata celeriter litteras papales statim confirmatorias impetraret. Cum autem rebellis morderet labia ac minas intentaret, inter livores et ludos uno dierum personam ecclesiæ secum prandere rogat. Alter hoc abjicit, nisi mandatis ecclesiæ stare velit. "Suspende parumper," ait, "gladium sententiæ et veni, ut ex ratione tecum valeam conferre." Intrantibus igitur illis mensam splendidam et familiam assistentem habentibus compositam, vir in fide vacillans, "quid," inquit, "domine rector, me oportet curare de infestatione tuæ fol. 197. sententiæ habentem omnia quæ cernis, insuper et sospitatem cordis. Sed si credere me cogis quod tua maledictio mihi molestiam inferre queat, panem istum coram positum candidum execreris, ut videam quid tua auctoritas virtutis habeat." Ad quod, cum propter conscientiam suæ conversationis vir ecclesiasticus trepidaret ut indignus, et alius instaret ut improbus, ne fides calumniam pateretur, de Dei bonitate confisus, manum protendens audacter ait, "ex parte omnipotentis Dei et auctoritate pontificis summi, te, panem, in usum istius rebellis paratum, anathematis vinculo submitto." Mox dicto citius colorem prætendit panis fuligineum, vetustatisque scissuras. Tum hoc viso imperitus perterritus, "quoniam," inquit, "satis ostendisti quantum afficere possis execrando, nunc rogo ut reveles quantum juvare vales absolvendo." Tunc ecclesiasticus, ex gratia præstita securior effectus, eadem potestate panem revocavit ad pristinam formam. Laicus igitur, statim dolorem concipiens et devotionem, "quantum temporis est," inquit, "domine pater, ex quo Deum et ecclesiam, quinimmo certe animam propriam fraudavi debita portione decimarum?" "[ ]," inquit alter. "Et ego," inquit, "pro rebellione satisfactionem offero, insuper absolutionem solemnem, præsente clero, expostulo; et ecclesiam, cui præes, in viginti marcarum red-

ditu annuo præsentialiter institituo. Exsiliunt ambo cum dicto e discubitu et ad ecclesiam matricem accelerant; personatisque campanis, clerus cum populo accurrunt, ac, cognita causa, priores ecclesiæ absolutionem petitam perficiunt. Hora eadem intraverunt urbem, qui mihi seriem rei retulerunt, clerici de Scotia Bononiam properantes, qui jejuni, sicut de equo descendant, in testimonium et admirationem illuc properabant.

Eodem anno obierunt Alanus de Mora, circa pascha [Apr. 10], et dominus Johannes de Galwythia, quondam prior de Lanercost.

Eodem anno obiit domina Dervorvilla de Balliolo, de qua dixit H.

"In Dervorvilla moritur sensata Sibilla,
Cum Marthaque pia contemplativa Maria.
Da Dervorvillæ requie, Rex summe, potiri,
Quam tegit iste lapis cor pariterque viri."

Isti versus scribuntur super tumbam ejus.

Eodem anno obiit Johannes de Kirkeby.

Anno regni regis vicesimo primo, citra festum sancti Michaelis [Sep. 29, 1293], Alianora, filia regis, apud Bristollum Henrico comiti Bariensi traditur in uxorem, de qua filium genuit Edwardum, et filiam, quam Johannes de Warenna comes duxit in uxorem.

Eodem anno concessa est Edwardo regi Angliæ, in subsidium guerræ suæ in Vasconia, medietas a clero, sexta a civibus, et a reliquo populo decima pars bonorum.

Hoc anno fuit in Anglia magna caristia annonæ, pauperesque afflicti inedia moriebantur.

Anno hujus regni vicesimo quarto, Elizabeth, filia ejus, nupta est Johanni filio comiti Holandiæ, quo mortuo, Hunfridus de Boun, comes Herfordiæ, eam duxit.

Eodem tempore papa Bonefacius contulit fratri Willelmo de Hopume, archiepiscopatum Dublinensem, indulgens eidem ut a quocunque episcopo catholico, et ubicunque voluerit, poterit consecrari. Hic autem Willelmus fuit prior provincialis fratrum ordinis Prædicatorum, et magister in Theologia; erat jocundus in verbo, in affatu placidus, religionis honestæ, et omnium gratiosus oculis; qui cum rege in Flandriam profectus ibidem a

domino Antonio Dunelmensi munus consecrationis accepit, per cujus mediationem ex parte Anglorum, et ducis Britanniæ ex parte Gallorum, inter reges acceptæ sunt induciæ.

ANNO DOMINI M.CC.XC.

Contigit in natale Domini [Dec. 25] quod hic pono causa ludi, et causa antiqui proverbii, quo dici solet quod aleatores et leccatores semper redduntur inopes. Fuit enim in partibus Richemundiæ, in parochia de Welle, procurator rectoris, clericus prudens sed impudicus. Illectam filiam cujusdam viduæ de villa frequentabat illicite, familiariter eam in domo absentis personæ detinens, quia non erat qui eum prohiberet. Cum autem esset lectus suus in magno solario manerii compositus, supervenit ex insperato senescallus domini sui, qui propter redditus ecclesiarum colligendos, quibus idem ecclesiasticus et clericus regis nimis abundabat, ad partes boriales accesserat. Huic cum oporteret deferre cogitabat lectum suum transferre, sed ubi lecatricem suam, ne videretur, absconderet pro voto non habebat. Immisit igitur eam in secretam, sub introitu solarii, cameram fortem et testudinatam sed angustam; ubi, ob loci firmitatem, firmam ecclesiæ et quæcunque pretiosa reponebat. Quæ, cum cerneret circum se nummorum copiam, nec alias speraret mercedem sibi provenire competentem, intrusit in sinum sacellum decem marcarum, simulataque ventris necessitate, clam accitum præstari sibi petiit exitum. Is, nihil mali suspicans, abire permisit fraudis filiam; et in crastino, cum summatim cogeretur reddere compotum et solvere receptum, sensit se a meretrice fraudatum, propter quod statim perdidit officium.

In festo sanctæ Agnetis [Jan. 21] sero transiit e seculo illustris femina, domina Dervorgoil, relicta domini Johannis de Balliol, mulier magna opibus et prædiis tam in Anglia quam in Scotia; sed multo major ingenuitate cordis, quippe quæ filia extitit et heres magnifici Alani, quondam domini Galwydiæ. Transiit autem e seculo annosa apud Castrum Bernardi, sepulta apud Duquer in Galwidia, cœnobio Cistercienfium, quod ipsa construxit et ditavit.

Contigit civitate Parisius in paschate [Apr. 2] sequenti, quod cum Dei ecclesiæ sancta decreta decernant Christianos Judæis non cohabitare, fol. 197, b.

nec eis fervitia patrare, una mulier, Evæ filia, famula Judæorum, die fancto refurrectionis Dominicæ ad ecclefiam properatura, honftius propter Dei honorem fe excoluit. Cernens autem dominus fuus et advertens propofitum, "tu," inquit, "Chriftianorum more proponis ecclefiam adire, et vanis fuperftitionis veftræ intereffe folemniis?" Quæ cum non abnuerit, accedit ille propius, applaudit dulcius, promittit munera propenfius, fi dignetur Corpus Dominicum fufceptum confervare incibatum donec revertatur domum, ut fibi oftendat quid ecclefia colat. Annuit infelix, quæ flectitur ut arundo, et dum illa Dominicis intendit convocari fecit Chrifti inimicus Judæorum multitudinem, et conceptam aperiens impietatem omnes præftolari fecit reditum fatuæ mulieris. Menfam majorem levari jubet, mappam decentiorem extendi, et cum adveniffet facrilegii mater ponere eam jubet quod portaverat fuper lintheum album. Obtemperante illa voluntati fcelerati, extraxit in oculis omnium, quafi legis æmulator, cultrum, et tanto impetu fpeciem panis, quæ ibi videbatur, appetiit, "ecce," inquiens, "quod Chriftiani profitentur Deum fuum, et quod a nobis crucifixum," ut ictum brachii deferret in lignum. Statim fecutus eft fanguis refperfus, menfam et mappam, manum et cultrum ac veftes circumftantium intingens, ut vulneris humani copiam excederet vis cruoris. Territi omnes ex eventu et timore mortis delitefcere cupientes, fugerunt, folum auctorem fceleris cum fuis relinquentes. Ille, præ humano more, leve quid fufpicans, abluere fe aqua putavit, fed ftatim quicquid fanguis tetigit non folum fanguineum, fed valde fanguine cruentatum, effecit; fic extitit de mappa, fic de cultello. Tandem occultare credens puteo profundo facinus inchoatum, Corpus Dominicum, angelicis numinibus tremendum, fceleftis manibus demerfit in abyffum. E contra, qui infuperabilis manet in fuperficie natavit aquæ, jam in fanguinem verfæ, et laticem, qui in imo latuerat, ufque ad orificium putei totum repleverat. Crevit cruor diluendo, convertit quæquæ in cruorem contingendo. Fama prodente, deprehenfus flagitiofus et per clerum examinatus poteftati regiæ remiffus eft; fubiit uterque judicium, nam mulier incenfa eft. Et tamen frater W. Herbert, qui vidit, aliter refert; dicit quod mulier pœnituit, epifcopum adiit, factum retulit et

ſalvata fuit; Judæus vero tractus et ſuſpenſus et combuſtus fuit, quia credere noluit.

Poſt hæc, hyeme ingruente, propoſuit rex Edwardus in aquilonaribus Angliæ partibus perhendinare, ut conſultationi Scotorum paratius reſponderet et infirmiora confiniorum regni ſua præſentia roboraret. Perficiente eo hac de cauſa cum conſorte regina, liberis et curia, ac perveniente juxta Lincolniam, in feſto ſanctorum apoſtolorum Symonis et Judæ [Oct. 28], conjux ſua vita deceſſit. Cujus funus lugubre celerem regi indixit reditum ad urbem Londonias, ubi cum ingenti apparatu et celebri procerum ſtrepitu apud Weſtmonaſterium accepit ſepulturæ locum.

Renovavit hoc anno humilis ſanctus Franciſcus in Anglia ad ſui notitiam diffundendam antiquorum operum ſuorum memorabile factum. Siquidem ſecus Oxonias, ad tria circiter miliaria, generoſi duo conjugati et juvenes, quinquennio poſt ſuſceptum matrimonii vinculum commanentes, cum bono prolis omnino carerent, de ſucceſſione heredis deſperantes quaſi ſemimortuos ſe lugebant. Mulier vero, deſiderio ſobolis fatigata, et hujus defectum ſuis facinoribus imputans, confeſtim fide accenſa confeſſionis ſacramentum Oxoniis petiit, et uni de ordine Minorum vitam ſuam detexit. Cumque flebiliter ſuam lugeret ſterilitatem, et mariti replicaret erga ſe amorem, confeſſor pietatem concipiens et pii patris geſta reminiſcens, conſuluit ut ſancto Franciſco ſe commendaret voto, et ſic firmiter crederet non fruſtrari deſiderio. Annuit ſtatim femina, et vovit ſe reſiduo vitæ ſuæ vigiliam ſancti jejunaturam in alimento tantum panis et aquæ, ſi optatum per ejus merita conſequeretur ventris ſui fructum. Fecit primo anno prout devovit et concepit, et ante iteratum ſancti feſtum duos gemellos maſculos ſalubriter parturivit; deincepſque tali diſpendio non laboravit.

Pro varietate materiæ hic referendum eſt quod accidit ſub ejuſdem anni tempore in Cunyngham, regionis Scotiæ, quod et tabernarios terreat et potatores compeſcat. Extitit enim, et adhuc ſupereſt, alteratus licet, quidam ruricola in dicta patria, Willelmus nomine, vir opibus refertus, ſed farciendo ventrem plus debito intentus. Equidem quam gula ignavum reddit hominem operarium! ſolebat iſte habitaculum proprium ſubterfu-

gere, et in alieno pago, cum domi non poffet habere, fymbolis et potibus bona utriufque hominis confumere, donec divina manu coercitus eft hoc modo. Cum enim in ædicula cujufdam cauponis folus prope focum fedens, emptam potius voraret cervifiam quam biberet, et omnes inquilini domus illius forenfibus occupationibus infifterent, apparuit infipienti ex adverfo refidens deformis nimis effigies fpiritus aerii, tetro corpore ac larvali facie, oculis igneis et horrendæ amplitudinis. Ad cujus confpectum exhorruit vir Bacchi, fed audacior ex potu, qui ad prœlia trudit inermes, fcifcitari aggreditur cujus effet fatelles, aut quid ibi operari molieretur. Alter ut elatus poftulata parvipendens, cum cachinno
fol. 198. quæfivit quis ille temerarius effet qui eum ignoraret manfionis inibi poffefforem, qui per annos triginta elapfos inter potatores ejufdem loci locum obtinuerat priorem. "Et ne te fallam," inquit, "accede, et infpice quid repofitum habeam de nebulonum gulofitate." Nec mora, tranfilit alter ignem velociter, viditque juxta fpiritum fallaciæ concham apertam abominationibus repletam tam fœtidis ut fatuum fere dementaffent. "Hæc," inquit minifter nequitiæ, "quæ cernis collegi ex vomitu confodalium tuorum in veftris contuberniis." Itaque evigilans mente, qui, juxta Salomonem, verbera non fenferat, ac periculum fuum præcavens quod imminebat, votum Domino edidit fpontanee nunquam fe ulla neceffitate in pofterum vitæ fuæ potum de Cerere guftaturum, quod et inviolabiliter hodie obfervat, in admirationem omnium qui ante ejus notitiam habuerant. Conteftatur omnibus quod fub oculis vidit; et duobus, quos bene novi, fidedignis viris et religiofis, quod fupra comprehenfum eft, referavit.

Solemniis exfequiarum reginæ expletis, quibus affuit archipræful Eboracenfis Johannes, cum rex ipfe tentaffet pacem componere inter ipfum et Dunelmenfem nec valuiffet, archiepifcopus, petita et cum difficultate impetrata licentia, in fefto Omnium Sanctorum [Nov. 1], tranffretavit, Romam aditurus, prout fecit, et a nobilioribus Urbis et fibi attinentibus honorifice fufceptus eft, ubi fuper libertate ecclefiæ fuæ et antiquo jure in præfentia apoftolici caufam fuam peroravit; qualiter vero profecerit necdum plene innotefcit.

Alianora regina Angliæ obiit quarto kalendas Decembris [Nov. 28] apud Hercebi, cujus vifcera quarto nonas Decembris [Dec. 2] in matrice

ecclefia Lincolniæ fepulta funt, et quarto idus Decembris [Dec. 10] corpus ejus apud Weftmonafterium fepultum eft; et pridie idus Decembris [Dec. 12] cor ejus fepultum eft apud fratres Prædicatores Londoniarum; unde Henricus de Burgo dicit;

Qui legis hoc fifte dicendo; te, rogo, Chrifte,
Nil fubeat trifte tumulus quam tegit ifte.
Humanæ memora vitæ quam fit brevis hora,
Hoc Alianora monftrat, pro qua, precor, ora;
In qua mors monftrat quod forma, genufve, poteftas,
Morti non obftat, probitas morum vel honeftas.
Lege fub æquali claudit mors et generali
Omnes viventes, fint quantumcunque potentes.
Nil prodeft animæ lamentum continuare;
Nam nequeunt lachrymæ vel opes animas revocare.
Mortua regina cum Chrifto glorificetur,
Et regis vita per fecula perpetuetur.
Quam fit honorifice, quantis tumulataque curis,
Et quam magnifice tranfmittet fama futuris.
M. femel et C. ter numeres, fed quinque bis aufer,
Atque diem mortis monftrat dies quinta November.

ANNO DOMINI M.CC.XCI.

In parafceve [Apr. 22] mortuus eft papa Nicholaus quartus, poftquam federat annis quatuor et menfe uno, vacavitque ecclefia capite tribus annis et amplius; et idcirco redeunti archiepifcopo et tunc citra Curiam ad duas dietas conftituto omnia impetrata refciffa funt. Accidit etiam, Deo permittente, eodem parafceve, ad defolationem ecclefiæ, ut creditur, in pofterum, nec non et in dominationem ampliandam infidelium, quod poftremum in Afia Catholicæ ecclefiæ domicilium ac peregrinorum omnium afylum, inftitorum quoque præcipuum forum, Accon, civitas Galileæ, quæ diu tuitione fuperna fola reftiterat furori infidelium, jam deleta ac funditus everfa eft, utique promerente putrida vita civium, ac agente injuriam militum papalium, nec non et trepidante ficta fide patrum fpiritua-

lium, quod rei eventus fic probat. Nam cum effet urbs commercionum tam Chriftianis quam Sarracenis frequentata, hinc vectura navium illinc jumentorum, quibus et ifti non parum indigebant, effetque fecura pacis treuga aditus et reditus, milites, quos papa direxerat illic perhendinaturos ufque ad adventum Crucefignatorum, inhumane Sarracenos mercatores tractabant, aut venalia eorum fine pretio rapientes aut corpora eorum contumelia afficientes, et quafi fub æmulatione legis Chriftianæ in pietatis legem offendentes. Quo comperto, Soldanus civitatem excufans prioribus illorum dulciter demandat ut a læfione fuorum abftineant, auctores vero facti facinoris fibi tranfmittant; aut, fi maluerint, fecundum propriam legem in homines fuæ legis juftitiam exerceant. Hoc cum tertio eis oblatum fuiffet, et illi e contra diffimularent, vel forte timerent cenfuram facere extraneorum, miffa eft primo copiofa armatorum manus, qui aut violationem treugæ vindicarent aut malefactores fibi redditos trucidarent. Cumque obfidionem feciffent, eruperunt ex civitate tantum quindecim millia hominum adverfus hoftes centum millia, et impetu uno plures proftraverunt, omnes a mœnibus ad tria miliaria fugere compulerunt, ac extremos fugientium, circiter quinque millia, captivos reduxerunt; hunc eventum fortiti funt ante dominicam palmarum [Apr. 15]. Hoftes itaque, accepto guftu hujus audaciæ, auxerunt exercitum ut effent tricenta millia expeditorum; et denuo urbem circumvallantes tam impetuofe contra eam jaculaverunt, ut, ficut retulit mihi qui affuit, minutas fagittas, quas locuftas vocant, fpiffius in aere quam nives videres volare. Videntes itaque qui muris præeminebant, quod diu urbem contra tot hoftium protegere non poffent, ftatuerunt communi confilio ut, armis pœnitentiæ a Domino auxilium flagitantes, confeffionem facerent et communicarent, et agminibus difpofitis ac captivis in fronte locatis, in die noftræ communis redemptionis omnes erumperent, et vitas fuas pro vitæ auctore difcrimini com-
fol. 198, b. mitterent. Cumque hoc erectis præcordiis et fide accenfi feciffent, ad patriarcham, qui aderat, miferunt, ut fua auctoritate ac benedictione ceptum propofitum perficerent. Ille, animo fractus et confilio perfidorum ufus, fub pœna excommunicationis refpondit ut hoc nullus auderet, nec ullam portam aperiret. Factum eft itaque ut qui foris erant, ex hoc audaciores redditi, acriores infultus ingeminarent, donec, capta civitate, patriarcha et paftor, immo idolum, primus fugeret cum aliis principibus

et poſſeſſoribus magnarum opum, et illi, ut dicitur, diutius ſe defenſaverunt qui pro Deo in terra nihil præter juſtitiam et inopiam poſſidere ſtuduerunt. Trucidati ſunt inibi cum plebibus religioſorum millenarii, theſauri innumerabiles direpti, armorum diverſi generis et pretioſorum ſarcinuli tot diſtributi ut omnem præteritam iſtius modi Sarracenorum copiam vicerit. Mirentur ergo qui ſciunt Deum non mutatum, ſed propter peccata alienatum, quod ipſe ſibi obſequentibus promiſerit quod omnem locum poſſiderent quem calcaturi eſſent; et tamen terram, quam ſuis ſanctis veſtigiis calcavit, Chriſticolis totaliter præripuerit et perſecutoribus eccleſiæ dedit.

Eo tempore Edwardus rex, pro cauſis ſupramemoratis ad aquilonares partes divertens, paſcha Domini [Apr. 22] celebravit apud Novum Caſtrum; qui, ob famæ ſuæ gloriam, magnas copias oblationum in cœnobiis, maximas et inauditas erogavit in plateis eleemoſinas, per totum tranſitum ſuum, in tantum ut multi pecunioſi, partitione tam larga allecti, non erubeſcerent pauperes ſe prætendere, qui in curiis alios a pauperibus ſe curabant oſtendere.

Et cum ſacrum pentecoſten [Jun. 10] egiſſet apud Berwicum, poſt feſtum ſanctæ Trinitatis [Jun. 17], cum per multa et varia chronica tam Scotiæ quam Angliæ oſtendiſſet aperte quid juris ipſe et prædeceſſores ſui haberent in Scotiam, unanimi conſenſu procerum Scotiæ receptus eſt in ſuperiorem dominum totius Scotiæ, facto ſibi ab omnibus homagio, et ſcripto omnium ſigillis roborato. Homagium magnatorum in hæc verba fiebat;

"Pur ceo qe nous ſumes toutz venutz a la fay le noble prince, ſir Edward roy Dengletere, nous promettoms, pur nous et pur noz heires, ſur quant qe nous puyſſons encure, que nous ſerrons leals et lealment tendrons de vous encountre tute gent qui purront viver et morir; et qe nous les damages le roy, ne ſes heires, ne ſaveroms, qe nous ne le deſturberons a notre pouer. A ceo nous obligons nous et noz heires, inter ceo ſumes juretz ſur ſeyntz Evangels.

"Eſtre ceo, avons fait feute a notre ſeignur le avantdit roy en ces paroles, cheſcun par ſoy.—'Jeo ſerra feel et leal, et fay et lealte porteray, au roy Dengletere Edward, et ſes heires, de vie, de membre, et de terrien honur, encountre toutz qe purront viver e morir.'"

Tenuit hanc feifinam pacifice ufque ad creationem regis Johannis, et ballivos fuos ordinavit in caftellis omnibus et terris ad regem Scotiæ pertinentibus.

Accepit autem ibi nuncium de morte reginæ, matris fuæ, quæ in fefto fancti Johannis baptiftæ [Jun. 24] defuncta eft. Hæc, a die converfionis fuæ ufque ad obitum, inter cætera largas eleemofinas, in redemptionem fuorum precaminum et in reverentiam Chrifti plagarum, omni fexta feria quinque libras argenti pauperibus fecit elargiri. Solemniter ergo curata et aromatibus dilibuta, quia rex ejus exfequiis omni genere perfonaliter adeffe voluit, dilata eft dies fepulturæ ufque ad affumptionem Virginis gloriofæ [Aug. 15]. Cum vero commendatum effet corpus ejus terræ cum multa ambitione, rex Edwardus dedit manu propria cor matris auro inclufum parenti propinquo, Miniftro Generali fratrum Minorum tunc in Provincia exiftenti, in his verbis;

"Tibi, tanquam genitricis meæ propinquiffimo, thefaurum mihi chariffimum committo, et tu iftud honorifice Londoniis reconde apud fratres tuos, quos ipfa amplius dilexit de mundo."

Ad feftum fancti Michaelis [Sep. 29] tot erant per Angliam imbres communiter et inundationes ut vehemens generaret impedimentum non tantum cultoribus immo et viatoribus propter lutofitatem et aquofitatem itineris. Extitit etiam plerifque locis fulgur et fragor mirabilis, quorum unum hic commemorabo, non paucis notum, fed etiam mihi ab eo qui aftitit et vidit relatum. Eft villa ruralis prope Cheftreforde, Stavelei nuncupata, folemnem continens ecclefiam parochialem; in qua, dum ecclefiaftici divina perfolverent, Dominica prima poft feftum angelorum [Jun. 10], fubito circa horam primam diei aer turbidus factus eft [et] tenebrofus, et uno fulminis ictu fimul hæc omnia difpendia provenerunt. Siquidem fulgur, ab orientali parte chori introiens per feneftram aquiloni propiorem, nigra fuligine in longum parietis borialis quicquid tetigit infecit, excuffit lapides, tactos fcopulofæ excuffit, facerdotem unum extinxit, alterum ita allifit ut deinceps valitudinarius non ultra duos annos vixerit. Poft cancellum vero curfum ad auftrum vertens, dextram partem imaginis gloriofæ Virginis fupra altare ex toto denigravit, religiofum quemdam ad dextrum cornu in oratione procumbentem, peracta ibidem fua miffa,

ſic ſubitæ neci dedit ut partem corporis ejus dextram etiam parieti propiorem a capite uſque ad talum cum indumentis pici ſimilem reddiderit, reliqua parte in ſua integritate permanente. Abhinc in occidentem tranſiens ad campanile, quod cum ſuo tecto totum erat lapideum, trabes tranſverſales magno fragore effregit, dolumque lapideum, cum haſtili ſuo ferreo et ingenti, facillime exportavit. Secreta ſunt hæc ſagacius ſenſato perſcrutanda et ſobrie ſapienda.

Eodem anno, ad inveſtigandum cui regnum Scotiæ jure hereditario devolvi deberet, præcepit rex Edwardus quartus, filius Henrici tertii, quod quilibet, qui regnum prædictum jure hereditario petiit, rationes ſuas oſten- fol. 199.
deret, quam juſtitiam haberet. Inter quos talis proceſſus invenitur inter diſcretiores regni Angliæ et Scotiæ deputatos.

De quodem comite Ceſtriæ, qui appellabatur Ranulphus. Iſte comes habuit quamdam ſororem, nomine Matildam, quæ deſponſata erat David fratri regis Scotiæ. Iſta Matilda de domino ſuo David habuit unum filium, qui vocabatur Johannes, et tres filias, Margaretam ſeniorem, Iſabellam ſecundam, et Aldithe tertiam et juniorem. Margareta deſponſata erat poſtea Alano comiti Galwidiæ, qui de prædicta Margareta ſuſcitavit unam filiam, quæ appellabatur Derſvargoil, quæ poſtea deſponſata fuit domino Johanni de Bailliol, quorum filius erat dominus Johannes de Balliol, qui regnum Scotiæ petiit et habuit, quia mater matris ſuæ fuit ſenior filia regis David, de quo nullus maſculus ſupervixit. Iſabella, ſecunda filia regis David, tradita erat in matrimonium cuidam comiti de Carrik, qui appellabatur Robertus de Brus, qui etiam regnum Scotiæ petiit propter uxorem ſuam, quæ fuit ſecunda filia regis David. Aldith, tertia et junior filia regis prædicti, dabatur in matrimonium Henrico de Haſtinge, de quo Johannes de Haſtyng, qui regnum ratione matris petiit. Rex autem Edwardus ſupradictus, hoc audito, eligere fecit quadraginta perſonas diſcretiores utriuſque regni, Angliæ ſcilicet et Scotiæ, viginti de uno et viginti de alio, et præcepit eis quod rationem prædictam et alias ibidem cartas examinarent, et determinarent quis de prædictis majorem in regno Scotiæ juſtitiam haberet; et ut melius et ſecurius hoc facerent tempus deliberandi eis dedit a feſto beati Johannis baptiſtæ [Jun. 24] uſque ad feſtum ſancti Michaelis,

[Sep. 29]; qui tunc venientes determinaverunt quod dominus Johannes de Bailliolo majorem habuit juſtitiam in regno Scotiæ, et quod ei de jure competebat. Quod audiens dominus Edwardus, de communi aſſenſu majorum et magis diſcretorum, domino Johanni de Bailliolo regnum Scotiæ contulit, qui homagium prædicto regno ei fecit apud Novum Caſtrum ſuper Tynam, in caſtro ejuſdem villæ.

Eodem anno obiit Alianora, monialis, quondam regina Angliæ et mater regis Edwardi, apud Anneſbirs, et ibidem honorifice ſepulta. Cujus cor ad feſtum ſancti Andreæ [Nov. 30] apud Londonias ſepultum eſt, die anniverſario dictæ Alianoræ, ad quem diem congregati fuerunt fere omnes archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, et aliæ majores eccleſiaſticæ perſonæ, comites et alii quamplures, etc̃.

Eodem anno, poſt paſcha, Edwardus rex Angliæ tenuit parliamentum apud Norham ſuper ſtatu regni Scotiæ, anno regni ſui nonodecimo, ubi ſibi adjudicatum fuit ſupremum dominium Scotiæ et conceſſum communiter ab omnibus magnatibus regni prædicti ad hoc negotium electis, et diligenter, tactis ſacroſanctis evangeliis, examinatis.

Gens deſolata, gens rege diu viduata,
Jam confortata, canat ob felicia fata;
Gens, prius azefala, caput eſt ſortita decenter,
Quod conſueta mala cito deſtruet et ſapienter.
Ecce! ſtat in tuto ſub regis Scotia ſcuto
Edwardi, nacta pax eſt ac viva facta.
Facti concordes proceres et pacificati
Sunt, qui diſcordes fuerant, ad bella parati.
Vivas, Scotia, tu, ſecure ſub dominatu
Edwardi regis, quia vives ordine legis.

Eodem anno, kalendis Martii [Mar. 1, 1292] obiit bonæ memoriæ dominus Radulphus quondam Karlioli; ſedeque vacante, mittitur magiſter Johannes de Naſſyngtoun apud Karliolum, etc̃.

Eodem anno, celebratum fuit concilium provinciale apud Eboracum,

ad mandatum domini papæ, ſuper Terræ Sanctæ recuperatione, et Templariorum et Hoſpitalariorum unione, etc̃.

Item, conceſſa eſt eodem anno decima a domino Nicolao papa quarto Edwardo regi Angliæ, per ſex annos perceptura ab omnibus religioſis perſonis omnium bonorum ſuorum temporalium et eccleſiaſticorum, et de omnibus eccleſiaſticis perſonis omnium bonorum ſuorum ſpiritualium, ſecundum verum valorem, per juramentum ſuum per totam Angliam.

ANNO DOMINI M.CC.XCII.

Cum ex multis allegationibus et maturis diſcuſſionibus legitima regni hereditas domino Johanni de Bailliol aſpiraſſet præ cæteris competitoribus ad culmen gentis Scottorum gubernandum, accurrente et applaudente plebum multitudine, et aſſiſtentibus regis Angliæ attornatis, die præfixa, ſancti videlicet Andreæ apoſtoli [Nov. 30], apud Sconam ſublimatus eſt in regiam ſedem, perrexitque perſonaliter in Angliam honoris accepti recognitionem facere et hominium fidei exhibere.

Quo tempore exivit e ſeculo epiſcopus Karliolenſis Radulfus apud Linſtok. Is enim fatigatus prolixo itinere, quod peregerat in profunda nive, redeundo a Londoniarum parliamento, minuit ſibi in epiſcopio prædicto, et dum abundanter corpus refeciſſet ſoporare voluit. In qua quiete vena ſibi crepuit, et priuſquam adverteretur ſanguine volutatus et loquela privatus humanis rebus valefecit.

Ad feſtum quoque Purificationis [Feb. 2] tranſiit archiepiſcopus Cantuarienſis, dominus Johannes de Pecham, qui a tempore conſecrationis ſuæ ab eſu carnium abſtinuit, indumenta vel ſtratoria non niſi vilia habere voluit, vigiliis et orationibus omnes ſocios et capellæ miniſtros præivit, ita ut ſæpe propriis manibus lampadas et cereos accenderet, et cætera humilia non recuſaret. Electus eſt loco ejus magiſter Robertus de Wynchelſe, archidiaconus Eſt Saxonum, et doctor theologiæ, cujus conſecratio dilata extitit pro eo quod ſedes apoſtolica vacavit.

Dominica quoque infra octavas aſcenſionis Domini [Mai. 25], quæ anno illo evenit tertio kalendarum Junii [Mai. 30], combuſta eſt civitas Karlioli, ut poſt orbationem epiſcopi ſequeretur deſolatio populi, hoc modo. Cum ſacra perhibeat pagina quod cauſa ruinæ populi fuerunt ſacerdotes

mali, quod Salvator per ſe confirmavit in emendatione Templi, et ſedes præfata multis foret vitiis ſubſtracta, ut, ſecundum ſententiam ſancti Job, cœli revelarent iniquitatem eorum, et terra conſurgeret adverſum illos, fol. 199, b. adduxit eis Deus unius diei ſpatio et noctis commotionem aeris, maris, et ignis, et quod amplius eſt, occaſione humanæ malignitatis. Nam ventus adeo tempeſtuoſus elevatus fuit ut omnia virentia ureret, itinerantes pedites vel equites aut proſterneret aut facile a recto tramite propelleret; maris quoque ſuperexcreſcentis acceſſus tam vehemens extitit, ut ſupra omnem reminiſcentiam ſeniorum patriæ metas antiquas exceſſerit, animalia in ſui confinio paſcentia involvendo, ſata per agros extinguendo. Sathanas etiam filium cujuſdam compulit ut ignem domui patris extra urbem ad occiduam eccleſiæ cathedralis partem ſupponeret, qui ex inopinato prima erumpens vigilia repente totam involvit urbem, adeo ut ultra mœnia ad duo miliaria citius conſumeret adjacentes villas, et poſterius civitatis vicos, eccleſias et domos collegiatas, non alii valentes præſidium ferre, pauciſſimis ædibus exceptis. Flamma vero tam furibunda extitit et edax ut lapides conſumeret, et arbuſta virentia uſque in terram exureret, animalia omnis ſpeciei extingueret; quodque magis miſerandum, homines perplures diverſos ætate et ſexu aſſaret, quinimmo volatilia effugere cupientia, me teſte, ſemiuſta circuire viſa ſunt. Exinanita ſunt ibi pretioſa armariorum et theſaurorum; ſed cæteris ſolemnius, pretium tignorum, vitreorum et ſtallorum, quæ prædo, non præſul, extorſerat de marſupiis ſacerdotum ſtipendiariorum, malitia iſtac promerente et maledictione, ita ut mauſoleum improbi exactoris flamma voraret, ſed termini prædeceſſoris ſui, Roberti de Chalix, ex omni parte intacti perſeverent.

Eodem anno obiit Nicholaus papa quartus die cœnæ [Mai. 15], etc̄.

Eodem anno Reiſmareduc, quidam de nobilioribus Walliæ, regis Angliæ proditor, in craſtino ſanctæ Trinitatis [Jun. 2] apud Eboracum judicialiter tractus eſt, et per tres dies et noctes ſuſpenſus apud Knareſmire.

Ad iſtam ſubjectionem faciendam domino ſuo capitali regi Angliæ et ſuis ſucceſſoribus obligantur reges Scotiæ, ut a tempore Edwardi regis Angliæ, cognomento Senior, eſt probatum, et adhuc inſtrumentis et bullis papalibus poteſt doceri.

CARTA WILLELMI REGIS SCOTIÆ.

In carta Willelmi regis Scotiæ facta Johanni regi Angliæ continetur, quod ipse Willelmus rex Scotiæ charissimo domino suo Johanni regi Angliæ concessit, quod ipse maritet Alexandrum filium suum ubicunque voluerit, sicut hominem suum ligium ad fidem suam, ita quod non disparagetur. Item, quod quicquid de Johanne contingat, idem Willelmus rex et filius suus Alexander Henrico filio suo, tanquam ligio domino suo, contra omnes mortales fidem et fidelitatem tenebunt, et pro viribus suis juvabunt ad regnum sibi tenendum, salva fide qua Johanni regi tenentur. Data [anno] regni regis Johannis decimo tertio.

IN BULLIS PAPALIBUS PRO REGIBUS ANGLIÆ INVENITUR.

Honorius papa tertius vocat regem Angliæ dominum regis Scotiæ, ipsum dominum suum nequiter pugnantis, et propter hoc vinculo excommunicationis innodati.

Item, Gregorius nonus dicit quod jamdudum inter Henricum secundum, avum, et Johannem patrem, Henrici regis Angliæ, ex una parte, et Willelmum regem Scotiæ, ex altera, compositio amicabilis intercessit, per quam idem Willelmus prædictis avo et patri et eidem regi, ac Alexander, filius Willelmi prædicti regis Scotorum, ligium homagium et fidelitatem fecerunt, ad quæ tenentur successores eorum, comites et barones regni Scotiæ, ipsis regibus Angliæ et suis successoribus exhibere, ac comites et barones Scotiæ esse cum regibus Angliæ si compositionis series non servetur.

Item, Gregorius scribit archiepiscopo Eboracensi et episcopo Karliolensi, quod moneant et inducant regem Scotiæ compositionem amicabilem suprascriptam servare.

Item, etiam Gregorius scribit regi Scotiæ, vocans eum ligium hominem regis Angliæ, et quod fidelitatis ei præstitit juramentum, et quod miratur quod non observat, plura in honore regis Angliæ dispendia moliendo.

Die sancti Georgii martyris [April. 23] fuit dominus Johannes de Altone electus in episcopum Karlioli.

VERSUS DE COMBUSTIONE KARLIOLI.

Pro dolor immenſis, Maii ſub tempore menſis,
Ignibus accenſis, urbs arſit Karliolenſis;
Urbs deſolata, cujus ſunt aſpera fata,
Flammis vaſtata, miſere jactet incinerata.
Ecce, repentinis datur inclyta villa ruinis,
Fitque cremata cinis, ſalvis tantum Jacobinis.
Organa, campanæ, vox muſica canonicorum,
Jam menti ſanæ ſunt inſtrumenta dolorum.
Poſt deſolamen urbs ſentiat hæc relevamen,
Fiat, fiat, Amen; hoc audi, Chriſte, precamen.

Eodem anno in craſtino Animarum [Nov. 3] ſederunt Juſticiarii Itinerantes apud Karliolum; ſcilicet, dominus Hugo de Creſſingham, dominus Willelmus de Ormeſby, et cæteri eis aſſociati.

ANNO DOMINI M.CC.XCIII.

Renovavit Chriſti pietas in ſancto ſervo Antonio, confeſſore et doctore, conſueta miracula, quæ per ſcriptum recepi fratris Anglicani ibidem conventualis, aſſiſtentis et intuentis ea, cujus ſeriem epiſtolæ hic inſero per ordinem. Fratrum quidam de ordine Minorum, natione Parmenſis, nomine Bernardinus, genere ſatis clarus, juvenis et robuſtus, in quindena paſchæ ſoſpes et alacer, ſubito voce, viſu, et loquela, privatus, tantam incurrit impotentiam reſpirandi quod difficultatis minimam candelam extinxiſſet. Hunc ita percuſſum parentes et fratres ad conſilia medicorum Lumbardiæ celerius tranſmittere decreverunt. Is tamen, poſt triduum infirmitatis inflictæ
fol. 200. et iter arreptum, viſum recuperavit, utcumque uſu linguæ et ſpirandi facultate minime reſtitutis. Famoſiſſimi vero medici illi nec cauſam infirmitatis invenire valentes nec afferre remedium, quamvis per varia cauteria attentaſſent, deſperati ipſum dimiſerunt. Solemniis vero ſancti Antonii e vicino inſtantibus, languens, haud dubium divinitus inſpiratus, a miniſtro ſuo per ſigna et nutus Paduam veniendi, quo ſanctus requieſcit, cum cæteris fratribus ſuæ provinciæ licentiam impetravit. Quo perveniens

feria quarta ante feftum in fabbato celebrandum, fratres conventus utplurimum permovit ad lachrymas dum tam elegantem juvenem quafi ftatuam obmutefcere perfpicerent. In craftino patiens locum archæ, quo fanctus elevatur, devote frequentavit, ubi factum eft, mirificante Altiffimo fanctum fuum, ut eodem die contra horam vefpertinam in ægrum ibi orantem irrueret commotio quædam omnium intraneorum, non fine tortura pœnali; qua compellente, ab archa recedens, materiam quamdam vilem et quafi fulphuream evomuit. Sentiens ex hoc fe poffe refpirare fed linguæ officium necdum habere, acceptis tabulis fcripfit et occurrenti fratri porrexit quod crederet fe in craftino lecturum epiftolam cum fancti patris adjutorio. Denuo feftinans ad fcrinium, comitantibus eum tribus fratribus, poft morulam fatis brevem meruit ufum linguæ. Confluxit ftatim fratrum multitudo, qui, quod factum fuerat confpicientes, Dominum et fanctum ftillantibus oculis collaudaverunt. Fit deinde concurfus convicaneorum, in quorum præfentia curatus loco eminenti coram archa voce alta incepit, "Salve regina," etc̃. Qua cum antiphona beati Antonii folemniter percantata, minifter, fumpto themate, fecit fermonem, et publicavit miraculi feriem. At ficut fama prope volavit miraculi fic cœca infirmitas quorumdam divinæ derogavit bonitati, afferentium non fuiffe miraculum fed fratrum figmentum, cum is, qui curatus extitit, peregrinus fuerit. Divinæ igitur condecenfionis largitas, ne contemneretur, exhibitum addidit fecundum, quod in argumentum fidei coram epifcopo et clero folemniffime eft probatum per religioforum et magiftrorum ac militum celebre juramentum, nec non et atteftatione fex perfonarum. Sane illucente vigilia fefti, converfus quidam monafterii ordinis fancti Bernardi monialium, triginta quinque vel circa annorum in Padua a puero converfatus, et a nativitate furdus et mutus, et, quod eft mirabilius, quafi linguæ materia totaliter deftitutus, infuper idiomatis cujufcunque ignarus, folo vifus beneficio et fignorum ac nutuum cum aliis convivebat pro arte piftoria recollectus. Is, cernens confluentium, ut moris eft, undique multitudinem populorum ad fancti memoriam, ab abbatiffa fua, licet devote peteret, nullam potuit confequi licentiam fancti limina vifitandi. Mœftus proinde cum fe fopori dediffet, circa mediam noctis horam aftitit fibi quidam, ut afferuit, frater Minor carnofus, proceræ ftaturæ, ætatis mediocris,

attactu eum fenfibili excitans; "vifne," inquit, "curari? Surge, vade ad archam." Qui confeftim furgens, adepto lumine, eum qui fibi apparuerat ubique requirens non invenit. Accepto proinde alio monafterii fui converfo, fancti monita mature impleturus fiducialiter properavit, fed perveniens ecclefiam introire non potuit, quoniam a mulieribus vigilias exfolventibus occupata totaliter, fub armatorum cuftodia, ut confuetum eft anno quolibet, claudebatur. Hac neceffitate extra manere coactus, apparente aurora prima, ingrediens ex tunc non receffit ab archa donec miffarum folemnia finirentur, et tunc cum fratribus pranfurus exivit, prout confuetudinarie faciunt undecunque venerint clerici, facerdotes, et præcipue regulares. Expleta refectione, reverfus ad archam, circa quam continua preffura durabat, dormitionis tempore, completis Nonæ laudibus, cepit fudare fortiter, anxiofque fuftinere dolores, adeo ut deficere videretur. Senfit itaque in capite, inter aures, magnum fiffum et tractum quemdam aurium violentem, fubitoque, quod non didicerat, loqui cepit. Tanta ibi fuit hominum multitudo, tantufque de novo confluxus, eo quod curatus notiffimus erat apud omnes, quod vix oftia, quamvis fortia, obfiftere poffent violentiis devotorum, ita ut area tota intus et extra plena fieret clamoribus, et præcedentis miraculi oripilationem detractoribus induceret. Interfuit frater quidam juvenis de provincia Romaniæ, origine tamen Bononienfis, Cambius nomine, pro rupturæ turpiffima paffione a fuo miniftro tranfmiffus ad confilium Bononienfium medicorum. Hic, mente confiderans gratiam aliis impertitam, ac fidei fervore recalefcens, cum non poffet nec auderet mulieribus fe jungere fub archa exiftentibus, retrahentibus eum verecundia et preffura, exemplo hemmorofæ, lapides manu tetigit archæ, quam in finum reducens, cum morbi locum tetigiffet, fenfit ea quæ defcenderant fequendo manum ad fitum debitum revocari, rupturamque decenter folidari. Necnon et recenter, cum beato patre Francifco, quemdam mortuum fufcitavit hoc modo. In eadem civitate puerulus bimus, Thomafius nomine, filius cujufdam convicanei noftri loci, a matre derelictus incaute juxta mafcellum aqua ufque medietatem repletum, lapfus in aquam capite et corpore ufque ad cingulum et pedibus erectis extitit fuffocatus. Genitrix vero, poftquam unam viri fui caligam confueverat, pueri recordata, cum eum alibi quæfiviffet fubmer-

ſum tandem repperit, et ita frigidum ac rigidum velut lignum. Clamori igitur non parcens perturbata, vicinia concitata et undique accurrente, fol. 200, b. cadaver mortui miſera porrexit oſtentui. Pater autem aut avus, tunc in ædificio noſtræ eccleſiæ et ſervitio ſancti occupatus, cum quibuſdam fratribus properabat ad funus. Extincto vero ſic expoſito ſpectaculo uſque ad crepuſculum, vicinorum quidam parentibus conſuluerunt ut ad ſuffragium ſanctorum Franciſci et Antonii cum fiducia convolarent. Avus proinde vovit ſe puerum cum frumento ponderaturum, et vigilias eorundam jejunaturum, et ad indulgentiam ſancti Franciſci, ſi puer vitæ redderetur, ſe corporaliter profecturum. Emiſſo vero voto, ſubito puer cepit evomere magnam aquæ quantitatem, vitæ redditus et ſaluti. Hæc gratis pro laude ſanctorum et ædificatione poſterorum.

Hoc anno orta eſt guerra in Neuſtria inter Francos et Anglos apud Depe, dum cives illius loci inhumane Portuenſes noſtros cæde et rapina afficiunt, occaſione unius rudentis, quinimmo elatione ſui principis provocati, videlicet, Karoli fratris regis Franciæ, qui odium conceperat gentis noſtræ, eo quod non potuit fratrem proprium regno ſupplantare, regis Edwardi conſilio fulcitum in hac parte. Nam, ut virus conceptum evidentius evomeret, multas peregrinis et ſcholaſticis irrogavit moleſtias, quoſdam etiam pauperes ſuſpendio trucidavit, et canes vivos, eorum ut reputabat ſimiles, lateribus eorum appendit. Et cum inimicitiæ in tantum ſuccreviſſent ut Portuenſes villanos de Depe cæde et incendio infeſtaſſent, ex ſuo conſilio rex edictum poſuit ſcholaribus ciſmarinis, ut omnes, tam Scoti quam Angli, Franciam vacuarent. Idem burgenſibus Pariſius interminatus eſt citra mare oriundis, ſed non proſecutus fuit. Auſus eſt etiam, ut malus Chriſtianus, conjectorem conſulere quid ex diſcordia jam mota contra Angliam eveniret moleſtum; qui cum reſpondiſſet quod, quamdiu domina magnæ majeſtatis et clericus nobilis eos protegeret, haud quicquam adverſus regnum illud valeret, mortem, ut dicitur, reddidit nigromantico pro mercede. Nulli ſane ſapienti dubium excitat quin ars diabolica dominam illam dixerit per antinomiam, quæ, ſecundum Johannem Damaſcenum Domina jure eſt omnium, Conditoris exiſtens mater. Ad cujus honorem hic inſero quod, in eiſdem temporibus patratum, a viro religioſo accepi juramento firmatum prope Richemundiam in parochia de

Ayfcharth. Ruralis quidam innocentis vitæ beatam Dei matrem mente coluit devota, et feptennio vel amplius fub viri præfati fuerat confilio fpirituali. Huic collegiati quidam æftuanti cupiditate, velut impotenti fe defendere, præripuerunt tres bovatas culturæ fuæ; qui, valde dolens de jactura fua, protectricem fuam devote obfecrans, litem propofuit adverfus iniquos Eboraci, et cum ibi modicum proficeret propter inunctas manus, malens mori quam vinci, caufam convertit Londoniis perorandam. Laboriofe proinde et penuriofe illuc perveniens, in cafa vacua et frigida citra Londonias ad exitum vici feffa membra recepit quieti, fæpe et flebiliter reginam implorans mifericordiæ, ut fibi in fua jufta caufa compati dignaretur, fpondens ei extunc femper in folemnitate purificationis [Feb. 2], quæ inftabat, fe affarium frumenti pro ejus amore pauperibus deftributurum. Et cum fibi fomnus penitus fubtraheretur propter vacuitatem ftomachi, anxietatem animi, tenuitatem lecti, aftitit, ut fæpe juravit, querulofo fibi fancta Dei genitrix, duobus comitata fociis et refulgenti claritate infignis, quam circumvallabant miranda fibi et, ut appellabat, lumina intellectualia, Angelica profecto numina; quæ, ficut reginæ virginum affiftebant ut parerent, ita fimplici ruftico innotefcebant quales exifterent. Alloquens illa plebeium, "confidis," inquit, "in me, et ecce, craftina reftituetur tibi, mea ope, terra tua. Infuper fanus domum tuam reduceris et fine impedimento, ut nec faltem pedem itinerando allidas." Fiunt confeftim quæcunque mater verbi Dei promifit, et una noctium, poftquam domum reverfus eft, quiefcenti fibi denuo apparere dignata eft dormienti mater confolationis, et ait, "quemadmodum vides me exfolviffe quod promifi, et prompte affuiffe tibi invocanti, ita paratam me firmiter credas omnibus qui me invocant finceris affectibus." Confirmat hoc factum eloquia fanctorum de matre mifericordiæ, in qua oriens ex alto per vifcera mifericordiæ novem menfibus corporaliter requievit pro noftra falute. Sed et aliud addam pro convenientia materiæ, quod ante annos circiter trigenta vel amplius contigit eveniffe.

Extitit paucis annis elapfis in Londoniis vicarius quidam ecclefiæ de Dumanyn, dominus Jacobus, qui, quod expertus fuerat de beata Virgine, pluribus folebat referre. Erat quidem in juventute, ut dixit, fcholaris Cantebrigiæ, focium habens cibi et lecti quemdam juvenem formofum,

Anglicum genere, Willelmum Wilde nuncupatum, pro eo quod esset ludens et cantans, sed et petulantias nimis exercens. Is spirituali devotione gloriosam Virginem colebat, officium ejus frequentabat, cantilenis et orationibus ejus in servitio se exercebat, et, quam sperabat procuratricem veniæ, consueto vocabulo nominabat Matrem Misericordiæ. Una proinde noctium, quiescenti sibi prope socium præfatum, videbatur quod a duobus deformibus et sibi infestis raptim duceretur versus orientem, ut in ignem permaximum, quem contuebatur, celeriter projiceretur. Respiciens autem a tergo, conspexit cœtum felicium venientem ad modum candidatorum et vultu serenatorum, quorum unus alte intonans, "reducite," inquit, "quem abducitis, ut examinetur, non est utique rectum ut sortiatur pœnam, cujus a judice non excepit sententiam." Sed regressus cum suis hostibus a senatu sanctorum suscipitur, et fol. 201.
ad virum eminentis staturæ, formæ, ac reverentiæ, quem excitatricibus suum intellexit reparatorem, æmulis eum constanter accusantibus, tremebundus sistitur. Ibi cum alter adversariorum rotulum longum et totum tetris apicibus intextum perorasset, omnia scelera sua, licet multa, veraci stylo continentem, percunctatus est justus judex quid adversus objecta dicere vellet. Illo, propter conscientiæ remorsum, nihil penitus respondente, adjecit exterminator malignus, "juste Judex, non nobis subtrahas quem merito commissorum nostrum esse consideras." Benigne autem Conditor hominis ad prostratum se inclinans, "intuere," inquit, "diligenter si ex meis comitibus quis assit, qui pro te preces effundere velit." Circumagente eo lumina per universa agmina, qui, ut retulit, omnes videbantur mares, videre non potuit, quam maxime desideravit, Misericordiæ Reginam. Accepta proinde dira sententia, trahebatur atrociter ad acerba tormenta, cum a tergo rursus videt choros virginum, rutilo aspectu fulgentium, jocundo applausu lætantium, quarum domina, cæteris præfulgentior, abeuntes gradum figere jubet; quam conspectam suppliciter ut Reginam Misericordiæ invocat, quatinus in tam arduo articulo misereri sibi dignetur, recolens quam erga ejus obsequium spem, devotionem, et laborem, impenderit. Cui clementiæ mater, "sententiam," ait, "incurristi, quæ non potest refelli, quid vis ut faciam tibi?" "Domina," inquit, "si amplius non licet, in hoc succurre ut libellum recipiam accusationis meæ." Annuens im-

peratrix cœlorum celeriter apprehendit inimicum, et extortam ab eo cartam manibus petentis restituit, et ait, "modo necesse est ut deleas inscriptam." In his omnibus corpus ejus secus socium collocatum tam anxie se agebat tremendo, sudando, submurmurando, ut alterum expergefactum non parum terreret, quippe qui nec pungendo nec vociferando horride gementem excitare nequiret, quousque, expleta serie visionis supradictæ, quasi de longinquis remeans, inquirere cepisset a sodali ubi esset, vel unde affuisset. Denique, contestante socio quomodo in sopore se habuerat, illeo vice versa, omnia narravit quæ viderat, porrigens in pugno testimonium, rotulum ipsum a dæmonio per Virginem extortum, nulli tamen ostendere voluit quid foret interius exaratum. Perrexit quoque propere, crastina illucescente, lachrymisque in confessione delevit quicquid Sathan inscripsit, tantæque deinceps pœnitentiæ extitit ut religiosis erubescentiam induceret vitæ ejus austeritas, carnem suam abstrahendo a deliciis et afficiendo inediis.

Verum, quoniam virtus ex oppositione vitii amplius lucet, libet hic commendare stylo quod jam elapsis novem annis evenisse recognosco. Profecto extitit in occidentali Anglia, citra Bristollum ad duodecim miliaria, villa rurali de Wellis, ecclesia quæ in portiones dividitur canonicis secularibus, præbendarius quidam, cujus aliter nescio delucidare vitam nisi penes sancti Augustini sententiam, qui ait, non poterit male mori qui bene vixerit. Hujus cum Deus juxta placitum annumerasset dies, dedit eum infirmari graviter, morboque invalescente, misit maturius accersiri fratres Minores. Ipsi vero, quia præventi fuerant fama decumbentis, medio itinere occurrerunt nuncio statum domini sui indicanti; ad quem cum venissent, et in solarium, quo jacebat, causa consolationis conscendissent, distulit ægrotus medicinam vel fastidivit accipere oblatam, jubens eos, utpote vexatos, in aulam descendere et corpus refectioni indulgere. Retinuit quoque secum de tota familia puerum, qui sibi posset assistere et parere; et cum cæteri cibare se inchoassent, dixit puero ut, aperta archa, quæ ex opposito stabat, discum argenteum intus repertum, argento et auro refertum, sibi festinaret afferre. Allatum autem et in gremio collocatum attonitis oculis et irreverberatis intuetur, injectaque manu, fulvum metallum, quasi maniam passus, avide mox in ora projicere conatus est, mor-

dendo et forbendo uti effet guftui delectabile nimis. Porro innocens, qui aftabat, horrore concuffus, propero curfu in aulam defcendit, vociferans ut fuccurrerent, quoniam dominus fuus, velut amens, denarios vorare non defineret. Illi concito accurrentes repererunt totam cameram fcopatam, et funeftum corpus defuncti plumbo lividius fuper nudum humum projectum totum nudatum, quinimmo denariis a capite ufque ad talum infixis totum hirfutum, ficuti folent coci carnes affandas lardo ex omni parte configere, cum volunt eas fuaviores efficere. Hic cafus evenit anno quo ultimus Alexander rex Scotiæ ex præfenti luce receffit, et per fratrem, qui tunc de conventu Briftolli extitit, ad noftram congregationem devenit. Et completum eft in hoc mifero illud fancti Job, [capitulo] vicefimo "divitias quas devoravit evomet, et de vifceribus ejus extrahit," et cætera.

Accidit hoc anno per totam Angliam et Scotiam magna frugum cariftia, adeo ut quarterium frumenti pluribus in locis venundaretur triginta folidis.

Quo etiam tempore Gilbertus comes Gloverniæ, qui duxerat filiam regis Edwardi, dominam Johannam de Acris, fic dictam eo quod, patre in Terra Sancta peregrinante, ibi edita fit in lucem, fufcepto ex ea filio, ftatim contulit integrum tenementum fuum in Anglia in manum regalem fub ea forma, ut parvulum nepotem fuum fua munificentia invefteret, et comes ufque vitæ fuæ terminum tutoris vicem gereret.

Sabbato proximo ante feftum fanctæ Margaretæ virginis [Jul. 11], fummo diluculo, iter faciens cum facco meo, vidimus in euro nubem rotundam fuper carbones tetram, in cujus medio aperiri contuebamur palpebras immenfi oculi fulgura ferociffima in occidentem jaculantis, intellexique fpicula Sathanæ a tranfmarinis ventura.

Dominica vero fequente [Jul. 12] in vefpere incepit, et per tota noctis fpatia continuavit, per totam Eboracenfis diœcefis occiduam partem continuus tonitrus et fulgur tam immenfus, ut fine interpellatione ictus fplendoris invicem fibi fuccederent, et quafi unam folis claritatem efficerent. Terrebantur et clamabant non tantum homines immo et animalia quæque domeftica, certe et equi. Audita funt in diverfis locis tecta combufta vel dejecta, dæmonia per aerem vociferantia. fol. 201, b.

In fefto Omnium Sanctorum [Nov. 1] dilectus Dei antiftes ex hac luce

receffit, Henricus Galwicenfis; cui fucceffit magifter Thomas de Daltoun, confecratus apud Ripoun in fefto Affumptionis beatiffimæ Virginis [Aug. 15].

Dominica etiam poft feftum fancti Martini [Nov. 15] defponfata eft filia comitis Roberti de Carrich regi Norwagiæ Magno.

Eodem anno bellum navale inteftinum erat inter Anglos et Francos in parte Britanniæ Minoris ad Sanctum Matthæum, ubi Franci ducentas naves amiferunt, et quatuordecim et fex millia hominum et fexaginta; ex parte vero Anglorum tantum tres homines perierunt.

Item, obiit frater Johannes de Pecham, archiepifcopus Cantuarienfis; et fanctus Robertus de Wynchelfe eft electus in archiepifcopum Cantuarienfem.

Item, comes Bares defponfavit Alianoram, filiam regis Edwardi.

ANNO DOMINI M.CC.XCIV.

In fabbato Palmarum, quod tunc accidit quarto idus Aprilis [Apr. 10], contigit in Laodonia eventus fatis mirabilis, qui fufficienter admonere poterit fapientes excitatores tempeftatum effe fpiritus malignos, nec non et docere infcios ut, juxta fancti eloquium, ad omnem actum et omnem inceffum manus tua pingat crucem. Enimvero confluentibus turbis eo die ad forum venalium diverfis pagis ad villam Hadyngtoun, juvenis quidam ad fex miliaria diftans, cum conjuge æque juvene, inter convicaneos illuc pro neceffariis emendis properavit. Accidit autem aura tam turbida et nix tempeftuofa ut omnium facies intuentium horrore concuteret. Peractis vero negotiis ac redeuntibus illis domum, circa meridiem, cum effet mulier fana et fortis equo infidens poft fellam mariti, venifetque ad rivulum perparvum, a domo fua in villa de Layfynbi ad dimidium miliare diftantem, fuafit viro fuo ut eam equo demiffam dimitteret fubfequi, et ille domum præcedens juberet ignem contra algorem parari. Adquievit ille uxoris amore, et ftatim cum effet fola in amnis ingreffu obvium habuit ex inopinato finiftrum angelum, facie pallidum, fed fpecie puellam vix feptennem prætendentem. Is, injecta manu finiftræ mulieris, more unguli equini, carnes brachii avulfit, et territam in aquam dejecit. Nitentem vero refurgere tam gravit inter fcapulas fauciavit, ut pugnus hominis in

plagam mitti facile poffet; et dum dire attrectaret diu reluctantem plures corporis ejus partes reddidit lividas, plures, avulfis, ut dictum eft, carnibus, effecit luridas, prout mihi teftati funt qui viderunt et palpaverunt. Miratus caufam moræ maritus equo vectus advolat, et confortem reperiens fpiritu quafi femiexhaufto impofitam jumento reduxit ad propria. Quæ, confeffione et viatico præmunita, et omnibus advenientibus feriem pandens et faniem, feria fecunda fubfequente receffit ex hac luce.

Per idem tempus rex Edwardus citatus comparere coram Gallis perfonaliter, præparari Ambianis fecit fuo receptui condecentia, fed accipiens a clanculis amicis præmunitorias epiftolas ut fuæ captioni præcaveret nec mare tranfmearet, a cepto deftitit; et in fefto Afcenfionis Dominicæ [Mai. 27], contra omnem juftitiæ formam, tanquam forisfactæ reus, omnibus terris et tenementis tranfmarinis privatus eft.

Dominus Edmundus ab ifta domina regina tres filios genuit, primogenitum Thomam comitem Lancaftriæ, fecundum Henricum comitem Leiceftriæ, tertium, qui cum forore in Galliis morabatur.

Hoc anno frater Johannes de Derlyngton, de ordine Prædicatorum, confeffor quondam regis Henrici, auctoritate papali in regno Angliæ collector efficitur decimarum; cujus ftudio et induftria editæ funt Concordantiæ magnæ, quæ Anglicanæ vocantur. Idem poftea ex collatione papali efficitur archiepifcopus Dubliniæ.

Fratri quoque regis Angliæ, domino Edmundo, qui dominam Mariam, relictam regis Navarræ traduxerat, interdixit rex Franciæ acceffum in fines Francorum. Infuper, et dictæ dominæ, reginæ Mariæ propriæ conjugis matri et confortis regni, tyrannice fubrapuit tertiam quæ fibi regni Navarræ competebat portionem, nifi maritum, fruftra ut putabat, deferere vellet, et partes tranfmarinas incolere affuefceret. Vafconia autem, valde ex eventu exfcaeta, commendata eft faftuofo Karolo, fratri regis, cuftodienda et defenfanda; qui qualiter profecerit necdum plene innotuit. Ex hoc cepit paffagium commeantium interdici, lanarum et coriorum coemptio extra Angliam prohiberi, et multa incommoda fequi. Tunc relegati funt Cluniacenfes monachi a noftris finibus, fed et thefauri inquifiti funt et confignati uno die et eadam hora per totam provinciam, tam in locis religioforum quam in ecclefiis cathedralium, civilium, et ruralium.

Eodem anno miseri Walenses, ante pene consumpti, tertio se erexerunt, constituto sibi principe bastardo, ultimi Leulini filio, Madoco; qui tria destruens castella, Snowdoun se receperunt, multitudine, ut dicitur, octodecim millia. Contra quos rex Edwardus profectus, licet cito ex potentia eos subegisse potuisset, tum quia nunquam audebant palam congredi, paulatim Englesei et alias terras occupando perversitatem eorum prudenter enervavit, et cum eos vastasse valuisset unus mensis spatio.

In commemoratione sancti Pauli [Jun. 30] creatus est papa Celestinus quintus, qui fuerat prædecessoris presbyter et confessor, licet illiteratus; cui ante electionem falsum sanctitatis nomen accreverat, eo quod tristatus de morte apostolici religionem sibi finxerat ac petierat. Creatus vero,
fol. 202. nihil omino de consilio confratrum suorum disponere curabat, ob quod ab Urbe usque Neapolim se elongabat. Hic ad numerum cardinalium decem adjecit, insolentias plures incepit. Cujus tempore Siculi a se Karolum, ob ipsius tyrannidem, rejecerunt, sed non primo quam ob causam papa cum quibusdam cardinalibus apud Neapolim, cum eum reconciliare non posset, horribilem sententiam in Jacobum de Arogania et Siculos sibi consentientes fulminarunt.

Proinde post festum sancti Petri ad Vincula [Aug. 1] accidit subita sed monstruosa inundatio in fluvio Scotiæ dicto Thevioth, prognostica futurorum in proximo, prout oculis perspeximus. Nam subito sine magno imbre excreverunt aquæ a Thevioth exeuntes, pontes et rupes eminentes excedentes, molendina sub castro Rokesburgh et alias ac quæque obstantia exportantes. Pontem quoque Berwici effregerunt et turrim dejecerunt, omnes etiam pilas lapideas prostraverunt, et de populo superexeunte plures traxerunt in mare.

In festo quoque sancti Matthæi apostoli [Sep. 21] factum est Londoniis concilium cleri et parliamentum populi, ubi concesserunt ecclesiastici regi in subsidium suæ expeditionis medietatem proventus sui, laici vero tertium denarium suorum bonorum.

Item, Wallenses se erexerunt et plurima damna fecerunt. Hoc audito, Edwardus rex Angliæ, ne manus suas cruentaret sanguine, distulit exercitum suum ne quemquam eorum læderent a Septuagesima [Feb. 14] usque ad pascha [Apr. 18], et sic ad sequens festum sancti Laurentii [Aug. 10].

Principe eorum ab eifdem prodito et capto, redacta eft tota Wallia in deditione fua; nam e nobilibus, datis obfidibus, circa quingentos inclufit per diverfa Angliæ caftra.

Ad fefta quidem Omnium Sanctorum [Nov. 1] miffæ funt relationes regi Edwardo a domino Johanne de Sancto Johanne, et domino Johanne de Brethaygne, et reliquis nobilibus, qui cum eis tranffretaverant ad defenfandam Vafconiam, quod profpere profecerant, et hoftibus infultus dederant, captis munitionibus ubi fe tueri poterant.

Per idem tempus appulfæ fuerunt naves multæ vi tempeftatum in diverfas partes Angliæ, numero ducentas et quatuor viginti, quæ miffæ a rege Hifpaniæ difpofuerant tranfire ad partes Franciæ. Fuerunt autem munitæ ad pugnam fupra modum, ac refertæ ad fummum armis, auro, cera, bitumine, et lignis ac afferibus; hos Portuenfes, magno periculo fui, aggreffi funt, et de omnibus prædam fecerunt.

In dicto etiam fefto Londoniis receffit a feculo folemnis nomine, fed non converfatione, Bovo de Clare, non fatis, ut dicitur, claro fine et merito, quippe qui innumeras occupaverat ecclefias, et male gubernaverat eas quas Chriftus fuo commercio adquifierat, nam curalis exercens ordines non curavit, curam animarum exfufflavit, proventus ecclefiarum dilapidavit, nec tanti reputavit Chrifti fponfam ut de proventibus propriis haberet ecclefia neceffaria indumenta integra et munda, quemadmodum per plura probari poffet prophana exempla, ex quibus unum commemorabo verbi gratia. In folemni ecclefia de Symundeburne, cui præfuit, confpexi, die fancto pafchæ, loco tabulæ fupra majus altare, virgulas contextas et recenti fimo boum limitas, cum tamen taxetur ecclefia ad feptingentas marcas. Infuper tam prodigus et petulans extitit, ut quadrigam matronalem inauditi operis antiquæ reginæ Franciæ miferit pro jocalitiis, totam videlicet eburneam tam bigam quam rotas, et quæ deberent effe ferreamenta omnia erant argentea ufque ad minimum clavum, operimenta ex auro et ferico ufque ad minimam qua trahebatur reftem, pretio, ut dicitur, trium librorum fterlingorum, fed fcandalo mille milium.

In fefto fanctæ Luciæ [Dec. 13] papa Celeftinus, congregato cœtu cardinalium, et omnibus unanimiter affentientibus, ftatuit et ordinavit quod unicuique papæ vel cardinali liceat, cum voluerit, dignitati fuæ renunci-

are; quo edito, ſtatim dignitatem pontificalem in præſentia eorum reſignavit. Tunc Karolus legi fecit conſtitutionem Gregorianam de incluſione, et incontinenti parari fecit domum cuilibet cardinalium, tantum decem pedes ordinans et unum miniſtrum. Tres vero novos cardinales, qui necdum venerant, ſecundum conſtitutionem decem diebus expectavit; qui cum affuiſſent in profeſto natalis Domini [Dec. 24] omnes incluſit. Illi vero omnes in dictum Celeſtinum, de futuro pontifice creando, poteſtatem ſuam ſub hac forma tranſtulerunt, ut ipſe quatuor de cardinalibus nominaret, qui novum, vice omnium, eligerent, et ipſi electum ab eiſdem pro ſummo pontifice acceptarent. Is aſcentiens nominavit Bendictum de Gaytan cum tribus aliis, qui unanimiter in Benedictum conſenſerunt; iſte, Anagnia oriundus, jam dictus eſt Bonefacius octavus, qui in craſtino circumciſionis [Jan. 2, 1295] ordinatus eſt, qui prædeceſſorem ſuum, de hæreſi accuſatum, accerſiri juſſit, timenſque alter in Siciliam fugit.

In vigilia natalis Domini [Dec. 24] pauci Angli, adjuti ab indigenis et hominibus regis Arragoniæ, vi prœlii terram Vaſconiæ pro magna parte recuperaverunt; et in die circumciſionis [Jan. 1, 1295] reſtituta eſt Baiona poteſtati eorum, poſt quod miſerunt regi Angliæ exennium conſolatrium, quinquaginta naves vino onuſtas.

Eodem anno pridie idus Februarii [Feb. 12, 1295] obiit Thomas de Multona ſecundus, tunc dominus de Holbeche.

Item, die ſancti Dunſtani [Mai. 19] obiit piæ recordationis nobiliſſima matrona, domina Matildis de Multona, domina de Gilleſlande, mater prædicti Thomæ.

ANNO DOMINI M.CC.XCV.

Tranſiit ex hoc mundo ſenex et plenus dierum nobilis tam in Anglia quam in Scotia baro, dominus Robertus de Brus, Vallis Anandiæ herus, elegantia formoſus, eloquentia facundus, clientela famoſus; quodque majus eſt, Deo et eccleſiaſticis devotiſſimus. Tranſiit autem in Cœna Domini [Mai. 12] ille qui inter omnes aulicos honorabilius cibare et cœnare ſolitus ac ſolicitus extiterat quoſque adventantes, ad cujus fores foris non manſit peregrinus, ſed oſtium ejus viatori patuit. Requieſcit cum progenitoribus apud Gyſeburne in Anglia, ſed ſpiritum reddidit an-

gelis in Anandia, capitanea illius patriæ villula, quæ burgi amifit honorem ob unius jufti maledictionem, hoc modo. Extitit paucis retroactis temporibus epifcopus et monachus in Hibernia, de ordine Ciftercienfium, fol. 202, b. fanctus utique ac Malachias nomine, qui, inftante ordinis generali capitulo, inftigante fe fpiritu, illuc properavit pro fe recommendando, ibique obiit et requiefcit, fignifque clarefcit. In cujus tranfitu fanctus qui interfuit Bernardus fermonem fatis lugubrem, quem ego fæpe vidi, fuper ejus funere flebiliter edidit. Ifte itaque Deo carus epifcopus, cum ab aquilonari parte Hiberniæ tranffretaffet, et per Gawalliam veniffet Anandiam pedes cum duobus conclericis, fcifcitatus eft ab incolis quis eum dignaretur hōfpitio recipere. Afferentibus aliis illuftrem virum, dominum patriæ, qui tunc præfens erat, hanc fibi humanitatem libenter velle impendere, petivit humiliter prandium et conceffum fibi fuerit liberaliter. Et cum fcifcitarentur famuli ab eo, uti a peragraturo, utrum prævenire vellent horam prandendi an expectare menfam domini, petivit ut prævenire liceret. Ornata proinde fibi menfa ex boriali parte aulæ, difcubuit cum fociis ut reficeretur, et fermocinantibus miniftris de morte cujufdam deprehenfi latronis, qui jam judicii fententiam expectabat, introivit aulam baro et comedentes exhilarivit hofpites. Tum innocens epifcopus, de curialitate præpotentis plurimum confifus, "poftulo," inquit, "ut peregrinus, veftræ nobilitatis gratiam, ut, cum judicium fanguinis locum præfentiæ meæ hactenus non violaverit, mihi donetur hujus rei vita, fi quid obnoxium egerit." Annuit nobilis hofpes, non facetiæ caufa fed fallaciæ; et juxta prudentiam hujus feculi, quæ ftultitia eft apud Deum, mandat occulte malefactorem plecti morte. Eo fufpenfo et prandio epifcopi terminato, baro intravit ad fuum prandium; et cum epifcopus gratias optuliffet tam Deo quam hofpiti, intulit, "ifti aulæ Dei benedictionem confero, et huic menfæ, et omnibus deinceps in eadem comedentibus." Cum vero pertranfiffet villam vidit, prope femitam, pendentem in cruce latronem. Tunc animo ingemefcens fententiam gravem fulminavit, primo fuper dominum loci ac fobolem, dehinc fuper civitatem; quod et rei probavit eventus, nam cito poft dives dire defunctus eft, heredes per tres gradus in primo flore ætatis fubtracti funt, alii ante dominii quinquennium, alii infra triennium. Quod intelligens dictus Robertus, ftatim in adolefcentia fanctum per-

fonaliter adiit, veniam petiit et fe ei commendavit, ac deinceps quolibet triennio fanctum vifitavit. Rediens quoque in ultimis diebus de Terræ Sanctæ peregrinatione, ubi cum domino Edwardo fuerat, divertit Clarevallem, et tunc in perpetuum cum fancto fœdus [firmat], providit redditum perpetuum, ex cujus proventu adminiftrantur fupra tumulum fancti tres batilli argentei cum fuis luminaribus; et fic per pietatis opera folus ifte fepultus eft in fenectute bona.

Feria fexta ante dominicam Palmarum [Mar. 21] venit Karulus, frater regis Franciæ, apud Ryims, ubi Angli fe receperant pro parte. Venit autem circa mediam noctem cum fex millibus equitum et peditum innumeris contra quadringenis equites et feptem millibus peditum; et cum expugnaffet urbem quindecim diebus ftrenue refiftentem, confilio cujufdam fenis exeuntes commiferunt cum eis, et vitam fuam multum care vendentes occubuerunt, et fic de Anglis duodecim barones capti funt, uno prodente, de quo poftea agetur.

Eodem anno Scoti elegerunt fibi duodecim pares, quorum confilio regnum deberet regi,

Tempore fex regum perit obfervantia legum,
Curfibus exlegum, fitque rapina gregum.

Scoti callide contra dominum fuum, Edwardum regem Angliæ, nuncios, fcilicet Willelmum Sancti Andreæ et Matthæum Dunkeldyn epifcopos, et Johannem de Soules, et Ingeramum de Umfravile, milites, miferunt ad regem Franciæ, ad tractandum cum eodem rege et regno contra regem Angliæ et regnum; bellum moliri conantes, et procuratorem fecum ferentes nuncii prædicti. Poftquam igitur rumor infonuit auribus domini regis Angliæ, iratus, nec mirum, mifit ad regem Scotiæ vicibus iteratis, mandans ut veniret ad parliamentum fuum, fecundum quod de jure tenebatur, tam pro regno Scotiæ quam pro terris aliis fibi debitis in regno Anglicano; qui omnino venire contempfit, et, quod pejus eft, ad refiftendum regi Angliæ exercitum congregans copiofum; et die lunæ in hebdomada pafchæ [Mar. 26, 1296], dominus Johannes Comyn de Bouhan cum exercitu Scotorum in Angliam veniens, incendia domorum, ftrages hominum,

et deprædationes animalium commifferunt; et duobus diebus fequentibus civitatem Karlioli viriliter impugnarunt, fed fruftrati a propofito tertio die receflerunt. Hoc audito, ex adverfo rex Angliæ contra Scotos vexilla apud Berwike direxit, et in feptimana pafchæ, fcilicet tertio kalendas Aprilis [Mar. 30, 1296], dicta villa capta fuit per regem, et caftrum de eadem eodem die, quo ceciderunt gladio circiter feptem millia hominum.

In octabis apoftolorum Petri et Pauli [Jul. 6], congregatis principibus et prælatis et cæteris nobilibus regni Scotiæ, factum eft parliamentum folemne apud Strivelyn, ubi communi confilio decretum eft, ne rex eorum aliquid per fe efficere poffet, ut duodecim pares haberet, more Francorum, quos ibidem elegerunt et conftituerunt. Privaverunt ibi dominum Robertum de Brus, juniorem, qui in Angliam tranffugerat, hereditate paterna, eo quod eis hominium facere noluerat; filium etiam ejufdem privaverunt comitatu de Carrich, quo inftitutus fuerat, eo quod patri adhæferat. Dominum comitem Warenniæ, focrum regis Scotiæ, cum aliis nunciis domini regis Angliæ, indignanter fine refponfione repulerunt, nec tantum virum, regi proprio attinentem, caftrum intrare permiferunt. Tractaverunt etiam illic firmiter rebellare, et hominium regi Edwardo factum interrumpere, confulentes quatinus fœdus inirent cum rege Franciæ, ut ille per fuos bello navali et ifti terreftri fimul Angliam fatigarent, et, ut credebant, profligarent. Cepit ex hoc Deus revelationes plures fervis fuis facere, quarum veritates fubfequenti anno intuiti fumus. Nam fexto kalendas Augufti [Jul. 27], fummo diluculo, videbatur cuidam religiofo in Laodonia totum firmamentum nubibus, vento ab euro aquilone agitante, repletum; poft quod intuitus eft eadem calle venire fcuta rubra, armis regis fol. 203. Angliæ infignita, quæ femper combinata, capitibus conjunctis et condenfata lateribus, multitudine fui totam cœli fuperficiem occuparunt. Dum vero vultu cernuo et animo ftupido hæc miraretur, vidit illico eandem regionem fubfequi parvulum candidum et formofum afello infidentem, qui, raptu citius adveniens et totus nudus exiftens, prætendit in extremitatibus et latere noftræ falutis fignacula ftillantia cruore. Quod alter advertens curvatis genibus adoravit, et fic vifio evanuit.

Aliud quoque commemoro fomnium ad firmitatis indicium, quod burgenfis fimplex Hadyngtoniæ fub eodem tempore vidit. Nempe ignem,

ut retulit, vehementem vidit ab auftro firmamenti venientem, et fubito fuper Berwicum præcipitantem, miferabiliter omnia confumentem; poftea procedentem per medium Laodoniæ ufque ad maris brachium cuncta vaftantem, quo cum perveniffet cœlum denuo repetiit, et ad auftrum, via qua venerat, rediit.

Hoc anno filius unicus et heres domini Willelmi de Vefci, juvenis et elegans, Johannes nomine, inter pafcha et pentecoften [April. 3—Mai. 22] fubtractus eft ex hac luce; fuper cujus morte miles quidam de Scotia, dicti pueri educator, dominus Philippus de Lyndefei, domini Johannis filius, gravem mœftitudinem contrahens, et poft mœftitudinem morbum mirabilem, decidit in lectum apud Beverlacum, et octo diebus, vi febrium miferabiliter agitatus, loquelam omnino perdidit; nec vifitantes fe advertens, fenfibus exterioribus privari vifus eft. Quotidie tamen ab offerentibus cibum quafi maniacus fumpfit, fed poft receptionem rurfus fe reclinans, quafi in fopore manfit. Hujus miferiam fanctus Cuthbertus antiftes miferans, die octavo decubanti fibi aperte apparuit, et eum de negligentia increpans, ait, "commeruifti morbum quod incurrifti; nam a progenitoribus tuis locum mihi confignatum et meæ antiquæ habitationis heremitorium, capellam de Inippauym in tuo territorio fitam, incuriæ commendafti, et pro domicilio divinorum tranfiit in ftabulum brutorum; fed quod hactenus errafti indultum fit tibi, et recepta fanitate reparare ftudeas loci mei diruta et purgare fœdata." Ad quod ftatim linguam in loquelam refolvit, et primo omnium fancto gratias agens, de omiffa diligentia veniam poftulavit. Dum vixit fofpes fæpe teftabatur audientibus quod viderat. Fuit etiam hoc tempore magna clades in fcholaribus Oxoniæ, in tantum ut multi fubito morerentur, et uno die ad unam ecclefiam fexdecim vel amplius corpora deferrentur.

Accidit deteftabile fimul et mirabile tunc in occiduis partibus Scotiæ, in valle de Clude, ad quatuor miliaria de Pafleleth, apud domum cujufdam militis, domini Dunkani de Infula, quod peccatoribus terrorem incutere, et damnatorum fpeciem in die ultimæ refurrectionis valeat præmonftrare. Dum enim quidam in habitu fanctæ religionis perverfe vivens et peffime moriens, utique fententia excommunicationis innodatus, pro quibufdam facrilegiis in domo propria commiffis, diu poft defoffum

corpus in eodem cœnobio plures per nocturnas umbras fenfibili illufione fatigaffet, tranftulit fe filius tenebrarum ad domum dicti militis, ut fidem fimplicium exerceret, et clara luce confligendo deterreret, vel potius occulto Dei judicio qui effent ejus facinore implicati tali indicio oftenderet. Affumpto fiquidem corpore, incertum utrum naturali an aereo, tetro tamen, groffo et palpabili, venire folebat meridiana luce in habitu nigri monachi, et in fummitatibus domorum vel thefaurorum bladi refidere; quem cum viri aut fagittis appeterent, aut furcis tranffoderent, ftatim quicquid maffæ illi damnatæ infigebatur, dictu citius in favillam comburebatur. Eos etiam, qui luctam cum ipfo inibant, tam immaniter profternebat ac quaffabat, quafi omnes artus eorum confringeret. Primogenitus vero domini militis, armiger adultus, in hujus pugna præcipue erat ei moleftus; et cum una vefperarum paterfamilias cum domefticis refiderent prope focum, affuit inter turbas ille funeftus, jactibus et ictibus eos perturbans, cæterifque fuga lapfis folus armiger duellum cum eo aggreffus eft; fed, quod miferabilius eft relatu, craftino interfectus ab eo repertus eft. Quod fi verum eft quod dæmonem in neminem poteftatem accipit, nifi qui porci more vixerit, conjici facillime poteft cur juvenis ifte tali fato finieret.

In fefto quoque nativitatis gloriofæ Virginis [Sept. 8] præcepit rex Franciæ multitudini præparati navigii ut ad Angliam comburendam quantocius properarent; fed protectione divina et procurante mifericordiæ Regina, cujus auxilio, ut fupra memoratum eft, fubjecta eft infula, fubita tempeftate ita procellis vexati fuerunt, ut proprium littus, unde proceffcrant, cum magna difficultate refumere valerent. Et cum tranffretaffent tunc ufque in Angliam mediatores pacis, duo cardinales, et a rege Galliarum obtinuiffent ut nihil moleftum fui adverfus Anglos interim perpetrarent, non eft veritus contra fidem facere, quin potius in reverfos a naufragio crudeliter fæviens, plures illorum, ex confilio fratris fui, morte affecit, redintegratoque mandato, rurfus reliquos ad mare coegit, interminando ne penitus redirent nifi gloriofum fancti Thomæ archiepifcopi et martyris pignus fecum Parifius deveherent. Qui, cum marinos fluctus fua claffe denuo petiffent, ac copia quafi cooperuiffent, non fuerunt tamen aufi de omnibus arenam Angliæ contingere nifi homines

duarum trierum tantum, ficut mihi retulit qui aftitit et oculis eventum afpexit. Harum prior et cæteris copiofior improvifam Doroberniæ villam facile cæde et incendio aggreffa eft, fed de fine operis gavifa non eft; nam de villulis confluentes viri littus præoccupaverunt, et omnes peremerunt, numero ducentos et viginti, et fuppellectilem diviferunt fibi. Alia quoque applicuit apud Hyve, repleta novies viginti armatis et capellas ferreas habentibus, quos Portuenfes duabus tantum navibus aggreffi, citius quam unum miliare confici poffet, omnes morte affecerunt. Et quia, tefte facra pagina, "facienti nequiffimum confilium fuper ipfum devolvetur," accidit adeo fub eodem articulo in Galliæ principibus confpiratio circumventionis. Sed et ille, qui duodecim barones, focios fuos, fuo dolo capi, ut dictum eft, procuravit, jam contra ipfam perfonam regis
fol. 203, b. Angliæ et regni dolum denuo machinatus eft. Profecto miffus a regno Franciæ infidiator venit velut fuga lapfus Angliæ deceptor, et aridam malitiam cooperiens fimulabat fe velle noftris confilium Gallorum detegere. Admiffus eft proinde ad parliamentum Londoniæ, et cum fcrutatus fuiffet fecreta provinciæ, affumptis duobus clientibus, properavit ad mare ut tranfiret. Unus autem fervorum, deteftans facinus domini fui, occurrenti fibi familiari cuidam detexit conceptam verfipellis malitiam, "vade," inquit, "et dic regi quamcitius, quia ad decipiendam Angliam tranffretare feftinamus." Quo nunciante, præventus eft iniquus et detentus, reductufque confeffus eft facinus, et digna mercede tractus eft et fufpenfus. Extitit autem miles vocabulo Thomas de Turbevile, quem exturbavit Dominus in illa die, quoniam nifus eft turbationem inducere Angliæ.

Sexto poft hæc nonas Octobris [Oct. 2] magifter Robertus de Wynchelfe, facræ theologiæ doctor, qui ante creationem fuerat archidiaconus Cantuarienfis, nunc vero ejufdem fedis archiepifcopus, repatrians a Curia cum cardinalibus, et honorifice a rege in fuam diœcefem receptus, cum ingenti apparatu inthronizatus eft coram multis proceribus.

Verum quemadmodum fcriptum novimus caufa ruinæ populi facerdotes mali, fic ruina regni Scotiæ ex gremio proceffit propriæ ecclefiæ, quia dum illi eos feducerent qui ducere deberent, facti funt eis in laqueum et iniquitatis offendiculum, et corruerunt in eis. Nam unanimiter et qui prælationis officio et qui prædicationis functi funt, confiliis et exhortationibus

tam publice quam occulte, aures et animos principum et plebium corruperunt, ut adversum regem ac gentem, qui eos salubriter salvaverat, hostiliter animarentur; asserentes erronee abundantioris esse justitiæ ipsos quam Sarracenos impetere. Mercenarii quoque, non pastores, qui, ad præcedens sancti Laurencii festum [Aug. 10, 1294] legatione gentis suæ functi, quasi negotiatores lanarum ad partes Francorum transfretaverant, ut facinorosum consilium regi eorum detegerent ac ejus auxilio fulcirent; erant autem episcopi Sancti Andreæ et Dunkeldensis, qui, juxta propheticum dictum, "in malitia sua lætificaverunt regem, et in mendacio suo principes." Nam non multo post, remissis litteris per suos domesticos, confidere eos fecerunt in mendaciis, nunciantes se regem Galliæ inclinasse ad libitum, et navigium ingens ventis expositum cum omni copia virorum, armorum, equorum, et necessariorum; in cujus rei argumentum præmisit Sancti Andreæ antistes usque Berwicum arma nova plura ac pretiosa, necnon indumenta pontificalia sumptuosissima, quæ omnia a nautis episcopi Dunelmensis in ipso portus hiatu direpta novimus et ablata. Ad comprobandum quoque quod sanctus Job dixit, "vir vanus in superbiam erigitur, et quasi pullum onagri sic se liberum natum putat," confestim ad istos rumores erectis animis efferata sit gens imprudens in omnes Anglos intra fines suos repertos, cujuscunque essent ætatis aut sexus, conditionis aut ordinis. Nam manus ecclesiastica, quæ graviter molestabat, rectores et vicarios ecclesiarum in Anglia oriundos judicavit privandos, et præfixo termino a patria ejiciendos; sacerdotes vero stipendiarios suspendit, et una cum clericis compatriotis denunciavit ejiciendos. Manus quoque regia religiosos e suis cœnobiis ejecit, et in dignitate constitutos privavit; laicos etiam a domibus propriis extrusit, et bona eorum inventa sub saysina regia sigillavit aut taxavit. Sed et mordax lingua quorundam malorum, qui manu nocere non poterant aut non audebant, lyricas componentes camenas irritationibus et abominationibus plenas, in blasphemiam illustris principis et in ignominiam suæ nativæ gentis, quæ, etsi hic prætermittantur, tamen a memoria posterorum non delebuntur, cum superbia et oppressione prædicta nihil aliud portendebant nisi quod, sicut clamor filiorum Israel in Ægypto pervenit ad Altissimum, viditque afflictionem eorum et descendit ut liberaret eos, ita nunc evenerit istis in diebus nostris.

Hoc revelationes indicant ſuperius notatæ, hoc etiam aperta viſio declarat, quæ apud Berwicum ante ſubſequens natale Domini oſtenſa oculo ſenſibili. Siquidem infantuli literis imbuendi, qui in eadem villa, ut aſſolet hiemali tempore, ſummo diluculo ad ſcholas maturius convolabant, viderunt oculis carnis, ſicut multis poſtea profeſſi ſunt, Chriſtum ultra caſtrum in crucis effigiem extenſum, plagiſque cruentatum, et vultu verſus civitatis habitacula converſum. Quamcumque animadverſionis futuram ſignificaverit, in brevi ſubſequens tempus docebit.

In nocte etiam Omnium Sanctorum [Nov. 1] ſanctus ſanctorum Dominus ſpecie auxilii perjurorum rates Francorum delevit ac perdidit, ut proceſſum eorum ſibi ac ſuis concivibus comprobaret adverſum, et hoc tali modo. Cum enim fradulenti Franci, qui, ut prædicitur, fuerant ante repulſam paſſi, ſecum conſiliarentur quod in tam celebri ſolemnitate, ſicut nec cæteri qui oram maris Angliæ circumhabitant, ſic nec Portuenſes, illo die vellent eccleſiaſticis carere officiis, aliud ſibi aſſumpſere conſilium inſipientiæ, more Nichanoris ſuperbi, qui in die ſabbati jubebat arma capi et negotia regis impleri. Itaque profunda nocte parantes ſe profundum tranſigere pontum, dum humanum devitarent aſpectum Divinum incurrerunt judicium; nam irruptionem meditantes facere in improviſos, ſubito ſenſerunt eos ſanctorum refugio protectos, oborta manu Domini dira procella, quæ eos continuo conturbatos divideret, et quotquot in novies viginti continebantur navibus ad profundum pelagi demergeret, adeo ut nec unus ſupereſſet, qui factum poſteris nunciaret.

Ex præmiſſis et aliis expertus rex Edwardus ex adverſo et poſt tergum inſtare ſibi bellum, et cum jam congregatum eſſet apud Edynburgh tam parliamentum procerum Scotiæ quam concilium prælatorum, palpans ingratorum voluntatem, poſtulavit per internuncium commodari ſibi exiguo quatuor eorum caſtra in anteriori regni parte proſpicientia; videlicet, Berwici, Rokeſburgiæ, Gedewrth, et Edynburch, ad tutamentum indigefol. 204. narum contra adventum alienigenarum. Negaverunt unanimiter ac pertinaciter in hoc, ſicut in omnibus aliis ante poſtulatis; affirmantes ſe in nullo ſibi auxilio prodeſſe. Cardinales quoque, qui, longo itinere confecto, expenſas exhauſerant, petierunt a clero Scotiæ per internuncios modicam de gratia pecuniæ portionem, quæ ad aſſem unam vix per ſin-

gulas ecclefias taxandas fe extenderet; fed et ipfi curialitatem quæfitam inficiantes hoc dederunt in refponfis, columnas illas ecclefiæ non pro fe fed pro utilitate regni regis Edwardi terras et maria tranfmeaffe. Et quoniam fcriptum novimus ab impiis egredietur impietas, hæc omnia perpetraverunt ut odium conceptum proderent fignis, quod non poterant armis; extimantes a fe dominium regis Edwardi poffe exfufflare. Quibus contigit iftud fancti Gregorii exemplum, quod dum anfam folverent nodum ligaverunt. Evenit quippe eis quod et Sedechiæ, tefte Ezechiele, qui ait; "recedens ab eo mifit nuncios ad Ægyptum, ut daret fibi equos et populum multum. Nunquid profperabitur vel confequetur falutem qui fecit hæc, et qui diffolvit pactum nunquid effugiet?"

Poft feftum fanctæ Luciæ [Dec. 13] mortuus eft magnus comes Gloverniæ Gilbertus, vir prudens in confiliis, ftrenuus in armis, et audaciffimus in defenfione fui juris. Cum enim prædictus rex et ab omnibus tenentibus fuis quæfiffit quo warranto quis poffideret, is Londoniæ, præfente rege ac proceribus, extracta enfe, talia intulit refponfa; "ecce garrantum meum, quo jure a conquæftu, tu, rex, a tuis progenitoribus duos obtines Angliæ pedes, et ego qui parentibus meis tertium poffideo pedem." Sic reciffa eft folicitudo quærentis.

Ut autem ceptam hiftoriæ femitam carpam, in fefto fanctorum Vincentii et Anaftafii [Jan. 22] milites et armigeri, qui in nuncio fupradicto fuerant in Francia epifcopis affociati, redierunt fpe vacui et ora conclufi; cornutis illis retro refidentibus, more multorum præfulum modernorum, qui, dum ex ignavia timent propriæ pelli, vel ex lafcivia procurant proprio ventri, fiunt non paftores ovium fed pafti ovibus. Et iftis Scotis quidem repatriandi præcipua neceffitas fuit, quoniam in Gallia reperierunt victualium magnam cariftiam, et in propriis crumenis fenferunt expenfarum penuriam, nec inibi conftituti invenire valebant creditorem cui fe obligarent, nec receffuris dabatur faltem vel una navis qua fe tranfponerent. Cum igitur anguftiati occurriffent quibufdam marinariis de orientali patria Scotiam adire proponentibus, et procuratorem cujufdam burgenfis de Edynburgh comperiffent apud dictos naucleros merces fuas navigio imponere, prece tantum, quia pretium non habebant, vecturam fui et fuorum procuraverunt, fpondentes naulum cum appliciti effent ad

natale ſolum. Sic confudit Dominus ad Caldeos fugientes, hoc eſt ad feroces, unde et Franci nomen fortiti ſunt, gloriantes in navibus, in tantum quod qui fines Angliæ angariare innumera claſſe promittebant nunc lætari poſſent ſi vel unum lembum proprium poſſiderent. Hanc etiam gratiam cum applicuiſſent Berwici ſuo præſtiterunt comprovinciali, cujus inſtitorem habebant comitem, ut ſtatim omnes ejus merces confiſcarentur, pretio novies viginti marcarum vel amplius. Sed et hæc nova attulerunt de Gallia, quod rex Norwagiæ jampridem defunctus fuerat ſine ſucceſſione de ſuo corpore, cui frater ſuus, qui comes antea extiterat, ſubrogatus a proceribus, duxit tunc filiam comitis de Clermunth in uxorem et ſociam.

His deluſi inſipientiis, aliam ſibi adhuc poſuerunt mendacii protectionem. Quia enim, teſte theodocto, "vana ſpes et mendacium viro inſenſato, et ſomnia extollunt imprudentes," dum iſti audirent papam interponere de pace componenda inter Gallos et Anglos, confinxerunt apud ſe et etiam clamaverunt regem Franciæ affirmaſſe ſe nolle paci adquieſcere niſi ea forma, ut unum eſſet pactum concordiæ pro Scotis ſicut pro ſuis; cum tamen in veritate, paribus congregatis apud Cambrun Dominica quadrageſimæ [Feb. 20], nullus ibi affuit qui unum verbum pro eis fecit, prout mihi ore ſuo expreſſit quidam nobilis, qui quotidie ibi pro rege Angliæ præſens extitit, quinimmo plures audivit gentem ipſam deteſtantes uti falſam et ingratam beneficiis a rege Edwardo perceptis. Occaſione hujuſmodi ſomniorum præceptum eſt in capite jejunii [Feb. 16] omnibus ballivis, ut per totum regnum capiant et recondant in caſtellis et aliis tutis locis, ad opus regis Scotiæ, omnes opes Anglorum ubicunque repertas, quinetiam et ipſi homines novo ſacramento deberent aſtringi firmiter tenere et fideliter ſtare in omni neceſſitate cum gente nationis; putantes tale juramentum poſſe obligare, cum et ipſi, vice verſa, abſurdiſſime dixerint ſacramentum ſuum regi Edwardo ex mera neceſſitate factum, ac proinde ex neceſſitate infringendum. Proinde, monſtratis armis et numeratis capitibus quæ apta eſſent ad bella procedere, conclamatum eſt omnibus potentibus, opibus, armis, et viribus, ut in Dominica de paſſione [Mar. 27] parati ſint congregari in exercitu apud Caldenley. Ibi ad ſenſum cernere poſſes veriſſime compleri quod ſapiens ſcribit, "pugnabit cum eo orbis terrarum

contra infenfatos." Profecto enim a termino prætaxato, ac fi elementa vindicarent in adverfarios veritatis, ceperunt nives, pluviæ, ac venti ex euro e regione exercitus illorum adeo ingruere quod alii in villis et domibus laqueatis conftituti ftuporem incurrerent, quo modo femitecti homines fub rupibus et collibus, dumis et arboribus, afperitatem algoris declinare valerent. Itaque ut fidem præftitam prius infringerent, in confiniis Anglorum, iterata vice, cædes et incendia exercuerunt in hebdomada de paffione [Mar. 27—Apr. 2], quibus alii provocati navigio aggreffi funt in vigilia palmarum [Mar. 26] Laodoniam, et villas maritimas combu- fol. 204, b. rentes, ampliorem eis intulere jacturam. Videre poffes in facro die parafceves et vigilia pafchæ [Apr. 1, 2], præfagium futuræ ftragis geminatæ quæ accidit confequenter bis in fexta luce, cum certe nubes iracundiæ totam terram operiret Laodoniæ, tam denfa, tam aquofa, et olefacto fœtida, ut tranfeuntibus arceret afpectum ad decem paffus diftantiam. Hæc ad vefperam refoluta in ventum urentem et imbrem ingruentem, per totam noctem et diem fequentem tam moleftam fecit itinerantibus viam, ut tæderet afpicientibus ad feneftram.

Relatum eft in remotis tunc archiepifcopum Eboracenfem Johannem in Domino obdormiffe, cujus loco Henricus de Neuwerke electus eft, ejufdem ecclefiæ decanus.

Per idem tempus accepimus quod hebdomada pafchæ [Apr. 3—10] in Vafconia extitit diriffimus conflictus. Nam Francis hinc et civibus Burdegaliæ inde Anglos infeftantibus, dum multi ruerent, multi fauciarentur, manus fuperior noftris accidit, in tantum ut, hoftibus terga vertentibus, extra captivos triginta nobiles figniferi morti fint dati, et in loco fratrum Minorum fepulti. Claffis quoque Portuenfis, quæ illuc deftinata fuerat, integro numero et omnes fani ad propria funt reverfi. Capta eft tunc a noftris pars dictæ civitatis, exterius videlicet vallum, duce exercitus domino Edmundo fratre regis Edwardi, cum comite Lincolniæ et aliis qui, ut dicitur, completum feciffent inibi negotium, nifi dilatio ftipendiorum coegiffet eos diftrahere exercitum. Quæ cum innotuiffent regi Edwardo apud Strivelyn tunc exiftenti, tranfmitti præcepit eis copiam tam bladorum quam nummorum.

Inde ad fubfequens feftum nativitatis fancti Johannis [Jun. 24] vidimus

nuncios de Vafconia venire folemnes, tam religiofos quam milites feculares perplures, annunciantes Angligenas totam terram occupaffe, et omnes incolumes exiftere.

EXPLICIT LIBER OCTAVUS, INCIPIT NONUS.

ANNO DOMINI M.CC.XCVI.

Jam ad nonam hujus operis incifionem tam animum quam ftylum applicantes, quæ et ratione amovendi faftidii et inchoatione novi feculi novum exigit condere libellum, hoc primum ac præcipuum attendimus fanctiffimi Gregorii faniffimum documentum, "iniquorum," inquit, "potentia flori fœni comparatur, quia eorum carnalis gloria dum nitet cadit, dum apud fe extollitur repentino intercepta fine terminatur." Hoc Albanactis accidiffe anno Domini M.CC.XCVJ., qui utique fuit bifextilis, eorum evidens demonftrat elatio. Siquidem cum femper retroactis feculis fceptro fubjecti fuerint Anglicano, (quodque fæpe infringentes refpuerunt principem fibi ab eis delegatum, multotiens etiam rejecerunt non folum a regio confilio vel minifterio, verum etiam a folo Saxonum confortium, ficut præmiffa chronica perhibent,) nunc in offatum odium repedantes, poft fugationem omnium aulicorum, quos dominus Johannes eorum rex fecum adduxerat, aliud novi facinoris addentes, eum qui caput erat populi, non permittunt aliquid condere ratum, nec alicubi fe convertere ad libitum, fed, cuftodibus nocte et die adhibitis, tanquam fugitivum arcent, ut nec adire liceret regis Edwardi colloquium cum tamen citaretur, nec ei poffet fuum fignificare beneplacitum. Auxiliis etiam, ut prædictum eft, et armis fruftra confifi, diffinierunt regem ac prolem domi refidere, et fe campo certaminis committere, et ob hoc blada ac beftias provifionefque cæteras undecunque diripientes inftauraverunt caftra fua, principalemque regni portum et burgum Berwici munientes auxiliatores forenfes adduxerunt, non advertentes divinam quæ eis imminebat iram, qua congregati funt quafi greges ad victimam, et fanctificati in pafchate ad diem occifionis. Denique, cum deberent inftructi effe Deum timere periculo principis fui poftremo defuncti, quem vice omnium terribiliter percuffit, deinde ipfi genti decennio dedit locum pœnitentiæ, et ipfi eo abuterentur in fuperbiam,

quotidie in deterius addentes prævaricationem, nihil remedii ſupererat niſi quod ſapiens dicit, "neceſſe erat ſupervenire interitum exercentibus tyrannidem." Cujus ſignum ego peccator, qui hæc geſta ſcripſi, tale a Domino revelante accepi. Siquidem paulo ante futurum infortunium cum, die Dominico, ſynaxi perſoluta, membra quieti commendaſſem, depreſſiſque ſuperciliis ſoporem deſiderarem, vidi virum per totum candidum et alatum, quem ſtatim concepi eſſe angelum, geſtantem in dextra gladium evaginatum, qui ab extremitate domus progrediens uſque ad alteram, et forulis ſtudiorum, quibus libri fratrum recondebantur, minacem vibrabat enſem, deſignans hoc indicio quod deinde vidi oculo, librorum, indumentorum, et utenſilium fratrum celerem quin potius ſceleratam direptionem. Juſtorum ſiquidem vita ſæpe atteritur in peccatorum pœna, et dum illos cruciat iſtos purgat.

Verum antequam inceptum hiſtoriæ alveum perſcrutemur, in eodem die biſextili, videlicet, in feſto ſancti Matthiæ apoſtoli [Sept. 21], apoſtolicus et æquus vir papa Bonifacius, ſecundo ſuæ creationis anno, decretalem edidit epiſtolam, "Ad perpetuam rei memoriam," etc., reprimens inſatiabilem principum rapacem cupiditatem in rerum eccleſiaſticarum extorſionem ſemper intentam, in contra agentes laicos gravem excommunicationem intorquens ac interdictionem. Eccleſiaſticos vero ſine reſpectu omnes depoſitioni ſubmittens et privationi, quicunque principibus aliquod datum, ſubſidium, mutuum, aut portionem aliquam taxatam de proventibus eccleſiaſticis præter aſſenſum ſedis apoſtolicæ præſumerent conferre. Sed et aliud edidit edictum animabus utillimum quarto kalendas Aprilis [Mar. 29] ejuſdem anni, "Ad perpetuam rei memoriam," indicens indiſtincte et univerſaliter quibuſcunque eccleſiaſticis curam animarum gerentibus ſuorum officiorum et locorum paſtoralem exercere reſidentiam, addens delinquentibus pœnam privationis beneficii, quicunque per integrum menſem repertus fuerit a ſibi aſſignata eccleſia elongari.

Itaque cum dicat a Deo edita Scriptura, quod "facienti nequiſſimum conſilium ſuper ipſum devolvetur et neſciet unde veniet ei," vir illuſtris fol. 205. Robertus de Ros, multorum prædiorum poſſeſſor, cum putaret proſperum affuturum, contra fidem acceſſit ad æmulos regis Angliæ, denudans eis ejus ſecreta, et ſpondens ſubſidia. Quo comperto, rex in ejus caſtro apud

Werche Dominicæ resurrectionis gaudia solemniter peregit [Mar. 25], et sic capitaneis Berwici deditionem suasit, promittens eis incolumitatem corporum, integritatem opum, meliorationem legum et libertatum, remissionem injuriarum, tantum ut propriæ consulentes saluti, gratiam oblatam non parvipenderent. Illi, e contra, peccatis contenebrati, auxerunt contemptum, et per tres dies, eo præstolante, nullum sponsioni tantæ dedere responsum, quinimmo advenienti regi quarta die [Mar. 29] personaliter et amicabiliter eos alloquenti geminam irrogaverunt contumeliam. Nam qui in eminentioribus consistebant, denudatis posterioribus, regi et suæ genti conviciabantur; alii ad classem in portu regis præceptum exspectantem ferociter accurrentes quosdam nautarum trucidaverunt. Mulieres etiam eorum, ignem et stipulam afferentes, naves succendere molitæ sunt. Comperta perinde perversorum obstinatia, exercitu applicato, quasi sine vi subacta est perfidorum superbia, et civitas ab hostibus occupata, divitiisque perplurimis direptis, spatio diei ac dimidii perempti sunt ex utroque sexu, quidam cæde quidam incendio, non minus quindecim millibus, residuis usque ad parvulos perpetuo exilio eliminatis. Princeps tamen clementissimus humanitatem quam obtulerat vivis demonstravit exstinctis; nam ego ipse ingentem virorum multitudinem ad prostratorum corpora humanda destinatam, qui omnes de fisco regis, licet ad undecimam operari cepissent, singulos pro mercede denarios erant recepturi. Peracta sunt hæc tertio kalendas Aprilis [Mar. 30], feria sexta in hebdomada sacra paschæ, Deo ordinante pœnam culpæ correspondentem. Nam feria sexta in hebdomada de passione, aliqui de exercitu Scotiæ primam irruptionem fecerunt in Angliam, cæde et incendio villas quasdam rurales et cœnobium de Carham depopulantes; et ipsi burgenses perjuri, malitia indurati, in odio fraterno communionem summæ caritatis ad sui perditionem in pascate sine timore perceperunt. Proinde in proposito libet id assumere, "dies diei eructat verbum," scilicet, vindictionem, "et nox nocti," id est, flagellum pœnæ flagitio culpæ indicat scientiam. Ad hæc, quia teste Chrysostomo, malitia aliquando confunditur ratione, corrigitur nunquam eorum maxime qui proposito malo non ignorantia peccant; ideo insani homines aliam sibi assumpserunt insipientiæ audaciam, et sexto idus Aprilis [Apr. 8] impetum in finitima Angliæ facientes duplici acie et ex diversa parte eam infestant:

Gawalenſes per Cumberland, duce comite de Boghan, tota virtus tyronum ac juvenum per Reddiſdale aditum ſibi facientes, in quo excurſu omnem gentilium rabiem crudelitate ſuperantes, cum ſortes et adoleſcentes qui effugerant comprehendere non poſſent, in decrepitos, et anus, ac mulieres in puerperio decubantes, nec non in parvulos bimos aut trimos, arma adhuc nova cruentaverunt, tyrannidem non tyrocinium frequentantes, in tantum ut parvulos ad menſuram palmæ lanceis tranſfoſſos in aerem ſuſpenderent, ubi animas exhalantes ad æthera avolarunt. Eccleſias dedicatas combuſſerunt, feminas Deo ſacratas, maritatas etiam juvenculas, in loco ſacro ſicut alibi corruperunt, poſt expletam libidinem aut interficientes eas aut ſpoliantes. Aggregaverunt etiam turbam clericulorum in ſcholas de Auguſtaldia, et, foribus oppilatis, ignem in maſſam illam Deo candidam impoſuerunt. Deſtructa ſunt per eos tunc tria cœnobia ſanctorum collegiatorum, Lanercoſt, canonicorum regularium, et Auguſtaldia, ordinis ejuſdem, ac monialium Lambelei, quorum omnium utique vaſtatio non modo imputari poteſt virtuti prœliatorum ſed ignaviæ prædonum, qui exiliorem patriam aggreſſi ſunt, ubi nullam contingeret invenire reſiſtentiam.

Quia vero ſolius Dei eſt de peſſimis elicere optima, referam hic duo ædificationis cauſa, plerique quippe perfidi in titulo Chriſtianitatis bonis volunt ſimiles haberi, non re ſed ſpecie. Hæc ex iſtis præ manibus probari poſſunt; nam cum ſcirent ſe ſceleratiſſima apud præfatas moniales perpetraſſe, petierunt in fine a ſacerdote miſſam ſibi celebrari. Ille, ut puto, metu magis quam aliter allectus, ſacra miniſteria uſque ad Confectionem exſequtus eſt, at panem cum palpare et benedicere ſe ſperavit, ſubito evanuit. Is, verecundiam ſuam tegere volens, aliam hoſtiam arripiens conſecrare voluit, ſed inter digitos contrectantis diſparuit. Sic temeritate ejus repreſſa et vindicta Dei intellecta, omnes aſtantes, ut male conſcii, aufugerunt.

In eccleſia vero Auguſtaldenſi, quam inclytus Domini archipræſul exſtruxit ſanctus Wilfridus, repoſita erant ſcrinia plura ab antiquo ſanctorum patrum pignora reſervantia, quorum dignitates et opera pertractat ſanctus Beda De geſtis Anglorum. Ipſa vero baſilica Romano opere inſignita, ad honorem mitiſſimi apoſtolorum ſancti Andreæ ac ſpiritualis

patroni Scotorum, beati Wilfridi ministerio exstitit dedicata. Et cum arcere temerarios deceret tam sanctorum magnificentia quam religiosorum cœnobitarum reverentia, insani supradicti, nec ista aliquid æstimantes nec Dei cuncta cernentis timorem curantes, barbara feritate flammis ædificia sacrata destruentes, res ecclesiasticas repertas rapientes, mulieres etiam humiliantes ibidem ac demum transfodientes, nulli ætati, conditioni, aut sexui parcentes, ad hoc tandem perfidiæ signum proruperunt ut reliquias sanctorum thecis reconditas despecte in ignem dejicerent, laminas auri vel argenti ac gemmas detraherent, caput quoque imaginis sancti Andreæ figuram prætendentis cachinnose amputarent, præcipientes ut ad suum solum conculcandum inde recedens remearet.

Per idem tempus auditus est a fide dignis auribus clamor in summo æthere, ter vindictam expetens de iniqua gente, qui, qualiter in auribus divinis personuit, infelices illius populi eventus demonstrabunt in proximo subsequentes. Nam homines ignavi patriam propere repedantes, divina eos urgente ultione, aliud sibi assumpserunt consilium insipientiæ, ut diversis agminibus altera pars sui exercitus angustum introitum Laodoniæ, altera vero confines terminos Vallis de Tyvioth custodientes, exercitum Anglorum ulterius procedere volentem inter se arctatum includerent, et hinc inde conciderent. Hujus rei causa, undecimo kalendas Maii [Apr. 21], comes de Marre et alii cum electa juventute tyronum venerunt apud Dunbar, præsidium istud pro receptu habere volentes; et cum deprædassent loca adjacentia, villam incendio tradiderunt, ac castrum obsederunt. Sed cum intus deesset valida manus, comitissa cum familiola sua ac fratre comitis duobus diebus locum defensavit. Adversarii autem proditioni comitis obtendentes, eo quod propter fidem conservandam parti regis Angliæ se contulisset, persuaserunt mulieri honestum secessum, ac sic quarto diluculo [Apr. 25] intraverunt municipium, habentes ducem belli virum nominatum et in armis expertum, dominum Ricardum Sywarde. Et cum influxissent, quasi greges in caulam, statim circumsepti sunt terra ac mari ante vesperam, quasi congregasset eos Deus ad inimicorum suorum victimam. Audita eorum obsessione, promulgata est citatio ex omni parte Scotiæ, ut maturius convenirent pro suæ gentis liberatione; insuper statuitur dies campestris pugnæ in mensis Maii capite. Nec solum manus

fecularis fed et ecclefiaftica gladium extrahens toxicatum, primo præcepit fub pœna fufpenfionis omnibus curam parochialem gerentibus omni die Dominico in præfentia plebium in principem Angliæ ac præfulem Dunelmenfem Antonium folemnem fulminare fententiam, clero concinente, "Deus laudem ne tã." Deinde, non tantum adhortando fed etiam armis dimicando plures ordinati dinofcuntur prœlio interfuiffe.

Verum quoniam veritas femper invicta manet, et tamen femper præfumet fæva perturbata confcientia, cum cernerent florentem juventutem et robor fui exercitus intra mœnia federe obfeffos, ftatuerunt repentino terrore obfidionem folvere, et fubito eductos fuæ aciei unire. Itaque, quinto kalendas Maii [Apr. 27] et feria fexta, quæ eis fecundo fuit infaufta, hora nona, dum comes Warenniæ et vix quinta pars aciei regiæ fe ad difcubitum præpararent, fupervenerunt fuperbi in fupercilio montis declivi, æmulos ad congreffum provocantes. Et cum effent agmina eorum ordinate congefta ac multitudine fortia, priufquam poffent manu contingi, citius fumo refoluta funt ac difperfa, ferociffimis eorum prius in fugam verfis. Nam pedites eorum pertinaciter ftetiffent fi equites non adeo propere calcibus pugnaffent; et quia non in multitudine exercitus fed de cœlo victoria eft, contueri poffes in conflictu illo quod Dominus promifit populo electo, "per unam," inquit, "viam venient contra te, et per decem fugient." Cæfa funt itaque non minus decem mille de perjuris, et aliqui tonforati poftea inter mortuos funt reperti; cum tamen omnino nullus de Anglorum parte cecidit, excepto uno incauto milite. Pugnam hanc adverfus veritatem excitatam fuprema veritas terminaffe videtur, quæ fe dicit veniffe in mundo feparare hominem adverfus patrem fuum. Ibi enim videres ex eadem gente contra patrem filium arma capere, et fratrem conterminum fuum gladio necare. Ex his cepit judicium adverfus obfeffos agitari. Ipfi, enim, ignem pro figno in cacumine caftri accenderant, intimantes fuis quomodo improvifis et quando poffent moleftiam inferre. Aliis igitur ad fodiendum, aliis ad aggerem componendum animo concitatis, quo murum ferociter infigere poffent, qui intus erant mente confternati ftatim fe reddiderunt in craftino regiæ voluntati. Capti funt ibi et per diverfa loca Angliæ cuftodiæ mancipati ex nobilibus comites quatuor, de Marre, Menteth, Athoil, et Ros, nec non et alii fexcies viginti et

quatuordecim, inter quos erant barones plures, milites viginti, armigeri quaterviginti; pedites vero ibi reperti ſunt treceni, quos rex retinere noluit ſed, ſacramento præſtito, liberos dimiſit, quibus et conductum dedit, quouſque ultra caſtrorum locum progredirentur, quod multum profecit ad pietatis ejus commendationem, etiam in faucibus inimicorum.

Sub hoc tempeſtuoſo tempore dominus epiſcopus Dunelmenſis ſeiſiri fecit omnes terras domini Johannis de Bailliolo, quas tenuit de feodo Sancti Cuthberti, inter quas apud Caſtrum Bernardi, depoſitum ejuſdem Johannis, octuaginta octo eductum de ſqualore tonderi fecit, et, veſte mutata, libertati reſtituit, inſuper terras ſibi direptas ei reſtitui fecit. Hæc omnia Chriſtianam affectionem comprobant in Anglis, qui, contra retributionem malivolorum, gratis reddunt bona pro malis.

Ipſo anno apoſtolicus Bonifacius ſtatuit ac promulgari fecit ut, per univerſalem Chriſti eccleſiam, feſto ſingulorum apoſtolorum et evangeliſtarum nec non quatuor doctorum, duplicia celebrarentur. Edidit et aliud contra canes ad vomitum revertentes, ut nullus religioſorum Prædicatorum, Minorum, Heremitarum Sancti Auguſtini, nec non quorumlibet Mendicantium electioni, poſtulationi, proviſioni, ſeu vocationi de ſe factæ in diſcordia ad aliquam extra adminiſtrationes ſui ordinis prælaturam parare poſſet aſſenſum. Et pro quamvis ſi magiſtri, miniſtri, vel priores generalium ſuorum ordinum, aut inferiorum ſuorum prælatorum, licentia vel aſſenſu accedant abſque licentia ſedis apoſtolicæ ſpirituali, irritum diſcernit et inane, ſive ſcienter ſive ignoranter, ſecus a quoquam fuerit acceptatum. Ob hoc, ut æſtimo, unus de clero, ſatis ludibundus vel forte indignabundus, verſus facetos inferius annotatos finxit, et latenter affixit oſtio cameræ domini papæ. Et ſunt hi verſus;

Papa Bonifacius modo, ſed quondam Benedictus,
Nomina bina bona, tibi ſit decorus amictus.
Ex re nomen habe, benedic, benefac, benedicte;
Aut hæc perverte, maledic, malefac, maledicte.

In feſto Sancti Barnabæ apoſtoli [Jun. 11] accidit memorabile pro Walenſium tergiverſatione nominandum. Etenim, cum dominus Ed-

wardus rex cum grandi exercitu obsideret sublime castrum de Edynburgh, machinis pergrandibus ad saxa jacienda circumquaque locatis, et intra trium dierum ac noctuum spatium septies viginti et decimum octavum lapidem jactu tecta castri fortiter conquassasset, in memorati festi vigilia accidit cursorem suum velocissimum, et quem æstimabat fidelissimum, Wallensem quemdam, cui, commendatis pluribus epistolis ac soluto bravio, præcepit ut citissime versus Londonias explicaret vias. Is dicebatur nomine Lewyn, eventui suo congruenti, quod Anglice sonat Lefwyn. Continuo enim ingressus tabernam quicquid in sumptus accepit itineris consumpsit in voracitem ventris. Mane diei festi, quod erat in luce Dominica, ridiculum facturus Anglis, jubet socio suo peltem ante se portare, asserens se non inde discedere priusquam impetum castrensibus dederit. Accedens autem cum balista ante fores, inclamavit custodes murorum ut sibi restem demitterent, qua introductus secreta eis suorum adversariorum omnia denudaret. Constabularius castri, ut mihi asseruit, tunc vacabat gentationi cum pseudo ille subintrans ante eum sistitur, pyxidem cum regalibus epistolis manu prætendens. "Ecce," inquit, "domine, secreta regis Angliæ, scrutate et videte; mihi quoque partem muri tradite defensandam, et cernite si sciam quatere balistam." Cum vero cæteri vellent igitur sacramenta detegi inhibuit qui præerat, et statim in eminenti loco stans acclamavit fortiter transeuntes quatinus notum facerent in curia regis proditorem suum eos qui deintus erant sollicitare de fraude, cui nulla ratione contra fidem vellet assensum præbere. Ad hunc rumorem continuo affuit dominus Johannes Dispensator, cui, intimato per ordinem eventu, demittimur per funem deceptor cum litteris indemnatis, ac regi discumbenti illius deprehensio ac modus manifestatur. Princeps vero, qui multum veritatem amabat, "gratulabundus pronuncio per Deum," ait, "fidelitas illius veracis viri me vicit; jubite ut deinceps nullus conclusis illis exquirat damnum, nulla machinarum contra eos fundat saxum." Sic sopita est regis ira, qui prius juraverat omnes vita privandos. Sic somnum susceperunt palpebræ eorum, qui vigilaverant per triduum, quorum plures pro sua salute fecerant votum quod continuant in perpetuum. In crastino, ex indulgentia regia, miserunt obsessi nuncios ad regem Johannem apud Forfar commorantem, denunciantes statum,

fol. 206.

poſcentes auxilium, qui ſuccurrere non valens, permiſit unumquemque proprium providere commodum. Sed ne pœnam Lewyn, prædicti prævaricatoris, ſileam, ſtatim deprehenſus, judicatus, tractus, ac ſuſpenſus eſt ſolemni patibulo, pro ejus ſcelere exſtructo. Hoc exemplum hic inſerui ut ſapiens ſubterſugiat familiaritatem fraudaulenti.

Pendente nunciorum relatione rex Edwardus dimiſit exercitum obſidentem, et cum paucis profectus uſque Strivelyn, ubi, ob ejus metum caſtrum vacuum reperit, clavibus ſuper fores apertos pendentibus, et incarceratis ejus miſericordiam flagitantibus, quos continuo juſſit libertate donari.

Itaque, abſente rege, poſt quindenam obſidionis redditum eſt Caſtrum Puellarum in manu domini Johannis Diſpenſatoris, locus qui nuſquam in antiquioribus geſtis legitur prius expugnari propter ſui eminentiam ac firmitatem, qui, a conditore ſuo monarcho, rege Edwyno, Edwyneſburgh dictus eſt antiquitus, ubi, ut dicitur, ſeptem filias ſuas poſuit conſervandas.

Quum autem hoc fuerat regi ſuo definitum a Scotis, ut nec in prœlio compareret nec paci adquieſceret, ſed ubique fuga lapſus latebras ſoveret, e contra rex Edwardus animum obfirmavit ut nec pelagus eum abſtraheret, nec montes aut ſaltus abſconderent, quin potius terra ac mari circumvallatum apud Kinkardin pronum ad voluntatis ejus arbitrium uſque Munros properare coegit, ubi ſuo juri regio renunciavit, et perfidorum expertus conſilium paſſus eſt peraevum diſpendium tam honoris regii in Albania quam patrimonii paterni in Anglia. Nam Londoniis miſſus cum unico filio honeſtam vitam agit ſed privatam, contentus ſtipendiis de fiſco regis ſibi erogatis. Patrata ſunt hæc divina proviſione in craſtino tranſlationis ſancti Thomæ martyris [Jul. 8], promerente peccato parricidæ, Hugonis de Morvilla, de cujus ſemine deſcendit iſte acephalus; quoniam ſicut ille ſanctum Thomam punivit in capite, ſic deinceps nullus de ejus progenie exſtitit a quo non fuerit tranſlata aut capitis diſcretio aut terrena poſſeſſio.

Accidit etiam eodem die anniverſarium domini Alexandri, regis Scotiæ ſenioris, qui ex altera germana filia deſcendit David illuſtris comitis, ultra quem non proceſſit ex illa ſorore legitima ſoboles regalis ſeminis regi ſuo Edwardo, qui ſolus poſt Willelmum Baſtard factus eſt totius inſulæ monarchus. Competere videtur hæc Scotiæ ſucceſſio non tantum jure

prœlii aut forisfacti quantum jure propinqui sanguinis ad sanctam Margaretam, cujus filiam traduxit Matildem rex Angliæ Henricus senior, heres, sicut declarat scriptura superior. Ipso die deditionis exhibuit rex Edwardus convivium permagnificium omnibus proceribus et plebeis; sed quia in hac vita lætis admixta sit tristia, recepit eo die rex nuncia de morte fratris sui in Vasconia, domini Edmundi, strenui militis et proceri, qui socialis extitit et jocundus, largus ac pius. Fertur causa mortis ejus defectus exspensarum cum adesset sibi stipendiariorum militum manus valida, sed pecunia parva. Reliquit is superstites duos ephebos juvenes, Thomam et Henricum, de regina Navarræ susceptos; quorum senior cum tota hereditate suscepit matrimonio unicam filiam domini Henrici comitis Lincolniæ, qui tunc habuit comitatum Lancastriæ et Ferrers ex parte patris, et ex parte uxoris Lincolniæ et Salesbiriæ. fol. 206, b.

Per idem tempus accidit Parisius in Secana mira et insolita inundatio, præsagium fortassis futurorum, sicut superius tactum est accidisse in Tweda. Nam subito, dum non sperarent homines sed in stratis suis lascivirent, venerunt fluvia et flaverunt venti ac subruerunt utramque pontem civitatis in profundum, cum omnibus contentis, ubi constat exstitisse ædificia amœniora, mercimonia pretiosiora, prostibula sumptuosiora, et juxta Apocalypsim una hora destitutæ sunt tantæ divitiæ, quinpotius deliciæ ac lasciviæ, ita ut aptissime eis conveniat istud Hieremiæ, major effecta est iniquitas populi Parisiensis peccato Sodomorum, quæ in momento subversa est, nec ceperunt in ea manus. Constat certe istos sic Dominum offendisse ut caderent puniti, non tantum propter se sed in correptionem gentis suæ, cujus superbiæ sequela subversio est morigeratæ fidei per orbem; dum speciem pietatis habent virtutem vero ejus abnegant, sacramenta exsufflant, Verbum vitæ carnem factum cum virgine matre flatu facilius blasphemant, peccatum suum solemnius quam Sodoma prædicant; et juxta dictum sancti apostoli Judæ, carnem maculant, dominationem spernunt, majestatem blasphemant. Hæc virgo virginum dire, ut æstimo, meditatur in eis vindicare, quæ inter amnes illius civitatis habitans plura signa salutis in illa gente operata est, præcipue in ignis infernalis exstinctione, ubi nullus curatione dignus nonum diem præterit desolatus.

Referam ob virginis gloriosæ reverentiam quod superiori tempore conti-

git, anno decimo coronationis regis Edwardi, tunc quidem revelatum, necdum tamen rerum veritate consummatum. Siquidem gens illa convulsa ac dilacerata, Walensis dico, dum vindicare se in Anglos credunt antiquo livore agitati, semper sceleris sui pœna in deterius ruunt. Ea propter cum conarentur, duce quodam David, regno regis Edwardi excitare molestiam ac ejus gratiam in inimicitiam convertere, convenit princeps industrius populum, et profectus contra hostes apud Worcestriam se et suorum progressum gloriosæ virginis tutelæ multis oblationibus ac consecrationibus commendabat. Annuit statim regina virtutum petentis voto, et clerico ecclesiæ sanctæ Mariæ de Scropesbiry, nomine Johanni, una noctium dormienti astitit, literamque clausam et sigillo impressam supra ipsius pectus propria manu deposuit; cui et sic præcepit, "surge mane, et litteram tibi porrectam regi Edwardo, apud Wygorniam commoranti, defer ex parte mei; sciens quod non fraudabit te digna mercede." Qui evigilans sicut sibi visum fuerat ita veraciter litteram reperit, injunctum sibi nuncium recoluit, sed propriam exiguitatem perpendens iter arripere titubavit. Iteratur sibi mandatum, adjicitur emolumentum. Is habens charissimum sibi sodalem, clericum quemdam, I. nomine de Houtoun, qui nunc existens de ordine Minorum seriem istius eventus constanter asserit, "rogo te," ait, "comitem fieri mecum usque Wygorniam, habeo enim aliqua in curia regis expedienda;" sed cum de sacro beatæ virginis oraculo nihil sibi detegeret renuit ille rogatus, nesciens quid causæ subesset. Tertia proinde vice virgo, triclinium sanctæ Trinitatis, torpenti servulo apparuit, de inobedientia increpavit, et in pœnam delicti mortem ei celerem ac repentinam adesse prædixit. Quo territus testamentum condidit, exsecutores instituit, de cœlesti littera celerius festinanda quam maxime ipsos astrinxit, ac sic subita nece recessit. Non est inventus qui auderet se regis conspectui offerre nisi unus scissor satis tenuis, qui tamen benigne a rege receptus non vacua manu recessit; sed cum in sua camera ante caminum litteram intellexisset perlectam, tertio genu flectens, terram deosculans, ac gloriosæ virgini gratias referens, "et ubi est," inquit, "ille clericus, hujus nuncii bajulus, quem mihi commendat sermo virgineus?" Attornato ejus respondente quomodo obierit, rex satis condoluit. Quid regina gloriæ tunc ei spoponderit nondum plene innotuit, nisi hoc solum, quod tunc et

ſemper deinceps de ſuis æmulis proſpere triumphavit, ac ab illo die uſque nunc ſolemne jejunium panis et aquæ omni ſabbato ob amorem adjutricis ejus continuavit, inſuper et Londoni in laudem ejuſdem Dei genitricis operoſam ac ſumptuoſam eccleſiam, quæ necdum perfecta eſt, exſtruere inchoavit.

Ut autem ad propoſitum revertar, poſt Johannis de Balliolo, ut dictum eſt, deditionem, rex Edwardus præconizari fecit ut per totum ſuum tranſitum nullus rapinas exerceret nec incendia, quin potius victualia neceſſaria juſto pretio compararet. Deſcendit deinde in Marre, ad villam mercatoriam Aberden, ubi ſubdoli nuncii regis Francorum quodam portu appliciti deprehenſi ſunt et adducti ante ejus conſpectum, habentes multa paria litterarum tam regi Scotiæ quam ſuis proceribus deſtinatarum. Quibus cum valuiſſet doli vices reddidiſſe, compeſcuit tamen volentes ipſos lædere, reſignatiſque eorum litteris quæ detectæ fuerant, miſit propero curſu partibus Londoniæ, ut viderent et alloquerentur regem quem quæſierant, ac comperta narrantes per aliam viam reverterentur in patriam unde venerant.

Progreſſus eſt ulterius animoſitate regia in partes inſtabilium Moraviæ populorum, ubi poſt Arthurum nullum in antiquariis reperies permeaſſe, ut montes et ſilvas ac ſaxa prærupta, quæ indigeni ſolent reputare quaſi caſtra, diſperſis agminibus, perluſtraret. Hæc omnia quanta pietate, quanta frugalitate profecutus ſit, teſtantur ejus remiſſiones, condeſcentiones, munera, ac feſta. Subjugata omni terra rediit Berwicum in octavis aſſumptionis [Aug. 22], ubi iteratum eſt hominium gentis Albaniæ erga dominum regem Angliæ ac ſucceſſorem ejus filium, et etiam per cartam cum omnibus procerum ſigillis denuo redintegratum, inſuper et tactis duabus portionibus Dominicæ crucis ſolemni juramento exſtitit confirmatum; ſed non fol. 207.
profuit eis ſermo juriſjurandi, non admixtus fidei in his quæ profitebantur, ſicut evidentia eorum geſta ſub ſequenti anno pateſecerunt. Accidit etiam in craſtino aſſumptionis [Aug. 16.] lætum quiddam noſtris, ſuccurrente auxilio glorioſæ virginis; nam dum Portuenſes deduxiſſent milites ac pedites in Vaſconiam tendentes, in alto pelago occurrerunt trecenis navibus ex Hiſpania cum multis pretioſis ſarcinis Franciam petentibus; dato noſtrorum congreſſu, qui non habebant niſi quater viginti rates, omnes fugam

inire compulerunt, direptis ex eorum claſſe viginti et octavo navibus et decem trieribus; in una autem trierum repererunt ſex decies viginti dolia vini. In teſtimonium igitur victoriæ a Deo datæ, medietatem vini deſtinaverunt militibus in Vaſconia decertantibus; alteram pro benedictione attulerunt Londoniam, de qua bibit qui mihi retulit vir fidelis ſermone et expertus in religione. Hujuſmodi eventus illis apertius ſunt referendi qui exhilarantur in vanis et inexperti cœleſtium frivolam putant ſuperum fruitionem. Rari enim reperiuntur in noſtro ſeculo qui dulcedinem divinæ revelationis guſtare merentur, non propter Dei parcitatem ſed propter palati ſpiritualis infectionem. Nam cuidam virgini ſacræ, anachoriticæ vitæ diu deditæ, accidit ſuperna quædam revelatio hoc anno non reticenda.

In territorio quippe de Sropeſbiry, ſexto ab urbe miliario, habitat illa ſancta anus, Emma nomine, ſanctorum aſſueta viſitationibus, quæ in ſolemnitate ſancti Franciſci [Jul. 16], cui plurimum afficitur tam ob ſancti meritum quam ob ipſius ordinis quem geſtat habitum, cum in vigilia ſancti [Jul. 15] duos illius ordinis fratres recepiſſet hoſpitio, media noctis hora qua fratres ſolent Deo laudes pſallere excuſſit ſe ſtrato ſancta mulier, pio corde recolens quam pro ſe ipſa ſicut obligaretur quæ tali feſto recluſa effecta eſt, et quantus honor per diverſa mundi climata ſancto exhibitus eſt. His accenſa in animo ancillam vocat, lucernam afferri jubet pro matutina laude, quam bis allatam et collocatam in altari oratorii ſic repentinus flatus exſtinxit, ut nec tepor lychni remaneret. Patronus vero illius eccleſiæ eſt præco Chriſti et plus quam propheta, cui incluſa ſpeciali ſubjecta amore plures, prout patebit inferius, amici Chriſti experta eſt familiaritates. Igitur cum miraretur lucernam ſic ſibi ſubtractam, aſpexit radium ætherei luminis advenientem per oratorii ſui feneſtram baſilicæ conjunctam; qui ſupra ſolis virtutem rutilans facies puellarum ejus, quæ in remotiori ædicula jacebant, decore cœleſti venuſtabat, ipſis nihilominus puellis illachrymantibus ob lætitiam cœlitæ illuſtrationis. Affuit Prior ut teſtimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum; lucerna ardente et lucente et ſtupentem demulcente feminam, "ecce," ait, "confeſtim habebis miſſam." Is ſanctus, cum ſæpe appareat huic Chriſti famulæ, ſignum tenet in manu rotulum, officii ſui indicium, in quo per ordinem continetur ſacrum Dei evangelium, "In principio

erat verbum." Poſt enunciationem Baptiſtæ ſtatim ſecutus eſt fulgor adeo ſuperexcellens, ut ſenſum humanum, niſi gratia præventum, potius retunderet quam promoveret, in quo cum admirabili fragrantia affuit mater æterni luminis præclaro circumdata tabernaculo, in teſtimonium, ut æſtimo, quod Is qui creavit eam requieverit in ipſius tabernaculo; et ejus felicem adventum comitati fuerunt quatuor de ordine Minorum, quorum præcipuus extitit ſanctus Antonius, præclarus Verbi prædicator, necnon et tres alii de Anglia oriundi, vita vel ſcientia famoſi. Domina mundi, ut dignum erat, ſuper ſanctum altare chori ſubſtitit, reliqui præparaverunt ſe miſſam perficere. Sancto autem Antonio indicibili veſtitu procedente, cæteri tam mirabili melodia et claro carmine cecinerunt, quod plures innocentes remote in villa exiſtentes harmoniam admirati ſunt, ſed unde procedere neſcierunt. Introitus vero miſſæ alte editus iſte fuit, "Tu rex gloriæ, Chriſte," et quæ ſequuntur; quouſque occurreret ille verſiculus, "Te ergo quis famulis;" et, "ſubveni quos pretioſo," et cetera. Iſtud recoluit mulier ter fuiſſe repetitum, collectam quoque et epiſtolam et cætera miſſæ ordinaria non adeo potuit retinere. Et cum quæſiſſet iſtorum nomina, a beato Baptiſta ſciſcitanti quare ſanctus Franciſcus non adeſſet ibi, reſponſum accepit, "ipſe in hac ſua ſolemnitate pro multis eum ut ſanctum novellum invocantibus Deum habet interpellare, idcirco venire non potuit hac vice." Tempore vero confectionis ſacri myſterii in miſſa prædicta, ſanctus Antonius hoſtiam miræ amplitudinis elevavit et decoris, cui ſtatim beata virgo una cum cæteris devote ac profunde ſe proſtravit. Officio peracto, regina clementiæ dulciter ad ſponſam deſcendit, et eam cœlitis eloquiis ac ſecretis confortavit, inſuper et numeralia devotionis ejus manu benedicta contrectavit. Verum quia ſuper omnes infelices cenſendi ſunt qui Chriſti bono odore moriuntur, dum aliqui cœleſtium inexperti divinis revelationibus huic parvulæ factis derogarent, ut doceretur quod murmur hujus eſt contra Dominum, in ſuo receſſu dixit præcurſor Chriſti, "perquire ab his, qui detrahunt divinis beneficiis, utrum malignus ſpiritus tam ſacra myſteria perficere poſſit, ac ſuſcita fratres hic quieſcentes, quibus oſtendas ad ſenſum lumen quo luſtravimus iſtud habitaculum." Fecit continuo ſancta femina ſibi imperatum; qui a tertio gallorum cantu fere in lucem matutinam perſpexerunt oculis totam aream eccleſiæ cœ-

lesti fulgore circumfusam; quorum alter scire volens lucis originem, per fenestram ecclesiæ introspiciens, vidit quasi faculam ardentem ante imaginem beati Baptistæ, qui prævius exstitit lucis æternæ.

Referam aliud auditu dignum quod huic sanctæ animæ accidit, quemad-
fol. 207, b. modum ab eis accepi quibus ipsa retulit. Dum enim juvencula ac rudis esset in Christi tyrocinio, sicut aliquando sustinuit alapas carnis, sic ludificabatur fallaciis dæmoniis sed præcipitari non potuit, quoniam semper præcursorem Domini doctorem contra subdoli insidias habuit. Accidit proinde ut ægrotanti sibi dolore lateris, sanctus Dei Johannes prænunciavit eidem futurum serpentem transfiguratum, posuitque in ipsius ore propositionem qua ejus elideret præstigium. Non distulit Sathanas quin statim post discessum sancti adesset in specie unius medici, professus est artem, spondet curam diligentem. "Sed quomodo," inquit, "constat mihi quo morbo laboras? permitte ut manu tangam locum qui te aggravat." Huic et cæteris suadelis semper virgo obstitit, et ait, "non me lates, caput nequitiæ, et ideo per sacrum illud evangelii oraculum, 'Verbum caro factum est', adjuro te ut detegas mihi qui sunt homines qui magis vobis obsistunt." "Minores," ait. Quærenti, "quare?" respondit, "quia sagittas quas pectoribus mortalium infigere fatagimus, aut ipsis impedientibus omnino non possumus, aut parum infigendo proficimus." Ad quod illa, "habetis," inquit, "jacula?" "Utique," ait, "et ignorantiæ, et concupiscientiæ, ac malitiæ, quibus apud homines agimus, ut aut perpetrata parvipendant, aut perniciosius defluant, aut perfectis invideant." Tum illa, "in virtute," inquit, "verbi prætaxati, dic mihi quantum obsit vestræ operationi dicta enunciatio Evangelii?" Tunc altius gemens inimicus, "væ mihi," inquit, "quod huc hodie veni! verbum de quo tu requiris tantæ virtutis est, ut ad ejus auditum omnes nos oporteat genuflectere, nec ultra in illo loco valemus virus nostrum exercere."

Quoniam hic mentio occurrit de patrocinio sancti Francisci fiducialiter invocato, tangam hic duo quæ acciderunt ad tres annos ante destructionem Berwici, quæ in ipso burgo contigerunt. Ipsa civitas quondam adeo populosa ac negotiosa exstiterat, quod merito altera Alexandria dici poterat, cujus divitiæ mare, et aquæ muri ejus. Illis diebus cives præpotentes effecti et Deo devoti, largas erogabant eleemosynas; inter quas ob amo-

rem et reverentiam sancti Francisci ordini providere volentes, statuerunt de communi arca annuatim sumere quandam certam exspensarum summam pro utroque festo beati Francisci honorifice procurando, insuper et pro indumento pauperum fratrum apud se habitantium præparando, quo et geminum misericordiæ implerent officium, et sancto ex mercatore converso devotum exhiberent servitium, sperantes pro impensa pietate etiam in præsenti consequi ex hoc majus mercandi lucrum. Non eos fefellit opinio, nec spes frustravit, quin omnibus florerent opibus; donec, appropinquante eorum exterminio, ad suggestionem quorundam mente corruptorum, qui non solum burgensibus his, immo toti terræ illi, reperti sunt causa confusionis, edocti fuerunt primo eleemosynam statutam diminuere, postea dimidiare. Quia vero hujus devotionis inventor exstiterat dominus Johannes Gray, tam miles quam burgensis, qui ante annos plurimos ex hac luce subductus fuerat, præmunivit Deus plebem adversus imminens periculum, hoc modo. Anno præcedente guerram Scotiæ visum fuit Thomæ Hugtoun, dicti militis juniori filio, quod in loco quodam deliciarum, inter catervas sanctorum fratrum, cerneret patrem suum dudum mortuum, habitu ac gestu cæteris Minoribus conformem. Cumque personam patris recognosceret, sed gradum ejus miraretur mutatum, suspensæ cogitationi ipsius tale dedit responsum; "Quod ante non vidisti, fili, miraris, me in habitu Minorum constitutum; sed per hoc a Deo doceris me in eorum numero computatum, quorum præcipuum adamavi consortium. Vadas, igitur, vice mei ad vicinos Berwici, et eis ex parte Dei publice denuncies, ut caritatem inpensionis, quam ceperam erogare in beati patris Francisci honorem, resuscitent ac restaurent; sin autem, cito sentient non tantum dilapidationem temporalium, quin etiam dehonestationem corporum suorum." Excussus somno statim detexit civibus revelationem sibi factam, suasit emendam. Non curantibus corrigere acciderunt per ordinem quæ verificaverunt visionem, dum primo mercatus deficeret, demum gladius desæviret. Aliud evenit attestans isti eventui et honori sancti. Siquidem unus illorum burgensium, sancti dolens irreverentiam, obtulit se propriis sumptibus necessaria providere pro festo sancti; quod cum tantum voto concepisset accidit ut gravem totius corporis incurreret morbum, ab omnibus medicis desperabiliter refutatum. Persuadentibus proinde fra-

tribus ut fiduciam fuam fancto offerret ac fperaret lavamen, juffit fe ftatim per omnia membra corporis, in honore fancti nominis, menfurari, et dictu citius refedit incolumis, de nullo conquerens nifi de dolore capitis. Arridens ejus uxor, "certe," ait, "non mirum, hoc enim folum prætermifimus non menfuratum." Et appofito filo ftatim liber effectus ab omni morbo. Idem etiam denuo falvatus eft hucufque incolumis, dum concives fui detruncarentur gladiis, et hoc totum fancti Francifci meritis.

In craftino Epiphaniæ [Jan. 7], convenerunt clerus Londoniæ ad concilium celebrandum fuper refponfo reddendo domino regi, qui laicis indixerat feptem denarios fuorum mobilium, et a clero fub forma fubfidii petebat duodecim denarios; quibus dicentibus fe libenter velle annuere regiæ voluntati, fed non audebant contraire apoftolicæ diffinitioni, graviter acceptum eft; et auctoritate principis confifcata funt quæcunque erant archiepifcopi Cantuarienfis peculiaria vel granaria, etiam palefridi qui erant pro fella primatis, quæ omnia patienter amplexatus eft vir virtutis. Exempti
fol. 208. funt etiam omnes ecclefiaftici a protectione regis, et mobilia eorum omnia manu laicali commendata. Sed hanc temeritatem refrænavit cito manus fuperna, nam in vigilia purificationis [Feb. 1] acciderunt duo triftia; confufio noftrorum in partibus Vafconiæ, ubi noftrates funt captivati, dominus Johannes de Sancto Johanne, et alii quammulti; provifiones etiam factæ et eis navigio tranfmiffæ medio profundi perierunt. Hoc rumore divulgato, qui magnam mœftitiæ materiam attulit et regi et regno, narravit mihi vir juftus ac canis confperfus, quafi coaptans a fimili, quod hic infero. "Tempore," ait, "regis Henrici genitoris Edwardi cum fimile quiddam patratum fuiffet in rebus ecclefiafticis per provinciam, fub prætextu auxilii his qui jamdudum, fpreto carorum affectu conjugum ac liberorum, profecti fuerant Terram Sanctam tueri adverfus Sarracenos, contigit Deo dilectum antiftitem Lincolniæ Robertum Groffeteth apud Huntyngdoun folemnes in quadragefima ordines celebrare. Illic interfuit, ac ordines recepit, eventumque rei confpexit, qui nunc ufque fupereft grandævus apud Doneeaftre, de ordine Minorum, qui quod accidit afferit in hunc modum. "Cum poft miffam," ait, "inchoatam, epifcopo in fua cathedra collocato, proceffit cum rotulo qui recitare habuit nomina ordinandorum ac præfuli reprefentandorum; protrahente eo fummam in

longum, episcopus caput reclinavit in latus sedilis, et obdormivit. Qui autem circumsteterunt, agnoscentes ipsius abstinentiam ac vigiliam, pro omine acceperunt prælati quietem; in quo sopore, quantum vigilaverit mente, patuit in sui suscitatione. Præstolante quidem diutius clero et stupente, excitatus est leniter a quodam secretario; qui ut oculos aperuit, "ey, Deus!" inquit, "quanta mala intulit extorsio ab ecclesia Dei, Christianis inter Sarracenos pro Dei jure dimicantibus. Nam in hoc sopore perspexi apud Damietam Christianæ aciei dejectionem, et thesaurorum injuste compilatorum depilationem." Sequitur post paucos menses demonstratio oraculi, tristi nuncio delato de strage domini J. Longa Spata et aliis, de quibus supra reperies. Sic ait relator meus; verendum est his opibus ex direptione congestis posse contingere. Nihilominus rex accepto non destitit, immo tunc mandavit inquiri, quod post in crastino sancti Marci [Apr. 26] exsecutum est, ut quocunque locorum, tam apud claustrales quam alios, reperirentur deposita auri aut argenti, æris, lanæ, cyphorum, coeleariorum, aut utensilium cæterorum, signatione et inscriptione in potestatem regiam redigentur. Dicit etiam sacra pagina, quod "vani sunt omnes homines in quibus non subest Dei scientia," quod utique comprobant temporum exempla. Scimus enim quemdam rep[er]tum fuisse his diebus de antiqua et anathematizata secta Ambigensium, dictum Galfridum, qui sicut ab aliis didicit multos in fide et spe salutis corrupit. Nam penetrans domos, et in latebris docens de fato et constellationibus, furta et fortuita denudans, infirmarum mentium opinione reputabatur aliquid magnum, cum in rerum veritate nigromanticus esset nefandissimus. Seorsum etiam semper curabat habitare et pernoctare, jacere ubi quam sæpe auditus fuit quasi ad diversos colloquia dare ac responsa. Doctrinam Dei parvipendebat, sacramenta ecclesiæ exsufflabat; nam per sexdecim annos compertum est eum sacram communionem nec velle percipere nec videre, nec etiam postea in ægritudine mortali cuiquam dignatus est confiteri. Hujus errore sæpe a sancta ecclesia refragrato, fugatus fuit miser per patrias ac partes diversas, omnibus eum propellentibus; quinetiam et ipso archiepiscopo Cantuariæ domino Johanne de Pecham fines suæ diœcesis ei interdicente, tandem in partibus Staffordiæ apud cœnobium de Stanes latibulo potius quam hospitio receptus resedit; ubi cum

diu execrabilem duceret vitam tandem decidit in valetudinem ultimam, nec tamen tunc deſtitit adhærere diabolo ſibi apparenti, et dicere, "putas quod modo me habebis, vel modo tecum venio; non certe, quoniam modo nolo." Die autem purificationis beatæ Virginis [Feb. 2] perurgebatur impurus homo exitialibus doloribus exire de mundo, cum duo de ordine Minorum illuc divertentes ad ſtratum ejus aſtiterunt, ſuppliciter ac dulciter ut confiteretur ſuadentes, miſericordiam Dei et gratiam ſpondentes; ſed ille ſalutis ſemper monita ſurda divertit ab aure. Et cum viderent per ſingultus quod cito eum oporteret ſpiritum exhalare, inſonuerunt ejus auribus ut ſaltem nomen domini Jeſu obtentu miſericordiæ invocaret. Inſtant clamoribus, inculcant ſtrepitus, ſed ipſe pœnitus nomen illud mellifluum nunquam edidit, ſed tantum tepide in ultimo halitu bis "miſerere!" dixit, ac ſic huic vitæ valeſecit.

In initio quadrageſimæ [Feb. 7] fuit tanta cariſtia Romæ quod cives ſcientes depoſitum eccleſiæ factum in capitolio ipſum infregerunt, et irruentes unanimiter tanto impetu inventum triticum et ſal diripuerunt quod ſexaginta exſtincti ſunt ad ſimilitudinem famis Samariæ. Et quoniam papa præter eorum libitum quendam ſtatuerat ſenatorem, uno impetu palatium papale propoſuerunt incendere et eccleſiæ patrem opprimere, niſi interceſſiſſet cardinalis cujuſdam induſtria, qui mitigavit eorum veſaniam, et apoſtolicum fecit mutare ſententiam.

ANNO DOMINI M.CC.XCVII.

Ipſa die Annunciationis [Mar. 25] conventum eſt Londoniæ concilium denuo, quid vellent dare domino regi gratis. Quidam autem prælatorum, ignorante archipræſule, manum dederant ſeculari parere poteſtati, inter quos innodatus erat abbas de Oſenay. Hunc obvium ſibi factum cum
fol. 208, b. archiepiſcopus oſculatus fuiſſet, edoctus eſt per clericos quod contra ſententiam eccleſiæ declinaſſet a cleri unitate. Revocatum ergo [archi]epiſcopus corripuit, deteſtatuſque eſt oſculum quod ſibi inſcius porrexit. Tantum autem timorem ex verbis juſtæ correptionis tranſgreſſori inflixit, quod ad proprium in urbe hoſpitium ſecedens defectum cordis incurrit; et dum clientes menſam præpararent ipſe ſibi miracula glorioſæ virginis recitari

præcepit, et priusquam cibum sumeret subito ex hac luce recessit. Renovari videtur in isto Ananiæ historia, qui correptus fuit a Petro eo quod fraudasset de pecunia.

Vix sex mensium tempus elapsum exstitit a gravi sacramento supradicto, quo se Albanacti fidelitati ac subjectioni regi Anglorum astrinxerant, cum rediviva perfidorum malitia ad alias versutias ingenium acuit. Nam præsul ecclesiæ Glascuensis, proprio agnomine dictus Robertus Wyscardus, semper in proditione primus, cum Senescallo terræ, nomine Jacobo, novam sibi finxerunt audaciam, quinimmo novam perditionis famam. Fidem regi præstitam manifeste infringere non audentes, quemdam virum sanguineum, Willelmum Waleis, qui prius fuerat in Scotia princeps latronum, contra regem insurgere fecerunt et populum in sui adjutorium congregare. Circa nativitatem autem virginis gloriosæ [Sep. 8] se ostendere et rebellare ceperunt; contra quos cum congregatus esset magnus exercitus Angliæ dixit eis Senescallus dolose, "non oportet vexare tantam multitudinem pro uno ribaldo; mittatis mecum paucos viros sed electos, et ego vobis eum adducam mortuum sive vivum." Qui cum hoc fecissent et magnam partem exercitus remisissent, duxit eos Senescallus ad pontem de Strivelin, ubi ex alia parte aquæ erat exercitus Scotiæ congregatus, qui tot de Anglicis transire pontem permiserunt contra quot prævalere sperabant, et, ponte obturato, omnes qui transierant occiderunt; inter quos cecidit thesaurarius Angliæ, Hugo de Kersyngham, de cujus corio ab occipite usque ad talum Willelmus Waleis latam corrigiam sumi fecit, ut inde sibi faceret cingulum ensis sui. Comes autem Warennæ vix cum paucis evasit, quia persecuti sunt eos acriter inimici. Hoc facto, Scotti villam Berwici cum victoria intraverunt et paucos Anglicos quos invenerunt inibi occiderunt; villa nam tunc non erat murata, et ideo cito capiebatur ab Anglicis in fortitudine venientibus vel a Scottis. Castrum tamen villæ non fuit redditum illa vice.

Post hæc Scotti conglobati Northumbriam intraverunt totam patriam devastantes, faciendo incendia, deprædationes et homicidia, et venerunt fere usque ad villam Novi Castri, illam autem declinaverunt et comitatum Carlioli intraverunt; ibi sicut in Northumbria fecerunt, omnia destruentes, [et] postea in Northumbriam redierunt, quæ prius omiserant plenius devas-

tando; et in festo sanctæ Ceciliæ virginis et martyris [Nov. 22] in Scotiam redierunt, nullum tamen castrum in Anglia vel in Scotia adhuc capere potuerunt.

Ante quadragesimam autem illius anni paraverunt se comites et barones Angliæ ad prœlium contra Scottos, in absentia regis in Vasconia existentis, et venerunt super eos, quasi totaliter ignorantes, usque ad castrum Rokesburgh quod tunc obsidebant aliqui licet pauci. Sed adventu cognito Anglicorum statim fugam inierunt; comites autem pro tempore morati sunt Rokesburgiæ, et postea usque Berwicum unanimiter diverterunt et villam illam ceperunt. Post recessum autem comitum a Rokesburgh supervenerunt Scotti de nocte et villam combusserunt, et similiter villam de Hadyngtoun, et fere omnes villas bonas citra mare Scotticanum, ne Anglici receptaculum in Scotia invenirent. Exercitus autem Angliæ præ defectu victualium cito compulsi sunt redire in Angliam, exceptis paucis, quos pro villa Berewici custodienda reliquerunt.

ANNO DOMINI M.CC.XCVIII.

Audientes autem Scotti tam subitum recessum eorum et insperatum, post Pascha [Apr. 6], posuerunt se ad castra Scotiæ, quæ ab Anglicis tenebantur, totis viribus obsidenda, et præ fame in castris castra omnia occupaverunt, præter Rokesburgh, Edenburgh, et Stryvelyn, et Berwyk, et pauca alia; et cum in redditione castrorum promisissent ex pacto Anglicis vitam et membra et securum transitum in terram suam, Willelmus Waleis non tenuit eis fidem.

Interim captæ sunt trugæ inter regem Franciæ et regem Angliæ, et rediit rex in Angliam, et intelligens qualiter Scotti in absentia sua se erexerant, versus Scotiam, collecto exercitu, gressus suos direxit, et cum intrasset terram peragravit eam pro parte.

In festo autem beatæ Mariæ Magdalenæ [Jul. 22] occurrerunt ei Scotti apud Faukirk cum toto robore suo, duce eorum Willelmo Waleis superius nominato, confidentes maxime, more solito, in peditibus lancearíis, quos in prima acie posuerunt. Equites autem armati Angliæ, quorum erat maxima pars exercitus, circuentes undique transvolverunt eos, et fugientibus cito omnibus equitibus Scotiæ, interfecti sunt de lancearíis et pediti-

bus ſtantibus et viriliter agentibus ſexaginta mille, ſecundum alios octaginta mille, ſecundum alios centum mille; nec fuit aliquis nobilis homo ex parte Angliæ interfectus niſi magiſter Templariorum cum quinque vel ſex armigeris, qui nimis valde et inconſiderate penetraverat cuneum Scotticorum. Devictis autem ſic inimicis regis et regni, proceſſit exercitus Angliæ per unam viam ad mare Scoticanum et rediit per aliam, deſtruendo ea quæ Scotti ante dimiſſerant. Hyeme vero ingruente, dimiſit rex magnates Angliæ redire ad propria, et ipſemet cum paucis Marchiam cuſtodivit ad tempus. Sed ante Natale Domini [Dec. 25] rediit ad partes auſtrales, dimiſſa cuſtodia in Marchia ſupradicta.

VERSUS.

Berwike et Dunbar, nec non Variata Capella,
Monſtrant quid valeant Scottorum perfida bella.
Princeps abſque pare; cum ſit tuus, Anglia, gaude;
Ardua temptare ſub eo ſecurius aude.

COMMENDATIO REGIS ANGLIÆ.

Nobilis Anglorum gens eſt digniſſima laude, fol. 209.
Per quam Scottorum plebs vincitur, Anglia gaude!
Fœdera Francorum ſunt frivola, plænaque fraude,
Per quam Scottorum ſpes fallitur, Anglia gaude!
Gens confuſa, pete latebras ac oſtia claude,
Edwardus ne te videat rex; Anglia gaude!
In bellis motis pars contigit ultima caudæ,
Devictis Scottis, ſuperatrix Anglia gaude!

DE IMPIETATE SCOTTORUM.

Per te fœdata loca ſancta Deoque dicata,
Templaque ſacrata, ſunt, proh dolor! igne cremata.
Eſſe nequiverunt deſtructio damnaque multa
Eccleſiæ celebris Hauguſtaldenſis inulta.

Defolata domus de Lanercoft mala plura
Paffa fuit, fiet de talibus ultio dura.
Ferrum, flamma, fames, venient tibi, Scotia, digne,
In qua fama, fides, fœdus, periere maligne.
Sub duce degenero gens Scotica degeneravit,
Quæ famam temere, fœdus, quæ fidem violavit.

DE WILLELMO WALEYS.

Poftquam Willelmus Wallenfis nobilitavit,
Nobilitas prorfus Scottorum degeneravit.
Proditio, cædes, incendia, fraufque rapinæ
Finiri nequeunt infelici fine fine.

ANNO DOMINI M.CC.XCIX.

Rex Angliæ circa feftum nativitatis beatæ Mariæ [Sept. 8] duxit dominam Margaretam, fororem regis Franciæ, in uxorem, et fic facti funt reges amici.

Eodem anno mortuus eft epifcopus Lincolniæ Oliverus, et Henricus de Newerk archiepifcopus Eboracenfis. Olivero autem fucceffit magifter Johannes de Alderby, et Henricus de Corbrig doctor theologiæ.

Circa idem tempus fcripfit papa Bonifacius regi Angliæ quod omnino mitteret fibi Johannem de Balliolo, quem tenebat; qui obediens curiæ Romanæ papæ mandatum implevit.

Eodem anno condidit papa ftatutum quod incipit, "Super cathedram," et cætera, pro concordia inter prælatos ecclefiæ et ordines fratrum Prædicatorum et Minorum.

ANNO DOMINI M.CCC.

Paravit rex exercitum ut veniret in Scotiam, et in illo itinere peperit regina filium fuum primogenitum Thomam, in partibus borealibus apud Brothertoun, a qua villa filius natus cognomen accepit. Rex autem intrans terram nihil fecit illa vice notabile contra Scottos, quia femper eum fugerunt et in moris et nemoribus latuerunt, et ideo exercitus ejus in Angliam eft reverfus.

Eodem anno vocatus eſt ad Curiam frater Willelmus de Gayneſburgh, Anglicus, ad legendam theologiam in palatio coram cardinalibus, cui poſt duos annos ſequentes contulit papa epiſcopatum Wigorniæ tunc vacantem.

Eodem [anno] circa feſtum ſancti Johannis baptiſtæ [Jun. 24], dominus Edwardus rex Angliæ, cum proceribus et magnatibus Angliæ, venit apud Carliolum, cum quo venit dominus Hugo de Veer, et fecit moram apud Lanercoſt, et inde tranſivit rex in partes Galwithiæ uſque ad aquam de Grithe, cepitque caſtrum de Carlaverok quod dedit domino Roberto de Clifforde, et fecit plures intus caſtrum inventos ſuſpendi. Fuitque tunc annus jubilæi, anno pontificatus Bonifacii papæ ſexto.

Annus centenus Romæ ſemper jubilæus,
Crimina laxantur, cui pœnitet iſta donantur;
Hoc declaravit Bonifacius, et roboravit.

Eodem anno quo ſupra fuerunt in curia Romana pro rege Angliæ ſolemnes nuncii; ſcilicet comites Selandiæ, Lincolniæ, et Barenſis, et Wyntonienſis epiſcopus, domini Hugo de Spenſer, Galfridus de Genevilla et Otho de Grandiſſono, milites; et archidiaconus Richemundiæ et Johannes de Berwico, clerici. Nuncii Franciæ fuerunt iſti ſubſcripti, archiepiſcopus Narbonenſis, epiſcopus Atiſodorenſis, de Sancto Paulo et de Bononia comites, Petrus de Flota, et cæteri.

Eodem anno natus eſt Thomas de Brothertoun, filius regis Edwardi.

Eodem anno [ ] Bonifacius epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, chariſſimo in Chriſto filio, Edwardo regi Angliæ illuſtri, ſalutem et apoſtolicam benedictionem. Scimus, fili, et longi tam temporis ſpatio magiſtra nos rerum experientia docuit qualiter erga Romanam matrem eccleſiam, quæ te gerit in viſceribus caritatis, regiæ devotionis affectus exuberat, reverentiæ zelus viget, quodque promptus cæteris ejus votis obtemperas, beneplacitis adquieſcis. Quamobrem firmam ſpem gerimus plenamque fiduciam obtinemus, quod regalis ſublimitas verba noſtra benigne recipiat, diligenter intelligat et efficaciter proſequatur. Sane ad celſitudinem regiam potuit perveniſſe et in tuæ libro memoriæ nequaquam ambigimus contineri, quali-

ter ab antiquis temporibus regnum Scotiæ pleno jure pertinuit, et adhuc pertinere dinofcitur ad ecclefiam fupradictam; quodque illud, ficut accepimus, progenitoribus tuis, regni Angliæ regibus, five tibi feudale non extitit nec exiftit. Qualiter etiam claræ memoriæ Henricus rex Angliæ, pater tuus, tempore difcordiæ five guerræ inter ipfum et quondam Symonem de Monteforti fuofque fautores et complices fufcitatæ, ab recolendæ memoriæ Alexandro ejufdem Scotiæ rege ac ipfius Henrici genero, auxilium fibi petiit exhiberi. Et, ne hujufmodi auxilium jure cujuflibet fubjectionis aut debiti petitum feu præftitum notaretur, præfatus Henricus eidem regi Scotiæ fuas patentes duxit litteras concedendas, per eas firmiter recognofcens prædictum auxilium fe recepiffe, vel fe recepturum, duntaxat de gratia fpeciali. Præterea, cum fucceffu temporis præfati regis Scotiæ tui fororii, tunc viventis, in tuæ coronationis folemniis, habere præfentiam affectares, fibi per tuas patentes
fol. 209, b. cavere literas curavifti, quod in ipfis folemniis ejus habere præfentiam, non ex debito fed tantum de gratia, intendebas. Et cum etiam rex ipfe pro Tyndaliæ ac de Peynerriæ terris, in regno Angliæ pofitis, fe ad tuam præfentiam perfonaliter contuliffet, tibi fidelitatem folitam impenfurus; idem in præftatione fidelitatis hujufmodi, multis tunc præfentibus, vivæ vocis oraculo publice declaravit, quod pro terris eifdem fitis tantum in Anglia, non ut rex Scotiæ neque pro Scotiæ regno fidelitatem exhibebat eandem; quinimmo palam extitit proteftatus quod pro regno ipfo tibi fidelitatem præftare feu facere aliquatenus non debebat, utpote tibi penitus non fubjectus, tuque fic oblatam fidelitatem hujufmodi admififti. A tua quoque creditur non excidiffe memoria, qualiter, eodem rege Scotiæ fublato de medio, quondam Margareta puella, nepte tua, tunc minoris ætatis, herede fibi relicta, non ad te, velut ad dominum, regni pervenit cuftodia memorati, fed certi ejufdem regni proceres ad ejus electi cuftodiam extiterunt. Quodque poftmodum, difpenfatione ab apoftolica fede obtenta, fuper matrimonio contrahendo inter dilectum filium, nobilem virum Edwardum natum tuum et Margaretam prædictam, dum viveret, fi ad id procerum dicti regni accederet vel haberetur affenfus, tu eifdem proceribus per tua fcripta caviffe dinofceris, priufquam vellent hujufmodi matrimonio confentire, quod regnum ipfum penitus libe-

rum, nullique fubjectum, feu quovis modo fubmiffum, in perpetuum remaneret; quodque in priftinum, feu talem ipfius ftatum reftitueretur omnino, fi ex hujufmodi matrimonio contrahendo liberos non exftare contingeret, ac nomen et honorem, ut prius, pariter retineret, tam in fuis fibi fervandis legibus et præficiendis officialibus dicti regni, quam parliamentis tenendis, tractandis caufis in ipfo, et nullis ejus incolis extra illud ad judicium evocandis, et quod in tuis patentibus litteris inde confectis hæc plenius et feriofius contineri nofcuntur. Præfata infuper Margareta de præfenti luce fubtracta, et tandem fuper fucceffione dicti regni Scotiæ fuborta diffenfionis materia inter partes, ipfius regni proceres, metuentes fibi dictoque regno poffe occafione hujufmodi præjudicium generari, non aliter ad tuam præfentiam extra ipfius regni accedere limites voluerunt, nifi per te patenti fcripto caveretur eifdem quod id non fiebat ex debito fed ex gratia fpeciali, quodque nullum exinde ipfius regni libertatibus poffet difpendium imminere. Et licet, ut dicitur, fuper ftatu ejufdem regni Scotiæ ac ejus prius habita libertate, regno ipfo tunc carente præfidio defenforis, per ipfius regni proceres tunc velut acephalos et ducis vel aurigæ fuffragium non habentes, five per illum cui præfati regni regimen, licet indebite, diceris commififfe, contra morem folitum, aliqua fuerint hactenus innovata, ea tamen, utpote per vim et metum, qui cadere poterat in conftantem, elicita, nequaquam debent de jure fubfiftere aut in ejufdem regni præjudicium redundare. Cæterum nobis nullatenus venit in dubium, quin potius certi fumus, quod cum apoftolicæ fedis præcellens auctoritas per fuas literas in Angliæ et Scotiæ regnis, fimul alicui legationis committit officium exfequendum, vel pro quavis caufa quam rationabilem reputat, decimæ folutionem indicit, hujufmodi apoftolicæ litteræ ad præfatum Scotiæ regnum fe aliquatenus non extendunt, fpeciali prædictæ fedis privilegio Scottis indulto, penitus obfiftente, prout tempore felicis recordationis Adriani papæ, prædecefforis noftri, tunc fancti Adriani diaconi cardinalis, et per ipfius fedis litteras fimul in regnis ipfis legati, cum quo familiariter tunc eramus, contigit evidenter. Nam legatus ipfe ad præfatum regnum Scotiæ aliquatenus admiffus non exftitit donec per literas fpeciales apoftolicas fibi legationis fuit commiffum officium in eodem. Præterea nofcere poteft regia celfitudo, quali-

ter regnum ipſum per beati Andreæ apoſtoli venerandas reliquias, non ſine ſuperni numinis grandi dono, adquiſitum et converſum exſtitit ad fidei catholicæ unitatem. Qualiter etiam antiquis temporibus Eboracenſis archiepiſcopus qui tunc erat, mota per eum ſuper jure metropolitico, adverſus prælatos Scotiæ quæſtione, in qua dictum antiquitus fuiſſe commemorat, memento quod ſimus tui, ut cætera quæ inde ſequuntur ſilentio relinquamus, pro ſe ſententiam obtinere nequivit, quamvis alia plura et varia quæ in hac parte rationabiliter proponenda ſe offerunt, ex quibus etiam ad hæc tibi ſcribenda movemur, prætereat calamus, ne inde forſitan ſenſibus regiis tædium generetur. Hæc profecto, fili cariſſime, infra clauſtra pectoris ſolicite conſiderare te convenit et attendere diligenter, ex quibus nulli in dubium veniat regnum Scotiæ prælibatum ad præfatam Romanam eccleſiam pertinere, quod tibi nec licet nec licuit in ipſius eccleſiæ ac multorum præjudicium per violentiam ſubjugare tuæque ſubjicere ditioni. Cum autem, ſicut habet fide digna et noſtris jam pluries auribus inculcata relatio, famæque præcurrentis affatibus divulgatur, tu præmiſſa, ut debueras, non attendens, neque debita conſideratione diſcutiens, et ad occupandum et ſubjugandum tuæ ditioni regiæ regnum ipſum, tunc regis auxilio deſtitutum, vehementer aſpirans, et tandem ad id exercens potentiæ tu vires, venerabilibus fratribus noſtris, Roberto Glaſguenſi et Marco Sodorenſi epiſcopis, et nonnullis clericis et aliis perſonis eccleſiaſticis dicti regni, ut dicitur, captis et carceralibus vinculis traditis, quorum aliquos, ſicut aſſeritur, ſqualor carceris violenter exſtinxit, ac etiam occupatis caſtris et, prout fertur, monaſteriis, aliiſve
fol. 210. religioſis locis quampluribus dirutis et deſtructis, ac damnis gravibus ejuſdem regni habitatoribus irrogatis, in ejuſdem regni partibus officiales regios poſuiſti; qui prælatos, cæteros clericos, et eccleſiaſticas ac etiam ſeculares dicti regni perſonas multimodis perturbare moleſtiis et afflictionibus variis et diverſis impetere non verentur, in divinæ majeſtatis offenſam, ſedis memoratæ contemptum, regiæ ſalutis et famæ diſpendium, juris injuriam, et grave ſcandalum fidelium plurimorum. Regalem itaque magnificentiam rogamus et hortamur attente, ac obſecramus in Eo qui eſt omnium vera ſalus, quatinus ſolerter attendens quod, ex debito paſtoralis officii noſtris humeris incumbentis, ad conſervanda et gubernanda ſolicite

bona juraque omnia ecclesiæ supradictæ tenemur, quodque homini plusquam Deo deferre non possumus nec debemus, prædictos episcopos, clericos, et personas ecclesiasticas, quos adhuc carcer regius tenet inclusos, pro divina et apostolicæ sedis ac nostra reverentia, sublato difficultatis et delationis objectu, benigne restitui facias pristinæ libertati, dictosque officiales de regno Scotiæ revoces memorato. Sic te in his, prout speramus et cupimus, promptis et efficacibus studiis habiturus, ut apud cœlestem regem pro minimis grandia rependentem, non immerito reddaris acceptior, gratior habearis; et præter laudis humanæ præconium tibi proinde proventurum, apostolicæ sedis favorem et gratiam possis uberius promereri. Si vero in eodem regno Scotiæ, vel aliqua ejus parte, jus aliquod habere te asseris, volumus quod tuos procuratores et nuncios ad hoc specialiter constitutos, cum omnibus juribus et munimentis tuis hujusmodi negotium contingentibus, infra sex menses a receptione præsentium numerandos, ad nostram præsentiam mittere non omittas; cum parati sumus tibi, tanquam dilecto filio, plene super præmissis exhibere justitiæ complementum, et jura, si qua habeas, inviolabiliter observare. Nos enim nihilominus ex nunc lites, quæstiones et controversias quaslibet inter te dictumque regnum Scotiæ, ac prælatos, clericos, ac personas seculares ejusdem subortas, et quæ possunt inposterum ex quibusve causis præteritis exoriri, totumque negotium prædictum contingens, aut aliquid eorundem, ad cognitionem et determinationem sedis ejusdem, præsentium tenore reducimus et etiam reservamus; decernentes irritum et inane si secus scienter vel ignoranter a quoquam in hac parte contingerit attemptari.

Datum Agnaniæ, quinto kalendas Julii, pontificatus nostri anno quinto.

Summo pontifici magnates Angliæ, salutem, et cætera.

Sancta Romana mater ecclesia, per cujus ministerium fides catholica gubernatur, in suis actibus cum ea, sicut firmiter credimus et tenemus, maturitate procedit quod nulli præjudicare sed singulorum jura non minus in aliis quam in seipsa tanquam mater alma conservari velit illæsa. Sane, convocato nuper per serenissimum dominum nostrum Edwardum, Dei gratia regem Angliæ illustrem, parliamento apud Lincolniam generali, idem dominus noster quasdam literas apostolicas, quas super

certis negotiis conditionem et ſtatum regni Scotiæ tangentibus ex parte veſtra receperat, in medio exhiberi et ſerioſe fecit nobis exponi. Quibus auditis et diligentius intellectis, tam noſtris ſenſibus admiranda quam hactenus inaudita in eiſdem audivimus contineri. Scimus enim, pater ſanctiſſime, et notorium eſt in partibus Angliæ et nonnullis aliis non ignotum, quod a prima inſtitutione regni Angliæ reges ejuſdem regni, tam temporibus Brettonum quam Anglorum, ſuperius et directum dominium regni Scotiæ habuerunt, et in poſſeſſionem vel quaſi ſuperioritatis et directi dominii ipſius regni Scotiæ ſucceſſivis temporibus exſtiterunt, nec ullis temporibus ipſum regnum in temporalibus pertinuit vel pertinet quovis jure ad eccleſiam ſupradictam. Quinimmo idem regnum Scotiæ progenitoribus prædicti domini noſtri regibus Angliæ atque ſibi feodale exſtiterit ab antiquo. Nec etiam reges Scotorum et regnum aliis quam regibus Angliæ ſubfuerunt vel ſubjici conſueverunt; neque reges Angliæ ſuper juribus ſuis in regno prædicto aut aliis ſuis temporalibus coram aliquo judice eccleſiaſtico vel ſeculari ex libera præeminentia ſtatus ſuæ regiæ, et dignitatis et conſuetudinis, cunctis temporibus irrefragabiliter obſervatæ reſponderunt aut reſpondere debebant. Unde, habito tractatu et deliberatione diligenti ſuper contentis in veſtris literis memoratis, communis, concors, et unanimis omnium et ſingulorum noſtrorum conſenſus fuit, eſt, et erit inconcuſſe, Deo propitio, in futurum, quod præfatus dominus noſter rex ſuper juribus regni ſui Scotiæ, aut aliis ſuis temporalibus, nullatenus judicialiter reſpondeat coram vobis, nec judicium ſubiat quoquomodo, aut ſua jura prædicta in dubium quæſtionis deducat, nec ad præſentiam veſtram procuratores aut nuncios ad hoc mittat; præcipue cum præmiſſa cederent manifeſte in exheredationem juris coronæ regni Angliæ, et regiæ dignitatis, ac ſubverſionem ſtatus ejuſdem regni notariam, necnon præjudicium libertatum, conſuetudinum, et legum paternarum, ad quarum obſervationem et defenſionem ex debito præſtiti juramenti aſtringimur, et quæ manutenebimus toto poſſe, totiſque viribus cum Dei auxilio defendemus. Nec etiam permittimus aut aliquatenus permittemus, ſicut nec poſſumus nec debe-
fol. 210, b. mus, præmiſſa tam inſolita, indebita, præjudicialia, et alias inaudita, prælibatum dominum noſtrum regem etiam ſi vellet facere, ſeu quomodolibet attemptare. Quocirca ſanctitati veſtræ reverenter et humiliter ſupplica-

mus quatinus eundem dominum noſtrum regem, qui inter alios principes orbis terræ catholicum ſe exhibet et eccleſiæ Romanæ devotum, jura ſua, libertates, conſuetudines et leges prædicta, abſque diminutione et inquietudine, pacifice poſſidere, et ea illibata perſiſtere benigne permittatis. In cujus rei teſtimonium ſigilla noſtra, tam pro nobis tam pro tota communitate regni Angliæ prædicti, præſentibus ſunt appenſa.

Datum apud Lincolniam, duodecimo die Februarii, anno Domini M.CCC.

ANNO DOMINI M.CCC.I.

Prima in æſtate collegit rex exercitum adverſus Scottos, et unam partem exercitus dedit ſub manu domini Edwardi filii ſui de prima uxore et principis Walliæ, et ſub manu diverſorum procerum Angliæ qui erant in ſua comitiva, et intraverunt Scotiam per partes occidentes; aliam vero partem ſecum retinuit et intravit per Berwicum. Scotti autem cum neutro exercitu pugnare audebant ſed fugiebant ſicut anno priori, prædas tamen aliquas nobiles fecerunt de Anglicis et alia mala multa. Conſiderans ergo rex quod quicquid adquiſivit in Scotia in æſtate in hyeme amittebat, ſtatuit per totam hyemem apud Linlithcu et alibi in Scotia commorari, et fecit; per moram illam humiliati ſunt Scotti multo magis quam prius.

Eodem anno peperit etiam regina alium filium nomine Edmundum, et poſt ſuam purificationem adivit regem in Scotia.

Temporibus etiam illis facta eſt iterum diſcordia inter reges Franciæ et Angliæ pro terra Gaſconiæ, et treugæ diverſæ ſunt captæ, et tandem concordati fuerunt.

Eodem anno [ ] Bonifacius epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venerabili in Chriſto fratri archiepiſcopo Cantuariæ, ſalutem et apoſtolicam benedictionem. Grave nimis non immerito gerimus et moleſtum quam plurimum votis noſtris cum eccleſiarum prælati, qui ex debito paſtoralis officii laudabilis actionis exemplum tenentur cæteris exhibere, per abrupta incedere auſu damnabili præſumentes nefandis actibus, laxatis habenis ea committere non verentur per quæ divina majeſtas offenditur, fama derogatur, ipſorum ſaluti detrahitur, menteſque fidelium gravi ſcan-

CHRONICON DE LANERCOST.

PARS ALTERA.

M.CCC.VII.—M.CCC.XLVI.

dalo perturbantur. Quamobrem, dignis motibus prægravamur et rationalibus ftudiis exhortamur, quod ad corrigendos feu puniendos, prout jus exigit, prælatorum ipforum exceffus, hujufmodi provifionis acceleratum remedium adhibeamus. Sane clamore valido, noftris jam pluries auribus inculcato, referente, didifcimus quod Walterus de Langetoun, Coventrienfis et Lichefeldenfis epifcopus, paftoralis honeftatis oblitus, falutis propriæ immemor, famæ prodigus, et tamquam fui ipfius perfecutor honoris, tam fcelefta quam facinorofa, tam nefandaque opera perpetrare non metuit, committere nec defiftit, quod illa, ut honoris tædium audientibus parerent vel abominationis faftidium generarent, nec exprimenda nunc vidimus litteris neque verborum oraculis referenda. Cum itaque nolumus, quia ficuti nec debemus, talia quæ Deum offendunt et homines fcandalizant connivientibus oculis, fi veritatis foveantur auxilio, præterire; quinpotius ad debitam punitionem eorum, ne ulterius tractu temporis invalefcant, ftudio folerti procedere, prout de jure viderimus et intendamus fore procedendum, fraternitati tuæ, per apoftolica fcripta, in virtute obedientiæ diftricte duximus injungendum, quatinus, fublato moræ difpendio, memoratum epifcopum per te, feu per alium, feu per alios, ex parte noftra fub pœna privationis pontificatus officii, quam ipfo facto eum incurrere volumus fi fuper hoc inobediens fuerit, peremptorie citare procures ut infra trimeftris temporis fpatium, a die citationis hujus numerandum, perfonaliter compareat coram nobis, fuper præmiffis omnibus et eorum fingulis, ac aliis, fi quæ proponi vel objici contigerit contra eum, noftris et apoftolicæ fedis beneplacitis et præceptis humiliter et efficaciter pariturus. Diem vero receptionis præfentium citationis, et formam, et quicquid in hac parte feceris, nobis per tuas litteras, harum feriem continentes, plene et fideliter ftudeas intimare. Datum Lateran,' octavo idus Februarii, pontificatus noftri anno fexto [Feb. 6, 1300].

ANNO DOMINI M.CCC.II.

Franci, volentes ultra debitum fubjugare fibi Flandrenfes, terram illam diverfis vicibus cum exercitu intraverunt. Flandrenfes autem audacter occurrentes exercitui equeftri in pedibus diverfas ftrages de eis [et] victorias mirabiles obtinuerunt, majoribus et nobilioribus perfonis Franciæ inter-

fectis, fcilicet, comitibus de Arthois, de Ewe, de Boloynge, de Aldemareil; et dominis, fcilicet, Jacobo de Sancto Paulo, Godefrido de Brabayne cum filio fuo, Johanne de Henaud domino de Feyns, Petro de Floth, et Johanne de Briftiach, baronibus, et multis aliis militibus citra fol. 211. viginti millia hominum, unde tria millia et quingenti fuerunt equites.

ANNO DOMINI M.CCC.III.

Circa afcenfionem Domini [Mai. 16] venit rex Angliæ cum exercitu adverfus Scotos, illi autem timentes quod non folum in æftate fed etiam in hyeme moraretur fuper eos, compulfi venerunt ad eum omnes majores Scotiæ et recepit eos ad pacem; et morabatur in terra ufque ad nativitatem Virginis gloriofæ [Sept. 8].

Eodem anno declaravit papa Bonifacius regem Teutonicorum effe Imperatorem; et hoc fecit, ut dicebatur, in humiliationem regis Franciæ et Francorum. Rex autem Franciæ et homines de regno, tam clerici quam laici, multos enormes articulos fcripferunt contra papam, et obligaverunt fe ad probandum omnia quæ fcripferunt.

Interim autem papa, quem propter fuam fapientiam et animofitatem totus mundus timuit ut leonem, captus eft a Columnenfibus et detentus, quia confanguineos eorum cardinales a cœtu cardinalium ejecerat, et inhabiles ad omnem gradum ecclefiæ et dignitatem effecerat. In menfe autem Octobris fequenti mortuus eft, vel morte propria, vel potius præ dolore. Loco autem ipfius infra paucos dies fubftitutus eft dominus Nicholaus, cardinalis, de ordine Prædicatorum, et dictus eft Benedictus undecimus; et quia videbatur fibi quod fupradictum ftatutum Bonifacii editum fuit in arctationem duorum ordinum prædictorum, et in favorem nimium prælatorum, ipfe illud caffavit et novum edidit, quod fic incipit, "Inter cunctas," et cætera; et mortuus eft eodem anno in fefto tranflationis fancti Thomæ martyris [Jul. 7], cui fucceffit, licet non cito poft mortem ejus, archiepifcopus Burdegalis, et dictus eft Clemens quintus, a cujus tempore ufque Avinionas Romana curia eft tranflata.

ANNO DOMINI M.CCC.IV.

In fefto fancti Hieronymi [Sept. 30] mortuus eft Thomas de Cor-

brig, et ei fucceffit in archiepifcopatu magifter Willelmus de Grenefelde, et parum ante, fcilicet, citra nativitatem beatæ virginis Mariæ [Sept. 8], rediit rex de Scotia in Angliam, Scottis receptis ad pacem.

ANNO DOMINI M.CCC.V.

Captus fuit Willelmus Waleis per unum Scottum, fcilicet, per dominum Johannem de Mentiphe, et ufque Londonias ad regem adductus, et adjudicatum fuit quod traheretur, et fufpenderetur, et decollaretur, exenteraretur, et membratim divideretur, et quod vifcera ejus comburerentur; quod factum eft. Et fufpenfum eft caput ejus fuper pontem Londoniarum, armus autem dexter fuper pontem Novi Caftri fuper Tynam, et armus finifter apud Berwicum, pes vero dexter apud Villam Sancti Johannis, et pes finifter apud Aberden.

Sunt tua demerita mifero digniffima fine,
Efque pati dignus necis infortunia trinæ;
Qui vaftare foles facras hoftiliter ædes,
Et nimis atroces hominum committere cædes,
Turpiter occifus, Anglos non amodo lædes;
Si fapis ergo, duci tali, te, Scotia, ne des.

Eodem anno, quarto idus Februarii, fcilicet, in fefto fanctæ Scholafticæ virginis [Feb. 10, 1306], dominus Robertus Brufe, comes de Carrike, feditione et in dolo mifit pro domino Johanne Cumyn, ut veniret fecum locuturus apud Fratres Minores de Dumfrefe, et cum veniffet, in ecclefia fratrum occidit eum, et dominum Robertum Cumyn avunculum ejus, et poftea cepit caftra Scotiæ et cuftodes, et in annunciatione beatæ Virginis proximo fequenti [Mar. 25, 1306] factus fuit rex Scotiæ apud Sconam, et adhæferunt ei multi majores et minores de terra.

ANNO DOMINI M.CCC.VI.

fol. 211, b. Rex Angliæ, his auditis, mifit equites et pedites ufque Karleolum et Berwicum pro Marchia confervanda. Galwicenfes vero, quia noluerunt effe in feditione cum prædicto Roberto, ideo combuftæ funt terræ eorum

ab eo, et unum de majoribus de Galwithia insequebatur, et in quodam lacu obsidebat, sed illi de garnestura Karleoli amoverunt obsidionem, et ipse, combustis machinis et navibus, quas pro obsidione fecerat, fugiebat. Illi vero de garnestura Berwici, scilicet dominus Robertus filius Rogeri, Anglicus, qui fuit custos villæ, et dominus Johannes Moubrai, et dominus Ingerannus de Umfravile, et dominus Alexander de Abirnethi, Scotti, cum sua comitiva, quibus omnibus præfuit tanquam dux dominus Eymerus de Valence, omnes, inquam, isti intraverunt Scotiam, et aliquos receperunt ad pacem regis Angliæ, qui prius cum domino Roberto præ timore surrexerant. Ipsum autem ultra Mare Scoticanum insequebantur, et ibi juxta Villam Sancti Johannis, quæ alio nomine vocatur Pert, cum eo prœlium commiserunt, et multos de suis occiderunt, et ipsum ultimo fugaverunt.

Interim autem rex Angliæ, collecto exercitu, misit dominum Edwardum filium suum supradictum, quem tunc fecerat militem Londoniis cum aliis trecenis secum, et comitem Lincolniæ, cujus consilio omnia faceret dictus dominus Edwardus, ut persequeretur dictum Robertum de Bruse, qui se regem fecerat appellari. Qui intrantes Scotiam multos receperunt ad pacem, ita tamen quod per omnia starent legi, et procedentes usque ad ultimos fines Scotiæ, in quibus posset dictus Robertus inveniri, ipsum non invenerunt, sed omnia castra manu valida acceperunt. Illos autem qui in prædicta conjuratione et consilio et auxilio fuerant, ut facerent eum regem, suspenderunt, et majores eorum prius trahi ad pedes equorum fecerunt et postea suspenderunt, inter quos erant Christoforus de Setone, Anglicus, qui duxerat sororem sæpedicti Roberti, et Johannes [et] Humphridus, germani dicti Christofori, et alii nonnulli cum eis. Inter suspensos autem non solum erant simplices laici et rurales, sed etiam milites et clerici et præbendati, qui tamen profitebantur se esse membra ecclesiæ, donec eorum judicium esset datum. Dominus autem Symon Freser, Scottus, adductus Londonias prius fuit tractus, postea suspensus, tertio decapitatus, et caput ejus positum super pontem Londoniarum juxta caput Willelmi Waleis. Episcopum autem Sancti Andreæ, quem constituerat rex Angliæ custodem Scotiæ, qui cum prædicto Roberto fœdus amicitiæ inierat, sicut per inventas suas literas est ostensum, episcopum

etiam Glafcuenfem, qui in illo facto exftiterat confiliarius principalis, et abbatem de Scona, qui fupradicto Roberto in honore regio fufcepto af-titerat, ufque in Angliam adduxerunt et carceri tradiderunt. Interim autem Robertus dictus de Brues in remotis infulis Scotiæ latitabat.

In omnibus iftis factis non fuit rex Angliæ in Scotia, fed filius fuus cum exercitu fupradicto. Rex autem, propter fenectutem et debilitatem, lento gradu, factis multis parvis dietis et vectus in lecto fupra dorfa equorum, appropinquavit cum regina verfus marchiam Scotiæ, et in fefto fancti Michaelis [Sept. 29] venit ufque ad prioratum de Lanercoft, qui eft juxta Karleolum ad octo miliaria, et ibi fere morabatur ufque ad pafcha [Mar. 26, 1307].

Comes vero de Athetel, confanguineus ejus, qui partes dicti Roberti promoverat ad faciendum eum regem, interim captus fuit, et ex mandato fol. 212. regis ufque Londonias adductus, et ibi tractus et fufpenfus et decollatus, et caput ejus pofitum fuper pontem Londoniarum fupra caput Willelmi Waleis et Symonis Frefer, quia confanguineus regis erat.

Poft hæc, duo fratres germani Roberti de Brues, Thomas, et Alexander decanus Glafcuenfis, et dominus Reginaldus de Crauforde, vindicare fe volentes de Galwithienfibus, terram eorum intraverunt in vigilia fanctæ Scholafticæ virginis [Feb. 10, 1307] in octodecim navibus et galeis, cum quodam regulo de Hybernia, et domino de Kentire, et magna alia comitiva; quibus occurrens Dungallus Machduel, id eft filius Duelis, nobilis inter Galwithienfes, cum compatriotis fuis, prævaluit in eos, et accepit omnes præter paucos, qui ad duas galeas fugerunt. Regulum autem Hyberniæ, et dominum de Kentire, et alios duos nobiliores, decollari præcepit, et capita eorum regi Angliæ ufque Lanercoft deportari. Thomam autem de Brus, et Alexandrum fratrem ejus, et dominum Reginaldum de Craufor, graviter in captione vulneratos cum lanceis et fagittis, vivos fimiliter ad regem adduxit, qui locutus eft cum eis judicia, et Thomam quidem fecit trahi ad caudas equorum apud Karleolum die Veneris poft dominicam primam quadragefimæ [Feb. 17, 1307], et deinde fufpendi et poftea decollari; alios etiam duos juffit eodem die fufpendi et poftea decollari, alios etiam duos juffit eodem die fufpendi et poftea decollari; quorum duorum capita, cum capitibus quatuor prædictorum, fufpenfa funt

in tribus portis Karleoli, et caput Thomæ de Brufe fupra turrim Karleoli. Nigellus autem tertius frater Roberti ante fuit fufpenfus apud Novum Caftrum.

Circa idem tempus intravit Angliam cardinalis quidam Petrus nomine, miffus a latere domini papæ pro pace inter regem Franciæ et regem Angliæ confirmanda; et ita contigit quod tam dominus rex quam dictus dominus cardinalis dominica de paffione [Mar. 19, 1307] villam Karleoli intraverunt. Die autem Mercurii proximo fequenti dominus cardinalis in ecclefia cathedrali coram maximo populo et clero caufam fuæ legationis expofuit, et oftendit eis formam bonam in quam dominus papa et dominus rex Franciæ confenferant, fi domino regi Angliæ complaceret, fcilicet, quod filius regis Angliæ et hæres, dominus Edwardus, Ifabellam filiam regis Franciæ duceret in uxorem; quibus dictis, furrexit dominus Willelmus de Gaynefburgh epifcopus Wygorniæ et ex parte regis narravit domino cardinali et omnibus qui advenerant, fub brevibus, modum interfectionis domini Johannis Comyn; petens quod aliquam indulgentiam pro anima ipfius concedere dignaretur, et [in] interfectores excommunicationis fententiam fulminaret, qui liberaliter conceffit unum annum orantibus pro dicta anima quamdiu moraretur in Anglia, et poftea centum dies; et ftatim, depofitis indumentis communibus et indutus pontificalibus, interfectores dicti domini Johannis excommunicatos, anathemizatos, facrilegos denunciavit, cum omnibus auxilium, confilium vel favorem præftantibus, et a fancta matre ecclefia feparavit donec ad condignam fatiffactionem venirent; et fic fuerunt denunciati excommunicati multo tempore per totam Angliam, et maxime in partibus borialibus et vicinis illi loco ubi homicidium eft commiffum. Die autem Veneris proximo fequenti per archiepifcopum Eboracenfem fuit ibidem pax proclamata inter dictos reges, et quod filius regis Angliæ filiam regis Franciæ duceret in uxorem, ficut prius etiam per dominum papam Bonifacium exftiterat ordinatum.

Eodem anno, infirmato nobiliffimo rege Edwardo apud Novum Burgum juxta Heftildifham, circa feftum fancti Matthæi apoftoli [Sept. 21] venit illuftris regina Angliæ Margareta, confors ejufdem, ad domum de Lanercoft cum fua familia veneranda. Et dominus rex venit in vigilia fancti Michaelis [Sept. 28] proximo fequenti, et perhendinaverunt ibidem fere per

dimidium annum. Et primo die Martii [1307] receſſerunt a dicto monaſterio verſus Karleolum, et ibi tenuit parliamentum ſuum cum omnibus magnatibus regni.

Eodem anno per reginam fuit frater N. đ M^{or} miſſus apud Oſenay.

ANNO DOMINI M.CCC.VII.

In die autem ſancto paſchæ [Mar. 26] ſupradictus Dungallus factus eſt miles de manu regis, et infra eandem ſeptimanam captus eſt dominus Johannes Waleis et ad regem apud Karleolum adductus, qui miſit eum Londoni, ut ibi caperet idem judicium quod prius acceperat frater ſuus Willelmus. Non obſtante autem gravi vindicta facta in Scotos qui foverunt partem ſæpedicti Roberti de Bruſe, de die tamen in diem augebatur multitudo volentium eum confirmare in regno. Quapropter rex Angliæ citari fecit omnes majores Angliæ qui debebant ei ſervitia, ut cum peditibus Walliæ forent apud Karleolum infra quindenam poſt nativitatem ſancti Johannis baptiſtæ [Jul. 8]. Sed heu! interim, in feſto tranſlationis ſancti Thomæ archiepiſcopi Cantuarienſis et martyris [Jul. 7], anno Domini ſupradicto, mortuus eſt apud Burgum ſuper Sabula, quod diſtat a Karleolo per tria miliaria verſus aquilonarem, rex inclytus et excellens, qui pro toto tempore ſuo animoſus et bellicoſus fuit, et in omnibus ſtrenuus et illuſtris, dominus Edwardus filius regis Henrici, anno regni ſui xxxvj., ætatis vero ſuæ lxvij., non relinquens ſibi ſimilem in ſapientia et audacia inter principes Chriſtianos; qui fertur dixiſſe ad Dominum ante mortem, "miſerere mei, Deus omnipotens! ita veraciter ſicut nunquam aliquem [ ] niſi tantum te, Dominum Deum meum." Miſſi ſunt ergo nuncii feſtini ad dominum Edwardum filium ſuum et heredem, principem Walliæ, qui undecimo die venit uſque Karleolum, ſcilicet, in feſto ſanctæ Symphoroſæ [Jul. 18], et in craſtino cum principibus terræ et prælatis eccleſiæ, qui ibi fuerant in magna multitudine congregati, adivit Burgum ad patrem ſuum deflendum.

CHRONICON DE LANERCOST.

ANNO DOMINI M.CCC.VII.

IN craftino autem, fcilicet, in fefto fanctæ Margaretæ virginis et martyris [Jul. 20] accepit [Edwardus Secundus] fidelitatem et homagium apud caftrum Karleoli ab omnibus fere majoribus Angliæ, qui ibi erant congregati pro expeditione in Scotiam facienda, et rex exftitit proclamatus. Succeffit igitur Edwardus junior feniori, fed eo modo quo Roboam Salomoni, ficut proceffus et exitus ejus probant. Interim parabantur exfequiæ et funeralia patris fui, quibus paratis, ducebatur funus ufque Karleolum, et fic ulterius verfus auftrum, factis pro eo largis eleemofynis
fol. 212, b. in pecunia et in cera, et in ecclefiis per quas tranfivit, et maxime ubi de nocte quievit. Comitabantur vero funus per aliquot dietas novus rex et epifcopus Dunelmenfis Antonius Beek, qui a papa antea patriarcha Hierofolymitanus fuerat ordinatus, cum proceribus Angliæ, et Secularium et Regularium multitudine copiofa; et poftea rediit rex ufque Karleolum pro expeditione verfus Scotiam ordinanda, et ibi venit ad eum comes Patricius de Dunbar primus, et fecit fibi homagium et fidelitatem. In vigilia fancti Petri ad Vincula [Jul. 31] direxit in Scotiam vexilla fua, ut ibi acciperet homagium et fidelitatem a Scotis, ficut eos præmonuerat, et per fuas litteras citaverat omnes majores de terra, ut apud Dumfres coram eo compararent pro dicto homagio faciendo. Venerunt igitur multi majores Scotiæ et fecerunt fibi debitum fervitium apud Dumfres. Poftea divifit exercitum in tres partes ad inquirendum fæpedictum Robertum, fed eo non invento tunc, ficut antea, manu vacua redierunt in Angliam, cuftodibus aliquibus in terra Scotiæ conftitutis.

Interim venit ad regem in magna pompa miles quidam Vafconiæ, nomine Petrus de Gavaftoun, quem tamen dominus Edwardus fenior fugaverat a regno Angliæ, et de communi confilio parliamenti fecerat eum jurare folemniter quod nunquam Angliam reintraret; et hoc propter quamdam familiaritatem indebitam quam dominus Edwardus junior conceperat erga eum, et vocavit ipfum publice fratrem fuum. Ifti autem, ex mandato novi regis venienti ad eum adhuc in Scotia exfiftentem, dedit rex nobilem comitatum Cornubiæ et terram Manniæ, et præ omnibus proceribus terræ, cognatis et aliis, habuit eum charum; fuper quo facto tota Anglia murmurabat contra regem, et indignabatur contra Petrum prædictum. Accepit etiam novus rex dominum epifcopum Ceftriæ, Walterum de Langetoun, virum utique difcretum inter omnes de regno, qui fuerat Thefaurarius patris fui ufque ad mortem fuam, et pofuit eum fub cuftodia in caftro de Wallyngford; hoc autem fecit, ut dicebatur, quia dictus epifcopus fuerat unus et primus in confilio ut Petrus prædictus in tempore patris fui fugaretur a regno. Multos etiam majores alios, qui fuerant cum patre fuo, fecit amoveri de fuis officiis, vilioribus et pejoribus introductis. Occafionem tamen gravandi epifcopum habuit aliqualem, quia, ut dicebatur, invenit cum eo plus de thefauro quem collegerat fub patre fuo quam fuit thefaurus patris fui poft mortem.

Poftea, poft mortem fancti Michaelis [Sept. 29] rex tenuit parliamentum fuum apud Northamptoun, et ibi confirmavit donationem dicti comitatus, et epifcopum permifit morari in caftro fupradicto, quod tunc erat caftrum ipfius Petri; et poft parliamentum adiit Londinas cum clero et populo, et fecit fepeliri patrem fuum apud Weftmonafterium inter reges. A die enim mortis fuæ ufque tunc fuerat corpus ejus confervatum apud abbatiam de Waltyngham fupra terram.

Dum prædicta omnia agerentur, Robertus Brufe, cum Edwardo fratre fuo et multis aliis fibi cohærentibus, non obftantibus cuftodibus Anglicis, pervagatur in Scotia ubicunque volebat, et maxime in Galwithia, et accepit tributum a terra illa, eo pacto ut dimitteretur in pace; propter multitudinem enim populi qui fibi tunc adhæferat ei non potuerunt refiftere.

Circa idem tempus mortuus eft frater Willelmus de Gaynefburgh, epifcopus Wygorniæ, ultra mare, in reditu fuo de curia Franciæ, ad

quam miſſus fuerat pro regis nuptiis ordinandis, et jacet apud Beuvays inter Fratres Minores. Familia etiam ſua fere omnino fuit mortua ibi ſecum, unde credebatur quod erant extincti veneno.

Poſtea, circa Cathedram ſancti Petri [Feb. 22, 1308], tranſfretavit rex Angliæ in Franciam, et apud Bononiam ſolemniter et in magna gloria duxit uxorem ſuam, ſicut fuerat ordinatum, filiam regis Franciæ Iſabellam, in præſentia patris ſui et magnatum terræ illius, et multorum de Anglia; et reduxit eam in Angliam, et apud Londonias exſtitit coronatus; in cujus coronatione populus terræ et magnates murmuraverunt vehementer contra prædictum Petrum, et omnino voluerunt eum ſuo comitatu privari, rege pertinaciſſime reſiſtente, et crevit iſtud murmur de die in diem, et ora et aures omnium occupavit, nec fuit qui de rege vel de Petro aliquid boni loqueretur. Magnates autem unanimiter conglobati omnino voluerunt Petrum exilio relegari, quorum principales erant nobilis comes Lincolniæ et juvenis comes Gloverniæ, cujus tamen ſororem Petrus ex dono regis acceperat in uxorem.

ANNO DOMINI M.CCC.VIII.

Circa paſcha [April. 14] tenuit rex parliamentum, in quo ordinatum erat quod omnino dictus Petrus poſt quindecim dies ab omnibus terris quæ ſunt ſub dominio regis Angliæ exulare deberet. Rex autem, licet in hoc verbo tenus conſentiret, in facto tamen pactum non tenuit, ſicut nec in aliis quibuſdam promiſit, et Petrus in Anglia morabatur. Quapropter comites et barones circa pentecoſten [Jun. 2] uſque Northamptoun, ubi tunc rex cum dicto Petro morabatur, cum equis et armis et magno exercitu pervenerunt, et ibi tandem vi et metu ordinatum fuit quod ſtatim deberet, modo quo prædicitur, exilio relegari, et impetrata fuit excommunicatio papæ ſuper eum ſi poſtea Angliam introiret. Sed cum conſtitutum eſſet quod apud Dovoriam mare deberet intrare, et habere omni anno vitæ ſuæ ducentas libras ſterlingorum pro ſeipſo et centum libras pro uxore ſua, ſi ſecum ipſa vellet extra terram tranſire, rex in privato fecit eum cum uxore in Hiberniam navigare, datis ſibi litteris, quod, ubicunque veniret in terris regis Angliæ, tanquam corpus ipſius regis reciperetur cum gloria et honore. Dedit etiam ſibi, ut dicebatur, quædam pretioſiora et cariora, quæ

in thefauro fuo potuit invenire, dedit etiam fibi multas cartas figillatas magno figillo fuo, fed vacuas, in quibus facere poffet fcribi quicquid vellet; et ideo cum magna gloria in Hibernia eft receptus. In omnibus iftis nullus de regno adhæfit regi patenter nifi quatuor perfonæ, fcilicet, dominus Hugo Defpenfator baro, dominus Nicholaus de Segrave, dominus fol. 213. Willelmus de Berforde, et dominus Willelmus de Enge, contra quos comites et barones infurrexerunt, et voluerunt eos tanquam regis deceptores et regni proditores exulare, vel faltem a regis latere et confilio penitus amoveri.

Circa idem tempus, quod dolendum eft, magifter ordinis Templariorum, cum multis fratribus ordinis fui, confeffus eft coram domino rege Franciæ et clero et populo publice, ut dicebatur, fe et fratres fuos per fexaginta annos et amplius falfam profeffionem feciffe uni ftatuæ cujufdam fratris fui ordinis, et imaginem crucifixi fub pedibus conculcaffe et in ejus faciem exfpuiffe, et vitium Sodomiticum invicem continue frequentaffe, et multa alia perpetraffe flagitia contra fidem. Propter quod, non immerito, capti funt omnes Templarii in regno Franciæ et incarcerati, et bona eorum infifcata, et fimiliter in regno Angliæ, donec papa cum clero decerneret quid de eis effet agendum.

Interim, propter difcordiam regis Angliæ et baronum, Edwardus de Brufe, frater fæpedicti Roberti, et Alexander de Lyndefei, et Robertus Boide, et Jacobus de Douglas, milites, cum comitiva fua, quam contraxerant de remotis infulis Scotiæ, invaferunt Galwithienfes, non obftante tributo quod receperunt ab eis, et multos de nobilioribus Galwithiæ uno die interfecerunt, et fere totam terram illam fibi fubjecerunt; [illi] tamen de Galwyth, qui evadere potuerunt, venerunt in Angliam pro refugio obtinendo. Dicebatur autem quod rex Angliæ voluiffet, fi potuiffet, junxiffe fe Roberto de Brus, et conceffiffe fibi pacem, eo pacto quod juviffet eum ad impugnandum comites fuos et barones. Poft feftum autem fancti Michaelis [Sept. 29] in parliamento ordinata fuit inter regem Angliæ et fuos quædam forma pacis et concordiæ, talis qualis, et quod rex nihil faceret arduum fine confilio comitis Lincolniæ et affenfu; de [die] tamen in diem rex attraxit parti fuæ per dona et promiffa quorundam comitum et baronum.

Circa principium autem quadragefimæ fequentis [Feb. 12, 1309], domino papa ordinante et rege Franciæ procurante, miffi funt nuncii ad regem Angliæ quod ceffaret ab impugnatione Scottorum, et poffideret interim quicquid habuerat in fefto fancti Jacobi apoftoli præcedenti [Jul. 25, 1308]; et fimiliter miffi funt nuncii ad Robertum de Brufe ut fe teneret in pace, et interim gauderet omni eo quod acquifierat in fefto ejufdem fancti Jacobi præcedenti, et non plus; et quod treugæ durarent ufque ad feftum Omnium Sanctorum [Nov. 1] proximo fecuturum. Sed Robertus et fui nihil reddiderunt regi Angliæ de eo quod male ufurpaverant a dicto fefto fancti Jacobi ufque ad principium quadragefimæ fupradictæ, fed femper plura acquirere nitebantur.

ANNO DOMINI M.CCC.IX.

In æftate habuit rex parliamentum fuum apud Northamptoun, in quo, contra omnem fpem totius Angliæ, per privatam procurationem regis præcedentem, confirmatus fuit dictus Petrus de Gaverftoun, de confenfu comitum et baronum, comes Cornubiæ, ficut prius; ita tamen quod nihil aliud præter comitatum haberet in regno. Jam enim ante prædicatum parliamentum fufpenfa fuerat ufque ad decem menfes fententia excommunicationis lata contra dictum Petrum in Anglia a domino papa, et abfoluti erant omnes de Anglia qui quodcunque juramentum præftiterant quod quoquomodo tangeret dictum Petrum, et interim habuit licentiam redeundi in Angliam de Hibernia, et in parliamento obtinuit, ficut olim, comitatum Cornubiæ.

In prædicto autem parliamento lecta fuit nova fententia excommunicationis lata in Robertum de Brufe et in omnes fibi præbentes auxilium, confilium, vel favorem. Circa feftum autem Omnium Sanctorum [Nov. 1], quando dictæ treugæ exire debuerant, mifit rex Angliæ dominum Johannem de Segrave et multos alios fecum pro Marchia apud Berwicum fervanda; comitem autem Herfordiæ, et dominum Robertum de Clifforde, baronem, et dominum Johannem de Crumbewelle, militem, et alios cum eis, ad Marchiam apud Carliolum defenfandam. Illi autem parum ante feftum Sancti Andreæ [Nov. 30] ceperunt treugam cum fæpedicto Roberto de Brufe, et ipfe cum eis, ufque ad vicefimum diem poft Natale

Domini [Jan. 14, 1310], si rex Angliæ consentiret, et ideo dominum regem adivit Robertus de Cliforde ad suum beneplacitum inquirendum. Qui rediens accepit ulterius treugam cum Scottis usque ad primam Dominicam quadragesimæ [Mar. 8, 1310], et postea captæ sunt treugæ usque ad æstatem. Anglici enim non libenter ante æstatem intrant Scotiam ad bellandum, maxime quia ante non inveniunt pabulum equis suis.

ANNO DOMINI M.CCC.X.

Circa festum autem assumptionis [Aug. 15] venit rex cum comite Cornubiæ Petro, et comite Gloverniæ, et comite Warennæ, usque Berwicum, quam villam rex Angliæ muro forti et alto et fossa fecerat circumcingi; sed alii comites, propter novam discordiam exortam, cum rege noluerunt venire. Ipse tamen cum comitiva sua de Berwico processit ulterius in Scotiam ad requirendum sæpedictum Robertum, sed ille, more solito, fugit et eis occurrere non audebat, et ideo ad Berwicum rediebant. Quibus regressis, Robertus et sui intraverunt Louthian, et eos qui erant ad pacem regis Angliæ multipliciter molestabant. Rex autem cum paucis hominibus insecutus est eos, comes autem Cornubiæ cum suis moratus est apud Rokesburgh pro partibus illis custodiendis, et comes Gloverniæ apud Norham.

Post festum autem purificationis [Feb. 2, 1311], misit rex comitem Cornubiæ prædictum, et cum eo ducentos armatos, ad Villam Sancti Johannis ultra Mare Scotticanum, ne Robertus de Bruse, qui tunc erat in itinere versus Galwithiam, veniret ultra dictum mare ad exercitum congregandum; rex autem apud Berwicum continuo morabatur. Dictus autem comes recepit ad pacem omnes ultra Mare Scotticanum usque ad Montes. Comites autem Gloverniæ et Warenniæ post principium quadragesimæ [Feb. 24, 1311] equitaverunt per magnam forestam de Selekirk, et forestarios receperunt ad pacem et reliquos de foresta.

Circa idem tempus mortuus est nobilis comes Lincolniæ Henricus, qui in absentia regis fuit custos Angliæ, loco cujus electus est de consensu regis comes Gloverniæ, et ideo de Scotia repatriavit in Angliam.

Eodem etiam anno mortuus est patriarcha Hierosolymitanus, episcopus fol. 213, b.
Dunelmensis, Antonius Beek, solo tamen nomine patriarcha, et sepultus

folemniffime in ecclefia cathedrali Dunelmenfi, in parte orientali verfus angulum borialem, in qua ecclefia, poft fanctum Cuthbertum, nullus antea eft fepultus.

ANNO DOMINI M.CCC.XI.

Illi autem fucceffit Ricardus de Kellow, monachus ejufdem cœnobii, cito poft pafcha [Apr. 11]; apud Eboracum in fefto pentecoftis [Mai. 30] exftitit ab archiepifcopo confecratus.

Eodem anno venit comes Loncaftriæ, dominus Thomas, verfus Scotiam ad regem, pro homagio faciendo fibi pro comitatu Lincolniæ, qui fibi fuccefferat per uxorem fuam poft mortem comitis fupradicti. Sed, quia rex erat in Berwico, habuit comes confilium quod non adiret eum extra regnum pro homagio faciendo, nec rex ad eum venire voluit ultra aquam; et ideo multum timebatur tunc de bello inteftino in Anglia, quia comes præter illum comitatum prædictum habuit quatuor alios comitatus, et ftatim propofuit redire cum centum militibus quos fecum duxerat, exceptis et peditibus aliis, et intrare terras dicti comitatus ex qua obtulerat homagium regi et ille recipere noluiffet. Sed, Deo ordinante, rex faniori confilio ufus, tranfivit aquam de Twede, et venit ad comitem apud Hagerftoun, per quatuor miliaria a Berwico, et falutaverunt fe pacifice, et frequenter funt ad invicem ofculati, licet ante multum difcordes fuiffent occafione Petri de Gaveftoun, qui ibi præfens cum rege advenerat, fed comes nec eum ofculari voluit nec etiam falutare, de quo ipfe non modicum eft gravatus.

Eodem anno fuerunt Templarii Angliæ examinati de fupradictis criminibus eis impofitis per inquifitores a domino papa miffos, qui apud Eboracum omnia negaverunt, fed tres eorum apud Londonias omnia conceffferunt.

Quia vero rex per duos annos præcedentes concefferat in quodam parliamento, et figillo fuo magno roberando firmaverat, quod ftaret ordinationi certarum perfonarum, comitum et epifcoporum, quantum ad confiliarios habendos, non enim erat multum fapiens in agendis, licet rationabiliter loqueretur, et fimiliter, quantum ad familiam et domum fuam melius gubernandam, et quod tempus eorum ad tractandum fuper iftis et deliberandum per duos annos duraret, qui jam erant

tranfacti, ideo cuftos Angliæ et majores de terra miferunt regi in Scotiam circa feftum Laurencii [Aug. 10] nuncios folemnes, rogando fuppliciter ut placeret fibi venire Londonias et in parliamento audire quæ ipfi ordinaverant pro honore fuo et commodo regni fui. Rex igitur, licet quodammodo invite, venit Londonias, ubi erant congregati omnes majores de regno, et in illo parliamento pronunciaverunt dicti ordinatores publice quæ ordinaverant, et judicio omnium illa erant approbata tanquam utilia valde pro rege et regno, et maxime pro communitate et vulgo; inter quæ unum erat nunc, ficut ante frequenter, quod Petrus de Gaverftoun exiret terram Angliæ fine reditu infra quindenam poft feftum fancti Michaelis archangeli [Oct. 13], nec ulterius comes vocaretur nec effet, nec reciperetur in aliqua terra quod fub dominio regis effet, et fuit fententia excommunicationis rata ab archiepifcopo Cantuarienfi folemniter fuper omnes qui eum in Anglia poft prædictum terminum confirmatum reciperent, defenderent, vel tenerent. Ipfe enim, credens fe in comitatu pro fuo perpetuo confirmatum, cum effet alienigena et de fola gratia regis tantum honorem adeptus, jam in tantam fuperbiam eft erectus quod omnes nobiles comites terræ contempfit, et vilia cognomina eis deridendo impofuit, inter quos cum comitem Warwici, virum utique fapientem et probum, vocaffet 'Nigrum Canem de Arderne,' et effet hoc poftea comiti intimatum, ille dicitur cum patientia refpondiffe; 'fi vocet me canem, pro certo ego mordebo eum quando videbo tempus meum.'

Dimittamus tamen eum ad tempus, et redeamus ad Robertum de Brufe, et quod ipfe interim fecerit videamus. Advertens igitur dictus Robertus regem et omnes majores regni effe in partibus tam remotis, et pro dicto maledicto homine tam difcordes, collecto magno exercitu, die Jovis ante feftum Affumptionis Virginis gloriofæ [Aug. 12], apud Solewath Angliam intravit; et combuffit totam terram domini de Gilleflande, et villam de Hautewyfel, et magnam partem de Tyndal, et poft dies octo rediit in Scotiam, abducens fecum maximam prædam animalium, paucos tamen homines occiderat præter illos qui fe volebant defendere refiftendo.

Circa feftum autem Nativitatis beatæ Virginis [Sept. 8] proximo fequens, rediit Robertus cum exercitu in Angliam, verfus Northumbriam dirigens greffus fuos, et introivit apud Herbotel et Haliftan et Redifdal, et

combuſſit partes illas verſus Corbrigiam, omnia devaſtando; plures etiam fecit occidi quam fecerat prima vice. Et ſic ulterius divertit in utrumque Tyndal, ea quæ prius dimiſerat conſumendo, et in Scotiam rediit poſt quindenam; nec potuerunt cuſtodes; quos rex Angliæ poſuerat in Marchia, reſiſtere tantæ multitudini Scottorum quos adduxerat. Deſtruxerunt tamen omnia bona patriæ ſicut Scotti, hoc excepto, quod domos non comburebant nec homines occidebant. Interim autem illi de Northumbria, timentes adhuc reditum Roberti, miſerunt ſibi nuncios pro treuga habenda ad tempus; et convenerunt cum eo ut ſolverent ſibi duo millia librarum pro tempore valde brevi, ſcilicet, uſque ad feſtum Purificationis Virginis glorioſæ [Feb. 2, 1312]. Illi etiam de comitatu de Dunbare juxta Berwicum, in Scotia, qui adhuc erant ad pacem regis Angliæ, pro treuga habenda uſque ad dictum terminum valde graviter ſunt taxati. In omnibus autem guerris ſupradictis ita fuerunt Scotti inter ſe diviſi, quod aliquando fuit pater cum Scottis et filius cum Anglicis, et e converſo, unus etiam frater cum Scottis et alius cum Anglicis, immo eadem per-
fol. 214. ſona primo cum una parte et poſtea cum alia; ficte tamen erant cum Anglicis omnes vel pro majore parte, vel ad ſalvandas terras quas habuerunt in Anglia; quia corda eorum, licet non corpora, ſemper erant cum ſuis.

A feſto autem ſancti Michaelis [Sept. 29] uſque ad feſtum ſancti Johannis ante Portam Latinam [Mai. 6, 1312], tenuit papa Clemens concilium apud Viennam cum cardinalibus et tribus patriarchis et centum et triginta archiepiſcopis et epiſcopis, et delevit ordinem Templariorum ne amplius pro ordine haberetur; multas etiam conſtitutiones novas fecit legi ibidem, quæ poſtea, tempore ſucceſſoris ſui Johannis viceſimi ſecundi in libros ſeptem ſunt redactæ.

Modo redeamus ad Petrum. Sæpedictus vero Petrus de Gaverſtoun infra tempus ſibi limitatum, ſcilicet, infra quindenam poſt feſtum ſancti Michaelis [Oct. 12], exivit Angliam et intravit in Flandriam. Sed quia minus bene erat receptus in Flandria, ubi applicuerat, (id agente rege Franciæ, qui eum valde deteſtabatur, quia, ut dicebatur, rex Angliæ, qui duxerat filiam ejus uxorem, minus eam dilexit propter Petrum prædictum,) ideo rediit, ad infortunium ſuum, in Angliam, ſed in occulto,

propter metum comitum et baronum; et rex eum recepit et duxit fecum ufque Eboracum, et ibi civitatem et patriam vaftaverunt, quia non habuerunt quid folverent pro expenfis. Comites enim et barones ordinaverant et executioni demandaverant poft reditum dicti Petri, quod rex, qui in nullo fe voluit fuis ligiis hominibus conformare, de fcaccario non haberet obolum nec quadrantem. Rex autem, timens ibi adventum fuper fe comitum et baronum, duxit ufque Scarburgh Petrum fecum, fed ille qui fuit tunc cuftos caftri noluit in præfentia Petri concedere regi introitum quoquomodo, et ideo rex cum eo divertit ufque Novum Caftrum et ibi, ficut apud Eboracum, villam et patriam vaftaverunt. Audiens autem hoc dominus Thomas comes Loncaftriæ, qui dicto Petro multum erat infeftus, dimiffa via alta, per nemorofa loca Angliæ veniens latenter et quafi fubito circa feftum Inventionis fanctæ crucis [Mai. 3].

Eodem anno dictus Robertus de Brufe, rex Scotiæ, venit cum magno exercitu, menfe Augufti, ad monafterium de Lanercoft, quo per triduum commoratus eft; canonicos plures capiendo et infinita mala committendo, fed tandem per femetipfum canonici fuerunt liberati.

ANNO DOMINI M.CCC.XII.

Cum magna multitudine armatorum dictus comes Novum Caftrum intravit ut caperet dictum Petrum, ficut per comites et barones fuerat ordinatum; fed contigit quod tunc rex et ipfe diverterant ufque Tynemue, quod diftat per fex miliaria a Novo Caftro, et audito adventu comitis fuper eos, pofuerunt fe per fcapham in mare et venerunt ufque Scareburgh, et tunc recepti funt ibi. Rex vero, dimiffo ibi Petro, et domino Henrico de Beaumound fimiliter alienigena, cum quibufdam aliis pro defenfione caftri, divertit ab eis ufque caftrum de Knarefburgh, et fic ulterius ufque Eboracum, credens amovere obfidionem a Scareburgh fi caftrum foret obfeffum; fed non potuit facere quod credebat. Comes enim Loncaftriæ, audiens regem et Petrum fore divifos et Petrum fore in caftro, invafit iftud fortiffime, ita quod infra breve Petrus coactus fuit reddere fe; hoc tamen fecit fub conditione, quam, quia non audivi, non fcripfi. Redditus autem traditus eft in cuftodia domini Eymeri de Valence, comitis de Penebrok, qui femper antea inimicus fuus fuerat

capitalis, et circa feftum nativitatis fancti Johannis baptiftæ [Jun. 24] decollatus eft ex præcepto comitis Loncaftriæ et comitis Warwici, in abfentia Eymeri de Valence, in alta via juxta villam Warwici.

Tertio autem nonas Julii [Jul. 5], fcilicet, in vigiliis octavarum apoftolorum Petri et Pauli, fuit luna tricefima et eclipfis folis circa primam horam diei, et apparuit fol quafi luna cornuta, quæ primo fuit parva, poftea major, donec circa tertiam horam diei perveniret ad debitam et folitam quantitatem; apparuit autem aliquando viridis aliquando vero coloris quem folebat habere.

Dum autem fupradicta circa Petrum agerentur, Marchia Angliæ defenforem non habuit contra Scottos, et ideo pro pace habenda ad tempus reddiderunt Roberto tributum. Interim tamen Scotti villam de Norham, quia caftrum eos multum gravabat, combufferunt, et homines captivos et pecora abduxerunt.

Audita autem interfectione fæpedicti Petri, rex exarfit in iram, et quantum fe poffet vindicare de interfectoribus fummo ftudio cogitabat; cui tunc adhæfit dominus Eymerus de Valence, comes de Penebrok, pro eo maxime quod dictus Petrus in fua cuftodia pofitus, ipfo ignorante, fuerat interfectus. Dominus autem comes Warenniæ, ut dicebatur, et quidam alii junxerant fe contra comitem Loncaftriæ parti regis. Rex igitur fecit proclamari parliamentum fuum Londoniis, fi forte ibi poffet capere comitem, cum tamen effent filii duorum fratrum, Edwardi fcilicet et Edmundi. Sed hoc comitem non latuit, et ideo de quinque comitatibus fuis collegit fibi exercitum equeftrem ita fortem et magnum quod in nullo timuit partem regis, et venit Londonias ad parliamentum; quo audito, rex diffimulavit, nec contra eum quicquam voluit attemptare, fed protraxit parliamentum de die in diem ad gravandum eum et alios tam comites quam barones, qui venerant in auxilium ejus, et pro fupradictis ordinationibus confirmandis. Comes autem Gloverniæ et comes Richemundiæ fuerunt mediatores pacis inter partes divifas, licet eas pacificare non poffent.

Audiens autem Robertus de Brufe hanc difcordiam in auftro, congregato magno exercitu, circa feftum Affumptionis beatæ Virginis [Aug. 15] intravit Angliam, et combuffit villam de Exham et Corbrigiam et

partes illas occidentales, et accepit prædas et ſpolia multa et captivos; fol. 214, b. nec fuit aliquis qui auderet reſiſtere. Ipſe autem pacifice et ſecure moram faciens juxta Corbrigiam miſit partem exercitus ſui uſque Dunelmum, qui ibidem ſubito venientes in die fori rapuerunt omnia quæ invenerunt in villa, et eam pro magna parte incendio tradiderunt, et reſiſtentes crudeliter occiderunt; caſtrum tamen et abbatiam minime invaſerunt. Timentes autem Dunelmenſes plura mala eorum, nec ſperantes adjuvari per regem, compoſuerunt cum eis, et dederunt eis pro epiſcopatu illo duo millia librarum pro treugis habendis uſque ad feſtum Nativitatis ſancti Johannis baptiſtæ [Jun. 24, 1313]; quæ tamen noluerunt Scotti recipere, niſi ſub hac conditione, quod per terram epiſcopatus poſſent habere liberum tranſitum et reditum quandocunque vellent ulterius in Angliam equitare. Illi autem de Northumbria, timentes adventum eorum ad eos, dederunt eis alia duo millia librarum pro pace habenda uſque ad terminum ſupradictum [Jun. 24, 1313]; et illi de Weſtmerlandia et Coupelandia et Cumberlandia ſe conſimiliter redemerunt; et quia non habuerunt tantam pecuniam ad ſolvendum eis præ manibus, partem ſolverunt, et pro reſiduo filios majorum dominorum de patria obſides poſuerunt; et hoc habito, Robertus cum ſuo exercitu in Scotiam eſt reverſus.

Interim intravit unus cardinalis legatus in Angliam cum fratre domini regis Franciæ, domino Lodowico, pro concordia facienda inter regem et comites et barones; ſed non prævaluerunt, cum tamen multos dies pro facienda concordia habuiſſent.

Circa feſtum ſancti Martini in hyeme, ſcilicet, in feſto ſancti Bricii [Nov. 13], natus eſt primogenitus filius, et nominatus eſt Edwardus, ſicut pater ſuus et avus.

Videns autem Robertus ſæpedictus ſic ſe marchiam Angliæ ſub tributo habere, toto ingenio excogitavit qualiter villam Berwici, quæ erat in manibus regis Angliæ, obtineret; et in nocte ſancti Nicholai [Dec. 6] ex inſperato veniens ad caſtrum, oppoſut ſcalas ad murum et incepit aſcendere; et niſi canis unus adventum Scottorum per magnum latratum oſtendiſſet, cito caſtrum, ut creditur, et villam per conſequens, habuiſſet. Erant autem ſcalæ, quas muro appoſuerunt, mirabilis facturæ, ſicut ego

ipfe, qui hæc fcribo, fide occulata confpexi. Fecerant enim Scotti duas cordas fortes et longas fecundum altitudinem muri, et in una extremitate utriufque cordæ fecerant unum nodum; fecerant etiam unum afferem ligneum, quafi duorum pedum et dimidii in longitudine et dimidii pedis in latitudine, fortem ad portandum unum hominem, et in duabus extremitatibus illius bordæ fecerant duo foramina, in quibus poffent illæ duæ cordæ immitti; quibus intromiffis ufque ad nodos, fecerant fuperius in eifdem cordis ad fpatium unius pedis et dimidii alios duos nodos, et fuper illos unum alium afferem vel bordam confimilem immiferunt; et fic confequenter ufque ad aliam extremitatem cordarum. Fecerant autem unum ferreum curvum, ita quod una pars curvitatis habuit ad minus in longitudine unum pedem, et illa jacere debuit fupra murum; alia autem pars ejufdem longitudinis pendebat deorfum verfus terram, habens in fine unum foramen rotundum in quo poffet extremitas unius lanceæ intromitti, et duos annulos in duobus lateribus in quibus poffent dictæ cordæ ligari; quibus fic paratis, acceperunt unam fortem haftem ita longam ficut erat altitudo muri et poffuerunt extremitatem illius in foramine ferri, et duo homines levaverunt cordas et bordas cum ferro illo et poffuerunt illam curvitatem ferri, quæ non erat rotunda, fuper murum, et tunc potuerant afcendere per illos gradus ligneos ficut afcendi in communibus fcalis folet, et quanto plus erat de pondere afcendentis tanto firmius jacebat ferri curvitas fuper murum. Ne autem cordæ nimis adhærent muro et impedirent afcenfum, fecerant in omni tertio gradu rotunditates quafdam quæ elongarent cordas illas a muro. Cum ergo duas fcalas fuper murum pofuiffent, canis prodidit eos ut dixi, et fcalas ibi reliquerunt; quas noftri in craftino ad verecundiam eorum fuper colliftridium fufpenderunt; et fic canis illa vice falvavit villam, ficut quondam anferes falvaverunt per ftrepitum fuum Romam, ficut ait beatus Auguftinus de Civitate Dei, libro tertio, capitulo quarto, de Magnis; et Ambrofius [in] Exameron in Opere Quintæ Diei.

Quia autem Robertus apud Berwicum non poterat prævalere, convertit fe cum exercitu verfus Villam Sancti Johannis, quæ adhuc tunc erat in manu regis Angliæ; et obfidionem pofuit contra eam, et die Lunæ infra octavas Epiphaniæ [Jan. 10, 1313], capta eft a Scottis de

nocte muros afcendentibus per fcalas, et villam intrantibus propter defectum vigilum et cuftodum. In craftino autem fecit Robertus occidi meliores burgenfes villæ qui erant Scoticæ nationis, fed Anglici abire libere funt permiffi. Dominus autem Willelmus Olifard, Scotus, qui ex parte regis Angliæ villam illam diu tenuerat contra Scottos, ligatus fuit, et ad Infulas longe miffus. Villam autem Scotti penitus deftruxerunt.

Circa Cathedram vero fancti Petri [ ] mortuus eft magifter Robertus de Wynchelfe, archiepifcopus Cantuarienfis, loco cujus electus eft magifter Thomas de Cobham, doctor Theologiæ, fed ad preces regis Angliæ datus eft a papa archiepifcopatus domino Waltero Reinaldo, epifcopo Wigorniæ, homini quafi illiterato, et, fecundum judicium humanum, tam ratione vitæ quam fcientiæ omni gradu dignitatis indigno. Ecce! præter turbationem quam fecit rex in populo, quale damnum fecit in clero, dum procuravit quod unus talis homo totius Angliæ foret primas! Quia tamen impedierat electionem de magiftro Thoma factam, procuravit quod ipfe Wygorniæ epifcopus fuit factus.

ANNO DOMINI M.CCC.XIII.

Poft feftum autem nativitatis fancti Johannis Baptiftæ [Jun. 24], quando treugæ Anglicæ tranfierant, in Marchiam comminatus eft Robertus de Brus quod Angliam more folito vifitaret. Quod timentes illi de Northumbria et Weftmerlandia et Cumberlandia, et alii Marchenfes, nec habentes nec fperantes a rege fuo defenfionem vel auxilium, quippe fol. 215. qui in remotis partibus Angliæ tunc agebat nec de eis videbatur curare, pecuniam non modicam, immo maximam, obtulerunt dicto Roberto pro treugis ufque ad feftum fancti Michaelis poft unum annum [Sept. 29, 1314] habendis.

In omnibus his fuit corpus Petri de Gaverftoun fupra terram infepultum apud Fratres Prædicatores Oxoniæ, qui pro anima ejus dixerunt omni die Placebo, Dirige, et miffam cum nona; et dimidium marcam pro labore receperunt a rege.

Eodem anno circa feftum affumptionis beatæ Virginis [ ], intoxicatus eft, ut dicebatur, Imperator a quodam homine regulari.

Poft feftum fancti Michaelis [Sept. 29], citari fecit rex comites et

barones ad parliamentum Londoniis, et ibi facta eſt inter eos una concordia talis qualis, die dominica proxima ante feſtum ſancti Lucæ [ ], et ipſi fecerunt ei unam humiliationem et obedientiam tanquam regi, et ipſe promiſit eis multa, quæ poſtea non implevit.

In capite autem jejunii [Feb. 28, 1314], Scotti cautelofe per ſcalas de nocte intraverunt caſtrum de Rokeſburgh, et totum caſtrum ceperunt præter turrem unam, ad quam vix confugerat cuſtos caſtri, dominus Gilminus de Fenes, miles Vaſconiæ, et ſui cum eo, ſed turrem illam Scotti cito poſtea habuerunt; et totum idem pulchrum caſtrum, ſicut et alia caſtra quæ adquirere potuerunt, in terram funditus poſtraverunt, ne Anglici unquam poſtea per retentionem caſtrorum poſſent dominari in terra.

In eadem etiam quadrageſima ceperunt caſtrum de Edenburgh, hoc modo. Obſidentes enim caſtrum idem una die in veſpere fortiter dabant inſultum ad portam auſtralem, quia non alibi erat locus ubi poſſet dari propter ſitum caſtri inſultus. Intus autem exſiſtentes ad portam unanimiter congregati eis viriliter reſtiterunt; ſed interim Scotti alii ex parte aquilonari aſcenderunt rupem, quæ erat alta valde et in declivo antequam veniret ad fundamentum muri, et ibi, ſcalis poſitis ad murum, aſcenderunt in tanto numero quod intus exſiſtentes eis non potuerunt reſiſtere, et ſic portas aperuerunt et ſocios introduxerunt, et totum caſtrum ceperunt, et Anglicos occiderunt; et idem caſtrum, ſicut caſtrum Rokeſburgh, proſtraverunt in terram.

Iſtis proſpere geſtis, profecti ſunt uſque Strivelin, et illud caſtrum cum exercitu obſiderunt.

Eodem anno dominus Thomas de Multuna, dominus Gilleſlandiæ, ſexto kalendas Decembris [ ] obiit, unicam filiam heredem, nomine Margaretam, poſt ſe reliquit, quam Robertus de Clifford, filius Roberti de eadem, ſeptimo ſuæ ætatis anno, apud Hoffe, ipſo lecto decubante, deſponſavit. Et vivente dicto Roberto, Ranulphus de Daker, filius domini Willelmi de Daker, eundem Margaretam nupſit, quia jus habuit ad illam propter pactionem factam ante priores nuptias, inter Thomam de Multuna, patrem dictæ Margaretæ, et Willelmum de Daker.

ANNO DOMINI M.CCC.XIV.

Die Martis poſt octavas Paſchæ [Apr. 17], intravit Edwardus de Bruſe, frater Roberti, cum exercitu Angliam, juxta Karleolum, contra pactum, et ibi moratus eſt per tres dies continuos apud manerium epiſcopi, ſcilicet apud Roſe, et miſit magnam partem exercitus ad comburendum undique verſus partes auſtrales et occidentales per tres dies illos; at illi multas villas et duas eccleſias combuſſerunt, et viros et mulieres captivos duxerunt, et pecora in magno numero in foreſta de Ingelwode et alibi acceperunt, et ſecum die Veneris [Apr. 19] abduxerunt, paucos tamen homines niſi omnino volentes reſiſtere occiderunt; civitati autem Karleoli inſultum non dederunt propter milites et populum patriæ, qui ibi fuerunt congregati. Omnia autem iſta mala tunc fecerunt Scotti, quia homines illius marchiæ non ſolverant eis tributum, in quibus cum eis pepigerant ad dies certos quod ſolvere promiſerunt. Habebant tamen Scotti obſides de filiis et heredibus militum patriæ pro omni ſecuritate dictæ pecuniæ repromiſſæ, ſed propter hoc non dimiſerunt quin mala facerent ſupradicta.

Circa feſtum autem pentecoſtes [Mai. 16], appropinquavit verſus marchiam Scotiæ rex Angliæ, et comes Gloverniæ, et comes Herforde, comes Penbroke, et comes de Anegoſe; dominus Robertus de Clifforde, dominus Johannes Comyn filius Johannis interfecti, dominus Henricus de Bello Monte, dominus Johannes de Segrave, dominus Paganus de Typetoft, dominus Edmundus de Maulei, dominus Ingerannus de Umfravile, cum aliis baronibus, militibus, et exercitu valde pulchro et magno, ſi habuiſſent Dominum adjutorem. Comes vero Loncaſtriæ, et alii comites Angliæ qui fuerunt de parte ſua, et homines eorum, excepto ſtricto ſervicio quod regi debebant in guerris, domi remanſerunt; quia rex adhuc noluit ſe conformare eis nec implere quæ antea promittebat. Ubi autem nobilis Edwardus pater ſuus eundo ad bellandum in Scotia ſolebat ſanctos Angliæ Thomam Cantuariæ, Edmundum, Hugonem, Willelmum, Cuthbertum, in ſuo itinere viſitare, et eis pulchras oblationes offerre et ſe eorum orationibus commendare, monaſteriis etiam et pauperibus largas

eleemofinas miniftrare, ifte nihil horum faciens, cum pompa magna et apparatu curiofo veniens, bona monafteriorum in itinere accepit, et in præjudicium et injuriam fanctorum, ut narrabatur, aliqua fecit et dixit; propter quæ et alia mirandum non eft quod ei et exercitui fuo contigit confufio et verecundia fempiterna, et hoc fuit tunc a quibufdam religiofis Angliæ prophætizatum.

Ante feftum autem nativitatis fancti Johannis baptiftæ [Jun. 24], collecto in unum toto exercitu fuo, appropinquavit rex cum pompa prædicta verfus caftrum de Strivelyn ad amovendam obfidionem et pugnandum cum Scottis, qui ibi erant in tota fua fortitudine congregati; et in vigilia Nativitatis prædictæ [Jun. 23] poft prandium venit exercitus regis juxta filvam de Torres; et audito quod Scotti effent in filva, prima acies regis, quam duxit dominus de Clifforde, voluit circuire filvam, ne forte Scotti evaderent fugiendo. Scotti, autem, hoc permiferunt, donec effent multum a
fol. 215, b. fociis elongati, et tunc oftenderunt fe, et, dividentes illam primam aciem regis a media acie et extrema, irruerunt in eam, et quofdam occiderunt, et in fugam alios converterunt, et ab illa hora factus eft timor inter Anglicos et major audacia inter Scottos.

In die autem craftina [Jun. 24], quæ fuit Anglicis dies mala, infelix nimis et infaufta, cum fe præpararent ex utraque parte ad prœlium, exierunt fagittarii Angliæ ante aciem, quibus occurrerunt fagittarii Scottorum, et ex utraque parte fuerunt aliqui vulnerati, et aliqui interfecti; fed fagittarii regis Angliæ cito alios fugaverunt. Cum autem duo exercitus multum appropinquaffent, pofuerunt fe omnes Scotti in genibus fuis dicendo 'Pater Nofter', et recommendaverunt fe Deo, et de cœlo auxilium petiverunt; quo facto, audacter contra Anglicos procefferunt. Ordinaverant autem fic exercitum fuum, quod duæ acies ejus præirent tertiam, una ex latere alterius, ita quod neutra aliam præcederet; et tertia fequeretur, in qua erat Robertus. Quando vero ambo exercitus fe mutuo conjunxerunt, et magni equi Anglorum irruerunt in lanceas Scottorum, ficut in unam denfam filvam, factus eft fonus maximus et horribilis ex lanceis fractis et ex dextrariis vulneratis ad mortem, et fic fteterunt in pace ad tempus. Anglici, autem, fequentes non potuerunt attingere ad Scottos, propter primam aciem interpofitam, nec in aliquo fe juvare, et ideo nihil reftabat

niſi ordinare de fuga. Iſtum proceſſum audivi a quodam fidedigno, qui fuit præſens et vidit. In illa autem prima acie interfecti ſunt comes Gloverniæ, dominus Robertus de Clifforde, dominus Johannes de Comyn, dominus Paganus de Typetot, dominus Edmundus de Mauley, et multi alii nobiles, exceptis peditibus, qui in magno numero corruerunt. Aliud etiam infortunium accidit Anglicis, quia, cum paulo ante tranſiſſent unam foveam magnam, in quam intrat fluxus maris, nomine Bannokeburne, et jam confuſi vellent redire, multi nobiles et alii præ preſſura cum equis in illam ceciderunt, et aliqui cum difficultate magna evaſerunt, et multi nunquam ſe explicare de fovea potuerunt; et ideo Bannokeburne in ore Anglicorum erat per multos annos ſequentes.

VERSUS.

Juxta ſaxoſum fontem, caſtrumque nodoſum,
Corruit Anglorum gens perfida, fraude ſuorum.
Amiſſos totos quos Anglia pluribus annis
Concepit in Scottos lux obruit una Johannis.
Nam rex Anglorum, molitus nomen eorum
Funditus auferre, luit in ſe prœlia werræ.
Arma movet, concepta fovet, perit in pariendo,
Aggreditur quod non fugitur, docet in fugiendo.
Cum paucis fugit in campo rex, enſe relicto,
Nec populo patet ulla fugæ via, principe victo.
Victus abit propere, fertur ſibi lapſa corona,
Quod probat abſque fere quam ſit ſua ceſſio prona.
Aſpiceres illuc proceres alioſque potentes
Diſperſos, illos merſos, hos enſe ruentes.
Turba ſuperba ducum morbum perpeſſa caducum,
Si tamen evadit eques aut pedes modo vadit,
Si forſan vivi fugiunt aliqui fugitivi
Montibus aut rimis latitant, aut vallibus imis.
Dum captivatur, proſternatur, aut fugiatur,
Turba fugax procerum, ſubit hic direptio rerum.

Curritur in prædam, quantam non nitar ut edam;
Singula non credam, poſſim licet addere quædam.
Forth ſorpſit multos armis et equis bene cultos,
Quos probat indultos alienis ultio ſtultos.
Bannoke habet limus quorum nec nomina ſcimus;
Quando domi deſunt perpendet gens ſua qui ſunt.
Quos tibi ſerviles reputabas, Anglice miles,
His dum tu viles opus eſt fatearis aniles.
Anglia, quæ plenis promebas cantica venis,
Omnibus exoſa, dum viribus imperioſa,
Omnibus accitis, luis hic incommoda litis.
Expertos Scotos metues, tibi jam bene notos,
Amodo ne temere contemnas, diſce, caveque.
Palma triumphalis, inimicis exitialis,
Scottis conceſſit, his laus celeberrima ceſſit.
Sic levat eliſos Dominus, dans robora parvis
Et ſibi confiſis, altos proſternit in arvis.
Anglorum lima Strevelyn celebrante ruina,
Poſterior prima longe magis exſtat opima.
Anno milleno, centum ter, tempore Chriſti,
Cum quartodeno, fato ruit Anglia triſti.
Exſtitit e pannis Anglos lux alma Johannis
Chriſti Baptiſta, pro quo tibi gloria Chriſto.

Rex autem et dominus Hugo Diſpenſator, qui poſt Petrum de Gaveſton erat oculos ejus dexter, et dominus Henricus de Beaumound, quem promoverat ad unum comitatum in Scotia, cum aliis multis equitibus et peditibus, duce quodam milite de Scotia, qui novit per quas partes evadere potuerunt, ad perpetuam verecundiam tanquam miſeri fugerunt verſus caſtrum de Dunbar. Aliqui tamen tardiores in fuga interfecti fuerunt a Scottis, qui eos velociter ſequebantur. Apud Dunbar vero rex cum aliquibus ſibi ſpecialioribus poſuit ſe per ſcapham in mare verſus Ber-

wicum, fortunæ fuæ omnes alios derelinquens, at illi viri animo adunati falvi et fani in Angliam venerunt per triftam.

Sicut autem rex et fua comitiva ex una parte fugerunt verfus Berwicum, ita comes de Herford, et comes de Anegofe, et dominus Johannes de Segrave, et dominus Antonius de Lucy, et dominus Ingelrannus de Umfravile, cum magna multitudine militum et aliorum equitum fexcentorum et peditum mille, ex alia parte fugerunt verfus Karleolum. fol. 216. Comes de Penbrok in pedibus fuis evafit ex acie, et cum Walenfibus fugientibus fe falvavit. Prædicti autem comites et alii, qui fugerant verfus Karleolum, capti funt in via apud caftrum de Bothevil. Vicecomes enim, cuftos caftri, qui ufque ad illud tempus tenuerat caftrum ad opus regis Angliæ, videns fuos prævaluiffe in bello, permifit nobiliores eorum, qui ibi venerant, intrare caftrum quafi fecurum refugium habituros, et cum intraffent, cepit eos, et fic eos dolofe decepit. Multi etiam extra caftrum et in patria circumquaque vagantes capti funt, et multi interfecti; dicebatur quoque quod milites quidam a mulieribus capti erant, nec aliquis eorum fine vili confufione ad Angliam rediit. Comes autem Herfordiæ, et comes de Anegofe, et dominus de Segrave, et dominus Antonius de Lucy, et dominus Ingerannus de Umfravile, et alii nobiles qui erant in caftro, reducti funt ad Robertum de Brus et in captivitatem miffi, et poft diutinam detentionem magna pecunia funt redempti. Poft prædictam vero victoriam Robertus de Brufe communiter ab omnibus rex Scotiæ vocabatur, quia vi et armis Scotiam adquifivit. Circa idem tempus mortuus eft Philippus, rex Franciæ.

Parvo autem tempore poft elapfo, fcilicet, circa feftum Ad Vincula fancti Petri [Aug. 1], intraverunt Angliam juxta Berwicum dominus Edwardus de Brufe, dominus Jacobus de Douglas, Johannes de Soules, et alii nobiles Scotiæ, cum equitibus et exercitu magno, et totam quafi Northumbriam, exceptis caftris, tempore treugarum durante, incendio vaftaverunt; et fic ulterius ad epifcopatum Dunelmenfem tranfierunt, fed ibi non modicum incenderunt, quia illi de epifcopatu fe ab incendio per magnam fummam pecuniæ redemerunt. Scotti tamen prædam pecorum et homines quos capere poterant abduxerunt, et fic ulterius comitatum Richemundiæ in-

traverunt, et ibi fimile perpetraverunt, nemine refiftente; fed fere omnes verfus auftrum fugerunt vel in filvis latuerunt, exceptis illis qui fe falvaverunt in caftris. Venerunt etiam Scotti illa vice ufque aquam de Tefe, et aliqui eorum ultra villam Richemundiæ, fed villam illam non intraverunt; et poftea omnes coadunati redierunt per Swaldale et alias valles et Staynefmor, de quibus maximam prædam animalium abduxerunt. Villam autem de Burgh, et Appelby, et Kirkeofwalde, et alias villas hinc et inde in fuo tranfitu incendebant, et fegites per fe et per fua animalia, quantum poterant, conculcabant; et fic juxta prioratum de Lanercoft tranfeuntes Scotiam intraverunt, habentes multos homines captivos, de quibus poffent pecuniam pro libitu extorquere. Illi autem de Couplandia, timentes reditum et vifitationem eorum, miffis nunciis, eos per magnam pecuniam placaverunt.

In craftino autem poft feftum nativitatis beatæ Mariæ [Sept. 9] incepit parliamentum regis Angliæ apud Eboracum, in quo concordati funt rex et comes cum fuis, et ordinationes fuperius tactæ ab omnibus funt approbatæ, et figillis regis et comitis roboratæ.

Circa feftum vero fancti Michaelis [Sept. 29], rediit comes Herfordiæ, qui duxerat fororem regis Angliæ, de Scotia; et redditi funt pro liberatione ipfius epifcopus Glafcuenfis, et comes de Marre, qui fuerat nutritus in Anglia, et uxor domini Roberti de Brufe, et foror fua et filia. Comes tamen de Marre, cum veniffet apud Novum Caftrum, noluit ire cum eis in Scotiam, fed maluit morari in Anglia. De die autem in diem liberabantur aliqui captivi de manibus Scottorum, fed per redemptiones pecuniarias valde graves. Circa feftum autem natalis Domini [Dec. 25], liberatus erat comes de Anegoes, et dominus Johannes de Segrave, et cito poft dominus Antonius de Lucy.

Et circa feftum Epiphaniæ [Jan. 6] mortuus eft illuftris rex Franciæ, qui anno integro non regnavit.

Interim autem Scotti occupaverunt Tyndale auftralem ficut et borealem, fcilicet Hautewifel, Hextelfam, Corbrigge, et fic loca verfus Novum Caftrum, et Tyndal fecit homagium regi Scotiæ, et fortiter debellabat Gillefland et alias partes Angliæ circumftantes.

Eodem etiam tempore Scotti iterum Northumbriam deftruxerunt. A

natali autem Domini fupradicto ufque ad nativitatem fancti Johannis Baptiftæ [Dec. 25, 1314–Jun. 24, 1315], folus comitatus de Cumberland dedit fexcentas marcas regi Scotiæ pro tributo.

ANNO DOMINI M.CCC.XV.

Scotti igitur, tam pro victoria habita in campo, quam pro deftructione marchiæ Angliæ et acquifitione maximæ pecuniæ, nimium elevati, et propriis terminis non contenti, paratis navibus, menfe Maii navigaverunt in Hiberniam ad fubjiciendam fibi terram illam, fi poffent; quorum ductores erant dominus Edwardus de Brufe germanus regis, et dominus Thomas Randolf confanguineus ejus comes Moraviæ, ambo ftrenui milites et audaces, et cum eis maxima comitativa. Qui venientes in Hiberniam, cum adjutorio parvo Hibernienfium, multas ibi terras et villas de dominio regis Angliæ fibi fubjugaverunt, et ita perfecerunt quod dominus Edwardus a Hibernicis rex eft factus. Demittamus modo eum ibi regnare, ficut multi reguli ibi regnant, donec alias dicamus qualiter fuerit decollatus, et ad Scotiam redeamus.

Videntes igitur Scotti quod res undique profpere ceffit eis, circa feftum apoftolorum Petri et Pauli [Jun. 29], epifcopatum Dunelmenfem intraverunt, et villam de Hertilpole, hominibus fugientibus ad mare in navibus, fpoliaverunt, fed non combufferunt, et maximam prædam de Epifcopatu in fuo reditu abduxerunt.

Cito etiam poftea eodem anno, in fefto fanctæ Mariæ Magdalenæ [Jul. 22], venit rex Scotiæ, congregata tota fortitudine fua, ufque Karliolum; et circumdans civitatem diebus decem eam obfedit, fegites omnes conculcando, et fuburbia et omnia in circuitu devaftando, et totam patriam concremando; et de Allerdalia, et Couplandia, et Weftmerlandia, maximam prædam pecorum exercitui adducendo. Omni autem die obfidionis fol. 216, b.
fecerunt infultum ad aliquam trium portarum civitatis, et aliquando ad tres portas fimul, fed nunquam impune, quia mittebantur eis de muro fpicula et fagittæ et lapides fimiliter tunc et alias, in tanta multitudine et numero quod dixerunt inter fe, "nunquid multiplicantur et crefcunt lapides intra muros?" Quinto autem die obfidionis erexerunt machinam unam ad lapides jaciendos juxta Ecclefiam fanctæ Trinitatis, ubi rex

eorum ſe collocaverat, et projicierunt continue lapides magnos verſus portam de Caldeu et ad murum, ſed nihil vel parum nocuerunt intus exiſtentibus, excepto hoc, quod unum hominem occiderunt. Intra civitatem vero erant conſimiles machinæ ſeptem vel octo, exceptis inſtrumentis aliis bellicis, quæ vocantur Springaldes, ad longa ſpicula emittenda, et fundis in baculis pro lapidibus jaciendis, quæ multum terruerunt et gravaverunt exterius exiſtentes. Interim autem erexerunt Scotti quoddam magnum berefrai ad modum turris cujuſdam, cujus altitudo muros villæ notabiliter excedebat; quo viſo, carpentarii civitatis ſupra unam turrim muri, ad quam oportuit illud inſtrumentum veniſſe, ſi ad murum acceſſiſſet, turrim ligneam erexerunt, quæ altitudinem alterius excedebat; ſed illud inſtrumentum [vel] aliud nunquam ad murum acceſſit, quia cum traheretur ſuper rotas per terram madidam et lutoſam, propter ejus gravitatem ibi ſtetit, nec ulterius duci potuit nec gravare. Fecerant autem Scotti ſcalas multas et longas, quas ſecum adduxerunt ad ſimul aſcendendum murum in diverſis locis, et ſuem unam ad ſuffodiendum murum villæ, ſi poſſent; ſed ſus nec ſcalæ eis valebant. Fecerunt etiam de ſegete et de herba faſciculos in magno numero ad implendam foſſam aquæ extra murum ex parte orientali, ut ſic eam ſicco pede tranſirent. Fecerunt etiam pontes longos de lignis ſuper rotas currentes, ut fortiter et velociter tracti cum cordis poſſent foſſæ latitudinem pertranſire. Sed nec faſciculi per totam moram Scotorum ibidem potuerunt foſſam implere, nec pontes illi lignei foveam pertranſire, ſed ceciderunt præ pondere in profundum. Nono autem die obſidionis, cum eſſent omnia inſtrumenta parata, dederunt inſultum generalem in omnibus portis villæ et in toto muro per circuitum, et invaſerunt viriliter, et cives ſe æque defenderunt viriliter; et die ſequenti ſimiliter. Scotti autem ibi conſimili cautela, qua caſtrum de Edinburgh acceperant, utebantur; fecerunt enim majorem partem exercitus ſui dare inſultum ex parte orientali civitatis contra locum Fratrum Minorum, ut illuc traherent populum interius exiſtentem. Dominus vero Jacobus de Douglas, miles baldus et cauteloſus, cum quibuſdam aliis de exercitu qui erant audaciores et agiliores, poſuerunt ſe ad partem occidentalem contra locum Canonicorum et Fratrum Prædicatorum, ubi, propter altitudinem et difficultatem invadendi, non ſperabatur inſultus, et

ibi ſcalas longas erexerunt et aſcenderunt eas, et ſagittarios in magno numero habuerunt qui ſagittas ſpiſſe jecerunt, ne aliquis ibi caput porrigeret extra murum. Sed, benedictus ſit Deus! talem reſiſtentiam invenerunt ibidem quod uſque ad terram cum ſcalis ſuis ſunt projecti, et ibi et alibi circa murum ſunt aliqui interfecti, et alii capti, et alii vulnerati; nullus autem Anglicus in tota obſidione interfectus eſt præter unum hominem percuſſum ſagitta, excepto homine ſupradicto, pauci etiam fuerunt vulnerati.

Die igitur undecimo, ſcilicet in feſto ſancti Petri Ad Vincula [Aug. 1], vel quia audierant de adventu Anglicorum ad amovendam obſidionem, vel quia ulterius proficere deſperabant, redierunt mane Scotti in terram ſuam cum confuſione, dimittentes retro ſe omnia inſtrumenta ſua bellica ſupradicta. Quidam autem Anglici inſequentes eos ceperunt Johannem de Moravia, qui in prædicto bello apud Strivelyn habuerat pro parte ſua tres et viginti milites Angliæ, exceptis armigeris et aliis ſimplicioribus, et redemptionem maximam receperat pro eiſdem. Ceperunt etiam cum prædicto Johanne dominum Robertum Bardolf, virum utique erga Anglicos peſſimæ voluntatis, et ambos ad caſtrum Karlioli adduxerunt, ſed poſtea pecunia non modica ſunt redempti.

Infra octavum autem Epiphaniæ [Jan. 15, 1316], rex Scotiæ cum magno exercitu una nocte, luna clare lucente, latenter venit uſque Berwicum, et dedit inſultum per terram et per mare in ſcaphis, ſperans latenter intraſſe villam ex parte aquæ inter Brigehous et caſtrum, ubi nondum tunc erat murus erectus; ſed ibi per vigiles et alios ad clamorem eorum venientes viriliter ſunt repulſi, et miles quidam Scottus, dominus J. de Landels, interfectus, et dominus Jacobus de Douglas vix in parva ſcapha evaſit, et ſic totus exercitus eſt confuſus.

Circa idem tempus obiit dominus Henricus de Burgh, prior de Lanercoſt, in craſtino conceptionis beatæ Mariæ, cui ſucceſſit dominus Robertus de Meburne.

ANNO DOMINI M.CCC.XVI.

Circa feſtum nativitatis ſancti Johannis Baptiſtæ [Jun. 24] intraverunt Angliam Scotti, incendia ſicut antea facientes, et omnia, quantum pote-

rant, devaftantes; et fic ufque Richemundiam proceflerunt. Nobiles autem patriæ illius, qui in caftro Richemundiæ fe receperant et idem defenderunt, compofuerunt cum eis pro magna fumma pecuniæ, ne villam illam incenderent nec patriam, plus quam fecerant illo die. Qua pecunia recepta, diverterunt Scotti per fexaginta miliaria verfus occidentem, omnia deftruentes ufque in Furneis, et illam patriam, in quam prius non venerant, combufferunt, omnia fere bona terræ illius cum captivis viris et mulieribus abducentes, et fumme gaudentes de multitudine ferri quod ibi invenerunt, quia ferro Scotia non abundat.

fol. 217. Illo autem anno fuit in Anglia et Scotia mortalitas hominum præ fame et pefte noftris temporibus inaudita, et quarterium frumenti vendebatur in partibus aquilonaribus Angliæ pro quadraginta folidis.

Poft reditum autem Scottorum in terram fuam, paravit fe rex eorum Robertus cum comitiva magna, et navigavit in Hiberniam, ut terram illam vel magnam ejus partem adquireret fratri fuo Edwardo; et perambulavit eam libere fere totam quæ erat de dominio regis Angliæ, fed non cepit villas muratas nec caftra.

Circa idem tempus mortuus eft archiepifcopus Eboracenfis, magifter Willelmus de Grenefeld, cui fucceffit dominus Willelmus de Meltoun, qui, licet de curia regis effet affumptus, religiofam tamen vitam habuit et honeftam. Mortuus eft etiam eodem anno epifcopus Dunelmenfis, dominus Ricardus de Kellow, cui fucceffit dominus Lodowicus de Bellomonte, Gallicus et generofus, fed claudus ex utroque latere, dapfilis tamen et jocundus, datus a papa, ut dicebatur, propter unam falfam fuggeftionem, fuggeftum fuit enim papæ quod ipfe defenderet marchiam Angliæ contra Scottos.

Poft feftum autem fancti Michaelis [Sept. 29], ad petitionem regis Angliæ appropinquavit verfus Scotiam comes Loncaftriæ cum fuis ufque Novum Caftrum, fed rex, ut condixerant inter fe, noluit fequi eum, et ideo comes protinus eft reverfus; neuter enim de alio confidebat.

Illo anno fuit eclipfis univerfalis lunæ, menfe Octobris, in nocte poft diem fancti Remigii [Oct. 1], et poft mediam noctem per horam unam et plus, et fuit tota luna obfcurata per unam horam.

Circa idem tempus quidam miles de Northumbria, dominus, fcilicet,

Gilbertus de Midiltoun, accepit et ſpoliavit in Northumbria duos cardinales, qui parum ante intraverant Angliam, quia venerunt in comitiva ſupradicti domini Lodowici de Bello-monte ut conſecrarent eum epiſcopum Dunelmenſem, ſicut a papa fuerat ordinatum.

Eodem etiam tempore, miles quidam de comitatu Richemundiæ, dominus, ſcilicet, Johannes de Cleſeby, congregans ſibi multitudinem malefactorum et ribaldorum, inſurrexit et patriam deſtruxit, ſpolians et rapiens [et] vaſtans pro voluntate ſua et ſuorum, ſicut fecit dominus Gilbertus in Northumbria cum ſuis complicibus et ribaldis; ſed, Domino ordinante, ambo cito capti fuerunt, et dominus Johannes poſitus eſt ad pœnitentiam ſuam, quia noluit loqui coram juſticiariis adductus, et cito poſt mortuus eſt in carcere. Dominus vero Gilbertus, poſt alias pœnas, diviſus eſt in quatuor partes, et partes illæ ad diverſa loca Angliæ ſunt tranſmiſſæ.

ANNO DOMINI M.CCC.XVII.

Circa pentecoſten [Mai. 22] autem rediit rex Scotiæ de Hibernia in terram ſuam.

Eodem anno, ſexto die Septembris ante meridiem, fuit ſolis eclipſis.

Poſt feſtum vero ſancti Michaelis [Sept. 29] miſit papa bullam in Angliam, per quam induxit treugam inter Angliam et Scotiam duraturam per duos annos ſequentes a receptione dicta bullæ. Anglici autem, tum propter diſcordiam inter regem et comitem Loncaſtriæ, tum propter infeſtationem nimiam Scottorum ex occaſione dictæ diſcordiæ, dictam bullam cum gaudio receperunt, et eam juxta præceptum papæ in eccleſiis cathedralibus et locis aliis ſolemnioribus ſuſpenderunt; Scotti autem noluerunt eam admittere, nec de ea aliqualiter curaverunt, et ſic in ſententiam excommunicationis latam a papa et in dicta bulla contentam miſerabiliter inciderunt. Tempore enim medio dictæ treugæ mortuus eſt papa Clemens quintus, et electus eſt papa Johannes viceſimus ſecundus.

ANNO DOMINI M.CCC.XVIII.

Secundo die menſis Aprilis [Scotti] villam Berwici in medio quadrageſimæ, circa mediam noctem poſt diem Sabbati, proditioſe ceperunt per unum Anglicum in villa exſiſtentem, Petrum de Spaldynge, qui, pro maxima

fumma pecunia ab eis recepta et terris fibi promiffis, permifit eos afcendere murum, et intrare in illam partem muri ubi ipfe cuftos et vigil fuerat deputatus. Poftquam autem intraverant et villam plenarie obtinuerant, omnes Anglicos, quafi nudos et fpoliatos bonis omnibus, ejecerunt; paucos tamen vel nullos, exceptis refiftentibus eis, in fuo introitu occiderunt.

Caftra etiam de Werke et de Herbotil, quæ prius obfiderant, quia non venit eis, die ftatuto, fuccurfus, illo tempore inedio eis reddita fuerunt. Caftrum etiam de Middeforde in dolo ceperunt, et dominabantur quafi per totam Northumbriam ufque ad villam Novi Caftri, exceptis caftris aliis a prædictis. Caftrum autem villæ Berwici viriliter fe defendit contra villam, fed tandem illi fe præ defectu victualium reddiderunt.

Circa idem tempus venit primo feptimus liber Decretalium in Angliam, et renovatum eft ftatutum Bonifacii papæ octavi inter prælatos ecclefiarum et ordines Prædicatorum et Minorum, "Super Cathedram," et cætera, et ftatutum Benedicti papæ undecimi, quod videbatur magis effe pro fratribus, revocatum. Venit etiam mandatum papæ Johannis vicefimi fecundi fub bulla et gravi pœna addita, quod nullus clericus haberet ecclefiam nifi unam, cum ante illud tempus unus rector feu perfona ecclefiæ tot ecclefias poffet admittere et retinere quot diverfi patroni fibi vellent conferre, non obftante quod quælibet ecclefia per fe effet curata; et adhuc, toto illo tempore, morabantur in Anglia duo cardinales prædicti.

In menfe autem Maii intravit exercitus Scotiæ in Angliam ulterius quam folebat, et villam de Northallertone et Burubrigge et alias quafdam villas in fuo tranfitu combufferunt, et ufque ad villam Ripoun proceflerunt, et villam illam de omnibus bonis quæ invenire poterant fpoliaverunt, et ab illis qui matricem ecclefiam intraverant et eam contra Scottorum exercitum defenderunt mille marcas receperunt ne villam ipfam comburerent; et fic poft tres dies quibus ibi jacuerant diverterunt ufque Knarefburgh, et villam incendio deftruxerunt, et filvas illius patriæ, ad quas homines cum pecoribus fuis pro refugio habendo confugerant, perfcrutati funt, et pecora acceperunt, et fic per villam de Skyptoun in Craven, quam primo fpoliaverunt et poftea combufferunt, et per medium

illius terræ versus Scotiam redierunt, facientes ubique incendia, et innumerabilem quasi multitudinem pecorum abducentes, et captivos viros et mulieres, et pauperes pro pecoribus abigendis, usque in Scotiam sine omni resistentia perduxerunt. fol. 217, b.

Eodem anno, circa festum nativitatis beati Johannis baptistæ [Jun. 24] venit Oxonias quidam ignotus et ignobilis, et ponens se in manerio regis, ubi nunc manent fratres Carmelitæ, jus regni Angliæ vendicavit, dicens se verum heredem regni, et filium Edwardi regis illustris diu ante defuncti. Dominum autem Edwardum, qui tunc regnum occupavit, dixit non esse de sanguine regio, nec aliquid juris habere in regno, et hoc ostendere voluit pugnando cum eo vel cum quocunque alio loco ejus. Quo rumore audito, commota est universitas et plurimum admirata, et aliqui fatui illi homini adhæserunt, pro eo maxime quod dictus dominus Edwardus domino Edwardo seniori in nulla probitate similis videbatur. Dederat enim se in privato ab adolescentia sua arti remigandi et bigam ducendi, foveas faciendi et domos cooperiendi, ut communiter dicebatur; arti etiam fabrili de nocte cum suis sodalibus operando, et aliis artibus mechanicis, quibusdam etiam vanitatibus et levitatibus aliis, in quibus filium regis non decuit occupari. Cum ergo dictus rumor perlatus esset ad regem, tunc apud Northamptoun exsistentem, præcepit illum hominem ad se duci; qui cum venisset et dixisset ei derisorie rex, "bene veneris, frater mi," respondit, "non es frater meus, sed falso vendicas tibi regnum, nec habes unam guttam sanguinis de Edwardo illustri, et istud sum paratus probare contra te, vel contra quemcunque alium loco tui." Quibus verbis duris auditis, præcepit eum rex, tanquam reum læsæ majestatis, carceri mancipari, et interim cum sapientibus deliberavit quid de eo esset facturus. Habito ergo concilio, post paucos dies elapsos, multitudine populi permaxima convocata, adductus est coram senescallo regis pro tribunali sedente; qui cum quæreret a dicto homine coram populo quis vocaretur, respondit, se vocari Johannem de Pouderham. At ille statim proferendo contra eum sententiam, ait illi, "Johannes de Pouderham, quia tu, vel alieno consilio pessimo, vel ex nequitia et adinventione proprii cordis tui, ausus es falso et præsumptuose usurpare et vendicare tibi jus hereditatis regni Angliæ, cum tu nihil juris habeas in regno, sed

fis homo ignobilis et ignotus, ego do tibi pro judicio quod primo fis tractus ad pedes equorum, et fecundo fis fufpenfus ad furcas, et tertio fis combuftus." Qua fententia prolata, et equis ftatim adductis ut traheretur, ille, videns nullum fibi adjutorium ficut promiffum fuerat adveniffe, et percipiens fe delufum, petivit audientiam pro amore Domini Dei cœli. Habens igitur audientiam incepit narrare qualiter quidam fpiritus Domini ante illa tempora apparuerat ei in fomnis diverfis vicibus, et promiferat ei delectabilia fecundum carnem, et multa alia quæ optavit, et femper cito poftea venerunt ei quæ ille fpiritus promittebat. Semel autem eidem foli eunti in campum ad fpatiandum occurrit quidam homo, qui, poft aliqualem familiarem collocutionem, ab eo quæfivit, "vifne ditari?" quo refpondente, quod fic, quæfivit ulterius fi rex Angliæ vellet effe. Illo autem admirante et dicente quod vellet regnare, fi hoc aliquo modo foret poffibile, refpondit alius dicens ei, "ego, qui nunc appareo tibi in fimilitudinem hominis, fum fpiritus ille qui ante ifta tempora frequenter apparui tibi in fomnis," et adjecit, "nunquid unquam me inveniſti mendacem? nunquid non complevi in opere omnia quæ tibi fermone promifi?" Quo refpondente et dicente, "non inveni mendacium in te, fed omnia quæ promififti fideliter adimplefti," ait ille, "nec modo invenies me mendacem, fac mihi homagium et ego faciam te regnare, et fi rex, vel aliquis alius nomine ejus, pro regno tecum voluerit dimicare, ego tibi affiftam et te faciam triumphare." Illo ergo faciente fibi homagium, ait alter, "vade Oxonias, et, fumptis tecum cane et gallo et cato, intra in manerium regis, et ibi publice vendica tibi jus regni Angliæ, et ego faciam cor populi inclinari ad te, quia Edwardus rex in nullo penitus a populo eft dilectus." Et cum hæc narraffet adjecit, "fic illufit me fpiritus ille malus, et ecce, morior vili morte." Audita autem confeffione ifta, ftatim tractus eft ad furcas, et ibi fufpenfus, et poftea eft combuftus. Caveat igitur fibi quilibet a mendaciis diaboli et cautelis ejufdem, nec attendat ad fomnia quæ fomniat, fecundum præceptum Hieremiæ prophetæ, quia, ficut dicitur in libro Sapientiæ "fomnia [extollunt] imprudentes, et quafi qui apprehendit umbram et perfequitur ventum, fic qui attendit ad vifa mendacia fomniorum."

Eodem anno, circa feftum nativitatis beatæ Virginis [Sept. 8], fcrip-

ferunt cardinales, qui adhuc tunc erant in Anglia, omnibus prælatis Angliæ, quod in omni miſſa ſolemni tribus vicibus denunciarent Robertum de Bruſe excommunicatum, diebus non feriatis et feriatis, cum omnibus conſiliariis et fautoribus ſuis; et eum, ex parte papæ, inteſtabilem et privatum omni honore denunciaverunt, et totam terram ſuam et omnium ſuorum ſub interdicto eccleſiaſtico poſuerunt, filios omnium ſibi adhærentium, uſque ad ſecundum gradum, inhabiles ad omne officium et beneficium eccleſiaſticum reddiderunt. In omnes etiam prælatos Scotiæ et religioſos exemptos et non exemptos dicto Roberto adhærentes et ei faventes ſententias excommunicationis et interdicti, cum aliis pœnis graviſſimis, promulgarunt. Scotti autem in pertinacia obſtinati, de nulla excommunicatione curaverunt, nec interdictum voluerunt in aliquo obſervare. Non eſt ergo mirandum quod gravis vindicta Dei poſtea in fol. 218. adventu veri heredis regni venit ſuper populum tam rebellem, cujus caput, non dico rex ſed intruſor, claves ſanctæ matris eccleſiæ ſic contempſit.

Quid ergo germano ſuo Edwardo in Hibernia accidit audiamus. Infra quindenam poſt feſtum ſancti Michaelis [Oct. 13] venit ipſe verſus villam de Dundalk cum Hibernis ſibi adhærentibus, et magno exercitu Scottorum, qui de novo venerant in Hiberniam in auxilium ejus ad invadendum et deſtruendum terram illam et homines regis Angliæ quantum poſſent. Sed, Deo adjuvante, a paucis et popularibus fere omnes illi interfecti ſunt, ſolis illis exceptis qui evaſerunt per fugam; cum hi haberent tres acies, ita diſtabant ab invicem quod expeditum fuit de prima acie antequam ſecunda veniret, et de ſecunda antequam tertia, in qua erat Edwardus, potuit adjuvare ; corruit autem illa tertia, ſicut duæ aliæ præcedentes. Edwardus ſimul corruens fuit decollatus poſt mortem, et corpus ſuum diviſum in quatuor partes, et partes illæ miſſæ ad quatuor villas principales Hiberniæ.

ANNO DOMINI M.CCC.XIX.

Circa feſtum nativitatis beati Johannis baptiſtæ [Jun. 24] victi ſunt a Saracenis in Hiſpania Chriſtiani.

Eodem etiam anno, facta concordia finali, ut credebatur, inter regem

et comitem Loncaſtriæ, intraverunt ambo circa feſtum aſſumptionis Virginis glorioſæ [Aug. 15] terram Scotiæ cum magno exercitu, et poſuerunt ſe ad invadendum villam Berwici, et in primo inſultu acriter facto fere murum aſcenderunt, quod videntes multi in muro exſiſtentes fugerunt ad caſtrum, ſed, Anglicis poſtea remiſſius agentibus, reſumpſerunt qui intus erant audaciam et ſe viriliter defenderunt, muniendo muros melius quam prius, et ſuem, quæ appoſita fuerat ad murum ſuffodiendum per Anglicos, comburendo.

Interim autem dominus Thomas Randolf, comes Moraviæ, et dominus Jacobus de Douglaſe, quia non audebant pugnare cum rege Angliæ et comite, cum exercitu intraverunt Angliam, comburedo terram, et captivos et prædas animalium capiendo, et ſic uſque Burgbrigge proceſſerunt. Quod audientes Eboracenſes cives, ignotis ſibi hominibus de patria, quorum duces erant dominus archiepiſcopus Willelmus de Meltoun, et dominus epiſcopus Elyenſis, cum magno numero ſacerdotum et cleri, inter quos etiam erant diverſi religioſi, poſſeſſionati et mendicantes, occurrerunt Scottis poſt prandium uno die juxta villam de Mitoun, ad duodecim miliaria ab Eboraco verſus aquilonem; ſed, tanquam homines bellum aliis non experti, ſparſim per agros et non adunati venerunt. Videntes autem Scotti homines contra ſe properari ad bellum, in uno ſcheltrun ſunt, more ſolito, conglobati; et, hoc facto, omnes unanimiter ad terrorem Anglicorum clamorem fortiſſimum ediderunt, quo audito, Anglici ſtatim fugere inceperunt. Scotti ergo dividentes ſuum ſcheltrun, in quo erant conjuncti, equos ſuos aſcenderunt, et Anglicos ſequebantur, clericos et laicos occidendo, ita quod fuerunt circiter quatuor milia interfecti, in quos Major occubuit civitatis, et circiter mille, ut dicebatur, in aqua de Swale fuerunt ſubmerſi; et niſi nox ſuperveniſſet, vix aliquis Anglicus evaſiſſet. Multi etiam capti vivi, et in Scotiam abducti, et poſtea gravi pretio ſunt redempti.

Rex autem Angliæ tenens obſidionem Berwici, cum audiſſet Scottos in terra ſua talia perpetrare, voluit partem exercitus ſui miſiſſe in occurſum Scottorum adhuc in Anglia exſiſtentium, et obſidionem cum reliqua parte populi tenuiſſe; ſed conſilio magnatorum, qui noluerunt ſe dividere nec cum Scottis pugnare, dimiſit obſidionem et convertit exercitum ſuum in Angliam, credens Scottis occurrere. Sed illi hoc audientes,

cum captivis et prædis pecorum, per Staynmore et Gilleſlande et partes illas occidentales Scotiam intraverunt, et rex dimiſit exercitum ſuum, ut unuſquiſque rediret ad propria, nullo negotio bono facto.

Scotti autem excommunicati, prædictis malis non contenti, circa feſtum Omnium Sanctorum [Nov. 1], quando blada erant in horreis collocata, ſub prædictis duobus ducibus, ſcilicet, Thoma Randolf et Jacobo de Douglas, cum exercitu intraverunt Angliam, et totam Gilleſlandiam combuſſerunt, tam blada de quibus anno illo debuerant homines victitaſſe, quam domos in quibus ſe poterant collegiſſe, homines etiam captivos ſecum et pecora abduxerunt; et ſic uſque ad Burgh ſub Staynemore procedentes omnia deſtruxerunt, et tunc per Weſtmorlandiam redierunt, ibi operantes ſicut in Gilleſland fuerant operati, vel pejus; et tunc poſt decem dies vel duodecim per partem Cumberlandiæ, quam in ſuo tranſitu combuſſerunt, in Scotiam, cum magna valde præda hominum et pecorum, ſunt reverſi.

Ante natale vero Domini [Dec. 25] convenerunt ſapientes utriuſque regni, et ex mutuo conſenſu ordinaverunt unam treugam, duraturam per duos annos continuos, inter regna; et illa treuga fuit infra octavas nativitatis Domini [Jan. 1, 1320] in Marchia proclamata.

Eodem tempore peſtis et mors pecorum, quæ per duos annos præcedentes fuerat in partibus auſtralibus, accidit in partibus borialibus, de bobus et vaccis, ita quod poſt modicam infirmitatem quaſi ſubito moriebantur communiter, et pauca animalia illius generis remanſerunt, ita quod oportuit homines illo anno arare cum equis. Homines tamen comedebant de pecoribus prædicto modo mortuis, et, Deo ordinante, nihil mali ſenſerunt. Eodem etiam tempore piſces maris in magna multitudine in litoribus maris inventi ſunt mortui, de quibus non comedit homo, nec aliud animal neque avis. Aves etiam in partibus auſtralibus Angliæ fortiſſime pugnaverunt inter ſe mutuo, et in magno numero mortuæ ſunt inventæ; et omnia hæc tria videntur eveniſſe, vel in vindictam peccatorum, vel in præſagia futurorum.

ANNO DOMINI M.CCC.XX.

Circa feſtum ſancti Michaelis [Sept. 29] venit mandatum papæ ad denunciandum Robertum de Bruſe excommunicatum cum omnibus com- fol. 218, b.

municantibus cum eodem. Hoc autem non fuerat additum in ſententia prius lata; ipſe tamen, nihil de hoc curans, ſtetit in pertinacia, ſicut prius.

ANNO DOMINI M.CCC.XXI.

Fuerunt omnes leproſi combuſti, qui potuerunt inveniri in omnibus fere partibus tranſmarinis uſque Romam. Fuerunt enim clam, mercede maxima, conducti a paganis ad intoxicandum aquas Chriſtianorum, et ad eos per conſequens occidendum.

Eodem anno in æſtate comes Herfordiæ Humfredus de Boun, dominus Johannes de Moubrai, dominus Rogerus de Clifforde, cum aliis multis baronibus, militibus, armigeris, et multitudine magna equitum aliorum et peditum, intraverunt marchiam Walliæ; et cito, ſine reſiſtentia, ceperunt et occupaverunt diverſa caſtra domini Hugonis Deſpenſatoris junioris, qui fuit quaſi oculus dexter regis Angliæ, et, poſt mortem Petri de Gaverſtoun, ejus conſiliarius principalis contra comites et barones; et dicta caſtra theſauro et aliis bonis omnibus ſpoliaverunt, et cuſtodes in eis de ſuis hominibus poſuerunt, caſtra etiam regis in illis partibus acceperunt, ſignum tamen et vexillum regis dimiſerunt in eis, dicentes ſe non contra coronam ſed pro corona et jure regni Angliæ hæc omnia operari; de conſilio autem et mandato comitis Loncaſtriæ fuerunt omnia iſta facta. Specialiter autem fuerunt comites et barones moti contra dictum dominum Hugonem, quia ipſe duxerat in uxorem unam de tribus ſororibus inter quas diviſus fuerat nobilis comitatus Gloverniæ, et, tanquam homo cupidiſſimus, variis modis et exquiſitis egit ut ipſe ſolus aliorum terras et prædia occuparet, et ideo contra illos, qui alias duas ſorores duxerant, graves occaſiones quæſivit ut ſibi totum comitatum uniret.

Supradicti igitur, caſtra taliter occupantes et de die in diem contra regem amplius prævalentes, in autumno ſequenti regem quaſi compulerunt tenere parliamentum apud Londonias, et voluntati eorum in omnibus concordare; in quo parliamento acti ſunt in exilium dominus Hugo Deſpenſator, junior, cum patre ſuo, et filio pro ſuo perpetuo, et bona eorum omnia infiſcata.

Poſt epiphaniam autem [Jan. 6, 1322], cum treugæ inter regna tranſiſ-

fent, intravit Angliam exercitus Scottorum et proceffit ufque ad epifcopatum Dunelmenfem, et comes Moraviæ morabatur apud Dernyngtoun; Jacobus autem de Douglas et Senefcallus Scotiæ procefferunt ad patriam undique deprædandam, unus eorum verfus Hertilpole et partes Clivelandiæ, et alter verfus Richemundiam, deprædando. Illi vero de comitatu Richemundiæ, non habentes defenforem nec fperantes habere, invafionem eorum pro magna fumma pecuniæ tunc, ficut antea, redimerunt. Morabantur autem Scotti illa vice in Anglia per quindenam et amplius, et cum veniffent milites boreales ad comitem Loncaftriæ ufque Pontemfractum, ubi communiter morabatur, parati pugnare cum Scottis, fi eos voluiffet juvare, diffimulavit, nec mirum; noluit enim pugnare pro regno illius qui eum voluit impugnare. Procedente autem tempore, rex, per induftriam aliquorum fibi adhærentium, cives Londoniæ et alios auftrales tam comites quam barones et milites magnis donis et promiffis parti fuæ attraxit, et dictis duobus exulibus reditum et fuam pacem conceffit, et eam fecit apud Londonias publice proclamari. Quo rumore audito, pars comitis Loncaftriæ caftrum regis de Tykehil cum magno exercitu obfedit, et fic mota et incepta eft guerra in Anglia, et factæ funt eorum inimicitiæ manifeftæ. Congregata igitur ex parte regis tota fortitudine auftralium ultra Trentam in fexaginta milibus bellatorum apud Burtoun fuper Trentam, occurrit eis in fecunda hebdomada quadragefimæ, circa feftum fanctorum Quadraginta Martyrum [Mar. 10, 1322], comes Lancaftriæ et comes Herfordiæ, qui duxerat fororem regis, cum baronibus, et militibus, et aliis equitibus, et peditibus fagittariis, fed cito confufa eft pars comitis, et declinavit ab exercitu regis et arripuit iter verfus Pontemfractum, ubi comes communiter morabatur. Infecutus eft autem eum rex cum fuo exercitu lento pede, nulla tamen facta ftrage notabili ex parte comitis five regis. Licet autem comes regem vellet ibi exfpectaffe et pugnaffe cum eo, de confilio tamen fuorum divertit cum exercitu verfus partes boriales.

Audiens autem adventum eorum vicecomes Karlioli, dominus Andreas de Harclay, miles utique ftrenuus et famofus, et credens eos velle Scotiam adiviffe, et Scottos in fui adjutorium contra regem Angliæ adduxiffe, ex commiffione et præcepto regis congregavit milites et armigeros et alios

viros fortes duorum comitatuum, fcilicet Cumberlandiæ et Weftmorlandiæ, qui potuerunt ad bella procedere, ut venirent fub pœna graviffima in auxilium regis contra comitem fæpedictum. Cum autem dictus dominus Andreas in itinere fuo verfus regem cum illa modica comitiva apud villam Ripoun pernoctaffet, intellexit per certum exploratorem quod comes cum fuo exercitu venturus effet in craftino ufque villam de Burghbrigge, quæ non diftat a Riponia nifi per quatuor miliaria tantum; de nocte igitur confurgens prævenit comitem, et præoccupavit pontem de Burghbrigge, et, dimiffis retro equis fuis et fuorum, ftatuit in pedibus omnes milites et quofdam lancearios ad borialem partem pontis, et contra vadum five tranfitum aquæ pofuit alios lancearios in fcheltrum, fecundum modum Scottorum, ad refiftendum equitibus et equis in quibus adverfarii confidebant. Sagittariis autem præcepit ut venientibus inimicis fpiffe et continue fagittarent. Die igitur Martis poft tertiam Dominicam quadragefimæ, fcilicet, decimo feptimo kalendarum Aprilis [Mar. 16], venerunt comites fupradicti cum exercitu, et videntes dominum Andream præoccupaffe borialem partem pontis, ordinaverunt quod comes Herfordiæ et dominus Rogerus de Cliflorde, fortis robore, qui duxerat filiam ejus, cum comitiva fua prædecerent in pedibus et arriperent pontem fupra lancearios
fol. 219. ibi ftantes, et dominus comes Lancaftriæ cum reliquo exercitu equeftri ponerent fe ad vadum, et caperent aquam et tranfitum juxta pontem fuper lancearios, et eos difpergerent et occiderent refiftentes; fed aliter res evenit.

Cum enim comes Herfordiæ, præcedente eum vexillario fuo, fcilicet, domino Radulpho de Applinfdene, et dominus Rogerus de Clifford cum quodam milite, more leonum, audacter ante alios pontem intraffent, et in adverfarios fortiter irruiffent, infixæ funt comite lanceæ circumquaque, et cito proftratus eft et interfectus fupra pontem cum vexillario fuo et milite fupradicto, fcilicet, domino W. de Sule, et domino Rogero de Berfelde; dominus autem Rogerus de Clifford, graviter vulneratus cum lanceis et fagittis et repulfus, cum aliis vix evafit. Equites autem comitis, qui voluerunt aquam tranfiviffe, non potuerunt eam intrare præ multitudine et fpiffitudine telorum quæ a fagittariis mittebantur in eos et in equos eorum. Hoc autem negotio quafi fubito expedito, comes Loncaftriæ et fui retrax-

erunt se ab aqua, nec audebant ulterius propinquare, et sic tota eorum militia est confusa. Misit igitur comes nuncios domino Andreæ, et petivit inducias usque mane, et tunc vel pugnaret cum eo vel redderet se eidem. Annuit autem Andreas comitis voluntati; toto tamen die illo et tota nocte tenuit suos ad pontem et ad aquam, ut ad prœlium semper essent parati.

Illa vero nocte dispersi sunt homines comitis Herfordiæ et fugerunt, quia dominus eorum fuerat interfectus, homines etiam comitis Loncastriæ et domini de Clifford et aliorum sunt dilapsi ab eis. Facto igitur mane, reddidit se comes Lancastriæ domino Andreæ, et dominus de Clifford, et dominus de Moubrai, et omnes alii qui remanserant cum eisdem. Ipse autem duxit eos usque Eboracum tanquam captivos, et ibi detenti fuerunt in castro, voluntatem domini regis inibi exspectantes. Rex igitur, multum gaudens de captura vel captione eorum, misit pro comite usque Pontem-fractum, ubi adhuc in castro ejusdem comitis morabatur; et ibi in vindictam mortis Petri de Gaverstoun, quem comes fecerat decollari, ad suggestionem æmulorum comitis, et maxime domini Hugonis Dispensatoris, junioris, sine parliamento et sine majori et saniori consilio præhibito, fecit dictari sententiam, quod ipse traheretur, suspenderetur, et decollaretur; sed, quia erat avunculus reginæ et filius avunculi regis, remissa sunt sibi duo prima judicia, ita quod non esset tractus nec suspensus, sed tantummodo decollatus, sicut fecerat idem Thomas comes Petrum de Gaverstoun decollari. Alia tamen causa sufficiens prætendebatur et allegabatur, scilicet, quia in regno suo regem Angliæ impugnavit, sed qui melius noverant mentem regis dixerunt, quod pro illa causa nunquam fuisset comes sine mora et deliberatione parliamenti decollatus, nec ita male tractus, sed in perpetuo carcere detentus vel in exilium missus, nisi causa alia præcessisset.

Ductus est ergo homo generosior, ut dicebatur, et unus nobilior inter Christianos et ditior comes mundi, utpote qui quinque habuit comitatus, scilicet, Loncastriæ, Lincolniæ, Salesbiriæ, Laycestriæ, et Ferrers, et extra villam, quasi latro vel ribaldus vilissimus exstitit, decollatus in quodam monticulo, in crastino sancti Benedicti abbatis [Mar. 22, 1322] in quadragesima, ubi nunc, propter miracula quæ Deus dicitur operari pro eo, est

magnus confluxus peregrinorum, et capella erecta. In prædicta etiam villa tractus fuit et suspensus dominus Garinus de Insula, baro regis, et milites tres cum eo. Dominus autem Andreas prædictus, pro suo servitio et audacia, factus est comes Karleoli.

Præter decollationem nobilissimi comitis Loncastriæ apud Pountfrayt, et interfectionem comitis Herfordiæ et duorum militum apud Burghbrigge, fuerunt, ut intellexi, postea, per crudelem regem et suos consiliarios pessimos, de parte et concordia comitis et suorum, octo barones Angliæ tracti et suspensi, et unus in lecto suo mortuus, ut creditur, præ dolore; quatuor autem capti et cito liberati, decem autem incarcerati sed postea liberati. Milites etiam quindecim tracti fuerunt et suspensi, et unus mortuus in lecto, quinque autem evaserunt et fugerunt in Franciam, et quinque fuerunt cito liberati, et sexaginta et duo capti et incarcerati, sed postea liberati. O crudelitas nimia regis et suorum!

Exceptis autem omnibus supradictis, capti fuerunt cum comite apud Burghbrigge et in patria circumquaque infrascripti barones, dominus Hugo de Daudelay, qui habuit tertiam partem comitatus Gloverniæ, dominus Johannes Giffarde, dominus Bartholomæus de Bad[el]esmer, dominus Henricus Tyeys, dominus Johannes de Euer, dominus Willelmus Touchet, dominus Robertus de Holand, dominus Thomas Maudeut; dominus autem Johannes de Moubray, et dominus Rogerus de Clifford, et tracti sunt et suspensi apud Eboracum cum quodam milite malefactis famoso, domino Gocelino de Dayvile. Dominus autem Bartholomæus de Bad[el]esmer captus fuit juxta Cantuariam et ibidem tractus, suspensus, et decollatus; dominus Henricus Tyeys tractus et suspensus apud Londonias, quilibet eorum in propria patria ad majorem verecundiam eorundem, præter dominum Hugonem de Audelay supradictum et alios. Incarcerati etiam sunt apud Eboracum circiter sexaginta et septem milites, sed illi pro majori parte postea regis misericordiam meruerunt.

Postea tenuit rex parliamentum suum apud Eboracum, et ibi factus est Hugo Despensator, senior, comes Wyntoniæ, qui prius ab Anglia fuit exul.

Circa idem tempus fuit quæstio ventilata et disputata in diversis consistoriis et coram papa, utrum hæreticum sit dicere quod Christus non

habuit aliquid in proprio, nec etiam in communi; fratres autem Prædicatores tenuerunt quod sic, et fratres Minores quod non, maxime propter Decretalem illam in Sexto, "Exiit qui seminat," et cætera. Cardinales autem et seculares alii quidam unam partem quidam aliam tenuerunt.

ANNO DOMINI M.CCC.XXII.

Collegit rex Angliæ exercitum, ut circa festum Ad Vincula sancti Petri [Aug. 1] appropinquaret ad Scotiam, quod audiens Robertus de Bruse, in octavis nativitatem sancti Johannis baptistæ præcedentibus [Jun. 17] intravit Angliam cum exercitu juxta villam Karleoli, et combussit manerium fol. 219, b. episcopi apud Rose, et Allerdale, et spoliavit monasterium del Holm, licet corpus patris sui ibi esset sepultum, et sic processit destruendo Coupladiam et spoliando, et sic ultra sabulum de Doden versus Furneis, sed abbas de Furneys obviavit sibi et fecit redemptionem pro patria de Furneys ne iterum combureretur nec spoliaretur, et duxit eum ad abbatiam de Furneis; hoc tamen non obstante, fecerunt Scotti incendia in diversis locis et spolia abstuterunt. Processerunt etiam ulterius ultra sabulum de Lenyn usque Kertemel, et patriam combusserunt præter prioratum Nigrorum Canonicorum, et pecora et spolia abduxerunt, et sic ulterius transierunt sabulum de Keent usque villam Loncastriæ, quam combusserunt præter prioratum Nigrorum Monachorum et locum fratrum Prædicatorum; et ibi venit ad eos comes Moraviæ et dominus Jacobus de Douglas cum exercitu alio copioso, et sic processerunt ulterius omnes simul per viginti miliaria versus austrum, omnia comburendo et captivos et prædas animalium capiendo, usque ad villam de Prestoun in Aumundernes, quam etiam combusserunt præter locum fratrum Minorum. Ultra villam illam processerunt etiam aliqui Scotti ad quinque miliaria versus austrum, et tunc fuerunt per octoginta miliaria infra Angliam; et postea redierunt omnes cum captivis multis et animalibus et spoliis, ita quod in vigilia sanctæ Margaretæ virginis [Jul. 12] venerunt usque Karliolum, et ibi jacuerunt in tentoriis suis per quinque dies in circuitu villæ, omnia blada, quantum potuerunt, per se et per animalia sua conculcantes et vastantes, et in vigilia sancti Jacobi apostoli [Jul. 24] Scotiam intraverunt, ita quod illa vice fuerunt in Anglia per tres hebdomadas et tres dies.

Circa festum autem Ad Vincula sancti Petri [Aug. 1] venit rex Angliæ usque Novum Castrum, et cito post intravit terram Scotiæ cum comitibus, baronibus, militibus, et exercitu valde magno; sed Scotti, more solito, subtraxerunt se nec audebant pugnare cum eo. Ante nativitatem autem Virginis gloriosæ [Sept. 8] compulsi sunt Anglici exire terram Scotiæ, tum pro defectu victualium, tum pro peste exercitus. Fames enim sicut dysenteria multos de exercitu interfecit.

Post reditum autem regis Angliæ, congregavit rex Scotiæ totam fortitudinem suam citra mare Scoticanum et ultra, et de Insulis et Brandanis, et in crastino post festum sancti Michaelis [Sept. 30] intravit Angliam apud Solewath, et per quinque dies jacuit ad tria miliaria juxta Karleolum apud Beaumound, et interim misit majorem partem exercitus sui ad destruendum patriam circumquaque, et postea processit in Angliam versus Blakehoumor, quia, propter difficultatem accessus, nunquam prius ibi venerat nec partes illas destruxerat, tum quia certitudinaliter [per] exploratores didicerat regem Angliæ ibi esse. Audiens autem rex adventum ejus scripsit novo comiti Karleoli, ut omnes boriales de comitatu suo et Loncastriæ, equites et pedites, qui possunt ad bella procedere, congregaret, et veniret sibi in auxilium contra Scotos, quod et fecit, juncto sibi comitatu Loncastriæ, ita quod habuit triginta millia hominum paratorum ad prœlium. Et quia Scotti erant in parte orientali, duxit suos per partes occidentales, ut veniret ad regem. Scotti vero villas et maneria in Blakehoumor incenderunt, et quantum poterant omnia vastaverunt, et homines captivos et spolia et prædas animalium abduxerunt.

Comes autem Richemundiæ, dominus Johannes de Britannia, missus cum suis ex parte regis Angliæ ad explorandum Scottorum exercitum de quodam monte inter abbatiam de Bilandia et abbatiam de Rivallis, ipsis subito occurrentibus et ex insperato supervenientibus, nitebatur cum suis per lapides projectos impedire ascensum eorum per quandam viam arctam et strictam in monte; sed Scottis ferociter [et] intrepide ascendentibus super eos, multi Anglici per fugam evaserunt, et multi capti sunt cum comite supradicto. Juste quidem venit vindicta super eum, quia ipse impedierat unam formam concordiæ inter regna. Quod cum regi Angliæ, qui tunc erat in abbatia de Rivallis, innotuit, ipse, qui semper fuerat cordis

pavidi et infortunatus in bellis, et qui fugerat ab eis præ timore in Scotia, jam fugam iniit in Anglia, vafa fua argentea et magnum thefaurum præ feftinatione in monafterio derelinquens, et cum fuis ufque Eboracum fucceffit. Scotti autem, cito poftea fupervenientes, illa omnia abftulerunt et monafterium fpoliaverunt, et poftea ufque Le Wald ducentes fecum comitem funt profecti, et illam patriam deftruxerunt fere ufque villam Beverlaci, quæ redempta fuit ne ab eis incenderetur, ficut villæ aliæ vaftarentur.

Quando autem fupradictus comes Karleoli audivit regem effe apud Eboracum, convertit illuc exercitum fuum, ut fecum Scottos invaderet, aut de regno fugaret; fed inveniens regem confufum et nullum exercitum congregaffe, dimifit exercitum fuum, ut unufquifque ad propria remearet. Scotti autem illa vice non procefferunt ultra Beverlacum, fed onufti fpoliis cum captivis et præda maxima redierunt, et in die Commemorationis Animarum [Nov. 2] Scotiam intraverunt, poftquam per menfem unum et tres dies in Anglia fuerant commorati. Videns igitur dictus comes Karlioli, quod rex Angliæ nec fciret regere regnum fuum nec illud poffet defendere contra Scottos, quin illud plus et plus annis fingulis devaftarent, timens nihilominus quod tandem perderet totum regnum, et de duobus malis minus eligeret, excogitavit quod melius foret pro communitate utriufque regni quod uterque rex fuum regnum libere et pacifice poffideret fine homagio aliquo, quam quod tot homicidia et incendia, fol. 220.
captivationes, fpoliationes, et deprædationes fierent omni anno. Tertio igitur die Januarii [1323] adiit in privato dictus comes Karleoli Robertum de Brufe ufque Loughmaban, et poft longam collocutionem et diutinam difputationem cum eo habitam, tandem fecum fub hac forma, in proprium interitum, concordavit. Promifit enim comes firmiter et in bona fide pro fe et heredibus fuis et adjutoribus eorum, et eis adhærentibus cum heredibus eorundem, quod ipfe foret confulens et adjuvans cum toto poffe fuo, et heredes fui et adhærentes eifdem, ad tenendum dictum Robertum regem Scotiæ, et heredes fuos et fucceffores eorum, in libertate prædicta, et impugnarent totis viribus omnes illos qui huic pacto nollent concordare vel etiam confentire, tanquam impedientes bonum publicum et commune. Robertus autem dictus rex Scotiæ, fub

sua fide promisit dicto comiti quod juvaret et defenderet toto posse tam ipsum quam omnes heredes suos, et sibi adhærentes, in pactione prædicta, quam voluit confirmari per sex personas alterius [regni], per prædictos regem et comitem eligendas. Et si rex Angliæ infra annum dictæ formæ præberet assensum, tunc rex Scotiæ faceret construi unum monasterium infra Scotiam, cujus redditus forent quingentarum marcarum, ad celebrandum et orandum in perpetuum pro animabus defunctorum in guerra Angliæ et Scotiæ, et daret regi Angliæ infra decem annos quadraginta milia marcarum argenti, et quod rex Angliæ haberet heredem masculum regis Scotiæ, ut daret sibi aliquam de suo sanguine in uxorem. Ad omnia autem ista fideliter et sine fictione adimplenda juravit dominus Thomas Randolfus comes Moraviæ in anima regis Scotiæ, et dictus comes Karleoli in persona propria, tactis Evangeliis sacrosanctis; et factis scriptis indentatis mutuo eorundem apposita sunt sigilla. Supradictam autem conventionem et pactum fecit cum Scottis comes Karleoli sine scitu et consensu regis Angliæ et regni in parliamento, qui tamen non erat nisi una persona, ad quem nullo modo pertinebat talia ordinare. Rediens autem dictus comes de Scotia cito post fecit apud Karliolum convocari omnes majores comitatus ejusdem, tam regulares quam etiam seculares, et ibi, plus timore quam voluntario amore, præstiterunt ei juramentum quod ipsum toto posse juvarent ad omnia supradicta fideliter adimplenda.

Postquam vero hæc omnia regi et regno Angliæ fuerunt certitudinaliter divulgata, pauperes, et mediocres, et agricultores, in partibus borialibus, non modicum lætabantur quod rex Scotiæ libere teneret regnum suum, eo pacto quod ipsi possent victitare in pace; sed rex, nec mirum, cum consilio suo mirabiliter est turbatus, quod ille, quem rex fecerat comitem paulo ante, confœderaverat se Scottis, excommunicatis, inimicis, in regni præjudicium et coronæ, et quod voluit cogere homines ligeos regis Angliæ secum insurgere contra regem, propter quod ipsum de proditione publice notaverunt. Misit ergo rex domino Antonio de Lucy ut niteretur capere eum caute; et si hoc facere aliquo modo posset, rex bene remuneraret eum et omnes qui sibi assisterent et juvarent. Dominus

igitur Antonius, explorans tempus aptum quum armigeri comitis prædicti et homines sui alii erant pro variis negotiis huc et illuc dispersi, in crastino sancti Matthiæ apostoli [Feb. 25, 1323] intravit castrum Karleoli, ubi comes erat, tanquam de aliquibus negotiis familiaribus, more solito, locuturus eidem; et cum eo erant tres milites fortes et audaces, scilicet, dominus Hugo de Louther, dominus Ricardus de Dentoun, et dominus Hugo de Moriceby, cum quatuor armigeris satis baldis, et quibusdam aliis subtus latenter armatis. Et cum intrassent castrum, in omnibus partibus exterioribus et interioribus reliquerunt caute armatos post se ad custodiam earundem. Dominus autem Antonius cum prædictis tribus militibus intravit aulam majorem, ubi comes sedit et dictavit literas ad loca varia destinandas, et sic comiti est locutus, "Oportet, domine comes, ut statim reddas te, vel te statim defendas;" ipse autem, videns tot armatos milites super se ex insperato ingressos, cum esset inermis, reddidit se eidem.

Interim autem factus est murmur aliquorum de familia comitis clamantium et dicentium "proditio! proditio!" et cum vellet custos portæ interioris claudere eam super milites ingressos, dominus Ricardus de Denton eum manu propria interfecit, nec in captione comitis erat aliquis alius interfectus, sed omnes homines comitis, qui in castro erant, reddiderunt se, et castrum subditum fuit domino Antonio supradicto. Quidam tamen de familia comitis hæc videns cucurrit usque le Peel de Heyhevede, et nunciavit magistro Michaeli, germano comitis, omnia quæ apud Karleolum gesta erant, qui cito abiit in Scotiam, et cum eo dominus Willelmus Blount, miles Scoticæ nationis, cum quibusdam aliis, qui comitis fuerant speciales. Missus est ergo festinanter nuncius ad regem usque Eboracum, ad denunciandum ei de captione comitis et de omnibus quæ accederant, et ut remitteret domino Antonio quid vellet fieri de comite sæpedicto.

Interim autem, scilicet, in crastino captionis suæ, confessus est mane sacerdoti parochiali de tota vita sua, et postea, eodem die, ante prandium, uni fratri Prædicatori, et postea uni fratri Minori, et in crastino gardiano fratrum Minorum, unicuique eorum de tota vita sua, et postea frequenter supradicto Minori, qui omnes justificabant et excusabant ab

intentione et nota proditionis, et vitam fuam priorem notabiliter commendabant. Unde licet meruit mortem quo ad jura regnorum, tamen poteft effe quod pia intentio ejus fupradicta eum falvaverit coram Deo.

In fefto autem fancti Ceddæ epifcopi [Mar. 2, 1323], qui fuit fextus dies a captione fua, venit a rege ufque Karliolum multitudo hominum armatorum, et cum eis dominus Galfridus de Scrobe, jufticiarius, qui in fol. 220, b. craftino, fcilicet, tertio die Martii, fedit pro tribunali in caftro, et tanquam ex ore et recordatione regis protulit fententiam in comitem, adjudicans eum primo debere degradari, et exui dignitate comitatus per ablationem gladii a rege fibi dati, et honore fimiliter militari per amputationem calcarium deauratorum de pedibus ejus, et poftea trahi a caftro per civitatem ab equis ufque ad furcas de Henriby et ibidem fufpendi, et poftea decapitari et caput mitti et fufpendi in Turre Londonenfi, poftea exentrari, et vifcera ejus comburi, et corpus in quatuor partes dividi, et unum quarterium fufpendi fuper turrim Karleoli, et aliud apud Novum Caftrum fupra Tynam, et tertium apud Briftollum, et quartum apud Dovoriam. Hac autem fententia prolata, refpondit ille, "vos divififtis corpus meum ficut placet vobis, et ego [ ] animam meam Deo," et fic conftantiffimo vultu et mente intrepida, ut videbatur aftantibus, proceffit ad tollerandum paffiones has omnes, et dum traheretur per civitatem femper, junctis manibus et erectis, et oculis fimiliter in altum porrectis, æthera intendebat, et fub furcis, corpore fanus et fpiritu fortis et fervidus et fermone potens, intentionem fuam quare conventionem cum Scottis fecerat, ut prædicitur, omnibus exponebat, et fic ad fuftinendum prædicta judicia accedebat.

Rex autem dominum Antonium et alios, qui comitem ceperant, abundanter refpexit, videlicet, dominum Antonium de Lucy de manerio de Cokermouth, dominum Ricardum de Denton de villa de Thorefby juxta Karleolum, dominum Hugonem de Moriceby de parte villæ de Culgaythe, quæ quidem pars fuit prædicti Andreæ comitis, dominum Hugonem de Louthre de [. . . .], Ricardum de Salkelde de villa de Magna Corkeby.

ANNO DOMINI M.CCC.XXIII.

Ante Natale Domini [Dec. 25] venit bulla domini Johannis papæ

vicifimi fecundi, "Cum inter nonnullos," in qua fententiavit quod erroneum eft et hæreticum pertinaciter affirmare Dominum noftrum Jefum Chriftum ejufque apoftolos in fpeciali non habuiffe aliquam rem, nec etiam in communi, cum hoc Scripturæ facræ contradicat expreffe; et fimiliter, quod hæreticum eft pertinaciter affirmare in pofterum quod Domino Jefu Chrifto ejufque apoftolis in his quæ ipfos habuiffe facra Scriptura teftatur nequaquam jus utendi competierit, fed fimplex facti ufus, nec illa vendendi feu donandi jus habuerint, aut ex ipfis alia acquirendi, quæ tamen de præmiffis ipfos feciffe facra Scriptura teftatur, quia tunc fuiffet eorum ufus injuftus. Contra iftam fententam papæ appellavit frater Michael Generalis Minifter, et ideo papa eum areftavit, ficut patet infra, anno 1328.

Eodem anno, circa feftum Afcenfionis Domini [Mai. 5], venerunt ufque Novum Caftrum, ex parte domini regis Angliæ, dominus Eymerus de Valence comes de Penbrok, et dominus Hugo Difpenfator, junior, et aliæ quatuor perfonæ folemnes; ex parte autem regis Scotiæ venerunt dominus epifcopus Sancti Andreæ, et dominus Thomas Randolf comes Moraviæ, et alii quatuor perfonæ valentes, ad tractandum de pace inter regna, vel faltem de una treuga prolixa, et, Deo volente, cito concordaverunt in unam treugam tredecim annorum totaliter complendorum. Quod cum denunciatum fuiffet eifdem, circa feftum fancti Barnabæ apoftoli [Jun. 11] fuit ifta treuga firmata et proclamata in utroque regno, ita tamen quod nec emerent nec venderent ad invicem, nec inter fe communicarent, propter excommunicationem Scottorum, nec etiam accederent de uno regno in aliud fine litteris fpecialis conductus, et ad tales literas et licentias concedendas conftitutæ funt in marchiis prædictorum regnorum tres perfonæ notabiles ex parte Angliæ et tres perfonæ de Scotia, et in marchiis pofiti funt exploratores ad infidiandum ne aliquis aliter marchiam pertranfiret.

ANNO DOMINI M.CCC.XXIV.

Cum bulla papæ Johannis, [de] qua fit mentio in anno præcedenti, venerunt aliæ quatuor bullæ ejufdem, una de revocatione fententiæ latæ in illa Decretali; "Exiit qui feminat," ne aliquis eam extorqueret in fen-

tentias diverſas et adverſas, nullus tamen de regula detrahat vel de ſtatu fratrum Minorum; alia, quæ incipit, "Cum ad conditorem canonum," probat quod nullus poteſt habere ſimplicem facti uſum ſine jure utendi, quia uſus non poteſt ſeparari a dominio in rebus uſu conſumptibilibus. Tertia eſt prolixa, in qua probatur quod papa poteſt ordinare et facere omnia ſupradicta, et reſponditur rationibus dicentium quod non poteſt, et incipit "Quia quarumdam." Quarta eſt, in qua præcipitur per obedientiam quod quatuor bullæ præcedentes legantur in ſcholis, ſicut cæteræ epiſtolæ decretales.

Novus rex Franciæ invaſit Vaſconiam et alias terras regis Angliæ ultra mare, quia rex Angliæ noluit venire et facere ſibi debitum et ſolitum homagium pro terris quas in regno ejus habebat. Rex autem Angliæ miſit in Vaſconiam fratrem ſuum germanum, dominum Edmundum comitem Cantiæ, cum exercitu pro defenſione terrarum ſuarum.

Eodem anno, in feſto Omnium Sanctorum [Nov. 1] mortuus eſt dominus epiſcopus Karleoli canonicus, apud manerium de Roſe, loco cujus, in craſtino Epiphaniæ ſequenti [Jan. 7, 1325], electus eſt a canonicis dominus Willelmus de Ermyn, ſed electio effectum non habuit, quia magiſter Johannes de Roſe, homo auſtralis, Dominica prima quadrageſimæ [Apr. 24, 1325], in epiſcopum Karlioli per papam fuit in Curia conſecratus.

ANNO DOMINI M.CCC.XXV.

Excommunicavit papa dominum Lodowicum, filium ducis Bavariæ, electum in Imperatorem; ipſe autem appellavit ſolemniter ad conſilium, fol. 221. et obligavit ſe ad probandum papam eſſe hæreticum, immo magiſtrum hæreſiarcham, id eſt, hæreticorum principem et doctorem, et per clericos, quos ſecum habuit, reſpondit omnibus rationibus quas papa pro ſe adduxit. Clerus autem et populus totius Alemanniæ et Italiæ quotidie augebatur cum Imperatore, et in appellationem ſuam unanimiter conſenſerunt, et eum coronaverunt, primo corona ferrea apud Mediolanum, ſecundo corona argentea apud Aquiſgranum, tertio fuit poſtea coronatus corona aurea in civitate Romana, fuit enim ſuſceptus multum honorifice a Romanis. Commiſſa ſunt autem multa prœlia inter exercitum papæ et Imperatoris, ſed pars papæ communiter eſt devicta.

Eodem anno, misit rex Angliæ reginam, consortem suam, ad regem Franciæ, germanum suum, sperans quod per eam, sicut ipsa promisit, pax reformaretur inter eum et regem Franciæ, Domino adjuvante. Alia tamen causa subsuit quare regina transire desideravit in Franciam. Dominus enim Hugo Dispensator, junior, ductor regis Angliæ in omnibus agendis, nitebatur in curia papæ procurare divortium inter regem Angliæ et reginam, et pro hoc negotio ivit ad Curiam quidam homo religiosus, irreligiose faciens, nomine Thomas de Dunheved, cum quodam socio assignato, et quidam clericus secularis, nomine magister Robertus de Baldock. Ipsi etiam instigaverant regem, ut caperet in manu sua terras et redditus quos rex prius concesserat reginæ, et dederunt sibi tantum viginti solidos in die pro se et curia sua tota, et amoverunt ab ea suos ministros et famulos speciales, in tantum quod uxor dicti domini Hugonis fuit assignata reginæ tanquam custos ejus, et portavit sigillum ejusdem, nec potuit cuiquam aliquid scribere sine scitu ipsius; de quo domina regina multum fuit indignata pariter et gravata, et ideo pro remedio quærendo voluit fratrem suum in Francia visitare. Cum autem pervenisset ibidem caute egit ut filius suus senior et heres Angliæ, Edwardus, ad avunculum suum, regem Franciæ, transfretaret, allegans quod, si ipse veniret et faceret avunculo suo homagium pro Vasconia et aliis terris regis ultra mare, ipse rex redderet sibi terras omnes a rege, et factus est dux Aquitaniæ; sed cum vellet homines suos et balivos instituere in terris illis ad capiendum seisinam, non permiserunt hoc homines regis Angliæ, qui adhuc occupaverunt terras illas et aliquas civitates. Facta est ergo dissentio inter homines regis Angliæ et homines filii sui ducis.

Interim factus est rumor publicus in Anglia quod regina Angliæ, cum filio suo duce et exercitu Franciæ, intraret Angliam in navibus, ad vindicandum se de domino Hugone Dispensatore, et de patre ejus comite Wyntoniæ, quorum consilio rex Angliæ fecerat occidi comitem Loncastriæ, avunculum reginæ, et de dicto magistro Roberto de Baldock, et de quibusdam aliis, quorum consilio pessimo rex Angliæ, cum toto regno, fuit ductus in omnibus; quapropter præcepit rex omnes portus Angliæ diligentius custodiri. Fuerunt autem rumores contrarii in Anglia de regina, aliis dicentibus eam esse proditricem regis et regni, aliis dicentibus

quod ipsa egit ad pacem et communem utilitatem regni, et ad ammovitionem malorum consiliariorum a rege, sed, quod dictu horrendum est, per supradictos malos consiliarios regis actum est.

ANNO DOMINI M.CCC.XXVI.

Fuit proclamatum publice Londoniis quod si ipsa vel filius ejus, qui tamen erat heres regni, intrarent Angliam, caperentur tanquam inimici regis et regni. Interim etiam maxima summa pecuniæ missa est in Franciam, ut dicebatur, ad diversos proceres et magnates, ut facerent reginam Angliæ caute capi cum filio suo, et transmitti in Angliam; quorum aliqui, pecunia corrupti, hoc facere nitebantur, sed per comitem Hanaudiæ, vel Hanoniæ, fuit ipsa præmunita pariter et salvata, et tunc fuit interlocutio facta quod filius ejus, dux Aquitanniæ et heres regni Angliæ, duceret in uxorem filiam comitis supradicti, si ipse reginam et filium suum ducem juvaret cum exercitu ad transfretandum in Angliam cum salute, quod et factum est.

Eodem enim anno, die Mercurii proxima ante festum Dedicationis basilicæ sancti Michaelis archangeli [Sept. 24], applicuit ipsa apud portum de Herwyke, in parte orientali Angliæ, cum filio suo duce, et domino Johanne germano comitis Hanaudiæ, vel Hanoniæ, et domino Edmundo germano regis Angliæ, comite Cantiæ, et domino Rogero de Mortuo mari, barone regis Angliæ, qui ab eo fugerat prius in Franciam pro vita sua salvanda, et quibusdam aliis exulibus de Anglia propter causam comitis Loncastriæ, et cum exercitu satis parvo, non enim erant ad plus in universo nisi viri mille quingenti, si statim vinxerant se illis comes Marescallus, germanus regis Angliæ, et dominus Henricus comes Leicestriæ, germanus comitis Loncastriæ interfecti, et postea cito adhæserunt eis alii comites et barones et communitas australium, et insequebantur regem propter dominum Hugonem Dispensatorem et magistrum Robertum de Baldok, quos a suo latere noluit amovere. Interim autem Londonienses, qui habuerunt regem et partem suam exosam, dominum episcopum Exoniensem, Thesaurarium regis, qui communitati eorum prius exstiterat nimus durus exactor, et tunc erat in civitate Londoniarum, apprehensum, ferali animo, quod dictum est horribile, decol-

laverunt, et, ſtatim congregata communitate civitatis, Turrem Londoniarum, in qua tunc erat uxor domini Hugonis prædicti et multi de regno captivi propter cauſam comitis Loncaſtriæ ſupradictam, fortiſſime invaſerunt. Quidam vero de civitate intus exſiſtens, quibus cuſtodia tradita erat Turris, audientes et intelligentes omnia ſupradicta, et videntes concives ſuos feroci animo Turrim invadentes, reddiderunt eam illis, cum omnibus quæ intus erant in ea, tam perſonis quam rebus; at illi filium regis juniorem, dominum Johannem de Elteham, qui præſens erat in Turri, puerum circiter duodecim annorum, conſtituerunt cuſtodem ejuſdem, ad opus matris ſuæ et fratris, tradita ſibi manu valida armatorum. Cito autem poſt hæc captus eſt comes Wyntoniæ, dominus Hugo Diſpenſator, ſenior, et in armis ſuis apud Briſtollum tractus, ne unquam poſtea in Anglia illa arma ulterius portarentur, et poſtea ſuſpenſus eſt, et poſtea decollatus. Modico autem tempore interjecto, ſimiliter captus eſt comes Arundeliæ, qui duxerat filiam domini Hugonis, junioris, et fuerat unus de regis conſiliariis cum Hugone, et quaſi in occulto adjudicatus eſt morti, et poſtea decollatus. Interim autem liberati ſunt omnes captivi et incarcerati in Anglia propter cauſam comitis Loncaſtriæ ſæpedictam, et exules ſunt recepti, et terræ eorum et hereditates, a quibus erant exheredati, fuerunt eis plenarie reſtitutæ, et ideo prompto animo et gaudenti partem dominæ reginæ et filii adjuværunt. fol. 221, b.

In omnibus autem his dominus comes Leiceſtriæ, et dominus Rogerus de Mortuo mari, et dominus Johannes de Hanonia, cum exercitu regem et Hugonem Diſpenſatorem et Robertum de Baldok inſequebantur verſus occidentem, ne forte ibi intrarent mare, et in Hiberniam tranſfretarent, et ibi colligerent exercitum et gravarent Angliam ſicut prius. Timuerunt etiam domini ſupradicti quod ſi rex poſſet attingere Hiberniam, collecto ibi exercitu, tranſiret in Scotiam, et cum Scottorum adjutorio ſibi et Hibernicis adunato Angliam impugnaret. Antea enim, propter metum ſuperventus Gallicorum et quorumdam Anglicorum cum regina in Angliam, ſcripſerat rex Scottis ex conſilio ſuo malo, et conceſſerat eis libere terram et regnum Scotiæ, ne tenerent eam ultra de aliquo rege Angliæ, et (quod pejus eſt) adjunxerat eis cum Scotia magnam partem terrarum borialium Angliæ quæ vicinis eis jacent, ita tamen quod forent ſibi

in auxilium contra reginam et filium suum et complices eorundem. Sed, Deo ordinante, dissipatum est consilium Achitophel, et regis voluntas et ordinatio impedita, nec potuit rex cum suis transfretare in Hiberniam, licet totis viribus attemptasset.

Sed dispersa comitiva sua, rex confusus cum Hugone Dispensatore et Roberto de Baldok sub incerto domate in Wallia vagabantur, et ibi, ante festum Sancti Andreæ [Nov. 30] sunt capti. Rex autem usque castrum de Kenelworthe missus, ibidem sub secura custodia est detentus. Hugo autem apud Herfordiam tractus est et suspensus et decollatus, et corpus ejus in quatuor partes est divisum, et ad quatuor civitates Angliæ est transmissum, et caput ejus Londonias est suspensum. Baldok vero, quia clericus erat, ad pœnitentiam suam positus est Londonias apud Neugate, et ibi cito post in carcere est defunctus.

Post natale vero Domini [Dec. 25], de communi consilio omnium procerum Angliæ, factum est parliamentum apud Londonias, in cujus principio missi sunt regi usque Kynelworthe duo episcopi, Wyntoniensis et Herefordensis, rogantes eum suppliciter et instanter, ex parte dominæ reginæ et filii sui ducis Aquitaniæ, et omnium comitum et baronum et communitatis totius terræ Londonias congregatæ, quod placeret sibi venire ad parliamentum ad faciendum et ordinandum pro corona Angliæ cum suis ligiis hominibus quod deceret et quod justitia suaderet. Quod cum audisset noluit eis acquiescere quoquomodo, sed magis eis contemtibiliter maledixit, asserens se nolle venire inter inimicos suos, immo potius proditores. Reversi sunt ergo nuncii supradicti, et in vigilia octavarum Epiphaniæ [Jan. 12, 1327] intraverunt magnam aulam Westmonasterii, ubi tenebatur parliamentum prædictum, responsum duorum coram toto clero et populo publice recitantes.

In crastino autem, scilicet, in festo sancti Hillarii [Jan. 13, 1327], prædicavit episcopus Herfordiæ, et accepit pro themate illud Ecclesiastici,—" Rex insipiens perdet populum suum," et multum ponderavit insipientias et fatuitates regis et facta sua puerilia, si tamen puerilia dici debent, et multa et varia infortunia quæ in Anglia suo tempore contigerunt; et respondit omnis populus una voce, " Nolumus hunc amplius regnare super nos." Die autem proximo sequenti, prædicavit episcopus Wyn-

tonienſis, et accepit pro themate contra regem illud quarti Regis, "Caput meum doleo," et oſtendit dolens quod infirmum caput Anglia habuerat multis annis. Tertio die prædicavit archiepiſcopus Cantuarienſis, et accepit illud pro themate, "Vox populi vox Dei;" et in fine denunciavit omnibus audientibus quod, de unanimi conſenſu omnium comitum et baronum, et archiepiſcoporum et epiſcoporum, et totius cleri et populi, rex Edwardus fuit depoſitus a priſtina dignitate, ita quod ulterius non regnaret, nec populum Angliæ amplius gubernaret, et addidit quod omnes ſupradicti, tam de populo quam de clero, unanimiter conſenſerunt quod dominus Edwardus, filius ſuus primogenitus, ſuccederet fol. 222.
patri ſuo in regnum. Quo facto, omnes magnates de conſenſu totius communitatis deſtinaverunt patri ſuo uſque Kenelworthe nuncios ſolemnes ad reddendum ſibi homagium ſuum, et ad denunciandum ſibi, ex parte totius regni, quod ipſe fuit depoſitus a dignitate regali ne ulterius populum Angliæ gubernaret. Nuncii autem prædicti fuerunt duo epiſcopi Wyntonienſis et Herfordenſis; duo comites, Loncaſtriæ et Warenniæ; duo barones, de Roſe et de Curteney; duo abbates; duo priores; duo juſticiarii; duo fratres Prædicatores; duo fratres Carmelitæ. Fratres autem Minores ad preces dominæ reginæ non ſunt miſſi, ne eſſent bajuli nuncii tam diſplicentis, quia Minores multum amabat. Item, duo milites ultra Trentam, et duo citra Trentam; duo cives Londoniarum, et duo de Portuenſibus, ita quod in univerſo erant viginti quatuor ſolemnes perſonæ ad iſtud nuncium deferendum.

Interim autem fuit proclamatio publica facta in civitate Londoniis quod dominus Edwardus, filius regis quondam, eſſet coronandus die Dominica in vigilia purificationis Virginis glorioſæ [Feb. 1, 1327] apud Weſtmonaſterium et diadema regni ſuſcepturus ibidem, quod et factum eſt in magna gloria, ſicut decuit tantum regem ac talem.

Eadem autem nocte qua rex apud Londonias fuerat coronatus Scotti, qui de hoc prius audierant, venerunt in magna multitudine cum ſcalis ſuis ad caſtrum de Norham, quod eſt in marchia et fuerat eis nocivum, et circa ſexdecim de eis muros caſtri viriliter aſcenderunt; ſed Robertus de Maners, cuſtos caſtri, fuerat præmunitus de adventu eorum per quemdam de caſtro, Scoticum natione, et ex inſperato irruit in eos et occidit novem

vel decem, et quinque vivos accepit, ſed graviter vulneratos, et iſtud infortunium debuit fuiſſe in ſignum et prodigium quod male eveniret eis in temporibus novi regis.

ANNO DOMINI M.CCC.XXVII.

Propter hoc tamen ab antiqua nequitia et a malis conſuetis minime ceſſaverunt; audientes enim filium regis Angliæ coronatum et confirmatum in regno, et patrem ejus depoſitum et in cuſtodia detentum, qui conceſſerat eis terram ſuam liberam, et magnam partem marchiæ Anglicanæ, ante feſtum ſanctæ Margaretæ virginis et martyris [Jul. 20] intraverunt Angliam cum tribus exercitibus, quorum unum duxit comes Moraviæ ſæpedictus, et alium dominus Jacobus de Douglas, et tertium comes de Marre, qui per multos annos præcedentes fuerat in curia regis Angliæ educatus, ſed poſt captionem regis reverſus eſt in Scotiam, ſperans eum per adjutorium Scottorum et per aliquos fautores, quos rex depoſitus adhuc habebat in Anglia, de cuſtodia eripere et in regnum reſtituere, ſicut prius. Dominus autem Robertus de Brus, quia factus fuerat leproſus, illa vice cum eis Angliam non intravit.

Auditis autem his rumoribus, rex Angliæ novus, collecto exercitu, cito occurrit eis in partibus borialibus, juxta Caſtrum Bernardi et Parcum de Stanhope, et quia Scotti tenuerunt ſe in ſilvis, nec in campo plano voluerunt comparere ad bellandum, rex juvenis cum parte exercitus ſui uno die cum magno labore divertit uſque Haydenbrig, ut redeundi verſus Scotiam viam eis præcluderet. Sed cum Scotti in parco de Stanhope ſe reciperent et tenerent, rex rediit et appropinquavit ad eos, et ſi ſtatim cum exercitu irruiſſet in eos obtinuiſſet eos, ſicut poſtea ab omnibus communiter dicebatur. Defecerunt plus et plus de die in diem præ defectu victualium tam ipſi quam equi eorum, licet prædas aliquas facerent in patria circumquaque, ſed conſilio malo aliquorum magnatum de exercitu dilatum eſt negotium per octo dies, rege ſemper jacente inter eos et Scottos, donec Scotti una nocte, quando rex omnino voluit eos invaſiſſe in craſtino, præmuniti, ut dicebatur, per unum Anglicum de exercitu regis, caute de parco evaderent, et circueundo regis exercitum verſus Scotiam pertranſirent; et ſic patuit quod mora parit periculum in agendis.

Dominus tamen Jacobus de Douglas, tanquam miles audax et ſtrenuus, una nocte dummodo erant in parco cum paucis ſecum, cautelofe intravit magnam partem exercitus regis, et fere pervenit uſque ad tentorium regis; ſed in reditu, oſtendens ſe quis eſſet, occidit multos ſubito attonitos, et evaſit illæſus. Rex autem, cum audiſſet receſſum Scottorum, ita doluit ut fleret, et, diſperſo exercitu, remeavit in auſtrum; et dominus Johannes, germanus comitis Hanoniæ, cum comitiva ſua in terram propriam eſt reverſus.

Poſt reditum autem regis collegerunt Scotti exercitum, et terram Northumbriæ deſtruxerunt quaſi totaliter, exceptis caſtris, et diu morabantur ibidem. Quod videntes illi de aliis marchiis Angliæ miſerunt nuncios Scottis, et pro magna ſumma pecuniæ treugas uſque proximum feſtum Pentecoſtes [Mai. 22, 1328] obtinuerunt ab eis.

Circa idem tempus quidam frater de ordine Prædicatorum, nomine Thomas de Dunehevcd, qui ante duos annos præcedentes iverat ad curiam domini papæ cum nunciis regis jam depoſiti pro divortio inter fol. 222, b ipſum et reginam faciendo, licet non obtineret intentum, jam non ſolum private ſed etiam publice et audaci fronte circuivit Angliam, et concitabat populum in auſtro et aquilone ut inſurgerent pro rege depoſito et in cuſtodia detento, et ſibi reſtituerent regnum ſuum, promittens eis auxilium de proximo affuturum, ſed adimplere non potuit quod promiſit; unde tandem captus eſt fatuus ille frater et carceri mancipatus, et in carcere eſt defunctus.

Rex autem depoſitus cito poſtea mortuus eſt, vel morte propria naturali vel ab aliis violenter inflicta, et ſepultus apud Gloverniam inter monachos in feſto ſancti Thomæ apoſtoli [Dec. 21], et non apud Londinum cum regibus aliis, quia fuerat depoſitus ne regnaret.

Interim autem miſſi ſunt nuncii inter regna Angliæ et Scotiæ pro treuga capienda ad tempus, vel pro priori treuga tredecim annorum continuanda, vel, ſi poſſet fieri, pro pace perpetua per formam aliquam ordinanda.

Circa Natale [Dec. 25] autem Domini rediit in Angliam ſupradictus dominus Johannes germanus comitis Hanoniæ, et adduxit ſecum filiam ejuſdem comitis Philippam, quam cito poſtea duxit in uxorem rex Ang-

liæ apud Eboracum in magna gloria, scilicet, die Dominica in vigilia conversionis sancti Pauli apostoli [Jan. 4, 1328].

Eodem anno mortuus est rex Franciæ sine herede de corpore suo genito, sicut ante eum mortuus fuerat frater suus. Audiens autem rex Angliæ mortem avunculi sui sic nec herede, et reputans se de jure proximum heredem ad regnandum in Francia, timens etiam nihilominus quod illi de Francia hunc non permitterent, sed alium de sanguine sibi in regem eligerent, sicut statim fecerunt, filium, scilicet, Caroli avunculi regis sui defuncti, de consilio pessimo matris suæ et domini Rogeri de Mortuo-mari, qui erant ductores præcipui regis, qui vix habuit annos quindecim in ætate, remittere Scottis est compulsus per cartam suam publicam omnem exactionem, jus, et clameum seu demandam capitalis dominii regni Scotiæ a se et heredibus suis successoribus in perpetuum, sine aliquo homagio regibus Angliæ faciendo. Reddidit etiam eis partem crucis Christi, quam vocant Scotti Blakerode, et similiter unum instrumentum, sive cartam subjectionis et homagii faciendi regibus Angliæ, cui appensa erant sigilla omnium magnatum Scotiæ, quam fecerant, ut dictum est superius, avo regis, et a Scottis, propter multa sigilla dependentia, Ragman vocabatur. Lapidem tamen de Scone, in quo solent reges Scotiæ apud Scone in creatione sua collocari, Londonenses noluerunt a se dimittere quoquomodo. Omnia autem hæc asportari fecerat de Scotia inclytus rex Edwardus filius Henrici, dum Scottos suæ subjiceret ditioni. Dedit etiam juvenis rex prædictus sororem suam juniorem, dominam Johanam de Turre, in uxorem David filio Roberti de Brus, regis Scotiæ, qui puer tunc erat quinque annorum, sicut ordinaverat mater sua regina Angliæ, quæ tunc temporis totum regnum regebat. Celebratæ vero sunt nuptiæ solemniter apud Berwicum, Dominica die proxima ante festum sanctæ Mariæ Magdalenæ [Jul. 19].

ANNO DOMINI M.CCC.XXVIII.

Quibus tamen nuptiis rex Angliæ non interfuit, sed regina mater cum fratre regis et sorore sua seniore, et domini episcopi Lincolniæ, Eliensis et Norwicensis, et comes Warenniæ, et dominus Rogerus de Mortuo-mari, et alii barones Angliæ et populus multus, præter illos de Sco-

tia, qui ibi maxima multitudine ad illas nuptias convenerunt. Caufa autem, vel potius color, quare ifta remiffio vel gratiofa conceffio fuit facta Scottis, (fcilicet, quod haberent regnum fuum libere et non tenerent illud de aliquo rege Angliæ ficut de domino capitali), erat quia nifi rex prius feciffet pacem cum Scottis non potuiffet Francos, qui eum exheredaverant, impugnaffe, quin Scotti Angliam invafiffent.

Univerfis Chrifti fidelibus præfentes litteras infpecturis, Edwardus, Dei gratia rex Angliæ, dominus Hiberniæ, dux Aquitanniæ, falutem, et pacem in Domino fempiternam. Cum nos nonnullique prædeceffores noftri, reges Angliæ, jura regiminis, vel dominii, feu fuperioritatis regni Scotiæ conati fuerimus obtinere, ob hocque motarum dira guerrarum difcrimina Angliæ et Scotiæ regna diutius afflixiffent; nos, attendentes cædes, occafiones, fcelera, ecclefiarum deftructiones et mala innumerabilia, quæ hujufmodi occafione guerrarum regnicolis utriufque regni multipliciter contingebant, bonaque quibus regnum utrumque mutuis compendiis abundaret, perpetua pacis ftabilitate connexum, ac per hoc, contra conatus noxios rebellare vel impugnare volentium interius vel exterius, [majori firmitate] fecurum; Volumus et concedimus per præfentes, pro nobis, heredibus et fucceforibus noftris quibufcunque, de communi confilio, affenfu, et confenfu prælatorum, procerum, comitum et baronum, et communitatum regni noftri in parliamento noftro, quod regnum Scotiæ per fuas rectas marchias, prout temporibus bonæ memoriæ Alexandri regis Scotiæ ultimo defuncti fuerunt habitæ et fervatæ, magnifico principi domino Roberto, Dei gratia regi Scottorum illuftri, confœderato ac amico noftro chariffimo, fuifque heredibus et fucceforibus, divifum in omnibus a regno Angliæ integrum, et liberum, et quietum remaneat in perpetuum, abfque qualicunque fubjectione, fervitute, clameo feu demanda. Et fi quod jus nos vel prædeceffores noftri in regno Scotiæ retroactis temporibus petierimus vel petierint quoquomodo, præfato regi Scotiæ, heredibus fol. 223. et fucceforibus fuis, renunciamus et dimittimus per præfentes. Omnes autem obligationes, conventiones et pacta, initas vel inita qualitercunque cum prædecefforibus noftris, quibufcunque temporibus, fuper fubjectione regni Scotiæ et incolarum ejufdem per quofcunque reges vel incolas,

clericos vel laicos, ipsius regni Scotiæ, pro nobis et heredibus et successoribus nostris remittimus penitus et omnino. Et si quæ litteræ, cartæ, vel monumenta vel instrumenta reperiantur de cætero ubicunque, super hujusmodi obligationibus, conventionibus et pactis confectæ vel confecta, pro cassis, irritis, inanibus et vacuis habeantur, nullisque valoris esse volumus vel momenti. Et ad præmissa omnia et singula plene, pacifice, et fideliter perpetuis temporibus observanda, dilectis et fidelibus nostris Henrico de Percy consanguineo nostro, et Willelmo de la Souche de Askebi, ac eorum alteri, ad sacramentum in animam nostram inde præstandum per alias litteras nostras patentes plenam dedimus potestatem et speciale mandatum. In cujus rei testimonium has litteras patentes fieri fecimus. Datum apud Eboracum, primo die Martii, anno regni nostri secundo.

Alias etiam litteras concessit idem rex Angliæ Edwardus, in quibus protestatur se renunciari penitus et expresse omni juri, actioni et prosecutioni occasione processuum et sententiarum contra dictum dominum Robertum regem Scotiæ, et ipsius regni incolas, per dominum summum pontificem ac legatos cardinales, dominum Gaucelinum presbyterum, et Lucam diaconum habitarum quo velle de cætero in hujus renovatione processuum eis aliqualiter adversari. In cujus rei testimonium, et cætera; sed notandum quod hæc notanda acta sunt anno ætatis suæ decimo sexto.

Eodem anno, parum ante nuptias supradictas, clerus et populus Romanus, ad instigationem maximam domini Lodowici de Bavaria, electi in Imperatorem, quia reputaverunt omnes cardinales cum papa fautores hæreticæ pravitatis, deposuerunt secundum modum antiquum Johannem papam vicesimum secundum, cujus sedes tunc erat Avinionæ in regno Franciæ, propter diversas hæreses manifestas, quas publice imposuerunt ei et obligaverunt se solemniter in scriptis ad probandum pro tempore et loco quicquid impositum erat ei. Elegerunt autem, si tamen electio dici debeat cum nullus cardinalium esset ibi, quemdam fratrem de ordine Minorum, Petrum nomine de Corvaria in papam, qui post electionem eorum talem qualem dictus est Nicholaus quintus. Dictus autem dominus Lodowicus cum universo clero et populo Romano statuit ex quo nec dictus

Johannes vocatus papa nec prædeceſſor ſuus Clemens voluerunt appropinquare ad civitatem Romanam, ubi ſedes erat ſancti Petri principis apoſtolorum, quod de cætero, ſi dominus papa quicunque futurus exierit civitatem Romanam ultra dietas duas ſecundum computationem vulgarem, niſi redierit infra menſem ad civitatem vel prope, eo ipſo poſſit clerus Romanus et populus alium ſibi eligere in papam, quo facto, ſtatim eſt depoſitus ille qui taliter ſe abſentat.

Eodem anno frater Michaelis, Generalis Miniſter ordinis Minorum, areſtatus eſt Avinionæ a papa Johanne, et habuit ab eo in præceptis per obedientiam et ſub pœna excommunicationis ne exiret curiam illam niſi de licentia habita non præſumpta. Exivit tamen cum fratre Bona Gratia et fratre Willelmo de Okam, Anglico, et aliis duobus fratribus, ſuffultus auxilio et forti manu Imperatoris et Januenſium, qui ipſum cum ſociis abduxerunt per mare, pro qua fuga idem papa eos excommunicavit in ſcriptis; ſed poſt appellationem factam ſub manu notarii publici antequam curiam exiret, quam appellationem poſtea divulgavit per totam Italiam et Alemanniam, et incipit ſic "Innoteſcat univerſis Chriſti fidelibus," et affixa fuit Londoniis in oſtio eccleſiæ Sancti Pauli circa feſtum Omnium Sanctorum [Nov. 1].

Memorandum, quod deliberatio capituli generalis Fratrum Minorum anno Domini M.CCC.XXVIII., Pariſiis congregati fuit iſta. "Dicimus, quod dicere et aſſerere quod Chriſtus et apoſtoli ejus viam perfectionis ſequentes, nihil proprietatis ſeu juris proprii, in ſpeciali vel communi habuerunt, non eſt hæreticum, ſed ſanum, Catholicum, et fidele." Sed iſtam determinationem papa Johannes viciſſimus ſecundus dixit eſſe hæreticum, et quia Miniſter Generalis eam defendit fecit cum a Curia arreſtari.

ANNO DOMINI M.CCC.XXIX.

Mortuus eſt dominus Robertus de Brus, rex Scotiæ, leproſus, fecerat tamen ſibi precioſum ſepulchrum. Cui ſucceſſit filius ſuus David, puer ſex vel ſeptem annorum, qui duxerat ſororem regis Angliæ, ut ſuperius eſt expreſſum, non tamen ſtatim fuit coronatus, nec inunctus, licet pater ſuus talem inunctionem regum Scotiæ in futurum a Curia procuraſſet.

Eodem [anno] decimo ſexto die Martii, captus fuit apud Wyntoniam

dominus Edmundus de Wodeftok, comes Cantiæ, avunculus regis, et filius quondam inclyti regis Edwardi filii Henrici, tanquam proditor regis, et fecit ibidem coram multis proceribus regni et aliis recognitionem publicam quod ipfe, (tam ex mandato domini papæ quam ex inftigatione quorundam epifcoporum Angliæ, quos nominavit expreffe, et ex concilio multorum magnorum de terra, quos etiam nominavit et per certa figna convicit, et fpecialiter ex inftigatione cujufdam fratris Prædicatoris de conventu Londoniarum, fratris, fcilicet, Thomæ de Dunheved, qui dixerat dicto comiti quod ipfe fufcitaverat diabolum, qui afferuit dominum Edwardum regem quondam depofitum effe vivum, et ex inftigatione aliorum trium fratrum fupradicti ordinis, Edmundi, fcilicet, Johannis, et Ricardi), voluit egiffe et egit totis viribus ut dictus dominus Edwardus rex depofitus fuiffet liberatus et a carcere reftitutus in regnum, et ad [id] faciendum promiferat fibi dominus papa et dicti domini epifcopi et proceres fupradicti pecuniam copiofam et confilium et auxilium in agendis. Et propter iftam confeffionem dictus comes Cantiæ Edmundus eft adjudicatus morti, et horribiliter decollatus. Mors autem ipfius procurata fuit principaliter per dominum Rogerum de Mortuo-mari, comitem Marchiæ, ut dicebatur, qui tunc fuit in regno plufquam rex, quia domina Regina Mater et ipfe totum regnum regebant. Epifcopi vero et alii proceres, qui fuerant confiliarii comitis Cantiæ et promotores negotii fupradicti, graviter funt puniti. fol. 223, b. Frater autem Prædicator fupradictus eft perpetuo carceri mancipatus, in quo mortuus eft, ficut dictum eft fupra. Mirum vero eft quod dictus frater, vel aliquis multum literatus, voluit credere diabolo, cum [a] Deo dicatur in fancto Evangelio fecundum Johannem, quod mendax eft et pater ejus, id eft, inventor ejus mendacii. Dominus autem Thomas le Wake, baro Angliæ et fidelis in regno, et quidam alii de Anglia, timentes crudelitatem et tyrannidem dicti comitis Marchiæ, tranfierunt in Franciam, donec viderent tempora meliora et pacem majorem in regno.

Eodem anno obtinuerunt fratres Scotti vicarium quemdam Generalis Miniftri, et a fratribus Angliæ totaliter funt divifi.

ANNO DOMINI M.CCC.XXX.

Circa feftum fancti Lucæ Evangeliftæ [Oct. 18] tenuit rex parliamentum

suum apud Notyngham, in quo caute captus est dictus comes Marchiæ per regem, et inde ductus est usque Londonias, et ibi in vigilia sancti Andreæ apostoli proximo sequenti [Nov. 29], in parliamento condemnatus est morte, et eodem die in sero tractus et suspensus ad furcas, ubi per tres dies pependit, et postea depositus est et sepultus apud Fratres Minores. Causa autem damnationis suæ dicitur fuisse multiplex, tum quia videbatur aspirare ad regnum, tum quia dicebatur quod ipse fecerat patrem regis occidi vel saltem in mortem ejus consensit, tum quia procuraverat mortem comitis Cantiæ supradicti, tum quia per eum et Reginam Matrem habuerunt Scotti, quantum in eis erat, regnum Scotiæ liberum et divisum a dominio Angliæ in perpetuum, absque homagio regibus Angliæ faciendo, in gravem exheredationem regis Angliæ et coronæ, tum quia fuerat suspecta familiaritas inter ipsum et dominam Reginam Matrem, prout fama publica testabatur. Suspensus fuit etiam pro causa comitis prædicti Symon de Herford, justiciarius quondam regis. Domina autem Mater Regina, visa morte comitis et auditis causis condemnationis ipsius, timuit sibi, ut dicebatur, et assumpsit habitum sororum de ordine Sanctæ Claræ, et spoliata est villis et castris et terris multis, quas habuerat in Anglia; habuit tamen sustentationem competentem et honestam, sicut decuit matrem regis. Interim autem filius et heres comitis Arundele, et dominus Thomas le Wake, dominus Henricus de Bello-monte, dominus Thomas de Rocelyn, dominus Fulco filius Garini, dominus Griffinus de la Pole, et multi alii, qui fuerant exules in Francia, redierunt in Angliam, quibus restitutæ erant terræ suæ et omnia quæ receperat rex de terris eorum in tempore exilii eorundem.

Eodem anno venit novus papa ad antiquum et receptus est ad gratiam, ita tamen quod Curiam non exiret, et ibi mansit usque ad diem mortis suæ, quem papa fecit solemniter sepeliri.

Eodem etiam anno natus est domino regi Edwardo tertio filius nomine Edwardus.

ANNO DOMINI M.CCC.XXXI.

Circa festum sancti Andreæ [Nov. 30], inunctus et coronatus fuit in regem Scotiæ apud Scone David filius quondam Roberti de Brus, et in

coronatione ipfius proclamatum fuit publice quod ipfe non vindicavit fibi jus regni Scotiæ propter aliquam fucceffionem hereditariam, ficut nec pater fuus, fed folum propter conquæftum.

Eodem anno mortuus eft comes Moraviæ, dominus Thomas Randolfe, qui fuerat cuftos Scotiæ ordinatus, donec David ad ætatem veniret, et ideo electus fuit in cuftodem Scotiæ dominus Dovenaldus comes de Marre, qui tamen femper antea excitaverat dominum Edwardum de Balliolo, ut veniret in Scotiam et haberet per fuum adjutorium regnum fuum, fed poftquam vidit fe electum in cuftodem regni adhæfit parti David, Edwardo relicto.

ANNO DOMINI M.CCC.XXXII.

In fefto fanctorum martyrum Sixti, Feliciffimi, et Agapiti, fcilicet, fexto die menfis Augufti, dominus Edwardus de Balliolo fupradictus, filius quondam domini Johannis de eadem, regis Scotiæ, habito prius cum rege Angliæ confilio privato, et adductis fecum Anglicis qui erant exheredati terris fuis in Scotia, et domino Henrico de Bello-monte, Gallico, qui duxerat in uxorem heredem comitatus de Bouhan, et erat in Anglia, ducto etiam fecum domino comite de Athetel, qui fuerat ejectus a Scotia, et comite de Angos, et barone de Stafford, et exercitu parvo Angliæ conductitio, fubvectus navibus intravit Scotiam in terra comitis de Fife, juxta villam de Kyngorne, et applicuit ubi nunquam prius fuit auditum quod navis aliqua applicuerat; nec erant in univerfo nifi mille quingenti, omnibus computatis, vel fecundum alios duo millia octoceni. O quām parvus numerus bellatorum fuit ifte ad invadendum unum regnum de fuis viribus plurimum tunc confidens! Statim autem in exitu de navibus occurrit eis comes de Fife cum quatuor milibus hominum, fed cito repulfus eft, et multi de fuis interfecti funt, et alii in fugam converfi. Manfit ergo ibidem dominus Edwardus cum fuis nocte illa et die fequenti fine bello in pace, tertio autem die proceefferunt ufque ad monafterium Dumfermelyn. In craftino autem poft feftum fancti Laurentii martyris [Aug. 11] proceefferunt ufque ad aquam de Eren, et ibi occurrerunt eis Scotti ex alia parte aquæ cum triginta millibus bellatorum, fed aquam illa die tranfire noluerunt ad Anglicos, nec Anglici tranfierunt ad eos, fed, accepto

consilio, transierunt Anglici aquam de nocte, et inciderunt in pedites Scottorum, ex quibus decem millia occiderunt, et reliquos non armatos fugaverunt et persecuti sunt eos, et cum rediissent in aurora diei et credidissent quod homines eorum armati similiter aufugissent, ecce! obviavit fol. 224. eis comes de Marre, custos Scotiæ, et in comitiva sua comites de Fife, de Moravia, de Menteth, de Athetel, quem Scotti constituerant, et dominus Robertus de Brus, filius quondam domini Roberti de Brus regis eorum, sed non de legitimo thoro natus, et erat comes de Carrick, et fuerunt duæ magnæ acies, in quibus erant vexilla duodecim elevata in campo duro apud Gledenmore ad duo miliaria juxta Villam Sancti Johannis, et in ortu solis inceperunt pugnare, et duravit bellum usque ad altam primam diei. Sed, Dei protectione domino Edwardo assistente, cum justitia quam habebat, victi sunt Scotti maxime per sagittarios Anglicorum, qui primam aciem Scottorum ita execæcaverunt et vulneraverunt in facie continuis ictibus sagittarum quod non poterant se juvare, in tantum quod, sicut dicebatur de toto exercitu, vix evaserunt duodecim homines armati, quin omnes fuerunt interfecti vel capti, et fuit numerus interfectorum et captivorum sedecim millia hominum. In primo tamen congressu, quando Anglici et Scotti, fixis in alterutrum lanceis, confligebant, Scotti repellebant Anglicos quasi per viginti pedes vel triginta, et tunc clamabat baro de Stafforde, "vos Angli vertatis contra lanceas vestros humeros et non pectus," et ipsi hoc facientes Scottos protinus repulerunt. Multum etiam valuit illo die dictum unius militis Anglici, qui, cum videret bellum utrobique fortissimum, cautelose clamavit, "gaudete, Anglici, et pugnate viriliter, quia jam Scotti, qui sunt in parte posteriori, fugere inceperunt;" de quo verbo audito animati sunt Anglici, et Scotti multum attoniti. Unum autem valde mirabile contigit illo die, quod non est visum nec auditum in aliquo prœlio retroacto, videlicet, quod cumulus interfectorum fuit altior in spissitudine a terra versus cœlum quam sit unius hastæ longitudo totalis.

Sic ergo in hoc bello et in sequentibus venit super capita Scottorum vindicta pro excommunicatione papæ in fractione treugæ suæ supradictæ, et pro excommunicatione cardinalis et ecclesiæ Anglicanæ in adhæsione et favore exhibito Roberto de Brus post interfectionem Johannis Comyn.

Dominus autem Edwardus fecit poftea fumptibus fuis omnes fupradictos mortuos fepeliri. Habita igitur mirabili immo miraculofa victoria fupradicta, intraverunt Villam Sancti Johannis, et ibi pro recreatione manferunt.

In fefto autem fancti Francifci confefforis, fcilicet, quarto die menfis Octobris, creatus eft dominus Edwardus in regem Scotiæ, apud abbatiam de Scone, ficut eft modus illius regni, cum magno gaudio et honore. In cujus facto folemni dicitur hoc mirabile contigiffe, quod cum effet ibi nimirum valde magna hominum multitudo et apparatus victualium modicus, refpectante Deo tamen tunc ibi, ficut quondam in deferto, cibaria multiplicante, fufficerent omnibus victualia copiofe.

Interim tamen venit ad pacem regis epifcopus Dunkeldyn, et manucepit quod adduceret ad regem omnes epifcopos Scotiæ, excepto epifcopo Sancti Andreæ. Venerunt etiam ad pacem abbates de Dumfermelyn, de Couper in Angos, de Inchafai, de Abirbrothoke, de Scone; et fimiliter comes de Fife cum trefdecim militibus, fcilicet, David de Grame, Michaele de Wemes, David de eadem, Michaele Scotto, Johanne de Inchemartyn, Alexandro de Lambertone, Johanne de Dondemore, Johanne de Bonevile, Willelmo de Frifay, W[ ] de Cambou, Rogero de Mourtoun, Johanne de Laundele, Waltero de Lundi. Alii tamen majores de Scotia, qui derelicti fuerant, videntes regem effe in Villa Sancti Johannis non murata, et quafi in medio regni, cum tam parvo exercitu, congregaverunt fe in multitudine magna et obfederunt eum. Quod audientes Galwithienfes, quorum rex erat dominus fpecialis, cum ductore fuo domino Euftachio de Makefwell, invaferunt terras Scottorum illorum poft eos, et fic obfidionem citius amoverunt. Quo facto, comes Patricius, et novus comes de Moravia a Scottis creatus, et dominus Andreas de Moravia, et dominus Archebaldus de Douglas, collecto exercitu, invaferunt Galwithiam et combufferunt, et fpolia et pecora abduxerunt, fed paucos occiderunt quia paucos homines invenerunt, et fic Scotti et Galwithienfes fe diu mutuo impugnabant.

Interim autem rex firmavit et munivit Villam Sancti Johannis, et pofuit ibi comitem de Fife cum hominibus fuis pro cuftodia, et ipfe cum exercitu equitavit et perambulavit terram ultra Mare Scoticanum et

rediit, ſed antequam rediret Scotti per cautelas et dolos comitem de Fife acceperant, et Villam Sancti Johannis combuſſerant.

Cum autem rex rediſſet et in feſto ſancti Kalixti, ſcilicet, decimo quarto die menſis Octobris, uſque Rokeſburgiam perveniſſet, exercitum ſuum in villa dimiſit, et ipſe, pro majori quiete habenda, cum paucis ad abbatiam de Keldelhou, quæ eſt ultra pontem villæ, ibidem hoſpitaturus proceſſit. Hoc autem intelligens dictus dominus Andreas de Moravia cum aliis militibus et exercitu, qui ſemper ſequebantur regem et ſuos a longe ad gravandum eos, de nocte fregerunt pontem inter regem et exercitum ſuum, ut ipſum cum paucis quos ſecum habuit in abbatiam caperent, vel interficerent, ſi ſe reddere eis nollet. Sed exercitus regis hoc audiens cum maxima feſtinatione pontem reparavit; et quidam, hoc non exſpectantes, miſerunt ſe armatos et equis ad magnam aquam et tranſnataverant, et inſecuti ſunt Scottos fugientes per octo miliaria, in qua fuga fol. 224, b. multi eorum interfecti et aliqui capti, inter quos erat ſupradictus Andreas de Moravia, cuſtos Scotiæ poſt mortem comitis de Marre, et quidam pirata crudelis et ſolemnis, cognomento Crab, qui per multos annos præcedentes vexaverat Anglicos in terra et mari; et ambo illi miſſi ſunt ad regem Angliæ, ut de illis faceret quicquid vellet. Ille tamen Crab, propter ingratitudinem Scottorum de Berwico, qui tempore obſidionis ejuſdem villæ poſtea noluerunt eum redimere, immo ſuum filium occiderunt, data ſibi vita a rege Angliæ, factus eſt poſtea perſecutor acerrimus gentis ſuæ. Dominus autem Andreas de Moravia per magnam ſummam pecuniæ poſtea eſt redemptus.

Circa feſtum autem Sancti Nichoali epiſcopi [Dec. 6] rex Angliæ tenuit parliamentum ſuum apud Eboracum, ad quod rex Scotiæ miſit dominum Henricum de Bello-monte, comitem de Bouham, et comitem de Athetel, et alios multos cum eis, ad tractandum et ordinandum bonam pacem et certam concordiam inter dominum regem Angliæ et ſeipſum; et hoc negotium, Deo ordinante, proſperum ſortiebatur effectum, ſicut inferius apparebit.

Sed interim novus et juvenis comes de Marre factus a Scottis, et Seneſcallus Scotiæ, et dominus Archebaldus de Douglas, collecta magna manu armatorum, decimo ſeptimo kalendis Januarii [Dec. 17], ſcilicet,

nono die proximo ante Natale Domini, venerunt in privato de mane usque ad villam Anandiæ, quæ est in marchia inter regna, ubi rex Scotiæ supradictus tunc morabatur cum parvo exercitu quem tenuit, et proposuerat ibi fuisse moratus in Natale Domini, et invenerunt regem et suos in lectis suis, tanquam homines nimis securos de seipsis propter victorias varias prius habitas, et irruerunt in eos tanquam in homines nudos et inermes et de adventu eorum penitus improvisos, et occiderunt ex eis circiter centum viros, inter quos erant duo milites Scotti nobiles et valentes, scilicet, dominus J[ ] Moubray et dominus Walterus Comyn, quorum mors plurimum plangebatur, sed omnes fecit rex postea sepeliri. Rex autem et alii pro majori parte interim evaserunt, vix salvantes corpora sua et pauca bona quæ ex alia parte aquæ in Angliam detulerunt. De Scottis autem, ut dicebatur, interfecti fuerunt circiter triginta homines per prædictos nudos homines fortiter resistentes. Venit igitur rex usque Karleolum, et ibidem in domo Fratrum Minorum tenuit suum Natale de pecunia et donis et exenniis quæ sibi missa fuerant tam de patria quam de villa; communitas enim multum dilexit eum et suos propter confusionem magnam quam fecerat Scottis postquam intraverat terram illam, licet tunc sibi illa confusio accidisset.

In festo autem sancti Stephani protomartyris [Dec. 26], divertit rex a Karleolo in Westmorlandiam, et ibi receptus est honorifice, et perhendinavit cum domino de Clifford de sumptibus suis, cui concessit Douglasdale in Scotia, quæ prius data fuit avo suo, tempore inclyti regis Edwardi, filii Henrici, si Deus daret sibi tempora prospera et in regnum suum reverti. Postea vero moratus est cum domina de Gynes, consanguinea sua de proximo apud Mourholm, a qua recepit diversa solatia et jocalia, et promisit ei, si posset prosperari, magnas terras et redditus in Scotia qui sibi ab antiquo hereditarie debebantur.

Post supradictam autem confusionem factam regi et expulsionem a regno, convenerunt Scotti, et quia dominus Archebaldus de Douglas fuerat principalis consiliarius in procurando et exsequendo dictam confusionem factam regi, licet comiti Moraviæ, tanquam nobiliori et potentiori ascriberetur expulsio, seditiose dominum comitem de Fife exeuntem tunc ultra Mare Scoticanum, quia fidelis erat regi Scotiæ, acceperunt et

carceri tradiderunt, et Archebaldum cuſtodem regni Scotiæ fecerunt. Poſtea tamen per proceſſum temporis Archebaldus liberavit comitem a carcere, et conceſſit ei terras ultra Mare Scoticanum, ita tamen quod ipſe comitatum haberet. Dicta autem confuſio et expulſio ad tempus factæ fuerint regi in bonum ſuum, ut creditur a diverſis, ut ſciret qui homines de regno eſſent ſibi fideliter adhærentes, multi enim, qui ſibi prius adhæſerant, poſt expulſionem illam ipſum totaliter relinquerunt; et ſimiliter ex hoc didicit ut ipſe ſibi in futurum amplius caveret a Scottis, et ſemetipſum cautius cuſtodiret.

Decimo autem die Martii proximo ſequentis [1333], ſcilicet, in craſtino ſanctorum Quadraginta Martyrum, tempore quo, teſtante Scriptura, ſolebant reges ad bella procedere, ſuffultus rex Scotiæ valido auxilio et exercitu Anglicorum et quorundam Scottorum, intravit regnum Scotiæ, verſus Berwicum dirigens greſſus ſuos, et ibi in obſidione villæ, quæ bene munita erat, ſe et ſuum exercitum collocavit. Dominus autem comes de Athetel juvenis et bellicoſus, cum comitiva ſua deprædatus eſt patriam circumſtantem et pecora exercitui miniſtrabat; naves autem Angliæ in magno numero victualia ſufficientia deportabant, et obſidionem ex parte aqūæ diligentius obſervabant. Scotti autem, videntes regem reintraſſe regnum ſuum cum tali exercitu, non audebant ſecum bellum committere, ſed Northumbriam intraverunt, et homicidia et incendia perpetraverunt, et prædas et ſpolia abduxerunt, et poſtea in Scotiam redierunt.

Viceſimo ſecundo etiam die prædicti menſis Martii [1333], ſcilicet, in craſtino ſancti Benedicti, juxta Karleolum Gilleſlandiam intraverunt, et conſimiliter ibi incendia et homicidia fecerunt, et prædas pecorum et ſpolia rapuerunt, et in craſtino redierunt.

Die autem proximo ſequenti, ſcilicet, in vigilia annunciationis Virginis fol. 225.
glorioſæ [Mar. 23, 1333], dominus Antonius de Lucy, collecta manu valida Anglicorūm de Marchia, Scotiam intravit, et uſque ad duodecim miliaria pertranſivit, et villas multas combuſſit; ſed cum rediiſſet in craſtino cum præda capta occurrerunt ei juxta villam de Drunnok apud Sandywathe Scotti de garneſtura de Loghmaban, ſcilicet, dominus Humfridus de Boys, et dominus Humfridus de Jaredyne, milites, Willelmus Bard, et Willelmus de Douglaſs, malefactores ſolemnes, et alii circiter quinquaginta bene armati, cum

comitiva ſua de tota patria circumſtante, et irruerunt unanimiter et una voce in perſonam domini Antonii, ſed, Domino et ſibi valido auxilio juvenum ſuccurrente, interfecti ſunt duo milites ſupradicti et viginti et quatuor homines armati, et capti ſunt Willelmus Bard et Willelmus de Douglas, et omnes alii turpiter ſunt fugati, nullo Anglico interfecto niſi duobus armigeris valentibus, ſcilicet, Thoma de Plumlande et Johanne de Ormeſby, qui ſemper ante fuerat ſtimulus in oculis Scoticorum, quorum corpora ſtatim in equis reducta apud Karleolum honorifice ſunt ſepulta. Dominus autem Antonius vulneratus erat in pede et in oculo et in manu, ſed poſtea bene de omnibus eſt ſanatus.

ANNO DOMINI M.CCC.XXXIII.

Eodem etiam die Annunciationis [Mar. 25], qui fuit prima dies annorum Domini M.CCC.XXXIIJ., victi fuerunt Scotti apud Northumberland, et ſimiliter aliqui juxta villam Berwici. Audiens autem rex Angliæ quod Scotti ſic intraverant terram ſuam et omnia prædicta mala perpetraverant, cum tamen ipſe nondum fregerat pacem et concordiam initam inter ipſum et David, filium domini Roberti de Brus, qui duxerat ſororem ſuam, quæ erat ſecum in Scotia, circa feſtum apoſtolorum Philippi et Jacobi [Mai. 1], in debellationem Scottorum et in auxilium regis Scotiæ, conſanguinei ſui, appropinquavit verſus Berwicum cum domino Johanne de Elteham, germano fratre ſuo, et aliis multis nobilibus comitibus, baronibus, militibus, armigeris, et cum triginta milibus hominum electorum, rege Scotiæ obſidionem dictæ villæ jam tenente; et infra octavum Aſcenſionis Domini [Mai. 20], dederunt ambo reges cum ſuo exercitu inſultum gravem dictæ villæ, ſed intus exſiſtentes, (propter fortitudinem et altitudinem muri, quem pater regis Angliæ conſtitui fecerat dum villa erat in ditione ſua) fortiter reſtiterunt et ſe viriliter defenderunt, nec ſuper eos Anglici intrare potuerunt, in obſidione tamen continue permanſerunt. · Quarto decimo autem kalendas Auguſti ejuſdem anni, ſcilicet, in vigilia ſanctæ Margaretæ virginis et martyris [Jul. 19], poſt prandium ſupervenerunt Scotti in gravi multitudine, in interitum ſuum, in tribus aciebus verſus villam Berwici, ſuper duos reges et exercitus eorum obſidioni incumbentes, proviſos tamen et præmunitos de adventu eorum. Sed Scotti in

prima acie venientes ita fuerunt a multitudine sagittariorum Angliæ vulnerati in facie et excæcati in hoc bello, sicut in priori apud Gledenmore, quod se ipsos adjuvare non poterant, et ideo cito faciem sagittarum ictibus avertere et cadere inceperunt. Et cum essent Anglici sicut et Scotti in triplici acie ordinati, et rex Scotiæ esset in ulteriori, sic tamen diverterunt se Scotti quod primo obviaverunt et conjunxerunt se aciei ejus qui petebat non immerito jus in regnum; sed, sicut dictum est, cito confusa fuit et devicta prima acies eorum ab exercitu ejus antequam alii inceperunt pugnare. Et sicut ab eo prima acies est confusa, sic ab aliis Anglicis duæ aliæ statim in prœlio ceciderunt. Qui autem posteriores erant de Scottis fugam inierunt, suis pedibus se juvantes; persecuti vero sunt eos Anglici in equis, et per diversas semitas fugientes cum baculis dentatis ferro ut miseros prosternerunt. Interfecti sunt autem die illa de Scottis, ut dicebatur, septem comites, scilicet, de Rosse, de Levenax, de Carrike, de Sotherlande, et alii tres, et viginti septem banerettos, et triginta sex millia peditum, ccc.xx, secundum alios tamen pauciores, et secundum alios multo plures. Inter quos etiam cecidit dominus Archebaldus de Douglas, qui principaliter eos ad talem mortem adduxerat, et nisi nox citius supervenisset multo plures interfecti fuissent. Sed de Anglicis cecidit, quasi dicitur [, ...] Antequam veniret exercitus Scottorum usque Berwicum dixit eis cum clamore unus monachus, qui erat in comitiva eorum et audierat conferationes eorum, "Non procedatis ulterius sed redeamus omnes, quia video Christum crucifixum in aere contra vos de Berwico cum vibrata lancea venientem." Sed illi, tanquam homines superbi et obstinati, et in sua multitudine confidentes, quia erant duplo plures quam Anglici, induraverunt corda sua et noluerunt reverti. Istud narravit unus eorum qui pro illo bello factus fuerat novus miles, et in eodem captus fuerat et redemptus, addens quod, cum ante bellum essent de Scottis ducenti et tres milites novi facti, nullus eorum evasit mortem nisi ipse et alii quatuor tantum secum.

In crastino autem post bellum finitum, reddita est villa Berwici domino regi Angliæ sub hac conditione, quod omnes in ea exsistentes haberent vitam et membra, et omnia bona sua mobilia et immobilia, salva tamen justitia cujuscunque petentis. Comes autem Patrik reddidit

etiam caſtrum villæ domino regi Angliæ ſub hac forma, quod ipſe haberet ſuum comitatum, ut prius, et præſtitit ſacramentum quod fidelis foret ſemper in poſterum parti regis. Intravit ergo rex Angliæ villam et caſtrum, et obtinuit ea ſibi et coronæ Angliæ pro toto tempore futuro, cum comitatu Berwici et aliis quatuor comitatibus Scotiæ, juxta Marchiam, inferius nominandis, ſecundum conventionem inter ipſum et regem Scotiæ prius factam quando rex Scotiæ fuerat expulſus de regno ſuo, et rex
fol. 225, b. Angliæ per ſe et ſuos promiſit reſtituere ſibi regnum, et ipſe promiſit et per cartam confirmavit quod teneret regnum Scotiæ ab eo, tanquam a domino capitali, ſicut pater ſuus illud tenuerat ab avo ipſius.

Rex autem Angliæ poſuit cuſtodem villæ et caſtri dominum Henricum de Percy, et ſub eo dominum Thomam Gray, militem, et Majorem villæ conſtituit Willelmum de Burnetone, qui fuerat Major antea Novi Caſtri. Ordinavit etiam rex quod venirent illuc tres juſticiarii, ſcilicet, dominus Willelmus de Denum, miles, et Ricardus de Emeldone, Major Novi Caſtri, et Adam de Boues, qui diligenter inquirerent quando et qui Anglici fuerant exheredati in villa Berwici et redderent eis domos ſuas et terras. His autem proſpere conſummatis, rediit rex in Angliam circa feſtum ſancti Laurentii [Aug. 10], juſticiarii vero ſupradicti venientes uſque Berwicum fecerunt ea quæ habuerant in mandatis; ſed quia viri religioſi de villa tempore obſidionis ejuſdem animum regis multum offenderant, ideo, de præcepto ſuo omnes religioſi oriundi de Scotia ſunt repulſi, et loco eorum Anglici introducti. Memorandum, quod fratres Scotti, quum tunc oportuit eos exire conventum Berwici et duo fratres Anglici eſſent introducti, fecerunt eis Scotti bonum feſtum, et tempore prandii aliqui tenuerunt in ſolatio et garulatione donec alii, fracto armario, librorum et calicum et veſtimentorum omnia congregabant, et in pannis ſericis et aliis colligabant et aſportabant, dicentes quod omnia illa erant depoſita domini comitis Patricii.

Sub ſilentio autem non eſt prætereundum, quod ante bellum apud Berwicum commiſſum, fuit et oblatum David filio domini Roberti de Brus, quem Scotti inunxerant ſuper ſe regem, quod ſecure veniret ad regem Scotiæ et renunciaret in manibus ejus regnum, et ipſe daret ſibi ſtatim omnes terras quas unquam hereditarie habuerat in Scotia pater ejus vel

avus; sed ipse, cum puer esset circiter novem annorum, consilio suorum ductus istam oblationem penitus recusavit, et post prædictum bellum, auditis tristibus rumoribus de casu Scottorum, in castro de Dunbretan pro secreto refugio se cum suis recepit.

Interim, in crastino autem post octavum nativitatis Virginis gloriosæ [Sept. 17], tenuit rex Scotiæ parliamentum suum apud Villam Sancti Johannis in Scotia, in quo revocavit totaliter et cassavit omnia facta et dona domini Roberti de Brus, qui se intrusit falso et violenter in regnum, et ordinavit [et] præcepit quod omnia quæ ipse dederat primis et veris heredibus restituerentur qui arma non portaverant contra ipsum in supradictis bellis, [ ] pugnaverant et occisi fuerant non suam tertiam dedit, sed tantummodo quintam partem caritative et gratiose concessit, in tantum quod maritos non acciperent nisi de sua licencia speciali vel præcepto.

Eodem anno mortuus est magister Johannes de Rosse, episcopus Karleoli, et ad sepeliendum delatus est ad partes australes Angliæ, de quibus fuerat oriundus; cui successit in episcopatu dominus Johannes de Kirkeby, ecclesiæ Karleolensis canonicus regularis.

Eodem etiam anno in hyeme mortuus est dominus Lodowicus de Bello Monte, episcopus Dunelmensis, et sepultus ibidem in choro monachorum sub lapide lato, curioso et pulchro; loco cujus monachi Dunelmenses elegerunt unum de confratribus suis, virum utique valentem pro tali dignitate et sacræ theologiæ doctorem, dominum Robertum de Graystanes; qui cum adivisset regem et petivisset gratiam ipsius pro baroniis et terris quæ spectant ad episcopatum, receptus est a rege gratiose satis, sed finaliter respondit ei quod ipse miserat clericum suum, suum magistrum Ricardum de Biry, doctorem theologiæ, ad curiam domini papæ pro quibusdam arduis negotiis regni, et inter cætera rogaverat dominum papam pro eo ut fieret episcopus Dunelmensis, et si non contingeret eum obtinere petitionem suam a papa, libenter concederet ei omnem gratiam quam petebat. Monachus autem prædictus, ista responsione non obstante, adivit archiepiscopum suum Eboracensem, et ab eo exstitit consecratus, et postea fuit installatus, et recepit obedientias clericorum de episcopatu, et fecit alia quæ ad officium episcopi pertinebant. Postea vero venit supradictus magister Ricardus de curia domini papæ, portans

secum in Angliam bullam, in qua continebatur quod papa dederat sibi episcopatum Dunelmensem, et quod posset consecrari a quocunque episcopo ipse vellet, et fuit in Anglia consecratus, sed non ab archiepiscopo Eboracensi, et sic in unum episcopatum erant duo episcopi consecrati, sed alter eorum, scilicet, monachus, viam universæ carnis cito postea est ingressus; et sic remansit magister Richardus episcopus Dunelmensis, et fecit festum solemnissimum in die installationis suæ, scilicet, quinto die Junii,

ANNO DOMINI M.CCC.XXXIV,

cui interfuit dominus rex Angliæ, et regina, et dominus Edwardus rex Scotiæ, et duo comites Angliæ, scilicet, frater regis comes Cornubiæ, et comes Warenniæ, et quatuor comites Scotiæ, et archiepiscopus Eboracensis et episcopus Karliolensis, et magna cleri et populi multitudo.

Nonodecimo autem die ejusdem mensis, scilicet, in festo sanctorum martyrum Gervasii et Prothasii, apud Novum Castrum super Tynam venit rex Scotiæ et comites de Athetel, et de Dunbar, et de Marre, et de Bouhan, et ibidem coram prædictis duobus comitibus Angliæ et quatuor Scotiæ, et archiepiscopo, et episcopis supradictis, et quasi innumera
fol. 226. multitudine cleri et populi, fecit idem rex Scotiæ Edwardus de Balliol, homagium suum domino Edwardo tertio regi Angliæ, ad tenendum regnum Scotiæ de eodem, tanquam de domino capitali et de heredibus suis et successoribus in æternum. Et quia idem rex Angliæ adjuverat eum ad reintrandum et possidendum dictum regnum suum Scotiæ, a quo per Scottos fuerat expulsus ad tempus, et magnos sumptus apposuerat, concessit sibi rex Scotiæ quinque comitatus Scotiæ, qui sunt propinquiores Marchiæ Anglicanæ, scilicet, comitatum Berwici et Rokesburgh, Peblys et Dunfres, et villam de Hadyngtone, et villam de Gedeworthe cum castro ejusdem, et forestas de Selekirke et de Ederyke et de Gedeworthe, ita quod omnia ista sint separata a corona Scotiæ et annexa coronæ Angliæ in perpetuum; ita quod non remanserunt regi Scotiæ citra Mare Scotticanum nisi alii quinque comitatus, scilicet, Are, Dunbretane, Lanark, Strivelin, Wygetone in Galwithia ultra Creth. Omnia autem supradicta fuerunt juramento et scripto et testibus idoneis publice roborata; quibus rite pacatis, rex in Angliam est reversus.

Modico autem tempore interpofito, fcilicet, circa feftum fanctæ Mariæ Magdalenæ [Jul. 22], novus comes Moraviæ conftitutus a Scottis, et Senefcallus Scotiæ, et Laurentius de Abyrnethyn, et Willelmus de Douglas, qui prius captus fuerat ab Anglicis et redemptus, collecta fecum magna multitudine Scottorum, inceperunt contra regem rebellare, et Galwithienfes, qui cum eo tenuerunt fideliter, fortiter impugnare. Alios etiam de Scotia, qui erant in prædictis quinque comitatibus regi Angliæ tunc fubjectis, hoftiliter invaferunt, et ab eis acceperunt tributum. Quidam etiam miles Galwithienfis, Dungallus de Mahdouel, qui femper ante partem regis Scotiæ promovebat, amore et fuafu uxoris fuæ quam de novo duxerat, fufcitavit Galwicenfes contra regem ultra Creht et contra alios qui funt citra, et illi fortiter refifterunt, et fic fe mutuo deftruxerunt.

Circa idem tempus venit dominus Britanniæ Minoris in Angliam, ad faciendum homagium fuum domino regi Angliæ pro comitatu Richemundiæ poft mortem domini Johannis de Britannia, comitis dictæ villæ.

Interim autem David, quem Scotti antea unxerunt fibi in regem, et tenuerat fe in forti caftro de Dunbretayn, tranftulit fe in Franciam, et fecit homagium regi Franciæ ut teneret regnum Scotiæ ab eo tanquam a domino capitali, eo pacto quod juvaret eum ad recuperandum regnum fuum de manu regum Angliæ et Scotiæ prædictorum. Quibus rumoribus in Scotia ventilatis, augebatur quotidie multitudo Scottorum infurgentium contra regem fuum, in tantum quod ante feftum fancti Michaelis [Sept. 29] fere tota Scotia infurrexit et regem ufque ad villam Berwici, quæ erat regis Angliæ, fugaverunt. Comes etiam de Athetyl, qui principaliter regem Scotiæ introduxerat in regnum fuum, ipfum dereliquit, et fimiliter comes de Dunbar regem Angliæ, cui per facramentum fuerat obligatus; et tunc tota Scotia unanimiter infurrexit, præter Galwithienfes citra Crehet et præter comitem de Bouhan, qui non erat de natione Scottorum, quem in cuftodia tenuerunt. Rex igitur Angliæ, his auditis, convocavit parliamentum apud Londonias, et de profectione fua verfus Scotiam ordinavit, et citra feftum Omnium Sanctorum [Nov. 1] cum exercitu ufque Novum Caftrum fuper Tynam pervenit, ubi commoratus eft ufque ad feftum fanctæ virginis et martyris Katerinæ [Nov. 25], et

tunc Scotiam intravit, et ufque ad Rokefburgh pervenit, et caftrum prius deftructum pro fui et fuorum præfidio reparavit. Quarto autem die Decembris ejufdem anni mortuus eft apud Avinionas papa Johannes vicefimus fecundus, anno, fcilicet, octavo a creatione fua; cui fucceffit in pontificatu quidam monachus Albus, et dictus eft dominus Benedictus duodecimus. Prædeceffor autem ipfius, dominus Johannes, qui multa determinaverat in vita fua et aliqua afferuerat quæ non concordabant cum omnibus opinionibus doctorum, nec fidei Catholicæ confona videbantur, et fpecialiter quia prædicaverat quod animæ plenarie purgatæ non habebunt vifionem Dei facialem ufque ad diem Judicii, ideo ante mortem fuam illud dictum, et omnia illa quæ dixerat vel prædicaverat vel determinaverat quæ non fapiunt veritatem, publice coram cardinalibus revocavit, et in fcriptis per bullam [ ].

Poft tertium autem diem Natale Domini proximo fequentem [Dec. 29], rex Angliæ cum fuis foreftam de Ederik eft fcrutatus; Scotti autem non audebant pugnare cum eo, fed potius latuerunt, et ideo mifit dominus rex Angliæ regem Scotiæ, qui ibi erat cum eo, et comitem Warwici, et comitem Oxoniæ cum fuis, et quofdam barones et milites cum omnibus fuis ufque Karleolum, ut partem illam occidentalem cuftodirent a Scottis. At illi in itinere fuo diverterunt ufque Pebles et partes illas ad venandum comitem Moraviæ et Scottos alios, quos audierant ibi effe; fed, illis fugientibus, combufferunt et deftruxerunt Anglici omnia in via fua, et fic ufque Karleolum pervenerunt.

Poft Epiphaniam autem Domini [Jan. 6, 1335] de mandato regis Angliæ convenerunt ufque Karleolum exercitus de comitatibus Loncaftriæ, Weftmorlandiæ, Cumberlandiæ, ad regem Scotiæ et comites et barones Angliæ qui ibi erant; et fic unanimiter in Scotiam procefferunt, villas et alia quæ invenerunt, quia homines fugaverant, deftruentes, et poftea rex Scotiæ verfus Karleolum eft reverfus.

Interim hæc, audiens rex Angliæ quofdam de fuis in Anglia conventicula congregare in privato, ac fi vellent infurgere contra eum, cum valde paucis de fuis in forma et habitu mercatorum rediit in Angliam, ut inquireret veritatem, et cito fuerunt omnia fopita, Domino difponente.

fol. 226, b. Circa autem feftum fancti Matthiæ apoftoli [Feb. 24, 1335] venerunt

nuncii regis Franciæ ad regem Angliæ pro aliqua forma pacis Scottorum protractanda, sed non sunt multum in suo nuncio prosperati.

Edward, par la grace de Dieu roy Dengleterre, seignur Dirlande, et ducs Daquitan, as touz ceaux as queux cestes presentes letteres vendront, salutz. Sachetz que, com nostre trescher cosyn et foial sire Edward, par la grace de Dieu roy Descoce, par assent des prelatz, countes, barounes, chivalers, e altres de son roialme, eit grante e oblige luy e ses heirs de venir en persone ove toute lour poair; e a lour coustages e despenses, ove nostre corps et ove le corps de noz heires, en nostre roialme Dengleterre, e en noz terres de Gales e Dirland, en eide de nous e de noz heires, countre touz ceux qe vendront guerroier nous ou nos heires, ou par force noz droites enpescher es dit roialme e terres. Nous, pur cele cause, et pour nostre sovereygne seignurie de meisme le roialme Descoce, e le droit de la possession du dit roi Descoce e de ses heires nous soutzmis, garder et meyntener, par assent des prelatz, countes, barons, e la communalte de nostre roialme assemblez a nostre parlement summons a Everwyk, de lundi procheyn avant la fest de seint Piere in Cathedra [Feb. 21], lan de grace, solonc le cours del esglise de Rome, mille, ccc.xxxiiij., et de nostre regne octisme, grantoms e obligeoms nous et noz heires de eider, a noz coustages e despens, lui e ses heirs en dit roialme Descoce e en les isles appurtenantes, countre touz ceux que les vendront guerroier ou enpescher par force sur le droit ou la possession de mesme le roialme Descoce e des isles appurtenancetz, solonc ceo qe lestat des bosoignes le demandent, sauve a nous e a noz heirs homage lige e foialte de luy e de ses heirs, e le service de certeyn nombre de gentz darmes pur mesmes les roialme Descoce et isles appurtenances au dit roialme, e horpris e sauve a nous e as noz heirs les deux centz mille livers e lentre du dit roialme Descoce, cites, villes, chasteles, manoirs, terres e tenementz le dit roy Descoce, sil faille du dit service, e horpris e sauve a nous e a noz heirs le chastelle e la ville e le countee de Berewik, e les altres terres queles le roi Descoce se est obligez de doner, granter, e liverer a nous sur ses Marches joignantes a nostre roialme Dengleterre annexes a nostre dit roialme e a nostre corone Dengleterre, e severes de

son dit roialme et corone Descoce au toutz jours, sicom en les lettres patentes le dit roy sur ceo faites plus pleynement est contenutz. En tesmoignance de quele chose, as cestes noz lettres patentes avoms fait mettre notre grant seal. Done a Everwyke, en notre dit parlement, le primer jour de Marcz, lan de grace et de notre regne susditz.

Eodem anno, in crastino post mortem papæ Johannis vicesimi secundi, fixi fuerunt in ostio ecclesiæ fratrum Minorum Avinionis quatuor quaterni, duo majores et duo minores, non dubium quin per fratrem Michaelem de Cesona et sibi adhærentes, quem Michaelem dictus papa Johannes absolverat ab officio generalis ministerii ordinis Minorum et excommunicaverat. Titulus autem majorum quaternorum erat 'Appellatio fratris Michaelis de Cesona contra Jacobum de Caturco, ad papam Catholicum proximo creandum', et titulus duorum minorum erat 'Declaratio quod frater Geraldus Odonis non est Generalis Minister ordinis Minorum', ipsum enim constituerat ordo de voluntate dicti Johannis papæ, qui prius vocatus fuerat Jacobus de Caturco, Generalem Ministerum.

ANNO DOMINI M.CCC.XXXV.

In festo ascensionis Domini [Mai. 25], tenuit rex Angliæ parliamentum suum apud Eboracum, et de itinere suo versus Scotiam ordinavit. Circa festum autem Nativitatis sancti Johannis baptistæ [Jun. 24] venit cum exercitu usque Novum Castrum super Tynam, ad quem locum accessit ad eum de Karleolo rex Scotiæ cum suis, et ibi exstitit ordinatum quod rex Angliæ et comes Cornubiæ, germanus ejus, et comes Warwici, et comes Loncastriæ, et comes Lincolniæ, et comes Herfordiæ, cum omnibus retinentiis suis, et comes de Julers ultra mare, qui duxerat sororem reginæ Angliæ et venerat in auxilium regis cum pulchra comitiva, diverterent usque Karleolum, et ibi intrarent Scotiam duodecimo die mensis Julii. Rex vero Scotiæ, et comes Warenniæ, et comes Arundeliæ, et dominus Henricus de Percy, baro valde dives, qui omnes erant cognati propinqui regis Scotiæ, cum retinentiis suis morarentur apud Berwicum, et similiter intrarent Scotiam die superius memorato; et sicut ordinatum fuerat sic est factum. Intraverunt ergo ambo reges Scotiam diversis viis, nec aliquem

invenerunt qui vim ullam alteri ausus esset occurrere, et ideo libere perambulaverunt totam terram citra Mare et ultra, facientes incendia, devastantes sata, prædas et spolia capientes. Aliqui etiam, et maxime Wallici, nec viris religiosis nec eorum monasteriis pepercerunt, quin regulares sicut seculares æqualiter spoliarent. Nautæ etiam Novi Castri magnam partem villæ de Dunde, et dormitorium et studia Fratrum Minorum, combusserunt, et campanam eorum magnam abduxerunt, et unum fol. 227.
fratrem incenderunt, qui in seculo fuerat antea miles, virem utique bonæ vitæ et sanctæ; campanam autem apud Novum Castrum venditioni exposuerunt, quam emerunt Fratres Prædicatores Karleoli pro decem marcis, licet nec alii jus vendendi nec ipsi jus emendi haberent.

Interim dominus Gwydo comes de Nemurs ultra mare, consanguineus dominæ reginæ Angliæ, venit in Angliam cum septem vel octo militibus et centum viris armatis, in auxilium regis Angliæ contra Scottos, licet rex suo auxilio minime indigeret, et transivit per Angliam versus regem, et apud Berwicum, quæ erat in manu regis Angliæ, accepit aliquos Anglicos viæ suæ ductores. Sed cum esset in itinere versus Edenburgh, comes Moraviæ et de Dunbar et Willelmus Douglas cum magna comitiva, qui audierant de adventu comitis supradicti, tetenderunt ei insidias in via et bis vel ter die uno sibi dederunt insultum, sed ipse et sui se viriliter defenderunt, et per multa miliaria die illo usque Edenburgh pervenerunt; sed ibi se præ defectu victualium, ut dicitur, reddiderunt. Cum autem Scotti cognovissent quod ipse esset comes de Nemurs, per cujus terram frequenter eos oporteret transire partes ultramarinas intrando, non obligaverunt eum ad redemptionem aliquam persolvendam nec suos milites nec armatos, sed libere eum redire permiserunt in Angliam cum omnibus suis, præstito tamen eis solemni prius juramento quod nec ipse nec sui unquam contra Scottos arma portarent. Omnes autem Anglicos qui secum venerant acceperunt captivos, et aliquos occiderunt. Comes autem de Dunbar et Willelmus Douglas usque in Angliam eis conductum fecerunt.

Comes vero Moraviæ cum suis rediit, his peractis. A casu autem contigit quod Anglici de garnestura Rokesburgh, causa prædandi partes illas intrarent; quo cognito, comes Moraviæ, qui prope erat cum suis,

eos acriter invasit, sed illi se viriliter defendentes prævaluerunt in eum, quem capientes in Angliam adduxerunt, et sic ulterius usque Notyngham est perductus. De captione autem comitis de Nemurs et suorum Anglici modicum curaverunt, imputantes magnæ præsumptioni quod ipse tempore guerræ in Scotiam cum tam parva comitiva ausus fuisset intrare.

Dum hæc agerentur, providerant rex Franciæ et rex Boemiæ septingentas naves bellicas et quindecim, quæ cum hominibus armatis Angliam in partibus australibus infestarent, in subsidium sæpe supradicti David de Brus, qui homagium pro regno Scotiæ regi Franciæ fecerat; ut rex Angliæ, audiens alienigenas terram suam invadentes in austro, a persecutione Scottorum in aquilone cessaret. Apparuerunt autem primo supradictæ naves juxta villam de Suthamptone, quarum octo naves portum apprehenderunt, et qui erant in duabus navibus terram siccam intraverunt, et duas villas innotas littori combusserunt, sed homines patriæ illius, de adventu eorum antea præmuniti, inter eos et naves pariter occiderunt, et nautæ eorum quæ in eis erant ceperunt. Reliquæ autem sex naves altum mare fugiendo petierunt, nec de toto numero navium prædictarum aliqua ulterius comparuit in partibus supradictis, præter unam, quæ onusta trecenis hominibus armatis juxta Portesmue terram arripuit, et aliqualem combustionem juxta littus fecit, sed de omnibus illis hominibus nullus ad terram propriam est reversus.

Tandem vero Scotti sentientes se confusos et ad resistendum regibus totaliter impotentes, circa festum assumptionis Virginis gloriosæ [Aug. 15], venerunt ad pacem, et comes de Athetel cum primis, ad instantiam et suggestionem comitis, cujus filiam duxerat in uxorem. Comes tamen Patricius de Dunbar, et comes de Rosse, et dominus Andreas de Moravia, baro dives, et Moricius de eadem, et Willelmus de Douglas, et Willelmus de Keeth, et quam alii nobiles de Scotia, cum suis, non venerunt ad pacem, sed multos alios sibi congregaverunt, et multa mala eis qui se paci reddiderant perfecerunt. Die autem Dominica proxima ante festum Sancti Andreæ apostoli [Nov. 26], ad petitionem ipsorum constituta fuit illis dies veniendi ad pacem, si vellent, sed minime tunc venerunt; immo, cum esset comes de Athetel tunc occupatus in obsidione castri de

Kyndromi ultra Mare Scoticanum ex parte regis Scotiæ, fupervenerunt ei fubito comites fupradicti de Dunbar et de Roffe, cum omnibus qui adjuverunt partem eorum, ad amovendam obfidionem prædictam, et factum eft inter eos bellum; et tandem, fugientibus Scottis multis qui erant cum comite de Athetel, five ex timore five in dolo, interfectus eft ipfe comes cum paucis aliis qui fecum finaliter remanferunt in campo. Willelmus autem de Douglas, qui fuerat unus de principalioribus in hoc facto, conftitutus eft a Scottis comes de Athetel.

Toto autem tempore illo hyemali commoratus eft rex Scotiæ cum fuis apud Elande in Anglia, quia nondum habuit caftrum aliquod vel villam in Scotia ubi poffet fecure morari. Rex autem Angliæ remanfit in partibus borialibus, et Natale fuum tenuit apud Novum Caftrum fuper Tynam. Ipfe vero, multum gravatus de interfectione comitis fupradicti, ftatim poft Epiphaniam Domini [Jan. 6, 1336], mifit et congregavit exercitum, ut dictos comites et eorum potentiam debellaret. Sed interim venerant nuncii papæ et domini regis Franciæ ad regem Angliæ ufque Berwicum pro pace aliqua facienda, vel treuga pro tempore capienda. Erat enim exercitus Angliæ congregatus, et, annuente rege et rege Scotiæ fol. 227, b. nunciis fupradictis, captæ funt treugæ inter regna ufque ad medium Quadragefimæ fequentis [Mar. 10, 1336], et tunc foret parliamentum apud Londonias, et ordinati fuerunt certi articuli et certæ petitiones, in quibus fi poffent interim concordare pax foret reformata; fi non, procederetur ad bellum. Ifta autem treuga capta fuit circa purificationem Virginis gloriofæ [Feb. 2, 1336]; in qua petitio prima et maxima fuit ex parte Scottorum, ut nova fieret difcuffio per fapientes diverforum regnorum indifferentes quis haberet potius jus in regnum Scotiæ, utrum, fcilicet, Edwardus de Balliol an David filius Roberti de Brues, vel quod David Edwardo fuccedet in regnum fi de corpore fuo heredem genitum non haberet. Cum tamen per multas et diuternas difcuffiones in populo et in clero, hereditas regni Scotiæ domino Johanni de Balliol patri Edwardi, quia defcendit de feniore forore, effet adjudicata, ficut patet fuperius, anno Domini M.CC.XCIJ, non obftante quod dominus Robertus de Brufe fenior effet in æquali gradu a ftipite cum domina Dervorgulla, matre præ-

dicti Johannis de Balliol, et dominus Robertus masculus in illa femina, quia nec in Anglia nec in Scotia currit hereditas regni secundum leges imperiales.

Tempore autem parliamenti Moricus de Moravia supradictus occidit in dolo dominum Godefridum de Rose, militem Scotticum, vicecomitem de Are et de Lanark, ex parte domini regis Scotiæ, quia ille in bello justo occiderat fratrem suum. Quia vero in dicto parliamento nulla fuit pacis concordia reformata propter superbiam Scotticorum.

Eodem anno, in die Natalis Domini, dominus Philippus, filius et heres regis Arragoniæ et germanus dominæ Sanxiæ reginæ Siciliæ, indutus erat frater Minor in conventu Neapolis, cum magnis solemniis, domino Roberto rege Siciliæ prædicante in missa indutionis ei, domina regina Sanxia ministrante in mensa. De rege Arragoniæ, et aliis regibus et filiis regum intrantibus eundem ordinem, habetur supra M.CC.XCIJ.

ANNO DOMINI M.CCC.XXXVI.

Ante festum Ascensionis dictum misit rex regem Scotiæ versus Scotiam, et cum eo diversos comites, scilicet, Loncastriæ, Warwici, Oxoniæ, et Anegose, et barones, et exercitum; ipse autem remansit in austro. Interim autem dominus Johannes de Strivelyn, miles et Scottus, custos castri de Edenburgh ex parte regis Angliæ, audiens autem comes de Dunbar et de Fife et de Sotherland cum exercitu obsidebant castrum de Couper in Fife ultra Mare Scotticanum, quod erat in manu regis Angliæ et Scotiæ, acceptis secum quadraginta armatis de garnestura castri sui, et sagittariis et viris aliis octoginta, in privato transivit Mare, et quodam mane fecit igne accendi duas villas proximas castro prædicto, et subito supervenit in eos qui castrum obsidebant. At illi videntes villas juxta se ardentes et homines super se atrociter irruentes et illos de castro exeuntes, fugem inierunt continuo, relinquentes post se machinas suas, et arma et victualia, et omnia quæ habebant; putaverunt enim supradictos comites Angliæ de utroque adventu bene ante audierant super se cum exercitu subito advenisse. Dominus autem Johannes cum viris suis et auxilio illo illorum de castro viriliter insecutus est eos, et quos apprehendere poterat interfecit et alios effugavit; postea autem rediens spolia eorum diripuit et

machinas igne combuſſit; quo proſpere perpetrato, ad caſtrum Edinburgh eſt reverſus. In omnibus autem his eventibus, rex Franciæ quia David filius quondam domini Roberti de Bruſe, regis Scotiæ, fecerat ſibi homagium ad tenendum regnum Scotiæ ab eo, ſicut a domino capitali, ſi id poſſet acquirere, paravit naves bellicas et exercitum de regno ſuo et regem Boemiæ et exercitum ſuum conductitium, et victualia et arma, in adjutorium Scottorum contra regem eorum verum et juſtum, dominum Edwardum de Balliol, et contra regem Angliæ conſanguineum ſuum, qui ipſum adjuvabat et defendebat, et quaſi in omnibus exhibebat. Sed factum regis Franciæ regem Angliæ non latuit, et ideo, cum eſſet ſtrenuus et bellicoſus licet juvenis, miſit eis quod venirent et libere, ſi vellent, Angliam intrarent, et ipſe aſſignaret eis viginti et quatuor miliaria, in quibus quiete ſuum exercitum recrearent, donec dies belli eſſet ſtatutus, et extunc quilibet ſtaret fortunæ quæ ſibi forte accideret. Nautæ autem Angliæ, cum rex ſit dominus maris et abundans navibus ſupra omnes principes Chriſtianos, ſub periculo capitum ſuorum manuceperunt quod, cum alienigenæ intraſſent, nunquam poſtea de una navium ſuarum gauderent; et ideo faceret rex contra eos quicquid poſſet facere ſuper terram, quia per mare nunquam forent poſtea in ſuis navibus ad patriam propriam redituri. Nautæ vero diligentiſſime omnia maris itinera obſervabant.

Rex autem Scotiæ cum exercitu ſupradicto cito poſt Pentecoſten [Mai. 19], intravit Scotiam, tranſivit Mare Scotticanum uſque ad Villam Sancti Johannis, quæ alio nomine vocatur Pert, quam invenit a Scottis ſuccenſam, quia non audebant ibi ejus exſpectare adventum; ſed ipſe cum exercitu eam reparavit, et luteo muro ſpiſſo et profunda fovea et lata undique circumcinxit ad præſidium Anglicorum.

Circa feſtum vero ſancti Barnabæ apoſtoli [Jun. 11], rex Angliæ, qui uſque tunc exſpectaverat in partibus auſtralibus ad videndum ſi forte aliquæ naves de Francia in illis partibus applicarent, venit uſque Novum Caſtrum cum valde paucis ipſum comitantibus, et ſic cum eiſdem intravit fol. 228.
Scotiam audacter, licet cum periculo, et uſque Villam Sancti Johannis pervenit, et, exſpectato ibi aliquantulo tempore, accepit partem exercitus et profectus eſt ultra montes Scotiæ, villam de Aberdene et villas alias comburendo, prædas capiendo et ſegetes, quæ tunc fere erant maturæ

usque ad messem, destruendo, et cum equis et exercitu conculcando, nec invenit aliquem resistentem. Circa Ad Vincula autem sancti Petri [Aug. 1], venit de austro comes Cornubiæ, dominus Johannes de Elteham, germanus regis, cum hominibus comitatus Eboracensis, cui occurerunt in auxilium homines Northumbriæ, et similiter dominus Antonius de Lucy cum hominibus Cumberlandiæ et Westmorlandiæ, et sic unanimiter processerunt versus Karrike et partes Scotiæ occidentales quæ non erant ad pacem regis, destruentes eas quantum poterant et comburentes et prædas nobiles abducentes, populus autem patriæ fugit eos. Willelmus tamen de Douglas cum suis latenter juxta Anglicorum exercitum ambulavit, et eos, quantum potuit, molestavit; exercitus vero cum præda capta cito ad propria remeavit, sed comes Cornubiæ cum suis adivit regem usque ad Villam Sancti Johannis, qui tunc venerat de ultra montes; nec tamen apud Villam Sancti Johannis diu morabatur rex, sed, demisso ibi rege Scotiæ cum suis, divertit cum parte exercitus versus St[r]ivelyn in partibus occidentalibus, et ibi in loco castri destructi fecit unum præsidium, quod Peel Anglice vocabatur. Quia vero multum expenderat non solum in exercitu quod ducebat, sed etiam in exercitu regis Scotiæ, quod ipse in expensis omnibus exhibebat, ideo statuit ipse parliamentum vel consilium apud Notyngham, ut expensis tam præteritis quam futuris ab omnibus regni sui auxilium postularet. In quo consilio vel parliamento, concessus fuit sibi a communitate terræ quintusdecimus denarius, et a civitatibus et burgis et a clero decimus, pro sex annis futuris, ita tamen quod totum illum solveretur a clero infra primum annum futurum de quolibet sacco lanæ una marca.

Interim autem, quod dolendum erat, mortuus fuit dictus comes Cornubiæ apud Villam Sancti Johannis, infra octavum nativitatis Virginis gloriosæ [Sept. 15], et pro sepultura habenda in Angliam est delatus.

Cogitans autem rex, sicut ab expertis communiter dicebatur, quod terra Scotiæ non nisi in hyeme acquireretur, circa festum sancti Lucæ evangelistæ [Oct. 18], versus castrum de Botevile et partes illas occidentales cum exercitu se convertit. Audientes autem homines de partibus illis subitum et insperatum adventum illius, nec valentes resistere ei, reddiderunt se paci ipsius, timore ducti potius quam amore, quos et ipse recepit ad pacem, et dictum castrum, quod olim per Scottos destructum

fuerat, reparavit, et custodiam dereliquit. Willelmus tamen de Douglas juxta exercitum cum suis latitans, aliquos de regis hominibus diversis vicibus interfecit.

Interim autem baro de Stafforde, vir multum militaris, de partibus suis cum comitiva sua veniens versus regem, vallem de Douglas, quæ non erat ad pacem, in suo transitu visitavit et prædam magnam abduxit.

Ante natale autem Domini, rex Angliæ reversus est in Angliam, et rex Scotiæ moratus est in Villa Sancti Johannis per totam hyemem cum satis simplici comitativa.

In principio vero quadragesimæ sequentis [Mar. 5, 1337] tenuit rex parliamentum suum apud Londonias, in quo, præter antiquos comites Angliæ, constituti sunt sex comites novi alii, dominus, videlicet, Henricus filius comitis Loncastriæ factus est comes Derbeiæ; dominus Hugo de Oudelay, comes Gloverniæ; dominus Willelmus de Boune, germanus frater comitis Herfordiæ, comes Northamptoniæ; dominus Willelmus de Monte Acuto, comes Salesbiriæ; dominus Willelmus de Clyntone, comes Huntyngdone; dominus Robertus de Ufforde, comes Suthfolchiæ; et dominus Edwardus, filius regis senior, factus est dux Cornubiæ, ubi nunquam post tempus Britonum fuerat ducatus sed tantum comitatus.

Scotti autem, scientes regem Angliæ et proceres terræ esse in partibus remotis, congregati sunt, et castrum de Bothvyle, quod rex nuper reparaverat, obsiderunt, et quia tam dominus Robertus de Ufford supradictus, cui a rege datum fuerat castrum illud quam custos castri, fuerant tunc absentes, cito Scottis redditum fuit castrum, sub hac tamen conditione, quod intus exsistentes haberent vitam et membra et omnia bona sua, et securum conductum in Angliam; quod et factum est.

Ceperunt etiam tunc Scotti quædam alia oppida [et] forcellites in terra de Fife, et post hoc miseros Galwithenses citra Crehet, quia firmiter tenuerunt cum rege suo domino Edwardo de Balliolo, iterum, sicut animalia, destruxerunt.

In supradicto etiam parliamento Londoniarum, quia rex Franciæ acceperat et occupaverat quasdam civitates et castra regis Angliæ in Vasconia, maxime provinciam Agenensem, ordinatum fuit quod unus exercitus mitteretur in Vasconiam et alius in Scotiam, tempore oportuno, et quod

rex in Anglia remaneret. Ductor autem exercitus in Vasconiam ordinatus fuit dominus Willelmus Monte Acuto, comes Salesbiriæ, et cum eo transirent aliqui comites constituti. Ductor autem exercitus in Scotiam, qui repræsentaret personam domini regis Angliæ, fuit dominus comes Warwici, cum quo irent omnes nobiles inter Trentam et Scotiam; post
fol. 228, b. pascha [Mar. 31] autem misit rex Angliæ pro rege Scotiæ, qui venit ad eum in Angliam pro causa inferius annotanda.

Eodem anno, frater Petrus patriarcha Hierosolimitanus, legatus papæ in Terram Sanctam ad Soldanum de restitutione Terræ Sanctæ Christianis facienda, sic respondit, quod Soldanus de consensu omnium suorum paratus est reddere Christianis totam Terram Sanctam et quicquid unquam habuerunt ultra mare quod ad spiritualitatem noscitur pertinere, et hoc gratis et sine pretio qualicunque, ut habeant in potestate sepulcrum Domini, et præsepe, et omnes ecclesias transmarinas, oblationes, decimas et omnia jura earum, et quod prælati earum jurisdictionem in eis exerceant spiritualem, sicut in ecclesia fieri consuevit, et teneant et disponant ad libitum hæc et omnia alia loca sancta, et possint in eis Divinum officium solemniter decantare apertis januis, sacramenta et sacramentalia omnia et sepulturam ecclesiasticam suis populis ministrare, et in ecclesiis et cœmiteriis Verbum Dei libere prædicare, testamenta condere, domos sine propugnaculis simplices circa loca sancta construere, ecclesias dirutas reædificare, augmentare, et de novo construere ubicunque. Sed nec prece, nec pretio, nec amore, nec timore vult dare regnum Hierusalem, nec civitatem, nec villam, nec castrum, nec domum, nec campum, nec hortum, nec portum, nec passum pedis de omnibus quæ ipse vel prædecessores sui a Christianis hactenus abstulerunt, quantum attinet ad temporalitatem, jurisdictionem, dominium, proprietatem, exitum vel proventum; placet autem sibi quod omnes Christiani, qui voluerunt, veniant ad Terram Sanctam, et ad totam terram suam secure peregrinando et mercando, eundo, morando, et redeundo, ita quod peregrini sint liberi ab omni tributo, et mercatoribus vult diminuere rationabiliter tributum, ita quod non graventur sed potius releventur; et omnia supradicta concedit sub hac conditione, quod dominus papa revocet omnes sententias et ruinas promulgatas contra mercatores

qui illuc veniunt ad mercandum; et ſic propter bonum propoſitum et non noſtrum concedit omnia ſupradicta.

ANNO DOMINI M.CCC.XXXVII.

Circa feſtum autem aſcenſionis Domini [Mai. 29] Scotti, videntes quod acceperant caſtrum de Bothevile, congregati ſint in magna multitudine et caſtrum de Strivelyn obſederunt, ſed fortem reſiſtentiam invenerunt. Rex autem Angliæ, cum ageret in partibus remotis et de iſta obſidione audiret, cum magna feſtinatione die ac nocte verſus caſtrum de Strivelyn properavit, credens quod vellent pugnare cum eo. Quod cum Scotti audiſſent ab obſidione receſſerunt, nec cum eo congredi voluerunt, et ideo ſtatim in Angliam eſt reverſus. Circa idem tempus dominus Euſtachius de Makeſwelle, miles Galwithienſis et dominus caſtri de Carlaverok, fracta fide et fidelitate quam debuit domino regi Angliæ, converſus eſt ad fidem Scottorum, cui tamen rex Angliæ, quia immediate ante dederat magnam ſummam pecuniæ et ſimilam et vinum pro caſtro ſuo ſecurius conſervando, et ipſe fecit Galwithienſes citra Creeth inſurgere contra regem et de conſimili ſervitio ſervierat regi ante. Comes de Dunbar adhuc illo tempore erat in manu comitis Patricii, nec obſeſſum nec captum per Anglicos, quinpotius tota patria de Louthian circumſtans, quæ tunc erat ad pacem regis Angliæ, timore magis, ut creditur, quam amore reddebat omni hebdomada unam marcam exſiſtentibus in caſtro ne gravaretur ab eis. Caſtrum etiam de Dunbretan adhuc erat in poteſtate Scottorum, et quædam opidula.

Circa feſtum autem apoſtolorum Petri et Pauli [Jun. 29] venerunt in Angliam tres milites Scotiæ qui fuerant cum rege Scotiæ, ſcilicet, dominus Galfridus de Moubrai, et dominus Alexander, et dominus Rogerus de eadem, et fuerunt areſtati et capti; erant enim accuſati quod excitaverunt et induxerunt pro poſſe ſuo regem Scotiæ, ut, fracta fide et fidelitate quæ debuit regi Angliæ, daret ſe fidei Scottorum, nec curaret de homagio regi facto, et hoc idem rex Scotiæ affirmabat, et ſuper hoc eos graviter accuſabat, et regi Angliæ nunciabat quando venit in Angliam.

Audiens autem rex quod dominus Euſtachius de Makeſwelle junctus

esset Scottis, dedit castrum illius domino Gillesslandiæ, qui, congregata multitudine Anglicorum, intravit Galwithiam et combussit terras ejus, et petora abducebat, de quo Scotti gravati postea intraverunt Angliam cum magno exercitu apud Arturet. Tertio autem die ante festum sancti Laurentii [Aug. 8], et in itinere suo versus orientem, combusserunt villas circiter viginti, et acceperunt captivos et prædam animalium magnam valde; sed quia resistentiam aliquam invenerunt ab armatis, qui erant in Karleolo et in patria circumstante, et de suis hominibus aliquos amiserunt, ideo die eodem in Scotiam sunt reversi. Circa festum autem Assumptionis Virginis gloriosæ [Aug. 15] captæ sunt in mari per Anglicos duæ naves Scottorum, redeuntes de Francia, in quibus erat dominus episcopus Glascuensis, et multæ dominæ et multi homines armati et multa arma, et triginta milia libræ argenti, et cartæ et conventiones et indenturæ quæ factæ erant inter regem Francorum et Scottos; homines vero interfecti sunt vel submersi in mari. Dominus autem episcopus Glascuensis et quædam dictarum dominarum, præ nimia tristita illius eventus, nolentes comedere nec bibere nec aliquam consolationem recipere, mortui sunt in mari antequam applicuerunt ad litus, et corpora apud Wytsande in Anglia sunt sepulta. Cætera autem quæ erant in navibus ad voluntatem domini regis reservata fuerunt.

In principio autem mensis Septembris, quando metebant Scotti blada sua, intraverunt Scotiam apud Berwicum dominus comes Warwici, in om-
fol. 229. nibus gerens personam regis Angliæ et statum ejus tenens, et barones, milites et armigeri et exercitus qui venerat ab omnibus locis citra Trentam. Eodem etiam tempore apud Karliolum intraverunt Scotiam nobilis baro dominus Thomas Wake, dominus de Lidel, dominus de Clifforde, dominus Gillesslandiæ, et cum eis dominus episcopus Karlioli, et adduxerunt secum homines duorum comitatuum, scilicet, Westmorlandiæ et Cumberlandiæ, et infra duos dies obviaverunt cum exercitu comitis Warwici, sicut inter eos prius exstitierat ordinatum, et sic insimul processerunt ad Tevidal et Mofeteidale et Nidesdale, prædas animalium capiendo, domos et segetes, quæ tunc erant collectæ in grangiis, comburendo; paucos tamen homines occiderunt et vix aliquos invenerunt. Dominus vero Antonius de Lucy, assumpto sibi aliqua parte exercitus, divertit in Galwithiam, occidendo,

deprædando, deſtruendo, quantum potuit omnia quæ invenit, et poſtea ad exercitum eſt reverſus. Et quia, propter pluvias vehementes et aquarum inundantias, non potuerunt ulterius uſque ad Douglaſdale et uſque ad Are et partes illas, ſicut cogitaverant, pertranſire, ideo die duodecimo omnes uſque ad Karliolum ſunt reverſi. Rex autem Scotiæ illa vice remanſit in Anglia, et non erat cum illis.

Poſt quinque autem dies ſequentes, quia audierant quod Scotti converterant exercitum ſuum verſus orientem ad Kokedale et Rydeſdale, ut illam patriam ſpoliarent, ideo proceſſerunt unanimiter verſus eos; ſed nimis tardaverunt, quia Scotti intraverant terram ſuam antequam illi venirent ad eos. Animalia tamen pauca abduxerunt, quia homines fuerant præmuniti de adventu eorum, et amoverant pecora ſua ad partes remotas; combuſtiones vero diverſas fecerant, et multo plures feciſſent niſi comes de Anegoſe, dominus de Rideſdale, eis cum ſuis paucis hominibus viriliter reſtitiſſet. Circa medium autem menſis Octobris iterum intraverunt Scotti Angliam juxta Karliolum, et primo die circa villam proceſſerunt verſus orientem, et ſe villæ oſtenderunt in tribus aciebus, ſi forte aliquis vel aliqui exire viderentur auderent et cum eis pugnare. Sed quia in villa non erat tunc militia quæ tantæ multitudini potuit reſiſtere, exierunt aliqui ſagittarii et pauci qui eos gravaverunt in campo. De quibus tamen illi non curantes circuierunt villam, et, combuſto hoſpitali Sancti Nicholai in ſuburbio villæ, eodem die uſque ad manerium de Roſe diverterunt, quia dominum epiſcopum Karlioli, cujus erat illud manerium, ſummo odio habuerunt, quia contra eos proceſſerat in bellum, ſicut ſuperius eſt narratum; illum autem locum et omnia per quæ tranſierant incendio vaſtaverunt. In illa autem prima nocte qua Angliam intraverant, dominus Antonius de Lucy totum exercitum eorum excitavit et plurimum aggragavit. In craſtino autem Scotti villas circumquaque in Allerdalia incenderunt, et partem exercitus ſui verſus Couplandiam, pro prædis animalium adducendis, miſerunt. Tertio autem die, ſcilicet, in vigilia ſancti Lucæ [Oct. 17], venerunt in auxilium patriæ de oriente dominus de Percy, et dominus de Nevyl, nobiles barones, cum ſua comitiva hominum armatorum; ſed, ſicut ſupra, nimis tarde venerunt, cum tamen ſcriptum fuiſſet eis a magnis quod citius adveniſſent, quia Scotti prædas

ſuas et infirmiores de exercitu ſuo in Scotiam ante præmiſſerant, et armati cito poſtea ſunt ſecuti. Perdiderant enim multos de hominibus ſuis, inter quos germanus Willelmi de Douglas captus eſt vivus, et ad caſtrum Karlioli eſt deductus. Dictum autem fuit communiter a longo tempore ſed latenter, quod aliquis magnus de partibus borialibus fuit nimis favorabilis parti Scottorum, et iſta vice, ſicut alias, præmunivit eos quo tempore poſſent ſecure intrare Angliam cum exercitu, et poſtea miſit eis quando deberent exire. Quod, ſi verum eſt, Deus oſtendat regi et regno tales ſubdolos proditores.

Circa feſtum Omnium Sanctorum [Nov. 1], Scotti congregati ſunt et poſuerunt ſe in obſidione caſtri de Edenburgh, cuſtode ejuſdem caſtri, domino Johanne de Strivelyn, exterius exiſtente. Quo audito, dominus epiſcopus Karleoli, et dominus Ranulfus de Daker dominus Gilleſlandiæ, pro obſidione amovenda exercitum duorum comitatuum, Weſtmerlandiæ et Cumberlandiæ, collegerunt, quibus occurrit apud Rokeſburgh dominus rex Scotiæ [et] dominus Antonius de Lucy cum comitiva ſua, quam de Berwico adduxerant, et ſic ſimul uſque Edenburgiam proceſſerunt, et obſidionem amoverunt, et Scottos in fugam verterunt, et dominum Johannem de Strivelyn, Scottum natione, ad melius cuſtodiendum caſtrum regis Angliæ iterum poſuerunt. Poſtea tamen, ipſe cum ſuis de caſtro exiens pro præda quadam capienda, captus eſt a domino Willelmo de Douglas, et ad caſtrum de Dunbretan adductus, ſicut inferius oſtendetur.

Poſt feſtum autem prædictum Omnium Sanctorum, pro pace cum rege Franciæ obtinenda, miſit rex Angliæ nuncios ſolemnes in Franciam, et obtulit regi pro terra Agennenſe libere poſſidenda, ſicut ipſe habuit alias partes Vaſconiæ, quod filius ſuus ſenior et heres Angliæ uxorem duceret de parentela regis Franciæ, quam idem rex rationabiliter ſibi duceret copulandam, et quod rex Franciæ per ſeptem annos haberet terram Vaſconiæ cum omnibus ſuis proventibus, et poſt ſeptem annos ſine contradictione redderet eam regi Angliæ, ſicut prius. Similiter, quod rex Angliæ iret cum rege Franciæ in Terram Sanctam contra Sarracenos, et cum eo mille viri armati. Hæc, inquam, omnia obtulit rex Angliæ
fol. 229, b. dicto regi; ſed ille hæc omnia reſpuit ut ſuperbus et cupidus, propter quod rex Angliæ paravit ſe ad pugnandum cum eo, et conduxit et confœ-

deravit sibi ultra mare nobiles stipendiarios infrascriptos; videlicet, dominum Lodowicum Imperatorem, qui tunc fuit rex Alemanniæ et dux Bavariæ, exosus regi Franciæ et duxerat in uxorem sororem reginæ Angliæ; item, ducem Brabantiæ, filium materteræ regis Angliæ; item, comitem Hanoniæ, germanum fratrem reginæ; item, comitem Gelræ, qui duxerat in uxorem sororem regis Angliæ; item, comitem de Julers, avunculum reginæ Angliæ; item, archiepiscopum Coloniæ; item, comes de Treyvs; item, Dalphinum de Vyayn; item, dominum Willelmum de Chalons; item, dominum de Faukemonde. Habuit autem imperator in armis quinquaginta milia homines galeatos, dux Brabantiæ quindecim milia, comes de Gelre viginti milia, comes Hanoniæ quindecim milia, comes de Julers quinque milia, archiepiscopus Coloniæ quatuor milia, episcopus de Trevys duo milia, Dalphinus de Vyayne et dominus Willelmus de Chalouns quindecim milia, dominus de Faukemounde tria milia; summa, centum et novem et viginti milia galeati. Comes autem de Artoys Atrabatensis, quem rex Franciæ fugaverat a patria sua et occupaverat terras suas, erat tunc in Anglia cum rege pro refugio, et exhibitus in omnibus curialiter ab eodem.

Misit autem rex Angliæ ultra mare dominum Willelmum de Boun comitem Northamptoniæ, et comitem Huntyngdoniæ, et comitem Suthfolchiæ, et cum eis quindecim milia hominum armatorum, sagittariorum, et lanceariorum, ad dominos supradictos. Misit etiam episcopum Lincolniæ cum quatuordecim milibus saccorum lanæ ad satisfaciendum interim stipendiariis pro expensis. Postea etiam in proximo parliamento apud Londonias concessi sunt sibi viginti milia sacci lanæ mercatorum Angliæ pro expeditione et adjutorio guerræ suæ. Emit autem ipse utraque vice a mercatoribus Angliæ saccum lanæ electæ pro dimidia marca, et lanæ debilioris pro minori pretio et valore; oportuit enim eum exspendere pecuniam quasi innumerabilem in tali exercitu retinendo. Dicebatur autem quod exspendit mille marcas in die, secundum aliquos duo millia librarum.

In transitu vero domini Willelmi prædicti et aliorum comitum cum exercitu ultra mare, contigit ut obviarent in mari octoginta navibus Franciæ, quas ceperunt, et de eis ordinaverunt ad placitum. In illis autem navibus inventus est frater comitis Flandriæ, et adductus ad regem Ang-

liæ, qui ipſum ita honorifice recepit et remiſit, quod facta eſt pax inter Angliam et Flandriam. Cum autem applicuiſſent in quadam villa Flandriæ, quæ vocatur Sluce, ſtatim invenerunt homines paratos qui pugnaverunt cum eis, ſed cito per ſagittarios Angliæ fugabantur; collegerunt ergo patriam circumſtantem ut pugnarent cum noſtris, ſed iterum quædam pars eorum poſita eſt ad fugam, et quædam in quadam eccleſia ſe recepit; et quia ſe reddere noluerunt, confidentes in fortitudine loci, Anglici incenderunt eccleſiam, et ipſi in eccleſia ſunt combuſti.

Poſt Natale autem Domini [Dec. 25], venerunt in Angliam duo cardinales, miſſi a domino papa ad regem Angliæ pro pace inter ipſum et regem Franciæ facienda, Domino concedente, fuerant autem prius ad regem Franciæ, et audierant in omnibus votum ſuum. Rex igitur Angliæ præcepit convocari uſque Londonias omnes archiepiſcopos et epiſcopos et proceres terræ ad parliamentum, quod deberet incipere in craſtino Purificationis Virginis glorioſæ [Feb. 3, 1338]. Sed interim, quicquid de dicta pace contingeret, miſit dominum Willelmum de Monte Acuto, comitem Saleſbiriæ, et comitem Gloverniæ, et comitem Derbiæ, et tres barones, de Percy, de Nevil, de Stafforde, et comitem de Rideſdale, et cum eis viginti milia hominum in Scotiam, ad regem Scotiæ, præcipiens ut ipſi vigilanter et fortiter obſiderent caſtrum de Dunbar, caſtrum utique comitis Patricii proditoris ſui et regni, quod erat in tædium et gravamen toti patriæ de Louthian, ſicut ſuperius eſt expreſſum.

Facta eſt igitur obſidio caſtri continua, et circumdati ſunt intus exiſtentes profunda fovea, ne quoquomodo exirent, et factæ ſunt domus ligneæ ante portam, et erecti ſunt papiliones vel tentoria, in quibus nobiliores de exercitu morabantur. Interim autem contigit quod dominus Johannes de Strivelyn, cuſtos caſtri de Edenburgh, exiens pro præda quadam capienda, ut ſperabat, captus eſt in dolo a domino Willelmo de Douglas, et a multis quos ſecum adduxerat, ipſe et duo vel tres milites ſecum et circiter viginti homines armati, quorum aliqui fuerunt interfecti, et aliqui capti vivi et adducti uſque ad caſtrum de Edenburgh per Willelmum de Douglas et ſuos. Quo cum perveniſſent, petivit Willelmus caſtrum ſibi reddi, et ſi hoc facerent qui intus erant, promiſit fideliter quod tam dominus Johannes quem ceperant, et omnes qui ibi erant extra caſtrum cum eo,

quam omnes qui erant in caſtro, haberent vitam et membra et omnia bona ſua, et ſalvum conductum ad eundum quo vellent; et ſi hoc non facerent, dixit quod faceret dominum Johannem ibi trahi ad caudas equorum, et poſtea ante portam ſuſpendi in furcis, et omnes qui ibi erant captivi cum eo, coram eorum oculis decollari. At illi qui intus erant reſponderunt ſibi rationabiliter et modeſte, dicentes quod caſtrum illud erat caſtrum domini regis Angliæ, nec ſibi nec alicui redderent viventi niſi ex præcepto ipſius, quicquid contingeret de domino Johanne, vel de aliis qui ibi erant cum eo. Quo audito, Willelmus non implevit in opere quod ore fuerat comminatus, ſed omnes illos captivos miſit uſque caſtrum de Dunbretayn, quia nullum aliud caſtrum bonum tunc erat in manibus Scottorum libere, niſi illud et caſtrum de Carlaverok domini Euſtachii de fol. 230. Makeſwelle, proditoris, qui poſtea interfecit dominum Robertum de Loweder, militem, ſapientiorem hominem inter Scottos.

Dominus autem Willelmus de Monte Acuto exſiſtens in obſidione caſtri de Dunbar et audiens iſta, accepta bona comitiva, venit uſque Edenburgh, et poſuit alium cuſtodem caſtri et homines ſufficientes pro conſervatione et defenſione ipſius, et poſtea ad obſidionem caſtri cum ſuis hominibus eſt reverſus.

In quadrageſima autem ſequenti [Feb. 25–Apr. 12, 1338], mortuus eſt dominus Andreas de Moravia, cuſtos Scotiæ, in ſuo lecto ex dyſenteria ſecundum quoſdam; alii tamen dixerunt quod equitavit quemdam pullum non omnino domitum, qui projecit eum de ſella, et unus pes ejus inhæſit ſtrigili, et ſic per pedem et tibiam fuit tractus ad mortem; et loco ejus electus eſt Seneſcallus Scotiæ in cuſtodem ejuſdem.

Caſtrum autem de Dunbar, non obſtante gravi obſidione, fortiter ſe tenuit et viriliter ſe defendit; et quia comitiſſa de Dunbar, quæ fuit principalis cuſtos caſtri, erat ſoror comitis Moraviæ, qui fuerat captus in Scotia et adductus in Angliam uſque ad caſtrum Notynham, et ibidem poſitus in cuſtodia, ut ſuperius continetur, de voluntate regis Angliæ.

Eodem anno dominus papa Benedictus duodecimus præcepit quod eligerentur duodecim fratres de ordine Minorum, ſapientes et diſcreti, qui cum cardinalibus, quibuſdam epiſcopis, et magiſtris theologiæ per obedientiam ordinarent; quod et factum eſt. Quibus conſtitutionibus

auditis et approbatis, dominus papa eas bullavit, et ſub bulla miſit Capitulo Generali per totum ordinem firmiter obſervandas; noluit tamen per eas regulæ fratrum vel aliis conſtitutionibus eorum in aliquo derogari. Continebat autem dicta bulla novem et viginti parva capitula, ubi, inter cætera, habetur quod cuſtodes et gardiani dicti ordinis canonice eligantur.

ANNO DOMINI M.CCC.XXXVIII.

Poſt paſcha [Apr. 12] reductus eſt dictus comes in Scotiam uſque Dunbar, ſi forte comitiſſa ſoror ejus redderet caſtrum pro vita ejus ſalvanda, ipſa vero reſpondit caſtrum fore domini ſui et ſibi traditum ad cuſtodiendum, nec ſe velle alicui illud reddere niſi de mandato ipſius ; et cum illi, qui erant extra in obſidione, dicerent quod tunc frater ejus moreretur, reſpondit eis, " ſi hoc feceritis tunc ego ero heres comitatus Moraviæ," non enim habuit liberos frater ejus. Noluerunt tamen Anglici facere quod fuerant comminati, ſed potius reducere eum in Angliam et in cuſtodia detinere, ut prius.

Quia vero rex Franciæ noluit in aliquam bonam formam pacis et rationabilem concordare, rex Angliæ ordinavit verſus Franciam iter ſuum, ut ipſum cum ſupradictis ſtipendiariis nobilibus impugnaret. Adduxit autem ſecum de Anglia magnum exercitum galeatorum, ſagittariorum, et lanceariorum, præter illos quos prius miſerat cum domino Willelmo comite Northamptoniæ, qui in univerſo erant triginta millia, ſicut communiter dicebatur.

Videntes autem Scotti quod rex Angliæ pararet ſe contra regem Franciæ ad bellandum, treugam petiverunt ab eo et conceſſa eſt eis treuga a rege, quæ duraret uſque ad feſtum ſancti Michaelis futurum ad annum [Sept. 29, 1339], ita tamen quod ſi aliquo tempore medio diſpliceret regi Angliæ treuga data, poſſet eam infringere quando vellet.

Quia vero rex voluit tranſire, ut prædicitur, ultra mare, dominus Willelmus de Monte Acuto et alii comites exeuntes ſecum in obſidione dicti caſtri de Dunbar, quos dominus rex ad tales dignitates promoverat, nolentes eum ire ad aliquod periculum ſine eis, dederunt treugam his qui erant in caſtro, ita tamen quod tempore treugæ nihil immutaretur circa caſtrum, nec in caſtro, nec in domibus per Anglicos extra factis, licet hoc

non esset postea observatum; ipsi vero in Angliam sunt reversi ad regem.

Intravit autem rex mare cum prædicto exercitu apud Portesmouthe, circa medium mensis Julii, parum ante festum sanctæ Mariæ Magdalenæ [Jul. 22], anno Domini supradicto; domina etiam regina Angliæ transivit cum eo, ut cum suis parentibus et amicis haberet colloquium ultra mare. Flandrenses autem post transitum regis adhæserunt ei, rege Franciæ derelicto.

Cito autem post transitum regis Angliæ ultra mare, rex Scotiæ, non obstante dicta treuga concessa Scottis, cum paucis Scotiam est ingressus, et ibi apud Villam Sancti Johannis continue morabatur.

Litera Edwardi regis Angliæ missa tam curiæ Romanæ quam communitati Franciæ et aliis diversis.

Universis, rex. Dum in debitæ reducimus considerationis examine qualiter Terra Sancta, Redemptoris nostri sanguine dedicata, quam in hereditatem suam ipse Dei filius præelegit, occupatur ab infidelibus et subjicitur miserabiliter Saracenis, in Christi contumeliam et opprobrium omnium communionem habentium fidei Christianæ, nimirum ignis in nostris meditationibus exardescit, et ad succurendum eidem totus noster aspirat effectus, et semper a juventutis nostræ primordiis aspiravit; sed per intolerabiles injurias nobis graviter jam illatas, et in nostri subversionem gravius comminatas, adhuc dictum complere propositum non valemus; quas, ut cunctis liquere valeat causæ nostræ justitia et machinata contra nos malitia patulo detegatur, sub stilo veritatis et succintæ narrationis in publicam deducimus notitionem. Pridem enim celebris memoriæ Karolo rege Franciæ, avunculo nostro, a præsentis vitæ laboribus ad requiem, sicut pie creditur, evocato, cum inclytum regnum Franciæ ad nos, ut proximum heredem masculum, esset jure successorio legitime devolutum, vir magnificus, dominus Philippus de Valesio, cujus cupiditas nullis finibus est conclusa, sibi dictum regnum indebite per potentiam usurpavit, et quia constituti juris peritiam, et legis dicti regni notitiam, ac agendorum experientiam non habentes, præser- fol. 230, b.
tim propter fervorem minacem ejusdem, secura via non patuit jus nostrum

congrue profequendi. Præfatus vero Philippus, præmiffis injuriis non contentus, nonnullas terras noftras ducatus Aquitaniæ occupavit injufte, quas hactenus nobis reftituere non curavit, licet pluries fuper hoc fuiffet ex parte noftra per folemnes nuncios inftantiffime requifitus; fed femper innitens ad noftri depreffionem, ut dictam hereditatem noftram poffet liberius retinere, nos diu protraxit per tractatus varios fub incerto, et nihil nobis faciens, in effectu, cumulavit interim continue mala malis; homines, jurifdictiones, et jura noftra ducatus prædicti fibi pro viribus attrahendo, in noftri et noftrorum inæftimabile detrimentum. Et licet hæc merito nos turbarent, fancti tamen paffagii tranfmarini fervore fuccenfi, et grata confideratione confanguinitatis et affinitatis, quibus invicem attinemus, allecti, ut eidem noftra paterat humilitas, fibi per fimplicitatem ætatis et juris ignorantiam, vias obtulimus infra fcriptas, fub conditione ut nobis fieri faceret reftitutionem terrarum et jurium fuper nos in ducatu prædicto indebite fuppreffforum.

Primo, maritagium filii noftri primogeniti, comitis Ceftriæ, pro filia fua fine dote five donatione qualibet matrimonaliter copulanda.

Secundo, maritagium fororis noftræ chariffimæ pro filio fuo, cum non modica fumma pecuniæ dotis nomine conferenda.

Tertio, maritagium germani noftri chariffimi, Johannis comitis Cornubiæ, tunc viventis, pro aliqua nobili domicella de parentela fua.

Quarto, volentes vexationem redimere, fibi pecuniam obtulimus juxta fuum arbitrium nos donaturos.

Et quia prætendebat fe velle in Terræ Sanctæ fubfidium tranffretare, nos, nolentes quod ex nobis prodiret occafio per quam dictum paffagium poffet aliqualiter retardari, ad rogatum fuum paratos nos obtulimus ad tranffretandum illuc, conflatis viribus cum eodem, ita tamen quod citra paffagium, vel faltem ut fideliter promitteret quod poft reditum noftrum de dicta Terra Sancta, reftitutionem nobis fieri faceret antedictam. Et demum, ne quicquam nobis poffet impingi de impedimento dicti paffagii, hoc idem conceffimus, fcilicet, quod poft dictum paffagium fuper his nobis faceret juftitiæ complementum.

Sed ipfe, tantas oblationes plufquam rationabiles non acceptans, ut pateret voluntas ejus ad odium contra nos, in partem finiftri lateris fe con-

vertit, et machinans fubdole fic nos occupare circa guerram Scotiæ quod recuperationi jurium noftrorum in Franciam nobis intendere non vacaret, David de Bruys, fe regem Scotiæ prætendentem, et omnes de Scotia fibi adhærentes, rebelles et inimicos noftros, qui contra nos et vaffallum ac confanguineum noftrum chariffimum, Edwardum regem Scotiæ, de guerra proditionaliter furrexerunt, et terras noftras tam in Anglia quam in Scotia invaferunt, in fua pertinacia defendere nititur fub cujufdam confœderationis velamine, inter quondam Franciæ et Scotiæ reges dudum initæ; virtute cujus, fi teneret, haberet prædicto vaffallo noftro, cum fuerat cum domino Johanne de Balliolo, patre dicti vaffalli noftri, pro ipfo et heredibus fuis facta, et non ipfi David, prout liquet notorie fubvenire. Immo, fuppofita fine præjudicio confœderatione per præfatum Philippum prætenfa, nunquid dicta confœderatio effe debeat iniquitatis vinculum? ut propter eam eidem David, nullum jus ad dictum regnum obtinenti, contra Deum et juftitiam fuccurrere teneatur, conftat quod per eam ad illicita non arctatur. De jure vero dicti vaffalli noftri, et dicti David injuria, fatis innotefcere confidimus toti mundo. Nam, orta dudum inter dictum Johannem de Balliolo et Robertum de Bruys, patrem dicti David, et alios competitores, fuper jure regni Scotiæ, coram celebris memoriæ domino Edwardo rege Angliæ, avo noftro, fuperiore domino Scotiæ, materia quæftionis, dicta quæftio tam in Romana curia quam in univerfitatibus et ftudiis generalibus, ac variis locis aliis, a juris peritis folemniter exftitit difputata; et demum juxta decifiones eorundem, dictum regnum per avum noftrum, judicem ratione fuperioritatis fuæ in hac parte competentem, cum femper reges Angliæ fuerint fuperiores domini Scotiæ, et reges Scotiæ, ipfis fidelitatem et homagium præftiterunt, per centum virale judicium adjudicatum fuit præfato Johanni, fibi et fucceforibus fuis obtinendum, et abjudicatum fententialiter præfato Roberto et competitoribus memoratis. Qui quidem Johannes dictum regnum diu pacifice tenuit et quiete, donec præfatus Robertus de Bruys, tyrannus, facrilegus et perjurus, in dictum regnum violenter et proditionaliter fe intrufit, quod fic, dum vixit, tenuit vitiofe. Per quod liquet dictum David volentem fibi fuccedere, jus aliquod non habere, cum dictum poffeffionis vitium fit reale, et fic obeffe debeat fucceffori. Et cum in expedi-

tione guerræ noſtræ contra dictos Scottos, in Scotiæ partibus ageremus, idem Philippus, intelligens in extrema neceſſitate poſitos, ſolemnes nuncios nobis tranſmiſit in Angliam, ut ſub colore dicti ſancti paſſagii, et pro ſubducendis impedimentis hujus, nos a dictis partibus revocaret. Nos autem, ne dicti deſcribi poſſemus impeditores paſſagii, properavimus in Angliam dictis nunciis occurſuri, qui nobis pro certo promiſerant quod præfatus Philippus dictos Scottos contra nos non foveret, ſi vellemus viæ pacis rationabilis conſentire. Propter quod, et ſub ſpe pacis per mediationem dictorum nunciorum faciendæ, a proceſſu dictæ guerræ, non ſine detrimento graviſſimo, deſtitimus, treugas et guerræ ſufferentiam concedendo; quibus durantibus, dicti Scotti, qui doloſe ſemper egerunt, bonæ memo-
fol. 231. riæ comitem Atheliæ et alios nobiles et fideles noſtros quamplures interfecerunt, et proditionaliter captivarunt, ac caſtra noſtra et noſtrorum, contra formam treugarum, obſiderunt et ceperunt, ac damna nobis irreparabilia intulerunt. Sed cum eſſemus ad reprimendam dictorum Scotorum malitiam in Scotiam reverſuri, adhuc per inſtantem rogatum dictorum nunciorum devicti, conceſſimus ipſis Scotis treugas breves, ita quod interim, ſub ſpe pacis, tractaretur de treugis diffuſioribus, ſub certis conditionibus ineundis; videlicet, de liberandis hominibus, caſtris, et terris, contra formam dictarum treugarum captis et detentis; ſub quibus conditionibus obtulimus ipſis, propter accelerationem dicti paſſagii, treugas quadriennales ſeu quinquennales, ut interim dictum paſſagium poſſet feliciter proſperari. Sed Scoti, qui promiſerant ad dictos nuncios tranſmittere viros aptos ad tractandum et conſentiendum treugis hujuſmodi, ſub dictis conditionibus ineundis, miſerunt quoſdam viros ſimplices et indoctos, qui deriſorie reſponderunt ſe nolle treugis aliquibus conſentire. Dicti vero nuncii, noſtras juſtitiam et oblationem rationabiles ac Scottorum protervíam perpendentes, cum inſtantia nos rogarunt ut placeret nobis alicui viæ conſentire per quam nos et præfatus Philippus poſſemus ſuper his et aliis perſonaliter in regno Franciæ convenire; quibus gratantes fecimus reſponderi quod, ſi placeret præfato Philippo, vel ſaltem ad tempus donec nos et ipſe poſſemus mutuo nos videre, a fautoria dictorum Scottorum abſtinere, libenter in Franciam veniremus, ſecum de præmiſſis perſonaliter tractaturi. Facta vero præfato Philippo relatione plenaria præmiſſorum,

ipſe, præmiſſis omnibus obauditis, volens occaſiones contra nos quærere, per alios ſuos nuncios nos rogavit pro treugis puris, ſine prædictis conditionibus, concedendis, ita quod nulla fieret nobis reſtitutio ſuppriſorum, durantibus primis treugis, et quod ad ipſum in Franciam veniremus ad tractandum de pace inter nos et Scotos finaliter reformanda, et quod ſi hoc facere minime curaremus dictis Scottis pro viribus ſubveniret. Et quia tam injuſte petitis non fuerat annuendum, prævidentes tamen impedimentum dicti paſſagii ac alia mala gravia quæ poſſent ex ſuſcitatione guerræ inter nos et ipſum vereſimiliter provenire, miſimus ad eum, ex continuata ſimplicitate minoris ætatis, ſolemnes nuncios cum poteſtate ſufficienti ad tractandum et concordandum tam de prædicto paſſagio quam de brigis et debatis inter nos occaſione ſuppriſorum in ducatu prædicto pendentibus, et etiam de loco quo poſſemus perſonaliter convenire, nec non ad loquendum cum dicto David de Bruys ſuper rationabili via pacis. Sed præfatus Philippus cum dictis nunciis ſuper dictis paſſagio vel debatis aut adventu noſtro in Franciam tractare noluit ſive loqui; quinimmo, habito ſuperficiali tractatu de facto Scotiæ, dixit finaliter ſe velle dictum David et ſuos defendere juxta vires, et ſic omnem tractatum diſſolvens, dictos nuncios abire præcepit. Et licet poſtmodum, ipſis repetitis, promiſerat ad nos ſuper his ſuos nuncios deſtinare, hoc tamen facere non curavit; ſed latens virus præconceptum non valens ulterius occultare, gladium quem ad expugnationem inimicorum fidei ſe vibrare, ſub ſanctitatis hypocriſi, ſimulavit, contra nos et noſtros vere catholicos, evaginat, ex inſatiabili deſiderio dominandi, ſicut oſtendunt apertæ conductiones ſtipendiariorum armatorum, claſſes navium, et aliæ providentiæ victualium et armorum, quas ad expugnandum nos et noſtros facit ſumptuoſe præparari; mandans ſuis ſubditis quampluribus et aliis, puris ſuis conductitiis, edicta feralia, nulla nobis diffidatione præmiſſa, de noſtris fidelibus et eorum navibus deſtruendis et bonis deprædandis, ita quod ſibi pro medietate reſpondeant de rapina. Qui, juxta ſcelerata mandata ſua ſuper hoc ſibi facta, cum navibus et galeis armatis, inſidiantes noſtris fidelibus ſupra mare, nonnullas naves regni noſtri onuſtas mercibus ceperunt et deprædarunt, ac homines exſiſtentes in eis, nullius mali conſcios, nequiter occiderunt, et inſulam noſtram de Gerneſeye invadentes hoſtiliter, eccleſias et ædificia ſingula

redegerunt in miferabilem cibum ignis, interficientes quos illuc invenerant, ætati, fexui, vel ordini non parcendo, et alia mala nobis et noftris intulerunt, quæ longum foret per fingula referare. Sed, ut non taceatur de una inaudita fævitia quam fecerunt ipfi, quofdam pifcatores fimplices Anglicos, qui nihil omnino deliquerant fupra mare, ceperunt, et in eorum facies, quæ, cum fint ad fimilitudinem cœleftis pulchritudinis formatæ, et non deberent, etiam fi fuiffent flagitiofi peffimi, maculari, inhumaniter fævientes, nafos et aures abfciderunt, et, quod eft horrendum auditu et relatu verecundum, amputata fibi membra pudoris, quæ quifque haberet ex humanitate velare, pofuerunt in ore fingulorum ; ficque ducentes eos nudos per villam de C . . . . . in fpectaculum et contumeliam Anglicæ nationis, fecerunt ipfos crudeliter decollari. Nos autem, jam primo per Dei gratiam ad majorem ætatem provecti, videntes repenfas nobis contra nobilitatis debitum pro bonitate malitiam et verecundiam pro honore, necnon de jure ad dictum regnum Franciæ nobis competenti
fol. 231, b. plenius informati, omnia et fingula quæ prius per fimplicitatem minoris ætatis et juris ignorantiam, ac propter impreffionem et metum præfati Philippi, fecimus contraria vel adverfantia profecutioni juris noftri in hac parte, reprobamus, et quatenus de facto proceflerunt in irritum revocamus, ac dictum regnum, ut hereditatem noftram legitimam, quam nunquam repudiavimus, nec juri noftro prædicto renunciavimus, quantum de jure poffumus agnofcimus, et ipfam hereditatem noftram adire et nos eidem immifcere, ac de Summi Regis, qui refiftit fuperbis et humilibus dat gratiam, auxilio confidentes, contra dictum occupatorem injuftum, juri, humilitati et rationi non cedentem, fed ad noftri et noftrorum exterminum totis viribus innitentem, jus noftrum profequi viis licitis et citius quo poterimus, volumus et difponimus cum effectu. De quo, pro confervatione juris noftri, quantum licet et poffumus, proteftamur inftanter, palam, et publice, et hoc omnibus quorum intereft innotefcimus per præfentes. Vos igitur, dilectiffimi, qui juftitiam diligitis et fubvenire defideratis miferiis Terræ Sanctæ, ac vindicando crucis opprobrium fidem Catholicam dilatare velitis, petimus præmiffa debite ponderare, excufatos nos habentes fi cum urgens neceffitas id expofcat, nos et noftra contra paratas nobis infidias et intentata difcrimina pro viribus defendamus, et jura noftra

prædicta efficaciter, ut convenit, profequamur; in quo, tam obtentu juftitiæ quam pro accelerando dicto fancto paffagio quod, novit Altiffimus, nobis infidet fumme cordi, contra conjecturationes iniquas et molimina præfati Philippi, qui, non Dei contemplatione fed pro fubjugandis et conterendis regnis et mundi principibus ac congerendis thefauris iniquitatis, ftudiis et laboribus folicitis implicatur, dignemini, fi placet, in opportunitatibus, pronis nos profequi favoribus, et efficacibus auxiliis prævenire. Scientes et tenentes indubie, quod fic actus noftros, duce Domino, dirigimus, quod nihil reperietur in eifdem quod jufticiam non redoleat, et exactam non fapiat gravitatem. Et, fi fupernæ gratiæ diftributor, per cooperationem fidelium, in præmiffis nobis profperare concefferit, pro fuccurfu hereditatis Dominicæ et exaltatione fidei Catholicæ protendere proponimus refidium vitæ noftræ.

Datum [ ]

ANNO DOMINI M.CCC.XXX[ ].

Anno Domini millefimo, trecentefimo, tricefimo [ ], rex Angliæ Edwardus tertius poft conquæftum cum regina Philippa, et comitibus de Derby, de Northamptone, ac Sarum, et militia copiofa, contra regem Franciæ tranffretavit, et apud Andewerp applicuit, ubi a confœderatis fibi Alemannis non invenit tantam fidem quantam fuis nunciis promiferant Alemanni; fed, magnis periculis cum fuis expofitus et exceffivos fumptus faciens, inibi per annum et amplius moram traxit, ubi nihil notabile fecit, nifi quod ad ducem Bavariæ tranfivit, a quo honorifice eft fufceptus; poft factam confœderationem vicariam imperii recepit, quod audiens papa Benedictus duodecimus literam increpatoriam fibi fcripfit, quod cum inimicis ecclefiæ fœdus contraxit, fub hac forma.

BENEDICTUS epifcopus, fervus fervorum Dei, chariffimo in Chrifto filio, Edwardo, regi Angliæ illuftri, falutem, et apoftolicam benedictionem.

Dudum te, fili chariffime, clara imitari veftigia progenitorum tuorum regum Angliæ, qui erga Dominum et facrofanctam Romanam ecclefiam, velut peculiares ejus alumni et devoti filii, plenitudine devotionis et fidei claruerunt, tuæque fplendorem profapiæ a quavis obfufcatione nebulofi

contagii præſervarunt, eaque in te prælucere clarius cupientes, et ex paternæ charitatis et dilectionis affectu, quo te ſtatumque tuum proſequimur, noſtras tuæ celſitudini literas direxiſſe meminimus; inter cætera recenſentes qualiter exceſſus per nobilem virum Ludowicum de Bavaria olim, ut aſſerebatur, diſcorditer in regem Romanum electum, adverſus Deum et eandem Romanam eccleſiam, ac felicis recordationis Johannem papam viceſimum ſecundum prædeceſſorem noſtrum, per coacervationem multiplicium et atrocium offenſarum nequiter perpetrati, tuum præteriiſſe nequibant auditum, quos, velut toti mundo notorios, non omnes, cum longa et prolixa nimis eorum narratio exſtitiſſet, ſed ex eis aliquos in eiſdem literis providimus, ut ſequitur, recitandos.

Idem namque Lodowicus, contra proceſſum prædeceſſoris ejuſdem et inhibitiones ipſius, de conſilio fratrum ſuorum ejuſdem Romanæ eccleſiæ cardinalium factos et habitos, diverſas ſpirituales ac temporales pœnas et ſententias continentes, intravit Italiam et nonnullos hæreticos, de hæreſi publice et notorie condemnatos, in conſortium publicæ participationis admiſit; tenens et aſſerens hæreſes manifeſtas, ac fovendo ſecumque tenendo hæreticos, publice dogmatizantes prædictarum hæreſium deteſtabiles et horrendos errores, hæretica quoque dogmata ſcienter, immo potius dementer, approbans, et in evidentiam approbationis hujus ea per literas diverſas ſigillo ſuo noto munitas, deduxit in aliorum publicam notionem; ſibi etiam nomen imperiale poſtmodum uſurpare, et adminiſtrare jura imperii in eadem Italia et Almannia, contra proceſſus et prohibitiones prædictas deteſtabili temeritate præſumpſit.

Ex his, præter pœnas alias, excommunicationis et anathematis ſententias incurrendo, et tandem auſus auſibus et exceſſus accumulando exceſſibus,
fol. 232. ſe conferre non expavit ad Urbem; ubi in illam nequitiæ prorupit inſaniam, ut meditatus urbi et orbi univerſali ſchiſmatis ſuſcitare diſpendium, quemdam hypocritam, diabolicæ præſumptionis virum, nomine Petrum de Corbaria, velut abominationis horrendæ ſimulacrum, in apoſtolica ſede, pro Romano pontifice ſtatuere moliretur. Idque, quantum in eo fuit, produxit in actum, et eum fuit veneratus ut papam, conſecrationemque, immo verius execrationem, ac diadema imperiale de facto recepit ibidem; ut de multis aliis inſanis proceſſibus, quinimmo deteſtandis ex-

ceffibus, per eofdem Lodowicum et Petrum, præfumptione perpetratis hæretica, taceretur.

Propter quæ dictus prædeceffor præfatum Lodowicum fore a Domino denunciavit omni honore et dignitate privatum, et ipfe in eum, tantarum hærefium et fchifmatum maculis irretitum, exercens gladium apoftolicæ poteftatis, eum, cum omnibus qui adhærerent eidem vel præftarent auxilium, confilium, vel favorem, feu pro Romano rege aut Imperatore fcienter haberent, tenerent, vel nominarent eundem, non folum excommunicationis et anathematis fed etiam alias pœnas et fententias, tanquam in fautores, auxilatores, et valitores hæreticos et fchifmaticos, promulgavit, et a jure declaravit prolatas, ficut in diverfis proceffibus per præfatum prædecefforem habitis feriofius continetur; fuper quibus quidem pœnis, quantumcunque per ipfum Lodowicum promeritis, et in eum jufto ecclefiæ judicio promulgatis, fi vere pœnitens fe humiliaffet ad gratiam, benignam reperiiffet eandem ecclefiam, quæ ipfum, tanquam filium prodigum de longinquo redeuntem, ad fuum gremium apertis brachiis recepiffet, immolatura pro eo, in ubertate divinæ laudis, vitulum faginatum. Rurfus, adjecimus in literis fupradictis quod, quamquam tam prædictorum exceffuum quam eorundem proceffuum, per prædictum prædecefforem contra dictum Lodowicum, exigente juftitia, poftmodum habitorum, notitiam habuiffemus et etiam habemus; ut tamen ipfum, a peccatorum nexibus liberatum, de faucibus fempiternæ mortis poffemus erripere, poftquam fuimus ad apicem fummi apoftolatus affumpti, diverfos nuncios ejus diverfis vicibus et temporibus ad nos miffos, receperamus benigne, ac pro reconciliatione ipfius, per fructum veræ pœnitentiæ promerenda, prolocutiones varias habueramus cum eis, et tunc pendebat etiam ad proloquendum ulterius terminus affignatus, in quo, proculdubio, per nos non ftetit quo minus ulterius fuerit fuper negotio reconciliationis ejufdem proceffum.

Quare, fili dilectiffime, ferenitatem tuam requirendam tunc duximus per eafdem literas et rogandum, ut prudenter advertens et in fcrinium internæ confiderationis adducens gravitatem pœnarum in quas inciderent et fententiarum quas incurrerent, quantifque periculis fe et difcriminibus implicarent, qui præfato Ludowico, fic publice et notorie de pravitatibus

hærefis, et fic odiofi toti Chriftianitati fchifmatis condemnato, antequam reconciliationis gratiam ejufdem ecclefiæ meruiffet, participare præfumerent, fibique impenderent confilium, auxilium, et favorem; vel fibi, tanquam Imperatori aut regi Romanorum, reverentiæ cultum feu titulum regalis vel imperialis nominis affignaret fcienter, a cujuflibet participationis fœdere contrahendo cum ipfo, et exhibitione reverentiæ et honoris fibi, tanquam regi vel Imperatori, quoufque dictus Ludowicus reconciliationis ejufdem ecclefiæ meruiffet gratiam obtinere, penitus te retrahere et totaliter abftinere curares, ut tibi famæ integritas et illibata tui generis claritas fervarentur.

Cum autem rumor implacidus et admodum infeftus ad nos perduxerit his diebus, quod tu, fili, requifitionibus et rogationibus noftris hujufmodi utique falutaribus, et de fonte prodeuntibus charitatis, non fine detrimento tuæ falutis et famæ, quod dolentes referimus, obauditis, non folum cum prædicto Ludowico, nondum eidem reconciliato ecclefiæ, nec a pœnis et fententiis, quibus, propter præmiffa et alia multa et gravia commiffa, per ipfum prædeceſſorem noftrum implicatus effe nofcitur, liberato, nec etiam proceffibus fæpefati prædeceſſoris, per quos, ut præmittitur, adverfus omnes et fingulos cujufcunque præeminentiæ, dignitatis, conditionis, vel ftatus, etiamfi pontificali, regali, vel quacunque alia, ecclefiaftica feu mundana, dignitate fulgerent, præfato Lodowico adhærentes feu præftantes, directe vel indirecte, publice vel occulte, confilium, vel auxilium, vel favorem, vel fibi, tanquam Imperatori aut regi Romanorum, reverentiam exhibentes, feu titulum regalis vel imperialis nominis affignantes feu afcribentes, graves, fpirituales, ac temporales pœnæ ac fententiæ infliguntur, nequaquam relaxatis, immo in fui roboris efficacia perdurantibus, participationes, confœderationes inire fibique adhærere ac præftare favorem, auxilium, et confilium, præfumpfifti. Immo, quod pernitiofius, pro dolor! et damnabilius nofcitur exfiftere, fi veritas relationibus fuffragetur, vicariatus officium per totam Alemanniam et Germaniam ac univerfas et fingulas earum provincias five partes, ab eodem Lodowico fub imperialis nominis titulo, ut afferitur, fufcepifti de facto, cum ipfe Lodowicus nec rex nec Imperator fit, ut præfertur; cujus prætextu, nonnullis prælatis ecclefiarum et perfonis ecclefiafticis in terris Imperii conftitutis, ac in

nostra et ecclesiæ memoratæ devotione ac fidelitate debitis persistentibus, sub pœnis gravibus per tuas eis literas comminatis mandasse diceris et districtius injunxisse, ut ad te, tanquam ejusdem Lodowici in Almannia et Germania et partibus supradictis vicarium, et audituri sententiarum et judiciorum ipsius Lodowici tuorumque mandatorum rectitudinem, ac præstituri eidem Lodowico, vel tibi ejus nomine, recognitiones et homagia de terris, bonis, et juribus quæ tenent ab Imperio, convenirent. fol. 232, b.

De te igitur, fili, ubi sit tua tuorumque consiliariorum prudentia, ab eo præsertim, non sufficimus admirari, quod cum tu, sicut audivimus, pro illorum repetitione jurium, quæ ad te asseris pertinere, non sine grandium personarum periculis ac expensarum et sumptuum profluviis, peregrinari ad partes Almanniæ curaveris, et multos super hoc feceris apparatus, tunc spretis ejusdem prædecessoris processibus, et deductis damnabiliter in contemptum pœnis et sententiis supradictis, quibus te manifeste, si quæ nobis referuntur vera sint, non absque horrenda nota, quæ non parum obsuscat tui claritatem generis, proculdubio implicasti. Et nihilominus, quamvis nos et ecclesia ipsa te nunquam offenderimus, nec contra te aliquid fecerimus, quamquam ut intelleximus falso et mandaciter suggestum tibi per eos qui te, salutem, et honorem tuum, minime diligunt, fuerit, quod nos charissimo in Christo filio nostro, Philippo regi Franciæ illustri, in auxilium guerræ suæ, ingentem pecuniæ quantitatem de nostra camera dederamus; quodque institutionem personarum ecclesiasticarum concesseramus eidem in omnibus ecclesiis regni sui, quæque omnimoda carere veritate noscuntur; talia namque nunquam postulata fuerunt a nobis, nec ea concessissemus quomodolibet, cum quantacunque instantia petita fuissent. Nec decimas contra te regi præfato Franciæ concessimus, sed adversus Theutonicos Ludowico adhærentes prædicto ipsiusque ecclesiæ Romanæ inimicos, qui ad invasionem regni Franciæ se, ut habebat rumor publicus et notorius, disponebant, sicut in concessione decimarum ipsarum continetur expresse. Non fuit nempe intentionis nostræ adversus te fomentum ministrare discordiæ, vel eas alicujus subsidii administratione fulcire; quinimmo statum regni tui et etiam regni Franciæ pacis et concordiæ prosperitate et unanimitate potiri, summis desideriis affectantes, ad hoc, serenitati tuæ et dicto regi Franciæ per nos sæpe directis literis et

etiam nunciis, videlicet, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, ad partes illas de latere noſtro votis ardentibus laboravimus, et laborare non ceſſamus, nec ceſſabimus, ut inter te et regem eundem et utriuſque regna, pacis et unitatis ſerenitas illuceſcat.

Tu tamen, filii chariſſime, fide, ut videtur, adhibita prædictis falſis ſuggeſtionibus et mendoſis, te noſtrum et ejuſdem Romanæ eccleſiæ, matris tuæ, conſtituendo perſecutorem et hoſtem, invadere ac occupare honores et jura noſtra et ejuſdem eccleſiæ, ad quos regimen et adminiſtratio imperii Romanorum, eo vacante, ſicut nunc vacare noſcitur, pertinent pleno jure, moliris, moleſtando prælatos et perſonas eccleſiaſticas, in noſtra et ipſius eccleſiæ devotione ac fidelitate debitis, ut præmittitur, perſiſtentes, ipſoſque ad obedientiam dicti Lodowici de diverſis, ut præmittitur, hæreſibus et ſchiſmatibus, aliiſque criminibus ſententialiter condemnati, ac jure regni et imperii, ſi quod ad eum forſan competierat vel etiam competebat juſto Dei et eccleſiæ judicio, privati, ac præſtationem hujus recognitionis et homagii ſibi, vel tibi ejus nomine, faciendam, attrahere ac inducere coactivis impulſibus et commotionibus ſatagando. Utinam, fili, antequam te his tam periculoſis et deteſtandis involvas amplius, attente conſideres et matura deliberatione prævia conſtituas ante oculos mentis tuæ, circuitus periculoſos et nodoſos laqueos quibus te, ſubtilibus ingeniis et fraudibus exquiſitis, aliqui, de ſuis potius quam de tuis ſolliciti negotiis et commodis, præmiſſis involvere, tibique onus, quod a ſe quodammodo rejicere cupiunt, non minus leve, ſi diligenter circumſtantias attenderis, imponere moliti ſunt, et non ſine periculo tui præcipitii moliuntur.

Nec te latere volumus quod præfatus prædeceſſor olim, per quandam conſtitutionem ab ipſo de dictorum fratrum ſuorum editam conſilio, in omnes et ſingulos cujuſcunque ſtatus, dignitatis, vel conditionis exiſterent, etiamſi patriarchali vel quavis alia ſuperiori, vel pontificali, vel regali dignitate fulgerent, qui, abſque ſedis apoſtolice licentia ſpeciali, vicarii, ſeu cujuſcunque alterius officii, nomen in prædicti terris imperii, eo vacante, ſicut tunc vacabat et nunc etiam vacat, ut præmiſſum eſt, aſſumere, vel aſſumptum ultra terminum duorum menſium præſumerent retinere, ſeu dimiſſum reaſſumere quoquomodo, ut inobedientes ac non parentes et

intendentes eifdem, excommunicationes et alias graves fententias promulgavit.

Nos itaque, qui erga te, fili, claudere vifcera paternæ dilectionis nequimus, et cordis dolore tangimur intrinfecus, cum talia percipimus ad tuum tuique honoris ftatum falutis et famæ difpendium machinari, tuam rogamus magnificentiam, requirimus, et in Domino attentius exhortamur, fano paternoque tibi nihilominus confilio fuadentes, quatenus ea quæ præmifimus et alia quæ circa illat ibi poffunt occurrere, deducens in rectæ deliberationis et difcuffionis examen, ac infuper tenens certius et attendens quod dictus Lodowicus, ut præmiffimus, nec rex nec imperator eft, nec aliqua quæ ipfe fecerit vel faciet, quamvis fuit et erit dictis proceffibus ac pœnis et fententiis irretitus, quicquam valuerunt vel valent, fol. 233. nec funt aut fuerunt alicujus auctoritatis, roboris, vel momenti. Quodque tibi periculofum eft ac multipliciter formidandum, te bellorum fubjicere difcriminibus, maxime fi effes fupradictis proceffibus, pœnis et fententiis, a quibus liberari non poffes nifi duntaxat per fedem apoftolicam, quæ abfolutionem earum fibi expreffe retinuit, involutus, ac Dei et ejufdem Romanæ ecclefiæ perfecutor et hoftis effectus; a quibus te mifericordiarum Dominus protegat et defendat. Confideranfque diligenter, quod licet humanum fit peccare, in peccatis tamen perfervantia diabolica eft cenfenda, quodque a præmiffis fingulis fic horrendis deviis ad illa forfan declinaveris ferpentina deceptione feductus, antequam invalefcant perniciofius, feu in confpectu Dei et hominum feteant deterius et putrefcant, cupimus te refilire penitus, pedefque tuos ad viam rectam, Deo placitam at tuis ftatui, faluti, et honori congruam, dirigere, quantocyus non poftponas; eorundem cardinalium, qui te ftatumque tuum fincere diligunt, fuper reformatione pacis inter te dictumque regem mutuæ, placabili Deo et hominibus amabili acquiefcemus.

Videtur equidem, quod etiamfi prædicti proceffus pœnæ et fententiæ quibus, ut præmiffum eft, adhærentes dicto Lodowico, ligantur, et abfque Dei et ecclefiæ memoratæ, et vero et catholico imperatore, fi effet alicui vicariatus valeret officium affignari, adhuc tamen tuum, qui tam magnus tantufque rex et princeps exiftis, tantoque nomine ac titulo regio exiftere

nofceris infignitus in orbe, non deceret honorem quod nominareris vicarius alicujus domini temporalis; quanto minus ergo tuam decuit vel decet excellentiam illius vicarium appellari, qui auctoritate nulla, ficut fæpedictum eft fuperius, præeminet, fed, proh dolor! tantorum exiftit refperfus labe criminum, tamque gravibus pœnis et fententiis, cum omnibus fibi adhærentibus, implicatus? Sciturus, fili amantiffime, quod fi monitis noftris his falutaribus adquieveris cum effectu, tibi fic impulfo, ut caderes, manum benignam porrigemus, quantum cum Deo poterimus, fublevantem; alias autem non poterimus defiftere, cum id a nobis exigat officium apoftolicæ fervitutis, quo minus fuper prædictis providere de oportunis remediis, procedendo contra te, quod moleftum et grave nobis erit admodum, fi neceffe, quod abfit, fuerit, prout, exigente juftitia, debebit et poterit fieri, procuremus. Datum Avinonæ, idus Novembris, pontificatus noftri anno quarto [Nov. 1, 1338].

Benedictus epifcopus, fervus fervorum Dei, chariffimo in Chrifto filio, Edwardo regi Angliæ illuftri, falutem et apoftolicam benedictionum.

Dum diligenter attendimus et profundis cogitationibus meditamur, quanta fummi et æterni regis fuerit benignitas et mifericordiffimæ affluentia pietatis, quod pridem tuis, chariffime fili, et chariffimi in Chrifto filii noftri illuftris Franciæ regis, ejufque colligatorum, ordinatis aciebus et multum ex propinquo ad confligendum terribiliter et animofe difpofitis hinc et inde, fecuta non exftiterunt pericula, quæ tantus fragor armorum et armatorum impetus minabantur, eidem laudum exfolvimus præconia, cum hæc ad donum Dei maximum et grande operatum mifericorditer a clementia divinæ providentiæ, quæ in fui difpofitione non fallitur, miraculum reputetur. Et hoc quidem colligi poteft etiam apertius quod Altiffimo, qui bella conteret et gentibus ea volentibus per prophetam diffipationis exterminium comminatur, tanta fanguinis redemptorum pretiofo cruore Dominico, quanta fuiffet fi conflictum fibi dediffent acies prædictæ tunc temporis, in totius Chriftianitatis damnum et opprobrium, ac animarum multarum periculum, effufio non placebat. Regalis quoque circumfpectio poteft etiam advertere diligenter quantum tu et rex prædictus

indignationem haberetis formidare divinam, ſi populos Dei, quos Ipſe a periculis animarum et corporum eripuit ſic benigne, iterum ſimili ſubjicere diſcrimini curaretis; timendum eſſet proculdubio ut adeo accenderetur, et præſertim vehementius contra illum qui hujuſmodi diſcrimini daret ampliorem operam, ira Dei, ut tanta ſtrages tantaque confuſio ſequerentur quod tota concuteretur Chriſtianitas, et reformatio pacis et concordiæ non ſolum difficilis ſed impoſſibilis, quæ non ſinat miſerator et miſericors Dominus contingere, redderetur.

Et inſuper, nec minus conſiderandum videtur, quantum, occaſione guerrarum præſentium, multis et variis modis, ut fertur, regii ſubditi non modicum ſint exhauſti pecuniis et aliis bonis ſuis, et etiam quod ſi continuatio talium onerum ſequeretur, quod abſit, amplius gravarentur; quodque bellorum eventus eſt dubius, et multum, ubi Dei timetur indignatio, formidandus.

Ideoque regiam magnificentiam rogamus in Domino attentius et hortamur, eam nihilominus per Dei miſericordiam obſecrantes, quatenus præmiſſa et alia quæ poſſunt occurrere circumſpectioni regiæ in hac parte revolvens intra clauſtra pectoris regii, et deducens in exactæ deliberationis examen, ad reformandam pacem cum rege præfato, vel treugas ineundas, ut tuis, dilectiſſime fili, tuorumque obvietur periculis, et Deo, qui pacem diligit et in viris pacificis delectatur, magis placeas, teque acceptiorem eidem efficias, animum habilites regium et inclines, dilectorum filiorum noſtrorum Petri tituli Praxedis, preſbiteri, et Bertrandi Sanctæ Mariæ in Aquiro, diaconi, cardinalium, apoſtolicæ ſedis nunciorum, zelatorum utique regii honoris et commodi, quos dudum ad partes fol. 233, b. illas propter ea, de conſilio fratrum noſtrorum deſtinavimus, monitis et ſalubribus circa hoc perſuaſionibus effectualiter nihilominus acquieſcens.

Sane, cum propter ea quæ præmiſſa ſunt et quia hujuſmodi et aliis innumeris periculis, ex guerris prædictis imminentibus, obviare ſalubriter, et ut inter te, fili amantiſſime, dictumque regem, tibi nexu propinquo ſanguinis et affinitis conjunctum, pacis plenitudo et mutuæ caritatis dilectio vigeant, pacis reformationem hujuſmodi ferventibus deſideriis peroptamus, ſi forſan per eoſdem cardinales ad pacem ipſam attingi non poſſit, in illis partibus, tuque, præclariſſime fili, et rex prædictus, vos ad mutuam habi-

litantes concordiam, Deo placabilem, hominibus amabilem, Chriſtianitati utilem, ac utrique veſtrum multipliciter oportunam, conſentire volueritis, ut nos ad pacem ipſam reformandam, tanquam tractator amicabilis, in perſona propria intendamus, et initis aliquibus invicem treugis vel conceſſis ſufferentiis ab invaſionibus et commotionibus bellicis, uſque ad tempus oportunum, infra quod tractatus pacis inchoari, continuari, et, ſi miſericordiarum Dominus dederit, ad finem poſſit deduci felicem et votivum, nuncios veſtros mandatis ſuffultos idoneis ad nos propterea deſtinando; nos, licet arduis et importabilibus negotiis agitemur continue ſupra vires, paratos ob deſiderium pacis prædictæ nos offerimus, aliis, quantum commode cum honeſtate fieri poterit, prætermiſſis, efficaciter ſuper reformatione hujuſmodi pro quiete, utilitate, ac honore utriuſque partis, interponere, ſicut præmiſſimus, prout ex alto nobis miniſtrabitur, ſolicitudinis noſtræ partes; ſuper quibus, matura deliberatione prævia, reſcribat nobis veſtra regalis magnificentia ſuæ beneplacitum voluntatis.

Datum Avinionæ, decimo kalendis Januarii [Dec. 23], pontificatus noſtri anno quinto [1339].

Benedictus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, magnifico principi Edwardo regi Angliæ illuſtri, ſpiritum conſilii ſanioris.

Recentem habemus memoriam, et etiam tuæ credimus memoriæ inhærere, qualiter dudum, non longe diebus præteritis, excellentiam tuam puram et ſinceram a quavis obfuſcatione tenebroſi contagii præſervari, tuæque ſplendorem proſapiæ in te lucere clarius cupientes, ex intimæ dilectionis affectu, quo te ſtatumque tuum ſemper fuimus proſecuti, noſtras tibi direximus literas, inter cætera recenſentes quod Ludowicus de Bavaria contra proceſſus felicis recordationis Johannis papæ viciſimi ſecundi prædeceſſoris noſtri, et inhibitiones ipſius, de conſilio fratrum ſuorum, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, factos et habitos, diverſas, ſpirituales et temporales, pœnas et ſententias continentes, ingreſſus Italiam, nonnullos hæreticos et de hæreſi publice condemnatos, in conſortium publicæ familiaritatis et participationis admiſit; hæretica quoque dogmata ſcienter, immo potius dementer, approbans, ea per diverſas ſuas literas ejus noto ſigillo munitas, deduxit in aliorum publicam notionem. Ex

his et pluribus aliis horrendis exceſſibus, quos, utpote toti mundo notorios, ſubticemus, ſe oſtendendo hæreticæ pravitatis labe reſperſum, ac excommunicationis et anathematis ſententias incurrendo; et tandem, auſus auſibus et exceſſus ſuperaddens exceſſibus, ad Urbem acceſſit, ubi in tantam prorupit inſaniam, ut meditatus urbi et orbi univerſalis ſchiſmatis ſuſcitare diſpendium, quemdam hypocritam, nomine Petrum de Corbaria, velut abominationis deteſtandæ ſimulacrum, quantum in eo fuit, pro Romano pontifice ſtatuere et habere per ſe et alios moliretur, ipſumque fuit veneratus ut papam, conſecrationem, immo verius execrationem, ac diadema imperiale, de facto recepit ibidem, ut de multis aliis reprobis ejus proceſſibus et deteſtandis exceſſibus, præſumptione perpetratis hæretica, taceatur.

Propter quæ idem prædeceſſor dictum Lodowicum denunciavit a Domino omni dignitate et honore fore privatum, et ipſe in eum, tantarum hæreſum et ſchiſmatum maculis irretitum, exercens gladium apoſtolicæ poteſtatis, eum, cum omnibus qui adhærerent eidem, vel ſibi præſtarent auxilium, conſilium, vel favorem, ſeu pro Romanorum rege vel imperatore ſcienter haberent, tenerent, vel nominarent, eundem, non ſolum excommunicationis et anathematis, ſed etiam alias pœnas et ſententias, tanquam in fautores, auxiliatores, et valitores hæretici et ſchiſmatici, promulgavit et declaravit a jure prolatas, ſicut in diverſis proceſſibus per dictum prædeceſſorem ſuper hoc habitis, ſerioſius continetur. Quibus, per dictas literas noſtras, prolixore narrationis ſerie, ad notitiam tuam deductis, magnificentiam tuam per eaſdem literas requirendam duximus et rogandam, ut tu, prudenter advertens et in ſcrutinium internæ conſiderationis adducens gravitatem pœnarum et ſententiarum quas incurrerent, quantiſque ſe periculis et diſcriminibus implicarent, qui præfato Lodowico ſic publice et notorie de pravitatibus hæreſis ſic odioſi ſchiſmatis condemnato, priuſquam reconciliationis gratiam ejuſdem eccleſiæ meruiſſet, participare præſumerent, vel ſibi impenderent auxilium, conſilium, vel favorem, vel tanquam imperatori vel regi Romanorum reverentiæ cultum ſeu titulum regalis vel imperialis nominis aſſignarent ſcienter, a cujuſlibet participationis fœdere contrahendo cum eo, et qualibet exhibitione reverentiæ et fol. 234.
honoris ſibi, tanquam regi vel imperatori, donec ipſe reconciliationis

gratiam dictæ ecclesiæ meruisset, penitus te retrahere et totaliter abstinere arctares, ut tibi famæ integritas et illibata tui generis claritas servarentur. Postque rumore imposito et infesto ad aures nostras deducto, quod tu requisitionibus et precibus nostris hujusmodi, de fonte prodeuntibus charitatis, non sine detrimento tuæ salutis et famæ, quod dolentes referimus, obauditis, eisdem processibus prædecessoris ejusdem, per quos adversus omnes et singulos, cujuslibet præeminentiæ, conditionis, vel status, etiam si pontificati, vel regali, vel quacunque alia, ecclesiastica seu mundana, dignitate fulgerent, præfato Lodowico adhærentes, seu præstantes, directe vel indirecte, publice vel occulte, consilium, auxilium, vel favorem, vel sibi, tanquam imperatori vel regi Romanorum, reverentiam exhibentes seu titulum regalis vel imperialis nominis assignantes seu ascribentes, graves spirituales et temporales pœnæ et sententiæ infliguntur in sua perdurantibus firmitate, præsumpseras confœderationes inire cum eo, sibique adhærere ac præstare consilium, auxilium, et favorem; et quod est gravius, in serenitatis tuæ gloria notabilem ponere maculam non formidans, per totam Alemanniam et Germaniam, ac universas et singulas earum provincias, vicariatus nominis officium, sub imperialis nominis titulo, ab eodem susceperas de facto, cum idem Ludowicus nec rex nec imperator existit, tali prætextu ecclesiarum prælatis et personis ecclesiasticis, in terris imperii constitutis, ac in nostra et ejusdem ecclesiæ devotione et fidelitate consistentibus, sub pœnis gravibus, per tuas literas injungendo, ut ad te, tanquam ejusdem Ludowici in partibus illis vicarium, super diversis contentis in eisdem tuis literis, convenirent, prout in dictis literis quas sigillo tuo munitas, præsentatas nobis, oculata fide perspeximus, plenius continetur, contemnens damnabiliter pœnas et sententias supradictas, illis te manifeste, non absque horrenda tui status macula atque nota proculdubio, implicando.

Nos, considerantes quod hujusmodi vicariatus officium et alia præmissa per te præsumptá, ad tui honoris et status, ac salutis et famæ, dispendium redundabant, te per dictas literas nostras requisivimus et hortati fuimus, paterno tibi consilio suadentes, ut præmissa et alia, quæ circa illa tibi possent occurrere, deducens in rectæ discussionis et deliberationis examen, ac insuper tenens certius et attendens quo idem Ludowicus, ut præfertur,

nec rex nec imperator exfiftit, nec aliqua, quæ fecerit vel faciat, fub imperiali vel regali nomine, fint alicujus roboris vel momenti; quodque tibi periculofum erat ac multipliciter formidandum, bellorum fubire difcrimina, fi fores dictis proceffibus, pœnis, et fententiis involutus, ac per hæc Dei et ejufdem ecclefiæ perfecutor et hoftis effectus, a quibus femper defideravimus reddere te immunem, ab hujufmodi præfumptionibus penitus refilires, greffufque tuos in viam rectam ac Deo placitam, tuifque ftatui, faluti, et honori congruam dirigere, quamtocyus non differres.

Sperabamus enim quod, oculis tuis apertis ad bonum et declinantibus non in erroris devium, fed in callem rectitudinis et femitam veritatis falutiferæ, monita devote fufciperes et efficaciter adimpleres, nec Deum ac nos et eandem ecclefiam ulterius, per graviores exceffus ac oppreffiones ecclefiarum et perfonarum ecclefiafticarum contra te ad iracundiam provocares. Sed, ficut noviter ex conqueftione venerabilis fratris noftri Guillermi epifcopi Cameracenfis, non fine admiratione et animi turbatione percipimus et referimus cum dolore, tu prædictis monitis, requifitionibus, hortationibus, et precibus apoftolicis deductis penitus in contemptum, adverfus præfatum epifcopum et ecclefiam Cameracenfem ac comitatum et terras ipforum, quofdam voluntarios et odiofos proceffus, non abfque Divinæ majeftatis et apoftolicæ fedis offenfa, et derogatione ecclefiafticæ libertatis, de facto, prætextu vicariatus hujufmodi, habere cepifti, et graviores facere comminaris; ac contra civitatem Cameracenfem, quæ ad epifcopum et ecclefiam prædictos pleno jure nofcitur pertinere, equitum et peditum armatorum exercitum congregafti, ipfamque in dictorum epifcopi et ecclefiæ damnum non modicum et præjudicium obfedifti, eamque detinere præfumis obfeffam.

Cum itaque proceffus, vel verius exceffus, hujufmodi non poffumus falva confcientia, nec etiam debeamus, conniventibus oculis pertranfire, quin ad tuitionem et defenfionem ejufdem Cameracenfis et aliarum ecclefiarum, in quarum oppreffione jura noftra et Romanæ ecclefiæ opprimi dubium non exfiftat, apponamus manum apoftolicæ poteftatis, excellentiam tuam iterato requirimus et rogamus attente per apoftolica fcripta, tibi diftrictius injungentes, quatenus attendens confultius et revolvens prudentius in fcrutinio mentis tuæ quam periculofum tibi tuifque heredibus impof-

terum reddi poſſet, quod adverſus ejuſdem prædeceſſoris proceſſus notorie habitos et per univerſa fere orbis climata publicatos, te procaciter erigas et publice venias contra eos; quantaque nota infamiæ et ignominiæ, ex præſumptione tam damnabili reſpergaris, conſiderantius etiam cogitans quale tibi tuiſque heredibus in poſterum poſſit parturiri diſpendium, ſi publicus fautor hæretici et ſchiſmatici de hæreſi et ſchiſmate condemnati, per ſolemnes proceſſus ejuſdem ſedis apoſtolicæ denoteris conſulto et proviſo
fol. 234, b. conſilio, per emendationem debitam, hujuſmodi ſtudias præcavere pericula et diſpendia evitare, prædictum exercitum ab obſidione prædictam quamtocyus revocando, et a ſimilibus in poſterum abſtinendo, dictoque vicariatus officio, per quod fama tua læditur et ſtatus dignitatis regiæ non mediocriter minoratur, ulterius non utendo.

Alioquin, cum non ſit differendum homini contra Deum, nec eccleſiarum oppreſſiones poſſumus ſalva conſcientia æquinimiter ſuſtinere, contra te, licet invite, ad publicationem dictarum ſententiarum et pœnarum in dictis ejuſdem prædeceſſoris proceſſibus, conſtituarum, contentarum, et etiam prolatarum, quas te propter prædicta non eſt dubium incurriſſe, infallibiter procedemus et procedi facimus per alios, prout viderimus expedire.

Datum Avinionæ, quarto idus Octobris, pontificatus noſtri anno quinto [Oct. 12, 1339].

Rex Angliæ eidem papæ literam excuſatoriam ſuæ confœderationis, et declaratoriam ſuæ juſtitiæ in regno Franciæ per ſuos ambaſſiatores tranſmiſit.

Tempore autem tranſitus regis tranſfretaverunt duo cardinales, quos comitabantur archiepiſcopus Cantuarienſis et epiſcopus Dunelmenſis pro pace regum et regnorum, qui quamvis multa gravamina et pericula, etiam ſub protectione cardinalium prædictorum, Pariſius et apud Attrabatum uſque ad menſem Novembris inſimul commorantes ſuſtinuerant famem, ſine re pacis regum et regnorum, ad regem Angliæ in Brabantiam redierunt.

ANNO DOMINI M.CCC.XXX[IX].

Anno Domini milleſimo, trecenteſimo, triceſimo [nono], rege exſiſtente

in Brabantia, proceres Scotiæ treugam fregerunt acceptam, et tam per mare quam per terram Anglicis et eifdem confœderatis in Scotia damna plurima intulerunt; et in principio menfis Julii Willelmo de Douglas, de Francia ad Scotiam cum multitudine armatorum redeunti, caftrum de Coupyr cum comitatu de Fif redditum fuit, et inde ad Villam Sancti Johannis cum comite Patricio et ftipendiariis de Francia fe transferens, prædictus Willelmus ipfam obfedit; quam infra quinque hebdomadas, fine magno congreffo bellico, a cuftode ejufdem villæ, domino fcilicet Thoma de Houghteryth, falvis fuis, recepit; qua reddita, cum populo tam de Francia quam de Scotia fe in mari pofuiffent cum fpoliis inibi adquifitis, per tempeftatem fubitam factam in maris fluctibus perierunt.

Eodem anno, die tertia ante feftum Affumptionis gloriofæ Virginis [Aug. 14], de nocte apud Novum Caftrum fuper Tynam mirabilis fupervenit aquæ inundatio, quæ murum villæ juxta Walkenowe per fex perticas fregit, ubi centum et fexaginta homines cum feptem facerdotibus et pluribus funt fubmerfi.

Eodem tempore rex Angliæ, deficiente a fe duce Bavariæ, in fine menfis Septembris regnum Franciæ cum exercitu copiofo intravit, territorium Cameracenfe hoftiliter egreffus comburi fecit; et in fefto fancti Michaelis [Sept. 29], Wermundiam ingreffus, ubi audierat regem Franciæ cum fuo exercitu moram trahere, ut cum eo pugnaret, intravit. Et ftatuto die belli, fcilicet, in craftino fancti Lucæ evangeliftæ [Oct. 19], rex Angliæ certificatus quod rex Franciæ pugnare voluit, locum acceptum, regi Franciæ ab eo per duas leucas diftantem, accepit, ubi per diem naturalem exfpectavit. Sed non veniente rege Franciæ cum exercitu, ut promiferat, ad pugnandum, de maturo confilio in ducatum Brabantiæ rex Angliæ eft reverfus. Tranfierat autem cum exercitu in partibus Franciæ, cædes, prædas, et incendia faciens per octo et viginti miliaria latitudine, et fexaginta in longitudine, fcilicet, in comitatibus Cameracenfi, et Wermundays, de le Moys, et Therache, de Bloys, de Artoys, et Flemengri. Poftquam autem rex Angliæ ad Brabantiam rediit de fuo affenfu, multi de fuo exercitu, tam Anglici quam Almanni, ad partes proprias redierunt. Remanferunt autem cum eo comites de Derby, de Northamptoun, Sarum, et Southfolchiæ. Quo tempore dominus papa

Benedictus duodecimus regi Angliæ duos cardinales misit ab ipso, ad pacem vel treugam cum rege Franciæ ineundas paternaliter exhortando; cui rex Angliæ rescripsit de gravaminibus, injuriis, et molestiis, sibi per Philippum, qui regnum Franciæ occupabat, factis, qui etiam nec de pace vel treuga sibi voluerat rationabiliter respondere, quod si vellet facere paratus esset secum rationabiliter concordare.

Amabilium Deo patrum, sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium collegio venerando, Edwardus, Dei gratia rex Angliæ, dominus Hiberniæ, et dux Aquitaniæ, salutem, et sinceræ dilectionis affectum.

Sanctissimo patri, domino summo pontifici, post debita reverentiæ munera, scripsimus in hac verba.

Jus natura primævum, pariter animalia cuncta docens, contra violentas injurias licentiam defensionis indulsit, statuens universaliter juri factum, quod quisque vim injuriamque propulsans suam fecerit ad tutelam. Sane cum dudum animosa guerrarum pericula, injuriosa damnorum discrimina nobis mota fuerunt et illata, quæ toti mundo notoria, ex nostra etiam intimatione frequenti apostolicæ sedi facta, satis pro constanti supponuntur beatitudini vestræ nota. Nos, cor habentes pacificum, novit Deus, pro
fol. 235. vitandis illis et pacificis subducendis, obtulimus nos voluntarie persequenti reverenter et humiliter forte nimis amabiles vias pacis, non sine nostrorum magno jurium interesse, ut neglecta prosecutione alia cujuslibet juris nostri, tempore illo justi doloris, quo propter accensam furoris soldani Babiloniæ rabiem et crucis hostium aliorum ex causa jurati contra eos passagii, et solemniter publicati in partibus transmarinis peribant et pereunt Christiani, et crescunt immaniter injuræ crucifixi; possemus, sicut debemus, et propensius anhelamus, intendere causæ Christi, quæ negligitur immo verius imponitur in magnam cujuslibet Christicolæ regis maxime demerentis infamiam et ignominiæ magnæ notam. Sed nescimus veniat quo pacto, quod de pacificis oblatis humiliter, ex quibus surgere debuit pacis amor, in eo, qui nos sola voluntate prosequitur, majoris iracundiæ majorisque duritiæ crevit tumor. Contra nos tamen illum non provocat, Deo et nostra conscientia teste nobis, aliquod factum nostrum vel attemptatum per nos aliquod contra eum, immo vident oculi mundi, publici testes nostri, præ-

fatus perfecutor nofter, Franciæ regem fe nominans, damnofis injuriis quot et quantis nos et jura noftra vulnerat et defalcat. Ipfe quidem regni Franciæ, quod ad nos omni fucceflorio jure legitimo pertinere cognofcitur, eft invafor et illicitus occupator, regnum ipfum, quod debuit nobis vocatis vel defenfis legitime debito juris ordine petere, non veritus occupare, cum ubi effemus et quod perfona effemus, cujus principaliter intereffet, notorie certum effet, et in regno ipfo jus noftrum foret tam notorio quam communi jure fundatum; fuppofito, ficut evidentia facti notoria præfupponit, quod celebris recordationis Philippus olim rex Franciæ, pater claræ memoriæ Karoli regis Franciæ, immediate defuncti, et fereniffimæ dominæ Ifabellæ reginæ Angliæ, matris noftræ, maternus fuit avus nofter, cum eodem Karolo, tempore mortis fuæ ex defcendentibus fecum ab eodem Philippo mafculus fuperftes proximior fuerit nobis nullus, et perfona feminea dicti regni, per jus in eodem regno fervatum antiquitus, fit non capax, quod jus regni præfati favorem in viam caufæ finalis attendens, ne regnum ipfum fub feminea fragili gubernatione labatur. Et propter hoc perfonam mulieris excludens, non excludit perfonam mafculi per fic exclufam feminam defcendentis, ne fiat juribus femper odibilis prorogatio odiorum, perfonæ videlicet ad perfonam, fexus ad fexum, caufæ ad caufam, odii ad favorem, neve, contra legum traditiones communes, femineum genus, ubi maxime de odio agitur, concipiat mafculinum. Ad hoc etiam per jus memoratum a regno fragilitas mulieris excluditur ut regno falubrius confulatur, et proximior mafculus admittendus alias admittatur potiffime ad jus illud quod primordialiter a matre fic exclufa non oritur, fed in nepotem propagatum ab avo originaliter dirivatur. Alioquin fequeretur et alia iniquitatis abfurditas per prorogationem odibilem fupradictam, quod excluderetur collateralis convicinior, et remotior vocaretur, cum tamen, ipfo jure gentium naturali, fratres et forores eorumque filii in fucceffione mutua collateralibus aliis alterius lineæ præferantur. Et inde dictum jus pro regum favore ac odio femineæ inhabilitatis ad regnum, exoritur tam juris quam difcendentium, ne per feminiam mafculorum injuriam occafio nafceretur. Nec eft putanda quod memorati juris intentio fit iniqua, ut matrem et filium ratione contraria damnet; immo contrario juris judicio, quo mater a fucceffione re-

pellitur, filio gradum matris ingresso, successio tunc differtur similitudine filii, qui gradum parentis deficientis ingreditur, ut ad patris successionem cum patruis etiam admittatur, ut sic merito tristis mater, præfato rigore regia hereditate nudata, substitutione taliter sibi facta, de filio gaudeat consolata, nec afflictioni afflictionem accumulat, quod sancta consideratio legis horret, sicut videmus etiam ubi onus afflictionis præamabile non intulit lex sed casus in lege, scilicet, quæ consuetudinariam legem damnat, bona concedentem alii naufragorum, qua ratione quod in expresso legali pro vitanda afflictionis adjectione corrigitur, multo fortius in tanto prohibetur. Legi ergo regni Franciæ sufficiat, plus quam plenæ matri, non suo vitio sed naturæ fato, quæ feminam fecit, illam radices regias succidisse, quodque mater expresse per legem ipsam exheredationis propriæ, quasi quoddam naufragium patiatur, absque eo quod ex legis præfatæ consequenti tacito, omni juri contrario, cum filio exheredato iterum naufragetur, et sine culpa pœna inveniatur augeri; cum, ubi etiam culpa est, debeat emolliri. Aliter etiamsi pro eo quod mater ex jure non admitteretur ad regnum, repelli jure filius intelligeretur a regno, Judæorum regnum contra fidei fundamentum legitime non pertinuisset et ad Jesum; qui tamen natus Dei ministerio non virili consortio ex femina regali prole Davidica Maria Virgine, ad regnum hujusmodi non admissa, nec etiam admittenda, per certam fidei veritatem, rex verus et legitimus exstitit Judæorum. Absit etiam quod Jesus filius David regalis successio legalis
fol. 235, b. observantiæ, sive nodi fuerit fractura sive solutio, cum legem non venerit solvere sed implere.

Hoc autem excellentissimum legitimæ successionis exemplum rationabiliter imponit silentium loquacitati contrari juris nostri in regno Franciæ memorato, nec quoad legitimum gradum et ordinem succedendi separemur in constitutione vel interpretatione juris, quos quoad hoc pacificat identitas rationis. Ne dum autem debita juris vocatio nostraque defensio, ubi de tanto nostro agebatur præjudicio, est admissa, sed etiam nostri procuratores, qui in Franciam ierant, ut pro nobis et nostro jure legitime comparerent, non solum fuerunt in judicio non admissi sed mortis horribilis comminatione repulsi. Et sic nostrum æmulum memoratum factum duodecim Parium Franciæ non excusat, qui quoad nos, quibus ætatis

tenellæ minoritas tunc favebat, relictis partibus judicum, ex hoc functi partibus funt prædonum; quorum processium factum in nostrum præjudicium ipsa jure nostra fecit invalidum minor ætas, qui quoad majorem etiam efficax non fuisset, taliter defensione sublata, quæ competit homini ex jure naturæ, quod tolli nequit a principe nec a jure. Notum etiam communiter est ubique, qualiter in Aquitaniæ nostro ducatu semper invaserit et colliserit jura nostra, terras nostras invadens et dissipans quas capere potuit, aliis nostris terris quas occupavit adjungens, et jus sibi dicens ad libitum, Dei timore postposito, sibi tenens. Scoti etiam, quos nostræ coronæ subjecerant jura temporum antiquorum, sed per iniquam rebellionis dementiam contra naturalem dominum calcitrantes, contumaciter in nostros prædecessores et nos læsæ majestatis criminis rei erant, ut contra nos injure nihil omitteret ad nostras injurias fœdere se adjunxit, in tanto crimine tantæ nostræ injuriæ fovens eos, qui, jure sanguinis et naturæ, debuit potius nos juvare.

Cumque per præmissa omnia non impleret de nostris injuriis votum suum, collectis undique viribus quicquid potuit, ut nos iræ suæ torrens absorbeat, aggregavit, tollere nos de mundo sollicitus ad illud non intentos, forsitan ex intento factoque suo contra nos, nostrum contra se metitus intentum, quod colligere vel metiri nequivit per alicujus actus nostri judicium nondum actum. Donum insuper nobis impensum Divini muneris ægre ferens, æstimare visus est suam injuriam in Angliæ regno nostro nos vivere super terram, et si quantum dabat Dominus prospere, saltem per omnia pacifice quoad eum, quodque serviens nobis populus vel verius cui servimus, nostris temporibus Dei dono fuerit gloriosus. Hoc autem non statim audita vel cognita nos moverunt, sed illa sub dissimulatione transivimus, nulli parcentes oneri vel honori, ut contra nos persecutio sua injuriaque quiesceret, nostrumque cum eo pacificum tempus esset, donec propinquum nobis vidimus gladium nostræ ac nostrorum neci et exterminio præparatum. Sed nunquid aliquis est qui credat quod avunculus nobis cognitus princips tantæ potentiæ, etsi, ut præmittitur, occupatis nobis, fuerit negligendus, qui suæ juribus voluntatis armatus, potentia undique vocata vallatus, solum ut possit liberius pro sua voluntate nos persequi juratam deserit causam Christi. Quid ergo

pro ſuo jure ſuaque ſecuritate non licuit regi, ſui ſtatus ſuique populi periculum jam videnti, dicat qui noverit, quod non liceat homini, de vitandis injuriis damniſque certanti, in illis præſertim quæ ad vitæ ſtatuſque radices ſecurim ponere probant. Levis ne timor dici poterit aut vanus, qui pro nobis, ſi potuit, conjunctorum nobis illuſtrium fortiumque conſtantia corda concutere, multo fortius debuit nos terrere, quos ſolos periculorum concepta molimina concernebant? Propter hæc igitur, jure naturæ dictante, facti tam noſtri quam noſtrorum jurium non voluntarii ſed neceſſarii defenſores, ac opportunis cautionibus attendentes, juxta rei militaris documenta probata illuſtrium antiquorum, quod potentiæ magnæ pericula conſpirata periculoſius exſpectantur, in laribus illis nuper currentibus ad noſtræ lucis et ſalutis occaſum conſultius venimus in occurſum, ne contra nos forte diſcriminoſe procederent, ſed ſui ortus præfocarentur in loco illorum, freti conſilio et auxilio nobis oblato, quos nobis conſanguinitas et affinitas conjungebat, et ad quos ſimiliter ſpectabat nobiſcum periculis noſtræ deſtructionis occurrere, illaque conſiliis et auxiliis præcavere; ponentes tam in manu Dei, quam in manibus apoſtolicæ ſedis veſtræ, vel aliorum bonorum virorum communium, ponere quondam voluimus juſtificatam, quantum potuimus, cauſam noſtram, ut Ipſe, rectum ex alto proſpiciens, ſententiam juſtam ferat, et in ſui gladii viribus exſequatur.

Nec credimus, alme pater, quod arbiter quivis rectus, vel etiam judex juſtus ſic interpretetur aut torqueat factum noſtrum, ut, quod pro noſtrorum tuitione et aſſecutione jurium in tanto diſcrimine noſtratum fecimus ad defenſam, ad alterius, quam non intendimus nec agimus, putet inju-
fol. 236. riam vel offenſam. Immo credimus, quin potius certi ſumus, quod facti noſtri intentio attendetur, et quid, ubi, aut propter quid fiat, debita conſideratione librabitur, et juſti ſtatera judicis appendetur, et, ſicut ſanctio legis docet, non factum ex dicto, ſed dictum penſetur ex facto. Non eſſet equidem juris præſumptio nobilis quod ſupponit factum ab homine fieri ſuo jure, non benigna interpretatio vel civilis, qualem fieri ſemper dicat cenſura legalis, ſi noſtri juris uſum notorium, noſtræque defenſionis compendium, diſpendium offenſionis illicite quis diceret alienæ eſſe. Ceſſet ergo, quæſumus, omnis conjectura in actibus noſtris, certiſque locum duntaxat ſibi vendicet, non autem in incertis.

Denique, dicet forſitan accuſator calumnioſus noſtræ actionis interpres, quod ſuſcepimus hominem, contra quem proceſſiſſe fertur vel eccleſia vel parentis eccleſiæ vicarius; non dicet, quod fratris et affinis vicibus fungimur? non quod ad juris habendum titulum ſed neceſſariæ potentiæ ſolum uſum aſciſcimus, ut, neceſſario fulti præſidio, ubi nunc ſumus, nos a congeſtis in noſtram ruinam periculis defendamus, et pro noſtrorum juſta jurium aſſecutione certemus? Non dicet, quod intendimus nos defendere et pro noſtro jure certare, non eccleſiam impugnare vel ejus impugnationi favere, pro cujus ubique certaremus honore, nullius habita ratione periculi, ſicut catholicam regum excellentiam decet? cum tamen ut omnis ſeries juris cenſet intentio, et cujuſlibet actionis finalis cauſa vel ratio ſit principaliter attendenda, et ex notitia voluntatis atque propoſiti ſurgat diſtincta certaque cognitio operis accuſati, ſolumque de geſtis hominum realis actio, non verbalis conceptio, moderetur. Non dicet, quod facimus de materia iſta ſcutum contra eum qui noſtro prominebat capiti mortis ictum, quodque fecerimus medici ſapientis exemplo, qui materiam morte plenam currentem ad partes corporis ubi vita ſe recipit, divertere facit ad membra in quibus materia nequit fore ſuſpecta, quæ ad proximum fuerat interitum præparata? Sic loquitur, ſancte pater, ſic loquitur propter vehementiam, qui in ſuis inſidiis nos invenire quærebat incautos et penitus imparatos; ſed proculdubio cautius et tutius fuit nobis juxta militarem theoricam edocentem, quod more talis guerræ periculum plus evitat qui eam a ſuæ terræ limine proſequeſtrat, contra notorium hoſtem noſtrum pro jure noſtro nos congredi, et terris potentum potentibus ſociatos quam in propria perſona noſtra ſolos.

Non ergo apud veſtræ viſcera miſericordiæ et ſanctitatis locum inveniat detrahentium informatio æmula vel ſiniſtra facta de filio, qui ſuorum hereditario jure majorum, in veſtrorum prædeceſſorum, veſtra et apoſtolicæ ſedis gratia et obedientia ſemper inconcuſſe perſtitit et perſiſtet. Immo, ſi quævis de filio taliter facta ſugeſtio pulſaverit veſtræ beatitudinis forſan aures, non prius a veſtra dignatione ſancta credulitas illi detur quam auditus ſit filius qui tangitur, qui confidit et indeſinenter intendit ante ſanctitatis veſtræ judicium omni præſidens creaturæ, quod negare hæreſim eſt probare, juſtam dicere vel juſtam facere quamlibet cauſam ſuam. Illud demum dicimus, ad veſtræ intentionis majoriſque

devotionis evidentiam fubjungentes, quod fi fit aliquis de nobis fœdere naturæ conjunctus, nobifque ad noftram defenfionem adjunctus, qui per viam obedientiæ apoftolicæ fedis veftræ non ambulet, ficut decet, dare intendimus, quam non parum utiliter dare poffe confidimus, operam indefeffam, ut, omni dimiffo devio, ad viam obedientiæ redeat, omnemque faciat femitam fuam rectam. Unum rurfus, quod a multis audivimus, petita venia cum reverentia, non tacemus, quod alias inauditum fuit; quanto confideretur attentius, pungit acutius mentem noftram, videlicet, quod adverfarii noftri manus notorie nunc, ut prius, ad noftrum tantum laborantis exitium, cum guerram faceret, nemo fibi nec ipfe alii nifi nobis de Chrifti patrimonio fit armatus; quod certe reges Angliæ noftros prædeceffores illuftres Chrifti pugiles, fidei athletas, fanctæ Romanæ matris ecclefiæ amantiffimos zelatores, ejufque mandatorum devotiffimos fervatores, ut nos etiam nec fcimus ne credimus meruiffe. Et licet propter hoc dicatur a pluribus, non a nobis, quod talis contra nos facta fubventio, quo ad nos actus patris vel matris non extiterit, fed nutricis vel novercæ; nihilominus tamen conftanter afferimus quod fumus et perfeveranter erimus veftræ fanctitatis veftræque fedis devotus et humilis filius, non privignus. Ex quo non fine ratione fperamus, quod noftra humilitas facta major et firmior per illud, quod non meruit, nocumentum, veftræ paternæ charitatis et gratiæ invenire debeat exuberantius incrementum, ut quod nobis infontibus intulit, quæ non præceffit afperitas punctionis, fequens debeat et compenfet veftræ bonitas unctionis. Hunc autem noftræ juftitiæ et contra nos injuriæ fic multiplicatæ proceffum præeminentiam veftri fancti culminis intimamus, ut veftra fumma fanctaque menfura boni et æqui, cujus a Deo fibi competit datæ clavi aperire et claudere in terra poffitis portas cœli, prout exigit plenitudo fuæ poteftatis et præcellentia fui fori, quantum fuerit rationis, favere debeat noftro juri, parati femper, nedum a veftro fancto cunctis præfidente judicio, immo et a quolibet alio
fol. 236, b. de veritate contrarii, fi quis eam noluerit humiliter informari, et qui fponte rationi fubjicimur, aliam datam nobis intelligi veritatem cum plena et humili gratitudine complectemur. Quia vero vos, patres confcripti, eftis in partem follicitudinis et confilii dicti domini fummi pontificis condignis meritis evocati, fibique lateraliter ad dandam plebi Chrifti falutis fen-

tentiam affidetis, ista vestræ cupimus patere notitiæ, ut, cognita causæ nostræ justitia, veritati possitis impendere quod debetis; ad quod circumspectionem vestram providam, quæ solet sine personarum acceptione jura singulorum æquo libramine ponderare, votivis in precibus excitamus. Et si forsan in facto nostro quicquam appareat cautelæ, exposcens consilii sanioris, a vobis super hoc cupimus salubrius informari; parati in agendis nostris singulis cedere rationi. Datum apud Andewerp, decimo sexto die Julii, anno regni nostri tertiodecimo [1339].

Sanctissimo, et cætera, Edwardus, Dei gratia rex Angliæ. Reverenter et devote recepimus sanctitatis vestræ literas ultimo nobis missas, per quas pacem reformandam vel treugas ineundas cum domino Philippo de Valesio nobis vestra benignitas persuasit, clementer adjiciens vos velle ad ipsam reformandam in persona propria, tanquam tractator amicabilis, intendere, si nos et prædictus dominus Philippus ad hoc voluerimus consentire. Nos quidem, sanctam affectionem vestram de filiorum quiete sollicitam in Domino contemplantes, de salubri persuasione vestra et oblatione tanta tamque pia grates et gratias vobis humiliter exsolvimus quas valemus, et sub firma dilectionis et rectitudinis vestræ fiducia sanis vestris cupimus inhærere consiliis, nosque sanctis vestris beneplacitis spiritualiter conformare. Sed in publicam notitiam jam devenit, qualiter idem dominus Philippus regnum nostrum Franciæ, ad nos per mortem celebris memoriæ domini Karoli, ultimi regis Franciæ, avunculi nostri, legitime devolutum, sibi contra justitiam usurpavit, et eo non contentus, terras nostras in ducatu Aquitaniæ sibi attraxit juxta vires, insulas nostras in mari, et etiam regnum nostrum Angliæ, invadens hostiliter cum navigio quod, sub colore sancti passagii transmarini, parare se finxerat, deserta, quam juraverat, causa Christi. Scottos etiam in nostri rebellionem perperam concitavit, machinans omnino nos deprimere, ut sic dictum regnum nostrum Franciæ et alias terras nostras hereditarias possit contra Deum et justitiam, juxta insatiabile suum dominandi desiderium, retinere. Cui, sicut alias sanctitati vestræ scripsisse nos meminimus, plures obtulimus amabiles vias pacis, volentes ab eo pacem redimere cum non modico nostrorum jurium detrimento; sed ipse, per tractatus varios diu nos protra-

hens ſub incerto, et magnis ſumptibus nos exponens, ut noſtrum exhauriret ærarium, ſic nos ad recuperationem jurium noſtrorum efficeret impotentes, finaliter aliquid nobis facere non curavit, ſemper in nos per amplius perſecutio ſua crevit. Propter quod, impellente neceſſitate, ad partes venimus tranſmarinas ad inducendum amicorum noſtrorum potentiam pro reformandis illatis et propulſandis inferendis per eum nobis injuriis, et juribus noſtris hereditariis obtinendis, quæ pro certo negligere non intendimus, ſed ea, niſi aliam viam congruam habere poterimus, proſequemur pro viribus, Deo duce. Et licet coram reverendis patribus, Petro, tituli Sanctæ Praxedis, preſbytero, et Bertrando, Sanctæ Mariæ in Aquiro, diacono, cardinalibus, et ſanctitatis veſtræ ſedis nunciis, qui circa pacis negotium laudabiliter et ſollicite laborarunt, petitum ſit, noſtro nomine, dictum regnum Franciæ, quod ad nos pertinere noſcitur omni jure; noſque præfatis cardinalibus ſuper certis viis pacis velle noſtrum bona fide fecerimus aperiri, offerentes ſemper ad omnem viam pacis rationabilem nos paratos, pro certo tamen, de voluntate partis adverſæ, nec per dictos cardinales nec per alios hujuſque ſcire nequivimus quod idem dominus Philippus nobis quicquam facere voluit vel offerre. Et revera, ſi nobis oblationem etiam mediocrem tunc feciſſet ad vitanda guerrarum diſcrimina et expenſarum profluvia, ſemper ea reſponſionem rationabilem feciſſimus; ſed jam non videmus quid per viam pacis ulterius cum honore noſtro facere valeamus. Si tamen adhuc placeat præfato domino Philipo nobis offerre rationabilem viam aliquam, vel etiam veſtra moderatio provida, ſeu dicti domini cardinales, hujuſmodi viam congruam, cui prædictus dominus Philippus conſentire voluerit, nobis fecerint aperiri, ſtatim, cum de illa nobis conſtiterit deliberationem habere, volumus ſuper ea talem reſponſionem celeriter facere quæ ſanctitati veſtræ et cunctis conſiderationem rectam et ordinatam habentibus videri debeat rationabilis et accepta. Et ſi forſan ſuper dicta via noſtrorum amicorum et fidelium ſoret requirendus et obtinendus aſſenſus, circa illum obtinendum poneremus omnem diligentiam quam poſſemus, ita quod per nos non ſtabit quin concordia bona fiat, ſi pars altera velit condeſcendere rationi.

fol. 237. Supplicamus ergo veſtræ clementiæ toto corde quatenus noſtras juſtitiam et intentionem in veritate fundatas velitis, ſi placet, debite ponderare, et nos, qui vos et ſanctam Romanam Eccleſiam in omni devotionis

plenitudine reveremur, in folidæ dilectionis et favoris gratia mifericorditer confovere, de nobis ut de filio devotiffimo fentientes. Nam teftis eft nobis confcientiarum Dominus, quod honores et libertates ecclefiafticas colere cupimus et tueri, et fi Deus nobis profperari concefferit, ad Ipfius bella contra inimicos fidei peragenda devotis et humilibus affectibus afpiramus.

Datum apud Gandavum, et cætera.

Edwardus, Dei gratia rex Franciæ et Angliæ, et dominus Hyberniæ, univerfis ecclefiarum prælatis et perfonis aliis ecclefiafticis, paribus, ducibus, comitibus, baronibus, nobilibus, ac plebeis in regno Franciæ conftitutis, veram notitiam fubfcriptorum. Univerforum Dominus, rex excelfus, cui licet fit in poteftate voluntas, legi tamen voluit fubjici poteftatem, jubens reddi cuique quod eft fuum, fic oftendens quod juftitia et judicium debent effe præperatio fedis regis. Cum itaque regnum Franciæ, difpofitione Divina, per mortem celebris memoriæ domini Karoli ultimi regis Franciæ, fratris germani dominæ matris noftræ, fit ad nos jure fucceflorio devolutum, ac dominus Philippus de Valefio, filius avunculi dicti regis, et fic ipfum regem in remotiori gradu confanguinitatis attingens, fe per potentiam in dictum regnum intruferit dum eramus in annis minoribus conftituti, et fic illud, contra Deum et juftitiam, detinet occupatum, ne videamur jus noftrum et donum cœleftis gratiæ negligere, aut nolle noftræ voluntatis arbitrium Divino beneplacito conformare, dictum regnum rite duximus agnofcendum et onus regiminis ejufdem regni fub fpe cœleftis auxilii fufcepimus, ut debemus, incommutabili firmantes propofito cum bonis et devotis agere gratiofe, fingulis juftitiam facere fecundum ritus et confuetudines laudabiles dicti regni, nec non leges bonas et confuetudines, quæ fuerunt tempore fancti Ludowici progenitoris noftri refumere, et illis adjicere prout juxta qualitatem temporum melius fore videbitur expedire. Immutatione quidem monetarum vel alias per exactiones indebitas quærere non intendimus in veftro difpendio lucra noftra, cum fatis, laudetur Altiffimus, abundemus, et in agendis regni non præcipitanter et voluntarie procedere difponimus, fed, libitum refrænantes fub licito, de parium, prælatorum, procerum, ac fidelium noftrorum dicti regni, deliberato confilio et affenfu, prout ad honorem Dei

munimen et exaltationem ecclesiæ quam in omni devotionis plenitudine reveremur, et utilitatem tam publicam quam privatam melius expedire viderimus, moderabimur, per Dei gratiam, cum exhibitione plena justitiæ, facta nostra; de vestris siquidem honore, commodis et quiete, volumus esse summe solliciti, quia, novit Deus, nihil foret nobis acceptius quam si, per nostri sollicitudinem, præsertim inter vos et universaliter inter Christianos, pacem mitteret Pacis Auctor, ut sic in blasphemos Christiani nominis et in recuperationem Terræ Sanctæ, Redemptoris nostri sanguine dedicatæ, gladius Catholicorum principum convertatur, ad quod, per gratiam Sancti Spiritus, aspiramus. Et quia præfato domino Philippo plures obtulimus rationabiles et amabiles vias pacis, quibus condescendere vel quicquam rationabile nobis facere non curavit, quinimmo, guerram nobis movens injustam ad totalem status nostri subversionem innititur juxta vires, necessario pro nostri defensione et nostrorum recuperatione jurium, compellimur ad arma recurrere, stragem vel depressionem bonorum et humilium non quærentes, sed eorum salvationem et commodum corditer affectantes.

Propter quod, omnes et singulos indigenas dicti regni qui, ducti consilio saniori, gratanter se nobis ut vero regi Franciæ circa festum Paschæ proximo futurum [Apr. 16, 1340] subjicerint, fidelitatem debitam nobis profitendo, et cætera nobis ut regi Franciæ debita faciendo, sicut dilecti et fideles nostri homines Flandriæ jam fecerunt, vel ad hoc obtulerint efficaciter se paratos, benigne volumus ad pacem et gratiam nostram ac in protectionem nostram et defensionem specialem admittere, et ipsos manutenere ut convenit et tueri, sine molestatione vel inquietatione qualicunque ipsis, in personis vel rebus, per nos vel ministros nostros occasione rebellionis suæ præteritæ quomodolibet inferendis. Et quia præmissa non possunt de facili vestrum singulis singulariter intimari, illa in foribus ecclesiarum et aliis locis publicis publice providimus affigenda, ut sic in publicam deveniant notitiam, ad nostrorum solatium devotorum, et ad veram illorum instructionem qui de nobis, per immissiones malivolas, sunt aliter forsitan informati.

Datum apud Gandavum, octavo idus Februari, anno regni nostri Franciæ primo, Angliæ vero quartodecimo [Feb. 6, 1340].

fol. 237, b. Ceste table southz escripte moustre coment Edward roi Dengleterre, tierce apres le conqueste, devoit de droit estre roy de France par descente de heritage; et coment Johane conteisse Daveroise avoit le roialme de Naverre apres le mort Charles le Bruyn, le derrayner roi de France avant Philippe de Valois.

- Phelippe le conquerant, qe fu trahi en Arragoine, —pierre a—
  - Phelippe le beau, roi de Fraunce,
    - —pier a— Lowis roi de Fraunce et de Navarre,
      - Johanne, counteisse Davoroise, et roigne de Naverre.
      - Johan, qi ne vesqui qe viij. jours, de la roigne Clemence.
    - —pier a— Phelippe le graunt, cont de Poiteirs, et puys roi de Fraunce et de Naverre.
    - —pier a— Charles de Bruyn, cont de la Marche, et pus roy de France et de Naverre.
    - —pier a— Isabel roigne Dengleterre, —mier a—
      - Edwarde, roi Dengleterre et seignur Dirlande, et pus roi de France par droit.
  - Charles, cont de Valois,
    - —pier a— Phelippe cont de Valois, et pus roi de Fraunce et de Naverre a tort.
  - Lowis de Fraunce, cont Daveroise,
    - —pier a— Charles cont Daveroise, et pus roi de Naverre per sa femme Johanne, fille a Lowis roi de Fraunce et de Naverre.
    - —pier a— Johanne roigne de Fraunce, femme a Charles le Bruyn, roi de Fraunce.

Pur declaracion de ceste table avoir, fait a remembrer que Philippe roi de Fraunce, fitz a seynt Lowys nome le Conqueraunt, fist guerre au roi Darragone, et illeoqes, sicom lendit, fu trahi et murust. Cesty Philippe engendra de une femme Philippe le Beau, roi de Fraunce, et Charles counte de Valois, et puys de une altre femme engendra Lowis de Fraunce counte Daveroise. Philippe le beau roi espusa la fille a roi de Naverre, de la quele engendra Phelippe de Valois, qi apres fuit roi de Fraunce atort. Lowis de Fraunce engendra Charles count Daveroise, qui apres fuit roi de Naverre, et Johanne, qe apres fuyt roi de Fraunce. Lowis roi de Naverre et Johanne, qe, apres son piere Phelippe le Beau, fuyt roi de Fraunce, engendra une fille qe avoit a noun Johanne, de sa
fol. 238. femme, qe apres fuit diffaite pur blame de avoutrie, et apres espusa la fille au roi de Hungari, nomee Clemence, de la quele engendra le roi Johann, qi ne vesqi que huit jours, apres qi mort les dieus roialmes de Fraunce et de Naverre devindrent a son uncle Phelippe le grant count de Poitiers, qi espusa la fille au count Dartoys, et puys moruyst saunz heir de soun corps, apres qui mort les dites roialmes devindrent a Charles le Bruyn son frere et count de la Marche, qi espusa trois femmes, de queles la primer fuit departi de luy pur blame de avoutrie, apres espusa la soer au roy de Boheme, qe estoit nonaine et prise countre soun gre, et puys morust denfaunt, apres espusa la fille soun uncle Lowys de Fraunce count Daveroise, nomee Johanne, de la quele engendra un enfaunt, et puys moruyst avaunt qe cele Johanne fuyt delivre. Et donqes estoit Philippe de Valoys fayt Regent de Fraunce tanke la dite Johanne fuit delivre de un enfaunt, qe murust tantost. Et ensi demurra cesti Phelippe de Valois roi de Fraunce et de Naverre a tort et en prejudice des autres, come vous orrez.

Le roialme de Naverre tenoient cesti Phelippe de Valois et ses treis predecessours Charles le Bruyn desusdit, en prejudice de Johane, la quele Lowis roi de Navarre engendra de sa femme, avaunt qe ele fust blame pur avoutri, per quai ele fut deffaite, sicom desus est dit, et ensi cele Johanne fut droit heir de Naverre, et ces fu prove quant ele coucha tout une noitee devaunt le lioun famillous, qe unqes ne la touche per mal. La quele Johanne fu apres espuse a Charles fitz Lowys de Fraunce,

counte Daveroife defufdit, le quel Charles, veaunt le tort qe lon avoit fait a fa femme, enfift taunt devers Philippe de Valois qe il luy rendi le roialme de Naverre, qe eftoit leritage fa femme, et enfi fu la dite Johanne roigne de Naverre. Le roialme de Fraunce tenoit cefty Phelippe de Valois en prejudice de Edward roi Dengleterre, fitz a Ifabel, qeftoit fille a Phelippe le Beau roi de Fraunce, et foer a Charles le Bruyn roi de Fraunce, apres qi mort le dit Edward fu plus procheyn heir du roialme de Fraunce qe le dit Phelippe de Valois, qi eftoit fitz a Charles counte de Valois, qi fuit frere a Phelippe le Beau et uncle a Charles le Bruyn, ficom ypiert en la table defufefcripte.

Interea rex Angliæ, paratus in Angliam tranffretare, rogatus per communitatem Flandriæ, inibi Gandavum pluribus feptimanis remanfit; ubi Flandrenfes ipfum, ficut verum heredem, regem et dominum Franciæ, receperunt, et illi fidelitatem et homagium, ficut vero regi Franciæ, juraverunt. Ad quorum excitationes et confilia rex Angliæ nomen regis Franciæ fibi affumpfit, et infignia utriufque regni, Angliæ fcilicet et Franciæ dominium prætentendo, et fe regem Angliæ et Franciæ nomindo, fuper quo literas publicas datas apud Gandavum fecit affigi et per Angliam et Franciam publicari, et literas excufatorias de ingreffu et invafione regni Franciæ fummo Pontifici demandavit. Et poft hæc, de affenfu et confilio Flandrenfium et ducis Brabantiæ, dimiffa regina Philippa in Flandria, cum comite Sarum et Southfolchiæ in Angliam tranffretavit. Poft cujus receffum Willelmus de Monte Acuto in Marchia Flandriæ cum quibufdam de exercitu regis Franciæ capitur et carceri mancipatur.

Eodem anno, fexto idus Martii [Mar. 10, 1340], obiit apud Luthburgh dominus Henricus de Bello Monte, fepultus apud abbatiam de Valle Dei in craftino fancti Gregorii martyris [Mar. 13].

ANNO DOMINI M.CCC.XXX[ ].

Anno Domini M.CCC. tricefimo [ ], obiit dominus Willelmus de Meltoun, archiepifcopus Eboracenfis, in craftino fancti Gregorii [Mar. 13, 1340] traditur fepulturæ; cui fucceffit dominus Willelmus de la Souche.

ANNO DOMINI M.CCC.XL.

Rex Angliæ Edwardus, tertius poſt conquæſtum et primus Franciæ, parliamentum ſuum tenuit Londoniis, qui in ſubſidium contra Franciam et Scotiam magnam contributionem a clero et populo petiit et obtinuit, quia a populo nonam partem omnium proventuum habuit, et a clero decimam triennalem ; propter quas gratas conceſſiones dominus rex Angliæ et Franciæ novam cartam conceſſit et publicavit, liberates eccleſiæ in Anglia ratificavit, et etiam plurimas renovavit, ſicut in ſua carta ſeroſius continetur. In eodem etiam parliamento ſtatuit et per cartam ſuam ſpecialiter confirmavit, quod occaſione vendicationis quam poſuit in
fol. 238, b. regno Franciæ, ſicut verus heres, rex et dominus, ſibi per mortem avunculi ſui domini Karoli regis Franciæ devoluto, quod regnum Angliæ in nullo regno Franciæ ſubjiceretur, nec pro eo nec pro quocunque ſucceſſore ſuo, ſed quantum ad divina ſucceſſores et libertates remanerent libere et totaliter ſeparata. Finito parliamento, congregatis navibus, paucis proceribus, videlicet, comite de Derbi, Gloverniæ, Northamptoniæ, Huntyngdoniæ, et aliis paucis proceribus admodum, verſus Flandriam a portu de Yarewelle in antevigilia ſancti Johannis Baptiſtæ [Jun. 22] quod illo anno fuit die Jovis, verſus Flandriam tranſfretavit. Quo cum appropinquaſſet, certificatus de navigio Philippi de Valois, tunc regnum Franciæ occupantis, et numero Normannorum ac Gallicorum copioſo contra ipſum et ſuos diſpoſito hoſtiliter ad pugnandum, præmiſit epiſcopum Lincolniæ et dominum Reginaldum de Cobham uſque Sluſe ad excitandum Flandrenſes, ſicut ipſimet propoſuerunt, contra navigium regis Franciæ in craſtino ad pugnandum. In craſtino vero, videlicet, vigilia ſancti Johannis Baptiſtæ [Jun. 23], circa horam nonam, ſe diſpoſuit ad conflictum, et per Dei gratiam, cum non haberet niſi centum et ſeptem et quadraginta naves contra maximam claſſem Gallicorum, occiſis et ſubmerſis ac captis triginta millia Gallicorum, victoriam obtinuit quam optabat. Ex parte vero Anglicorum ad quadringentos viros cum quatuor militibus nobilibus, ſcilicet, dominis Thoma de Mouhermere, Thoma de Latimere, Johanne Boteler, Thoma de Poynygs, tantummodo ceciderunt. Qua habita victoria, rex Angliæ et Franciæ remanſit ſuper mare per triduum, et

tunc in Flandriam applicuit, omnibus acclamantibus, "vivat rex Francorum et Angliæ, benedictus qui venit in nomine Domini!" Cum tamen ante contra ipsum propter suam moram diutinam in Anglia fuerant minime provocati, et regina apud Gandavum exsistens plurimus periculis exposita, cum suis Anglicis inibi qui fuerunt ad regem vero Angliæ et Franciæ in Flandria exsistente, omnes regio morbo vexati accedentes ipsius tactu continuo sunt sanati.

Post hæc, rex Angliæ et Franciæ ex consilio suorum, recepta recreatione in Gandavo, versus Tornacum cum exercitu valido properavit, et circa ipsam civitatem obsidionem posuit valde gravem, ad quam removendam Philippus de Valois, occupans regnum Franciæ, collegit exercitum copiosum. Cui rex Angliæ et Franciæ, de loco obsidionis scripsit, et per suos omnes ambassiatores misit, optionem trium eligere, videlicet, quod ex quo querela inter se et ipsum Philippum prædictum fuerit ventilata, quod ipsi duo soli pro declaratione justitiæ prœlio decertarent, vel quod ipse Philippus centum milites de Francia potentiores, inter quos etiam idem Philippus esset unus, et ipse Edwardus totidem Anglicorum, inter quos ipse Edwardus unus exsisteret, et hoc ad vitandum mortalitatem populi Christiani; vel si ista duo prædicto Philippo non placerent, quod assignaret diem certum coram civitate de Tornai quam obsederat ad pugnandum potentia contra potentiam, a tempore receptionis litterarum regis Angliæ et Franciæ præscriptarum, ut Deus, qui transfert regna atque constituit accepto trium modorum justitiam ostenderet, et prœlio finem daret. Qua litera accepta et optionibus intellectis, quia litera non fuerat sibi tanquam regi Franciæ directa, noluit sibi de suis optionibus respondere, sed ipsi regi Angliæ et Franciæ rescripsit quod, quia regnum Franciæ irrationabiliter et damnabiliter intraverat, et contra se cui homagium fecerat se erexerat, ipsum a suo regno ad honorem regni et profectum populi expellere proponebat. Interea dum hæc agerentur, cum Philippus prædictus cum rege Angliæ et Franciæ ullo modo congredi non auderet, et regi Angliæ sumptus necessarii deficerent ultra modum pro obsidione facienda, inter ipsum et Philippum prædictum treuga, mediantibus cardinalibus, est accepta; unde rex subito Angliam intravit et custodem Turris Londoniarum, scilicet, dominum Nicholaum de Beche, qui etiam

fuerat custos filii sui, et dominum Johannem de Pulteney, et Willelmum del Pole, et pures milites alios et justiciarios, clericos etiam nonnullos de scaccario [incarceravit]. Inter ipsum et archiepiscopum Cantuariensem, Johanem de Stretforde, fuit magna altercatio suborta, et hæc omnia qui[a] ipsum in guerra sua exeunte per thesaurum debitum non juverunt, sed a sua justitia et proposito frustraverunt. Dum hæc agerentur, David de Bruys de Francia rediens in Scotiam cum exercitu collecto, Northumbriam cæde et incendio usque ad fluvium Tyne devastavit, et sine resistentia aliqua ad propria remeavit.

ANNO DOMINI M.CCC.XL[ ].

Post hæc versus Scotiam se convertit, et apud abbatiam de Melros in Scotia Natale Domini [Dec. 25] tenuit, ubi magnus periculis expositus per invasiones cautelosas Scottorum plures de suis amisit, et sine aliqua notabili expeditione in Angliam retrocessit.

ANNO DOMINI M.CCC.XL[ ].

Præmissis aliquibus nobilibus, rex Angliæ in Franciæ Britaniam Minorem
fol. 239. intravit, ubi castra et fortalitia plura accepit manu valida, civitatem de Vanys manu valida obsedit, quam infra paucos dies cepisset, nisi, mediante solicitudine domini summi Pontificis, treuga triennalis et amplius, intervenientibus duobus cardinalibus, fuisset capta, quæ treuga magis proditio quam expeditio ulla fuit.

Tenor tamen treugæ talis fuit.

Universis præsentes literas inspecturis, nos, inspiratione Divina, Petrus, Prænestinus, sanctæ Romanæ ecclesiæ vicecancellarius, Anibaldus Tusculanensis episcopus, apostolicæ sedis nuncii, notum facimus per præsentes, quod nuper, a sanctissimo patre nostro domino Clemente, Divina providentia papa sexto, ad Franciæ et Angliæ regna pro reformanda pace et concordia, seu ineundis sufferentiis aut treugis inter serenissimos principes Dei gratia dominos Philippum Franciæ et Edwardum Angliæ reges illustres, qui faciente satore zizaniæ periculose quamplurimum adinvicem diffi-

debant, ac alligatis et confideratis eorum fpecialiter deftinati ad dictum regnum Franciæ perfonaliter accedentes, quod fuper præmiffis cum quolibet eorundem regum diverfos tractatus habuimus, et eandem magnifici principes domini Odo Burgundiæ et Petrus [de Burbonia] duces pro Franciæ, ac Henricus de Lancaftre, Derbiæ, Willelmus de Bohun, Northamptone, Willelmus de Monte Acuto, feu comites et nobiles viri, Radulfus de Stafforde, Bartholomæus de Burgherfhe, Nicholaus de Cantilupo, Reginaldus de Cobham, Walterus de Manny, Mauricius de Berkeley, et magifter Joannes Dufforde, archidiaconus Elyenfis, pro Angliæ reges prædictos, ad infrafcripta nobifcum tractanda, et coram nobis firmanda, et in animas dictorum dominorum regum juramentis vallanda, fpecialiter deputati, et fuper his ab eifdem regibus fpeciale mandatum habentes, poft multos diverfos tractatus coram nobis, prout fequitur, concordavit.

Concordatum eft (ob reverentiam ecclefiæ et ad fuccurrendum malo ftatui Chriftianitatis, et fubveniendum indemnitati fubjectorum dominorum regum Franciæ et Angliæ, et propter honorem dominorum Cardinalium tractantium pacem et concordiam inter dicos reges), quod fuper omnibus controverfiis et diffenfionibus mittantur aliqui de fanguine dictorum regum, et aliqui alii ad curiam Romanam poteftatem habentes concordandi, firmandi, et roborandi, fuper prædictis, fecundum tractatum domini noftri papæ et tractatorum prædictorum. Poterunt autem partes rationes fuas coram domino papa dicere et proponere, non ad finem difcifionis et ferendæ fententiæ, fed melioris tractatus et pacis finiendæ.

Item, quod prædicti mittendi fint in prædicta Curia infra feftum Nativitatis fancti Johannis baptiftæ proxime futuri [Jun. 24, 1343 ?] et quod prædicta expediantur cum Dei adjutorio per dictum dominum papam infra feftum Natalis Domini [Dec. 25], nifi de confenfu nobilium prædictorum fuerit terminus prorogatus. Ita tamen, quod fi dictus dominus papa impediretur, vel non poffet ponere concordiam inter reges prædictos, nihilominus treugæ durent et ferventur ufque ad tempus infra determinatum.

Item, quod ex nunc, ut prædicta melius et plenius habere poffint [effectum], concedantur ufque ad feftum fancti Michaelis menfe Septem-

bri proximo futurum [Sept. 29, 1343], et ab illo festo usque ad finem triennii continui, proximo sequentis, per dictos reges Franciæ et Angliæ, regem Scotiæ, comitem Hannoniæ, et alligatos dictorum regum, videlicet, ducem Brabantiæ et Gelriæ, nec non Juliacensem comitem, dominum Johannem de Hanonia et gentem Flandriæ, et in omnibus terris regem comitum et alligatorum, a tempore datæ præsentium treugarum per totum tempus prædictum servandæ.

Item, quod rex Scotiæ, comes Hanoniæ, et alligati dictorum regum mittent suos nuncios ad Curiam prædictam, cum potestate consentiendi ac firmandi secundum tractatum fiendum coram domino papa, in quantum eos tangit, infra diem prædictum beati Johannis.

Item, si aliqui eorum mittere noluerunt, propter hoc non retardabitur negotium antedictum.

Item, quod dictæ treugæ serventur in Britannia inter reges prædictos et adhærentes eisdem, etiam inter eos qui jus in ducatu se habere prætendant.

Item, civitas Venetensis recipiatur in manibus dominorum cardinalium, tenenda nomine domini papæ per eos, vel alterum ipsorum, uno decedente vel nolente recipere, et hoc toto tempore treugarum prædictarum; et in fine dictarum treugarum dicti cardinales inde faciant suam voluntatem.

Item, pro absolutione Flammyngorum et amotione sententiarum quas incurrerunt, dicti domini cardinales solicite laborare habeant quod bona et debita via recipiatur.

Item, quod comes Flandriæ, tanquam dominus immediatus, non tamen tanquam superior, remaneat in Flandria, durantibus dictis treugis, si tamen hoc sit de consensu populi Flandriæ.

Item, quod comiti Monti Fortis serventur ea quæ sibi promissa fuerunt ante civitatem Nannetensem, seu infra, per dominum ducem Normanniæ, de quibus legitime constabit.

Item, quod si aliqui in Vasconia vel alibi, durantibus dictis treugis, moveant guerram interim vicino, vel inimico, seu alicui alterius partis existenti, quod dicti reges se interponere non habeant per se vel alium, directe vel indirecte, et quod per hoc treugæ prædictæ non frangantur, et

laborabunt bene abſque fraude et diligenter reges prædicti quod ſubditi unius partis, durantibus treugis, poſſint venire in obedientiam alterius partis, cui non eſſet obediens tempore datæ dictarum treugarum. fol. 239, b.

Item, quod nulli a partibus prædictis aliquid detur vel promittatur, ut guerram alteri moveat, directe vel indirecte, durantibus treugis prædictis.

Item, quod dictæ treugæ ſerventur in terra etiam et in mari per prædictas partes.

Item, quod dictæ treugæ ſerventur per juramentum utriuſque partis.

Item, quod prædictæ treugæ publicabuntur ab utraque parte in exercitibus utriuſque partis ſtatim in Britannia et in Vaſconia infra quindecim dies, et in Anglia et in Scotia infra quadraginta dies.

Item, quod omnes incarcerati et capti hinc et inde, et omnia bona capta, durante ſufferentia per dictos dominos cardinales nuper facta, videlicet, a die Dominica ante feſtum beati Vincentii [Jan. 19] proximo futura uſque ad diem præſentem, extrahantur a carcere, et libere dimittantur et reddantur, in quantum fuerit rationis.

Item, quod, durantibus dictis treugis, nullæ novitates nec meſpriſiæ fiant ab una parte contra aliam, in præjudicium dictarum treugarum et reſpectus.

Item, quod dicti domini coadjutores et alligati eorum, quicunque ſint, remanebunt in tali poſſeſſione et in tali ſeiſina in qua ſunt hodie, de omnibus bonis, terris, et poſſeſſionibus, qui tenent et adquiſierunt quocunque modo, dictis treugis durantibus.

Item, concordatum eſt quod, dictis treugis durantibus, dicti domini coadjutores et alligati ipſorum, quicunque ſint, poterunt ire ſecure de una patria ad aliam, et omnes mercatores ſic cum omnibus ſuis mercaturis, et omnes maneries gentium, borzorum, et proviſionum, tam per terram quam per mare quam et per aquam, ita libere ſicut ſolebant tempore prædeceſſorum dictorum regum, ſolvendi pedagia et vinagia quæ conſueta ſunt integre, exceptis bannitis de dictis regnis aut aliquo eorundem pro aliis cauſis quam pro guerra dictorum regum. Sed barones de Vaſconia et de ducatu Aquitaniæ, et aliæ perſonæ de Vaſconia et de dicto ducatu, baniti, et alii comprehendentur in dictis treugis, et poterunt ire et venire de una patria ad aliam, durantibus dictis treugis.

Item, quod die craftina dictæ treugæ fint proclamatæ in duobus exercitibus, et teneantur eas tenere et obfervare omnes præfentes et alii qui eas fcire poterunt et debebant.

Item, quod fi per aliquem dictorum regum vel gentium alligatorum vel coadjutorum ipforum aliqua obfeffio pofita fit in Vafconia, vel in ducatu Aquitaniæ, aut in aliis infulis maris, vel in Genefia, vel alibi, ipfæ obfeffiones levabuntur quam cito dictæ treugæ pervenerint ad notitiam eorundem, et quatuordecim perfonæ, videlicet, feptem ex una parte et feptem ex altera parte dictorum regum, intrabunt villas, caftra, feu fortellitia ubi obfeffiones erunt, et videbunt garnifiones tam gentium quam victualium quæ intus erunt, ad finem quod die qua deficient iftæ treugæ dictæ villæ, caftra feu fortalitia, quæ effent obfeffa, remanebunt et ponentur in tali numero et quantitate victualium et perfonarum ficut reperientur per prædictas, excepta dicta civitate Venetenfi, de qua fervetur quod fuperius eft expreffum.

Item, quod banniti et fugitivi de patria Flandriæ, qui fuerunt ex parte regis Franciæ, non poterunt, durantibus dictis treugis, intrare vel venire in Flandriam ; et fi contigeret quod aliquis ipforum iret ultra dictas treugas infra patriam Flandriæ et ejus poffe, fieret de eo juftitia, et erunt foriffacta omnia bona fua quæ effent in Flandria.

Item, quod debita quæ debentur in Atrebato dictis Aftrepineys vel aliis in regno Franciæ non petentur, nec de eis fiet executio, dictis treugis durantibus.

Item, quod omnia levata qualecunque fint facta ante dictas treugas tempore guerræ, remanebunt levata fine faciendo reftitutionem, dictis treugis durantibus.

Item, quod in iftis treugis comprehendentur Hifpani, Javanenfi, Provinciales, epifcopus et capitulum Audacenenfe, villa Cameracenfis, caftrum de Cambrafio et omnes Cambrefii, et fimiliter, dominus de Lebreto, vicecomes de Frodifaco, dominus de Tyhenbon, dominus Johannes de Verinnio, et dominus de Reya ; quæ quidem omnia et fingula fupradicta tenenda et inviolabiliter obfervanda, et de non veniendis aliquatenus contra ea vel eorum aliqua, dominus Odo Burgundiæ et Petrus Borbontii duces, in dominorum Philippi Franciæ, ac Henricus Lancaftriæ, Willel-

mus de Bohun, Willelmus de Monte Acuto, comes Radulphus de Stafforde, Bartholomæus de Burgherſſhe, Walterus de Manny, prædicti in Edwardi Angliæ, regum prædictorum animas, tactis ſacroſanctis Evangeliis, præſtiterunt, juxta mandatum ab eiſdem dominis, Franciæ et Angliæ regibus, eis factum, corporaliter juramentum. In quorum omnium teſtimonium præſentes literas fieri fecimus, et ſigillorum noſtrorum appenſione muniri.

Datum in prioratu beatæ Mariæ Magdalenæ de Maleſtret, ordinis ſancti Benedicti, Venetenſis diœceſis, anno a nativitate Domini, milleſimo, trecenteſimo, quadrageſimo tertio, indictione undecima, die octavo menſis Januarii, et pontificatus ejuſdem Clementis papæ ſexto anno primo; præſentibus in Chriſto venerabilibus patribus dominis Hugone archiepiſcopo Biſmecenſi, Johanne Belvacenſi, Gilberto Racevenſi, Johanne Criſtanenſi, Johanne Maſſilienſi, epiſcopis, Galfrido electo [ ] et prædicto Johanne archidiacono Elienſi, necnon nobilibus et magnificis viris dominis Philippo de Burgundia, Boloniæ, Johanne de Gabilionibus, Autiſſiodorenſi, Sacritezaris, Johanne Jornati, Johanne de Caſtilione de Portianis, comitibus, Millone de Noherriis, et Ingromnio de Caxiato, dominis, ac prædictis Nicholao de Cantilupo, et Reginaldo de Cobham, Mauritio de Berkele, et multis aliis baronibus et nobilibus, et aliorum multitudine copioſa. fol. 240.

Eodem anno, redeundo igitur rex Angliæ per mare de Britannia multa pericula ſuſtinuit, et præcipue per fulgura et corruſcationes et tempeſtates, alias inauditas, unde pene omnes naves ſuæ ab ipſo diſperſæ ſunt, et plures in pelago ſunt ſubmerſæ. Nullus tamen, ut fertur, nautarum vel commilitonum adeo in illis tempeſtatibus et periculis hilaris fuerat ſicut ipſe, qui in omnibus intrepidus exſtitit et inconcuſſus, unde per Dei gratiam et beatæ Virginis interceſſionem, quam ſemper invocaverat, et quam ſibi advocatam et ſpecialem eligerat in omnibus periculis, eſt protractus, et ad optatum portum regni Angliæ eſt feliciter tranſportatus.

ANNO DOMINI M.CCC.XLIV.

Accepta treuga in Britannia, ad muniendum de Loghmaban, circa feſ-

tum fancti Lucæ evangeliftæ [Oct. 18] proceres Angliæ plures, duce domino de Wowen, comite de Northamptone, ufque Kariolum convenerunt, nec ulterius proceſſerunt, data licentia a Scottis prædictum caftrum pacifice muniendi.

Eodem anno, rex Angliæ Rotundam Tabulam trecentorum militum tenuit apud Wyndefhovere, et totidem dominarum, pro qua exceffivi fumptus facti funt, fecundum decentiam regiæ majeftatis.

ANNO DOMINI M.CCC.XLV.

Rex Angliæ, pridie kalendas Julii [Jun. 30] apud Sandwicum cum exercitu copiofo propter fuorum tuitionem ad mare fe pofuit, et ufque nonas kalendas Augufti [Jul. 24] fuper mare fe tenuit cum exercitu antedicto, et fic ad regnum Angliæ, fine aliquo notabili facto, ufque Sandwicum rediit.

Eodem anno [rege], exiftente fuper mare, Flandrenfes, qui tunc ad fidelitatem regis Angliæ credebantur, apud Gandavum hoftiliter aggreffi, atrociter [ ] peremerunt.

Eodem anno Scotti cum exercitu copiofo, octavo kalendas Novembris [Oct. 25] juxta Karleolum Angliam intraverunt, et Gilleflande et etiam Penerethe in Cumberlande, cum villis adjacentibus, combufferunt; fed, fame affecti, fine aliquo lucro fui et aliquali noftri difpendio, redierunt.

Poft hæc, decimo octavo kalendas Januarii [Dec. 15], aliqui proceres in vindictam facti prælibati Scotiam intraverunt, et, combufta villa de Dumfrefe cum villis pluribus adjacentibus, fine magno lucro vel fuorum difpendio, decimo quinto kalendas ejufdem menfis [Dec. 18] in Angliam redierunt.

ANNO DOMINI M.CCC.XLVI.

Menfe Julii, David rex Scottorum in Angliam ingreffus fub vexillo comitis Moraviæ, Cumberlande et montes de Derwent ac moram de Aldeftone cæde et incendio devaftantes, cum multitudine pecorum fine fui exercitus detrimento in Scotiam funt reverfi.

Eodem menfe et anno, Edwardus rex Angliæ inclytus et illuftris expeditionem contra regem Franciæ ad vendicandum hæreditatem fibi avito

et avunculi juribus debitam, apud Portefmouth cum mille quingentis navibus et copiofa multitudine bellatorum mare ingreffus, duodecimo die menfis ejufdem apud Hoges in Normannia terram cepit, a quo ufque Cadomum profectus eft, villam, interfecta et capta militum multorum et armatorum multitudine copiofa, ufque ad nudos parietes fpoliavit.

Edward, par la grace de Dieu, roy Dengleterre et de Fraunce, et feignur Dirland, a lonurable pere en Dieu, William per la mefme grace ercevefqe Deverwyk, primat Dengleterre, falutz. Pur ceo qe nous favoms bien qe vous orretz volunters bones novelles de nous, vous fefons affavoir qe nous arrivams a la Hoge preft Barfluz, le xij. jour de Juylle darreyn paffe, ovefqe toutz noz gentz, feyns et faufs, loetz en fuit Dieux, et illeoqes demurrafmes fur le defcippere de noz gentz et chivaux, et le vitaler de noz gentz, tank le Marfdi procheyn enfuant; qeu jour nous movafmes od noftre hoft devers Valonges et preims le chaftel et la ville, et puys fur noftre chymyn fefoms faire le pount de Oue, queftoit debrufe per noz enemys, et le paffams et preyms le chaftelle et la vile de Carentene, et de illeokes nous tenyfmes le droit chymyn devers la vile de Seynt Leo, et trovafmes le pount Herbert preft cele vile rumpu pur aver deftrube noftre paffage, et nous le feifmes maintenaunt refaire, et lendemayn preifmes la vile, et nous adrefceafmes droitment a Caen fanz nulle jour fojournir del houre qe nous departifmes del Hoge tanke a noftre venu illeoqes.

Et mayntenaunt fur noftre herbergere a Caen, noz gentz comencerent fol. 240, b. de doner affaunt a la vile, queftoit mout afforce et eftuffe de gentz darmes, environ mille et fis centz, et communes armes et defenfables, et eifmes de xxx. mille, qe fe defenderent moult bien et apartement, fi qe le melle fuyft trefort et longe durant; mes, loietz en foit Dieux, la vile eftoit pris par force au derreine faunz perde de noz gentz. Y furent pris le count de Eu, coneftable de Fraunce, le chamberleyne Tankervill, queftoit a la journe efcriez marefchal de Fraunce, et des autres banerettes et chivalers enveron cent et quaraunt, et des efquiers des riches burges grant foifon. Et font mors tou pleyn de nobles chivalers et gentils homme et de communes grant noumbre. Et notre nauye, qeft demurre devers nous, ad ars et

destrutz out la couste de la mere de Barfluz jesqes a la fosse de Colleville prest Caen, et si ount y ars la ville de Chirbruce et les neefs de la Havere, et sount ars de grant neefs et autres vesseals des enemys, qe par nous qe par noz gentz, C. ou plus. Par qay nous prioms qe vous regraciez Dieu devotement del esploit qe Il nous ad issint done, et luy priez assidulement qe Il nous voille doner bone continuauncz; et qe vous escrives a les prelatz et clergee de votre province quils le facent en mesme le maner, et qe vous notyfiez cest chose a nostre poeple en voz partiez, en confort de eux, et qe vous mettes peinblement vostre diligence de resistere a noz ennemys Descoce en savete de notre people devers voz parties par totes les voies qe vous purretz, sicome nous asseurons enterement de vous. Qare nous avoms ia parmy lassent de totez noz grantez qe se monstrount de boen entre et de une volunte, pris certeyn purpose de nous hastier devers nostre adversarie, en qeu part qil soit de jour an autre, tank come purromes et esperoms ferment en Dieu qil nous durra bone et honurable [ ] de nostre enprise, et qe vous deynz bref orretz bone novelles et plesauntz de nous. Done south notre Prive Seal a Caen, le xxx. jour de Juyl, lan de notre reigne Dengleterre vyntysme.

Tunc civitas Baiocensis se sponte reddidit, timens ne consimilia pateretur, et inde usque ad Rothomagum iter aggressus omnia adjacentia cæde et incendio devastavit; villas ergo grossas per quas transivit obtinuit, nemine resistente. Castra et munitiones, paucissimis invadentibus, licet essent fortissima, in pulsu levi cepit. Erat autem eo tempore suus adversarius in Rothomago, cum gravi multitudine armatorum, et licet in multitudine prævaleret, pontem tamen Secanæ frangi fecit, ne rex Angliæ ad ipsum accederet, et sic versus Parisius, rex Angliæ ex una parte cædes et incendia faciendo, et rex Franciæ ex alia parte Secanæ, pontes omnes Secanæ versus Parisius diruens et muniens, ne ad ipsum rex Angliæ pertransiret, nec voluit nec audebat in defensione populi et regni, cum potuisset aquam Secanæ pertransire, sed versus Parisius fugiebat. Rex autem Angliæ usque Pusiatum veniens, et pontem fractum inveniens, mille equitibus et duobus milibus balistariis custoditum, ne posset ad transitum regis Angliæ reparari. Sed rex Angliæ, interfectis custodibus, ipsum pontem proti-

nus reparavit, et cum exercitu pertranfivit. Deinde per Pycardiam ufque Pontiviam pervenit; fequebatur autem eum fuus adverfarius ufque Crefy in Pontivia, ubi feptimo kalendas Augufti [Jul. 26], conferto gravi prœlio, fuum adverfarium vicit, Domino concedente. Nam bellum inchoatum fuit die prædicto, fcilicet, die Sabbati poft feftum fancti Bartholomæi, et ufque ad horam nonam diei fequentis continuatum, et non humana fed Divina potentia confummatum. Ubi ex parte Gallicorum interfectorum et captorum, videlicet, rex Bohemiæ et rex Majoricarum, dux etiam Lothoringiæ, archiepifcopus Senonenfis, Neoninenfis, comes de Laffaun, qui fuit germanus regis Franciæ, abbas de Corbelle, comites infuper Flandriæ, comes Daumarle, comes de Sauvay, comes de Bloys, comes de Monte Vilers, comes de Sainiers et ejus frater, altus prior Hofpitalis Hierufalem, magnus dominus de Rofyngburgh et major totius Franciæ poft regem, vicecomes de Turnas, dominus de Morelle, dominus de Righou, dominus de Seynt Vendaft, et plures alii de militibus et armigeris. Fuerunt occifi plufquam viginti mille, et de aliis gentibus fine numero interfectis, ac plures capti erat et incarcerati, fimiliter rex Philippus in ejus armis fugiendo.

Poft hæc ad obfidendum villam de Kalais, Anglicis ab olim infeftiffimam, rex Angliæ profectus eft.

Benedictus Dominus Deus Ifrael! quia vifitavit et fecit redemptionem plebis fuæ, et erexit cornu falutis nobis de domo David, inimici noftri!

Eodem anno, videlicet, millefimo, trecenteffimo quadragefimo fexto, fcilicet, in vigilia fancti Lucæ evangeliftæ [Oct. 17], de radice peccati in Scotia proceffit ftipes erroris, ex qua quidem arbore ramufculi rumpentes portabant illis pondera propriæ actionis, puta, fondes, fructus et folia fol. 241.
magnæ confufionis. Nam in diebus illis exierunt de Scotia filii iniquitatis, et fuaferunt multis, dicentes, "Venite et difperdamus Angliæ de gente, et non memoretur nomen ejus ultra," et bonus vifus eft fermo in oculis eorum. Sexto igitur die Octobris congregati funt Scotti, filii Belial maledicti, contra populum Dei prœlium excitare, gladium in terram mittere, et pacem perturbare. David, diabolico fpiritu deceptus ut alter Achab, omnes valentes de Scotia [ ], viri

fortes et ftrenui ad prœliandum promptiffimi, comitum, baronum, militum et armigerorum duo milia hominum armatorum, de communitate villarum, qui apud eos ‘ Hobelers’ vocantur, viginti milia ; peditum vero et fagittariorum decem milia, et ultra, ficut æftimabatur. Hi moti fuperbia et ducti diabolo, cum impetu leonino Angliam intraverunt, directe ad fortalitium de Lidelle iter arripientes ; dominus Willelmus de Douglas cum fuo exercitu mane, David autem vefpere, ad dictum fortalitium venientes die fupradicto illud obfiderunt, ibique per tres dies continuos in gyro jacuerunt, nec per dictos dies aliquos infultus fortalitio prælibato fieri permiferunt. Quarta vero die, parati ante folem cum lanceis, lapidibus, gladiis et fuftibus, telis et fagittis ac cæteris armis aptis, prædicto fortalitio ejufque cuftodibus undique ex omni parte infultus dederunt. Sic ergo intra fortalitium et extra fortiter dimicantes, pluribus vulneratis, aliqui perierunt ; tandem quidam parati de Scotia laqueariis et lignis domorum, luto, lapidibus, fafciculifque lignorum, foffas fortalitii impleri fecerunt. Tunc vero quidam Scotti, fcutis tecti hominum armatorum, cum ferreis inftrumentis fundum penetrantes et murum lacerantes, dictum fortalitium plures intraverunt fine igitur majore refiftentia. Milites et armigeri intrantes fortalitium illos quos invenerunt, paucis exceptis, omnes peremerunt, et fic fortalitium libere obtinuerunt. Tunc dominus Walterus de Selby, cuftos fortalitii, videns fibi, proh dolor ! mortem imminere et nullo modo poffibile fe poffe evadere, petiit a rege David fuam pietatem, pluries implorando quod ex quo mori debuit, ficut decuit militem, cum aliquo inimicorum poffet prœliando ultimum diem vitæ fuæ in campo finire. Sed hanc petitionem David, diu dolo demens, induratus ut alter Pharao, fremens, furibundus, vefania vexatus magis quam Herodes hoftis Altiffimi, nec prece nec pretio concedere volebat.

Tunc miles ultra addidit, “ O rex reverende ! ex quo voluiftis me veftrum videre, ex mero more regio, aliquam guttam gratiæ a fonte feliciffimo veftræ bonitatis fpero jam habere.” O nefanda rabies regis reprobandi ! heu ! noluit promittere militem confiteri, fed illum indilate juffit decollari ; et vix loqui ceffaverat quin membra diaboli, tortores tyrannici, qui juxta fteterunt, quod verbo jam jufferat opere compleverunt, et fic fatores fanguinum, viri fcelerati, male et inhumaniter fanguinem humanum per

campum fuderunt; effudit ergo Deus cito poſtea indignationem ſuam ſatis ſuper eos. Sic igitur infelices, ut alteri filii, animo de juſti ruina nimis gloriantes, pede percuſſerunt, manibus plauſerunt, gaviſique profecti ſunt equites, pedites et homines armorum, jam David cum diabolo ductor eſt eorum. Venerunt igitur ad prioratum de Lanercoſt, ubi manent canonici, viri venerabiles et Domino devoti, ibi intraverunt cum ſuperbia in ſanctificationem, vaſa templi projecerunt, theſauros rapuerunt, oſtia fregerunt, jocalia ceperunt, omnia quæ poterant in nihilum redigerunt. Inde exierunt viri coinquinati per caſtrum de Nawarde, villam de Redpethe, et ſic in Tyneas exercitus pertranſivit. Anglici vero de partibus Karleoli pro illo tempore cum Scottis treugas habuerunt, ita quod in illo itinere infra limites Karleoli nec villas, nec viculas, nec caſtra, combuſſerunt. Venit ergo David ad prioratum de Hexham, ubi Nigri canonici morantur, et prædictum prioratum David, quod dolendum eſt, illa vice et alias totaliter denudabat. Exercitus nam Scoticani per tres dies naturales ibidem jacebant; David Dei eccleſiam comburere, deſtruere et perſequi gaudebat.

Non tamen ille David quem Chriſtus ſanctificavit,
Sed erat ille David qui Chriſtum inhonoravit;
Quod bene probavit cum ſuper altare cacavit;
Sed plus peccavit quando ſacra templa cremavit.

Non igitur David prœliator, ſed iſte David cacator, omnino præcepit quod quatuor villæ boriales, quacumque de cauſa, non comburentur, videlicet, Hexham, Corbrigia, Derlyngton et Dunelmia, quia in illis pro tempore hyemali ſua victualia propoſuit habuiſſe, ſed quoddam proverbium eſt, "Unum cogitat urſus et aliud ductor," unde, licet homo ipſe propoſuerat, nos tunc patientes aliud ſperabamus.

De Hextildeſham uſque ad villam de Ebcheſter Scotti pertranſibant, ſemper ex omni parte patriam perturbando. Inde enim, laudetur Deus! ad noſtram ſalutem et ſuam confuſionem verſus boſcum de Beaurepair Scotti fol. 241, b. tranſtulerunt; David autem manſit in manerio de Beaurepair, mittens in omnem partem ſui ſatellites, præcipiens pecora capi, domos ſuccendi, homines occidi, et patriam deprædari. Sic igitur rapuit David ovem

pauperis cum ipſemet ad libitum oves et boves plurimos poſſidebat, ergo ſecundum Scripturam filius mortis eſt ille; teſtante Nathan propheta, qui verbum audiebat. David radix peccati, ut alter Antiochus, ad minus duo regna credens ſe habere, ſuper villas et viculas repente irruit, populum plaga percuſſit, ſpolia accepit, domos deſtruxit, mulieres captivas duxit, natos et pecora poſſedit, et, quod plus eſt, eccleſias cremari præcepit, libros legis combuſſit, et plantationes Deo fieri ſic, proh dolor! impedivit. Fecit, inquam, magnam cædem hominum, et locutus eſt, elatus in ſuperbia, dicens ſe Londonias infra breve ſpatium omnino videre; quod quidem propoſitum ſcrutator cordium ad ſuum fortunum diſpoſuit implere. Sic David crudeliſſimus male ſe habebat, doctus a diabolo, pietate regia omnino carebat præ nimia triſtitia. Senium ſuperbia quis valet affari? flagella flebilium debilium, juniorum gemitus, lugentium langores, totius plebiculæ planctus et ploratus, ab aliquo vivente vix poſſunt computari, ſic illud tunc authenticum exſtitit impletum "Vox in Rama audita eſt, et noluit conſolari." Præ memoris jam ſtimulo, jam dolens gaudendo, non multis verbis immorer, ſed ad proceſſus ſeriem breviter deſcendo. Omnis vero maritus ſumpſit lamentum, et qui ſedebant in thoro maritali illæti luxerunt, juvenes et ſenes, virgines et viduæ, publice ploraverunt. Dolor eſt audire; parvuli et pupilli plangentes in plateis præ lachrymis defecerunt. Videns ergo epiſcopus Eboracenſis plurimum populi planctum pariter cum plebis ploratu, ut alter nobilis ſacerdos, mœrens Mathathias, cum ſuis quinque filiis Abaron et Apphus, Gaddis, Thaſi et Machabæus, puta, cum domino Henrico de Percy, domino Johanne de Moubrai, domino Rudulfo de Neville, domino Henrico de Scrope, et domino Thoma de Rokeby, non ut mercenarius fugit, ſed ut bonus paſtor contra lupos ſurrexit, et ad liberandum oves a morſibus eorum providos et pronos pro bello de borea elegit, Richemundiam adivit, ibidem cum ſuo exercitu per aliquot dies jacuit; dominus vero de Percy et multi alii valentes ex omni parte in patria permanentes exſpectabant.

Pridie ergo idus Octobris [Oct. 14] de Richemundia cum ſuo exercitu epiſcopus ſe movebat, et verſus Caſtrum Bernardi recta tramite tendens iter arripiebat, et juxta prædictum caſtrum in craſtino ipſe et alii potentes in quodam plano monticulo hominum armorum, equitum, pedi-

tum, militum, et armigerorum numerum computabant. Insuper ductores eorum acies exercituum et cætera, sicut decuit, ibidem ordinabant. Diviserunt enim se in tres exercitus fortes, quorum primum duxit dominus Henricus de Percy, secundum dominus Thomas de Rokeby, tertium vero episcopus Eboracensis, providus pater, purus et pius ac pastor ovium suarum. Hi autem nulla victi invidia ut Chaim Abel occidens, nec aliqua superbi superbia ut Absolon in arbore pendens, non in gladiis, galeis, lanceis, et loricis, vel aliis aureis armis, sed in Christi nomine, totaliter confidentes, nec ad invadendum sed ad resistendum contra invasores, versus villam de Haukelande provide procedebant, et juxta prædictam villam in quodam pulcro nemore figentes tentoria, per illam noctem integram exercitus Anglicanus ibidem pernoctebat. Mane autem in aurora, id est, in vigilia sanctæ Lucæ evangelistæ [Oct. 17], Willelmus de Douglas quingentique cum eo exierunt de Scottorum exercitu patriam destruere et prædas procurare. Scotti igitur summo mane prædas rapuerunt, Anglici vero vespere spolia diviserunt. Illo enim mane [cum] Scotti devastabant villam de Maryngtoun, subito supervenit temporis intemperies et nubis obscuritas. Item audientibus strepitum equorum et collisionem hominum armatorum, irruit super eos tanta pestis pavoris quod Willelmus et omnes sui ubi se vertere deberent totaliter ignorabant. Unde, sicut Deus voluit, super exercitum domini archiepiscopi Eboracensis et domini Thomæ de Rokeby, præ causu repentino, attoniti titubabant. De illis autem occisi sunt in magno numero valde, sed Willelmus et ducenti cum eo, qui erant in equis opertis, pro illo tempore, licet non sine vulnere, evaserunt. Tunc Robertus de Ogle, qui est fortis robore, artisque pugnæ non carens peritia, hic per plana et montana illos insequendo, plures manu propria hostes occidendo, nolebat cessare donec suus dextr[ar]ius in quodam magno gurgite cujusdam vallis nemorosæ, præ labore nimio totaliter deficiens, ulterius tunc procedere nullatenus valebat. Venit jam Willelmus ad Scottorum exercitum satis calefactus, cum magno clamans impetu et spiritus fervore, "David! cito surgite; ecce omnes Anglici irruerunt super nos." fol. 242.
Dicebat autem David quod hoc non posset esse; "non sunt," inquit, "in Anglia nisi miseri monachi, improbi presbyteri, porcorum pastores, sutores et pelliparii; non audent me respicere, satis sum securus," sed

illum respexit, et, sicut postea patuit, palpando tetigerunt. "Certe," ait Willelmus, "O rex reverende, salva pace vestra, aliter invenietis; sunt varii validi viri, veniunt cito super nos et volunt pugnare." Immediate autem ante ista verba, duo Nigri monachi venerunt de Dunelmia ad tractandum cum David pro treugis habendis. "Ecce," inquit David, "isti falsi monachi per suas insidias mecum colloquentes; hac enim de causa [ ] tenebant in conclavi, ut taliter defraudatos irrueret subito super nos exercitus Anglicanus." Præcepit ergo eos capi et statim decapitari, sed omnes Scoti tunc temporis sic erant occupati quod monachi clam fugientes læti et illæsi, sine aliquo damno ad propria repedabant. Illo enim die David, ut alter Nabugadnasor, pluries proprias fimbrias pompose magnificavit, et sine aliquo obstaculo rite regem Scottorum se sæpius affirmavit; suum parari præcepit, et, cum occiderit Anglicos in ore gladii, ad dictum gentaculum dixit se redire. Sed omnes ejus famuli cito postea, ita cito postea, festinabant, quod pulmentum permiserunt in ignem exire. Sic David, stulto stultior, statim pisces ante rete piscari volebat, idcirco plures perdidit et paucos capiebat; pactum igitur non tenuit quod prius pangebat, quia, velut alteri Aman et Achitopel, quo nobis ordinaverat sibi accidebat. Igitur, considerato populo, David Scottos convocat, gentes dissipandas quæ bella voluerunt, et, ut alter Jabyn contra Josue, ad occurrendum Anglicis tres magnos exercitus et fortes ordinavit. In prima acie constituit comitem Patrik, sed ipse, sicut sciolus, abnegans principium fiet postulavit, magis ex vecordia quam ex prosecutione. Ejus autem gradum comes de Moravia statim perpetravit, et sic in prima acie exercitus primarie primatum gerebat, qui in conflictu postea spiritum exhalavit. Cum illo erant multi valentes de Scotia, puta, comes de Strathern, et comes de Fife, Johannes de Douglas germanus domini Willelmi de Douglas, dominus Alexander de Rampsei, et multi alii valentes comites et barones, milites et armigeri, furiose furibundi, mente effrænati, omnes uno animo contra Anglicos, et proni procedentes nolebant cessare, in potestate propria firmiter confisi, præ nimis superbia surgentes [ut] Sathana, omnes putabant ad stellas evolare. Secundum exercitum duxit ipse rex David, non tamen de quo canebant in choro quod decem millia in bello fugavit, sed ille David de quo in foro firmabant quod ejus fetor et fæx altare fedavit.

Secum vero conduxit comitem de Boghane, Malcolm Flemynge, dominum Alexandrum de Straghern, sine spiritu sancto patrem et filium, comitem de Mentite, multos etiam alios quorum nescimus, et si sciremus esset tædiosum omnia recitare. In tertio exercitu erat comes Patrik, sed melius vocaretur de patria, non hic ipse venit tarde sed fecit optime, stetit semper a longe, sicut alter Petrus, finem tamen facti noluit exspectare. In illo conflictu neminem mutulavit, quia intendebat ordines suscipere, et pro Scottis interfectis missam celebrare, sciens quod salubre est pro defunctorum requiem Dominum exorare; tunc vero fuit presbyter, quia aliis ad fugendum ipse præbuit iter. Socius autem suus Robertus Stewarde, si unus nequam alter nequaquam, ipse victus vecordia votum violavit Domino, quod primum ictum in prœlio nunquam exspectabit, qui fugit cum presbytero, et ut bonus clericus illam missam celebrare de cætero rimabit. Hi duo dorsa vertentes valide pugnaverunt, quia cum eorum exercitu sine aliquo vulnere Scotiam intraverunt, et sic ad tripudium (tripudiet si voluerit David) eduxerunt. Circa horam tertiam modicum juxta Dunelmiam exercitus Anglicanus Scottis obviabat, tunc in prima acie comes de Angos inter omnes Angliæ nobilis persona, ingentis audaciæ et miræ bonitatis, in conflictu et anima pugnare pro patria semper est paratus, cujus optima facta vix lingua vel lingua poterant explicari. Dominus Henricus de Percy, ut alter Judas Machabæus filius Matathiæ, bonus prœliator, hic parvus miles et providus ad occurrendum hostibus in prima belli acie proponens corpus proprium, cunctos sic consurgere in campo confortabat. Dominus Radulfus de Neville, vir verax et validus, audax et astutus et multum metuendus, in prædicto prœlio iste sic pugnavit quod, sicut postea patuit, vestigia ejus ictuum hostibus inhærebant. Dominus Henricus de Scrope non erat ultimus, sed primus in fronte conflictus stationem ceperat, hostes deprimendo. In secundo exercitu dominus archiepiscopus Eboracensis eorum ductor erat, qui, convocatis filiis, omnes benedixit, cujus, Dei gratia, devota benedictio locum habuit. Erat etiam alius episcopus de ordine fratrum Minorum, hic pro sua benedictione viriliter pugnare præcepit Anglicis sub pœna maxima, ne quis Scottis parceret fol. 242, b.
semper addidit, et quando hostibus obviabat nec a pœna nec a culpa sed cum quodam baculo dierum indulgentiam, magnam pœnitentiam et bo-

nam absolutionem illis tribuit; talem potestatem tunc temporis habebat quod sine confessione aliqua cum prædicto baculo ab omni actu legitimo Scottos absolvabat. In tertio exercitu dominus Johannes de Moubrai, qui habet nomen a re, repletus erat gratia et cum bonitate, cujus felix fama larga laude digna per diversa loca latius divulgatur, ipse, et omnes sui, ita se habebant quod cedet eis in decus per tempora diuturna. Dominus Thomas de Rokeby, sicut ductor nobilis, ipse talem poculum Scottis propinavit, quod postquam semel senserint non desiderabant iterum degustare, et sic exemplar exstitit omnibus videntibus pro pia causa patriæ fortiter pugnare. Johannes de Couplande distribuit tales ictus inter inimicos quod ejus alaparum pondera portantes, sicut erat dictum, non dignabantur diu debellare. Tunc tubis clangentibus, scutis concurrentibus, sagittis volantibus, hastis perforantibus, percussis proclamantibus, et turmis ululantibus, armis penetratis, capitibus conquassatis, pluribus, proh dolor! in campo prostratis, circa horam vesperarum conflictus cessavit, Scottis fugientibus, nostri occiderunt, laus, honor sit Altissimo! illo die Anglici victoriam habuerunt. Et sic precibus beatæ virginis Mariæ sanctique Cuthberti, Christi confessoris, David et flos Scotiæ justo Dei judicio cadebant in foveam quam ipsimet fecerunt. Commissum est igitur bellum inter Anglicos et Scottos, ut prædicitur, ubi, paucis Anglicis interfectis, pene tota militia Scotiæ capta fuit vel occisa; nam in illo prœlio comes Moraviæ Robertus, et comes de Stratherne Mauricius, cum meliori militia Scotiæ pariter ceciderunt; David autem, dictus rex Scotiæ, cum comitibus de Fife, et de Mentef, et de Wightoun, ac domino Willelmo de Douglas, ac insuper [ ] armatorum copiosa, captus fuit, et non multo post prædictus David rex Scottorum cum multis nobilioribus captis usque Londonias est perductus, et carcere mancipatus, ubi comes de Mentethe tractus fuit et suspensus, quarterizatus, et ejus membra ad diversa loca Angliæ et Scotiæ sunt transmissa. Unus autem prædictorum captivorum, scilicet, dominus Malcolmus Flemyng, comes de Wyghtoun, [propter] infirmitatem Londonias cum aliis captis nullatenus transmissus, sed apud Bothale, proh dolor! dimissus, proditione cujusdam armigeri custodis sui, dicti Roberti de la Vale, in Scotiam sine redemptione aliqua est reversus.

Poſt prædictum autem bellum Dunelmiæ, dum dominus de Angos et Radulfus de Neville, domino Henrico de Percy ægrotante, in Scotiam ſunt profecti, caſtrum Rokeſburgæ certis conditionibus receperunt, et marchiam Scotiæ pervagantes, tributum aliquibus hominibus citra Mare Scotticanum imponentes, et aliquos homines ad ſuam fidelitatem recipientes, non ſine ſui exercitus aliquali detrimento, in Angliam redierunt.

FINIS.

RUBRICS.

RUBRICS.

fol. 172, b. De canonico regulari.
Hubertus Cantuariensis archiepiscopus moritur.
De morte Willelmi Blesensis, episcopi Lincolniæ.
De scriptura manus.
Anglia interdicta.

fol. 173. De morte Philippi Dunelmiæ episcopi.
* Rex Johannes excommunicatus a papa propter suam contumaciam.

fol. 173, b. De duabus filiabus maritandis regis Scotiæ.
Lodowicus factus miles.
Versus.

fol. 174. Willelmus rex Scottorum obiit.
Translatio sancti Thomæ martyris.
Abbatia de Abirbrotok fundatur.
* Qualiter Arthurus filius Galfridi comitis Britanniæ et verus heres regni Angliæ occiditur.
* De amissione Normanniæ.

fol. 174, b. * Qualiter rex Johannes fecit homagium papæ Innocentio.
Carta regis.
Versus.
Idus Maii apud Northampton (p. 15, l. 19).

fol. 175. xiij. kalendas Julii in parco de Stanes (p. 16, l. 1).
Scilicet, xiij. kalendas Augusti (p. 16, l. 11).
De homagio *baronum facto Alexandro regi Scottorum.
Werk combusta cum aliis villis.
Berwyk capta.
Alexander rex Scotiæ.

fol. 175, b. De rapinis per Scotos factis apud Holcoltrame.
Raptores ecclesiæ submersi sunt circa mille et plures.
Karleolum.
Lodewicus.
De homagio regis Scotiæ Lodowico facto.
Innocentius papa obiit.
Johannes rex obiit.
Narratio de barone de Basset.

* The rubrics to which this mark is prefixed are added in the manuscript by a later hand.

fol. 176. Deus superponendus est.
Narratio.
Contra episcopos venatores.
Nota de Arthuro.
Ista fuit visio phantastica, et illusio diaboli.

fol. 176, b. Signum papilionis.
Homagium.
Regnum Scotiæ interdictum.
R. de Knaresburgh obiit.
Narratio.

fol. 177. Brianus de Insula.
Narratio.
Canonici Carleolenses.
De consecratione episcopi Carliolensis.
David comes obiit.
De Francisco.
De coronatione Henrici regis Angliæ.
Translatio sancti Thomæ archiepiscopi Cantuariæ.

fol. 177, b. Inceptio ordinis Minoris.
De Frederico secundo.
Hugo Carleolensis episcopus.
Confirmatio fratrum Minorum.
Exemplum primum.
Exemplum secundum.
De adventu primo fratrum Minorum.
Epitaphium Hotoft.

fol. 178. Rex Hierusalem frater Minor factus.
Similiter rex Saxoniæ frater Minor fuit.
Abbatissa.
Narratio.

fol. 178, b. De canonizatione sancti Francisci.
De sancta Elizabeth.
Raymundus.
Sanctus Edmundus archiepiscopus Cantuariæ.
De castitate.
Exemplum secundum.
Exemplum tertium.
De ejus abstinentia.

fol. 179. Inceptio missæ.
Exemplum.
De virtute missæ.
De exilio sancti Edmundi Cantuariensis archiepiscopi.
*Nota, et inquire nomina.
Comes de Fif obiit.

fol. 179, b. Divisio regni Manniæ.
Alanus Galwidiæ moritur.
Derforgoyl.
Discordia.
Grosetest.

fol. 180. *Nota de Roberto Grosthed, episcopo Lincolniensi.
Exemplum Gregorii.
*Nota de castigatione Dei.
*Nota exemplum bonum de bufone contra se ornante superbe.

fol. 180, b. De ornatu et superbia mulieris, et bufone.
*Miraculum Dei genetricis Mariæ.
Otho Legatus.
De monte moto per plurima miliaria.
Edwardus natus est.

fol. 181. De exilio sancti Edmundi archiepiscopi.
*Nota de sancto Edmundo bene.
Robertus Grossetest obiit.
*Margareta primogenita Henrici.

fol. 181, b. Narratio * de grata fortuna unius parvuli pauperrimi promoti ad placidos honores mundanos.
Anglice dictum.
De tribus personis mirandis.
*Nota bene exemplum de comite de Dunbar quomodo incendi fecit coquinam suam, quia non habuit sufficienter quod commensalibus in mensa sua daret.

fol. 182. Narratio de latrone.
Alexander rex Scotiæ moritur.
De rege Manniæ.

fol. 182, b. Alexander rex Scotiæ fecit homagium regi Angliæ.

De Mannia.
*Nota bene pœnam inflictam jurantibus per vulnera et membra Christi.
Robertus Grossetest moritur.
*Quam periculosa res est curam animarum habere.

fol. 183. De rege Manniæ.
*Nota de Thoma Wartbille abbate Eboracensi, et de foresta de Faryndalle.
Narratio de cupido milite.

fol. 183, b. Nota vindicatum divinam pro rapina facta, et contra præsumentes de Dei patientia et differentes pœnitere.
Pro eleemosyna.

fol. 184. *Electio Symonis abbatis monasterii Beatæ Mariæ Eborum.
Contra peccatum carnis.

fol. 184, b. *Contra peccatum carnis.
De bello Ungariæ et Boemiæ campestri.
Narratio.

fol. 185. Narratio de milite.
*De sacramento altaris.
*Contentio inter cives Eboraci et monachos Beatæ Mariæ.

fol. 185, b. Versus.
Bellum de Lewes.
*Clemens papa.

fol. 186, b. De beata virgine apud Novum Castrum.

fol. 186, b. Edwardus primogenitus regis.
Bellum de Evesham.
De occisis in bello.
Narratio de filio viduæ.
Narratio.

fol. 187. Narratio.
*Dunolmum.
Obiit Clemens papa.
Versus.
Doctrina ecclesiastica.

fol. 188. *Ottabonus legatus.
Thomas de Acquino *et de libris ejus.

fol. 188, b. APPARITIO.
De quadam puella infirmata.
Bonefacius obiit.

fol. 189. Narratio de burgensi.
DE PROCESSIONE SPIRITUS SANCTI.
DE CONFIRMATIONE FRATRUM MENDICANTIUM.
NARRATIO.

fol. 189, b. De sancto Johanne de Houden.
Narratio.
Obiit rex Angliæ Henricus.
De Hugone Lincolniæ crucifixo.
De armigero.

fol. 190. De coronatione Edwardi regis Angliæ.
Obiit episcopus Dunelmensis.
Margareta regina Scotiæ obiit.
In aliquo loco Islandiæ ardet mare.
Obiit Gregorius.

fol. 190, b. De usurariis.
Nota de lupo.

fol. 191. Narratio.
De electione quondam Carleolensis.
Leulinus.
Combustio ecclesiæ Norwicensis.

fol. 191, b. De sancto Francisco.
*Grande miraculum.
Translatio sancti Hugonis episcopi Lincolniæ.
Nota de libertate ecclesiæ de Lanercost.
Versus.
Versus.
VERSUS.
*Nicholaus.

fol. 192. Beda.
NARRATIO.
De pœna sacerdotissarum.
Versus.

fol. 192, b. Versus.
Ridmus.
HUGO DE BURGO SCRIPSIT ARCHIEPISCOPO.
Leulinus obiit.

fol. 193. David tractus, suspensus, decapitatus, combustus.
Unde H. dicit versus.
Narratio de simia.
Edwardus de Carnarvan nascitur.
Obiit papa Martinus.
*Papa Honorius.
Versus.

fol. 193, b. Alexander rex Scotiæ moritur.
Tonitrua audita.

fol. 194. Calliditas reginæ.
Nota de præposito commendante bona sua diabolo.

fol. 194, b. Nota de Wallensi.
Thomas de Multuna.
Nota de Antonio Beke, episcopo Dunelmi.
*Translatio sancti Willelmi.
Narratio de fratre Minore.
Agnes beata.
*Fratres Carmeli mutant habitum suum.

fol. 195. Versus.
Ecclesia de Giseburne combusta.
De sancto Francisco.
De Alexandro Furbur.

fol. 195, b. Narratio.
*Nota vindictam captam de perjuris in assisis.
Narratio de quodam viro mundano.

fol. 196. De assumptione crucis.

fol. 196, b. De milite Alemanno *peregrino.

fol. 197. *Nota bene de virtute excommunicationis, et contra recusantes solvere decimas.
De pane excommunicato.
Versus.
Domina Dervorgoil moritur.
Narratio de quadam muliere per Judæos tradita.

fol. 197, b. De corpore Christi.
*Grande miraculum de corpore Christi.

fol. 198. Versus.

fol. 198, b. *Nota, Scoti fecerunt homagium regi Angliæ, et de forma verborum nota hic.
Edwardus rex Angliæ receptus est in dominum totius terræ Scotiæ.
Narratio de fulgure.

fol. 199. De tribus filiabus David fratris regis Scotiæ.
*Homagium Scottorum.
Versus.
Decima sex annorum.
Civitas Karleoli est combusta.

fol. 199, b. Carta Willelmi regis Scotiæ.
Versus de combustione Karleoli.

fol. 200. De sancto Antonio.

fol. 200, b. Guerra commota inter Francos et Anglos.
Narratio.
Miraculum.

fol. 201. *Nota miraculum beatæ Mariæ.
*Nota pro confessione.
*Narratio de quodam avaro et misero.

fol. 201, b. Thomas de Daltone consecratus apud Rypoun.
Narratio.
Papa Celestinus quintus.

fol. 202. *Bonefacius papa octavus.
Robertus de Brus moritur.

fol. 202, b. De confœderatione inter regem Franciæ et Scotos contra regem Angliæ.
De infidelitate Scottorum contra Angliam.

fol. 203. Narratio.
Narratio.
Turbevile.

fol. 203, b. Narratio.

fol. 204. *Quo Warranto.

fol. 205. Pro sacramento altaris.
Hexham.
Clamor auditus est in æthere.

fol. 205, b. Contra fratres.
Versus.

fol. 206. De Walense tracto.
De rege Edwyno.
*Obiit Edmundus.

fol. 206, b. De tempestate Parisius.
De clerico cui data fuit littera per Virginem.

fol. 206, b. Nota.

fol. 207. De sancta inclusa juxta Scropesbiri.
In principio erat verbum.
De sancto Antonio.
Nota.

fol. 207, b. Verbum caro factum est.
De sancto Francisco.
*Nota contra exactores decimarum per principes a clero, et de pœna quam incurrunt solventes.
*Nota contra extorquentes bona ecclesiæ.

fol. 208. *Ecclesiæ comp . . . .† felicem habuit exitum.
De spoliatione ecclesiæ.
*Galfridus nicromanticus et hæreticus.

fol. 208, b. De Willelmo Waleis.
De bello apud Strivelin.
De destructione Northumbriæ.
De adventu comitum et baronum Angliæ in Scotiam.
De captione castrorum per Scottos.
De bello apud Faukirk.
Versus.

fol. 209. Commendatio regis Angliæ.
De impietate Scottorum.
Imprecatio mali pro malis commissis.
De Willelmo Waleys.
De matrimonio regis Angliæ.
De missione Johannis de Balliolo ad papam.
De pactu reginæ.
De episcopo Wigorniæ.
Versus.
Mandatum apostolicum pro regno Scotiæ directum regi Angliæ.

fol. 210. Responsum ad dictum mandatum.

fol. 210, b. De secundo pactu reginæ.
Mandatum Bonefacii papæ archiepiscopo Cantuariæ missum.

fol. 211. De adventu Scottorum ad pacem regis.
Rex Theutonicus imperator.
De captione Bonefacii papæ et morte.
De statuto Benedicti.
*Clemens quiotus.
De Willelmo Waleis.
Versus.
De interfectione domini Johannis de Cumyn per Robertum de Bruse.

fol. 211, b. De fuga Roberti de Bruse apud Villam Sancti Johannis.
De fuga Roberti de Bruse in adventu filii regis cum exercitu.
De adventu regis senis versus Scotiam.

fol. 212. De interfectione Thomæ de Bruse et Alexandri fratris.
De adventu cardinalium pro pace inter reges confirmanda.

† Cut off by the binder.

De combustione Allertone et Burghbrigge, et spoliatione Rypoun.
De combustione Knaresburgh et Craven, et aliorum locorum.

fol. 217, b. De Johanne de Pouderbam vindicante jus regni Angliæ.
De aggregatione excommunicationis contra Robertum de Bruse, et contra clerum et populum.

fol. 218. *Bellum de Miton per Scotos.
De decollatione Edwardi de Bruse in Hibernia.
De adventu regis et comitis in Scotiam.
De adventu Scotorum in Angliam usque Burubrigg.
De bello juxta Mittoun, ubi Anglicani sunt confusi.
De adventu Scottorum in Angliam.
De treuga accepta mutuo inter regna.
De morte pecorum.
De morte piscium.
De morte avium.

fol. 218, b. De leprosis in Francia combustis.
De captione castrorum per comites et barones.
De exilio utriusque domini Hugonis Dispensatoris.
De adventu Scottorum in Angliam.
De obsidione Tykehil.
Byrtone.
De confusione partis comitis.
De adventu comitis et suorum.

fol. 219. *Nota de captione comitis Loncastriæ, et de morte ejus.
De interfectione comitis Herfordiæ.
De captione comitis Loncastriæ per vicecomitem Karleoli.
Quod dominus Andreas factus est comes Karleoli.
Hugo Dispensator factus est comes Wyntoniæ.
*Utrum Christus habuit aliquid in proprio vel communi.

fol. 219, b. De adventu Roberti de Bruse in Angliam.
De adventu regis Angliæ in Scotiam.
De adventu Roberti de Bruse in Angliam.
*De fuga regis apud Byland.
De captione comitis Richemundiæ.

fol. 220. De confœderatione comitis Karleoli cum Scottis.
Antonius de Lucy.
De captione comitis Karleoli.

fol. 220, b. Sententia data de comite Karlioli ad mortem.
De diversis judiciis datis supra comitem Karlioli.
*Nota quod erroneum est dicere Dominum Jesum nec habuisse aliquid in proprio vel communi.
De treugis pro xiij annis inter regna.

fol. 221. Imperator excommunicatur per papam.
De coronatione imperatoris.
De transitu reginæ.
De reditu reginæ et filii ejus in Angliam.

fol. 221, b. De decollatione episcopi Exoniensis per Londonienses.
*Qualiter rex Scotis relaxavit homagium suum.
*Qualiter rex Edwardus depositus fuit.
De captione regis et morte Dispensatoris.
De parliamento Londoniæ et depositione regis.

fol. 222. *Coronatio regis Edwardi tertii.
De coronatione filii quondam regis, qui dictus est Edwardus tertius.
De adventu Scottorum cum exercitu in Angliam.
Lepra Roberti de Brus.
De parco de Stanhope.
De evasione Scottorum ab exercitu Angliæ.

De destructione Northumbriæ per Scottos.

fol. 222, b. *De morte Edwardi regis secundi.
*Maritagium.
Rex Franciæ moritur.
*Homagium per regem relaxatum fuit Scottis.
De carta concessa Scottis in parliamento de consensu omnium comitum præter unum, ut tenerent terram suam libere sine homagio aliquo regibus Angliæ faciendo.
De nuptiis sororis regis Angliæ cum filio regis Scotiæ.
Littera regis Angliæ facta domino Edwardo de Balliolo regi Scotiæ.

fol. 223. *Depositio papæ Johannis xxij.
*Robertus Brus leprosus et rex Scotiæ moritur.
*Edmundus Wodstoke.
De decollatione comitis Cantiæ.

fol. 223, b. De adventu novi papæ.
De adventu Edwardi de Balliol in Scotiam.

fol. 224. De interfectione x milium Scottorum.
De interfectione et captione xvj milium Scottorum apud Gledanmore.
De sepultura Scottorum.
De creatione domini Edwardi in regem Scotiæ.
De adventu episcoporum, abbatum, et comitum in Fyfe cum xij militibus.
De obsidione regis et amotione ejusdem per Galwithienses.
De interfectione et captione Scotorum juxta Rokesburgh.

fol. 224, b. De confusione regis Scotiæ apud Anandiam.
De captione comitis de Fife.

fol. 225. De adventu Anglicorum in Scotiam.
De adventu regis Angliæ ad Scotiam.
De bello apud Berwicum.
De Scottis interfectis apud Berwicum.
*Qualiter villa Berwici reddita fuit regi et heredibus suis.
De redditione villæ Berwici regi Angliæ.

fol. 225, b. De parliamento Scotiæ.

fol. 226. *Qualiter rex Scotiæ Edwardus fecit homagium suum regi Edwardo.
De homagio regis Scotiæ Edwardo regi Angliæ facto.
De rebellione Scottorum contra regem suum et regem Angliæ similiter.
De morte comitis Richemundiæ.
De secunda ejectione regis Scotiæ a regno.
De morte papæ Johannis xxij et revocatione errorum suorum, et de creatione papæ Benedicti xij.

fol. 226, b. Littera regis Angliæ facta domino Edwardo de Balliolo regi Scotiæ.

fol. 227. De captione comitis Moraviæ ab Anglicis.
De navibus Franciæ confusis in Anglia.
De adventu Scottorum ad pacem.
De interfectione comitis de Athetel per Scottos.

fol. 227, b. De treuga capta per nuncios papæ et regis Franciæ.

fol. 228. De morte comitis Cornubiæ.
*Creatio comitum.

fol. 229. De obsidione castri de Edenburgh per Scottos.

fol. 229, b. De nobilitate stipendiariorum regis Angliæ contra Francos.
De exercitu Angliæ misso ultra mare contra regem Franciæ.
De navibus Franciæ captis, et de victoria in Flandria.

fol. 230. De treuga castri de Dunbar.

NOTES.

NOTES.

". . . cæca cupiditate temporalis honoris acutus," p. 1.

In the MS. for "acutus" we have "acutos." This being the first instance of such errors, it may be well to state, that while readings grammatically incorrect have not been retained in the text, emendations, however obvious, have not been hazarded; and that the Editor has permitted numerous passages to remain in their present obscurity rather than indulge in conjecture or criticism.

"Hoc etiam anno magnates," p. 1.

Numerous passages in the early part of our Chronicle are transcribed from the Chronicle of Melrose; all of which it may be unnecessary to specify. We may notice, however, under the year 1205, that the interpretation of this eclipse beginning "quod, quantum video," is an addition to the Chronicle of Melrose made by one whose connection with the order of Minors is here apparent.

"Castellum de Mirable," p. 1.

The poem of William Brito, entitled the Philippidos, book vi. l. 382, et seq. may be compared with the very conflicting statement of Matth. Paris, ad an. 1202, regarding the battle of Mirabell.

"Amisit," p. 2.

This word supplied to complete the sense.

"Prædixit de hoc ordine futuro gloriosus heremita Godericus," p. 3.

The Harleian MS. 322, art. 8, contains a copious life of this ascetic, in which, although numerous curious legends are preserved, I can find no trace of the story mentioned in the text. The manuscript is a very early one, and was probably

written prior to the arrival of the Friars Minors in England, consequently before there was any inducement to mention that specimen of Godric's prescience which is here recorded.

" . . . apparuit quædam manus scribens, ' subjecta in corporalibus, . . . '" p. 3.

Another and a fuller copy of this mystic and unintelligible rhapsody has been added, in a hand of the fourteenth century, on a fly-leaf at the commencement of the Royal manuscript, 9 B. ix, where it is ascribed to the year 1287; another copy referring it to the same year is in the Bodleian MS. B. iii, 12.

" Interdicta est Anglia," p. 4.

It may be important shortly to notice the progress of this interdict.

The pope finding that John would not be induced to admit Stephen Langton to the see of Canterbury, placed England under interdict by his letters, 6 kal. June 1208, the execution of which he entrusted to William, bishop of London, and Manger, bishop of Leicester (Raynaldi, A.D. 1208, § 26). These prelates executed their commission (Rot. Pat. 9, John m. 3), and so far terrified the king, that he declared by his letters-patent, dated 21st January 1208, that he was ready to obey the pope's orders, saving to himself and his heirs the dignity and liberty of the crown of England (Fœd. i. 99). This proposal, however, was not accepted, and upon March 23, the interdict was pronounced, as here mentioned.

" Mense Martii, quindecim diebus ante pascha," p. 4.

From these words to the word " sepulturam," in l. 14, our Chronicle is a transcript from that of Melrose, with a few variations, the chief of which are the following:—

l. 2. " archiepiscopo Huberto,"—archiepiscopo, scilicet Waltero Huberto.

l. 10. " quia monachi contra"—quia monachi, quos ipse miserat, contra.

l. 12. " nihil profecit." Inde—nihil exhortando profecit, unde sicut prædictum est terram suam.

l. 13. " publice in tota terra sua cantaretur, nec mortui"—publice cantaretur, et ita factum est, ut nec mortui.

l. 14. the words from—" rex autem," to " ecclesiam Anglicanam," do not occur in the Chron. Melr.

l. 26. " Hoc credo accidisse," this reflection is an addition to the Chron. Melr.; its general accuracy is borne out by Matthew Paris, p. 159.

" Inde terram suam interdixit," p. 4.

The horrors of an interdict are more fully described by the Synod of Limoges, in 1031. " Nisi de pace acquieverint, ligate omnem terram Lemovicensem publica ex-

communicatione, eo videlicet modo ut nemo, nisi clericus aut pauper mendicans, aut peregrinus adveniens, aut infans a bimatu et infra, in toto Lemovicinio sepeliatur . . . Divinum officium per omnes ecclesias latenter agatur, . . . altaria per omnes ecclesias, sicut in parasceve, nudentur, et cruces et ornamenta abscondantur, quia signum luctus et tristitia omnibus est . . . Nemo in ipso excommunicatione uxorem ducat."

This instrument of papal authority was unknown in the early ages of the Church, and so obvious was its novelty and its injustice, that it was resisted by the inhabitants of the city of Rome itself, when Gregory IX. wished to place them under its influence. See Matth. Paris, A.D. 1234.

" . . . castrum de Mauvaysin tunc inchoavit, ac imponens ei agnomen episcopi tunc Willelmi Sancti Andreæ," p. 4.

This jest of the bishop of Durham, if actually due to him, was a stale one, for William the Second had previously bestowed a similar title upon a castle which he erected over-against Bamburgh. " Ac tha tha se cyng geseah that he hine gewinnan ne mihte, tha het be makian ænne castel toforan Bebbaburh, and hine on his spæce '*Malveisin*' het, that is on Englisc, ' yfel nehhebur.' " " And when the king saw that he could not win it, he commanded a castle to be made before Bamburgh, and called it in his language "Malveisin," that is in English, " Bad neighbour."—Chron. Sax. p. 202.

" Mandavit rex Angliæ Willelmo regi Scotiæ ut sibi occurreret apud Novum Castellum, sed obviaverunt apud Boieltoun, quem comitatus est usque Noram," p. 5.

This paragraph is abridged from the Chronicle of Melrose, the fuller text of which is worthy of insertion here. " Johannes rex Angliæ mandavit Willelmo regi Scotiæ, ut ei occurreret apud Novum Castellum, et obviaverunt ad invicem Boyeltun. Rex itaque Scottorum Willelmus processit, et rex Anglorum venit usque ad Norham ix kalendas Maii [April 23], feria quinta, et tam in reditu quam in transitu hospitatus est in Alnewic propriis exspensis, et habuerunt colloquium ambo reges apud prædictum castellum, et, infecto negotio, ab invicem discesserunt."

By the aid of Mr Hardy's Itinerary of the Reign of John, we can trace the progress of the sovereigns; on Friday, 31st July 1209, John was at Bedlington (the Boieltoun of the text), on the following day he was at Newcastle, and reached Norham on Tuesday, where he remained until Friday; there are existing documents dated both at Norham and Fenwick on that day.—See further, Fœd. i, 103.

What the business was concerning which they met, and which remained unaccomplished, we have no certain means of ascertaining; the rolls of John for that year, from which we should probably have had an insight into these transactions, being lost. We know, however, that William entered into a bond, by which he undertook to pay the sum of fifteen thousand marks, " pro habenda benevolentia ejusdem domini nostri

Johannis regis Angliæ, et pro conventionibus tenendis, quæ inter ipsum et nos factæ, et per cartas nostras hinc et inde confirmatæ sunt." This instrument is printed by Rymer, Fœd. i, 103, and is dated at Norham, 7th August, not at Northampton, as it erroneously stands in the print, as I ascertained by an examination of the original from which it was printed by Rymer.

The passage at p. 7 of this work, extracted from the Chronicon de Melrose, relates to the same events.

It may be presumed that the instrument, entitled " De homagio a Willelmo rege Scottorum Johanni regi Angliæ facto," printed in the Fœdera, i, 104, although without date, is connected with the same events, and sprung from the same transaction. From internal evidence we are certain that it was sealed between 22d July 1211, when John, archdeacon of Lothian, became bishop elect of Dunkeld, in which latter capacity he appears as a witness (Keith's Scottish Bishops, p. 78), and before 4th March 1212, when Alexander, William's son, was knighted (Matth. Paris, p. 161).

" Tunc Alanus filius Rolandi," p. 5.

This sentence and the ensuing paragraph ending with the word—" secularibus," are transcribed from the Chronicle of Melrose, p. 108.

" Anno regni regis tertiodecimo, post festum S. Jacobi, misit dominus papa duos nuncios in Angliam," p. 5.

The Annals of Burton, p. 163, and the Annals of Waverly, p. 174, contain an account of the interview between the papal envoys and John, which agrees very closely with the present text. I have not hesitated to amend, in a few instances, the version of the Chronicle of Lanercost by the help of these works, which, as far as this conversation is concerned, may be regarded as other manuscripts of the present history.

A.D. 1210, p. 7.

The whole of the narrative of this year, and the greater portion of the three ensuing years, is taken, with a few variations, from the Chronicle of Melrose, p. 109.

" . . . rex Scotiæ, filium Macwillelmi Hughtrede persequendo, ... multorum cadavera inanimata reliquit," p. 9.

In the Chronicle of Melrose the passage stands thus, " Sed et rex Scotiæ filium Macwillelmi, Guthred scilicet, persequendo, propriosque seductores destruendo, multorum cadavera inanimata reliquit," p. 112.

Upon this irruption Fordun is more than usually explicit, and appears to have had access to authentic materials. This Guthred, or Hutred Macwilliam, was the son of Donald, who was the son of Malcolm Macbeth, and probably laid claim to the throne of Scotland as the descendant of the early Celtic monarchs. The unpublished Chro-

nicle ascribed to Walter of Coventry contains some particulars concerning this insurgent Guthred, which I quote the more willingly as it incidentally introduces some curious information concerning the manners and feelings of the Scottish court, subjects upon which very few notices have reached us.

Scotorum rex Willelmus, jam ætatis provectæ, cum interiores regni sui partes seditione turbatas pacificare non posset, ad Angliam confugiens se et regnum filiumque, quem unicum habebat, ejus commisit provisioni. At ille cingulo militari committendum sibi donans, in partes illas cum exercitu proficiscens, dimissis per interiora regni suis, Cuthredum nomine Macwillam, seditionis ducem, cepit, et patibulo suspendit. Erat hic de Scotorum regum antiqua prosapia, qui, Scotorum et Hibernensium fretus auxilio, longas contra modernos reges, sicut et pater suus Duvenald, nunc clam nunc palam exercuit inimicitias. Moderniores enim Scottorum reges magis se Francos fatentur, sicut genere ita moribus, lingua, cultu; Scotisque ad extremam servitutem redactis, solos Francos in familiaritatem et obsequium adhibent.—Memoriale Hist. ad an. 1212.

" Videtur sanctus Hugo, episcopus Lincolniæ, claruisse," p. 10.

This paragraph appears to be the addition of a later hand. Hugh, bishop of Lincoln, died in November, A.D. 1200, and was buried in the cathedral, into which his body was carried by John, king of England, and William, king of Scotland; see Hoved. f. 461, b. His life, written by Adam, his chaplain, is printed by Pez. Bibl. Ascetica Antiquo-Nova, 8vo. Ratisb. 1723; one copy is in the Digby MS. No. 165, and another formerly belonged to the Bollandists, which they received from the monastery of Paderborn, is described by them in the Acta Sanctorum, Jun. tom. i. p. 508.

" Willelmus rex Scottorum viam universæ carnis ingrediens," p. 11.

Here the chronology is confused, the death of William happening upon 4th Dec. 1214; while the arrival of Langton, and the destruction of the French fleet, really occurred in 1213.

"... posteritatis suæ reliquit memoriam, filium nomine Arthurum, et filiam nomine Alienoram," p. 11.

It is not necessary to enter into a discussion of the question whether or not John was guilty of the murder of his nephew. It may be stated on the one part, that the accusation was made by the French king for political reasons, and in prospect of those important events which resulted from John's refusal to appear at the parliament to which he was summoned as Duke of Normandy; and that the odium with which he was regarded by the ecclesiastics of that time, the only historiographers, tended to perpetuate and give additional weight to these accusations. On the other hand, the circumstantial evidence against him is copious and strong, and is enough to show that, if innocent, he had the misfortune to be placed in a very suspi-

cious position. It may be premised, that Arthur's voyage into England, mentioned at p. 1, is unsupported by any good evidence, and, indeed, is contradicted by all historians who mention his death. There are a few facts which tend to confirm the story here given of Robert (not William) de Vipount's participation in the murder, or at least to account for the manner in which his name became associated with it. From the Patent Rolls, pp. 15, 21, 39, it appears that he had the custody of several individuals captured at Mirabel, amongst whom Ralph de Coggeshale, in his Chronicle (Bouquet, xviii, 98), includes Arthur. That he had a grant of the castles of Burgh and Bowes, in which he is here said to have confined Alianor, appears from the Patent Rolls, p. 25, and Cal. Rot. Chart. p. 20. On the Pat. Rolls of 16 John, p. 124, is a writ from that monarch to Robert and Ivo de Vipont, sending to them William Malet and Fawkes de Breaute, and commanding that Alianor, his niece, should be sent in their custody to Corfe. To these facts it may be added, that Robert de Vipont and Yvo his brother are included amongst John's "consiliarii iniquissimi," by Matthew Paris, p. 161.

"Erat quidam serviens reginæ, Johannes nomine, qui de suspitione vere vel false accusabatur," p. 13.

The author of the Flores Historiarum also states, that John having accused his queen, Isabella of Angoulême, of adultery, took summary vengeance on her gallants, and, according to the same authority, she was imprisoned upon this accusation, ii, 87. A writ entered on the Close Rolls, i, 124, dated 3d December 1214, enjoins Theodoric Le Tees to conduct the queen to Gloucester, and there to keep her guarded in the chamber in which the princess Johanna had been nursed; an entry which, taken in connection with the passage in the Flores Historiarum, seems to add weight to the statement of the Chronicle of Lanercost. The cruelty with which John punished the accused servant is, fortunately, without many parallels in history. Grimm has shown (Deutsche Rechts Alterthumer, p. 704), that it had been equalled, but certainly at more remote and barbarous times.

"Ordinem præposterum Anglia sancivit," p. 15.

From this point to the narrative concerning Basset, at p. 19, the text is founded upon the Melrose Chronicle; the intermediate portion up to p. 22, l. 19, is from other authorities.

"Rex autem Angliæ post ipsos subsequenter adveniens," p. 17.

Mr Hardy's Itinerary of John, prefixed to the Close Rolls, furnishes us with the route of that sovereign in his northern expedition. It is of so much importance that we here insert it.

A.D. 1216.

January	8, Friday,	he was at	Durham. Newcastle.
„	9, Saturday,	„	Newcastle. Bedlington.
„	10, Sunday,	„	Bedlington.
„	11, Monday,	„	Alnwick.
„	12, Tuesday,	„	[ ]
„	13, Wednesday,	„	[ ]
„	14, Thursday,	„	Berwick on Tweed.
„	15, Friday,	„	Berwick on Tweed.
„	16, Saturday,	„	Berwick on Tweed.
„	17, Sunday,	„	Berwick on Tweed.
„	18, Monday,	„	Berwick on Tweed.
„	19, Tuesday,	„	Berwick on Tweed.
„	20, Wednesday,	„	Berwick on Tweed. Dunbar.
„	21, Thursday,	„	Berwick on Tweed.
„	22, Friday,	„	Berwick on Tweed.
„	23, Saturday,	„	[ ]
„	24, Sunday,	„	Mitford.

It will be observed, that the Chronicle of Lanercost, or rather the Chronicle of Melrose, from which it is copied, does not agree in every instance with the enrolments from which this Journal is compiled.

" Sed et insipiens rex Johannes . . . . decimo sexto kalendarum Novembris . . . . apud Newerke diem clauset extremum," p. 19.

This erroneous date, like the greater number of the transactions of this portion of the history, is copied from the Chronicle of Melrose. John died upon October 19th.

" . . . Arthurum se esse fatetur totius monarchiæ Britanniæ quondam dominum," p. 23.

The pertinacity with which the descendants of the aboriginal inhabitants of this island adhered to the belief of Arthur's return to reign over regenerated Britain is frequently alluded to in our early historians. It was in compliance with the spirit of this widely diffused opinion, that Arthur of Britanny received his name, Will. Neubrig. III, vii; Contin. Hoved. (ap. Bouquet, xviii), 164; Ben. Petrob. pp. 469, 470; Diceto, p. 429. The unprinted Chronicle ascribed to Walter of Coventry, in the Library of Corpus College, Cambridge, confirms this statement, by showing that the Welsh believed, or were said to believe, that the period for their recovery of England had arrived.

" Arthurus in prisona fratrici sui, Johannis regis Angliæ, dubium quo casu, de medio factus est, nec est inventum sepulchrum ejus usque ad diem hanc, ut dicitur; sed non absque vindicta Dei, qui frangit omnem superbum. Britones quippe, quasi de nomine augurum sumentes, Arthurum antiquum in isto resuscitatum impudenter et imprudenter jactitabunt, et Anglorum interventionem regnique ad Britones per ipsum imminere translationem."—Memoriale Hist. ad an. 1203. William of Newburgh, in the Preface to his History, is very severe upon the Welsh for believing in the return of Arthur: " . . . gratia placendi Britonibus, quorum plurimi tam bruti esse feruntur, ut adhuc Arturum tanquam venturum exspectare dicantur, eumque mortuum nec audire patiantur." And again, " Et notandum quod eundem Arturum postea refert [Gaufridus, scilicet, Monumetensis] in bello lethaliter vulneratum, regno disposito, ad curanda vulnera sua abiisse in illam quam Britannicæ fingunt fabulæ insulam Avalonis, propter metum Britonum, non audentes eum dicere mortuum, quem adhuc vere bruti Britones exspectant venturum."

Peter of Blois, archdeacon of Bath, who lived in the time of Henry the Second, when speaking of hopes of preferment long deferred, says, " Adhuc benignioris eventus vota concipio, et fortasse venturum cum Britonibus præstolor Arturum, et Messiam cum Judæis exspecto."—Ep. xxxiv. In his Epistle, number li, he writes, " Exspectans exspectavi Dominum meum, nec intendit mihi; adhuc etiam promissam exspecto gratiam, fortasse sicut Arthurum Britannia, sicut Judæa Messiam." And again, in Epistle lvii, " . . . quibus si credideris, exspectare poteris Arthurum cum Britonibus."

Peter Langtoft, in his manuscript chronicle of the kings of England, thus speaks of Arthur's fate:—

" Arthur fu naufrez parmy sa wambysoun,
Passa le coupe de sa espeye Arthur pur garysoun,
Se fist de ilok portire en lile de Avaloun,
Parveir ne say counter si mort seit, ou noun,
Mes uncor vifs, ceo dient ly Bretoun."

MS. Reg. 20 A. ii, fol. 46, b.

Arthur's fame was not confined to England, but even Etna laid claim to the honour of his residence. Cæsarius of Hiesterback, a Cistercian monk, who, about the year 1220, compiled a most curious and extensive collection of legendary tales, has inserted in his volume one relative to Arthur, whom he places in this volcano, XII, xii. It is only fair, however, to state, that he considers this mountain the " os inferni;" see chap. xiii.

It will be admitted, we believe, by all interested in the history of popular fictions and superstitions, that there are few tales in our early Chronicles which can compete, either in plot or narrative, with this legend of " The Butterfly Bishop."

"Eodem anno Henricus . . . . puer novem annorum . . . . coronatus est," p. 23.

The attention of the reader is directed to the fact, that Henry's coronation is here mentioned for the second time, and his age is stated to be nine years, whereas in the preceding page it is twice said that he was seven. These facts, although trifling, are noticed to show how uncritically this Chronicle has been compiled from other sources. Henry was born 1st October 1207 (M. Paris, p. 225).

"Eodem anno in hebdomada pentecostes," p. 24.

The Chronology is here disturbed; the battle of Lincoln was fought, as we know from M. Paris, upon Saturday, 19th May, 1217.

". . . . Ricardus de Marisco, ... qui cognatum sibi magistrum Adam de Eodem, induxit in patriam illam," p. 24.

The author of the Chronicle of Lanercost here diverges from the Melrose Chronicle to introduce the praises of Adam de Marisco, and furnishes some information concerning him which, it is believed, is nowhere else to be found. For the purpose of elucidating the connection which I have endeavoured to establish between the Friars Minors (or Franciscans), and the authorship of a portion of this Chronicle, I shall here exhibit, as briefly as possible, the manner in which Adam de Marisco has merited the praise of the compiler.

He entered the order of the Franciscans at an early age (Leland), and was instructed by the abbot of St Andrew at Vercelli, a school-fellow of St Anthony of Padua (Pits). He afterwards enjoyed the honour of filling the chair of a professor at the Franciscans' school at Oxford (Wood, Oxon. i, 72). He stood high in the estimation of Robert Grosteste, bishop of Lincoln, whose esteem for this new order of Friars induced him to leave his valuable library to the monastery of the Minorites at Oxford. The Cotton. MS. Vitell. E. viii, contains about 250 of Adam de Marisco's letters; many of them are addressed to Grosteste, and contain much curious information upon the civil as well as the ecclesiastical history of the period. He was Warden of the Friars Minors of London (Epist. fol. 85), and died 15th November . . . . , his decease being entered in the martyrology of the Franciscans of Salisbury. See Tanner, Bibl. p. 8.

". . . archipiratam Francorum Eustachium, militem quemdam, cognomine Matthæum appellatum . . . ." p. 24.

This passage is obviously corrupt in the manuscript. The scribe had written the word "monachum" after "Eustachium, but immediately expuncted it. We should read "archipiratam Francorum Eustachium, militem quemdam, cognomine monachum appellatum." Concerning this individual, see the "Roman d'Eustache le Moine pirate fameux du xiii siècle, public pour la primière fors d'apres un manuscrit de la Bibliothèque Royale par Francisque Michel," Paris, 1834.

"Eodem anno, octavo kalendas Octobris [Sept. 24], ex hac luce subtractus est nobilis heremita, Robertus de Knaresburgh," p. 25.

It is curious, and at the same time gratifying, to find that in this minute narrative of the hermit of Knaresburgh, the accuracy of our Chronicle is borne out by a singular combination of evidence. In itself the affair is of little or no value, but as proving the general accuracy of the Chronicle, it is worth following out, and with this view the following confirmatory statements have been thrown together, which are here inserted without comment, leaving it to the reader to make his own comparisons between them and the text.

In the Harleian MS. 3775, n. 6, is "Vita S. Roberti Heremitæ edita a Ricardo Stodelay," a writer whose information was derived from an old man who had been upon terms of intimacy with the Hermit.

He first speaks of the "fugitivus miles" of the text, p. 25, l. 32.

"Erat quidem vir ille miles famosus et dives, verum, ut iram regis Ricardi, ob quamdam offensam ejus animam quærentis, ad tempus declinaret, in habitu heremetico, ne a satellitibus regis agnosceretur, latitare decrevit . . . . . Habitaverunt itaque simul in loco horroris et vastæ solitudinis, donec rex Ricardus, lege mortis compellente, viam universæ carnis ingrediens, mundo valefecerat. Rege igitur de medio sublato, memoratus miles, non Christi sed mundi, qui putabatur ad aratrum Dei manum misisse, respiciens retro, ad uxorem et filios, ut canis ad vomitum, reversus est."

After some particulars regarding the Hermit, the Legend proceeds—

"Unde ad quandam matronam nobilem Helenam nomine, in partibus illis habitantem . . . . humiliter accessit, quem mulier. . . . suscepit gratulabundo, dedit ei ecclesiam S. Hildæ in saltu de Knaresburgh constructam, ubi quondam villa grandis, quæ Rothferlingtoun vocabatur, a rege Stephano subversa refertur."

Driven hence by thieves, he petitions his benefactress to be permitted to reside "sub pariete ecclesiæ de Spoforde."

At St Hilda she gave him a carrucate of land, two oxen, one cow, and one horse, "Ædificavit igitur ibi, nobili matrona manum porrigente, ad invicem habitaculum, in quo tam transeuntes quam ei famulantes congrue reciperentur, constituta etiam postmodum horrea, in qua fruges reconderentur."

Here he resided some time in peace and seclusion, until "vir nobilis et baronum famosissimus in Anglia, Willelmus de Stuteville," when hunting, saw the houses which had been built by the liberality of this lady Helena, and probably regarding them as an encroachment upon the forest laws, he ordered them to be destroyed. At this point the MS. unfortunately breaks off.—Cf. the text, p. 26, l. 5.

"Rex [Johannes] Roberto de Ros, etc. Sciatis quod concessimus abbati et monachis de Holmcoltram heremitorium in foresta nostra de Engelwode cum landa quam *Rogerus Goki*, quondam *Heremita* illius loci, tenuit, integre cum omnibus pertinentiis suis . . . Teste me ipso apud Turrim Londoniæ, 3 die Marcii, anno regni nostri 16 [1215]."—*Rot. Claus.* 1, 198, b.

"Rex [Henricus tertius] Briano de Insula, salutem. Mandamus vobis, quod permittatis abbatem et monachos de Holmcoltram excolere, vel ad pasturam tenere, si voluerint, landam illam, quam *Rogerus Goki*, quondam *Heremita* S. Hildæ, in foresta de Engelwude tenuit in eadem foresta infra clausam prædicti heremitorii, secundum tenorem cartæ domini Johannis patris nostri, quam inde habent. Teste Huberto, etc. apud Westmonasterium, 6 die Maii [1223].—Id. p. 544.

The same grant had been made almost in the same words, by a charter dated at Westminster, 7 April, 11 Hen. III, in which, however, there is no notice of a prior grant made by King John. The hermitage is also mentioned in charters of Thomas de Lassels, printed in the Monast. Anglic. v, 606, 607, edit. Ellis.

Rex omnibus [etc.] salutem. Sciatis nos intuitu Dei et pro salute animæ nostræ [etc.] concessisse et hac carta nostra confirmasse fratri Ivoni heremitæ Sanctæ Crucis de Cnaresburg et ejus successoribus xl. acras terræ cum pertinentiis in Swinesco, quas dominus Johannes rex pater noster prius dedit et concessit fratri *Roberto* quondam *Heremitæ* ejusdem loci . . . . . Datum apud Pontemfractum, 30 die Novembris, anno xii.—*Rot. Chart.* 12 Hen. III, m. 10.

The length which these remarks have attained prevents me from inserting all which has been collected upon the subject; but the following notes should not be excluded:

William de Stuttville had a grant of the lordship of Knaresburgh.—*Rot. Chart.* 1 John, m. 5.

He appears exercising authority in the forest of Knaresburgh, probably as custos, in the year 1205.—*Rot. Fin.* p. 325.

Brian de Insula, Alexander de Rofham, and *Alexander de Dorsete* (cf. p. 27, l. 3), are mentioned as employed in forest affairs in Yorkshire, in 1205.—*Rot. Fin.* p. 305.

Upon his death a precept was issued to the sheriff of Yorkshire, ordering him to seize the forest of Knaresburgh.—*Rot. Claus.* 6 John, m. 11.

Brian de Insula fortifies the castle of Knaresburgh.—*Rot. Pip.* 13 John.

————————, is mentioned as governor of Cnaresburgh.—*Rot. Pat.* 1 Hen. III, m. 7.

————————, his governorship renewed.—*Rot. Pat.* 6 Hen. III, m. 6.

One of the publications of the Roxburgh Club (presented, in 1824, by the Rev. H. J. T. Drury) is a metrical life of St. Robert of Knaresburgh, from a manuscript formerly belonging to Francis Douce, Esq. now in the Bodleian Library, which is presumed to be unique. This work I have not had an opportunity of inspecting.

" . . . cui possessiones canonicorum sunt commissæ," p. 27.

The alteration from "passiones," the reading of the original MS., to "possessiones," has been adopted by a comparison with the mention made of the same personage in the commencement of the year 1223, p. 30.

" Hugo quondam abbas Belli Loci de Burgundia," p. 27.

Godwin, and his Editor, Richardson (De Præsulibus Angliæ, p. 763), are ignorant both of the prior history of this Hugh and his death. It appears from the Close Rolls, 6 Hen. III, m. 2, that he was commissioned by Henry to attend the Council, which it was expected would be held at Verona. He retired, in 1233, to the Benedictine abbey of Beaulieu, or Bellec, near Turenne, where he died in the same year. —See p. 42, postea, and Gal. Christ. ii, 605.

" Quæsita perdiderunt," p. 27.

Matthew Paris has preserved two interesting letters relative to the loss of Damietta, one written by P. de Albeneio, the other by P. de Montacute, the Master of the Knights Templars.—See his Chronicle, pp. 313, 314.

" Tunc etiam regina civitatum, Hierusalem," p. 27.

The account here given of the destruction of Jerusalem, and of the creed and behaviour of the Saracens, extending as far as the end of this year, is copied verbatim from the Historia Orientalis of Jacobus de Vitriaco, which is printed by Bongars, in the Gesta Dei per Francos, i, 1137; fol. Hanov. 1611.

" Coronatus est rex Angliæ Henricus," p. 28.

The Chronicle of Matthew Paris assigns a different date to this transaction, namely, 17th May, and its accuracy, in this instance, is superior to the Chronicle of Lanercost. Henry himself, in the Close Roll, a°. 4, m. 1 (vol. i, p. 433), directs the Barons of his Exchequer to repay 24*l.* 11*s.* 8*d.*, advanced by William Yoynier [the joiner], " pro pannis sericis positis in usum nostrum in festo coronationis nostræ celebratæ apud Westmonasterium die Pentecostes, anno regni nostri quarto." The same authority, p. 216, shows that 200 deer, 2000 ells of linen, 5000 hens, 500 lambs and kids, and other necessaries, were ordered upon 26th April for the approaching ceremony upon 7th May. Peter de Maulay is ordered to attend the coronation, which, it is stated, will be celebrated on the vigil of Pentecost, Fœd. i, 160. These authorities prove the error of our Chronicler.

" Eodem anno translatus est S. Thomas," p. 29.

The Bull of Honorius III, granting permission for the translation of the body, is in the Register of that pope, p. iii, Ep. 266; and by the letter, n. 430, dated 3 cal. Maii, he directed the archbishop of Canterbury, the bishop of Coventry, and the abbot of Fountains, to make inquiry relative to the life and miracles of Hugh of Lincoln, previous to his canonization, as mentioned in the text.—See Raynaldi, Ann. Eccl. A.D. 1219, § 41, 42, 43; see also A.D. 1220, § 45; and Matth. Paris, p. 309.

" Alexander rex Scottorum duxit in uxorem . . . Johannam filiam Johannis regis Angliæ," p. 29.

Misled by the fact of a meeting having been held at York in June 1220, by Henry, and Alexander, king of Scotland, at which the terms of the future marriage were settled, some historians have imagined that the nuptials were then celebrated; whereas they did not take place until a year after; see Fœd. i, 160, 161. Raynaldi, Annal. Eccl. A.D. 1220, § 46, must therefore have misunderstood the letter of Honorius III. to Pandulph bishop elect of Norwich, which he quotes as proof that the ceremony of marriage had been performed in June 1220, by that Legate. The Close Rolls furnish incontrovertible evidence of the time when the event really took place. Henry, by a writ to the Barons of the Exchequer, orders them to account to the Sheriff of Northumberland for 15*l.* which he delivered to A. king of the Scotts, for payment of his expenses on his way to York, there to marry Johanna, the king's sister. Dat. York, 20th June, 5 Hen. III.

To this same event belong two letters given amongst the Illustrative Documents, No. I, II. They are now printed for the first time from the originals in the Tower.

" Jacobus, papæ Pœnitentiarius, venit Legatus in Scotiam," p. 29.

This measure appears to be contrary to the privileges granted by the Popes to the Church of Scotland, according to which it was decreed, " ut nulli de cetero, qui de Scotiæ regno non fuerit, si quem Apostolica sedes propter hoc de corpore suo specialiter destinaverit, licitum sit in eo legationis officium exercere."—Regist. Honor. III, Lib. iii, Ep. 124.

A letter from the Pope addressed to this Legate, Lib. v, Ep. 717, acquaints us with some proceedings upon the part of Alexander, of which we have no trace in the histories of the time. That king requested that he might be crowned by the Legate, and wished that the ceremony should take place without the consent or agency of the king of England. The prelate thought it advisable to consult Honorius; and the answer which he received was decisive.

" Super eo quod carissimus in Christo filius noster . . rex illustris Scottorum a te postulat coronari, tibi breviter respondemus, quod nequaquam ejus coronatio ad te spectat, cum carissimo in Christo filio nostro . . regi Anglorum illustri subesse dicatur. Unde nolumus, ut te inde aliquatenus intromittes, ne regnum Angliæ alii regno postponere videremur; nisi forte id de ipsius regis Angliæ ac consiliariorum suorum procederet voluntate. Sed si ad hoc memoratus rex et ejus consiliarii consentirent, tunc ad coronationem alterius procedere posses de consilio prælatorum Angliæ, ita quod jure alterius exinde nullatenus derogetur. Dat. Laterani."—Raynaldi, Annal. Eccl. A.D. 1221, § 49.

" Eodem tempore, Adam, episcopus Cathenesiæ, ... palmam martyrii . . . est adeptus," p. 29.

Had not this narrative been transcribed from the Chronicle of Melrose, and there-

fore entitled to credit, since the unhappy bishop of Caithness had formerly been abbot of that monastery, I should have been induced to believe that the present entry had arisen from a confusion with an event of a somewhat similar nature which occurred in A.D. 1202. It appears from the Letters of Pope Innocent III, Lib. v, Ep. 79, that in that year the bishop of Caithness was besieged in a castle, and being captured, his tongue was cut out. The individual by whom this deed was committed being seized with remorse, went to Rome, and the penance which was enjoined is minutely described in the Decretal Epistle just now quoted.—See Raynaldi, A.D. 1202, § 10.

" Hugo Carliolensis episcopus . . . discessit," p. 30.

If the reader will compare this account of Hugh bishop of Carlisle with that which is given at p. 42, he will have an instance of the want of skill with which the valuable materials of which this Chronicle is composed are put together.

" Quidam Francigena, Faukes re et nomine," p. 31.

The historians of the time, in particular Matthew Paris, abound with notices of this turbulent and unprincipled, but clever, soldier of fortune. It would be beyond the scope of our present undertaking to specify his exploits, but we willingly insert amongst our Illustrative Documents [No. XI.] a curious series of letters and papers, now for the first time printed, from the Tower of London and elsewhere, which are calculated not only to elucidate the history of this individual, but to throw considerable light upon the state of England during the troublesome period of Henry's minority.

" Epitaphium Hotoft," p. 32.

The poetical lucubrations of this Hotoft occur several times in our Chronicle, and, with one exception, are not to be found elsewhere. The only writers of the name of Hotoft, who are mentioned by Bishop Tanner, are William de Hotoft, abbot of Peterborough, who resigned that office in 1249, and a friar preacher, also named William, whose age is not ascertained, but both apparently differing from the poet here quoted. He appears to have been a monk of Durham, since Matthew Paris, who gives this epitaph, says it was written by " quidam monachus Dunelmensis," p. 332.

" Rex Hierosolymitanorum . . . . se fratrem ordinis Francisci fecerit," p. 32.

Here is a slight error; it was not the king of Jerusalem who assumed the habit of a Franciscan, but his son, the celebrated St. Louis, as we learn by the following entry in a scarce little volume, entitled " Firmamentum trium ordinum B. patris nostri Francisci" (without date, but printed apparently at Paris, about 1512), in which, at fol. 42, b. he is thus mentioned—" Dominus et frater sanctusque Ludovicus episcopus Tholosanus, primogenitus [read deuterogenitus] regis Siciliæ, Ungariæ et Jerusalem, qui, contemptis his tribus regnis, intravit hunc sacrum ordinem." See also Gall. Christ. xiii, 32; Acta Sanctorum, xxxvi, 781. Robert king of Sicily, brother of St. Louis, and his sister Xanchia, also became members of the same order.

" Gregorius nonus appellatus est," p. 35.

A synopsis of the privileges granted by him to the order of the Franciscans may be seen in the " Firmamentum," quoted in the last note, part ii, fol. iiij.

" Reymundus, de ordine Prædicatorum, compilavit scriptum suum," p. 35.

Reymundus de Pennaforti, a Dominican friar, who died in 1275, at a very advanced age, was the collector of Five Books of Decretals, called " Extravagants," which are found in most collections of Canon Law.—See Oudin, Comment. de Script. Eccl. iii, 163.

" Et in itinere defunctus," p. 36.

The death of Louis the Eighth, king of France, is here incorrectly repeated, having been mentioned in the previous page, under the year 1226, when it really occurred.

" Magister Stephanus de Langtona, Cantuariensis archiepiscopus," p. 36.

The flattering manner in which Langton is mentioned proceeds, probably, no less from his attachment to the order of the Franciscans, than for the zeal with which he supported the dignity of the Church against the attacks of King John.

" . . . a die sui obitus [*sc.* Edmundi Cantuariensis archiepiscopi] felix corpus ejus carnis candorem et capillum solidum usque nunc conservat," p. 36.

The authors of the Gallia Christiana, xii, 440, assure us that when they wrote (1770), the body of the archbishop was incorrupt. A minute and interesting account of the invention and translation of this saint is given in a letter from the bishop of Chichester addressed to the abbot of Begeham, inserted among the Illustrative Documents, [No. XIII.] It confirms some of the statements made in the text.

" . . . apud cœnobium de Catebi deducta est ad melioris vitæ propositum, ubi dicti præsulis soror tunc priorissæ administrabat officium," p. 36.

Katebi, or Katesby, in Northamptonshire, was a priory of Benedictine nuns, founded by Robert, the son of Philip de Esseby. Tanner, Northamp. xxi. Of this establishment, Margaret and Alice, sisters of Edmund of Abingdon, were prioresses, the first died in 1257, the second in 1270.—See M. Paris, 946; Langtoft, 612.

" Et incipiens psalmum ' De profundis,' " p. 37.

The 129th Psalm, of which this is the commencement, formed a portion of the service at vespers for the dead.—See Edm. Martene de Antiq. Ecclesiæ Ritibus, ii, 389, edit. 1788; M. Gerbert, Monumenta Vet. Liturg. Alemann. ii, 247, edit. San-Blas. 1779; Card. Bona, de Divina Psalmodia, p. 349, edit. 1677.

" Constituto vero viro venerabili in archiepiscopali fastigio," p. 39.

It may be interesting, for many reasons, to observe the oath of fidelity which, at

this period, the Pope exacted from archbishops and bishops upon consecration. Raynaldi, Annal. Eccl. A.D. 1233, § 65, has printed from a MS. in the Vatican, the fealty which this archbishop of Canterbury professed to Gregory the Ninth.

" Ego Eadmundus Cantuariensis archiepiscopus in antea fidelis et obediens ero B. Petro et sanctæ Romanæ ecclesiæ, et domino papæ Gregorio suisque successoribus canonice intrantibus.

" Non ero in facto, nec in consilio, aut consensu, ut vitam perdant, aut membrum, aut capiantur mala captione. Consilium vero, quod mihi credituri sunt per se, aut per nuncios suos, sive per literas, ad eorum damnum, me sciente, nemini pandam.

" Papatum Romanum et regalia B. Petri adjutor eis ero, ad retinendum et defendendum, salvo meo ordine, contra omnem hominem.

" Legatum apostolicæ sedis in eundo et redeundo honorifice tractabo, et in suis necessariis adjuvabo.

" Vocatus ad synodum veniam, nisi præpeditus fuero canonica præpeditatione.

" Apostolorum limina singulis trienniis visitabo, aut per me, aut per nuncium meum, nisi Apostolica absolvar licentia.

" Possessiones vero ad mensam mei archiepiscopatus pertinentes non vendam, neque donabo, neque pignorabo, neque de novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, inconsulto Romano pontifice.

" Sic me Deus adjuvet, et hæc sancta Dei Evangelia."

The same oath was exacted from the archbishops of Rouen, Upsal, and others.

" . . . comes, ob conscientiæ teneritudinem, duodecim annis ab uxoris suæ amplexu abstinuerit, sicut ego ipse accepi ab homine, qui utrorumque secreta rimari consuevit," p. 40.

Here the Chronicle is in error. Simon de Montfort married Alianor, sister of Henry the Third, upon Thursday, 7th January 1238 (M. Paris, p. 465). This gave great dissatisfaction, from the cause mentioned in the text, and the earl shortly after went to Rome that he might obtain dispensation, leaving the countess already pregnant (id. p. 468). He returned upon 14th October, and found his wife at Kenilworth, upon the eve of her confinement (id. p. 475). The reading should perhaps be " diebus," instead of " annis," an observance founded on, but exceeding the restraint imposed upon newly married people by the Constitutions of the early Church, as specified in the Fourth Council of Carthage (A.D. 398), can. 13, by which it is thus enacted :— " Sponsus et sponsa cum benedicendi sunt a sacerdote, a parentibus et paranymphis offerantur, qui cum benedictionem acceperint, eadem nocte, pro reverentia ipsius benedictionis, in virginitate permaneant." This observance probably had its origin from the circumstances mentioned in Tobit, viii, 4. But it was not permitted to pronounce a nuptial benediction upon a widow, as Elianor was, upon the event of her second marriage, as appears by the following passage from Durand's Rationale Divinorum Officiorum, I, ix, 15 :—" Non debent nuptiæ benedici, nisi, ubi virgo cum vir-

gine contrahit, . . . imo, presbyter qui benedictionem cum secunda uxore celebraverit, officio et beneficio suspensus, est ad sedem apostolicam mittendus."—See also II, i, 47.

" Dominus Galweiæ Alanus . . . duxit filiam Hugonis de Lascy in uxorem," p. 40.

It is singular that Dugdale, in his Baronage (i, 98), when he cites Matthew Paris (p. 430), should have failed to observe that Alan of Galway is there stated, as in the text, to have married the daughter of Hugh de Lacy. It appears that a MS. in the Bodleian Library (Laud, C. 98, p. 65), quoted by Dugdale, asserts that this Hugh had only one daughter and sole heir, whom it names Maud, who became the wife of Walter Burk, lord of Connac; whereas the enrolment of a safe-conduct (Rot. Pat. 21 Hen. III, m. 2), says her name was Roesya.—See it printed in Illustr. Scott. Hist. 4to, Glasg. [Maitland Club], 1834, p. 30.

" Eodem [anno], comes de Fife, Malcolmus, a præsenti luce migravit," p. 40.

His death, here assigned to A.D. 1229, is by the Chronicle of Melrose placed a year later, and Douglas's Peerage, quoting the Cartulary of Moray, says he died in 1228; i, 574. But as the Chronicle of Lanercost places his decease in the same year with that of Anthony, which occurred in 1231 (see Raynaldi, ad an. § 33, and p. 41 of the text), and the coronation of Edmund archbishop of Canterbury, which did not take place until 2d April 1234 (M. Paris, p. 397); little faith can be placed on a chronology which is so confused and faulty.

" Eodem anno venerunt Norwigenses cum Husbac filio Owumundi, cognomine Hacone . . . ." p. 41.

Upon a comparison of this passage with the account given in the Chronicon Manniæ, p. 31, 4to, Copenhag. 1786, a remarkable similarity of narrative and expression will be observed.

" Quo etiam anno Willelmus de Bondington," p. 41.

His election to the see of Glasgow is referred by the Chronicle of Melrose to the following year. It may also be remarked, as another proof of the faulty chronology of this part of the present history, that under this year, 1231, it erroneously repeats the notice of Henry's return from France, which had been previously mentioned under the preceding year.—See M. Paris, p. 367.

" Tunc temporis Alanus dominus Galwydiæ moritur," p. 42.

Referred by the Chronicle of Melrose (from which source, however, this passage is not transcribed) to the year 1234. Matth. Paris, under the year 1236, p. 430, gives a detailed account of the reduction of Galloway by Alexander the Second.

" Vir laudabilis Robertus Grostest," p. 43.

Here commences the first extract relative to Grosteste, printed in the Anglia Sacra, i, 341, extending to the words " Dei secreta" in p. 45 of the present edition; and the

second begins at p. 58, and ends on p. 59. In addition to the instances of his regard for the Friars Minors there quoted, we may add that he bequeathed his library to the house of that order established at Oxford.—See the extracts from the Historia Aurea by John of Tynmouth, printed in the Anglia Sacra, i, 347.

" Henricus quartus, rex Angliæ, desponsavit Alianoram de Provincia," p. 46.

Henry the Third, as he is generally called by us, and also by writers of his own age, was sometimes styled Henry the Fourth, in consequence of the coronation of Henry the Second's son, young king Henry, who thus strictly became Henry the Third. Matthew Paris, A.D. 1170, has a chapter " de coronatione regis Henrici tertii," which relates to the son of Henry the Second.—See also Fœd. i, 78.

" Eodem anno obiit Alanus rex, filius Godredi," p. 46.

The Chronicon Manniæ, agreeing exactly as to the date, calls him Olave, the son of Godred, and in other respects agrees in some verbal peculiarities with the Chronicle of Lanercost, so as to lead to the inference either that they are transcribed from one common original, or that the latter is a copy of the former. There seems, therefore, ground for supposing that " Alavus " may have been the correct reading.

" Eo tempore legatus Angliæ, magister Otho, intravit in Scotiam," p. 48.

The letters with which Gregory furnished his Legate, addressed to the bishops of England, Wales, and Ireland, dated at Terni, on the second of the ides of February, in the tenth year of his pontificate, may be seen in Raynaldi, Annal. Eccl. A.D. 1237, § 38; these letters contain nothing very important, and are not here repeated. But those which he sent to the king of Scotland (§ 40) have greater interest, and are worthy of insertion.

" Cum universis ecclesiis apostolicæ provisionis sollicitudine succurrere et reformare, si qua in eis præteritis sunt deformata temporibus, teneamur, dilectum filium nostrum Othonem Sancti Nicholai in Carcere Tulliano diaconum Cardinalem, virum expertæ providentiæ et magna morum præditum honestate, Legatum ex nostro latere in Angliam duximus destinandum. Verum, postquam discessit a nobis, nos consultius attendentes quod cum circa regnum Scotiæ eo majorem curam gerere teneamur, quo fortius ecclesia Scotticana Romanam ecclesiam solam matrem et metropolitanam, nullo medio, recognoscit, indignum existeret, nisi quæ nos singularem patrem in spiritualibus obtinet, specialem a nobis reciperet consolationis effectum,—eidem Cardinali in dicto regno Scotiæ legationis officium motu proprio duximus committendum, quia relinquere, conscientia salva, nequivimus, quin eisdem Scotticanæ ecclesiæ per dictum legatum apostolicæ visitationis solatium mitteremus; ne a nobis affectione materna spoliari se crederet, si nobis ecclesiam visitantibus Anglicanam, regnum Scotiæ sic in vicino positum expers visitationis apostolicæ remaneret.

" Datum Viterbii, sexto idus Maii, anno xi."

But upon his arrival in England the Legate's avarice and pride excited such general dissatisfaction, that Alexander was by no means anxious to receive the "visitationis solatium" which his spiritual mother, the Church of Rome, had destined for him. With considerable tact he contrived to relieve himself from the intended visit; for when he happened to meet the Legate at York, he worked upon his fears in a manner which is well described by Matthew Paris.

"Volenti autem domino Legato intrare regnum Scotiæ, ubi de negotiis ecclesiasticis tractaret, sicut in Anglia, respondit rex Scotiæ, 'Non me memini Legatum in terra mea vidisse, nec opus esse aliquem vocandum, Deo gratias, nec adhuc opus est, omnia bene se habent. Nec etiam tempore patris mei, vel alicujus antecessorum meorum, visus est aliquis Legatus introitum habuisse, nec ego, dum mei compos fuero, tolerabo. Verumtamen, quia fama te sanctum virum prædicat, moneo te ut, si forte terram meam ingrediaris, caute progrediaris, ne quid sinistri tibi contingat. Indomiti enim et silvestres homines ibi habitant, humanam sanguinem sitientes, quos nec ego ipse valeo edomare; qui etiam, si in vos irruant, nequeo eos cohibere. Me etiam nuper, ut forte audistis, voluerunt invadere, et a regno expellere exheredatum.'

"Quibus auditis, Legatus avidam voluntatem intrandi Scotiam temperavit, et latera regis sui, scilicet Angliæ, sibi per omnia obedientis, non reliquit."—P. 446.

"Tetendit ei manipulum plenum talliorum," p. 49.

According to Maddox (Hist. Excheq. xxiii, § 28), Tallies were of great and constant use in the Exchequer; their employment was very ancient, probably coeval with the establishment of that court. The manner in which they were employed by the Accountants is accurately explained by the author of the Dialogus de Scaccario in the following words:—

"Imo quia de taleis mentionem fecimus, quo ordine taliandi ratio consistat, paucis adverte. Talearum igitur alia est, quæ simpliciter Talea dicitur; alia, quam Memorandam nuncupamus. Legitimæ vero taleæ longitudo a summitate indicis usque ad summitatem extenti pollicis est; illic terebro modico perforatur. Memoranda vero, quæ de firma blanca semper fieri solet, paulo brevior est; quia, facto essayo, per quod firmo dealbatur, prima illa confringitur, et apposita sibi talea combustionis taleæ longitudinem tunc primo meretur. Hac autem ratione fit incisio. In summo ponunt M. libras, sicut incisio ejus spissitudinis palmæ capax sit; C. libras, ut pollicis; xx. libras, ut auricularis; libræ unius incisio, quasi grapi ordei tumentis; solidi vero minus; sic tamen, ut ex concisionibus loco vacuato modicus ibi sulcus fiat; denarius facta incisione nullo dempto signatur. Ex qua vero parte millenarius inciditur, alium non pones numerum, nisi forte mediam ejus partem; sic ut medium similiter incisionis ejus partem demas, et infra constituas. Sic, si C. ł. incisurus est, et non sit tibi Millenarius, facies sic; et de xx. ł. sic; et de xx. soł. quos Libram dicimus. Quod si multi Millenarii, vel centenarii, vel vigenæ librarum incidendæ sunt, lex eadem servetur, ut ex paten-

tiore parte ejusdem taleæ, hoc est, quæ directe tibi proponitur, facta annotatione, major numerus, ex altera vero minor incidatur; ex patentiore vero parte semper est major numerus in summo, ex minus patente semper minor, hoc est, denarii."

The author continues to describe some further particulars, which it seems unnecessary to repeat. Instances of provisions being collected for the crown, and of Tallies being given as vouchers, may be seen in Matth. Paris, p. 735; and Knyghton, col. 2570.

"Eodem anno rex Francorum Lodovicus . . ." p. 51.

The sickness, recovery, and vow of St Louis are discussed at considerable length by the Jesuit Stilting in the Acta Sanctorum, August. vol. v. p. 389.

"Magister Alexander de Halis," p. 53.

An account of his writings may be found in Cave's Historia Literaria, A.D. 1230, Oudin, de Script. Eccl. iii, 129; and in Tanner's Biblioth. p. 370. His Epitaph, in Latin hexameters and pentameters, is given in the Firmamentum Trium Ordinum, pars i, fol. 9, b. and concludes with the following announcement:—"Obiit autem anno incarnationis Dominicæ M.CC.XLV, xij. kalendas Septembris; sepultus inter crucefixum novis ecclesiæ et chorum in conventu Parisiensi dicti ordinis prope sacellum divi Francisci."

"Eodem [anno] misit Haco . . ." p. 54.

The same narrative in the Chronicon Manniæ, p. 34, agrees so closely as to support the opinion formerly expressed (p. 384) relative to that Chronicle and the present work being compiled from one common source, as far as the history of the Isles is concerned. The same remark applies to the mention of Harold's death on the following page.

"Eodem anno rex Scottorum Alexander . . ." p. 55.

The date of Alexander's death is here incorrectly given. He died on the nones of July (the eighth of the month), not the ides (the fifteenth), as stated in the text; an error which is the more obvious from what is immediately afterwards mentioned concerning the coronation of his son.

Henry took advantage of the minority of Alexander the Third to revive the question of the superiority which Scotland owed to England, and being upon good terms with the pope, requested that Alexander might not be crowned without his [Henry's] permission, and that the tithes of Scotland should be assigned to the support of the crusade which England was about to commence. To both these requests Innocent gave a decided denial, by a letter which may be seen in Fœd. i, 277, and in Raynaldi, Annal. Eccl. A.D. 1251, § 25.

"… . excommunicationis sententiam tulerunt," p. 59.

The last edition of the Fœdera (i, 289) contains a copy of this general excommunication pronounced against those who violated the liberties contained in the Magna Carta and Carta de Foresta. Another copy is extant in the Register of Innocent preserved at Rome, which also contains (xii, 291) the papal confirmation, dated at Anagnia, II calends of October, in the twelfth year of his pontificate. Both are printed by Raynaldi, Annal. Eccl. A.D. 1253, § 37, 38.

"Obiit papa Innocentius quartus," p. 61.

He died at Naples, upon the seventh of the ides of December (not the eighth, as in the text), as we learn from the circular letter written by his successor, Alexander the Fourth, upon his accession to the Papal chair.

"Hic canonizavit Anagniæ, anno 1257, S. Claram," p. 61.

It happens very unfortunately that such dates as are specified in this portion of the Chronicle of Lanercost are generally incorrect. The Bull by which Alexander the Fourth added Saint Clare to the Calendar is dated at Anagnia, 19 October 1255, and is printed in Raynaldi, § 20–24 of that year.

"Eodem anno Thomas de Warthille . . . ." p. 64.

The general accuracy of this piece of minute local information is supported by the contemporaneous records of the circumstances there recorded.

It appears from the Fine Roll of 39 Hen. III. (1254–1255), that Roger de Bigod was indebted to the king in the sum of 500 marks (not six hundred, as in the text) for the forest of Farendale; and upon 30 May 1255, a charter was granted by which that nobleman received the forestary of the whole forest aforesaid, to which is appended a memorandum which confirms the statement of the Chronicle. Both of these are given amongst the Illustrative Documents (No. XIV. XV.)

"Successit in ecclesia Glasguensi episcopo Willelmo de Bondyngtoun, Johannes de Cheham," p. 65.

Many circumstances connected with the ordination of this bishop are to be gathered from the Register of Pope Alexander the Fourth. It there appears that Alexander king of Scotland was by no means pleased with the appointment of Cheham to the see of Glasgow through the papal authority, and complained that the royal rights were injured by the Bull which was issued upon the occasion, by which it had been provided that the newly elected bishop should have the revenues of the see from the date of his appointment to it; whereas, according to the usage of Scotland, they were to be received only from the date when the bishop proffered his oath of fidelity to

his sovereign. To this the Pope replied (Lib. vi. Ep. 68) by a letter, from which the following passage is extracted:—

"Nos, qui semper ad hoc vigilanter intendimus, quod Apostolicæ dignitatis honorem et privilegium ecclesiasticæ libertatis in suo robore conservantes, aliquorum jura vel approbatas consuetudines non lædamus, de prædictorum fratrum consilio duximus providendum, quod idem episcopus sub tuo conductu ad regalem præsentiam libere perveniat et secure, ac tibi, prout fieri consuevit, præstet fidelitatis debitæ juramentum, et præfata ecclesiæ suæ regalia seu temporalia, de manibus tuis recipiat subsequenter. Ceterum, te securitatem hujusmodi et assignationem regalium seu temporalium ipsorum liberaliter adimplente, nos, siquid per supradictas literas directas episcopis memoratis, seu quascunque alias contra te aut regnum tuum, propter hoc fuit hactenus ab eisdem episcopis, vel de cetero fuerit attentatum, penitus revocamus."

Raynaldi (A. D. 1260, § 14) adds, that the custom by which the kings of Scotland received the revenues of all vacant churches within their dominions was afterwards abolished by King David, but in process of time it again came into practice, and that Pope Gregory the Eleventh, in the year 1375, remonstrated with Robert the Second upon the subject.

"Extitit etiam tunc in Anglia, feliciter initiatum, sed flebiliter consummatum, parliamentum Oxoniæ celebratum," p. 67.

The political bias with which the writer of this portion of the Chronicle regarded the struggle between Henry and his Barons frequently and strongly developes itself, and shows that he was no advocate for the exercise of the Royal Prerogative in its fullest extent. The same tendency may be noticed in the view which is taken of the conduct of Thomas earl of Lancaster in the reign of Edward the Second. The Bull by which Henry was absolved from his oath is printed by Rymer, i, 736, 742.

"Eodem anno barones contra alienigenas et J. Maimfes cœperunt guerram," p. 73.

The Chronicler, or the Scribe, by J. Maimfes means probably John Mansel, an important political character in the reign of Henry the Third, and one of those who, in the opinion of Langtoft, led the king on to those measures which disturbed England, and produced the battles of Lewis and Evesham.

Deux li presta grace sa tere governer
Quarante et vj. aunz, sanz pople triboler;
Apres devent pesaunt cestaunt en poer,
Son fitz sire Edward ly va consailler,
Madame la rayne, le ly quens Richer,
Le count de Warenne, sire Huge le Veer,

Sire William de Valence, sire Roger de Mortimer,
Johan Maunsel le clerk, chevalers de utre mere.
Le rey de cels saffie, les fet avauncer
De teres e de rentes de mult gentyl quer.

Langtoft's Chron. MS. Cott. Jul. A, V. fol. 109, b.

"Vidimus plures viva voce testificari signa sanitatum in se experta," p. 77.

Montfort's professions of sanctity, of regard for the church, and of respect for its ministers, by which he had gained so many adherents during his life, procured for him the character of sanctity after his death; and there yet remains in the Cottonian Library a manuscript containing an account of the miraculous cures which were said to have been wrought by his agency. Notwithstanding these claims, he was strongly reprobated by the pope, as well before as after the battle of Evesham, and he is styled 'vir pestilens' in a letter written upon 1 August 1265, an extract from which may be seen in Raynaldi under that year, § 72. It appears from the same authority, that the earl baving died under excommunication, his body was not interred in consecrated ground; and that when Almeric de Montfort requested from the pope that this privilege might be granted to his deceased father, upon the ground that he had exhibited some signs of repentance at the time of his death, the truth of this assertion was to be investigated by Cardinal Ottobon.

"In quo quidem bello interfectus est Symon de Monte-forti, . . . cum pluribus aliis magnatibus," p. 79.

The chief of these were Henry de Montfort, the eldest son of earl Simon, Hugh Despenser, Ralph Basset of Sapcote, Peter de Montfort, John de Beauchamp, W. de Mandeville, and Guy de Bardolf. Although the slaughter on the side of the barons was very considerable, it is said that only one knight and two esquires fell on the part of prince Edward. It is generally supposed that the life of King Henry was saved, not by Roger de Leyburne, but by Adam de Monhaut.

"Suo etiam tempore . . . intraverunt Norregani Scotiam," p. 79.

An interesting and valuable account of this expedition was written at the time by the invaders, and is published at Copenhagen by the Rev. Mr Johnstone. Their movements and intentions seem to have occasioned some alarm in the minds of the English, and preparations were made in the northern counties to repel any attack which might be made. The reader is referred to a letter from Neville to the Chancellor of England relative to this subject, which he will find amongst the Illustrative Documents (No. XVI.)

". . . . ut assolet illo die . . ." p. 80.

Concerning the duty of all persons to repair to church upon Easter Sunday, and

then to communicate, the work of Martene de Antiq. Ecclesiæ Ritibus, iii, 171, may be consulted.

" . . . . scilicet, in fine hujus libri," p. 81.

The passage referred to occurs under the year 1273, at p. 95, postea.

" . . . et quam feliciter terminaverit, rex Navarræ domino Tusculano per literas intimavit," p. 86.

The account here given of the death of Louis agrees very closely with what is told of the same occurrence in a Chronicle of the Life of that prince, from which the following extract is given for the sake of comparison :—

" Cum autem virtus corporis ejus atque sermonis paulatim deficeret, non cessabat sanctorum sibi devotorum, sicut eniti loquendo poterat, suffragia postulare, maxime autem B. Dyonisii, specialis patroni regum Francorum. Unde in statu illo cum quodam suavi susurro ipsum pluries replicantem audierant qui astabant, finem illius orationis quæ de B. Dyonisio canitur, scilicet, ' Tribue nobis, quæsumus, domine, prospera mundi despicere et nulla ejus adversa formidare ;' et hæc verba multoties replicabat. Similiter autem principium orationis de S. Jacobo apostolo pluries replicando dicebat, ' Esto, Domine, plebi tuæ sanctificator et custos.' Ad extremam igitur horam veniens Christi servus superstratum cinere respersum in modum crucis recubans, felicem spiritum reddidit Creatori, ea scilicet hora qua Dei filius pro mundi vita in cruce positus est."

Gesta S. Ludovici Regis Franciæ (auctore G. de Nangis ?), MS. Reg. 13 B. III, fol. 79.

At fol. 121, b. of the same manuscript is a letter from Philip le Bel, king of France, to the abbot of the monastery of Mount St Eloy, dated at Paris, 7 May 1308, requesting him to attend at the translation of the reliques of the deceased, which ceremony was to be performed on the 12th of that month, being the anniversary of his death. It is believed this letter has not been printed.

" In primis namque super Libros Sententiarum quatuor scripta fecit," p. 87.

This passage regarding the death and writings of Thomas de Aquino occurs in nearly the same words in the Annals of Trivet. The date of his death is here incorrectly given.—See Raynaldi, A.D. 1274, § 30.

" Quo dicto, rei processus exsufflatus est," p. 90.

This passage, amongst many others, shows that the events of the reign of Henry the Third must have been committed to writing at the time when they occurred. Although the sanctity of Louis was very generally acknowledged, it is here mentioned that the attempt made by the French to procure canonization for him had completely

failed. Now, this must have been written before the year 1279, when Louis was enrolled in the Calendar.—See Raynaldi, § 58, under that year, who quotes the speech there made by Pope Boniface the Eighth for the purpose of showing that this measure had been contemplated by his predecessors, Martin the Fourth and Nicholas the Fourth; to the failure of one of which attempts this passage probably alludes.

" Interfectus est Viterbiæ dominus Henricus de Alemannia," p. 90.

The details of this murder, committed in a church at Viterbo, are given in a Bull of Gregory, which may be seen in the Fœd. ii, 4, edit. 1705. The pope took an active part in forwarding Edward's views in this matter, as may be seen by the outline given by Raynaldi (1273, § 22) of his proceedings, where the ' comes Rufus,' mentioned at the beginning of the ensuing page, is called ' Aldebrandinus comes Rubeus, Guidonis socer.'

" . . . pro utilitate ecclesiæ, et specialiter Terræ Sanctæ, quam alias visitare volebat," p. 92.

Gregory was much interested in the Crusades, and lost no opportunity of forwarding them by his own money and troops, or by exhortations addressed to others. Shortly after coming to the papal throne he fitted out and maintained at his own expense twelve ships. He superintended the disposal of the large sum of 8000 ounces of gold left by Richard king of the Romans, as also the 10,000 ounces bequeathed by one of the Cardinals for the same purpose. Upon the same subject he addressed himself to his friend and fellow-crusader, Prince Edward, shortly before he succeeded his father as king of England. The letter shows the intimacy which existed between the correspondents.

" Gregorius . . . magnifico viro Edwardo primogenito regis Anglorum.

" Exigit affectio, quam ad te, veluti filium prædilectum, habemus, ut magnitudinem tuam specialium literarum visitemus oraculis, de successibus et processibus nostris habitis, postquam de partibus Terræ Sanctæ recessimus, curemus reddere certiorem. Itaque, sicut Altissimo placuit, iter nostrum, juxta suæ miserationis abundantiam dirigenti, nunc lento nunc veloci navigio sulcatis æquoribus, prospere pervenimus ad portum Brundusii, prout ad tuam credimus notitiam pervenisse. Deinde vero continuatis quasi dietis versus Romanam curiam properantes, ut quo citius ibidem præsentiam nostram adesse contingeret, eo celerius et efficacius secundum fervens desiderium, quod in mente gerebamus et gerimus, possemus una cum fratribus nostris dictæ Terræ Sanctæ statui providere, nonnullos nobiles ambassiatores de majoribus Urbis intra regnum Siciliæ nobis occurrentes invenimus, qui ut recto transite declinaremus ad Urbem apud nos et aliquos ex dictis fratribus, qui tunc in occursum nostrum accesserant, cum maximæ supplicationis instantia laborarunt.

"Pensantes autem, quod Romana civitas, utpote magna plenaque negotiis, alia forte nostrum impedientia propositum, vel retardantia saltem ejus effectum, nobis ibi præsentibus, ingerere potuisset; non annuimus eorum precibus, etiam cum quadam filialis devotionis importunitate porrectis; sed Viterbium, ubi præfata residebat curia, procedentes, inibi nobis, licet labore defessis, otio subtracto quietis, per octo dies continue, cæteris interim aditu præcluso negotiis, ad hoc solum studia nostra vigili meditatione convertimus, ut eidem terræ, quam in extremæ reliqueramus necessitatis articulo constitutam, defensionis et gubernationis auxilium proveniret . . . .

"Magnitudinem tuam rogamus et hortamur attente, quatenus jugum oneris Domini pro pii nominis amore supportans, circa custodiam et defensionem ejusdem terræ solicite vigiles et labores; ita quod exinde retributionis æternæ tibi proveniat incrementum, et nomen tuum laudis humanæ præconiis altius extollatur.

"Datum Laterani, ii idus Aprilis."

"Respondit Anglus sic,

'Ad nostras caudas Francos, ductos ut alaudas
Perstrinxit restis, superest Lincolnia testis,'" p. 95.

The story of the Englishmen with tails seems to have been a very good one, for they were constantly upbraided with it by their French and Scottish enemies. See Fordun, iii. 33; ix. 32. From the same feeling the Norman sailors hanged dogs up along with the Englishmen whom they executed. See p. 50.

"Apud Chinclevin, ... super ripam fluminis de Tay perrexit spatiari," . . . . p. 95.

Kinclaven, a parish in Perthshire, in the district of Stormont, lying upon the south and west banks of the Tay. Here are still the ruins of Kinclaven castle, which was, probably, a royal residence in the time of Alexander the Third.

"Nam Beda, ait, Romam petens, primus omnium scholas Parisius veniens tenuit," p. 106.

If this argument was really used by the Legate, it was one which he would have difficulty in substantiating, since we know from Beda's own testimony that he never left England. The story respecting his supposed journey to Rome originated in a mistake committed by William of Malmesbury, which is refuted in the Preface (§ 13) to the recent edition of Beda's Historia Ecclesiastica, 8vo, London, 1838.

" . . . congregatis ex villula puellis, cogebat eas, choreis factis, Libero patri circuire," p. 109.

This singular passage, referring, apparently, to the traces of some pagan superstition lingering in Scotland when it was written, strikingly agrees with what we know of the φαλλοφόροι of Bacchus.—See the Scholiast to the Arachnæ of Aristophanes, v. 242, 259.

" . . . . cum parochiani sui ad ecclesiam in hebdomada pœnosa [22–28 Mar.] ad matutinum in crepusculo, ut moris est, convenirent . . ." p. 109.

The Hebdomada Pœnosa was the week before Easter; the same expression occurs at p. 72, where also reference is made to the austerities then practised. The discipline of the Roman Church during that week is detailed by Martene, de Antiq. Eccl. Ritibus, iii. 79.

" In festo S. Agnetis secundo [Jan. 28] subtrahitur e seculo filius regis Scotiæ Alexander," p. 111.

It hence appears that Prince Alexander died upon a Friday, consequently in the year 1284, not 1283, as might be presumed from the text, where the year commences upon 25th March, not 1st January.

Several of the letters of this Prince addressed to his uncle, King Edward, are preserved in the Tower, and show the good feeling which existed between the royal families of England and Scotland during the reign of Alexander the Third. As a specimen of this correspondence, two letters will be found among the Illustrative Documents (No. XVII. XVIII.), to which is added a deed executed by Margaret Countess of Gueldres, formerly the wife of Prince Alexander, relative to her dower, arising from certain lands in Scotland (No. XIX.) All of these (now first printed) are transcribed from the Originals, of which the first and second are in the Tower; the third (to which is appended a beautiful and perfect impression of the seal of the Count of Gueldres) is in private hands.

It further appears, from another letter in the Tower, that the widow of the Prince remained in Scotland until the death of her father-in-law, King Alexander, shortly after which event her father, the Earl of Flanders, sent a Flemish nobleman, named Raoul Flaminge, into Scotland for the purpose of conveying her home. The letter of that nobleman to Edward the First, requesting permission to return with her through England, is preserved.

" Quorum unus miles erat, et magister ejus," p. 111.

This was probably William de Sancto Claro, whom the young Prince, in the Documents to which we have just now referred (No. XVII. XVIII.), calls his "custos.'

" . . . quam etiam Walenses pro lingua sua proprietate ' Crossnaith' vocare consueverant," p. 112.

This celebrated relic was a piece of the true cross, so called from having been presented by St Neot to one of the early Princes of Wales, and by them preserved with the greatest veneration. Notices frequently occur in the Wardrobe Accounts of Edward, showing that it generally accompanied him in his journeys, and that he was at considerable expense in having it adorned in the most costly manner with gold and jewels.

" . . . ipse vero David prius tractus ut proditor," p. 112.

David had experienced much kindness from Edward. His lands had been restored to him, he had admitted him to parliament as an English Baron (Fœd. i, 86), and had appointed him one of his Council.—(Rot. Wall. 11, Ed. i, m. 1, 2, d.)

" Hoc anno ad festum Omnium Sanctorum, accepit secundam uxorem rex Scotiæ," p. 114.

The Chronicle of Wyntown, i, 397, and the Scotichronicon, ii, 127, place this marriage in the year 1285, the latter authority adding that it took place on 14th October.

" . . . cujus episcopatus libertates ac limites ipse et sui impedierant jam annis tribus," p. 115.

Reference is here, apparently, made to the controversy carried on by Alexander and the Bishop of Durham respecting the boundaries of their respective jurisdictions, concerning which, see Fœd. ii, 1064, 86, &c.

" Jacet apud Dunfermelin solus ex parte meridiana, prope presbyterum tumulatus," p. 117.

The word ' presbyterum' is most probably an error for ' presbyterium,' which means that part of the church where the ' presbyteri' used to sit.—See Bingham, Orig. Eccl. VIII, vi, § 4.

" . . . majores terræ Scotiæ, consilium sibi sanum providentes, elegerunt communitate tam de episcopis quam proceribus pacis custodes," p. 117.

The Custodes of Scotland, who were appointed by the community, were the Bishops of St Andrews and Glasgow, Duncan Earl of Fife, Alexander Comyn, Earl of Buchan, Constable and Justiciary of the kingdom, John Comyn, and James the Stewart. Many of the letters written by these Custodes to Edward, his brother Edmund Earl of Cornwall, and the Chancellor of England, are preserved in the Tower, and show the good feeling which prevailed between the correspondents. I have been induced to insert one of these letters amongst the Illustrative Documents (No. XX.), for the purpose of showing that Edward acted in a friendly manner to the executors of the will of his deceased brother-in-law. The only interruption which occurred to this harmonious feeling arose from the Custodes neglecting to attend to the claims brought by John Masson against the executors of Alexander's will on account of wines sold to the deceased, which led to several remonstrances addressed by Edward to the Custodes, and at last to the issue of writs of distraint upon the goods of all Scottish subjects which could be found in England. Edward's letter to Edmund Earl of Cornwall, then Governor of England, inveighing in strong terms against the conduct of the Custodes, is dated " apud Malum Locum in Vasconia," 6th Aug. in the fourteenth year of his reign, and may be seen in the Tower.

" Per idem tempus, sicut ipse mihi retulit, exstitit Romæ quidam frater Minor," p. 121.

Further information respecting this circumstance may be found in the Lansdowne MS. 229, fol. 112; see also Acta Sanctorum, mens. Januarii, vol. ii, p. 354.

" Convertu itaque solemnes agente Litanias," p. 123.

It was customary upon this festival for the monks to make a procession through the fields and grounds near their monastery, concerning which ceremony, see Martene de Antiq. Ecclesiæ Ritibus, iii, 193, edit. fol. 1788.

" Comes quoque de Fife, Dunekanus, subsequenter in sabbato infra B. Virginis Nativitatem [Sept. 10] crudeliter occisus est," p. 127.

The lands belonging to the son of this Duncan, also named Duncan, came into the hands of Edward (who claimed to be superior lord of Scotland), in consequence of the minority of the heir. The account rendered by John de Cambou of the management of these lands and tenements is yet preserved, probably the earliest document of the kind in existence, and exceedingly valuable as showing the receipts and expenses of a large estate in Scotland before it had declined from that prosperity which it is said to have enjoyed during the reign of the third Alexander. The " Compotus" will be found entire among the Illustrative Documents (No. XXI.), to which are appended two other instruments (No. XXII. XXIII.), for the purpose of showing how the revenues of the earl were appropriated during his minority.

The Countess of Fife, who is mentioned in the text, obtained leave from Edward the First to marry whom she would, by writ dated 26th June 1282, which is printed in the Rotuli Scotiæ, i, 8. But it is not generally known, that, before she could obtain this licence, she had entered into a bond under a thousand marcs of silver to marry no one who was not under the fealty of Edward, or of the King of Scotland, for the time being, this sum to be paid to Edward, " pro ejusdem domini Angliæ libito voluntatis." The bond is as follows:—

'LITTERA OBLIGATORIA DOMINÆ JOHANNÆ DE CLARE, COMITISSÆ DE FYFE, DE MILLE MARCIS DEBITIS DOMINO REGI.

'Omnibus Christi fidelibus has literas inspecturis, Johanna de Clare, comitissa de Fyfe, uxor quondam Duncani comitis de Fife, salutem in Domino sempiternam. Noverit universitas vestra me teneri, et tenore præsentium obligari serenissimo principi domino Edwardo Dei gratia regi Angliæ illustri et superiori domino regni Scotiæ in mille marcis argenti pro maritagio meo et licentia mihi ab ipso concessa, ut me maritare possim cuicunque voluero, dum tamen ad fidem ejusdem domini regis et fidem domini regis Scotiæ, qui pro tempore fuerit, existat. Solvendis eidem pro ejusdem domini regis Angliæ libito voluntatis. Ad quam quidam solutionem obligo me et

omnia bona mobilia et immobilia, ubicunque fuerint constituta. In cujus rei testimonium præsentibus sigillum meum apposui. Datum apud Berwyck super Twedam, sexto die Junii, anno regni ejusdem regis vicesimo.'

From the contemporary copy in the Chapter House, Westminster, Liber A, fol. 125.

" Contigit civitate Parisius in Paschate [Apr. 2] sequenti, quod cum Dei ecclesiæ sancta decreta decernant Christianos Judæis non cohabitare . . ." p. 134.

During the Middle ages there were frequently raised great calumnies against the Jews, whose trading habits enabled them to amass such sums as excited the cupidity of their more powerful neighbours, and consequently a plausible ground for persecution was greedily sought after. The favourite charge was that of murdering a Christian child; hence the Hugh of Lincoln, the child found at London (M. Paris, A.D. 1244), the martyr of Winchester, and many other tales of the same character. The Jews appear about this time to have acquired so much freedom in England, that Pope Honorius the Fourth became alarmed, and addressed a long bull to the bishops of England upon the subject. By this it appears that they prevailed upon many Christians to observe the Saturday instead of the Sunday, and to attend the Synagogue upon that day; that they endeavoured to induce Christians to entrust their children to be educated in their families; that they hired Christian servants, whom they caused to disregard the Saints' days, and such like accusations. The bull may be seen in Raynaldi, A.D. 1286, § 25.

" Post hæc . . . proposuit rex Edwardus in aquilonaribus Angliæ partibus perhendinare, ut consultationi Scottorum paratius responderet," p. 136.

The proceedings between Edward and the Scottish Commissioners may be seen in Rymer's Fœdera, and Prynne's Edward the First. In the former of these works (ii, 480, edit. 1705), there is a commission by which Edward empowers Anthony Bishop of Durham, Ralph Bishop of Carlisle, John Earl of Warren, Henry Earl of Lincoln, William de Vesci, Knt., and Henry de Newark, Dean of York, to treat with the Custodes of Scotland " super articulis, petitionibus et negotiis, nobis expositis per prædictos nuncios vestros nuper London., ex parte vestra." A document in the Tower of nearly the same import, and drawn up on the same day as that alluded to, is more explicit upon the subject to be discussed, and states that it was " super statu dominæ reginæ vestræ [Scottorum] et regni Scotiæ jurisdictione, custodiis et munitionibus castrorum, forestarum, maneriorum, terrarum et possessionum, ac etiam juribus, consuetudinibus, ministris, rebus et negotiis, dictam dominam reginam et regnum Scotiæ, et nos et vos, et Edwardum filium nostrum carissimum contingentibus, quoquo modo."

" . . . juxta Lincolniam, . . . conjux sua vita decessit," p. 136.

Edward's attachment for his wife, Alianor, induced him to spare no expense which might testify his sorrow. He erected crosses upon the different spots where her corpse rested during its progress from Lincoln to Westminster, and he expended several sums in procuring the prayers and masses of various religious establishments. It appears from the Liberate Roll of the 19th year of his reign, that he had directed the Bishop of Bath and Wales to expend the sum of twenty pounds (under the control of the Master of the Works of Lincoln Cathedral) for some purposes connected with Alianor's body. It further appears that the Friars Preachers of London had a writ of Liberate for the receipt of 10*l.* 6*s.* 9½*d.*. which they had expended in making a tomb for the reception of her heart, which had been buried in their monastery.—See m. 4, super cedulam. See further Prynne's Edward the First, p. 458, for documents showing that Edward granted several manors to the abbey of Westminster for the perpetual celebration of the anniversary of her death.

" . . . magnas copias oblationum in cœnobiis, maximas et inauditas erogavit in plateis eleemosynas," p. 140.

In a subsequent portion of the Chronicle, the liberality of Edward the First, as exhibited in his progresses through his kingdom, is contrasted with the parsimony of his son and successor. The accuracy of the statement here made might easily be substantiated by numerous entries in the Wardrobe Accounts of this sovereign.

" Eodem anno obiit Alianora, monialis, quondam regina Angliæ," p. 143.

This is the second statement of the same fact. See the former one upon p. 141.

" Renovavit Christi pietas in sancto servo Antonio . . . consueta miracula," p. 147.

The miracles here related of Bernardinus of Parma and Cambius are also to be found in a collection of the miracles performed by Saint Anthony of Padua, which may be seen in the Acta Sanctorum, Jun. tom. ii, p. 738, § 62, 65. The history of the boy named Thomasius may be seen at § 63, and a comparison of this section with the narrative of our Chronicle (p. 149, l. 30, 31) leads to the inference that these miracles were drawn up by an inmate of the Friars Minors of St Anthony of Padua.

" . . . quosdam etiam pauperes suspendio trucidavit, et canes vivos, eorum ut reputabat similes, lateribus eorum appendit," p. 150.

Amongst the State Papers relative to the history of Edward the First which are preserved in the Tower, is a long roll containing an account of the different aggressions committed by the French upon the English sailors and the inhabitants of the Cinque Ports. Amongst the accusations brought against the Norman sailors, there is one which fully confirms the fact mentioned in the text; and to make it more clear,

in the margin of the roll is a contemporaneous sketch representing a row of Englishmen hanging up, with a dog between each two.—See also Prynne's Edward the First, p. 581.

" . . . ut, juxta Sancti eloquium, ad omnem actum et omnem incessum manus tua pingat crucem," p. 155.

These words are an extract from the writings of Tertullian (de Corona Milit. c. iii.), the father of the Latin ecclesiastical writers.

" In dicto etiam festo Londoniis recessit e seculo solemnis nomine sed non conversatione, Bovo de Clare," p. 158.

Some circumstances which tend to show that the 'conversation' of this Bogo de Clare was not particularly 'solemn,' may be seen in Prynne's History of Edward the First, p. 405, 407.

" . . . cum judicium sanguinis locum præsentiæ meæ hactenus non violaverit . . ." p. 160.

Bishop Malachi had some grounds for this request, since one of the privileges of the early Christian bishops was that of freeing criminals from capital punishment.—See Bingham, Orig. Eccl. II, viii, 1, where instances are collected.

" . . . consulentes quatinus fœdus inirent cum rege Franciæ," p. 162.

The treaty into which the Scottish ambassadors entered (see the last page, and Fœd. ii, 680) is printed by Rymer, ii, 695. Its general import is correctly stated in the text.

" . . . sed protectione divina et procurante misericordiæ regina, cujus auxilio, ut supra memoratum est, subjecta est insula," p. 164.

The passage more particularly referred to may be seen at p. 150, but the title of " Misericordiæ Regina" is frequently bestowed upon the Virgin Mary by the author of the Chronicle.—See pp. 151, 152, &c.

" Extitit autem miles vocabulo Thomas de Turbeville," p. 165.

The plans of this traitor and their failure are well told in a series of interesting contemporaneous documents, now first printed, to which the reader is referred.

It appears from the statement of Bartholomew de Cotton, a writer of that period, that Turberville, who had been taken prisoner by the French, was induced to act as their spy, and was sent over by them to ascertain the state of affairs in England. On his arrival at London he pretended that he had escaped from prison, and contrived to acquire much insight into the intentions of Edward in regard to foreign arrangements.

He addressed a letter, according to some accounts, to the king of France, detailing the state of England and his own proceedings, which being intercepted, or given up by the emissary whom he employed, he met the punishment which he so well deserved.

Amongst the Illustrative Documents may be found (No. XXIV.) an extract from the Chronicle of Bartholomew de Cotton (No. XXV.), a copy of the intercepted letter; and (No. XXVI.) a poem describing his punishment.

" Negaverunt unanimiter ac pertinaciter in hoc, sicut in omnibus ante postulatis," p. 167.

This statement may perhaps be correct, as far as the manner in which Edward's request to become possessed of these castles was concerned; but it is certain that a different conclusion was ultimately arrived at, since, on 16th October 1295, the castles of Berwick, Roxburgh, and Jedburgh, had been delivered up by King John " at the command" of his superior lord, King Edward.—See Fœdera, ii, 692.

" Cum enim prædictis rex et ab omnibus tenentibus suis quæsisset quo warranto quis possiderit . . . ." p. 168.

The writ by which the Quo Warranto inquiry was made was issued in October 1274, and the inquisitorial nature of the proceeding gave general dissatisfaction. Its object was to discover the alienated prerogatives and royalties of the crown—the tenants that held of the king either by military service or ancient demesne—the number of fees enjoyed by the former, and the condition of the farms possessed by the latter.—See Rot. Pat. 2, Edw. I, m. 6. The story told in the text of the resistance of Gilbert Earl of Gloucester is elsewhere referred to the Earl of Warenne.

" Confinxerunt apud se et etiam clamaverunt regem Franciæ affirmasse se nolle paci adquiescere, nisi ea forma, ut unum esset pactum concordiæ pro Scottis sicut pro suis," p. 169.

The embassy to France was undertaken in the month of August 1294 (p. 166); and on 23d October 1295, the king of France executed a treaty of offensive and defensive alliance with Scotland, by which it was provided, that neither of the parties should make peace, or enter into a truce with Edward, unless the other were included. —See Fœdera. From that period hostilities were carried on between England and France with considerable vigour, until October 1297, when a truce was entered into, in which the kingdom of Scotland was not included amongst the allies of the king of France, and Edward was permitted to direct his individual attention to the reduction of that kingdom.

" Duce comite de Boghan," p. 174.

In the valuable Chronicle of Walter de Hemyngford may be seen an account of this expedition, which reflects light upon the narrative here given, and is, at the same time, illustrated by it. From that authority it appears that the Scottish army, consisting of 500 horse and 40,000 (?) foot soldiers, was under the Earls of Buchan, Menteith, Stratherne, Lenox, Rosse, Atholl, and Marr, and on Easter Monday, 26th March, they advanced through the Forest of Nicholay towards Carlisle, but their attempt upon that city was unsuccessful.—See Hemingford, i, 87, where an account of the cruelties perpetrated by the invaders, similar to that which is here mentioned, is given.

" Capti sunt ibi et per diversa loca Angliæ custodiæ mancipati ex nobilibus comites quatuor . . . . nec non et alii sexcies viginti et quatuordecim," p. 176.

The Rolls preserved in the Tower of London contain much curious information respecting the names of these prisoners, their places of confinement, the allowances made to them by Edward, and their ultimate disposal. It is impossible to specify the whole of these, but the following memoranda are offered in the conviction that they will be valued by those who are interested in Scottish genealogical details:—

Mac Beth de Atholia, esquire, resided in the castle of Wallingford from 6th May, 27 Edw. I, (1299), until 30th April, 28 Edw. I, (1300), with an allowance of three pence per diem.

Willelmus filius Roberti de Lambynstone, Walterus de Edintone, and David de Stradbolgy, esquires of Scotland, were imprisoned in Fotheringay Castle from 12th April, 27 Edw. I, (1299), to 9th October following, having an allowance of three pence per diem.

Robert de Barde, a " vallettus," was imprisoned in the castle of Gloucester from 11th October, 27 Edw. I, (1299), to 2d May, 30 Edw. I, (1302), when he was delivered by the king's writ to Robert de Hastings. His allowance was two pence per diem.

Master William de Saint Clare (an ecclesiastic), John de Camberoun, knight, Duncan Curry, Malise de Loeges, and John de Grant, esquires, were confined in the castle of Gloucester from 1st July, 25 Edw. I, (1297), until 8th September next following, upon which day, John de Camberoun, Malise de Loeges, and John de Graunt, were delivered from prison. During this period the priest and the knight had an allowance of four pence, and the esquires had three pence per diem; when the account from which this is extracted was drawn up, namely Michaelmas 1298, William de Saint Clare and Duncan Curry were at Gloucester. At the same time, the " balistarii" of that castle received four pence per diem, and an archer's pay was two pence; consequently, the allowance made by Edward to his prisoners was a liberal one.

John de E . . rthevar, Walter de la Haye, Walter de Berkley, knights, James de

Meneteth, Laurence fitz Donald, ... and John de Clany of Fife, esquires, were sent to the castle of Berkhampstead. Each knight had four pence, and each esquire three pence per diem.

Malcolm de Droman and John de Cloggeston, knights, Thomas de Alyghe, Niel de Kilpatrick, ... the son of Reginald le Chien, and Reginald de Saint Clair, esquires, were sent to the castle of Kenilworth.

Edmund Cumin of Kilbride and John de Menetethe, knights, Michael Miggel, Walter de Bosewille, ... Curry, and Robert de Letheham, esquires, were sent to the castle of Nottingham.

Richard le Mareschal, Michael le Barber, Robert de Middleton, and John le Keu, esquires, were sent to the castle of Montgomery.

Godfrey de Ros and John Curry, knights, William Olyfant, John de Boterwange, Malcolm de Hadintone, Amiannus le Scot, esquires, were sent to the castle of Rochester.

Constantine de Loghore and Michael le Scot, knights, and David de Cambron, Macbeth de Athol, Henry de Anegos, and Walter de Bothergask, esquires, were sent to the castle of Wallingford.

William de Somerville and Hugh de Erfe, knights, and Simon de Esthund', William de Angus, William Brun, and Cristinus de Lard', were sent to the castle of Corfe.

Ranulf Siwarde, junior, and Alexander Comyn, knights, John, son of Alexander de Moravia, John de la More, John de Cloggeham, and Robert le Graunt, were sent to the castle of Bristol.

David, brother of Patrick de Graham, Henry de Saint Clare, William de Nethonthyrn, and Gilbert le Barber, were imprisoned in the castle of Saint Briavelle.

Master W. de Saint Clair, John de Cambroun, knight, Duncan Urry, Malise de Loghis, and J. le Graunt, were sent to the castle of Gloucester.

Hugh de Loughore, Thomas de Mouncrefe, Patric de Monte Alto, Matthew de Eytone, and Alan de Moravia, were sent to the castle of Chester.

William de Newbalde, John de Bastyngthwaite, Alexander de Bolingcham, Godfrey de Ros, and Michael le Escot, were sent to the castle of . . . . kyn.

John Strathbolguy, J. de Irelaund, Thomas Cambel, Robert Comyn, the brother of John Comyn of Badenagh, and William . . . . ddesburgh, esquires, were sent to the castle of Northampton.

John Drommend, Eustace de Reccrefe, German le Fauconer, esquires, were sent to the castle of Wisbeach.

Edmund de Rameseye and William Olyfart, knights, and William de Loghyn and Roger le Clerke, esquires, were sent to the castle of Devizes. Some further extracts may be seen amongst the Illustrative Documents, No. XXVII.

It is by no means certain, however, that all these persons had been captured at Dunbar, although it is expressly stated that many of them had been there taken prisoners.

" Ac ab illo die usque nunc solemne jejunium panis et aquæ omni sabbato ob amorem adjutricis ejus continuavit," p. 182.

The story here told of Edward fasting every Saturday seems more than doubtful, and there is proof to show that his regard for the Virgin Mary was (as might be expected) more particularly exhibited upon Friday than Saturday. The following extracts, taken from the Wardrobe Account of the sixth regnal year of that monarch, confirm this statement, and, at the same time, show that the liberality and charity which Edward manifested during his progresses was deservedly commended by the Chronicler.

Fratri Radulpho eleemosynario regis, pro eleemosyna regis statuta per quatuor dietas, per quas itineravit de Westmonasterio usque Wyndesore, xvj s̃.

Eidem, pro l. pauperibus pascendis die Lunæ de eleemosyna regis, vj s̃. iij đ.

Eidem, pro l. pauperibus pascendis die Martis sequenti vj s̃. iij đ. in honore beati Thomæ.

Eidem, die Mercurii pro l. pauperibus pascendis in honore sancti Petri, vj s̃. iij đ.

Eidem, die Jovis sequenti in honore sancti Pauli pro l. [pauperibus], vj s̃. iij d.

Eidem, die Veneris pro l. pauperibus pascendis, vj s̃. iij đ.

Eidem in honore beatæ Mariæ eodem die pro xv. pauperibus, xxij d. o.

Eidem, pro xij. pauperibus pascendis quolibet die per hebdomadam, xj s̃. iiij đ. o.

Eidem, pro vj. ægrotis, vj đ.

. . . .

Eidem, die Veneris, in honore beatæ Mariæ virginis in [ ] xv. personis, xxij đ. o.

Die Dominica, xxj. Augusti, fratri Radulpho eleemosynario pro eleemosyna regis statuta, per quatuor dies, per quos itineravit de Gloucestria usque Limenistre, xvj s̃.

Eidem, pro vij^{xx} pauperibus pascendis die Annunciationis beatæ Virginis, xvij s̃. vj đ.

Eidem, pro l. pauperibus pascendis in octabis sancti Laurencii, vj s̃. iij đ.

Eidem, pro xv. pauperibus pascendis die Veneris in honore beatæ Virginis, xxij đ. ob̃.

Eidem, pro xiij. pauperibus pascendis quolibet die per hebdomadam, xj s̃. iiij d. o.

Eidem, pro liij. infirmis ægritudine regis, iiij s̃. v đ.

Eidem, pro l. pauperibus pascendis die Lunæ, et tot die Veneris, vij s̃. vj đ.

. . . .*

Fratri Radulfo eleemosynario super eleemosyna de præstito, xx s̃.

Wardrobe Account, 6 Edw. I, fol. 25.

* One entry only omitted.

" Referam ob virginis gloriosæ reverentiam, quod superiori tempore contigit," p. 180.

It is impossible to establish, or to refute, the accuracy of this legend; but it is certain that Edward was at Worcester at the time the event is said to have occurred there.—See Annal. Eccl. Wigorn. ap. Angl. Sacr. i, 506.

" Vix sex mensium tempus elapsum exstitit . . ." p. 190.

The proceedings of Scotland now became exceedingly important, for William Wallace appeared upon the stage. The Wardrobe Accounts and Liberate Rolls show the extent of the preparations, and the names of those who were chiefly employed in this and the following expeditions. It is to be regretted that the extent of these valuable documents prevents us from inserting here even an abstract of them; and it is to be hoped that ere long a judicious selection of them may be given to the public. It appears from an original letter preserved in the same repository (see Illustrative Documents, No. XXVIII.), that about May or June 1297, the Earl of Warenne and Henry Percy had received from Edward some particular instructions relative to the affairs of the Bishop of Glasgow, the Earl of Carrick, and the Steward of Scotland, to which they had promised to pay especial attention. The earl apologises to the king for his delay in advancing towards Scotland, the blame of which he attributes to the Bishop of Durham, who had failed to appear at the appointed place and time with the six score " chevans coverz" which had been expected. On 24th July, a letter was sent from Berwick (the writer's name is not given) to the king, by which it appears that Cressingham had assembled a large body of troops, which he had marched from Berwick to Roxburgh in the hope of surprising the Bishop of Glasgow, the Earl of Carrick, and the Steward of Scotland, but that they returned in consequence of there meeting Henry de Percy and Robert de Clifford, accompanied by William Douglas and Alexander Lindsey, who informed the Treasurer Cressingham that they had received to Edward's peace all the rebels beyond the Forth. The writer goes on to state, that William de Douglas, not having performed all the covenants under which he was bound to Henry Percy, was then in the prison of Berwick Castle, where he was " mout sauvage," and adds a request that the church of Douglas, then vacant, should be given to Cressingham (the " insatiable pluralist," as Prynne designates him), whose disinterested and ill-requited services are here highly commended. (No. XXIX.) A letter of the same date (No. XXX.) from the Bishop of Aberdeen, John Comyn Earl of Buchan and Constable of Scotland, and Garteney, son of the Earl of Mar, addressed to Edward, informs him of the disturbances occasioned in Moray and the adjoining counties by Andrew, son of Andrew de Moray, which they had suppressed with considerable difficulty, assisted by the advice and power of the Countess of Ross, who met them at Inverness. A third letter, of the same date, is written by Cressingham to the king (Illustrative Documents, No. XXXI.), in answer to a letter printed in the

Rotuli Scotiæ, i, 42, which had reached him upon the day on which he answered it. The king's letter had directed the Treasurer to expend all the rents arising from Scotland towards its complete subjugation, which Cressingham answered by stating that scarce any issues could be expected to be paid into the Exchequer at Berwick until the arrival of the Earl of Warenne, by whom they would be distrained. He proceeds to give Edward some very valuable information as to the state of Scotland, by which it appears, that of the sheriffs who had been appointed to the different counties, those of Berwick and Roxburgh had alone been able to maintain their position against the associated Scottish troops, and that even this had been done with considerable difficulty ; but the writer expresses his strongest conviction that, by the grace of God and the arrival of the Earl of Warenne, Henry de Percy and Robert de Clifford, these things would be amended. Another letter of the same date (Illustrative Documents, No. XXXII.) is particularly interesting. After some details, upon which we need not enter, the writer lets us know that in Edward's opinion, " la ryote" in Scotland was chiefly owing to the Earl of Carrick, the Steward of Scotland, and his brother, and that the whole of the revenues of Scotland were to be applied to the suppression of this disturbance. The writer proceeds to recount to Edward the events in which he had recently been employed. The English Council resident at Berwick had directed that a meeting of their troops should be held upon the 10th of July at Bolton Moor, in Northumberland, at which the best soldiers of that county, and the horsemen of the Earl of Warenne, were present. It was then resolved that a " chivauchee" should be made upon Roxburgh by three hundred armed horse soldiers and ten thousand foot soldiers, but upon their arrival there, they were informed by Percy and Clifford, that they had taken into the king's peace all who were resident on this side the Forth. After some discussion as to the propriety of marching beyond the Frith of Forth, or of attacking William Wallace, who then lay with a large company in the Forest of Selkirk (where he remained when the letter was written), the meeting was adjourned until the arrival of the Earl of Warenne. The writer then gives some particulars of his intercourse with the Bishop of Glasgow respecting the peace before mentioned. Upon 25th July we have a letter (Illustrative Documents, No. XXXIII.) from Henry le Chen Bishop of Aberdeen, John Comyn, Earl of Buchan, and Gartenech, son of the Earl of Mar, addressed to Edward, by which it appears that the insurrection in the north of Scotland, headed by Andrew de Moray, had occasioned considerable anxiety in Edward's mind, and was more extensive than has been generally imagined. On the 1st of August the Earl of Warenne writes an interesting letter to the king (Illustrative Documents, No. XXXIV.) The Bishop of Glasgow, the Earl of Carrick, and the Steward of Scotland, were expected to arrive [at Berwick ?] in order to perform the covenants into which he had entered with Henry de Percy; after which the earl proposed making an excursion into Scotland, in order to acquaint himself with the condition of that country. He

informs his majesty that the Earl of Stratherne had captured MacDof and his two sons, who were to be sent to Berwick, where they were to be treated as traitors. Henry de Lazom, who resided in the castle of Aberdeen, had incurred the displeasure of the earls, and was about to be apprehended, but the result of the mission which had been sent for that purpose was not yet known; and Sir William Douglas was confined in Berwick Castle in consequence of not having sent his hostages at the proper time. On the 4th of August a correspondent writes from Berwick to Edward informing him, amongst other particulars, that the Earl of Warenne had made an offer of the governorship of Scotland to some one whose name is unfortunately defaced, but who appears from the context to have been Henry de Percy. (Illustrative Documents, No. XXXV.) About the same time was written the letter (No. XXXVI.) by the Bishop of Glasgow to Hugh de Cressingham, Treasurer of Scotland, excusing himself from the unfavourable reports which had been circulated to his disadvantage, and expressing his belief that if his correspondent had been resident in Scotland, the tumults of which he complains would not have taken place. Another dateless letter (No. XXXVII.), written (apparently about 5th August) by Brian Fitz-Alan, informs Edward that, in compliance with his commands, he had gone into Scotland, where, upon his arrival at Berwick, the governorship of Scotland had been offered him by the Earl of Warenne, but that he had for the present declined to accept it, in consequence of his inability to perform its duties in a sufficient and satisfactory manner, in consequence of being allowed only one thousand pounds for the maintenance of fifty armed horsemen. He concludes with assuring the king of his willingness to do every thing in his power to be of service to the state. The last letter to which we shall here allude (No. XXXVIII.) informs the king that the Council resident at Berwick were anxious to prevail upon Fitz-Alan to accept the governorship, but that he was unwilling to accept it for the reason already stated, and for others here more fully specified. The arrival of the Bishop of Glasgow, the Earl of Carrick, and the Steward of Scotland, was expected at Berwick, where they were to confirm the peace which had already been discussed. This letter is interesting, as showing that the writer had received private instructions from Edward to use conciliatory measures towards the Scotch.

It might be easy to add to these valuable documents others of nearly equal interest and importance, and the Editor refrains from doing so, fearing that they would occupy more space than can be spared for them.

"... . Scotti ... posuerunt se ad castra Scotiæ, quæ ab Anglicis tenebantur ..." p. 191.

Letters from several of the wardens of these castles, addressed to Edward the First, are in existence, and frequently give interesting details of the proceedings of the garrisons by which they were occupied. Bundles of receipts, showing what castles were in the hands of the English, the name of the warden, his retinue, and the wages re-

ceived, are yet preserved, and furnish a good insight into the strength of the English army in Scotland. It is impossible to insert even an abstract of these documents, but the reader is referred to a letter written by the constable of Edinburgh Castle, and to an accompt of the expenses attendant upon the custody of that fortress, which was rendered by the same officer. Both of these documents serve as specimens of the whole collection. See them printed amongst the Illustrative Documents, No. XXXIX, A, B.

" Circa idem tempus scripsit papa Bonifacius regi Angliæ quod omnino mitteret sibi Johannem de Baliolo," p. 193.

Edward, in compliance with the request of the pope, which is here mentioned, entrusted the late king of Scotland to the custody of Sir Robert de Burghersh, constable of Dover Castle, by whom he was conveyed to Whitsand, and there delivered up to the papal nuncio, who gave a receipt for him. The record of the whole transaction was drawn up and executed in due form, and is printed in the Fœdera, ii, 846, 848. Another and a sealed contemporaneous copy of the French version is extant in the Tower, in which the following passage is cancelled, occurring towards the end of the document, after the sentence ending with the words " si meisme celui Johan demoreit vers li personaument en Engleterre."—" Ensuit qe ce que li dit nostre sire l'Apostoille dirra, ou ordenerra, des terres que meisme celui Johan out jadys en Engleterre, tendra en la persone Edward fuiz meisme celi Johan se autre chose endementiers nestoit ordenee et accordee sur se parentre le roy de Fraunce et mon seignur le roy avaunt dit quant il serront ensemble."—" Sauve a mon seignur" (etc. as in the printed copy). Rymer gives no indication of the passage being cancelled in the copy from which he printed.

" Eodem anno, quo supra, fuerunt in Curia Romana pro rege Angliæ solemnes nuncii," p. 194.

The Scottish patriots, alarmed at the extent of Edward's conquests in Scotland, applied to the Apostolic See for assistance, and despatched some of the best informed of their number to acquaint his Holiness with the claims which Edward laid to their kingdom. The pope was not unwilling, from many reasons, to befriend them, and the readiness with which he did so showed Edward the policy of sending a rival embassy, the mission of which is mentioned in the text. From them he received information of the arguments which the Scottish agents employed with the pope for setting aside Edward's claim. Two of their reports are given amongst the Illustrative Documents (No. XL. XLI.), the arguments used in which are not sufficiently interesting to merit recapitulation. They seem, however, to have been very conclusive with the pope, as appears by the Bull which he issued, and which may be seen printed in the text.

" . . . unam partem exercitus dedit sub manu domini Edwardi filii sui," p. 200.

The documents collected by the Editor for the purpose of illustrating the Scottish portion of this Chronicle have accumulated to such a degree, that he is prevented from doing more than indicating the titles of many of them, leaving their publication, in an entire form, to a more appropriate opportunity.

When the young prince Edward visited Scotland at this time, he took a route different from his father, and was attended by a separate and expensive establishment, the profusion of which seems to support the opinion of a contemporary historian, who traces the subsequent selfish prodigality of Edward the Second to the injudicious indulgence of his father. The accounts of his retinue during this expedition are preserved, and the titles of the chief of them are as follows:—

" Compotus Philippi pistoris domini Edwardi principis Walliæ de frumento et flore frumenti recepto de domino Jacobo de Dalile, receptore, et liberato stauramento regis apud Karliolum et Novum Castrum super Are, super expensas ejusdem principis in guerra Scotiæ, anno regni regis Edwardi, patris ejusdem principis, vicisimo nono."

" Compotus domini Walteri Reginaldi, Thesaurarii domini Edwardi filii regis, principis Walliæ, de expensis garderobæ ejusdem principis, a vj° die Aprilis, anno regni regis Edwardi, patris ejusdem principis, xxix [1301] usque ad 19 diem Novembris, anno eodem finiente; ac etiam de expensis ejusdem exercitus sui in guerra Scotiæ infra idem tempus."

" Compotus factus in garderoba regis Edwardi apud Rokesburgh de vadiis et restauro equorum in exercitu principis Walliæ, filii ipsius regis, in guerra Scotiæ."

" Memorandum de victualibus liberatis apud Karliolum per manus Jacobi de Daligh, custodis victualium regis ibidem, officiariis domini principis Walliæ, et magnatibus secum proficiscentibus in guerra Scotiæ, per literam et præceptum domini principis, et per billas suæ garderobæ."

" De expensis exercitus venientis de partibus Hiberniæ usque Novum Castrum super Are ad dominum Edwardum filium regis, principem Walliæ, in expeditionem guerræ Scotiæ; anno regni regis Edwardi xxix."

" . . . rex . . . statuit per totam hyemen apud Linlithcu et alibi in Scotia commorare," p. 200.

During Edward's residence at Linlithgow he caused several buildings to be undertaken for the residence of himself and retinue, the accounts for the erection of which are yet in existence. The titles of some of them are as follows:—

" Le transecryt de une endenture faite devant le rey de le ordeynement des overaynes de Linliscu." [30 Edw. I.]

" Vadia soluta operariis de Lenlithcu per Robertum de Wynepol, vj° die Augusti, anno regni regis Edwardi xxx." [One of a series.]

" Rotulus Roberti de Wynepol, clerici, de diversis necessariis emptis pro opera-

tionibus de Linlithcu, incipiente xxviij° die Marcii, anno regni regis Edwardi xxx; et de denariis liberatis pro prædictis operationibus a die prædicto." [One of a series.]

"Rotulus Roberti de Wynepol, clerici, de rebus necessariis emptis pro operibus de Lynlythcu inceptus xxvij° die Maii, anno xxx."

"Vadia soluta operariis castri de Lenlithcu per Robertum de Wynepol."

"Visus Curiæ de Lenlithcu tentæ coram magistro Jacobo de Sancto Georgis, tenente locum domini Willelmi de Feltone, custodis villæ de Lenlithcu."

"Vadia soluta apud Berewycum super Twedam pro munitione castri villæ ejusdem, ac etiam diversorum castrorum, scilicet, de Edenburgh, Rokesburgh, Jeddeworth, Linlithcu, et Kirkintolaugh, per manus Johannis de Westone, clerici."

"Captus fuit Willelmus Waleis per unum Scottum, scilicet, per dominum Johannem de Mentiphe," p. 203.

The weak and paradoxical attempts made by Lord Hailes and others to free the memory of Monteith from this base act, have already been more than once satisfactorily refuted, so that it seems unnecessary to resume the subject here. Instead of discussing this point (which is now settled beyond all controversy), I prefer inserting amongst the Illustrative Documents some records hitherto unprinted. The first of these is a letter from Edward addressed to Sir Alexander de Abernethy, in which he commends his care in watching the fords on the Forth, and desires him to bestow his undivided attention to the same. In reply to his corresponding question, as to how he was to deal with Wallace's proposals for peace, Edward informs him that on no account were any 'words of peace' to be held with Wallace, or with any of his company, unless they resigned themselves absolutely and without any condition into Edward's hands. The original draft is in existence, and its corrections and interlineations tend to show how anxious Edward was to impress upon Abernethy's mind that on no account were terms of peace to be held out to Wallace.—See the Illustrative Documents, No. XLII. The other document concludes the history of Wallace; it is the Accompt of the expenses incurred at his execution, No. XLIII. Several other equally interesting selections have been made from unpublished manuscripts; but the publication of these must be reserved until another opportunity.

". . . et in annunciatione beatæ Virginis proximo sequenti [Mar. 25, 1306] factus fuit rex Scotiæ," p. 203.

The conduct of Robert Bruce before this period has been said to be deficient in decision, energy, and consistency, charges from which this is no place to vindicate him. A careful examination of his employment under Edward certainly draws on him a most unfavourable contrast with William Wallace, but it is by no means certain that Bruce has in every respect had justice done to him, and the inquiry seems one which merits attention.

The following letter (now first printed from the original, attached to which is a seal, inscribed 'Secretum regis Edwardi,' and preserved in the Duchy of Lancaster Record Office) shows us how Bruce was employed in 1304, and the opinion which Edward then entertained of the value of his services. It also serves to explain the manner in which Edward afterwards speaks of Bruce's fidelity previous to the murder of Comyn.—See Fœdera, ii, 988.

'Edward, par la grace de Dieu roi d'Angleterre, Seignour d'Irlande, et Ducs d'Aquitaine, à noz foialx et loialx Robert de Brus, Conte de Carrik, et à touz noz autres bones gentz, qui sont en sa compaignie, saluz.

'Nous avoms entendu que entre vous et monsieur Johan de Segrave, et noz autres bones gentz de sa compaignie, estes assentuz de suire les enemys, et voudriez que nous vous tenessiens pur excusiez, si vous ne venissez à nous au jour assigne:

'Sachez que de la grant deligence et . . . . que vouz avez mis et mettez en noz busoignes de jour en autre, et de ceo que vous estes ensi assentuz de suire les enemys, vous mercions si cherement comme nous pooms; et vous prioms et requeroms especialement, si comme nous nous fioms de vous, qui estes noz bones gentz, et avez la dite busoigne bien commencée, que vous la veuillez parfaire; et por* pallement, ne pur nule autre chose, vous ne leissez que vous ne . . . . . diligeaument vostre entente de pursuire les enemys, et de mettre les busoignes a fyn avant vostre departir des parties de dela. Car si vous parfacez ceo que vous avez commencez, nous tendriens la guerre par le fait dentre vous finee, et tote la terre d'Escoce gaignée.

'Si vous prioms derrechief tant comme nous pooms, que si comme la Chape est bien faite, vuiellez faire le Chaperon. Et par voz lettres et par le porteur de cestes, nous remandez sur ce vostre respons sanz delay, ensemblement ove les noveles de devers vous.

'Donnez sous nostre privè seal a Aberdoure, le iij jour de Marz, lan de nostre regne xxxii.'

". . . . et comitem Lincolniæ, cujus concilio omnia faceret dictus dominus Edwardus," p. 204.

The state of the western part of Scotland about this time may be inferred from an interesting letter written by John Marshall, the bailiff of the Earl of Lincoln, addressed to King Edward the First, relative to the condition of the barony of Renfrew. The writer shows (what may be gathered from numerous other sources) that the English had considerable difficulty in retaining these portions of Scotland in which they had seated themselves, and that the feelings of the whole body of the people was decidedly against them, whatever might be the influence of the more corrupt portion of the nobility. See No. XLIV.

* The Parliament which Bruce was excused from attending was probably that which met at St Andrews in Midlent, 1304, concerning which see Trivet, i, 338, note.

" . . . . episcopum etiam Glascuensum, qui in illo facto exstiterat consiliarius principalis," p. 204.

Amongst the Documents originally intended for insertion in the Appendix to this Chronicle, but which are withheld, in consequence of their extent, is a Wardrobe Accompt, containing the " Expensa episcoporum Sancti Andreæ et Glasguensis, et abbatis de Scone, prisonum Scotiæ," [xxxiv. Edw. I.] Instead of it, the reader will find amongst the Illustrative Documents (No. XLV.) a petition from the Bishop of Glasgow, addressed to Edward the Second, requesting a modification of his imprisonment.

The life of Robert Wishart, Bishop of Glasgow, is an interesting one, and most intimately connected with the history of the period. We may specify among the less generally known materials for it, a letter from Edward the Second to the Pope against this prelate, which the editors of the new edition of the Fœdera, with their usual carelessness, have placed under the reign of Edward I. (Fœd. i. 528.) The Papal Registers also contain many valuable letters from Rome, connected with this individual. From them we gather that he was summoned by Pope Clement the Fifth to appear at Rome to answer for his conduct, and that in the event of his failing to comply with this summons, he was to be placed under the custody of Anthony Bec, Bishop of Durham. A farther extract from a Papal Letter, in which the conduct of our Scottish bishop is severely reprobated, may be seen in Raynaldi, A. D. 1306, § 14.

While upon the subject of the Scottish nobility, who came into the hands of Edward, it may be important to insert here the substance of an interesting and valuable communication, made by Sir F. Palgrave to the Society of Antiquaries, embodying the result of his searches into the Scottish documents preserved in the Chapter House at Westminster.

Sir Francis observed, that amongst the documents relating to Scotland, of the reign of Edward I., Rymer has printed one (new edition, vol. i. p. 994) to which he gives the following title: ' Instrumentum continens nomina plurimorum Nobilium Scotiæ fautorum Roberti de Brus, qui missi sunt ad diversa castra in Angliam,' including, amongst the mandates for the custody of other prisoners, the well-known order directing the confinement of the Countess of Buchan in a cage at Berwick, and which instrument is quoted by Rymer as being in this repository. He could not, however, find amongst the muniments any *one* such instrument; but, instead thereof, there are *three* distinct documents, apparently orders made by the King in Council, and in which the several directions for the modes of disposing of these captives were, from time to time, varied and altered in a manner highly deserving of attention. The document given by Rymer is, in fact, an instrument framed by him by a consolidation of these orders, not distinguishing where one begins and another ends; and in this process he has concealed the most remarkable features, namely, the modifications which the orders sustained in their different stages.

'Alain, who was Earl of Monteith,' was first committed to the custody of Sir Johan de Hastings, who was to put him in safe keeping in England. This direction was subsequently varied, by giving Sir John the power to confine the 'late Earl' at Bergaveny or elsewhere.

The Earl of Strathern, 'when he shall have surrendered to the King,' is to be placed in custody in the keep of Rochester Castle, but he does not appear to have surrendered.

The name of John Earl of Athol was first entered upon the order as a memorandum, without any directions; the course to be adopted with respect to him was probably not settled. Some time afterwards, as appears by the variations both in the colour of the ink and the character of the handwriting, he was conducted to London by Sir Hugh le Despenser. With respect to David, the son and heir of him who was Earl of Athol, the order first made does not sustain any further variations; he was to be kept in safe custody in England by the Earl of Gloucester.

The orders respecting 'Donald, the son of the Earl of Mar,' sustained several modifications before the plan of his captivity was finally settled. By the first order he was to be delivered to the Bishop of Chester, and by him conveyed to the castle of Bristol, and the bishop was to provide a valet, wary and trusty, '*avisez et seur*,' who was to wait upon Donald as his master and companion, '*qui entende au dit Dovenald come a son maistre et compagnion*.' By a second order the Bishop of Chester is exonerated from his trust, and Donald, who on this second order is styled 'the child who is heir of Mar,' is placed under the immediate custody and charge of the Constable of the Castle of Bristol, with liberty to go freely about the castle. A further extension of liberty is then granted by a third order, permitting the young prisoner to walk on the garden and elsewhere within the close of the castle, and that he should not be put in irons; an alteration which evidently implies that, under the first or original order, he would, as a matter of course, have been thus restrained; but, upon further consideration, it appeared advisable to prevent this extraordinary indulgence of personal freedom from being abused, or becoming a precedent; and to the words '*mais qu'il soit hors de feres*,' they added, at a subsequent period, as appears by the variation in the colour of the ink, '*tant come il soit de si tendre age*,'—so long as he shall be of such tender age; virtually directing that the permission by which he was relieved from gyves and fetters was not to be continued if he should be detained in custody after he came to man's estate.

With respect to Margaret, the daughter of Robert Bruce, the first order directed her to be treated with great severity. She was to be sent to the Tower of London, and there kept in close confinement in a cage. 'Margerie la fille Robert de Brus soit envee a la Tour de Londres pour estre mise ilueques en kage, et que ele ne parle a nul homme ne nul homme a luy fors ceux que le Conestable de la Tour assignera pour luy garder.' But this extreme rigour excited some compunction, and the order being can-

celled, another order was made that she should be kept in England under the safe custody of Sir Henry Percy.

It is, in some respects, satisfactory to observe, that all the alterations which the orders sustained are in diminution of the rigour attending the incarceration of these illustrious captives.

" . . . accepit [Edwardus Secundus] fidelitatem et homagium apud castrum Karlioli ab omnibus fere majoribus Angliæ," p. 209.

The following interesting letter, preserved among the records of the Duchy of Lancaster, relates to the removal of Edward the First's body from Burgh, and to the homage performed by the assembled peers to Edward the Second. It has already been printed in the Chronology of History, by Sir Harris Nicholas, p. 294.

'A son tres cher et honorable seigneur monsieur Hugh de Neville, le soen vallet Euweyn, quant que il sut et poet de bien et de honour.

'Sachez, sire, que nostre seigneur lercevesque est seyn et eyte et en bon estat, mercy a Dieu. Le corps nostre seigneur, sire Edward, jadys roi Dengleterre, est en venant et myst iceo Samedy precheyn devant la Goule Daust [23d July] a Richemunde, ou la dapres, sicome len dit. Nostre seigneur lercevesqe yceo Dymaynge seuant de Scroby sen pertira devers le corps le roi. Le Patriark, le conte de Nicole, et autres plusours countes et grantz seigneurs de la terre, a Kardoil, ount fait homage a nostre seigneur le roi Edward, et sount alez ove ly en Escoce countre les enemys. Autre novele, sire, ne sai jeo nule encore qe vous face amaunde.

'Sire, jeo suy en bone saunte, la Dieu mercy, et la vostre, qi le volicz savoir, desirant tous jours savoir ceo meismes de vous, come de mon cher seigneur, qi su prest et appareillez a vos honurs et pleysirs.

'A Dieu, sire, qi vous gard en joye et en honour. Escript a Scroby, le Dymange avant dit.'

" . . . redierunt in Angliam, custodibus aliquibus in terra Scotiæ constitutis," p. 209.

Aymer de Valence, Earl of Pembroke, was appointed Guardian of Scotland, by a writ dated at Cumnock, 28th August; but he was removed from this office, and John de Bretagne, Earl of Richmond, was substituted on September 8; so soon was Edward's capricious and undecided temper manifested.—See Fœd. iii, 7, 10; Parliamentary Writs, II, ii, 369.

" . . . dedit rex nobilem comitatum Cornubiæ et terram Manniæ," p. 210.

The grant may be seen in the Fœdera, iii, 1. It is dated at Dumfries, 6 August, 1307.

" Dum prædicta omnia agerentur, Robertus Bruse, cum Edwardo fratre suo . . . . pervagatur in Scotia ubicunque volebat, et maxime in Galwithia," p. 210.

This statement is completely borne out by the public records. They show us that

as early as 2d September, Edward found it necessary to desire Thomas de Multon of Egremond, Matthew de Redman, John de Lancastre, Ingelram de Gynes, and Thomas de Multon of Gilsland, to absent themselves from the parliament which had been summoned at Northampton, that they might without interruption devote themselves to the repulsion of the attacks made upon the inhabitants of Lancaster, Cumberland, and Westmoreland, by Bruce. Upon the 30th of the same month he wrote to John de Bretagne, the Custos of Scotland, informing him that he had received letters from John de St John, Dougal Mac Douel, Dougal le fitz Can, Master John de Weston, John Durant, and that the whole of the great men of the county of Galloway had written to him complaining bitterly of the numerous robberies, depredations, homicides, burnings, and other damages committed by Robert Bruce and his accomplices; and directing him to proceed to the succour of those parts with all expedition. A similar mandate is addressed at the same time to Alexander Baliol.—See Parliamentary Writs, II, ii, 370.

" Postea, circa Cathedram S. Petri [Feb. 22, 1308] transpetavit rex Angliæ in Franciam," p. 211.

Edward embarked at Dover for France upon the date here specified; he returned to England with his queen upon 6th February, and was crowned upon Saturday, the 25th of that month. See Fœdera, iii, 57, 59, 63. During his absence, the custody of England was granted by him (by commission, dated Dover, 18th January, Rot. Pat. 1, Edw. II, p. ii, m. 28) to his favourite the Earl of Cornwall.

" . . . ordinatum fuit quod statim deberet, modo quo prædicitur, exilio relegari," p. 211.

Tyrrel, in his History of England, iii, 227, has shown, at some length, that the date here assigned to the banishment of Gaveston is correct, and that this event did not happen in 1311 as has been asserted by some writers. The whole transaction is there supported by quotations from unpublished manuscripts as well as printed authorities.

" Edwardus de Bruce, frater sæpedicti Roberti, et Alexander de Lyndesi, . . . inveperunt Galwithienses," p. 212.

There seems reason to believe that this incursion was not confined to the west of Scotland; it is certain that great preparations were made upon the eastern borders of England to oppose the invaders. Rot. Scot. i, 57, 58. The castle of Rutherglen, then of considerable importance, was besieged by the Scottish army, and Edward sent large bodies of men to its relief. Id. pp. 60, 61.

" . . . missi sunt nuncii ad regem Angliæ, quod cessaret ab impugnatione Scottorum," p. 213.

The commissioners appointed by Edward upon this occasion were Robert de Umfraville, Earl of Angus, John de Crumwelle, John Wogan, and John de Benstede.

Edward states that the truce was promoted by the instrumentality of his father-in-law the king of France. Rot. Scot. i, 59.

"... misit rex Angliæ dominum Johannem de Segrave et multos alios secum pro Marchia apud Berwicum servanda," p. 213.

The Scotch Rolls confirm and explain this entry by showing to whose custody were then committed the castles in Scotland of which the English were in possession.

The castles of Roxburgh, Edinburgh, Linlithgow, Stirling, and Kircontolagh, were assigned to John de Segrave, custos of Scotland.

The castles of Carlaverock, Dumfries, Dalswinton, and Thybres, were assigned to Robert de Clifford.

The castle of Loughmaban was assigned to Humfry de Bohun, Earl of Hereford and Essex.

The castle of Boteil was assigned to John de St John.

The castle of Jedborough was assigned to Henry de Beaumont.

The castle of Dunbar was assigned to Patric Earl of Dunbar.

The castle of Dirlton was assigned to John de Vallibus.

The castles of Selkirk and Bothwell were assigned to Aymer de Valence, Earl of Pembroke. Rot. Scot. i, 80.

"Anglici enim non libenter ante æstatem intrant Scotiam ad bellandum," p. 214.

Of the truth of this statement there are many proofs; of these it may be enough to refer to the writs dated 2d August 1310, in which Edward requests his Irish auxiliaries to suspend, for that year, their intended expedition into Scotland, 'propter tempus hyemale, quod jam appropinquat.' Rot. Scot. i, 92.

"... quod staret [rex] ordinationi certarum personarum, comitum et episcoporum, quantum ad consiliarios habendos," p. 215.

The proceedings of the nobility, acting by the Lords Ordainers, are fully recorded in the contemporaneous documents of the time, and form one of the strongest proofs of the want of energy exhibited by Edward.

The barons, headed by the Earls of Gloucester, Lancaster, and Lincoln, irritated by the partiality shown to Gaveston, addressed Edward in strong terms upon the subject. They stated that these measures, unless speedily and efficaciously remedied, would lead to the ruin of the church, the dishonour of the crown, and the destruction of the people. They then proceeded, more explicitly, to show him the changes which his short administration had produced in the welfare of the island. They reminded him that, although by his coronation oath he was bound to protect the peace of his land, he had pursued evil counsel so far that he was fallen into contempt both at home and abroad; that he was reduced to such poverty that he could not defend his kingdom, or even maintain his household, but by extortion. They reminded him that,

although his father, Edward the First, had left him the whole of England, and a considerable part of Scotland, he, by pursuing evil counsel, had lost the latter, and weakened his crown in England and in Ireland. They reminded him that, although he had levied twentieths and twenty-fifths from his commonalty for the purpose of carrying on his Scottish wars, the sums so levied had not been appropriated to these purposes, but had been foolishly wasted and squandered away by evil counsel. In conclusion, they respectfully beg that, to avoid greater dangers, he will authorise the appointment of the barons. The whole document is printed amongst the Illustrations, No. XLVI.

Edward, being in no condition to refuse this request, granted, by his letters patent, dated 16th March 1310, power to the prelates, earls, and barons of his realm, to elect certain of their number for the purpose of ordaining the state of the royal household and the kingdom at large, this commission to continue in force until Michaelmas 1311. It is printed in the Fœd. iii, 204.

The Ordainers appointed were the Archbishop of Canterbury, the Bishops of London, Salisbury, Chichister, Norwich, St David's, and Llandaff; the Earls of Gloucester, Lancaster, Lincoln, Hereford, Pembroke, Richmond, Warwick, and Arundel; Hugh de Vere, William le Mareschal, Robert Fitz Roger, Hugh Courtenay, William Martin, and John de Grey, barons. They swore to make such ordinance as should be most to the honour of God and Holy Church, to the honour of the king, and the profit of the people. MS. Cott. Claud. D. ii, fol. 269.

" Custos Angliæ et majores de terra miserunt regi in Scotiam circa festum Laurentii [Aug. 10] nuncios solemnes, rogando suppliciter ut placeret sibi venire Londonias," p. 216.

During Edward's residence at Berwick, he was anxious that the pope should add to the number of cardinals one John de Lenham, who had been his (Edward's) confessor, hoping thereby to obtain greater authority over the church in his dominions. A letter is yet preserved in the Tower which states his views upon this point. See Illustrative Documents, No. XLVII.

" Die Lunæ infra octavas Epiphaniæ [Jan. 10, 1313] capta est a Scottis," p. 221.

Lord Hailes places the capture of Perth in January 1312, for which he cites Fordun, xii. 18; but it appears from an examination of that passage, that his Lordship is here in error, Fordun agreeing with the Chronicle of Lanercost in attributing the event to January 1313.

" In capite autem jejunii [Feb. 28, 1314] Scoti cautelose per scalas de nocte intraverunt castrum de Rokesburgh," p. 223.

The Wardrobe Accounts present us with a full and minute insight into the equipment of the castle of Roxburgh prior to its capture, and the interest attached to the whole document is such as to warrant its insertion amongst the Illustrative Documents, No. XLVIII.

"Iste nihil horum faciens, cum pompa magna et apparatu curioso veniens, bona monasteriorum in itinere accepit," p. 225.

Here it is probable that the Chronicler's private feelings as a monk, as well as his political prejudices as an advocate of the popular cause, have influenced his judgment in regard to Edward's generosity. It is true that this monarch did not carry his liberality to the extent practised by his predecessor, but it is certain that he was not the niggard here exhibited; a character, it must not be forgotten, entirely inconsistent with the thoughtless and extravagant monarch which our author elsewhere depicts. As a proof that this accusation is overstated, the following roll of payments made annually, by Edward's commands, to different ecclesiastical establishments in Scotland, is printed, a document which will be regarded with considerable interest by those concerned in the investigation of the early monastic history of that country.

'ELEEMOSYNÆ.

'Magistro Hospitalis de Edenham, recipienti per annum de eleemosina regis vi li. de exitibus burgi de Rokesburghe, de terminis sancti Martini et Pentecostes anno præsenti quinto, ... vi li.

'Personæ capellæ in castro de Rokesburghe, de eleemosina regis per annum ad duos anni terminos, de predictis terminis, x li.

'Eidem pro luminariis ejusdem capellæ, de eleemosina regis, per idem tempus, ... xiij s̄. iiij d.

'Summa, ... x li. xiij s̄. iiij d.

'Magistro Domus Dei de burgo de Rokesburg, de hujusmodi eleemosina regis, per annum, ... xx s̄.

'Abbati et conventui de Kelkou, de hujusmodi eleemosina regis per annum, recipientibus [ ] denarios de exitibus ejusdem burgi, de dictis terminis, . c s̄.

'Cuidam capellano divina celebranti pro animabus prædecessorum regis in capella de Harelaue, de eleemosina regis pro salario suo, per idem tempus, . c s̄.

'Thome de Fischeburne, de quadem annua pensione xx. marcarum sibi a domino rege concessarum de firmis terrarum dominicarum de Edenham, per idem tempus, xx m̄rc.

'De burgo Berwici super Twedam, nihil, quia in manu burgensium, et eleemosinæ solvuntur per eosdem.

'Priori et conventui Dunolmensi, pro quadam annua eleemosina, eisdem ad scaccarium domini regis villæ Berwici super Twedam ad duos anni terminos percipienda, concessa, per compotum factum cum eisdem, per idem tempus, . xl li.

'Priorissæ et monialibus de Hadingtoñ, de eleemosina regis annua de exitibus burgi de Hadingtone, de terminis sancti Martini et Pentecostes anno quinto, . xx s̄.

'Magistro Hospitalis sancti Laurencii de Hadingtoñ, de hujusmodi eleemosina per annum, ... xx s̄.

'Abbati et conventui de Dunfermelyn, de hujusmodi eleemosina regis per annum, de exitibus burgi de Hadingtone, xl s̄., et de exitibus burgi de Edenburgh per annum, c s̄.

'Summa, ... vij li.

'Eisdem, de eleemosina regis per annum, de exitibus burgi de Strivelyn, vj li. xiij s̄. iiij đ.

'Priorissæ et monialibus de Manuel, de hujusmodi eleemosina regis annua, de exitibus burgi de Liscu, . . xxxij s̄. viij đ.

'Eisdem, de exitibus vicecomitatus de Liscu, per idem tempus, xxxij s̄.

'Et de exitibus vicecomitatus de Edenburgh, per annum, i s̄.

'Summa, ... cxiiij s̄. viij đ.

'Abbati et conventui de Skamskinel, de hujusmodi eleemosina regis per annum, de exitibus burgi de Strinelyn, ad duos anni terminos, . . xv li. vj s̄. viij d.

'Magistro hospitalis de Torphiffyn, de eleemosina regis annua de exitibus ejusdem burgi, ad duos anni terminos in pretio xij salmonum, . . . xij s̄.'

". . . interfecti sunt comes Gloverniæ, dominus Robertus de Cliffordc, dominus Johannes de Comyn, . . . et multi alii nobiles," p. 226.

The Lansdowne MS. 209, fol. 7, contains a list, in the handwriting of the celebrated Camden, of the English nobility who fell at the battle of Bannockburn. It appears to have been transcribed from a contemporaneous roll or other document.

"Vicecomes enim, custos castri, qui usque ad illud tempus tenuerat castrum ad opus regis Angliæ, . . . cum intrassent cepit eos, et sic eos dolose decepit," p. 228.

There seems reason to believe, as well from the expressions employed above, as from the names of the soldiers mentioned in the following Account, that the castle of Bothwell had previously surrendered to Edward, who had permitted it to be occupied by its former Scottish governor and garrison. They seeing the result of the battle of Bannockburn, threw off their disguise, and made prisoners of those whom they had before professed to serve.

The following document shows the extent of the castle, and the number of its defenders, immediately before the circumstance alluded to in the text:—

BOTHEVILLE.*

WALTERO FILIO GILBERTI† assignato per dominum regem ad custodiendum castrum de Botheville, capienti per diem xij đ. pro vadiis suis, Johannis de Moravia, Leonis

* From the original manuscript, in the Cottonian Library, Vesp. C. xvi.

† This passage affords a strong confirmation of the accuracy of Barbour's Bruce:—

The Erle of Hertfurd fra the mellé
Departyt, with a gret meogné,
And straucht to Bothwell tok the vai,
That than in the Ingliss menoys fay
Was, and haldyn as [a] place of wer.
Schyr Waltre Gilbertson was ther
Capitane, and it had in ward.

Book ix. 582.

filii Gilberti, Johannis Mareschali, Davidis Mareschal, Alani del Isle, Johannis Flemange, Willelmi Flemange, Nigelli de Dounlopy, Nigelli de Dounlopy, filii, Radulfi de Cambron, Ade de Cambron, Willelmi de Cambron, Walteri de Erskyn, Patrici filii Johannis, Rogeri Wyther, Petri de Knokkes, Roberti Crok, Colemanni le Mareschel, Davidis de Laudone, Johannis de la More, Thomæ Marescalli, Willelmi del Spense, Simonis filii Anabillæ, Duncani de Senewaghre, Willelmi de Bonkhulle, Fylawy de Donoven, Nichelli le Taillour, Hugonis filii Elye, et Willelmi filii Fergus, sociorum suorum scutiferorum ad arma, commorantium in munitione prædicta, quolibet capiente per diem xij đ., Ade Fayrey, Willelmi de Castro, Alexandri de Kenny, Johannis Steel, Alani de Danielestone, Johannis Colemannesone, Willelmi del Isdle, Reginaldi Wode, Johannis Longe, Hugonis de Twedyn, Willelmi Fourbour, Ade filii Hugonis, Henrici filii Roberti, Roberti le Taillour, Britonis de la More, Patrici filii Arnaldi, Ricardi filii Agnetis, Ade filii Agnetis Maymind, Willelmi Corveyser, Skoti Lorimer, Edgarii de Innerkip, Thomæ Brandan, Alani Laverok, Thomæ filii Alani, Patrici filii Alani, Alani filii Stephani, Alexandri Redheuid, Galfredi Lange, et Roberti Latele, sagittariorum suorum commorantium in munitione prædicta, quolibet capiente per diem ij đ., ab octavo die Julii anno præsenti quinto, usque in vij[m] diem Julii, anno eodem finiente, utroque computato, per ccclxvj dies, quia bisextus, . . . dcxl ŧi. x s̃.

Probatum.

" . . . . redditi sunt pro liberatione ipsius episcopus Glasguensis . . . et uxor domini Roberti de Bruce, et soror sua et filia," p. 229.

In addition to what has already been printed in reference to the imprisonment of the wife of Robert Bruce, one or two documents yet unedited are worthy of notice.

The Wardrobe Accounts, 5 Edw. II. (MS. Cott., Nero C. viii. fol. 62, b), contain the following entry, which shows that she was respectably, probably expensively, entertained during her confinement:—

'Johanni de Bentele, assignato ad faciendum expensas Elizabeth, uxoris domini Roberti de Brus, morantis in Anglia ad sumptus regis, pro expensis ejusdem dominæ et familiæ suæ . . . . . per totum annum integrum . . . . cxxv ŧi. v s̃. ij đ. ob.'

The same document also contains an entry relative to the custody of Maria de Bruce, by which name we may understand the lady Marjory, who afterwards married Walter, the Steward of Scotland.

'Domino Ricardo de Horsele, nuper vicecomiti Northumbriæ, pro denariis per ipsum solutis de exitibus ballivæ suæ per mandatum regis sub privato sigillo, domino Waltero de Morreue et dominæ Mariæ de Brus, Scotis, infra castrum Novi Castri super Tynam incarceratis, pro vadiis et expensis suis ab viij. die Julii . . . . . usque vj. diem Augusti, quo die dictus vicecomes amotus fuit ab officio suo . . . . per xxx. dies, per quos morabantur continue in prisona prædicta . . . . quolibet eorum percipiente per diem iij đ. . . . . . . xx s̃.'

But the most interesting document of the series consists of a letter from Elizabeth de Bruce to Edward the Second, in which she gives a striking account of the miseries to which she was reduced by the severities of her attendants. It is difficult to say at what time this letter was written, or what was the result produced by it; but viewing it in connexion with the expressions of gratitude for benefits already conferred, and with the sum annually allowed for her household establishment, we may venture to believe that the captive queen did not plead in vain. The document is printed amongst the Illustrations, No. XLIX.

"Quidam autem Anglici insequentes eos ceperunt Johannem de Moravia," p. 232.

The capture of John de Moray, and of the individual whom the Chronicle of Lanercost immediately afterwards mentions under the name of Robert Bardolf (but which designation is probably an error of the transcriber), is mentioned on the Patent Roll of 9 Edw. II. It appears from that entry that John de Moreffe and Robert Bard, late imprisoned in the Tower of London, had agreed to pay for their release, "non modicam pecuniæ quantitatem," to raise which they had petitioned the king to permit them to bring into England, for the purpose of sale, certain Scottish horses, oxen, cows, and other animals. The king, "wishing to show grace in this respect" to the petitioners, grants their request during the truce now commenced, or about to be commenced.

Rot. Pat. 9 Edw. II., p. 2, m. 22; dated Westminster, 12th May, 1316.

"Circa pentecosten [Mai. 22], autem rediit rex Scotiæ de Hibernia in terram suam," p. 234.

Amongst the unpublished original letters illustrative of the details furnished by this chronicle, which it is impossible to print entire, is one from John de Wysham and John de Weston, addressed to the king from Berwick, and dated 3d January, 1317. In it they give the king to understand that a report had reached them, that Robert Bruce had returned home from beyond the sea, and that he was on his way to the Borders accompanied by a great army. Some said that he would return immediately to Ireland; others, that he was about to attack England by sea and land.

"Post festum vero sancti Michaelis [Sept. 29], misit papa bullam in Angliam," p. 234.

The proceedings connected with the delivery of this bull to Robert Bruce are narrated by the cardinals themselves in a letter addressed to the pope, which may be seen in the Fœdera, iii. 661, and of which an abstract is given by Lord Hailes, ii. 74. Without tracing the affair through its different stages, we may affirm, with his Lordship, that "it may be said to exhibit the best original portrait of Robert Bruce which has been preserved to our times." A comparison of the narrative of Raynaldi (1317, § 42), with the documents printed by Rymer, shows that the pope had apologised to Bruce for having withheld from him the name of king; the passage probably occurring in

that letter which the king of Scotland would not permit to be read to him. The explanation of his holiness is as follows:—

'Quia dissentionis negotio inter te ac præfatum regem [Angliæ] supra Scotiæ regno pendente, decenter non possumus tibi regii tituli nomen ascribere, prudentia tua moleste non ferat, si te regem Scotiæ in eisdem litteris omisimus nominare; præsertim eum ad nominationem hujusmodi fratrum nostrorum consilium nequaquam aeeederet; nec Romana ecelesia mater tua, quæ suos processus et actus in statera æquitatis appendit, inter dissidentes consueverit aliquid cum præjudicio alterius immutare. Dat. xvi. kal. Aprilis, anno 1.'

". . . et sic in sententiam excommunicationis latam a papa, et in dicta bulla contentam, miserabiliter inciderunt," p. 234.

The sentence of excommunication is printed in Rymer, iii. 620. We learn from Raynaldi, 1317, § 42, that Edward obtained its promulgation by stating to the pope that the two Bruces were the means of preventing England from undertaking a crusade to Syria in compliance with the recommendation of the Council of Vienne. It appears from numerous documents referred to by the same Annalist, that the pope had empowered Edward to levy considerable sums from the nation for this last named expedition, Id. § 49.

"Scotti villam Berwici . . . proditiose ceperunt per unum Anglicum, . . . Petrum de Spaldynge," p. 234.

Leaving to my friend, Robert Weddell, Esq. of Berwick, to trace the history of the man who betrayed that town into the hands of Bruce, I merely state, that Spalding appears to have been of some consequence. We learn by the Liberate Roll, 2 Edw. II, m. 2, that at that time the sum of 53*l.* 15*s.* was due to him by the crown as his wages for services rendered when in the army of Edward the First in Gascony.

"Dederat enim se in privato ab adolescentia sua arte remigandi et bigam ducendi, foveas faciendi et domos cooperiendi, . . . et aliis artibus mechanicis, . . . in quibus filium regis non decuit occupari," p. 236.

When Pope John the Twenty-second came to the papal throne, he addressed to Edward a private letter of general advice, which shows the estimate which was generally formed of the character of that prinee, and from which we gain more insight into his faults and failings than from a thousand documents of state. The whole letter is well worthy of insertion, but the reader is requested to be satisfied with the following abstract:—

After some general advice, the pope reeommends that Edward should admit none to converse with him during the time of Divine Service. Having attended the worship of God, he then should make himself easy of access to his subjects; he should not

occupy himself in light or boyish pursuits, remembering that he is now a king, and ought to put away childish things. He ought to listen to the cause of the widow, the orphan, and the poor ; and should exercise judgment in mercy.

The necessity of having good Councillors, and of attending to their advice, is largely insisted upon. The duty of each should be accurately defined ; advisers should be cautiously chosen, and, when chosen, should be retained ; they should be men of rectitude, above the reach of bribes or flattery ; cautious in giving advice, not uncivil in words, not addicted to sleep, laziness, or gluttony ; men who can, and dare, give good counsel to their sovereign. The advice of such men should be respected, and should not be thrown aside at the caprice of the king, nor should measures be adopted upon the suggestion of one individual, but the opinion of all should be taken collectively. When the king cannot sit in person in his court, he should appoint some learned men, who may transact the business with expedition and rectitude.

Nor did the pope fail to admonish Edward upon his domestic arrangements. The whole world was aware that the royal household was in a disorderly state, and that the expense of supporting it was excessive. It is suggested that a steady and honest individual should be appointed to see that nothing necessary for the king's dignity be wanting, and that nothing be wasted by the retainers, gluttonous men, and base personages, by whom his household is frequented. After some further admonitions upon this head, his majesty is told that it is not beneath him to listen to the examination of his accounts of expenditure, since his nobility furnish him with an example upon this head.

At the same time the pope addressed six letters to such of Edward's nobility as had the greatest influence with him, to the same effect, and nine bishops were written to upon the like subject. It would have been well for Edward had he attended to the friendly and rational advice contained in the letter which we have cited.

" Sed, Deo juvante, a paucis et popularibus fere omnes illi interfecti sunt," p. 238.

The pope took advantage of the opportunity afforded him by this victory to mingle advice with the congratulations which he addressed to Edward. He rejoices to hear, he says, that his majesty has become a new man, that he rises betimes in the morning and attends to Divine Service ; that he occupies himself in things becoming a man and a prince ; that he interests himself in reforming the abuses of his household ; that he administers justice to his subjects, and refrains from his accustomed spoliation of churches. But one thing was yet wanting ; the pope had not received his Peter's pence as he wished, and the king is warmly exhorted upon the necessity of amending this abuse. See Raynaldi, A. D. 1318, § 28. A most interesting letter is given by the same author, A. D. 1319, § 18, in which the pope, in reply to a letter of Edward, advisés him, before undertaking his meditated crusade, to extirpate those domestic enemies which he nourished in his own bosom ; and, having done so, to restore peace to

his own dominions. At the same time he instructed the clergy to direct that prayers should be offered up by the people for the welfare of the kingdom and its sovereign.

"... posuerunt se ad invadendum villam Berwici," p. 239.

In addition to the information already extant relative to the celebrated siege of Berwick (to which it is here unnecessary to allude), we may direct the attention of the reader to the following extract from an unpublished letter written by Hugh le Dispenser, the younger, to John Jugge, his sheriff in Glamorgan. The passage is valuable as showing the opinion entertained by the writer that the invasion by the Scotch was promoted by the Earl of Lancaster; and it also shows, in strong terms, the general idea of insecurity which prevailed throughout England, and the necessity of providing for the worst contingency which might arise.

'Et pur ceo que nous savoms bien que vous voudriez volentours oyer noveles des parties ou nous sumes, sachez que nostre seignur le roy vynt devant la ville de Berrewyk le vij. jour de Septembre, et illocque assegea la ville od tout soun houst, par myer et par terre. Et devaunt qil avoit demoree viij. jours, luy vyndrent novelles que les Escotz estoient entrez sa terre Dengleterre, et par le procurement et le compassement le counte de Lancastre fist taunt le dit counte que le roy se remua dillocques, od tout soun host, et eeo a graunt hounte et grevouse damage de nous toutz, de quoi nous nous dotums que les busoignes ne se taillent mye si bien entre nous, come busoign fust. Par quoi nous vous maundoms et chargeoms en la foi que vous nous devez, et desicome nous ent fioms entierement en vostre loialtee et penybletee, que vous pernez bone garde et bone surveue sur toutes nos busoignes en celes parties, et hastez taunt que vous poez bonement le redressement et les ovraignes de noz chasteuz, et que eaux soyent vitailliez en covenable manere, et de tieles vitailles que lem puisse renoevelir, ou vendre, un de ceux jours, si chaunce aveigne, que eles ne soient despondues sauntz damage de nous. Et eiez toutz jours le oel au bois en toutes pointz parmy vostre baillie en totes aventures pur cheaunces que poount avenir, en pensaunt coment les gentz de celes parties sount sovent de legiere volente et de fole enpryse; et eyez noz busoignes entierement au cuer en toutes choses, come vous avez toutz jours bien continue, jusqe a ore, et desicome tote nostre affiaunce en est en vous.'

. . . .

'Escrite a Noefe Chastelle sur Tyne, le xxi jour de Septembre.'

Cottonian MS. Vesp. F. vij. n. 4.

"... intraverunt Angliam et totam Gilleslandiam combusserunt," p. 240.

It was about this time that the inhabitants of Cumberland and Westmoreland, wearied out with the constant aggressions of the Scotch, and labouring under the famine which is mentioned in the text, addressed to Edward a memorial, in which their

misfortunes are indicated at some length, but of sufficient importance to warrant the insertion of the whole document amongst the Illustrative Papers, No. L.

"Circa festum S. Michaelis [Sept. 29] venit mandatum papæ ad denunciandum Robertum de Bruse excommunicatum," p. 240.

The cardinals, finding Bruce deaf to their suggestions, and not to be terrified by their denunciations, placed Scotland under interdict. The ecclesiastics despised this sentence, in consequence of which the pope summoned to Rome four bishops, those, probably, who most warmly advocated the cause of their sovereign. The names of these patriots are preserved; they were, William [Lamberton], Bishop of St Andrews; [William St Clair], Bishop of Dunkeld; Henry [Cheyne], Bishop of Aberdeen; and David [Moray], Bishop of Moray. Bruce himself was cited to appear that he might answer the pope for the ravages which he had committed upon England (Raynaldi, A.D. 1319, § 22), which he did, on the following year, by commissioners (Ib. § 23).

". . . de consilio autem et mandato comitis Loncastriæ fuerunt omnia ista facta," p. 241.

As a curious illustration of the proceedings of the Earl of Lancaster, who headed the barons in their resistance to the king, I am induced to print the following letter (or writ of summons, as it might be termed), whereby the Earl required the attendance of one of his supporters, John Dengayne, who was requested to co-operate in freeing Edward from the power of those evil councillors by whom the kingdom had been opposed to the incursions of the Scotch,—each party thus blaming the other for the arrival of these unwelcome visitors.

'A honurable homme e nostre trescher amy monseigneur Johan Dengayne, Thomas counte de Lancastre e de Leycestre, seneschal Dengleterre, saluz, e cheres amitez.

'Sire, pur les grantz periles e oppressions e grauntz maux qe nous sentoms, e entendoms qe vus les sentez, en ce reaume par mauveis conseillers nostre seignur le rey, qe le menunt e abettunt, en desplesaunce de Deux, e deshonur de lui, e a damage du roialme, e destruccion de son poeple, en non due manere, e entre les autres maux qil conseillent, e attreont, aliens e les rebeaux Descoce a entrer la terre nostre seignur le roi, nient aperceivant leur malice, par leur mauveise e sotile informacion e compassement. Vous prioms, sire, qe vous plese qe nous puissoms aunir noz conseaux dordiner remedie e de redrescer touz les maux tochantz le damage e les perils du roialme; sor quoi sire, vous requerroms qe vous voillez estre sancz nule excusacion a Dancastre le prochein Dimenge apres la quinzaine de saint Martyn prochein avenir, ou nous avoms prie touz noz bons pieres par my la terre qe nous purra sovenir, qil voillent as ditz jour e lieu por ordiner remedie en les dites busoignes. E ceo, sire, qe vous volez de ceste chose nous signefier voz voluntuz par voz lettres e le portour de cestes. A Dieu, sire, qil vous gard.

'Donne a nostre chastel de Pountfreit, le xviij. jour Doctobre.'

MS. Cott. Cleop. D. ix, fol. 81, b.

" . . . dominus Hugo de Louther, dominus Ricardus de Dentoun, et dominus Hugo de Moriceby . . . " p. 250.

The minute account here given of the treason, capture, and execution of Andrew de Harcla, was doubtless written by one who was present, or intimately connected with these events; and they are probably here inserted, if not by the pen, at least by the dictation, of one of those individuals to whom the unfortunate earl made his confession, as recorded at the bottom of the present page. Without pointing out the corroboration which the whole account receives, in its general bearings, from independent and authentic history, it may be enough to prove the accuracy of the Chronicle by referring to a document of less public character. On the 5th of June 1322, Harcla applied to Edward for letters of protection in favour of those who were in his company as defenders of the march of Scotland; and in the list which he subjoins, we find the names of several of those who are here mentioned as bearing part in the transactions recorded by the chronicler. The names are as follows:—Dominus Andreas de Harcla, Dominus Johannes de Haverington, Dominus Antonius de Luci, Dominus Henricus filius Hugonis, Dominus Radulfus de Neville, Dominus Radulfus de Dacre, Dominus Ricardus de Hodelistone, Dominus Johannes de Harcla, Dominus Robertus le Brunne, Dominus Petrus de Tiliolfe, Dominus Patricius de Culwenne, Dominus Willelmus le Blounte, ——, Dominus Robertus de Askebi, Dominus Gilbertus de Lancastre, ——, Dominus Robertus de Bampeton, Dominus Ricardus de Dentone, Dominus Thomas de Latone, ——, Henricus de Tesdalle, Johannes de Latone, Ricardus de Crossethwait, Johannes le Giour. This is transcribed from the original letter from Harcla to the king, which is preserved among the Records in the Tower.

Anthony de Lucy, mentioned in the text, had been appointed chief custos of Carlisle to protect it from the incursions of the Scotch, by writ, dated at Northampton, 12th July, 12 Edw. II. (Rot. Pat. 12 Edw. II., p. i, m. 30), but this custody was afterwards granted to Harcla upon the 8th of April following (Id. m. 17).

Michael de Harcla, an ecclesiastic, had the grant of being exempted "de liberatione seneschallorum, mareschallorum, justiciariorum itinerantium," at his houses in Petergate in the parish of St Michael at York, by writ dated at York, 20th Feb., 12 Edw. II. (Rot. Pat. 12 Edw. II., p. ii, m. 26). Master Henry de Harcla, parson of the church of Dacre, James de Harcla, parson of the church of Sedberge, and John de Harcla, had letters of protection for one year, by writ dated at Lincoln, 16th Feb., 9 Edw. II. (Rot. Pat. 9 Edw. II., p. i, m. 1).

" . . . ex parte regis Angliæ, dominus Eymerus de Valence, comes de Penbrok . . . " p. 252.

It has been stated that Aymer de Valence is never styled Earl of Pembroke in any Record, but that this title is given to him only in chronicles; in refutation of which, it is necessary to cite only, out of many instances, Rot. Pat. 12 Edw. II., p. i, m. 31,

dated at Kirkham, 17th July; and Rot. Pat. 12 Edw. II., p. ii, m. 9, dated at York, 28th May.

" Cum bulla papæ Johannis . . . venerunt aliæ quatuor bullæ ejusdem . . . " p. 252.

The contest between the Friars Minorites and Friars Preachers, and the bulls which were promulgated in consequence, may be seen, by those who are interested in the controversy, in Raynaldi, 1322, § 51-60.

" Eodem anno, misit rex Angliæ reginam, consortem suam, ad regem Franciæ," p. 254.

In reading this account of the important part played by Isabella, wife of Edward the Second, which eventually led to the dethronement and death of that monarch, we must not lose sight of the fact, that it is written by one who was strongly prejudiced against the king, and a warm adherent to the barons' party. The correspondence between Edward, his queen, and the prince his son, during the protracted stay of the latter in the court of France, certainly show the king in a more advantageous light than he is here represented.

" Eodem enim anno [Sept. 24], applicuit ipsa apud portum de Herwyke, in parte orientali Angliæ," p. 255.

It appears from a writ addressed to the chancellor by Edward the Third, on 31st May, in the first year of his reign, that when the army landed in England, the bailiffs and commonalty of Ipswich advanced to the queen and prince the sum of L.100.

During the whole of these transactions the pope acted the part of a friendly adviser and mediator between the parties; and the letters which he wrote to Edward, the queen, the young prince, the king of France, the bishops of England, and Hugh Spencer the younger (which may be seen in Raynaldi, 1326, § 13, &c.), do credit to his judgment and good feelings.

" . . . denunciandum sibi, ex parte totius regni, quod ipse fuit depositus a dignitate regali, ne alterius populum Angliæ gubernaret," p. 258.

The parliamentary proceedings by which this was effected are as follows:—

The parliament which the king had summoned to meet on 14th December was prorogued by the queen, the writ to that effect apparently never having received the Great Seal; see it printed in Brady's Appendix to his History of England, No. 70; and in Ryley's Placit. Parl., p. 582. The parliament meeting at Westminster, 7th January 1327, Adam de Orleton, Bishop of Hereford, put the question—" Whether King Edward, the father, or his son Edward, should be king?" This was seconded by several bishops, and it was not long before the question was decided in the negative, it being determined that Edward the Second should be superseded in the government for reasons which were then assigned. These articles were transmitted to the king, then a prisoner in Kenilworth Castle, and he resigned the crown in favour of his son, by

giving up into the hands of his commissioners the symbols of royalty which they had carried with them for the purpose. The procurator then renounced the homage which the parliament had made to the king, and Sir Thomas Blunt, the High Steward, broke his staff of office, declaring all the officers discharged from their duties, in the same manner as if the king were dead. The commissioners returned to parliament, and Edward the Third became king of England. The king's peace was proclaimed on the 24th of the month, his reign commenced on the next day, he received the Great Seal from the chancellor, and restored it to him on the 28th, and was crowned on January 29, 1327.

" . . . . ante festum S. Margaretæ virginis [Jul. 20] intraverunt Angliam cum tribus exercitibus," p. 259.

Upon 4th July, Edward addressed letters to his chancellor and treasurer, enclosing a letter which he had received from his uncle, the Earl Marshal of England, relative to the irruption of the Scots, and giving them directions to cause the troops assembled at York to join him with all haste. He informs them that upon that day he had been joined by the troops of John of Haynault, who were distressed for want of provisions, and desires that arrangements may immediately be made to meet that deficiency. The letter of the Earl Marshal is printed amongst the Illustrative Documents, No. LI. The journal of this expedition upon the part of Edward is preserved by Froissart, and may be seen in Lord Hailes's Annals, vol. ii. Appendix, No. II.

" . . . et sepultus apud Glovernicum inter monachos, . . ." p. 260.

In the year 1340, a certain " vadlet," named John de Baston, informed Edward the Third that he had built a chapel to the honour of St John the Baptist, " et de nostre seigneur le roy Edward de Karnervan, vostre piere, jesant a Gloucestre, qui Dieux assoile," at a place called " Wyke day market," in the town of Nottingham, where great miracles had long been done in honour of the said king; and requesting that Edward would grant to the builder the forty feet of ground upon which the chapel was built. The prayer of the petition was granted by Privy Seal, dated 6th July, 14 Edw. III.

" Dedit etiam juvenis rex prædictus sororem suam juniorem, dominam Johannam de Turre, in uxorem David filio Roberti de Brus, regis Scotiæ," p. 261.

Raynaldi gives us some information respecting Robert Bruce's position in regard to the pope at this time. Having so long lain under ecclesiastical censures, that king at length was desirous of being restored to the bosom of the Church, and for that purpose sent ambassadors to Rome, promising that henceforth he would be obedient to the commands of his holiness. The pope was placable, probably finding it best to take King Robert at his word, and a bull was issued in which the endeavours of the papal see during

the past reign to promote concord were studiously recounted, together with the pertinacious refusal of the Scottish nation. It recounted how the pope had sent two cardinals for the purpose of exhorting Bruce to keep the peace with Edward—how the former of these kings had refused to accept the offered mediation—how he had captured Berwick—how he had been excommunicated, and Scotland placed under an interdict—how he had remained contumacious for a whole year—how he had been summoned to appear at Rome—and how, failing to appear, he had been "fidelium consortio ejectus." The bull then proceeds to recite that Bruce, anxious to be reconciled, had despatched to Rome his ambassadors, namely, James Bishop of St Andrews, John Bishop of Moray, Adam Elect of Brechin (James "Benedicti," Archdeacon of St Andrews, and Adam de Moravia, Doctor of Canon Law, being also named in the commission), who were authorised to make oath that Bruce would adhere to the decision of the pope. His holiness then relaxes the interdict, and, as a punishment, requires the offender to adhere to such arrangement about truces and hostile incursions into England, as may be arranged by the papal council. See the document in Raynaldi, A. D. 1328, § 73, 74.

"Alias etiam litteras concessit idem rex Angliæ Edwardus . . . ." p. 263.

The document quoted upon this and the preceding page was first printed in the new edition of the Fœdera (ii, 730), from a copy in the possession of the Scottish College at Paris, by a comparison with which the present text has been amended in one or two unimportant particulars. The other record mentioned in the passage here quoted is printed on the same page, from a manuscript belonging to the Advocates' Library at Edinburgh. The "notandum" which the chronicler adds to his account of this transaction evidently shows the feeling with which he regarded it.

"Eodem anno frater Michaelis, Generalis Minister ordinis Minorum, arestatus est Avinione a papæ Johanne," p. 264.

The whole of the proceedings connected with the disputes occasioned by this Michael de Cesana, which are devoid of general interest, may be seen at considerable length in Raynaldi, A. D. 1329, § 21–69; 1330, 2–26.

"Mortuus est dominus Robertus de Brus, rex Scotiæ, leprosus," p. 264.

Upon hearing the intelligence of this event, the pope lost no time in addressing letters of condolence and advice to David Bruce, whom he did not scruple to style King of the Scots. In this effusion, he congratulates the young king upon the union of his father, before his death, to the Church; and admonishes him to preserve inviolate the privileges of the Church of Rome, and to give due honour to his prelates and other ecclesiastics. This document is dated at Avignon, 10th kal. September, in the thirteenth year of John's pontificate; and is printed by Raynaldi, A. D. 1329, § 82.

From the same authority we learn some particulars respecting the romantic expedition of Douglas, with the heart of Bruce, into Spain. It appears that, by a Constitution of Pope Boniface, the mutilation of a dead body subjected those by whom it was mutilated to heavy ecclesiastical censures. To free himself from these censures, Thomas Earl of Moray (Randolph, the guardian of young David), two years after the death of King Robert, presented a petition to the pope, setting forth that the deceased king had intended to undertake a crusade against the Saracens, but was prevented by death, and that in his last will he expressly ordered his heart to be taken out of his body and carried in the expedition, which was done by James de Douglas, knight, who conveyed it into Spain; and the Bishop of Moray was employed to obtain from the pope a remission for the crime, which was granted by bull, dated 8th ides of August, in the fifteenth year of Pope John's pontificate. Raynaldi gives the extract, A. D. 1329, § 81.

"... pater suus talem inunctionem regum Scotiæ in futurum a curia procurasset," p. 264.

The bull by which this is granted is yet preserved. The petition urged by Bruce is as follows :—

'.... Sane tu, velut devotissimus ecclesiæ filius princepsque catholicus, devote considerans rorem spiritualis gratiæ, qui per hujusmodi infunditur unctionem, ferventi desiderio duceris, ut Romana ecclesia, tua cunctorumque mater fidelium et magistra, quod tibi et catholicis principibus, qui tibi legitime in regno prædicto successerint, hujusmodi inunctio et coronatio possint manu sacra pontificis exhiberi, suæ robur auctoritatis exhibeat et præsidium apostolicæ firmitatis impendat;—maxime cum, sicut ex tenore tuæ petitionis accepimus, tam tu quam prædecessores tui reges Scotiæ consueveritis ab episcopis S. Andreæ, qui fuerunt pro tempore, ab antiquis retroactis temporibus insignia recipere regiæ dignitatis. Quare tu, per tuos solemnes nuncios, quos propter hoc ad sedem apostolicam specialiter destinasti, nobis humiliter supplicasti, ut tibi, quod coronationem et inunctionem cum cæteris regalibus insigniis ab episcopo S. Andreæ, qui erit pro tempore, volente et valente, alioquin ab alio regni Scotiæ antistite tu et successores tui reges Scotiæ valeatis recipere, auctoritate apostolica concedere de speciali gratia dignaremur.'

The pope in a complimentary strain grants the petition, and authorises the bishop of St Andrews, or, in his absence, the bishop of Glasgow, to anoint and crown the future kings of Scotland. The bull is dated at Avignon, on the Ides of June, in the thirteenth year of the pontificate of John, and is printed by Raynaldi, A.D. 1329, § 79. The same fact was at the same time communicated to the bishops of St Andrews and Glasgow, and they were required to demand from King Robert Bruce and his successors an oath that they would preserve the immunity of the ecclesiastical order, and would extirpate heretics.

It appears from a note given by Lord Hailes, in his Annals, A.D. 1331, that the original bull addressed to Robert Bruce is preserved in the Advocates' Library.

" Circa festum S. Lucæ evangelistæ [Oct. 18] tenuit rex parliamentum suum apud Notyngham, in quo caute captus est dictus comes Marchiæ per regem," p. 267.

The papal registers again furnish us with information of a valuable nature concerning England. The pope writes to Edward stating that he had heard that on the midnight of October the 19th, many of the English nobility had been seized and cast into prison; and he cautions Edward upon the danger of such proceedings, and begs him to mingle clemency with justice. We have an extract from an important letter, where the pope addresses the king in favour of queen Isabella, who evidently had fallen into deep disgrace in consequence of her intercourse with Mortimer. He reminds Edward that his mother had many enemies in consequence of the part which she had taken to promote his aggrandizement, and advises this young king to pay great attention to the condition and circumstances of the accusers. He ends with these words—" Obsecramus, fili, per viscera misericordiæ Jesu Christi, ut matris pudori, quantum secundum Deum poteris, velis parcere; et ejus lapsum, si quis, quod absit, fuerit, non publicare, sed quantum bono modo poteris, ipsam potius studias occultare." This letter is dated 7 ides November, in the fifteenth year of his pontificate.—See Raynaldi, A.D. 1330, § 50.

It is well known that the Earl of March suffered for his crimes. The king's letter is extant, in which he directs that the body of the deceased should be delivered to the Countess of March and her son Edmund, that it might be laid with his ancestors at Wigmore.

" In festo SS. Martyrum Sixti, Felicissimi, et Agapiti, . . . dominus Edwardus de Balliolo . . . intravit Scotiam," p. 267.

The date here given is probably correct, agreeing with the account given by Fordun and Hemingford. It also seems to be worthy of credit in the account which it preserves of the number of the English army, nearly coinciding, in that respect, with the enumeration of Knighton (x Script. 2560). Fordun, as well as our chronicle, says, that the Scottish army under the Regent was 30,000 strong.

" Interim tamen venit ad pacem regis episcopus Dunkeldyn, et manucepit quod adduceret ad regem omnes episcopos Scotiæ, excepto episcopo S. Andreæ," p. 269.

This patriotic bishop of St Andrews had, two years before, been subjected to some persecution by Thomas Earl of Moray, and had received letters of consolation and encouragement from the pope. The earl was admonished upon the occasion, and was advised to respect and defend the ecclesiastical establishments of Scotland, over which he was at that time governor. See Raynaldi, 1330, § 50.

" Postea vero moratus est cum domina de Gynes, consanguinea sua," p. 271.

Alexander the Second, king of Scotland, married, upon 15th May 1239, Mary, the daughter of Ingelram de Coucy of Picardy ; upon which occasion some of the family settled in Scotland. As early as 1285, Alexander the Third, Ingerramus de Ginis, was employed by that monarch in some affairs with England, and was well received by Edward the First, as appears by an original letter from Alexander to Edward preserved in the Tower. On 2d July 1324, Edward the Second states that Ingeram de Coucy, a French knight, had applied to him for letters of safe-conduct, he being about to pass through England on his way to Scotland, where certain lands had come to him through descent. In 1334, the Lady de Gynes, whose name was Christiana, died, seised in the manors of Monreth Holm, Wartone, Wyresdale, Esshetone, Quytyngton, and the moiety of the vill of Ulverston, leaving a son named William, then of full age, whose son, also named William, had a grant of the property from his father. See Privy Seal, York, 13th July, 8th Edw. III.

" In crastino autem, post bellum finitum, reddita est villa Berwici domino regi Angliæ," p. 274.

The Rotuli Scotiæ do not, by any means, contain copies of all the documents necessary for a proper understanding of the transactions of these times. They omit, for instance, several writs connected with the siege of Berwick, and the battle of Halidon, by which it was relieved. One of these, exhibiting Edward's urgent demands for further supplies of troops, is printed in the Appendix, No. LII. On July 28, he made a grant to Patrick de Dunbar, Earl of March, and Agnes, his wife, of 400 *l.* per annum, to descend to their heirs-male.

It appears by the Rotuli Scotiæ that Edward, in his anxiety to obtain troops, had granted a free pardon of all crimes to all who joined his army. See i, 254, dated 24th July. A letter from the king to his chancellor, written upon 4th November next following, shows that this officer had been beset by applicants who wished to avail themselves of this proclamation without having fought at Halidon. The king was consulted as to whether his proclamation should be interpreted in a literal manner, and his answer was that it should.

" Rex autem Angliæ posuit custodem villæ dominum Henricum de Percy," p. 274.

The accuracy with which the names of these officials is given, is well illustrated by a comparison with contemporary documents.

Percy's commission as ' Custos castri et villæ Berewici,' dated 27th July, is printed in the Rotuli Scotiæ, i, 256.

Thomas [Grey of] Heton is joined in commission with Percy as Warden of the Marches, id. 257.

William de Burneton's name is not mentioned; but the appointment of Denum, Emildon, and Bowes, is given on the page last quoted.

The expulsion of the Friars, mentioned by the chronicler, is completely substantiated by writs printed, p. 258.

" . . . respondit ei, quod ipse miserat clericum suum, suum magistrum Ricardum de Biry, doctorem Theologiæ, ad curiam domini papæ," p. 276.

We generally associate the name of Richard de Bury, the elegant author of the Philobiblon, with ideas of his devotion to literature. The following extract from a writ of Privy Seal, dated at York, on the 6th of February 1333, may induce us to alter our opinions. It is addressed to the chancellor.

'De nostre grace especiale eoms pardone a nostre chere clerc Richard de Bury la sieute de nostre pees et quantque a nous appertient pour toutz recettements de quicumques felons, de quicumques felonies, arceons ou roberies, rettez, enditez, ou utlages, et lui en eoms graunte nostre ferme pees.'

Perhaps this was procured rather as a matter of form, than from any necessity to be exempted from the punishment due to the crimes which it specifies.

" Quidam etiam miles Galwithiensis, Dungallus de Makdouel, . . . suscitavit Galwicenses contra regem," p. 278.

It was not long before Edward had to congratulate himself upon regaining such an ancient and powerful ally. The Rotuli Scotiæ, i, 608, shows us that in May 1341 Macdowal returned to the English party, and was readily admitted to the favour which he had lost.

" Interim tamen David . . . transtulit se in Franciam," p. 278.

The exact date of the departure of David from Dunbarton Castle to France is uncertain; but it may be presumed that it took place in the month of September in this year. We find that at this time Edward was more than usually anxious that a navy should be equipped to intercept the Scottish fleet, and several writs for this purpose were issued, which are printed in the Rotuli Scotiæ, i, 278, 279. He probably expected to capture the king of Scotland.

" Et citra festum Omnium Sanctorum [Nov. 1] cum exercitu suo usque Novum Castrum super Tynam pervenit," p. 278.

His writs are tested at Newcastle upon 1st November, and from that date forwards to the 15th, upon which day he was both at Newcastle and Newminster (Rot. Scot. i, 293). He was again at Newcastle on the following day, and on the 18th seems to have reached Berwick, although writs are dated at Newcastle upon that day (Id. p. 294). Here he kept his Christmas, and remained until after 10th February. On his

homeward journey he gave letters of safe-conduct to the messengers of the king of France mentioned in the text, and resided for a considerable time at Nottingham.

" In omnibus autem his eventibus rex Franciæ . . . paravit naves bellicas et exercitum de regno suo," p. 286.

On 16th February 1336, Edward issued writs to the sheriffs of each county in England, informing them that he had been apprised that the Scotch had entered into a treaty with several foreign powers for the purpose of jointly invading England, and he strictly enjoins them to make immediate provision to meet the contingency (Fœd. ii, 931). Towards the end of the year the king was at Stirling, and the report of the invasion had gained strength. A series of mandates were issued to the chief ports in the south of England relative to the safety of that line of coast; and the whole country was placed in a posture of defence (Id. pp. 950, 951, 956, &c.).

" In quo concilio, vel parliamento, concessus est a communitate terræ quintusdecimus denarius," p. 287.

The proceedings of this meeting were not entered upon the Parliamentary Roll; hence the doubt of the chronicler. See Parl. Hist. i, 241, edit. 1762.

" . . . Scotti . . . castrum de Strivelyn obsiderunt, sed fortem resistantiam invenerunt," p. 290.

During, or shortly before or after, the siege of Stirling, a circumstance occurred which gives us, in a brief space, a picture of the times. The garrison was commanded by Thomas de Rokeby, who was accompanied by his nephew and namesake. This younger Rokeby had taken prisoners certain Scotchmen, named Adam Wallace, his brother, Tassi de Lowdown, and Donald de Marre, whom he lodged in the dungeon of the castle, they offering him a ransom of three hundred marks. When in confinement they attempted to betray the castle into the hands of their countrymen, but the plot being discovered, they were beheaded by the order of the governor. Hereupon Thomas de Rokeby, the nephew, thinking himself aggrieved by the loss of his three hundred marks, petitioned the king, and requested that he might have, as a recompence, the baily of Yokcrosse in the county of York, which was worth ten pounds per annum. The king granted the petition by writ dated 13th June 1337. These documents are in the Record Office in the Tower.

" Audiens autem rex quod dominus Eustachius de Makeswelle junctus esset Scottis . . ." p. 290.

The adherence of Maxwell to the English interest had not been of long continuance; he had received from Edward, by writ dated 1st February 1335, a grant of lands in England to the annual value of 40*l.*, and a manor to that value, or greater, was to be assigned to him for the residence of his wife and children.

" . . . intravit Galwithiam et combussit terras ejus, et pecora abducebat," p. 291.

The western parts of Scotland seem at this time to have suffered more severely than those towards the east; or, at least, we have more numerous and circumstantial accounts of the ravages to which they were exposed. Edward Baliol had made a grant of considerable lands in Annandale to Ralph de Dacre, but that baron found it impossible to retain possession of them. He therefore petitioned Edward the Third to take his case into consideration, whereupon the chancellor and treasurer were required " to do right and reason in this respect" to the petitioner, the accomplishment of whose wishes the king had especially at heart, and not without reason, as he adds in the writ of Privy Seal, whence this information is obtained.

" Post Natale autem Domini [Dec. 25] venerunt in Angliam duo Cardinales," p. 295.

The bull with which they were provided may be seen in Raynaldi, A. D. 1337, § 15. They were also armed with full powers to put a stop to all hostile arrangements, to rescind all contrary oaths, and to inflict ecclesiastical censures upon those who disturbed the peace. By other letters, they were instructed to spare none, of whatever dignity, be they archbishops, bishops, kings, or princes, who might thwart these arrangements. The pope then sets out, at considerable length, the attacks which had been made upon the clerical immunities by the kings of France, the abrogation of which was earnestly solicited; and he sends a similar complaint, but expressed in more general terms, to the king of England. After some delay, occasioned by Edward refusing to admit the papal nuncio (Raynaldi, id. § 21), he obtained letters of safe-conduct (Rymer, ii, 993), dated 28th August, but the king disregarded their petitions as well as their censures.

" Intravit autem rex mare cum prædicto exercitu apud Portesmouthe, circa medium mensis Julii," p. 298.

The Chronicler is nearly correct as to the time when Edward embarked, but mistaken as to the place. It is certain, from an entry upon the Close Rolls, printed in the Fœdera, ii, 1050, that he set sail from Orewell, not Portsmouth, upon Thursday 16th of July, and had arrived at Antwerp on or before the 22d of that month. See p. 1051.

" Litera Edwardi regis Angliæ missa tam Curiæ Romanæ quam communitati Franciæ, et aliis diversis," p. 298.

This document is printed in the Fœdera, ii, 1109, from one of the Cottonian Manuscripts, now destroyed by fire. It is there undated, like the present copy; but by the editors is placed as if issued on the 7th or 8th of February 1340. There seems, however, greater reason to believe that its real date is, as stated by the Chronicle of Lanercost, immediately after Edward's arrival in Flanders in 1338.

"Anno Domini 133 [. . .] rex Angliæ Edwardus . . . transfretavit," p. 304.

From this point the arrangement of the Chronicle is confused, and its chronology uncertain and erroneous. We see that, in this instance, the departure of the king of England towards Antwerp is repeated, although it had been previously, and more accurately, recorded at p. 298.

"Benedictus episcopus, servus servorum Dei," p. 304.

Other copies of this bull are inserted by Walsingham and Hemingford in their respective histories of Edward the Third, and another, taken from the Papal Register, is given by Raynaldi, A.D. 1339, § 10, which last document, however, is of a different date, and is varied towards the end for the purpose of introducing the papal admonitions upon Edward's conduct towards the bishop of Cambrai.

"Dum diligenter attendimus et profundis cogitationibus meditamur," p. 311.

Rymer has printed this letter in the Fœdera, ii, 1103, from a manuscript formerly in the Cottonian Library. A duplicate copy sent to the king of France is given in Raynaldi, A.D. 1339, § 14.

"Recentem habemus memoriam, et etiam tuæ credimus memoriæ inhærere," p. 313.

This document is also printed by Rymer in the Fœdera, ii, 1092; who, however, does not state whence he obtained it, nor were the modern editors of the new edition able to trace the existence of a copy.

"Rex Angliæ certificatus quod rex Franciæ pugnare voluit, locum acceptum . . . accepit," p. 318.

It has escaped our historians that a minute and valuable account of Edward's proceedings in Flanders at this time is given by a contemporary writer and an eye witness, named Johannes Hocsemius, a canon of Liege. This work, extending from 1251 to 1348, was printed at Liege in 1613, 4to. In ii, 25, he accurately describes the proceedings of the hostile armies, agreeing, in the chief particulars, with the narrative here given.

"Amabilium Deo patrum . . . Edwardus Dei gratia rex Angliæ," p. 319.

Walsingham and Avesbury have also preserved copies of this letter in their histories of Edward the Third, from which sources it is introduced into the Fœdera, ii, 1086, the text of which might be amended by that given in the present Chronicle.

"Reverenter et devote recepimus sanctitatis vestræ literas," p. 326.

The copy of this letter given in the Fœdera is printed from a manuscript formerly in the Cottonian Library, in which, as in the present text, the date is omitted, and it is referred by Rymer to 30th January 1340. Another copy, however, is extant in

Raynaldi, A.D. 1340, § 33, where the date is preserved, by which we find that it was not issued until 10th November.

" Universorum Dominus, rex excelsus, cui licet sit in potestate voluntas," p. 328.

See another copy in the Fœdera, p. 1109, where it is printed from the Rotuli Franciæ.

" . . . litteras excusatorias de ingressu et invasione regni Franciæ summo pontifici demandavit," p. 332.

The public announcement which he made upon this occasion is perhaps the instrument printed at p. 298; the private letter sent to the pope has not reached us. The answer of Benedict is preserved by Raynaldi, A.D. 1340, § 4, in which his holiness brings forward many arguments to induce Edward to abandon his projected attempt upon the French crown.

The arrangement of the documents here inserted in the Chronicle of Lanercost is very faulty, but the succession of events with which they are connected may easily be established by a reference to the pages of Rymer and Raynaldi. It appears from the latter of these authorities that Edward dispatched to Rome, along with the document printed at p. 326, an embassy consisting of William de Norwich, dean of Lincoln, John de Offorde, archdeacon of Ely, and John de Thoresby, canon of Southwell, who presented to the pope a statement drawn up for the purpose of convincing him of the justice of their master's claims to the French crown. Raynaldi has printed this document, A.D. 1340, § 34, together with the correspondence which took place between him and the kings of England and France, by a careful examination of which, much light might be thrown upon the subject.

" . . . versus Flandriam a portu de Yarewelle in antevigilia S. Johannis Baptistæ [Jun. 22] transfretavit," p. 333.

This is completely established by an entry on the Close Rolls, printed in the Fœdera, ii, 1129, which states that he embarked at Orwell upon Thursday, June 22; and that upon the 24th of that month (not upon the 23d, as the Chronicler of Lanercost was informed), he gained a complete victory over the French fleet in the Swin.

" Cui rex Angliæ . . . scripsit . . . optionem trium eligere," p. 334.

The challenge of Edward to Philip, and Philip's letter of refusal, may be seen in the Fœdera, p. 1131.

" . . . inter ipsum et Philippum prædictum, treuga, mediantibus Cardinalibus, est accepta," p. 334.

The truce was entered into by the kings of England and France upon 25th September 1340, and Edward arrived at the Tower of London upon 30th November next

following. See Fœdera, ii, pp. 1135, 1141. The disagreement between the king and the archbishop of Canterbury, to which reference is made in the next page, may be perfectly understood by the examination of Edward's statement addressed to the pope, given by Raynaldi, A.D. 1340, § 36, and the petition from the archbishop to the king, which may be seen in the Fœdera, ii, 1143.

" Post hæc versus Scotiam se convertit, et apud abbathiam de Melrose in Scotia Natale Domini [Dec. 25] tenuit," p. 335.

Edward was at Newcastle-upon-Tyne upon 5th December 1341, and spent his Christmas, as here stated, at Melrose. See Fœd. ii, 1184.

" David, diabolico spiritu deceptus ut alter Achab, omnes valentes de Scotia . . . " p. 344.

This account of the battle of Durham, and the events which led to it, agree very closely with a poem written apparently by a monk of that priory, and printed from one of the Harleian manuscripts, in a work issued by the Maitland Club, entitled, " Illustrations of Scottish History." Another contemporary poem, recording the events of the battle with minuteness of detail and considerable humour, is extant in a coeval manuscript preserved in one of the Digby MSS. in the Bodleian Library. It is well worthy of being printed.

ILLUSTRATIVE DOCUMENTS.

ILLUSTRATIVE DOCUMENTS.

No. I.

LETTER FROM RICHARD DE MARISCO, BISHOP OF DURHAM, LORD CHANCELLOR OF ENGLAND, ADDRESSED TO HUBERT DE BURGH, JUSTICIARY OF ENGLAND.

Without date, but written probably in June 1220.—(From the *Original,* in the Tower.)

R. Dei gratia, Dunelmenſis epiſcopus, domini regis Cancellarius, chariſſimo amico domino Huberto de Burgo, Juſticiario, ſalutem et ſinceram in Domino dilectionem.

Sciatis quod dominus R. de Ros* moram facit in partibus borealibus, exſpectans nobiſcum adventum regis Scottorum, ut interſit conductui ſuo, ſecundum quod ei per literas domini regis fuerat mandatum. Et quia habet diem in curia domini regis coram Juſticiariis domini regis

* Robert de Ros was one of the English Barons who swore to preserve the Treaty into which Henry III. had entered.—Fœd. i, 160.

de Banco verſus Willelmum de Maleſoveres, petentem, de placito terræ in Roſſmanthorpe, a feſto Sanctæ Trinitatis in unum menſem, nec adhuc fecit aliquem attornatum, nec poteſt ad curiam perſonaliter accedere, et conductum regi Scottorum præſtare, nec volumus ſuſtinere quod ad curiam accederet, ne rex Scottorum conductum poſſet cauſari,—vos rogamus, quatenus faciatis ei habere litteras domini regis directas Juſticiariis de Banco de prorogando prædicto die, donec, peracto præfato conductu, ad curiam poſſit perſonaliter accedere. Valete.

No. II.

LETTER FROM RICHARD DE MARISCO, BISHOP OF DURHAM, LORD CHANCELLOR OF ENGLAND, ADDRESSED TO HUBERT DE BURGH, JUSTICIARY OF ENGLAND.

Without date, but to be ascribed to Thursday, 10th June 1221.—(From the *Original*, in the Tower.)

R. Dei gratia Dunelmenſis epiſcopus domini regis Cancellarius, chariſſimo amico ſuo domino H. de Burgo, Juſticiario, ſalutem et ſinceram in Domino dilectionem.

Sciatis quod cum eſſem apud Alvertone die Martis proxima ante feſtum Beati Barnabæ apoſtoli, et rex Scottorum eſſet in eundo verſus Treſke, ubi jacui eadem die, audivi dici quod dominus rex non veniet Eboracum ante hanc inſtantem diem Jovis. Unde habito inde conſilio cum magnatibus ſuis, dixit, quod non ingredietur civitatem Eboracum die Mercurii ei ſtatuto, ſed jacebit apud Eſingwalde, quia non fuit de conſilio ſuo quod intraret civitatem Eboracum ante adventum domini regis. Et ideo ſignificetis ei, quod videtis expedire, quia per nos, ut credimus, non accelerabit. Valete.

No. III.

LETTER FROM FALCASIUS DE BREALTE TO HUBERT DE BURGH, JUSTICIARY OF ENGLAND.

Without date, but probably written about 3d May 1223.—(From the *Original*, in the Tower.)

Carissimo domino et amico fuo, Huberto de Burgo, Jufticiario Angliæ, Falcacius de Breaute, falutem, et fe promptum ad mandata.

Datur mihi intelligi quod homines de maneriis domini regis de Beyforde et Effendene* juxta Herteforde vobis conquefti funt de ballivis meis; unde multum admiror, cum multociens eos convocavi coram me, exigens fi aliquid eis fieret in contrarium a ballivis meis, fed nihil fuper hujufmodi mihi intimaverunt, licet cuftos eorum et ballivus ex parte domini regis fim fuperior. Propter quod mihi videtur quod malitiofe ita conquerendo in me et meos infurrexerunt.

Qua propter vos diligenter exoro, quod præcipiatis inquiri fi dicti homines conquerendo fuerint tranfgreffi, vel ballivi mei eifdem fuerint injuriati; fcientes fiquidem quod ballivi mei nullam penes ipfos habent actionem, præter quod homines jamdicti fibi attraxerunt de bofco domini regis et propria voluntate fua affartaverunt, quæ quidem affarta ballivi mei exigunt in manum domini regis revertenda, cum inde nullum habent warantum a domino rege vel alio. Valete.

* On 22d November 1221, Falcasius had a remittance of fourscore pounds, due to the Exchequer, of the ferm of Eseudiue and Beauforde.—*Rot. Claus.* i, 481, b.

No. IV.

LETTER FROM FALCASIUS DE BREALTE TO PANDULF, BISHOP ELECT OF NORWICH.

Without date, but probably written upon 3d May 1223.—(From the *Original*, in the Tower.)

Venerabili domino et patri in Chrifto cariffimo, Pandulfo, Dei gratia Norwicenfi electo, domini papæ Camerario et Apoftolicæ fedis legato, Falkacius de Breaute, falutem, et debitam cum devotione reverentiam.

Audivi quod quædam gentes de manerio domini regis, fcilicet de Beyforde et Efendene, hac die Mercurii proxima poft octavas Claufum pafchæ, ad veftram acceflerunt præfentiam, de me et meis queremonias proponentes infinitas. Unde multum admiror, cum multotiens eas convocavi coram me, exigens fi aliquid eis fieret in contrarium a ballivis meis, fed nihil fuper hujufmodi mihi intimaverant, cum cuftos eorum et ballivus ex parte domini regis fim fuperior. Propter quod mihi videtur quod malitiofe ita conquerendo in me et meos infurrexerunt.

Qua propter veftræ fupplico excellentiæ quatenus diligenter velitis inquiri fi gentes prænominatæ in querimoniis fuis fuerint tranfgreffæ, vel ballivi mei eifdem fuerint injuriati. Pro certo fcientes quod ballivi mei, ut audivi, nullam actionem penes ipfas habent, præter quod gentes jamdictæ fibi attraxerunt de bofco domini regis, et fua voluntate affartaverunt, quæ quidem affarta ballivi me exigunt in manum domini regis revertenda, cum inde nullum habeant warentum a domino rege vel alio. Valete.

No. V.

LETTER FROM ALEXANDER, BISHOP OF COVENTRY, TO HENRY THE THIRD.

Without date, but probably written about 27th December 1223.—(From the *Original*, in the Tower.)

Reverendissimo domino ſuo, Henrico, Dei gratia regi Angliæ, domino Hiberniæ, duci Normanniæ et Aquitanniæ, comiti Andegaviæ, devotus et fidelis ſuus, Alexander, divina permiſſione Coventrenſis eccleſiæ miniſter humilis, ſalutem, et debitæ devotionis obſequia.

Noverit excellencia veſtra, quod, cum eſſemus apud Coventriam, dictum eſt nobis quod Fulkiſius de Breaut' moratur per tria miliaria ultra Ceſtriam; quo audito, nos cum venerabili fratre noſtro Exonienſi epiſcopo ſolemniter eum, cum omnibus fautoribus ſuis et complicibus, et eum favore, vel facto, juvantibus, pulſatis campanis et candelis accenſis, excommunicavimus;* quoniam autem ad partes illas tendimus, proponimus cum ipſo habere colloquium, de honore et utilitate veſtra, per Dei gratiam, niſi propoſitum noſtrum per mandatum veſtrum mutaveritis, diligentiſſima circumſpectione adhibita, tractaturi.

Quia vero non ſolum armis ſed etiam blanditiis turbationes et ſeditiones ſedire oportet, dominationi veſtræ bona fide conſulumus quod Leulino† ſcribatis, amicabiliter eum rogantes et arctius inhibentes, ne dictum turbatorem in terra ſua receptet. Nos autem, ſi clementiæ

* Upon the day after Christmas, 1223, Falcasius and his associates were excommunicated.—*M. Paris*, p. 319.

† Fulco's daughter, Eva, was second wife of this Lewlyen ap Jorwerth, Prince of North Wales. (*Dugd. Baron.* i, 746.)—The letter which the king despatched, in compliance with this advice, has not reached us, but the answer which it produced forms the article numbered VII.

veſtræ placuerit, bene procurabimus qualiter ad ipſum mandatum veſtrum competenter perveniat. Credimus autem firmiter et ſperamus, quod non oportebit malitiam dicti Falkiſii in partibus iſtis timeri; dummodo de præcepto veſtro ſint contra ipſum ballivi veſtri omnes præmuniti.

Super his igitur et aliis, quæ de veſtræ fuerint beneplacito voluntatis, nobis, ſi placet, reſcribatis, quia affectuoſe procurabimus quod nobis duxeritis injungendum.

No. VI.

LETTER FROM WILLIAM MARSHAL, EARL OF PEMBROKE, TO HUBERT DE BURGH, JUSTICIARY OF ENGLAND.

Without date, but probably written in 1223.—(From the *Original*, in the Tower.)

Carissimo amico ſuo, domino Huberto de Burgo, Juſticiario Angliæ, Willelmus Mareſcallus comes Pembrochiæ, ſalutem, cum ſinceræ dilectionis affectum.

Dilectioni et benignitati veſtræ, de qua plenam reporto fiduciam, duxi ſignificandum, quod vicecomes et ballivi Falkeſii de Breaute manus apponunt in terras noſtras de Bedefordeſire, unde multum admiror, et merito; quia ad dominum regem fui, et cum ipſo locutus fui, et ſemper promptus et paratus ſum et ero, ſecundum conſuetudinem regni, facere omnia, quæ facere debebo tanquam domino noſtro.

Et ideo vobis ſupplico diligenter et attentius, ut præcipiatis quod terræ meæ in pace ſint, et in comitatu Bedefordiæ et alibi; et prohibeatis, ſi placet, ne aliqui ad damnum vel ad detrimentum meum in terras meas manus apponant. Sciturі pro certo quod, Deo dante, ad vos veniam* a

* It may be conjectured that this letter was written when the earl was absent in Ireland.—Cf. *M. Paris*, p. 317.

die Pafchæ in quindecim dies, facturus plenarie domino regi, tanquam cariffimo domino meo, omnia quæ facere debebo. Valete.

Dorfo,

Domino Huberto de Burgo, Jufticiario Angliæ.

No. VII.

LETTER FROM LEWELYN, PRINCE OF NORTH WALES, TO HENRY THE THIRD.

Without date, but written probably in January 1224.—(From the *Original*, in the Tower.)

Reverendo domino et fratri fuo cariffimo, Henrico, Dei gratia regi Angliæ, domino Hyberniæ, duci Normanniæ et Aquitanniæ, comes Andegaviæ, L. princeps Norwalliæ, cum debita dilectione, falutem.

Veftræ mandatum celfitudinis fufcepimus, ficut decuit, venerantes, quo quidem inter cætera nobis fignificaftis homines domini Falkefii de Breaute multum tranfgreffos effe erga vos, capiendo et adhuc retinendo Henricum de Braybroc; qua de caufa dicti Falcafii caftrum, fcilicet, Bedeforde, duxiftis obfidere, unde et nobis prohibuiftis ne auxilium vel confilium ei præftaremus, vel ipfum vel fuos receptando.

Ad hoc vobis refpondemus, quod præfatus Falcafius ad nos acceffit in terram noftram, conquerens et graviter dolens fuper his quæ veftrum confilium fibi fieri procurabat. Oftendit etiam, quod, eo inconfulto et nefciente, captus fuit prædictus Henricus, et licet non advocaret factum, nihilominus obtulit quod faceret Willelmum de Breauut et fequaces fuos ftare judicio et de facto fatiffacere. Quod quia veftrum refutavit confilium, injufte actum fuiffe cum eo docere fatagebat. Eodem autem die quo ad nos acceffit, de terra noftra receffit; non quia teneamur excufare nos, fi ipfum et fuos receptemus, hæc vobis mandamus. Non enim mi-

noris libertatis ſumus quam rex Scotiæ, qui receptat utlagatos de Anglia et impune.

Porro prædictus Falcaſius nequaquam meruerat erga vos vel erga beatæ memoriæ patrem veſtrum, nihil enim mali audivimus eum vobis unquam intuliſſe; ſed et eum novimus quamplurima et maxima commoda vobis contuliſſe, vobis præ cæteris pene omnibus efficacius ſerviendo. Porro veſtram non deberet excellentiam pigere, ſi ipſe apud nos ſe receptaret; nos enim diligentius curam adhibemus ut vobis ad honorem veſtrum reconciliaretur, ſi permitteret veſtrum conſilium ſibi juſtitiam exhiberi.

Verum de nobiſmetipſis, quantum ad hæc, magis quam de ipſo dolemus. Nobis ſiquidem non ſolum jura noſtra non redduntur, verum etiam non modica damna cum dedecore inferuntur, quod licet diſcretioni veſtræ majeſtatis non imputemus, non ſperamus nec ſperare poſſumus quod conſilium veſtrum nobis velit ſatiſfieri. Toties enim conqueſti ſumus, quod etiam querelas noſtras ad mentem reducere nos pudeat, cum nullam inde habemus ſatiſfactionem.

Præter hæc, mandaſtis nobis ſententiam eſſe latam in prædictum Falconem, tanquam in pertubatorem regni; ſed pro certo ſcire poteſtis quod magis pertubant regnum quicunque minus utile ſuggerunt vobis conſilium, ut ejiciatis magnos viros et vobis neceſſarios a vobis, et de veſtro conſilio eos exheredando, et ſine cauſa gravando pro ſola voluntate. Si vero prædictus Falcaſius defenderet ſe contra dominum papam ſe volentem exheredare, non credimus quod excommunicatus eſſet quantum ad Dominum. Quicquid vero ſuper his vel ſuper aliis alii faciant, nos nihil agemus contra conſcientiam noſtram. Mallemus quippe excommunicari ac homine, quam aliquid agere contra Dominum, nos noſtra conſcientia condemnente.

Super his et ſuper aliis det Deus vobis ſalubre conſilium, et nobis, quia inde valde indigemus. Valete.

No. VIII.

LETTER FROM WILLIAM LONGESPEE, EARL OF SALISBURY, TO HUBERT DE BURGH, JUSTICIARY OF ENGLAND.

Without date, but written in June 1224.—(From the *Original*, in the Tower.)

Carissimo amico ſuo, domino Huberto de Burgo, Juſticiario Angliæ, Willelmus Longeſpee, comes Sarum, ſalutem et dilectionis plenitudinem.

Noverit dilectio veſtra quod dominus Johannes Mareſcallus nobis per litteras ſuas mandavit, quod, cum miſiſſet litteras domini regis domino Falkaſio de Brealte pro boſco ſuo de Nortone* et terris ſuis in ballia ſua habendis et in pace poſſidendis, ſecundum quod ratio exigit, idem Falkaſius ad literas domini regis reſpondit, quod, ſi ei miſiſſet triginta paria literarum† domini regis, pacem utique non haberet de prædicto boſco, nec de aliis rebus ſuis in ballia ſua. Et vocavit ipſum Johannem, coram ſerviente ſuo, quem ad eum miſerat, et omnes naturales homines Angliæ proditores; dicens etiam quod nos omnes naturales homines Angliæ guerram deſideramus et volumus, et quod ipſe tantam guerram nobis inveniet, quod tota Anglia ſatis ſtricta nobis erit. Dum enim præcepit ſervienti dicti Johannis Mareſcalli quod iſta verba domino ſuo narraret, et quod dominus ſuus nobis et aliis talia propalaret. Idem autem Falkaſius ballivum dicti Johannis Mareſcalli de Nortone

* William, Earl of Salisbury, natural son of Henry the Second, having revolted from his half brother, King John, to join the Barons, his lands were seized. When they were restored upon Henry the Third's accession, the manor of Norton was included; and a writ was addressed upon 7th March 1217 (*Rot. Claus.* i, 299) to Falcasius, enjoining him to give seisin to the earl. The result of an application made by the bailiffs of a subtenant is here recorded.

† When the Justices in Eyre were at Dunstable, about 16th June 1224, Falcasius, being a general plunderer, incurred more than thirty amercements, each rated at more than 100 *l.* (*M. Paris*, p. 320). These are the thirty pair of letters to which allusion is made in this and in the following article.

capere fecit, et adhuc imprifonatum detinet apud Norhantone, nec vult ipfum deliberare, nifi prius ei inveniret falvos plegios quod ei reddet omnes confuetudines et demandas indebitas, quas a dicta terra de Nortone exegit; averia etiam prædicti Johannis de hundredo fuo capere fecit et adhuc detinet, mala et dedecus ei inferens, et adhuc pejora promittens.

Dilectionem igitur veftram affectuofe rogamus, quatenus fuper talibus exceffibus feftinum confilium apponere velitis. Valete.

No. IX.

LETTER FROM WILLIAM MARSHAL, EARL OF PEMBROKE, TO HUBERT DE BURGH, JUSTICIARY OF ENGLAND.

Without date, but written in June 1224.—(From the *Original*, in the Tower.)

Carissimo amico fuo domino Huberto de Burgo, Jufticiario Angliæ, fuus Willelmus Marefcallus, comes Pembrochiæ, falutem.

Quia fibi fignavit nobis dominus Johannes Marefcallus, confanguineus nofter, quod mifit litteras domini regis Falcafio de Brealte pro bofco fuo de Nortone, quod ei donavi, et pro terris fuis in ballia dicti Falcafii in pace habendis, cui Falcafius refpondit, quod, fi ei miffiffet triginta paria litterarum domini regis utique pacem non haberet de dicto bofco, et de aliis rebus fuis in ballia fua; et vocavit omnes naturales homines Angliæ et illum proditores; et mentiendo intulit quod guerram voluerunt et defideraverunt, et quod tantam guerram eis inveniet quod tota Anglia illis ftricta nimis erit.

Ipfe etiam Falcafius capi fecit ballivum dicti Johannis Marefcalli et imprifonari in caftro de Northampton, nolens eum dimittere, nifi plegios inveniret quod ei redderet omnes confuetudines et demandas indebitas quas de eadem terra exigit.

Hinc eſt quod vos attentius rogamus ut tam inconſtantis eſt mendacis viri exceſſus, ſi placet, nobis emendari faciatis; ſcientes pro vero quod nunquam a curia domini regis recedimus niſi veſtra, quod abſit, potentia nobis juſtitiam denegaverit. Valete.

Dorſo,

Domino H. de Burgo, Juſticiario Angliæ.

No. X.

MEMORIAL PRESENTED BY FALCASIUS TO THE POPE.

Falcasius Romæ profectus talem coram domino papa et cardinalibus depoſuit queremoniam :—

Cum, poſt tempus hoſtilitatis in Anglia habitæ, tam a domino Guala, quam de regni conſuetudine, cuſtodia caſtrorum et rerum domini regis ſingulis baronibus, qui videbantur idonei, fuerint deputata, Juſticiario, prout moris eſt, perſonam regis et ſigillum, una cum domino Wyntonienſi, regente, cui epiſcopo ipſa regis perſona commiſſa fuerat gubernanda. Tandem dicto epiſcopo ad S. Jacobum* cauſa peregrinationis profecto, dictus Juſticiarius cum complicibus ſuis procuravit, ut dominus rex apud Wyntoniam die Pentecoſtes curiam celebraret, ad quam vocari fecit dominum Petrum, qui, quam fideliter et conſtanter domino regi et patri ſuo ſervierit,

* Peter de Rupibus, bishop of Winchester, afterwards undertook a pilgrimage to the Holy Land, according to M. Paris, p. 369, from which he returned, after an absence of nearly five years, in 1231.

teſtimonium exſtat et domini Gualæ et omnium illorum, qui ſciunt qua fidelitas in rebus ſit adverſis et proſperis exhibenda. Cumque dictus dominus Petrus ad ipſius domini regis mandatum, ſicut vir bonus debuit, acceſſiſſet, et, ſumpta ipſius curiæ comeſtione ſolenni, vocatus fuerit in cameram domini regis, tanquam ibi de aliquibus ſecretis eſſet tractandum, ibi interpellatus eſt, tanquam proditor regis, et quod fœdus cum domino rege Franciæ pepigiſſet circa aſſignatam cauſam, certiſque allatis circumſtantiis ex quibus proditionem, quam falſo confinxerant, probabilem et claram eſſe dicebant, videlicet, quod ipſe dominus Petrus dominam Helianoram ſororem Arturi promiſit tradere in manum regis Franciæ, paratamque ſibi navem eſſe dicebant per Wintonienſem epiſcopum, qui licet, ut prædictum eſt, cauſa peregrinationis profectus ſit, ad hoc tamen de regno Angliæ dicebatur exiſſe, ut dictum fœdus, ſive proditionem, inter ipſum Petrum et regem Franciæ proloqueretur.

Unde occaſionem ſumentes, tam dictus Juſticiarius quam ejus complices, præſatum dominum Petrum tot injuriis, probris impulſionibus, ſciſſura veſtium ac demum proprii corporis incatenatione laceſſere auſi ſunt, ut difficilius ſit hominibus bene compoſitis audire quam narrare. De qua captione non antedictus nobilis evadere potuit quam ea caſtra, quæ ſibi tam a domino Guala quam etiam a patre domini regis commiſſa fuerant, reſtitueret, contra priſtinum juramentum quod patri fecerat de non reſtituendis eiſdem caſtris, donec iſte rex legitimæ foret ætatis.

Cum autem Wintonienſis epiſcopus de partibus Hiſpaniæ reverſus ipſumque regem poſt exceſſum pupillaris ætatis, a ſua fateretur cuſtodia liberatum, propterea quia probare non poterat ut res talibus applicaretur ſtudiis, ad quæ per quoſdam æmulos trahebatur, cœpit idem rex Juſticiarii compliciumque ſuorum conſiliis inhærere.

Poſtmodum, cum a Sede apoſtolica juſſio* proceſſiſſet ut caſtra, balliæ, et cætera, quæ ſunt regis, a cunctis tenentibus redderentur, adjecta

* Matthew Paris, p. 318, mentions the arrival of a papal Bull, by which Honorius III. declared that Henry was now of age, and commanded that all castles in the kingdom should be given up to him, under penalty of excommunication. A previous Bull, dated 29th April 1221, (not 1222, as incorrectly given in the Fœdera, i, 167,) had put him in possession of the Wards and Escheats which, during the troubles, had been alienated from the Crown.

claufula, quod rex ipfe jam adultus factus compelli non poffit habere tutorem vel curatorem, nifi ad caufam invitus, dictus Jufticiarius et complices fui a fundamentis concepti nequitii nullatenus recedentes, procuraverunt ut duo barones ad regis curiam vocarentur, fcilicet, Walterus de Lafcy et Radulfus Mufard,* quorum fidelitas pro ipfo in omnibus fuit approbata. Quibus, cum acceffiffent, non antea recedere licuit quam caftra, quæ caufa cuftodiæ tenebant, dicto Jufticiario affignarent. Quo audito, fideles domini regis, fcilicet, comes Ceftriæ, comites Glouceftriæ et Albemarliæ, quorum figilla fuerunt vobis exhibita per nuncios eorundem, indignati fuerunt, tam pro utilitate ipfius regis, quam pro ipforum et regni falute; timentes ne fi dictus rex ad talia paulatim ftudia raperetur, finguli barones, qui fideliter regi fervirent, conftituerentur in prædam Jufticiarii et fuorum, et regem ipfum docerent fuorum effe aucupem, qui fperabatur tam eorum falus quam totius regni defenfio.

Propofuerunt ad ipfum regem accedere, ut malitiam Jufticiarii ei demonftrarent; quorum adventum idem Jufticiarius præfciens nunciavit regi quod dicti barones in hoc convenerunt, ut ipfum regem raperent et vinctum tenerent; tantumque ibi regi timorem incuffit, ut ad turrim Glouceftriæ† confugeret, et ibi tanquam obfidionem exfpectans, omne genus munimenti pararet, dictifque baronibus ex parte regis denunciari fecit, ne ad ipfum accederent, utpote qui timebantur ab illo. Unde orta eft difcordia inter dictos barones et Jufticiarium, qui tam ex fupradictis caufis quam ex multis aliis, ad ipfius regis et regni regimen videbatur omnino fufpectus, ficut qui pecuniam regis in ufus non neceffarios, et in caufas prorfus incognitas, prodigebat, ita quod per feptennium terra non

* Ralph Musard was entrusted with the important office of the custody of the tower of Gloucester, in which Henry's "cognata" Alienor was confined. A letter from the king to him, dated 15th May 1223, may be seen in the Close Rolls, i, 546. Concerning Walter de Lacy, see the ensuing note.

† Here appears to be a considerable degree of misstatement or exaggeration. The fact mentioned in the text is not recorded by M. Paris, no trace of it is found in the Close Rolls, although they show that Henry was at Gloucester from the 16th to the 23d November 1223 (where, it may be remarked, we find him granting privileges to Walter de Lacy), and the summons for military service to which Fulco alludes, was previous to a preconcerted expedition against Wales, and was not for the purpose of relieving the king from a sudden attack of his rebellious subjects.—See *Rot. Claus.* i, 575. *Fœdera*, i, 170.

fuit in pace. Adeo tamen tenue monſtrabatur ærarium, quod de omnibus proventibus regni et debitis exactis non reſideret uſque ad ſummam triginta millium marcarum, cum deberet eſſe centum millia librarum.

Pro hac vero diſcordia ſopienda, Cantuarienſis archiepiſcopus et quidam epiſcopi ſimulaverunt interponere partes ſuas, qui poſtquam utraque parte ignem et fomentum diſſentionis nutrierant, tamen in die S. Nicholai [Nov. 13, 1223], quaſi treugas inter eos uſque ad Octavum S. Hilarii [Jan. 20, 1224], præfigentes, totam ipſi diſcordiæ materiam et ejuſdem materiæ diſcuſſionem provida, ut videbatur, deliberatione, cenſuerunt differri. Interim tamen, pendente negotio, cum rex apud Northamptone ſolemnitatem Natalis [Dec. 25, 1223], ſicut moris eſt, celebraſſet, effectum eſt per conſilium archiepiſcopi et Juſticiarii, ut tam comes Ceſtriæ, quam alii ſupranominati, ad regis curiam vocarentur, quaſi cum ipſo rege, et de ipſius regis et regni negotiis, tractaturi. Quibus ad ipſum principis, ut decet, venientibus, et in ipſius regis et archiepiſcopi et quorumdam epiſcoporum, qui ſimul adierant, præſentia conſtitutis, exhibitæ fuerunt quædam literæ Apoſtolicæ,* in quibus continebatur quod eſſet domino regi rerum ſuarum reſtitutio facienda. Quæ perlectæ cum fuiſſent, ſtatim dominus rex, conſilio ductus Juſticiarii et ſuorum, petiit a comite Ceſtriæ ac cæteris, quos evocaverat, ut ſibi ſua caſtra reſtituerent ſine mora; qui, licet aliquamdiu dubitarent utrum ad petitionem regis prædictam facerent reſtitutionem, an Sedem Apoſtolicam ſuper hoc conſulere vellent, tamen ad archiepiſcopi vocem et mandatum, qui etiam comminabatur ſuper eos excommunicationis inferre ſententiam, niſi prædictorum caſtrorum ſine querela et tumultu reſtitutionem facerent, omnia caſtra, quæ diu et fideliter ipſi regi ſervaverant, libere et pacifice reddiderunt;† proteſtantes nihilominus quod, ſicut a parte eorum fiebat reſtitutio, et a parte Juſticiarii et ſuorum ſimiliter eſſet reſtitutio facienda, ne diſpar eorum fieret conditio conditioni alterius, qui pro regis honore contra Juſticiarium decertabant.

* See M. Paris, p. 318.

† M. Paris, p. 319, gives a very different account of this transaction; and, as might be expected, not so favourable to Fulco's party.

Quo audito, archiepiſcopus cum magno favore reſpondens ait, "oportet," inquit, "talem fieri diſtributionem caſtrorum, quæ ſine ſcandalo faciat omnes æquales." Unde cum ab omnibus per chirothecam vel per pilleum facta eſſet reſtitutio caſtrorum, idem archiepiſcopus vocaliter caſtra diſtribuens, omnes barones æqualiter poſſeſſione caſtrorum privavit. In hoc tamen dolus non defuit; quod comite Ceſtriæ et ſuis corporaliter caſtra reſtituentibus, Juſticiarius cum ſuis caſtra, quæ tenebant, ſicut antea tenuerunt. Unde, quia et in his et in multis aliis præfati comes Ceſtriæ et ejus conſortes ſtatum regis et regni commutari ſentierunt, rem geſtam et periculum futurum Sedi Apoſtolicæ per nuncios ſuos, ſcilicet, Robertum Paſſelew et Robertum de Cantia, militem, nunciaverunt; qui cum prohiberentur a tranſitu, tandem ab archiepiſcopo et quibuſdam epiſcopis compulſi ſunt juramentum præſtare, quod nihil apud Sedem Apoſtolicam in ipſius regis et regni præjudicium attemptarent; quod per interpretationem ipſorum ad articulum de Legato petendo a parte quidem, ſed mirabiliter, eſt reſtrictum. Qui nuncii qualiter Sedem Apoſtolicam pro meliorando regni ſtatu perſtiterint, veſtrum eſt, O Patres conſcripti, ad memoriam revocare; qualiter etiam dominus Wintonienſis clericum ſuum miſit, Johannem Lemovicenſem, ut ſuggereret vobis quod ad regis honorem et utilitatem pertinere videbatur. Cum autem dicti nuncii a Curia recederent, ad regnum Angliæ reverti non licuit, tanquam in ſua petitione crimen Læſæ Majeſtatis vel duellionis admiſiſſent; ſed eos uſque diem præſentem neceſſe eſt exſulare.

Licet autem archiepiſcopus cum quibuſdam epiſcopis, ob timorem mittendi Legati, tranquilitatem regni vobis ſemper et continue nunciaverit, non tamen ceſſavit in regno Angliæ favere diſcordiam, ſicut ille qui patrem ipſius regis ſemel penitus concutiens, per procurata ſibi odia et contemptionem ſuper regno ipſo compoſitam, in neceſſitatem mortis induxit; qui, ut diadema regni corrumperet et regale ſcinderet veſtimentum, quod a rege ſibi timebat in ultionem patris inferri conatus in ipſum infundere, lapſum, ſcilicet, ejus et confuſionem ſub paternæ pietatis prætextu intrinſecus et extrinſecus perquirendo,—ille, inquam, antiquus regni turbator ex proviſione veſtra periculo imminenti paratum modicum eſſe præſentiens, cum, videlicet, placuiſſet prudentiæ veſtræ ad partes Angliæ ma-

giſtrum Obicium pro explorando hujuſmodi materia deſtinare, juxta verſutiam ſuam procuravit ut Londoniis conveniret, ibique Barones cum lacrimarum effuſione deprecatus eſt, ut in pace vellent et utilitate eſſe conformes.

Quod, licet a benevolis et ſimplicibus, et regni pacem et regis profectum ſuper omnia deſiderantibus, facile obtinuerit, innata tamen ex inſidia mentis cuſtodia conſervavit. Nam ad recordationem, vel potius retentionem, nuncii, qui mittendus fuerat, literas de pace facta ad veſtram, venerande Pater, ſedem miſerit, ſicut ut veſtræ literæ apertiſſime proteſtantur, ego Falcaſius, in veſtra præſentia conſtitutus, licet appellationem ſæpius ab omni gravamine quod in regno parari poſſet interpoſuerim, cauſa patentis odii quo me tam Juſticiarius quam archiepiſcopus et quidam alii perſequebantur aſſignata, triduo poſt pacem ad ipſum regem, procurante Juſticiario cum cæteris æmulis, de capitali crimine ſimus accuſati, non quidem de recenti crimine, ſed de eo quod de octo annis antea dicebatur commiſſum. Qua in re, ego et alii, qui ſanctitati veſtræ ſtatum regis et regni denunciaveramus, compoſitæ doloſitatis argumenta propalare videntes, propoſuimus cavere a membris adverſorum devitando ſcandalum, ipſoſque magis propter regis ſtatum quam propter noſtrum periculum formidantes.

Cum autem Londoniis, poſt illius ſimulatæ pacis tractatum, ordinatum fuiſſet ut apud Northamptone componeretur exercitus, falſa adjecta cauſa, quod deberet ſubvenire Pictaviæ,* miſſus eſt in partes caſtri Bedeford quidam miles Juſticiarius, quem Itinerantem † more appellant, videlicet, Henricum de Braibrok, qui auſterius et fervidius quam juſtitia exigebat officium ſuum exercens, fratrem meum terris [et] poſſeſſionibus ſine judicio ſpoliavit, vetera recolens odia quæ contra eundem fratram meum ex multis cauſis conceperat, quæ, præter cauſam meam, privatim inter

* It is important to compare the statements of Falco with those of M. Paris. From this last authority, we learn that the king summoned a "colloquium" at Northampton, upon the Octaves of Trinity (16th June), 1224, to take into consideration the aggressions made upon the English possessions in France, but that the conference was interrupted by the capture of the justice.

† These Justices in Eyre were Martin Pateshulle, Thomas de Multone, and Henry de Braibroke.

eos jugiter verſabantur. Quia vero idem Henricus jurifdictione fua, tam adverfus dictum fratrem meum quam adverfus meipfum, cui exfufcitabat undique adverfarios, derelinquere videbatur, idem frater meus, tam fpiritu levitatis quam jufticiæ defectu concitatus, eundem injuftem judicem, jufte de caufa an injufte, citra tamen corporis læfionem, cepit.

Cujus captio poftquam mihi fuerat nunciata, ego apud Northamptone propter fervitium regis cum aliis baronibus terræ conveneram, ad caftrum de Bedeforde pro exfequendo fratre meo, et ut dictum facerem liberare Jufticiarium tam cito perveni; ubi licet diligentiam appofuerim quæ potuit adhiberi, fratrem tamen meum, vel militem quem ipfe ceperat, non potui invenire. Nam idem frater meus meipfum timebat in cafu prædicto, et idcirco, non ad caftra redierat cum capto fuo, fed in forefta de Vauberge,* ficut mihi poftea innotuit, latitabat; ne forte, fi ad caftrum rediret, ille, qui captus fuerat, per me de manibus fuis ereptus, in priftinam reduceretur, contra fuum propofitum, libertatem. Unde, quia mihi femper animus fuerat famam meam, in his maxime quæ regem tangere videbantur, fervare integram, feci quod potui, Deo teftor, quod frater meus veniret ad me. Sed inter hujufmodi evocationis moras, miffi funt ad me duo milites ex parte domini regis, per quos citatus fui ut in diem craftinum apud Northamptone comparerem, coram domino rege refponfurus ibidem de captione dicti Jufticiarii, et de omnibus aliis fuper quibus me contigeret accufari. Quibus nunciis cum rem geftam aperuiffem omnino, et perfonam meam apud ipfos in captione monftraram penitus excufandam, quia nec per me, nec mandato meo, nec me ratum habente, fuerat facta, ipfis quidem abeuntibus, ego per dilectos dominos meos, videlicet, Wintonenfem et comitem Ceftriæ, quantum ad illum diem apud dominum regem propriis nunciis excufari propofui, ut licet interim perquirere fratrem meum. Per quos caufis abfentiæ meæ diligenter expofitis, confilium regis fuit ut fuper hoc haberetur plenior deliberatio, et fic ad propria hofpitia fingulis redeuntibus, ordinaverunt inimici mei ut, fumpto cibo, verfus caftrum meum iter arriperent pro obfidione paranda. Ita, ut diligenter infpiciatur tempus, die Lunæ dicti Jufticiarii captio

* The forest of Wauburgh, in Huntingdonshire.

contigit, die Martis ad me pervenit citatio, die Mercurii misi nuncios pro allegandis absentiæ meæ causis, atque eodem die (licet spes plenioris deliberationis fuerit data) directæ sunt acies contra castrum, et in die Jovis* mane facta fuit obsidio in circuitu. Ego vero, indiscretum timens adversariorum meorum insultum, ad terram comitis Cestriæ cum paucis effugi. Eo autem die, archiepiscopus cum quibusdam episcopis, qui in ipso erant exercitu, vocantes eos, quibus ipsius castri commissa erat custodia, instanter petierunt ut castrum domino regi traderent, respondentibus ex adverso castri conservatoribus nullam esse legem vel consuetudinem qua taliter reddi castra videbat; et exhibuerunt nihilominus, sicut licuit, privilegia vestræ Sedis, per quæ tam ego quam cætera bona nostra sub protectione benignitatis vestræ fuerant constituta; et appellaverunt ne quid in contemptum privilegiorum vel indulgentiarum vestrarum temptaretur ab aliquo, donec a latere vestro destinaretur aliquis nuncius vel legatus, apud quem et status terræ et causarum merita pandi possent.

Dictus vero archiepiscopus, ut ostenderet affectionem quam habet in regem et suos; convocatis quibusdam episcopis, tam [in] me quam ipsos qui erant in castro, et fautores et adjutores nostros, excommunicationis sententiam promulgavit; quam sententiam, infra septem dies, per universus regni ecclesias fecit publicari, faciens indulgentiam illis qui, ut castrum citius caperetur, operam, facto vel consilio, adhiberent. Cujus etiam consilio est factum, ut per universam Angliæ collecta fieret, quæ per officiales episcoporum, ut penitus probarentur duces exercitus, fuit exacta, duos in hoc facto effectus intendens, ut, videlicet, per excommunicationem subtraheret mihi auxilium, et per indulgentiam et collectam augmentaret potentiam inimicorum. Qui etiam sub excommunicatione præcepit, ut quæcunque mihi deposita conservabantur Domino redderentur; tantaque fuit castri capiendi cupido sive libido, quod ad parietem lapideum aliqui episcoporum episcopalem facerent benedictionem.

Ecce! vero, cum jamdiu vestrum exspectarem præsidium et viderem hujusmodi oppressionem, nolens sub tanta infamia et periculo languescere diutius, composui quasdam literas, quas misi domino regi per quemdam

* Thursday, 20th June 1224. The same date is given by M. Paris, p. 321.

canonicum de Seleby, Robertum de Leyrceſtria, in quibus ſupplicavi ut liceret mihi ſub ſalvo conductu ad eum accedere, ut pro crimine mihi impoſito facerem quicquid barones regni, ſecundum morem et ſtatuta patriæ, decreverint faciendum. Cum autem idem canonicus ad exercitum acceſſiſſet, et latam excommunicationis ſententiam contra me et fautores meos per famam publicam didiceſſet, timens ne propter miniſterium oblationis literarum illa generali ſententia ligaretur, ſive ſubprimens literas, ſive alii offerens quam oportuit, regi non obtulit, ut dicebat, unde idem canonicus, producta ſuper hoc querela, de prædicta domo fuit repulſus.

Procedente vero tempore contigit Coventrenſem epiſcopum ad partes Ceſtriæ, ubi ego morabar, accedere, an ſuo motu, an aliorum mandato hoc fecerit, ignoro, ſed ad me veniens verba pacis, ſicut honeſtum et prudentem decebat, interpoſuit; et meam devotionem proclivam in omnibus ad voluntatem regis intelligens, nuncium meum ad eundem dominum regem, necnon ad archiepiſcopum et cæteros duces exercitus perferendum, pia devotione recepit. Quod ego, videlicet, paratus eram ſtare mandato et judicio domini regis in omnibus, ita quod tres æmuli mei, quos ex cauſis evidentibus ſuſpectos habebam, non adeſſent; vel etiam pro reverentia domini regis offerebam ſubire apud ipſum omne judicium et recipere miſericordiam, ita quod in tractatu miſericordiæ illi tres, qui capitales inimici erant, de miſericordia non tractarent. Quæ verba cum idem venerabilis epiſcopus dictus domino regi et archiepiſcopo et cæteris retuliſſet, cum probris et conviciis tam ipſum quam verba indurato animo et ſuperbifica potentia retulerunt. Verum etiam, quia dictus epiſcopus ut me ſecundum formam eccleſiæ abſolveret, a me fuit diligenter requiſitus, id ipſum archiepiſcopo nunciavit, adjiciens nihilominus ex parte mea quod ego petebam literas, per quas veſtræ ſanctitati tota rei ſeries narraretur, cum ego jure appellationis aut nullo alio modo ligatus eſſem, aut a vobis potius deberem abſolvi quam ab archiepiſcopo, cujus ſententia et judicium et appellatione ſuſpenſum fuerat, et multiplici ratione ſuſpectum. Tandem vero idem archiepiſcopus pro ſua juriſdictione contendens nihil aliud facere voluit, niſi quod ad ipſum accederem abſolvendus; propter quod tam idem epiſcopus quam dominus comes Ceſtriæ ad me pervenientes perſuaſerunt me dare locum malitiæ opportunum, dicen-

tes coaptari et vitare fcandalum, exfpectanda tempora meliora. Quorum vocibus, ut amicorum, inductus, perveni Coventriam, et exinde fub fide literarum domini regis, fed magis archiepifcopi et quorumdam aliorum epifcoporum, de falvo conductu eundo et redeundo, Northamptoniam acceffi, videlicet, per machinationem et fraudem archiepifcopi et fuorum, qui debilitatem caftri avido quærebant affectu. Diutius, fcilicet, fpacio decem dierum, exfpectaveram, abfolutionis tamen beneficium nullatenus affequi potui, licet per aliquos nuncios inter moras verba deceptionis fuiffent prolata. Vigilia vero Affumptionis B. Mariæ [Aug. 15], cum ego militibus meis nunciaffem quod apud Northamptoniam detentus nullum eis præftare poffem auxilium, idem milites in manu domini regis et mifericordiam archiepifcopi et epifcoporum fe devotiffime offerentes, fub tutela ecclefiæ ficut Crucefignati. Et quia fub appellationis ad vos factæ credebant defendi fubfidio, ad exercitum de caftro prodierunt, quibus in die Affumptionis, dato cum ignominia abfolutionis beneficio, idem archiepifcopus, cum epifcopis Hugone Lincolniæ, Jofcelino Batoniæ, et Radulfo Ciceftriæ, ad regem ingreffus eft, fuæque feritatis non immemor, fed innatum violento animo recolens odium, ipfius regis adolefcentiam ad indebitam provocans iracundiam, talia verba profudit. "Nos quidem, ut nos decuit, rigorem fumus ecclefiafticum exfecuti, jam reftat regem facere quod fuum eft." Cumque ad hæc verba regis obftupefceret innocentia et quæreret quid ad majeftatem regiam pertineret? rurfus idem archiepifcopus, non paftor patriæ fed tyrannus, "Jufticiarium," inquit, "oportet hujus dicti effe interpretem, quia, quid ad nos pertineat, edocebit." Ne autem pro nihilo dictis comitatus effet epifcopis, unus ex eis, videlicet, Bathonienfis, dixit, "Si fufpenfi fuiffent qui capti fuerunt apud Biham, ifti, qui nunc capti funt, nullatenus caftrum adverfus nutum regium tenuiffent."

Poftea vero apud regem altercatione fuborta an exfpectandi effent barones regni pro judicio faciendo, finguli, qui aderant, caufa prandii ad propria tentoria fecefferunt, ipfaque hora prandii milites, fervientes, juvenes cujufcumque conditionis quantæcumque nobilitatis ad numerum nonaginta feptem, tam archiepifcopo quam dictis epifcopis eminus infpicientibus, in dedecus militiæ et perpetuum regis opprobrium funt fufpenfi.

O dirum ſcelus! O ſæva ſeveritatis erectæ rabies! ut tantum nefas non rite fieret diem et ſollennem conſtituere voluerunt. Clamore autem tantæ crudelitatis audito, aliqui de menſis protinus accurentes de furcis et patibulis aliquos liberaverunt, qui tamen ſub cuſtodia adhuc detinentur. Quo facto, ne tanti ſceleris participatio in aliqua ſui parte perfectione careret, miſſi ſunt Carleolenſis epiſcopus et Martinus de Pateſhulle, dicentes ex parte archiepiſcopi quod ego venirem ad ipſum archiepiſcopum abſolvendus. Me autem, ut fas erat, renitente, et appellationem interpoſitam et cauſam ſuſpicionis, ſicut ſupradictum eſt, allegante, et juxta formam conductus mihi dati recedere cupiente, effectum eſt tandem ut ſimplicitatem doloſitas vinceret et verſutia pietatem. Sicque ad ipſum ductus archiepiſcopum, licet ſæpius proteſtatus ſum quod a vobis potius quam ab illo vellem abſolvi, ab eo tamen, cum regreſſus mihi eſſet præcluſus, abſolvi oportuit, reluctando ulterius in manus traderer inimicorum, et ex prima ſententia occaſionaliter traherer ad ſententiandum. Jurato autem ſtare mandatis eccleſiæ, in ruborem et confuſionem meam Londoniis in die dedicationis ejuſdem ſanctæ Trinitatis [ ], affectata præſentia plurimorum, idem archiepiſcopus nudari me faciens, ſermone ad populum facto, in quo blaſphemias infinitas in ſui quidem confuſionem, in dedecus autem eccleſiæ, prædicavit. Tandem abſolutus poſt verba multa et probra me dimiſit. Ne autem vos lateat in quibus ſuæ conſtiterit gloriæ fundamenta, hæc ejus verba fuerunt. "Ecce, flagellum terræ, ecce indigenarum afflictio, cui toties populus Angliæ datus eſt in prædam. Idem ipſe digno Dei judicio ejuſdem populi factus eſt præda. Sumite animos, ſumite; et ne quid ulterius in vos extraneis cogitate." O verba pontifice et theologo digna adverſus alios ex officio ſuo; Crucecſignatum et appellantem tueri debuit, ſed ille plus illum cæteris impugnavit. Non ſtat hic ſcelus, gradus eſt ſceleris, finem attendi oportet; nam poſtquam apud iniquum judicem obtentum eſt abſolutionis beneficium, nova quidem et canonibus inſtructis prorſus incognita inducta eſt forma mandati, cum falſis mihi impoſitis criminibus, in emendationem Pictaviæ toti patrimonio meo in rebus immobilibus ſeu mobilibus, in Anglia vel extra Angliam, me renunciare coegerit, quaſi amiſſionis Pictaviæ cauſa fuiſſem; cum apud ipſos potius reſideat culpa periculi mihi multoties ut amitteretur Pictavia pro-

curaverim, in quos ejufdem terræ fervandæ onus profunditur, cujus amiffio liberos repræfentes.

Sæpe autem in Anglia fuerat deceptatum, an homines terræ regem in Pictaviam profequi tenerentur, et poft deceptationem contra regis voluntatem, negaverunt omnino profecutionem ipfam fieri debere, unde ifte fuit unus articulus quare adverfus patrem, pro majori parte procurante archiepifcopo, Anglia mota fuit. Eft et alia caufa, quæ militiam Angliæ tranfeundo in Pictaviam retardabat, ne forte idem rex aliquos electos inde educeret, et in Angliæ caftris præficeret confervandis. Quare, etfi propter fuccurfum Pictaviæ apud Northamptoniam paratus fuiffe dicatur exercitus, duæ tamen caufæ proxime contrariam affecerunt conjecturam. Nec prætermittendum arbitror quod iturum Pictaviam inepte apud Northamptoniam, quæ per quinque dietas a mare diftat, paraverunt fibi exercitum, cum progenitores regis et idem rex in fimili apparatu, non in medio terræ, fed apud Portefmue, vel alibi juxta mare, confuevit exercitum convocare, ne, fi aliter fieret, eos qui de extremitatibus regni ad medium terræ convenirent, duplici contingeret fatigari labore; nec quod tam levi caufa tantum apparatum diverti oportuit, cum ego in medio terræ fuæ non facile ipfi refiftere poffem. Nec exftant exempla, quibus ego difcrimen ipfius regis exquirere voluiffem; evidens autem eft caufa quare in fuum arma regem movere docuerunt, ut vires, quæ ab his et extra regnum fuerant opponendæ, in vicinos et eos oderant facilius fuperarent. Taliter autem abfolutionis, imo potius refolutionis, obtinuerim beneficium, non vifum eft fatis pravorum tyranni, nifi adhuc me nudum, rebus fpoliatum, amicis carentem, fub diftricta cuftodia inhærent detineri; de qua non credo eripi potuiffe, nifi veftræ ad ipfum archiepifcopum et ipfius regni rectores fub increpatione literæ proceffiffent. Poftquam vero fub Londonienfis epifcopi cuftodia novem feptimanis et amplius confervabant, tractatu habito, poft multas altercationes et rerum mearum indagationes, quas ubique fub excommunicationis pœna fuerunt, me detentum decreverunt taliter liberandum, pronunciante archiepifcopo, et juramento exacto, quod mihi apud vos de illatis injuris impetrare deberem, vel apud vos deferre queremoniam; fed trans mare, caufa peregrinationis, abire. Nec illud tacendum arbitror, quod poft exortam liberationem illatum eft

mihi in opprobrium ab archiepiscopo, "Tu, Falcasi, volueras ecclesiam Cantuariæ diruere; quæ jam tibi revelationem procurasse videtur;" mihi autem admiranti, et in quibus confusionem vel ruinam Cantuariensi ecclesiæ procuraveram inquirenti, Bathoniensis episcopus respondit, "Romam misisti, ut Legatus in Angliam mitteretur." Cui ego, "Non credo propter hoc me deliquisse, cum ab antiquis patribus sic statutum, ut ab ecclesia Romana, tam Cantuariensis quam cæteræ per orbem ecclesiæ regerentur."

Prosit, igitur, Pater venerande, me sub vestra vixisse fiducia; prosit, Patres conscripti, me, quantum ad dominum regem Angliæ, vixisse innocuum, et quid relatio vel appellatio prodesse soleat cogitare. Qualiter etiam vobis anno præterito per nuncios nostros fuerat intimatum, quod si daretur archiepiscopo a vobis excommunicandi licentia, non remaneret in terra aliquis qui tempore causam regis et ecclesiæ defendisset. Faciatis itaque in præsenti casu quod ad hominem creditis pertinere, ne forte constitutum semel proverbium, quod, capto castro, finxerant, videlicet, Veniat Legatus et liberet eos, fiat eis per vestrum dissimulationem ingloriam et honorem. Sed talem, si placet, curetis adhibere cautelam, ut probetis qui regis et ecclesiæ utilitatem agant, et qui discrimen; et ego, qui vulneratus ad vos et confusus accessi, spoliatus uxore, filio, rebus, amicis, veros et fideles videar medicos invenisse, cum Sedem Apostolicam, post tot mala, supremum arbitrer mihi præsidium affuturum; attendeque quod superia eorum qui te oderint semper ascendit.

Nolumus vos gravare multis acclamationibus, licet negotii quantitas hoc exigerit, sed factum ipsum damus vobis in scriptis, ut per ipsam scripturam facilius intelligere possitis unde procedit radix malitiæ, et in quibus per archiepiscopum et alios prælatos Angliæ sit læsa Romana ecclesia, qui a principio ne venirent ad vos nuncii curati sunt impedire, et postea per continuam mendaciorum illationem procuraverunt ut populus ille peculiaris Romanæ ecclesiæ desereretur a vobis, et distractus posset omnino confundi ab illis. Introeat utique in conspectu vestro gemitus populi vestri, et adversus infidelitatem et fraudem ipsius archiepiscopi, qui me jurare coegit ne aliquam ad vos perferrem querimoniam, justæ defensionis arma resumite, ne si forte (quod absit), tantum scelus impunitum rema-

nere contigerit, impunitas ipſa non ſolum in Anglia, verum etiam in multis regionibus aliis incentivum præbeat delinquendi.

Cum autem homicidium in Lege Cornelia, per dolum in Lege Publica, per culpam et in Lege Aquilia, ſimiliter committi dicatur, conſiderate ex his quæ dicimus, et notoria ſunt, utrum archiepiſcopus et epiſcopi prædicti ſalva conſcientia poſt homicidium perpetratum potuerint celebrare, necnon, conſiliis propriis illos credimus committendos cum ipſis poſt deſideria cordis ſui abire liceat; et ſi evaſerint omnia quæ fecerunt inſtinctu Spiritus Sancti facta fuiſſe confingant; non attendentes quod nulla pernicies vice major inveniri poſſet, quam in malitia ſimulatio intelligentiæ, et quod in rebus certis locus non pateat conjecturis. Quia vero nec cauſa ſubeat ex qua in me fulmen excommunicationis immitti deberet, utpote quæ nullo modo ad judicium eccleſiæ pertinebat, etiam ſi ego illum militem cepiſſem, de cujus captione ſuperius eſt tractatum, cum nec ipſe crueeſignatus eſſet, nec alias privilegiata perſona, nec ex perſona regis cauſa privilegium ſortiri poſſet, cum idem rex legitimæ factus ætatis ulterius ad cuſtodiam eccleſiæ (ſicut et nuncii ejus ſæpius ad vos proteſtati ſunt), nullatenus pertineret, dubitari non poteſt quin idem archiepiſcopus et ſautores ejus illicite juriſdictionem ſuam prorogaverint. Qui etiam peccantes in ordine, quod me non citatum, non confeſſum, nec convictum, quarta die captionis factæ, excommunicationis vinculo innodaverunt, ex odio potius proceſſiſſe, quam juſtitiæ zelo ſalvare animas voluiſſe, probantur.

Cum itaque, piiſſime Pater, ex injuſta ipſius archiepiſcopi et epiſcoporum ſupranominatorum ſententia, multa mihi damna provenerint, ſicut amiſſio caſtri mei et rerum interius contentarum, interfectio fratris mei et aliorum conſanguineorum meorum, necnon et aliorum, qui ad me jure familiæ pertinebant, et in quibus ſæpe debilitatem et teneritatem ipſius regis ſupportaveram; et infamia gravis, quam inter vicinos meos, apud quos clarueram, per deteſtationem ipſorum prælatorum, aſperſus ſum; ſpoliatio uxoris meæ, filii mei et aliorum conſanguineorum meorum detentio, bonorum meorum publicatio, et demum exſilium, quod abſque culpa mea ſuſtineo, cum nulla ratio patiatur ut terra deſenſa per me

carere debeam. Supplico ſanctitati veſtræ quatenus mihi famulo veſtro in honorum crucifixi, et in memoriam devotionis quem ſemper habui ad eccleſiam Romanam et habiturus ſum, Deo dante, talem mihi procuretis juſtitiam reddi, quod manifeſte pateat ſub veſtra vixiſſe fiducia et periculoſum eſſe injuſtis et calumnioſis prælatis, objecta Sedis Apoſtolicæ reverentia, ſanctorum Patrum infringere ſtatuta et legem facere pro ſuæ voluntatis arbitrio; qui bonum etiam malum, et e contrario cenſeant, ponentes lucem tenebras, et tenebras lucem. In omnibus autem prædictis imploramus officium benignitatis, ut ſtatus meus, qui generaliter concuſſus eſt et læſus, per veſtræ pietatis auxilium reformetur.*

No. XI.

LETTER FROM THE ENGLISH AGENTS IN FRANCE TO HENRY THE THIRD.

(From the *Original*, in the Tower.)

Reverentissimo domino ſuo Henrico, Dei gratia illuſtri regi Angliæ, domino Hyberniæ, duci Normanniæ, Aquitaniæ, et comiti Andegaviæ, devoti ſui Petrus Saracenus,† E. de Eketone et S[tephanus] de Lucy,‡ devotam in omnibus reverentiam.

Noverit excellentia veſtra, quod ego, Petrus Saracenus, veniens ad Legatum die Lunæ proxima poſt aſſumptionem Sanctæ Mariæ apud Sanctum

* In consequence of this representation, Honorius issued a Bull, in which he charged Henry with having used undue severity towards Falcasius, who, as a Crusader, was entitled to respect and protection. This document is also inserted in the Chronicle of Walter of Coventry. It produced a sharp reply from the king, which is printed in the Fœdera, i, 274.

† On 11th October 1222, Peter Saracen had a grant of ten marks from the king, being about to go to the Council which was to be held at Verona.—*Rot. Claus.* i, 512.

‡ It appears from a writ in the Close Rolls, i, 652, that Lucy had been at the Papal Court before the 22d October 1224.

Audomarum, audivi ab ipſo quod ad illum acceſſerat die præcedente Johannes Limovicenſis, porrigens ſibi literas domini papæ pro Falkaſio, ut procuraret quod pacifice morari poſſit in Francia, dum habuerit neceſſe; et ſcripſerunt pro eo multi cardinales, adjicientes quod idem Falkaſius rediens a Sede Romana captus eſt a quodam milite in Burgundia et detentus, ſcilicet Anſello de Dunne, quem cepit in Anglia, et detinens eum diu captum, tandem multam pecuniam ab eo extorſit. Et ad ejuſdem Johannis inſtantiam jam ſcripſerat Legatus regi Franciæ et duceriæ de Burgundia pro liberatione dicti Falcaſii, ignorans penitus quod aliquid contra vos vel majeſtatis veſtræ dignitatem obtinuiſſet, vel obtinere potuiſſet in Curia, credens adhuc firmiter quod magiſter O. nuncius* papæ tantum ad hoc veniret, ut prius vobis offerret pro dicto Falcaſio. Verum cum literas veſtras, quas ex parte veſtra Legato attuli, inſpexiſſet, advertens prudenter et diligenter quæ, quot, et qualiter cedebant in veſtræ dignitatis læſionem evidentem, et alia pericula quæ ex hoc vobis, quod abſit, imminebant, admirans facilit[atem et] inconſtantiam ejuſdem, et aliorum quorundam eidem aſſiſtentium verſutiam et ingratitudinem, veſtræ condolens magnificentiæ et innocentiæ, atque ſtudens attente quomodo veſtræ provideret indemnitati, vocato ad ſe magiſtro Ada de Magno Ponte, clerico regis Franciæ, [qui] tunc aderat, eidem patefecit quod præfatus Falcaſius multa in Curia in ſui ipſius præjudicium et dedecus procuraverat, injungens . . . . . . cum feſtinatione domino ſuo regi Franciæ caute et ſine ſcandalo inſinuaret.

Nos autem S. et S[tephanus] die Jovis ſequenti . . . . mus ibidem ad Legatum, et, auditis ſupradictis, ab ipſo tractavimus communiter et ſollicite qua via melius proceſſus ſupradicti nuncii [poſſet præpe] diri, ſaltem quouſque nos a curia† Romana reverteremur, et tandem in hanc formam deſcendit Legatus; quod cum magiſter . . . . ad ipſum, perſuadebit ei ut nullatenus recedat a regno Franciæ priuſquam ſæpedictum Falcaſium liberaverit, et ejuſdem Falcaſii detentio ita procurabitur in

* Otto, the Papal Legate, came into England in 1225.—*M. Paris*, p. 325.

† A letter from G. de Craucumb and S. de Luci, addressed to Henry the Third, detailing their proceedings in the Papal Court relative to this affair, is printed in the Fœdera, i, 273.

quantum poterit Legatus ſine ſcandalo, quod ſufficiens tempus nobis ſupererit de revertendo, Deo dante, antequam ille Falkaſius liberetur. Ad hanc intentionem juvandam de voluntate Legati conſenſimus in hoc, ut magiſter E. de Eketone, qui magiſtros Simonem de Langetone et Adam de Magno Ponte notos habet, feſtinanter ad illos accedat, impetraturus ab illis et per illos pro poſſe ſuo quæ erga regem Franciæ, duciſſam Burgundiæ, et prænominatum Anſellum, crediderit expedire; afferens ſecum literas magiſtri Petri de Collemedio ſcribentis efficaciter Silvanectenſi* epiſcopo et domino B. de Roie ſuper eodem. Nec erit dictus magiſter E. eis ſuſpectus quaſi pro vobis laboret, quia creditur quod negotium domini Cancellarii† in hac parte gerat, contra quem ſæpedictus Falcaſius, ſicut notum eſt, multa propoſuit.

Porro, ſi per liberationem Falcaſii, quod abſit, vel alia ratione, præmiſſa non procedant, Legatus oſtendet magiſtro O. literas, quas a veſtra majeſtate ſuſcepit, multas perſuaſiones dicturus eidem per quas ſufficienter moveri debebit, quod nec tutum nec honeſtum erit ut progrediatur in Angliam, antequam ſecundam ſuper hoc receperit a domino papa juſſionem. Et de voluntate et conſilio Legati proceſſit dominus Petrus Sarracenus ad magiſtrum O., ut iram et indignationem veſtram pro tanta injuria vobis illata ei manifeſtet, ut ſic cum venerit ad Legatum, facilius inducatur ad propoſitum; et vult Legatus omnibus modis quod dominus Petrus una cum magiſtro O. revertatur ad ipſum, ut plenius per eum inſtruatur quid facturus eſt idem O., et de his quæ a domino papa eidem O. ſunt injuncta, et quæ fuerit intentio papæ ſuper eiſdem, nam talia forſitan poterit ei præſenti revelare, quæ ſcriptis nullatenus committeret. Legatus vult, ſi aliqua inductione potuerit magiſtrum O. in partibus Franciæ retinere, omnia neceſſaria ei inveniet, et nos eidem Legato promiſimus fideliter, licet hoc recuſaret audire, quod de hoc [plenari]e ſatiſfiet. Ad hæc, ſi nulla ratione potuerit ſæpedictus O. retineri, et proceſſerit in Angliam, conſilium eſt Legati quod admittatur honorifice et ſubtiliter intendatis primo eum tractatu, audientes quomodo et ad quid

* Garinus, Bishop of Senliz.—*Gall. Christ.* x, p. 1409.

† Richard de Marisco, Bishop of Durham.

venerit, deinde deludentes eum dilatione ſuper eiſdem, dicturi poſtea ei quod quædam inveniſti propoſita quæ vos et regnum veſtrum tangunt, vos volentes in his fidelium veſtrorum uti conſilio, et ad hoc quanta poteritis aſſignetur dilatio, tandem præ . . . . ceſſiſſe fuerit, inducatur ut in omnibus hujuſmodi ſubſiſtat, quamquam mandatum domini papæ inde habueritis. Præterea . . . . omni provideretis diligentia ne, pendentibus dictis dilationibus, . . . at per regnum et inimici veſtri in hac cauſa ſeu faciunt . . . . ſuarum, per ſe vel per propoſitum, per . . . . . vel literarum . . . . ant acceſſum ad ipſum, in quantum fieri poterit, ne alias, dum vos tractaretis de differrendo, ipſi . . . . gentes eique vell . . . . more conſueto, at inducentes eundem a ſcribendo domino papæ pro voluntate ſua, conſequentur [propo]ſitum, quia illa ſcriptura . . . . de plano faciendo obtinuerit.

Sane ego, S. de Lucy, literas domini Legati . . . . . endis . . . . . ebam, quas domino papæ tranſmittit, et illis cardinalibus de quibus confidit ſpecialiter, nec viſum fuit . . . . ad aliquem de ſupradictis, quia noverunt quod tam . . . . . dis intendo, et in his quæ vos contingunt . . . . Magiſter E. de Eketone . . . . domino . . . . quod treuvas innovari ad prænominatum . . . . mus expedire; deinde domino . . . . proceſſit uſque ſuper Rodanum . . . . forſan eundum viderimus melius per Alemanniam exſpectari . . . . . ſimul profiſcamur ad Curiam. Ex præmiſſis quanti poſſit quæ permiſit Deus ad minus retar . . . . magiſtrum . . . et reverſurus eſt ad Legatum, et hoc noſtræ negligentiæ, ſi placet, non eſt imputandum, ... erimus vigiles. In receſſu latoris præſentium nihil certum audierat Legatus de adventu . . . . nondum reverſus fuit garcio domini Petri Saraceni, quem miſit ad magiſtrum . . . . S. de Lucy . . . eidem . . . . ficimus.

Valeat dominus noſter . . . . . . ibi quod . . . . . entunt Legati . . . ut ſic nobis videt ipſe negotia noſtra quaſi . . . . ut papæ, et formam in qua ſcripſit cardinalibus, et dixit . . . . poneret rationes, ſumptus, vel corruptus . . . .

. . . .

No. XII.

POEM, APPARENTLY UPON THE MISFORTUNES OF FULCO DE BREAUTE.*

FULCO vir auftralis, quem gens laicana colebat,
Quomodo mordibat te, Fulco, canis borialis!
O Fulco, Fulco, fpes non fuerat tibi Jefus,
In tertio fulco latitas, quia vermibus efus.
Forfan novifti quod fert elatio mentis,
In famulos Chrifti fævifti, more furentis;
Sanguinis effufor, mutilator, quando fuifti,
Ultor et illufor, Dominum cur non metuifti?
Criminis hortator fueras, quando potuifti,
Stultus bellator, fed cum faftu cecidifti.
Mortis condigna, funus pro funere reftat,
In te funt figna; digne Deus omnia præftat.
O cinis ex cinere, quo fint tibi carnis honores,
Egifti temere tot devaftando cruores.
Dic ubi Rogerus, Sathanæ tuus ille fatelles
In feriendo ferus, vellet? quid dicere velles?
Herford' vexilli lator dux ille finifter,
Ac fperamen belli ductor mortifque minifter.
Dic in conflictu finali quo latuerunt?
Veraci dictu fugerunt, terga dederunt,

* This poem was transcribed from the fly-leaf of a manuscript in the Royal Library of the British Museum, of which the reference has unfortunately been mislaid. The handwriting was of the thirteenth century.

Wyk, dic quo fuerat, vel dic ubi Wynbyrienſis
Cum mors affuerat neutrius cernitur enſis?
Ultio digna Dei per tempora longa pepercit,
Demum culpa rei vili te funere merſit.
Seu ſis auſtralis, ſeu tu ſis vir borialis,
Talibus eſt talis congrua pœna malis.

No. XIII.

LETTER FROM THE BISHOP OF CHICHESTER TO THE ABBOT OF BEGEHAM.

R. Dei gratia Ciceſtrenſis epiſcopus, venerabili amico ſuo R., abbati de Begeham, ſalutem.

Ut de elevatione et ſtatu ſanctiſſimi corporis beati Edmundi efficiamini certiores, noveritis, quod in craſtino ſanctæ Trinitatis proximo præterito, anno videlicet gratiæ m.cc.xl. ſeptimo, menſe Junio, xv kalendas Junii, cum monumentum dicti patris noſtri Edmundi primo, paucis in ſero præſentibus, fuiſſet apertum, ſtatim corpus ejuſdem ſuaviſſimo redolens odore, plenum et integrum invenimus; caput quidem cum capillis et facie præfulgida, corpuſque cum membris aliis plenarium integrum et odoriferum ſupra balſamum et omnia thymiama cœlitus odorifertum, ſolo tamen naſo per laminæ contingentis et comprimentis pondera injuriam paſſo modicæ læſionis; totumque corpus, maximeque facies, quaſi oleo perfuſum repertum eſt et illæſum. Et hoc merito, quaſi per integritatem virginalem, quam annulo ſuo beatæ Virginis ſubarrando imagini ſpopondit et conſervavit, interpretamur. Per oleum, vero, vel olei ſimilitudinem, ſignificare competenter poſſumus qua præfulſit gratiam tam morum quam doctrinæ atque excellentis ſcientiæ, quia diffuſa fuit gratia in labiis ſuis legendo, diſputando, prædicando, vel docendo.

Propterea unxit eum Dominus oleo lætitiæ præ omnibus lectoribus et doctoribus sui temporis. Reperimus etiam quædam alia virtutum insignia, quæ, nacta temporis oportunitate, vobis secretius et plenius referemus, quæ in scriptis redigi prolixitas non permittit. De memoratis autem non dubitet discretio vestra, quia quod scimus loquimur, et quod vidimus testamur, et describendis indubitanter certificamur. Manibus quoque propriis contrectavimus ipsius sanctum corpus, caputque cum capillis firmis et illæsis pectine diligenter ac reverenter, nec non ac gaudenter, pectinebamus et composuimus. Dominica vero proxima ante festum beati Bernardi, domino rege Francorum et matre et fratribus suis, comitibus et multis magnis, præsentibus, præterea duobus cardinalibus, Albanensi, videlicet, et legato Franciæ, cum archiepiscopis, episcopis, abbatibus, prioribus, et aliis prælatis venerabilibus quam pluribus assistentibus, quorum numerum scire non potuimus, apud Pontiniacum, voluntate Divina, cum exsultatione et gloria ineffabili Dei laudibus magnificatis celebrata est translatio beatissimi patris nostri Cantuariensis archiepiscopi et confessoris, necnon ad augmentum honoris nostræ nationis non modicum. Valeat sanctitas vestra cum sospitate desiderata per tempora diuturna.

MS. COTT. JUL. D. VI. FOL. 154.*

No. XIV.

FINE BY HUGH LE BYGOD FOR THE FORESTARY OF THE FOREST OF FARINDALE, A.D. 1255.

DE FINE PRO LIBERTATE HABENDA.—Hugo le Bygod dat regi quingentas marcas pro forestaria de Farindale habenda sibi et heredibus suis,

* A less complete copy of this letter is printed in the Additamenta to Matthew Paris, p. 161.

et pro quadam libertate habenda, videlicet, quod cum canibus fuis propriis fugare poffit vulpem et catum per omnes foreftas regis in comitatu Ebor', et de prædictis quingentis marcis folvit Arnaldo de Huntpefaz per præceptum regis centum libras, et reddet cc. marcas ad Scaccarium S. Michaelis anno etc. xxxix., et centum libras ad Scaccarium Pafchæ proximo fequentis, et pro exitu figilli pro prædictis carta et libertate reddet xii. marcas et ij. s̃ in fefto Pentecoftes proximo futuro. § et illas xii. marcas et ij. s̃ folvit in Garderoba regis per manus Wiberti de Kantia ad aurum inde emendum, et fic de illis xij. marcis et duobus folidis quietus eft.*

No. XV.

GRANT OF THE FORESTARY OF THE FOREST OF FARINDALE TO HUGH LE BYGOD, DATED 30th APRIL 1255.

Rex, archiepifcopis etc. Sciatis nos dediffe, conceffiffe, et hac carta noftra confirmaffe, dilecto et fideli noftro Hugoni le Bygod, et heredibus fuis, foreftariam totius foreftæ de Farindale, per divifas fubfcriptas, videlicet ab aqua de Duna ufque ad aquam, quæ appellatur Sinene [etc]. His teftibus, Ricardo de Clare, comite Gloceftriæ [etc].

Data per manum noftram apud Weftmonafterium, xxx die Aprilis [1255].

Et fciendum quod diverfæ contentæ in ifta carta tractæ fuerint a rotulo Rogeri de Thurkelby fecundum proceffum totius loquelæ, quæ fuit inter ipfum regem et abbatem Eboracenfem, per quam idem rex difrationavit prædictam foreftariam verfus prædictum abbatem.†

* Rot. Fin. 39 Hen. III. m. 8.

† Rot. Chart. 39 Hen. III. m. 4.

No. XVI.

LETTER FROM ROBERT DE NEVILLE, ADDRESSED TO W. DE MERTON, CHANCELLOR OF ENGLAND.

Without date, but written probably in A.D. 1266.—(From the *Original*, in the Tower.)

Venerabili viro et amico reverendo, domino W. de Mertona, Cancellario domini regis, fuus, R. de Nevile, falutem, et paratam ad beneplacita voluntatem.

Literas domini regis nuper recepi, continentes quod me capitaneum fuum conftituit in comitatibus fuis ultra Trentam,* ad pacis fui confervationem, contra quofdam rebelles fuos ac pacis fuæ perturbatores; et infuper cuftodiam comitatus Eboracum, et caftri ejufdem mihi commifit; quæ quidem in omnibus pro viribus adimplere paratus fum.

Verum quia talia affumere non poffum fine maximis fumptibus, dilectioni veftræ dignum duxi fupplicare, quatenus, fi placet, confilium veftrum et auxilium erga dominum regem velitis apponere, quia mihi fignificet ubi, et de quo, five de quibus, potero denarios perquirere ad cuftodiam tam prædictorum, quam caftri de Bamburge,† quod in mea eft cuftodia, faciendam. Dicitur enim pro certo, quod rex Dacyæ una cum rege Norwayæ, cum magna multitudine navigii, in forinfecis infulis Scotiæ applicuit; fed quo proponat divertere, nondum fcitur, unde periculum in partibus illis imminere formido. Dilectioni etiam veftræ fignifico, quod quidam, quos fideles domini regis effe credebam, jam per prædicationem fuorum rebellium ad ipfos penitus funt converfi; propter quod majus

* He was appointed Lieutenant of all the king's forces beyond Trent, Sheriff of Yorkshire, and Governor of York Castle, 47 Hen. III. (Rot. Pat. ad ann. m. 9.)

† He had previously been made Governor of Bamburgh Castle, (Rot. Pat. 43 Hen. III. m. 10.)

auxilium aliorum perquirere, majorefque fumptus facere, oportebit. Valete femper in Domino.

Dorfo,

Domino W. de Mertona, Cancellario domino regis.

No. XVII.

LETTER FROM ALEXANDER PRINCE OF SCOTLAND, ADDRESSED TO EDWARD KING OF ENGLAND.

(From the *Original*, in the Tower.)

Excellentissimo principi, avunculo fuo cariffimo, domino Edwardo, Dei gratia regi Angliæ illuftri, domino Iberniæ, et duci Aquitanniæ, fuus, fi placet, confanguineus Alexander illuftris regis Scottorum primogenitus, falutem, et felices ad vota fucceffus.

Cum incrementum gloriæ et honoris, cum exultationis et gaudii copia in corde meo toties abundat, quoties mihi de veftra excellentia rumores profperi nunciantur, dominationi veftræ omni mentis affectione fupplico reverenter, quatenus ftatum veftrum, utinam femper profperum et jucundum, mihi frequenter ad mei recreationem et folatium fignificare velitis, una cum veftris beneplacitis, ad quæ pro viribus me expono.

Ut autem de ftatu meo certitudinem habeatis, fciat veftra celfitudo me, difponente Altiffimo, profpera et felici fofpitate vigere. Et quia figillum proprium non habeo, figillum domini Willelmi de Sancto Claro, Cuftodis mei, præfentibus eft appofitum. Valeat excellentia veftra femper in Domino.

No. XVIII.

LETTER FROM THE SAME TO THE SAME.

Without date, but written 29th March 1278.—(From the *Original*, in the Tower.)

Magnifico principi, domino et avunculo ſuo præcordialiſſimo, domino Edwardo Dei gratia illuſtri regi Angliæ, domino Hyberniæ et duci Aquitaniæ, ſuus, ſi placet, nepos, Alexander domini regis Scottorum primogenitus, ſalutem, cum omni honore, et felices ad vota ſucceſſus.

De ſtatu veſtro, dominæ meæ reginæ ſponſæ veſtræ, et liberorum veſtrorum, utinam ſemper proſpero et jocundo, bonos rumores intimo cordis et mentis affectu ſcire potius quam audire cupiens inceſſanter, dominationi veſtræ ea affectione qua poſſum attentiſſime ſupplico, quatenus ſtatum veſtrum et eorum, utinam ſemper validum et robuſtum, mihi veſtro dignemini ad ampliorem animi mei recreationem frequentius ſignificare; attendentes, pro firmiſſimo, ſi placet, quod intima cordis mei toties in gaudio renovantur, quoties de vobis et veſtris mihi felicia nunciantur.

Ceterum, pro domino Ingerramo de Humfrayvyle, pro quo dominus pater meus celſitudinem veſtram, ſicut intellexi, duxit exorare, dominationi veſtræ reverendæ precum inſtantia, qua poſſum, affectuoſiſſime ſupplico, quatenus juſtas petitiones, quas ipſe ſerenitati veſtræ facturus eſt pro terris, quæ fuerunt quondam domini Roberti de Humfraiville patris ſui, benignis auribus exaudire dignemini pro meis precibus et amore. Tantum inde, ſi placet, facere volentes, quod ipſe de meo lætari poſſit interventu; per quod mea parvitas ad grates, quas poteſt, dominationi veſtræ peramandæ merito teneatur.

Et quia ſpero firmiter ſerenitatis veſtræ benevolentiam velle audire ac ſcire de me et de germanis meis jocundos rumores veſtri gratia, domina-

tioni veſtræ duxi ſignificandum me et ipſos his diebus, Domino annuente, optata perfrui ſoſpitate.

Quia proprium ſigillum non habeo, ſigillum domini Willelmi de Sancto Claro, Cuſtodis mei, feci præſentibus apponi. Valeat dominatio veſtra continue, de bono in melius.

No. XIX.

LETTERS PATENT OF THE COUNT AND COUNTESS OF GUELDRES, RELATIVE TO THE DOWER OF THE LATTER IN SCOTLAND.

Dated 1286.—(From the *Original*, in a private collection.)

Nous Renaus cuens de Ghelre ⁊ dus de Lembourgh ⁊ Margherite ſe feme fille de noble home Guion conte de Flandres ⁊ marchis de Namur faiſons ſavoir a tous ke nous ñre chier ſigneur ⁊ pere le conte de Flandr̃ devant nõmei ⁊ ñre chiere dame ⁊ mere Yſabel ſa feme conteſſe des dis lius avons eſtablis ⁊ mis ſans rapel en ñre liu ambedeus ⁊ caſcun de eiaus u par lui pour prendre ⁊ pour rechevoir par eiaus u par lun de eiaus u par autrui pour nous ⁊ en ñre non tout laſſenem̃t del douaire ke nous Margherite devantdite avons u devons avoir en Eſcoce par la raiſon dou mariage ki fu entre noble home de bone memore ñre chier ſigneur ⁊ mari Alexandre fil de haut ſigneur ⁊ poiſſant Alexandre jadis roi de Eſcoce caſcun an de ore en avant tant cõme nous arons la vie on cors. ⁊ pour prendre ⁊ rechevoir auſſi de par nous ⁊ en ñre non tous les arrierages dou devãtdit douaire ke en nous doit dou tans paſſet. Et prions ⁊ req̃rons a treſhaut ſigneur . . roi de Eſcoce quicunques il ſoit u a celui u a cheiaus ki ſon liu tennont u qui ſunt u feront gouverneur dou dit roiame ke il dou dit aſſenem̃t dou douaire devantdit ⁊ des devantdis arrierages auſſi reſpoundent dou tout ⁊ les facent paier pour nous ⁊ en ñre non au devãtdit conte de Flandr̃ ⁊ a le dite conteſſe u a lun de eiaus deus u a celui u a cheiaus cui li dis cuens ⁊ la dite conteſſe u li uns deiaus meterõt

u metera en leur liu u on liu de lun de eiaus par aſſenemt u en autre maniere par leur lettres pendans ⁊ ke ou prengne lettres de aqitance de caſcun paiemnt ke on leur fera. Et avons ⁊ arons nous Renaus ⁊ Margherite devant nōmei ferm ⁊ eſtable quanqs on fera des devātdis paiemens dou douaire ⁊ des arrierages au . . conte de Flandr ⁊ a le conteſſe devantdis u a lun de eiaus u a celui u a chiaus a cui il u li uns de eiaus les aſſeverōt u cui il meterōt en leur liu u de lun de eiaus ſi ke dit eſt p lettres de quitance pendans de caſcun paiemt ke on fera pour nous ⁊ en nre non tant cōme nous † Mar Margherite devant noméé arons le ire ou cors ſans ceſt mandemt ⁊ ceſt otroi jamais rapeler. Et pour plus grande ſeurtet nous Renaus ⁊ Margherite devantdit avons ces preſentes lettres fait ſaieler de noz ſaiaus. Qui furent faites ⁊ donéés a Namur lan del incarnation nre Signeur mil deus cens quatre vins ⁊ ſiz le merquedi apres le feſte Saint Piere ⁊ Saint Pol apoſteles.

Dorſo :

Che ſont les lettres du 9te ⁊ de le conteſſe de Guelre p les qles meſires li quens de Flaundres ⁊ medame ou leur kemas pueent demand9 le douaire Deſcoce ⁊ les arrieraiges.

No. XX.

LETTER FROM THE CUSTODES OF SCOTLAND, AFTER THE DEATH OF ALEXANDER THE THIRD, ADDRESSED TO EDMUND EARL OF CORNWALL.

Dated May 13, 1288.—(From the *Original,* in the Tower.)

Nobili viro domino Edmundo Comiti Cornubiæ, cuſtodi regni Angliæ, amico ſuo in Chriſto confidenti, W. et R. permiſſione Divina Sancti Andreæ et Glaſguenſis epiſcopi, Duncanus Comes de Fyf, Alexander Cumyn Comes de Buchan Conſtabularius et Juſticiarius Scotiæ, Cuſtodes

regni Scotiæ per communitatem ejuſdem regni electi, ſalutem, et ſinceræ dilectionis continuum incrementum.

Quia magnificus princeps dominus rex Angliæ ſui gratia executoribus teſtamenti bonæ memoriæ domini noſtri regis Scottorum ultimo defuncti benigne conceſſit liberam adminiſtrationem omnium bonorum quocunque jure pertinentium in regno Angliæ ad prædictum teſtamentum, et advocatio eccleſiæ de Knareſdalle pertineat inter cætera ad idem teſtamentum, fueritque cum warda et maritagio Johannis Prate, filii et heredis quondam Bertrani Prate, Johanni Wyſcarde de le Cars vendita;—nobilitatem veſtram deprecamur attente, quatenus ballivis Tindalliæ, litteratorie dare dignemini in præceptis, ut dictum Johannem Wyſcarde, quem dicti ballivi ſuper advocatione dictæ eccleſiæ de Knareſdalle gravant, ut intelleximus, ulterius ſuper hoc nullatenus moleſtare præſumant, ſed ipſum ad eandem libera præſentatione gaudere permittant. Tantum inde, ſi placet, facientes, quod has noſtras preces ſibi profuiſſe lætetur, et vobis ad grates ſpecialiter teneamur. Valete.

Data apud Edinburg, xiij° die Maii, anno gratiæ M°.CC°. octogeſimo octavo.

Dorſo:

Quod Thomas de Normanville mandet cauſam, ſi quam habeat, ſuper impedimento; vel quod non intromittat ſe.

No. XXI.

ACCOUNT RENDERED BY WALTER DE CAMBHOU, OF THE ISSUES OF THE LANDS AND TENEMENTS OF THE EARL OF FIFE.

Nov. 20, 1293—Feb. 16, 1295.—(From the *Contemporary Copy*, in the British Museum.)

COMPOTUS Walteri de Cambhou de exit̃ terraꝝ et tenementoꝝ que ſũnt Duncani filij Colbanẏ quond̃ Comitis de Fyff̃ defuncti

qui de Rege Scocie tenuit in capite. ꝛ que ſunt in manu Regis Angł nōie cuſtodie rōne Duncani filij ꝛ heredis predicti Duncani infra etatem ꝛ in cuſtodia Regis exiſtentis tempore quo cuſtodia Regni Scocie deuenit ad manū Regis Angł ꝑ mortem Margar̄ filie Regis Norwagie conſangͥnee ꝛ hered̄ Alexandri nuꝑ Regis Scocie racione ſuꝑioris d̄nii quod Rex Angł h̄et in eodem regno Scocie. a .xx. die Nouembr̄ anno d̄ni m°.cc°. Nonag̃ tercio. ꝛ anno regni Rſ E. xxij. vſqꝫ .xvj. diem Febr̄ anno xxiij. ꝑ br̄e Rſ patens.

Jdem Walterus non reſpondet de exit̄ terraꝝ ꝛ ten̄ p̄d̄toꝝ a predicto ꝓximo die Nouembr̄ vſqꝫ p̄d̄t̄m xvj. diem Febꝝ ꝓximo ſequentem quo die cuſtodia terraꝝ ꝛ ten̄ p̄d̄toꝝ lib̄abatur eidem Walt̄o tanqꝫ cuſtodi d̄ni Rſ ꝑ Joh̄em nūc Regem Scocie ad ꝑliamentū ſuū apud Lanarkſ de quo tem̄pe id̄ Rex Scocie om̄es exitus inde ꝓuenientes ꝑcepit ſimul cū exitibꝫ eaꝝd̄ terraꝝ et tenem̄toꝝ a die quo d̄ns Rex reddidit regnū Scocie eidem Joh̄i nunc Regi Scocie tanqꝫ heredi ꝓpinquiori p̄dicte Margarete uſqꝫ p̄d̄tm̄ xx. diem Nouembꝝ. De quibꝫ quidem exitubꝫ idem Rex Scocie d̄no Regi deƀ reſpondere.

Jdem r̄ comp̄. de .ccc.xlviij. łi. xiiij. s̄. ij. d̄. oƀ. de certis firmis tenenciū ibid̄ ꝑ p̄d̄cm tempus ſic cont̄ in Rſ° de ꝑticuł quem idem Walterus liƀ in Th̄o deductis inde .xxvj. łi. xj. s̄. x. d̄. relaxatis quibꝫdā Tenentibꝫ ꝑ pauꝑtate ſua ꝑ Regem Scocie. Et de iiij.xx iiij. łi. xiiij. s̄. ij. d̄. de frum̄to farina auene. braſ̄ ꝛ prebenda auene ꝓuenientibꝫ de certis firmis ibidē ꝑ idem temp⁹ et reſpondebit de ꝑticuł [deductis] inde firmis ꝓ terris de Mouhauýn que nō pot̄unt affirmari. Et de .xvj. s̄. viij. d̄. de ꝑquiſ̄ Cur̄ ꝑ idem tempus. Et deƀ reſpondere de ꝑticuł in anno ſubſequenti. Et de .xiij. s̄. de catałł Gilpedi de Vrwhardýn felonis ſuſpenſi p̄ter duas vaccas quaꝝ vna lib̄ata fuit vx̄i eiuſd̄ felonis ꝛ alia lib̄ata fuit vni Maro qui vocatur bedellus Sc̄d̄m conſuetudinē regni Scocie. Et de .xl. s̄. de Merchetis ſic poſitis ad firmā ꝑ idem temp⁹. Et de .xxxiij. s̄. de bobus ꝓuenientibꝫ de herietis diu̇ſoꝝ ꝑ idem temp⁹ et h̄et reſpondere de num̄o illoꝝ. Et de .xiiij. łi. xiij. s̄. iiij. d̄. de fine Ade de Rameſeýe ꝓ releo terre ſue de Clattý ad quos t̄ra illa extendit̄ ꝑ annū. Et liij. s̄. iiij

đ. de fine Doný ꝑ reƀo terre ſue de Blabrenný. Et de .xlv. š. de fine Elýe de kýmmokꝭ ꝑ reƀo terre ſue de kýmmokꝭ. Et de .vj. ƚi. xiij. š. iiij. đ. de ex̃ terraꝝ que fuũt Wilƚi de Soules. de Thelýbonýle de ẗmino šci Martini exiſtenť in manu Rꝭ ꝑ eo qđ Nicħs filius et heres eiuſđ Wilƚi non fecit fidelitatem đno Regi. Et nõ reſpondet de firma de ẗmino Penť de qua eiectus fuit p ipm̃ Nicħm. Et de .lxxj. š. j. đ. oƀ. de warda de kýlkeſpardýn p idem temp⁹. Et de .vj. š. viij. đ. de warda terre Nicħi de Rameš de ẗmino šci Martini. Et de .lxvj. š. viij. đ. de fine Joħne que fuit vx̃. Wilƚi de Rameſꝭ ꝑ maritagꝭ ſuo. Et de .xij. đ. de Molone Maro p recogñ homagii ſui p annũ. Et de .j. đ. de Wilƚo Spilmalt p firma terre ſue. Et de .xxxiij. š. iiij. đ. de terra de Monethý que eſt in manu đni Rꝭ ꝑ mortẽ Mag̃ri Joħis Scoti quonđ tenentis eiuſđ p ꝑdictũ temp⁹. Et de .xxj. ƚi. xv. š. de terra Aberbrandali in Com̃ de Elgýn p predictũ temp⁹. Et de .xxxvij. ƚi. vj. š. viij. đ. de firma terraꝝ que fuũt Com̃ de Fifſꝭ in Culdokꝭ p idem temp⁹. Et de .xiij. ƚi. de Gerſũmis diuſoꝝ ibidẽ p idem temp⁹ ſič 9ť in Rꝭº de ptieuƚ quem ƚƀ in tħro. De exitibꝫ terraꝝ de Glen Carkarný Lentekolt nõ reſponđ eo qđ Patᶦcius de Grahᵃm dñm Regem amouit de eiſđ ante aliquẽ ẗminũ ⁊ eas ſic tenet in manu ſua de quaꝝ exiť reſpondeƀ dño Regi.

Smᵃ totius Recepť. D. xlv. ƚi.

In tħo nicħ.

Et in emendacione domoꝝ Caſtᶦ de Cupro ⁊ aule Mañij de Rahulý Liij. š. j. đ. Et pᵃco Vẗýnhdy falcando feno leuando et cariando .xxiij. š. iiij. đ. de quo feno deƀ reſpondere. Et Epõ šci Andř ꝑ quađ firma que vocatᵃ Canns cũ decẽ ſot de Abrethený ſibi debito p annũ .vj. ƚi. xiiij. š. j. đ. ꝑ predictũ tempus. Epõ Dunkeldeñ ꝑ conſimili firma ſibi debita .xxvj. š. viij. đ. p idem temp⁹. Et Elene Comitiſſe de Mar ꝑ pte dotis ſue .xl. š. p idem temp⁹. Et Joħne de Balmahargħ ꝑ dote ſua quam recupauit coram Cuſtodibꝫ Scocie in Balmahargħ .vj. ƚi. xiij. š. iiij. đ. p idem tempus. Et Judiciređ Judicia in Com̃ de Fifſꝭ p annũ xxvj. š. viij. đ. Et Conſtabulario Caſtᶦ de Cupro p cuſtodia caſtᶦ eiuſđ p annũ .c.iiij. š. Et foreſtař ⁊ Cuſtodi More de Cupro p annũ .xx.

s̃. Et eiſdem ꝑ incᵉmento ſuicii .xx. s̃. Et Gornetario ⁊ dimittenti terras dñicas ad firmā ⁊ recipienti bladū pueniens de ead ꝑ sᵒuicio ſuo hoc anno .xx. s̃. Et Johi Fattal ꝑ cuſtodia armoꝝ Com̄ de Fyffe ⁊ exiſtent vigil p annū in caſtᵒ .xxxviij. s̃. iiij. deñ. Et eidem ꝑ Roba ſua .xx. s̃. Et cuid Mulieri † dede Abernithi ꝑ terra ſua quam reddidit Com̄ ꝑ .xx. s̃. pcipiend p annū de eod Com̄ ad totam vitam p hiꝰ .xx. s̃. hoc anno .xx. s̃. Et hoſpitali [de] Vtrogenalt ꝑ elemoſina conſtituta lxvj. s̃. viij. đ. Et cuidam ſeneſcallo tenenti cur̃ dicti Com̄ defendenti ljbtates Com̄ hoc anno .c. s̃. Et in exp̃ ip̄ius Walt euntis ad Re Scocie in Gaweẏe cū litis dñi Re p ſeiſᶜʳ com̄ de Fiffe tenda cōmorantis ibid p .xij. dies. Et poſtea pſequentis ad pliamentū Re de Lanake ꝑ ead Comorant p .xv. dies cū expñ eiuſd querent diuſos vic̃ cū bribꝫ Re Scocie ꝑ ſeẏſᶜʳ eaꝝđ terraꝝ capienda .iiij. li. iij. s̃. v. đ. ſic̃ cont in Reᵒ de pticulis. Et in expū valletti Seneſcalli euntis vſqꝫ Elgẏn in Morewe p ſeiſſa terraꝝ de Abrendalẏn capienda ⁊ eiſd terris ad firmā dimittend eundo morando et redeundo p vnū menſem cū duobꝫ equis .xxxiij. s̃. vj. deñ ſic̃ cont ibidem. Et in expñ Johis de Ecchale euntis apud Leuenaxs ꝑ ſeiſᶜʳ terraꝝ del Glen Carkarin et Lenteholt capienda eundo morando et redeundo p .xiij. dies .xxiij. s̃. vij. đ. ſic̃ cont ibid. Et in expñ Walti predicti facientis extentas terraꝝ predicti Comitatus ⁊ eaſd terras dimᵗtentis ad firmā cōmorantis p .xxj. dies. vna cū expñ eiuſd de caſtᵒ de Cupᵒ vſqꝫ Cambhou cū paſſagio eiuſd lxvj. s̃. xj. đ ſic̃ contᵒ ibidē. Et in exp̃ eiuſd Walti euntis de Cambhou uſqꝫ Caſtᵐ de Cupro p plures vices p negociis Com̄ de Fiffe eundo morando ⁊ redeundo p .xlij. dies. ⁊ in exp̃. eiuſd uſᵒ Caldoue ꝑ terr̃ de Caldoue dimittend ad firmā Ep̄o Glaſkueñ p pceptū Re tenend ad voluntatem Re. Reddendo inde Re p annū verū valorē eaꝝđ terraꝝ ad tminos conſuetos p ſecuritatem quam id Walterus inde recepᵗ. ⁊ de qua idem reſpondebit eundo morando ⁊ redeundo p .xij. dies .vj. li. xv. s̃. ſic̃ cont ibid. Et in expñ eiuſd Walti ꝑ ſequent Re Scocie ⁊ petent ab ip̄o exit Com̄ de Fiffe de tempe quo fuit in manū ip̄ius Re ⁊ etiā pſequent Ep̄m ſc̄i Andr̃ ⁊ petentis ab eod. cccc.xv. li. xx. den in quibꝫ idē Ep̄us Re tenet p arr̃ compoti ſui de exit Com̄ de Fiffe redditi corā dno Re tunc exiſtent in Scocia eundo morando

et redeundo. p .xxiij. dies. vidlt a die Conūsionis sc̄i Pauli usq̄ xvj. diem Feb̄ anno xxiij. Lvij. s̄. vj. đ. sic cont̄ ibid.

Sm̄ misa⁊ Lxij. li. vj. s̄. j. đ.

Et deb. cccc·iiij^xx. iij. li. xj. s̄. vj. đ. Id r̄ comp̄ de eod debito. In Tho. cccc.xl. li. p. j. tall. Et deb. xliij. li. xj. s̄. vj. đ.

No. XXII.

EXTRACT FROM THE LIBERATE ROLL.

30 Edw. I. m. 2.—(From the *Enrolment*, in the Tower.)

Pro Joħe filio Walt̄i de Cambhou.

R̄ Baronibz suis de Sc̄co Salt̄m. Allocate Joħi de Cambhou filio et heredi Walt̄i de Cambhou nup Custodis t̄ra⁊ que fuunt Duncani Comitis de Fiff defuncti in compoto suo ad Sc̄cm p̄dc̄m quadraginta libras quas dc̄s Walt̄s p p̄ceptum nr̄m libauit Willo Býset de anno regni nr̄i vicesimo sc̄do de illis quadraginta libr quas concessimus p̄fato Willo ⁊ heredibus suis vel assignatis singulis annis vsq̄ ad legitimam etatem heredis p̄fati Comitis p manus Custodis t̄a⁊ illa⁊ qui p tempore esset pcipiend p custodia t̄re de Caldoure Comitis quam de terris p̄dc̄is dedimus et concessimus p̄fato Willo hend sibi et heredibus suis vel assignatis vsq̄ ad legitimam etatem p̄dci heredis ⁊ quam vna cū aliis t̄ris que fuunt p̄dci Comitis ex c̄tis causis capi fecimus in manū nr̄m. Nisi prius inde allocac̄oem habuerit in toto vel in pte. Et recipiatis ab eo b̄re nr̄m de p̄cepto p quod p̄dcus Walt̄s dc̄am pecuniam libauit. Necnon t̄ras patentes p̄fati Willi recepc̄oem p̄dc̄e pecunie testificātes. T° R̄ apud Lýnlifcu sc̄do die Decemb̄r.

No. XXIII.

GRANT TO THE BISHOP OF GLASGOW OF THE ESCHEATS, &c. BELONGING TO THE LAND OF "CALDORE COMITIS."

Without date.—(From the *Original Draft*, in the Tower.)

Rex donavit ep̃o Glafgueñ efcaetas wardas maritagia advocac̃ones ecc̃aꝝ ꝛ ceťa comoda fp̃ctancia ' ad ťram' de Caledore Comitis ufqȝ ad legitimam etatem heredis Duncani quonđ comitis de Fýff reddendo ' inde' annuatim Witto Býfet militi .xl. ti. ad ťminos confuetos ex affignac̃one dñi regis ufqȝ ad timam etatē p̃dicti heredis.

No. XXIV.

LETTER FROM THOMAS DE TURBERVILLE TO THE PROVOST OF PARIS.

Without date, but written in A.D. 1295.—(From the *Contemporaneous Copy*, in the Cott. MS. Nero, C. v, fol. 240.)

A noble beer e Seygnur Provoft de Paris, fyre duz, le feon home lige de fes meyns al Boys de Vicienes, faluz.

Cher fyre,* fachez ke jo fuy venuz feyn et hete a la curt le rey de

* This letter is introduced by the following narrative:—

"Eodem anno [A. D. 1295] quidam miles, nomine Thomas de Turbevile, captus a Francis in obsidione de Remis et detentus in carcere dicti regis Franciæ, venit in Angliam proditiose, se dicens evasisse de carcere dicti regis Franciæ, qui benigne fuit susceptus a domino rege Angliæ et multum honoratus. Sed cum aliquantulum stetisset in curia domini regis Angliæ antedicti voluit misisse quamdam litteram regi Franciæ, nuncius ejusdem eandem domino regi Angliæ detulit, domini sui proditionem seriatim indicans et expandens, quod proditor protendens fugit, sed paulo post captus est."

This appears to have been the grand object of Turberville's expedition to England. In a do-

Engleterre, e ſe trovay le rey a Lundres, e muz de noveles me demaunda, dount jo ly diſeye le mez ke jo ſavoye; e ſachez ke jo trovay terre de pes en Guales, dunt jo ne oſay bayler la choſe ke vus bien ſavez a Morgan.* E ſachez ke le rey ad byen graunte pes et trowes,† mes bien vous gardez et aviſez ke nules trues ne pernez, ſi ne ſeyt a voſtre graunt prou; e ſachez ſi nules trues ne feyſez graunt prou vus arendreyt, et ceo poez dire a luy haût ſeignur. E ſachez ke jo trouvay ſire Johan le Fiz Thomas a la curt le rey, pur treter pes entre luy et le cunte de Nichole del cunte de Ulveſter, mes jeo ne ſaveye mie uncore coment la boſoyne ſe prendreyt, kar cete lettre fu fete le jur apres ke les cardinaus ‡ furent reſpunduz, dunt jo ne oſeye ren tucher de les boſoynes ke vus tuchent. E ſachez ke poy de garde iad vers le ſu de la mer, e ſachez ke Ille de Wycht eſt ſaunz garde, e ſachez ke le rey maunde en Alemayne ij cuntes, ij eveſkes, e ij baruns, pur parler e cunſeyler al rey de Alemayne § de ceſte guerre. E ſachez ke le rey maunde en Gaſcoyne xx neefs charges de blee, e de aveyne, e de autre vitaile, e graunt fuyſun de argent; e ſire Edmun‖ frere al rey i ira, e le cunte de Nichole ſire Hue le Deſpen-

cument in the Tower relative to the transactions between England and France which occurred at this time, is the following passage:—

"Item, dominus Thomas de Torbeville pro simili confœderatione ineunda inter Gallicos et Wallenses et alios [*vacat ex causa*], a carcere regis Franciæ erat liberatus et ad partes Angliæ et Walliæ transmissus, et in partibus Kautiæ in proditione sua deprehensus, et Londoniis suspensus; et literæ proditionis prædictæ inveniri possunt in Thesauro domini nostri regis in Turri Londoniis inter literas executorias ordinationis tendentis ad finem destructionis et exhaeredationis nationis Anglicanæ."

* About the middle of the year 1294 an insurrection had broken out in South Wales, headed by the Morgan who is spoken of in the letter, the suppression of which had cost some trouble.

† Pope Boniface having exhorted Edward to make peace with the king of France (Fœd. ii, 671), and the same request having been urged by several of the cardinals (Id. 672, 673), two members of which body having been dispatched into England, Edward, upon 14th August, intimated to the pope his intention of suspending hostilities until the feast of All Saints next ensuing, provided the king of France would enter into the same arrangement, Fœd. ii, 685. Against this truce Turberville here remonstrates.

‡ These were the Bishops of Albano and Penestre. Letters of safe-conduct, granted to them on 7th June 1295, may be seen in Fœd. ii, 680.

§ Documents relative to this treaty may be seen in the Fœdera, ii, 676, 678, 679, &c.

‖ Upon 19th October 1295, Edward wrote to several of the Gascon nobles that he intended sending his brother, Edmund Earl of Lancaster, "cum decenti comitiva magnatum et nobilium regni nostri in vestri præsidium ad partes ducatus nostri Aquitanniæ." Fœd. ii, 693.

fer, le cunte de Warwyk, e muz des autres bone genz; e ceo poez dire a luy haut feygnur. E fachez ke nus quidoms aver affez a fere ver ceus de Efcoce, e fi ceus de Efcoce fe relevent contre le rey de Engletere, le Gualeys fe releverunt autrefi, e ceo ay jeo ben feft, e Morgan me ad ceo ben encovenaunte.

Dunt jeo vous confeyl ke vus haftivement maundez graunz genz en Efcoce, kar fi lenz poez entrur a tuz jurs gayne le averez, e fi vus voylez ke jeo la voyfe maunder al rey de Efcoce ke il me trove a tote ma gent a lur cuftages honurablement, me ben vus avifez fi vus volez ke jo la voyfe ou nun; kar jeo crey ke plus voftre pru freye pur attendre a la curt le rey pur efpier e enquere noveles ke pur vus feent, qar tut ceo ke jeo pus enquere jeo le vus fray afaver. E me maundez Perot ke fut mon gardeyn en la prifon u jeo fu, kar a luy diray chofe ke jeo faveray defore enavaunt, e par luy vus enveray les veies ke jeo ben fay.

E pur Deu vus pri ke vous vous remembrez e avifez de les promeffes qe vous moy promiftes depar le haut feynur, ceo eft a faver .C. livrees de terre a moy et a mes heyrs. E pur Deu vous pri de mes enfaunz, ke il ne eent nule defaute taunt come il funt en voftre garde, de manger ne de beyvre, ne de autre fuftenaunce; e pur Deu vous pri ke vous avifez coment joe pus eftre pae enfi, kar jeo ne ay ren ke tut ay perdu aufi bien de ca come de la; et ren ne ay de vous, fors voftre graunt leaute, en quey jeo moy afy mut.

Hardiement vus afiez en le portur de cefte lettre e curteyfie li facez; e fachez ke en graunt pour fuy e en graunt dute, kar acone genz unt fuf-peciun vers moy, pur ceo ke jeo ay dyt ke jeo fuy efchape hors de la prifon. Voz voluntez moy maundez en totes chofes. A Deu, ke vous gard.

No. XXV.

POEM UPON THE EXECUTION OF THOMAS DE TURBERVILLE.

(From the *Contemporaneous Copy*, in the British Museum.)

Seignurs e dames, efcutez,
De un fort tretur orrez,
Ke aveit purveu une trefon,
Thomas Turbelvile ot a non.
A Charlys aveit promis,
E jure par Seint Denys,
Ke il li freit tute Engleterre
Par quentife e trefon conquere;
E Charles li premift grant don,
Teres, e bon garifon.
Li treitre a Charlis dit
Ke il aparillaft fanz refpit
De bone nefs grande navie,
E de gent forte compaignie,
E il le freit par teus garner
Ou il duffent ariver
En Engleter fodeinement.
Li traiture fanz targement
En Engletere tot fe mit,
Au rei fire Edewars vint, e dift
Ke fi apres li vodra fere
Tutes fes chofes deuft conquer
Ke fire Charlis li aveit
A force e a tort tollet;
Iffi ke li lofengur
De ambe part fu traitur.

Sire Edeward nentendi mie
Del treitre ſa tricherie
Ke il aveit iſſi purveu,
A grant honur le ad receu,
E en ſa curt fut grant meſtre.
Quant ot eſpie tut ſon eſtre,
E le conſeil de Engleter,
Li treitre feſeit un bref fere
A ſire Charlis privement
Ou ariver deuiſſent ſa gent
En Engletere, e li pais prendre.
A ſire Edeward ſu fet entendre
Cum Deu le out deſtine
E le bref ly fut muſtre
E tout enſemble la treſon.
Li rei fit prendir cel felon,
Thomas le treitur devant dit,
Ke fiſt faire cel eſcrit.
A Lundres, par mie la citee,
Treigner le fiſt en une coree
De une tor envolupe,
Nul autrement ne fut arme,
Haume nout, ne habergun.
Cillante pierres a grant fuſiun
Aveit il entur ſon flanc,
Ke li raerent le ſanc;
Apres ſu li traiture pendu,
E le alme a Belzebu rendu,
Ne aveit autre gareſon;
Iſſi deit len ſervir felon.
En furches peut li malurez,
Des chenes e de fer liez.
Nul home nel deit enterrer,
Tant cum ſon cors porra durer;

Iloec pendra cel trichur;
Teu garifon ad pur fon labour.
Or purra Charlis per ver
Apres li longement garder,
Einz kil venge pur fa treifon
Demander de li garifon.
Sire Edeward pur la grant navye
De France ne donna une aylle.
De vaillante gent fift la mer
De tut part mut ben garder.
De Engleter funt failliz
Li Franceys, e funt honiz;
En la mer grant tens floterent,
Li Pors plufurs de eus tuerent,
A Dovere firent fodoinement
Un affaut, e de lur gent
Plus de v. fent y perdirent,
Unkes plus de prou ne firent.
Ore funt tuz, jeo quide, neez,
Ou en lour teris retornez,
E penduz pur lur fervife
Ke Engleter naveyent prife;
E ceo Charles lour promift
Si nul de eus revenift.
   Sire Charles, bon chebaler,
Leffez eftre ton guerrer;
Accordez a ton cofin,
E purpenfez a la fin.
Si Engleter guerirez
James ben nefpleyterez;
Ne ne firent voz anceftres
Ke fe tindrent fi grant meftres,
Ly ducs Lowys, ton parent,
Eftaces le Moyne enfement,

E autres Franceys aſſez,
Ke ne ſaut pas ici nomez.
Damne Deu Omnipotent
Vous doynt bon accordement!

MS. COTT. CALIG. A. XVIII, FOL. 21.

No. XXVI.

LETTER FROM HETTO, KING OF ARMENIA, ADDRESSED TO EDWARD THE FIRST.

(From a *Contemporaneous Copy*, in the Tower.)

Excellentissimo domino, domino Dei gratia illuſtri regi Angliæ, Hettonus* eadem gratia rex Armeniæ ſalutem, et proſperos ad vota ſucceſſus.

Dudum conſiderantes ciſmarinæ Chriſtianitatis debilitatem et inimicorum potentiam attendentes nos et alii ciſmarinæ Chriſtianitatis habitatores, litteris diverſis et nunciis ſpecialibus curavimus excitare tam Summum Pontificem quam alios dominos et principes tranſmarinos, ut futuris occurrendo periculis Terræ Sanctæ de tali ſubſidio providerent per quod poſſet inimicorum potentia defenſari; ſed quantis et quam diris perſecutionum flagellis inter exſpectationes hujuſmodi anguſtata fuerit dicta terra non oportet literis explicari, cum fama jam inſonuerit fere per univerſas orbes quod terra Chriſti pretioſo ſanguine dudum proſtrata jacuerit quotidie a canibus lacerata, quaſi nulla mala præterita judicantur reſpectu eorum quæ Chriſtianis in ea degentibus noviter evenerunt. Ecce enim perſecutor nequiſſimus, videlicet juvenis iſte Soldanus, qui quanto callidior tanto patre deterior, ſanguinem ſitiens Chriſtianum, de Ægypto eduxit nefandi

* See Art de Verifier les Dates, v. 108, edit. 1819.

generis exercitum copiofum, et patri . . . . , ut pofteris de fe memoriale reliqueret quod fuit Chriftianorum infeftiffimus perfecutor, opulentam civitatem Acris diris infultibus coarctatam poft brevem obfidionem aliquorum [ ] fuo dominio fubjugavit. Ut ficut pater ejus Tripolino, ifte Acras immaniter devaftavit. Sed non, proh dolor! æqua amiffionis conditio utriufque; nam Tripolitani captivitas in detrimentum aliquorum acceffit, Acon vero univerforum Chriftianorum habitantium in partibus Sirianis. Nam habitatores Tiri, Sydonis, Berchi, Antherodi, et omnium aliorum locorum Syriæ, illis infeliciffimis rumoribus intellectis ad naves, tanquam ad ultimum [refugium] recurrentes continuo fugierunt, et dicta loca mox abfque ulla conditione ab hoftibus fuerunt occupata. O quam lachrimabile detrimentum! O quam dira et horrenda calamitas! in omnibus partibus Sirianis, viris gladio interemptis, mulieribus et parvis captivatis, civitatibus funditus conquaffatis in uno momento temporis. Dominici nominis cultus per inimicorum potentiam eft deletus, et quod pejus eft his, licet pauci numero qui per fugæ remedium evaferunt, et qui etiam in aliis partibus cifmarinis invocant nomen Chrifti nulla fpes promittitur de falute, cum fint viribus propriis enervati et potentia femper creverint inimici. Unde nifi recordetur Dominus quæ acciderunt, et opprobrium fui populi refpiciat de folio fancto fuo, hereditas ejus ad alienos eft verfa, et domus ad extraneos totaliter devolvatur, nam fceleratiffimus hoftis, velut alter Antiochus, in tanto furore fuperbiæ eft elatus quod, ut publice prædicatur, juravit fe non paffurum vivere fuper terram aliquem Chrifti charactere infignitum, unde fi præterita calamitas eft deflenda, futura potius eft tremenda. Ecce! enim nihil aliud fupereffe Chriftiano populo in partibus cifmarinis nifi regnum Armeniæ, in quo fere omnes reliquiæ Chriftianorum convenerunt per fugæ remedium evadentes, fed quid poffit brevitas regni contra potentiam tantorum inimicorum, a quibus undique circuitum? Certe eft in uno hiatu gutturis abforbenda, cum fit viribus diminuta et omni fubfidio deftituta, nifi Deus fuam celeriter ei porrigat dextram adjutricem.

Cum ergo, fereniffime domine, vos nofcamus imbutum zelo fidei præ cæteris principibus Chriftianis pro liberatione terræ confecratæ cruore pretiofo Jefu Chrifti, qui quidem non peperciſti laboribus propriæ per-

ſonæ nec exſpenſis, ad excellentiam veſtram, quæ poſt Deum ſpecialis eſt ancora, fiducialiter recurrimus in tanto diſcrimine conſtituti, regalem majeſtatem veſtram capite ſubmiſſo lachrimabiliter, ſubjectivis precibus, prout poſſumus, exhortantes Domini contemplatione nominis ac religionis zelo ſalutis ad terræ noſtræ ſtatus miſeriam miſerationis oculos extendatis ſuper his quæ viri religioſi ac diſcreti fratres Anglus et Marchus de ordine Minorum, ac delecti et fideles noſtri A. et B. comites noſtri nuncii ſpeciales vivæ vocis oraculo veſtræ excellentiæ explicabunt, tale conſilium majeſtas veſtra dignetur apponere et juvamen, quod, veſtra mediante ſerenitate ſalubri, ad veſtram laudem et honorem, nec non divini nominis amplitudinem conſervandam, prænominata terra noſtra et reliquiæ Chriſtiani degentes in ea populi, qui de Syria et Saracenorum manibus evaſerunt, valeant defenſari, ut proinde gratia retributioni obſequia mereamini, et in futuro et etiam præſenti excellentiæ veſtræ præconium latius divulgetur.

Conſervet veſtram excellentiam Dominus per tempora longiora.

No. XXVII.

EXTRACTS FROM THE LIBERATE ROLLS, RELATIVE TO THE PRISONERS CAPTURED AT THE BATTLE OF DUNBAR.

(From the *Enrolment*, in the Tower.)

1.

Rot. Liber. 28 Edw. I. m. 8.

Ꝑ Reginaldo de Greẏ nuꝑ Juſticiar̃ Ceſtr̃.

R. BARONIBZ ſuis de ſcc^a^io ſal̃t̃m. Allocate Reginaldo de Greẏ nuꝑ Juſtic̃ ñro Ceſtr̃ in compoto ſuo ad ſcc^a^m ꝑd̃t̃m . . . . t^i^ginta t̃

ſex libr̄ ⁊ oc̄to ſolid̄ quos ſimilit̄ p̄ p̄ceptū ñrm lib̄avit Joh̄i filio Ric̄i Siward̄ Hugoni de Logore Thome de Moncref Pat'cio de Monte Alto Math̄o de Eytoñ ⁊ Alano le Mareſchalt p'ſonib₃ de Scot̄ cōmorantib₃ in p'ſona in caſtro ñro Ceſtr̄ ⁊ duob₃ cuſtodib₃ eoꝝdem p̄ vadiis ſuis ab ultimo die Septembr̄ anno regni ñri viceſimo ſexto uſq₃ diem S'ti Mich̄is anno regni ñri viceſimo ſeptimo p̄ treſcentos ⁊ ſexaginta ⁊ quatuor dies utroq₃ die computato videlt cuilibet eoꝝ tres deñ p̄ diem . . .

T' R' apud Bevlacū xxiiij. die Novembr̄

p̄ billā de ſcc'io.

II.

P̄ Rob̄to de Balliolo.

R. BARONIBUS ſuis de ſcc'io ſalt̄m. Allocate Rob̄to de Balliolo nup̄ vic̄ ñro Northumbr̄ in compoto ſuo ad ſcc'm p̄d̄m . . . . ſeptem libras ⁊ quatuordecim ſolidos quos ſimilit̄ p̄ p̄ceptum ñrm poſuit in empcione undecim q'rtioꝝ frumenti ⁊ triginta quartioꝝ avene que lib̄avit Joh̄i de Pencatlan nup̄ conſtabulario caſtri de Geddeworth̄ qui caſtrum illud nob̄ reddidit. Et viginti ſolidos quos p̄ p̄ceptum ñrm poſuit in octingentis libris receptis de theſauro apud Novū Caſtrum p̄ manus vic̄ Eboꝝ ducentis ibidem de Eboꝝ pecuniam p̄d̄tam cariandis a villa Novi Caſtri uſq₃ Berewicum liberandis ibidem Ph̄o de Verneÿe cuſtodi ejuſdem 'ville' Ric̄o de Bremeſgrave ⁊ Joh̄i de Weſtoñ cl̄icis ad munic̄oem illius. Et treſdecim ſolidos quos ſimilit̄ p̄ p̄ceptum poſuit in treſcentis libris duc̄tis de Eboꝝ p̄ Joh̄em Birun tūc vic̄ Eboꝝ uſq₃ ad villam Novi Caſtri ſibi ibidē liberatis cariandis deinde uſq₃ p̄d̄tam villam Berewici ibidem liberandis p̄d̄tis Ph̄o Ric̄o ⁊ Joh̄i. Et ſeptem libras ⁊ quatuor ſolidos quos ſimilit̄ p̄ p̄ceptū ñrm poſuit circa Joh̄em de Mumbraÿ Henr̄ de Seyncler Joh̄em Currÿ milites Reginald̄ le Chen ⁊ Will̄m de Anegos armig'os priſones ñros de Scotia.

III.

Id. m. 9.

Ꝑ Nicħo de Cheÿm.

R̷ baronibz suis de scc̃io saltm. Allocate Nicħo de Cheÿm nup vic̃ ñro Sum̃s̃ ꝛ Dors̃ in compoto suo ad scc̃m p̃dc̃m decem ꝛ octo libr decem ꝛ octo solidos ꝛ quinqȝ deñ quos ꝑ p̃ceptū ñrm libavit Willo de Sumvill militi Cristino de Lard ꝛ Willo de Anegos armig'is p̃sonibȝ de Scocia cōmorantibȝ in p'sona in castro ñro de Corf ꝛ uni custodi eoꝝdem ꝑ vadiis suis a crastino S'ti Michis anno regni ñri vicesimo sexto usqȝ diem lune ꝓxim̃ post festū S'ti Jacobi anno regni ñri vicesimo septimo quo die p̃dc̃us Wills delibatus fuit a p'sona p̃dc̃a ꝛ ductus apud Eboꝝ ꝑ p̃ceptū ñrm videlt ꝑ trescentos ꝛ unū diem utroqȝ die computato ꝛ p̃dc̃is Willo militi †militi ꝑ diem quatuor deñ ꝛ ut'qȝ p̃dc̃oꝝ armig'i ꝛ custodis tres deñ ꝑ diem. Et t'ginta ꝛ duos solid ꝛ novem deñ quos simili? ꝑ p̃ceptū ñrm posuit in expeñ unius clici ꝛ unius armig'i ꝛ duoꝝ sagittarioꝝ conducentiū p̃dc̃m Willm de Anegos a p̃dc̃o castro de Corf usqȝ Eboꝝ locac̃oe unius equi portantis eundē Willm expeñ unius garcionis euntis cū eodem equo ꝛ redeuntis ꝑ duodecim dies ꝛ expeñ p̃dc̃i ꝛ expeñ p̃dc̃i Willi a die martis ꝓxīo post p̃dc̃m festum S'ti Jacobi usqȝ diem lune ꝓx̃m post festum S'ti Petri ad Vinc̃la quo die idem Wills libatus fuit vic̃ Eboꝝ. . . . .

T' R' apud Wyghtoñ xxj. die Novembr̃

ꝑ billam de scc̃io.

IV.

Ꝑ Thoma de Hauvil.

R̷ baronibz suis de scc̃io saltm. ⸢Allocate Thome de Hauvil nup constabulario castri ñri de Rokingham ꝛ senescallo foreste ñre int? pontes Oxoñ ꝛ Stanff. in compoto suo ad scc̃m p̃dc̃m. octo libr̃ ꝛ decem ꝛ octo

deñ quos p̄ p̄ceptū ñrm libavit Willo filio Johis de Moravia militi Herbto de Morhᵃm Alexo le fuiz Glaẏ ⁊ Georgio filio Andoeni armigᵒis pⁱſonibȝ de Scocia in caſtro p̄dto commorantibȝ ⁊ duobȝ cuſtodibȝ eoꝝdem p̄ vadiis ſuis a die lune in craſtino paſch anno regni ñri viceſimo quinto uſqȝ diem S'ti Jacobi p̄xīo ſequentē p̄ centū ⁊ duos dies videlt p̄dto militi quatuor deñ ⁊ cuilibet p̄dtoꝝ armigeroꝝ ⁊ cuſtodū tres deñ p̄ diem.

. . . .

T' R' apud Bevlacū xxv. die Novembr̃

p̄ billam de ſccᵃio.

Fiat bre de allocate Johi Byroun nup vic̃ Eboꝝ de mille ſexaginta ⁊ undecim libris quatuor ſolidis ⁊ ſeptem denar̃ quas de exitibȝ ballie ſue libavit Walto de Agmodeſhᵃm clico receptori denarioꝝ reg in p̄tibȝ Norhumbr deputato ad expenſ̃ municiōis reg in eiſdem p̄tibȝ contᵃ Scotos inimicos reg faciend p̄ viſum ⁊ teſtimoniū Robti Heẏroun contᵃrotulatoris eaꝝdem expenſ̃ a die Venis p̄x̃ poſt feſtum Natal D'ni anno xxvjᵗᵒ. uſqȝ diem Venis p̄x̃ ante paſch anno eodem p̄ br̃e reg ⁊ lram Radi fil Willi capitanei municionis predte ⁊ ſex lras patentes predti Walti recepcōnem tam ejuſdem pecunie qȝᵃ altius p̄venientis de qⁱnta regi a clero conceſſa in p̄vincia Eboꝝ ad defenſionem regni contᵃ Scotos anno predte ⁊ de fine Rogᵒi de Laſceles p̄ ſvicio ſuo in Scot' exitibȝ eſchaetⁱe . . . .

p̄ rotulum memorandoꝝ ſccᵃii de anno .xxjᵗᵒ.

Fiat bre de allocate Johanni Druel vic̃ Norhᵃmptoñ de decem ⁊ octo libris ⁊ quatuor ſolidis quos libavit Willo de Middleſburgh armigᵒo pⁱſoni Scot capto apud Dumbar in caſtro regis Norhᵃmptoñ cōmoranti ⁊ uni cuſtodi ejuſdem p̄ vadiis ſuis a cᵃſtino S'ti Michis anno .xxv. finiente

usqȝ vigiliam S'ti Michis anno .xxvj^to. finiente ꝛ a c^ra stino S'ti Michis anno .xxvj^to. finiente usqȝ vigil S'ti Michis anno xxvij°. finiente videlt utriqȝ eoꝝ p diem .iij. đ. p bre regis . . . . .

p rotlm memorandꝝ de anno .xxviij°.

Fiat bre de allocate Walto de Mollesworth vic Bedeford ꝛ Buk de decem ꝛ octo libris ꝛ q^r tuor solid quos de exitibȝ ballie sue libavit Jacobo de ‖Mentebt Luce filio Devenaldi de Lymenath Johi de Clony de Fif armig^is p^i sonibȝ inimicis r in conflictu de Dumbar in Scotia capt ꝛ in castro de ‖Rokhampstede cōmorantibus . . .

No. XXVIII.

LETTER FROM JOHN EARL OF WARENNE AND SURRY, ADDRESSED TO THE KING.

Without date, but apparently written about May or June 1297.—(From the *Original*, in the Tower.)

A TRESNOBLE e treshoneurable prince e son trescher seignor monß Edward par la grace de Dieu rey dengleterre seigneur dirland e ducs daquit' le 'soen' Johan counte de Warenne saluz e touz honeurs com a seignor.

Sire no⁹ avons receu vre maundement des bosoignes qe monß Henr de Percy vous maunda del evesque de Glasgeu le counte de Carrik le sen Descoce e les autres e sire no⁹ frons les choses solom ce q vous les no⁹ avez maunde e hi amenderons ce qe nous porrons. E sire ne vous merveillez mie de ce qe no⁹ fumes tant retargez enalaunt vers les pties Descoce qe al houre qe no⁹ ptimes de vous no⁹ quidions aver trove

levefqe de Dureme es dites ptīes a vj^{xx}. chevaus coverz ficom il fu ordene devant vous e pus taunt no⁹ entendimes qe levefqe fu retorne no⁹ retargeames enalaunt pur purchacer plus de genz e pur attendre nos genz e fachez fire qe pur nule demoere qe no⁹ eions fet vous ne enavez point de damage fi Dieu pleft. E fire tantoft com no⁹ faverons certeynes noveles de vos bofoignes qe a mander vous facent faunz delay les vo⁹ frons a faver.*

Dorfo :—A fon feignor le reys Dengleterre.

No. XXIX.

LETTER (PERHAPS FROM OSBERT DE SPALDINGTON) ADDRESSED TO KING EDWARD THE FIRST.

Dated 24th July [1279].—(From the *Original*, in the Tower.)

A NOSTRE trehon^{r}able feign^{r} faluz fi li plet e tutevoys pret e apparaille a foen loyal ſvife. Cher fire cum voftre Treforer Defcoce avoit fet affembler graunt genz e les mena iekes a Rokeburgħ p^{r} avoir corou fur vos enemis ke eftoient en la cumpainie le evefkꝭ de Glagu le count de Karrik e le fenefchaƚƚ Defcoce fi vindrent mounſ Henri de Perci e mounſ Roberd de Clifford a Rokburgħ e menerēt en lur cumpainie mounſ Alifaundre de Lindefey e mounſ William Douglas e nous monftrerent ke il ount receu a voftre pes les enemis ke eftoient levez encounter vous decia la Mer Defcoce e p^{r}ceo ret^{r}names n⁹ jekes a Berewickꝭ p^{r} attendre la venu mouñ feign^{r} de Garenne. E fi a dunks ne fe monftrent vos enemis plus apertement a voftre pes ke il ne ount fet jekes en cia. mout de genz quident ke cefte pes ferra ben cruee. E p^{r}ceo cher fire ke mounſ William Douglas ne avoit pas tenu les covenaunz ke il fit a mounſ Henri de Perci

* This letter was certainly written after 3d September 1296, and before 18th August 1297.

ſi eſt il en voſtre chaſtel de Berewikꝭ en ma garde e ſi eſt uncore mout ſauvage e mout araillez mes joe le gardrai en teu manere ſi Deu plet ke il ne ſorra mie. E la egliſe de Douglas eſt voide e vaut ben cc. mars ſicum joe ai entendu e ſi il le vous pleſeit doner a voſtre Treſorer Deſcoce joe crai ke vous le aueriez ben enplaye. Kar a la foy ke joe vꝰ doẏ il ne ſe faint point en vos buſoynes einz ment mout penible entente de fere les ben. Cher ſire vos enemis ſount eſppliez e abayiz e ſi la pes ke hom lur ad done en noun de vous ne vous pleſe mie il ſerrount toſt mis a hounte ſi vous le commaundez a ceuz ke mainent vos buſoines en ceſte pties. A Deu cher ſire ſoẏez vous comaunde .

Eſcrites a Berewikꝭ ſur Twede le xxiiij. jour de Julii.

No. XXX.

MUTILATED LETTER FROM THE BISHOP OF ABERDEEN AND OTHERS, ADDRESSED TO EDWARD THE FIRST.

Dated 24th July 1297.—(From the *Original*, in the Tower.)

Magnifico pincipi ac đno ſuo ꝑ cuntis metuendo ť revendo dño Edwardo Dei gr̃a regi Angł illuſt dño Hẏb̃nie ⁊ duci Aquitanie ‖ Deu. . . . . . pmiſſione divina ec̃ce Ab̃doneñ miniſt humił Joh̃s Cumẏñ com̃ de Buchan ⁊ cōſtabularꝰ Scoc̃ ⁊ ‖ Gartenetꝰ filius comiť de Marꝰ ſaltm . . . . equii revencie ⁊ honoris.

Cum in Moravia ⁊ aliis ťris qibȝdā ꝯjacentibȝ p Andrꝰ ꝉfuliū đni Andrꝰ de Moravia ⁊ alios quoſdam pacis . . . . . . tumultus jam dudū ſurrexiſſet nō modicus dñac̃oi vr̃e patefacimꝰ p ꝑſenť qꝫ nos pacē vrãm fove volētes đcm tumultū caſſare ⁊ ind . . . . . . frenare đcas ptes cū ſufficiente potencia vr̃a ⁊ nr̃a ult montes Scoc̃ adivimꝰ ⁊ ip̃as ubiqꝫ viſitavimꝰ ⁊ maleſcores queſivimꝰ in modis ip̃is . . . . . qꝫ đns Andr̃ de Rath vob̃ cū feſtinac̃oe clariꝰ declarabit ⁊ cū veñimꝰ ad villā de Invnẏs Miſimꝰ p

nobiliſſima comitiſſa de Ros q̃ . . . . . . [v]eniret ꝛ ſuū ꝯfilium poſſe ꝛ auxiliū nob̄ adhiberet ͨca pacis cuſtodiam ꝛ regalē juſticiam ordinand̄ ꝛ in poſt̃um obſervand̄ ꝛ q̃ bona ſu . . . . . . tinuaret ut a vob̄ m̄itis ſuis exigentibȝ gr̄am ꝛ gᵃtes reportaret in futʳum. Que nr̄as ſupplicac̄ones benigniſſime admittens ꝛ ꝯmodam . . . . . . ens ꝛ honorē acceſſit ad nos ꝛ curā ſuam cū nr̄a appoſuit diligentiſſimam cⁱca c̄t̃a om̄ia ritiſſime ordinand̄. Et quia in om̄ibȝ tēporibȝ . . . . . . diligens fuit ꝛ b̄nvola q̃ vr̄e excellencie fecʳ poſſumꝰ innoteſc̃e nob̄ humil̄r ſupplicavit ut ſtatū ſuū curā ꝛ diligenciā labores pit̃ . . . . . . ᵗᵃves vob̄ declarare curaremꝰ ꝛ teſtimoniū ṽitati phib̄e. Ac nos juſtis ſuis ſupplicācoibȝ inclinati in fide ꝛ fidelitate quibȝ vob̄ . . . . . . nd̄e poſſumꝰ vel ab aliis ſuis vicinis majoribȝ mediis. ꝛ minoribȝ attᵗᵃhere ſeu inquirere ip̄am fideliſſimā in om̄ibȝ ꝯmendam̃ qd̄ pbat . . . . . exhibicio cū ſit dilec̄c̄ois ꝛ affec̄c̄ois pbacio veriſſima. Et quia ad d̄caz pciū borealiū Roſſie ſilicȝ Ergadie ꝛ Inſulaꝝ cuſtodiam . . . . . . mitē Roſſeñ . . . . . . itas eaꝝdem utilem pclamat neceſſariū ꝛ dilectū dignetʳ vr̄a diſc̃c̄to reṽenda c̃ca ip̄m ꝛ patⁱe vr̄e cuſto . . . . . . fecʳitatē vr̄am . . . . ꝛ honorē aliqᵒd ordinare qd̄ vob̄ ex nūc in expedicoñem pot̃it redūdare. Scitur̄ q̃ ſi domi ſtetiſſit tumultus . . . . . . pt̃ nullatenꝰ ſurrexiſſe[t] . . . . . .

Apd̄ Inṽnẏs die Mᵃcur̄ in vigilia s̄ci Jacobi ap̄li anno Dni. Mᵒ. CCᵒ. nonageſſimo ſept̄.

No. XXXI.

LETTER, PERHAPS FROM HUGH DE CRESSINGHAM, TREASURER OF SCOTLAND, ADDRESSED TO THE KING.

Dated 24th July 1297.—(From the *Original*, in the Tower.)

SIRE* io reſceu vos lettres par la meyn Romeyn voſtre meſſager a Berewyk ſur Twede le .xxiij. jour de Juyl, par les queles vus me maundez e

* This letter is written in answer to one printed in the Rotuli Scotiæ, i, 42, b.

chargez qe treſtouz l . . . . . . fere lever dez iſſues e dez rentes du reaume Deſcoce face mettre entour le eſpleit e lavauncemement de la boſoigne qe le counte de Garrenne Monſ Henri de [Percy].* . . . meſnent pur vus celes parties. Sire al houre kaunt ceſte lettre fuſt fete ne avaunt puis le tens qe io men parti de vus nul dener ne pout eſtre leve en voſtre Reu . . . . ment taunkſ mon ſeignur le counte de Garenne entre en la terre e deſtreigne les gentz e le pays par pover e par jugement par quey lom puiſe vos rentes e vos . . . . . kaunt a ceo ſra a venuz dez iſſues de voſtre reaumee io parfray la volunte mon ſeignur le counte Monſ Henri de Percy e nomement a monſ . . . . .† maundement le vot e ſi com io entenk qe voſtre volunte ſeit qe endreit ceo ſeit fet. E a ceo ſire qe vus me maundez ſi nules gentz Deſcoce eyent payez a vos enemys rentes ou . . . duiſſent aver eſte payez a vus qe io les face autrefiez lever a voſtre oes Sire io le fray a plus toſt qe io purray mes ſire qe ne v⁹ deſpleiſe touz le plus de vos countez en reaume . . . . . ſunt ia voydz dez gardeyns qe par occiſioun ſeges e enpriſonement. E qe les uns unt renduz lour baillies e les autres ne volent ne oſent retourner. E en aukun counte les Eſcotz unt eſtabli e mys bailifs e miniſtres iſſi qe nul counte ſe tent en duee mañe fors pris Berewyk e Rokeſburgh e ceo de tard mes ſire tut ceo ſra haſtivement amende par la gᵉce de Deu e par la venue les ditz mon ſeignur le Counte Monſ Henri de Percy e Monſ Roberd de Cliffortħ e les autres de voſtre conſeil. Kar checoñ en dreit fey mettra peyne de fere ṽre honur e voſtre ꝓfiſt ove la plus graunt haſte ke il purrunt. Sire kaunt au maundement qe vus me avez fet del counte Patrik e de ſon fiz io entenk ſire qe ceo eſt pur vus ke il demoergent kar bien e loiaumentz ſe ſunt portez deks encea e tote fiez le frount a mon entendement. Sire endreit dez autres de la terre qe duiſſent venir a ṽre ſviſe e dūt home ad ſurſis par aukunes encheſouns ſi com autre fiez le vus ay fet a ſaver kaunt le counte vendra Monſ Oubern de Eſpaldingtoñ e mey trieroms les bons ſi nuls y ſeient dez mauveys e les bons de ky nus nus fioms demurrunt ſic om v⁹ avez maunde e les autres qe ſunt ſuſpecenous

* The addition in brackets is warranted by the Rot. Scot. i, 41.

† Two or three words erased.

fioms venir a ṽre ſvife par requeſte ſi com noſtre garaunt vot. E ſil ne voilent ou dedeignent la venue nus lev⁹ fioms a ſaver e v⁹ encomaundrez ceo qe il vus plerra. Sire io ay ſet apparailler neefs a plente qe ſunt en la haveñ de Berewykſ pur garder la meer ſi le counte chivauche devers les parties de outre meer en Eſcoce. E pur ceo qe William le Gettour eſt un de ceuz e eſt del eveſchee de Dureme e aveit en comaundement du dit eveſk a demorer en le eveſchee taunk il uſt maundement de ly de quey il ſe doute de ſon partir de iloeks dunt ſire ſi pleiſir vus ſeiſt voilez fere dire al eveſk ke le dit William ne eyt damage pur ſa venue kar io ly ay premis de ly garaunter. Sire autres noveles averez v⁹ par tens de nos parties e bones ſi Deu pleſt. Sire Deu ſauve e garde voſtre noble ſeignurie e acreſce vos honurs.

Eſcrites a Berewykſ ſur Twed le xxiiij. jour de Juyl.

No. XXXII.

MUTILATED LETTER, APPARENTLY FROM HUGH DE CRESSINGHAM, (THE WRITER OF THE LAST ARTICLE,) ADDRESSED TO THE KING.

Without date, but written 24th July 1297.—(From the *Original*, in the Tower.)

Sire jo reſceu le xiiij. jour de Juyl a Berewykſ deus peẏre de vos lettres par la meyn Johan de Brehilt e Guilliame de Ledebirẏ vos meſs . . . . me avez envyez face au counte ſuet ſolom ceo ki jo purray bonement e ke il enaver ad boſoign. E ke auſi come jo purray lever deners dez iſſues du rea . . . . ſi com jo verray ke reſoun ſeit. Sire au primer maundement vous faz aſaver ke le jour ke ceſte lettre fuſt fete jo aveye enterement les deners ke v⁹ me enveaſtes. . . . . ſeignur le counte ke ſra le ſamadẏ ꝓchein apres la feſte de la Marie Maudeleyne darein paſſe. A queu jour il

vendra a Berewyk ſi com il me ad maunde par ſes lettres A . . . . ceo ke jo purray dez iſſues du dit reaume bonement a la compliſſement de voſtre volunte iſſi ke le counte ſe endevera tener aſſaye ſolonc le eſtat e les condiciouns ke ore ſunt . . . . teſmoignera ſi ly pleſt kaunt liu e tens ſerra. Sire lautre lettre vot ke ſi vus uſſez le counte de Carrik le Seneſchal Deſcoce e ſon frere en les queus v⁹ entendez ke la ryote demoere . . . . tendriez voſtre boſoigne com faite. E me chargez qe jo ẏ mette tut le conſeil qe jo purray par mẏ les deners' qe v⁹ me avez enveez e en totes les autres bones maňes qe jo purray. E ke vo⁹ monſ Henr⁹ de Percẏ e monſ Roberd de Cliffořd ne v⁹ teignez a deſceuz. Sire avaunt ceo qe vos dites lettres me vindrent ſi avoẏ jo eſte a la more de Boltoñ en le counte de Northumbrelauňd par le acord de vře conſeil qe a dunks fuſt a Berewyk̄ e les chivalers le counte de Garenne vře Gardeyn Deſcoce ceſt a ſaver le x. jour de Juyl. on les meuz vanez du counte vindrent la encountre meẏ e purvẏmes a fere une chivauchee ſur les enemys le Joedy ꝑchein avaunt la feſte Seinte Margarete iſſi ke le poſt vint a Rokeſburgh le Mardy ꝑchein devaunt le dit Joedy. E le mouſtre fu fet le Meſkredẏ e fumes a CCC. chivaus covertz e a x. mile homes de pee. E le dit Joedẏ fuiſſoms chivaucheez ne fuſt qe mons̃ Henri de Percẏ e mons̃ Roberd de Cliffortħ qe ẏ vindrent le Meſkredy a veſpre en la dite vile e ſeſeient a ſaver a ceus ke la furent dez vos ke il urent reſceuz touz les enemẏs decea la mere Deſcoce a voſtre pees e furent reſpounduz ke ja fuſt ceo ke la pees fuſt priſe par decea ne purkaunt bon ꝯreit a chivaucher ſur les enemẏs par dela la meer Deſcoce. ſe il veiſſent ke fuſt a fere ou ke lom fuſt ale ſur Guilliame Walẏs qe giſeit a graunt compaignie a dunks e uncore fet en la foreſte de Selchirche come celẏ qe ſe tent countre voſtre pees. Sur quey fuſt conſeille qe lem ne feit nule chivaunche taunk le counte veniſt e iſſi ſen dorment les choſes. e checoũ dez nos ſenretourna a ſon recet. Sire la pees quele ele eſt jo entenk qe il la vus unt u fet a ſaver e ſi v⁹ ne la ſavez my clerement jo la vo⁹ enveẏ deſouz le ſeel le Eveſk̄ de Glaſgu ore ſa lettre de creaunce e la creaunce qe ſon clerk̄ me dit. Les queus choſes le dit eveſk̄ me envea lorˢ a Rokeſburgh enpriaunt ke jo uſſe afferme la pees par mes lettres e par mon ſeal. La

queu choſe me afferu mẏe a meẏ ſaunz voſtre comaundement. Sire ſi pleiſir vꝰ ſeit ne preignez a mal qe jo aẏ taunt retenu le meſſager qe verreiement jo ay eſte trop deſconforte qe jo ne vꝰ poeye meilloures noveles fere a ſaver E jo retenk William de Ledebirẏ voſtre autre meſſager par voſtre conge par ky jo vus fray a ſaver meilloures noveles apres la venue le counte ſi Deu le vot. Sire Deu ſauve e garde voſtre noble Seignurie e acreſce vos honurs.

Eſcrites a Berewyk ſur Twede le xxiiij. jour de Juẏl.

No. XXXIII.

LETTER FROM HENRY LE CHEN, BISHOP OF ABERDEEN, JOHN CUMIN, EARL OF BUCHAN, AND GARTENECH, SON OF THE EARL OF MARR, ADDRESSED TO THE KING.

Dated 25th July [1297.]*—(From the *Original*, in the Tower.)

A TRESNOBLE ⁊ treſexcellent p[i]nce ⁊ lor treſcher ſeign[r] ſire Edeward par la g[a]ce de Deu noble rey de Engle . . . . ⁊ duke de Aq[i]tayne le ſoens leaus ⁊ feas Henri par meime la g[a]ce eveq̃ de Abbirden Jon Cumyn counte [de Buchan ⁊] Gartenecħ fiz le conte de Marr̃ com a lor lige ſeign[r]. tutte rev[e]ence hon[r] ⁊ ſvise. Com ſir Jon Cumyn† conte de

* Upon 11th June 1297, Edward addressed a letter to the Bishop of Aberdeen and Garthney de Mar, thanking them for the care they had bestowed on the custody of the Sherriffalty of Aberdeen, and ordering them to proceed forthwith into that district to suppress certain disturbances which had there arisen. (Rot. Scot., vol. i, p. 41.) The present letter contains an account of their proceedings in compliance with this mandate.

† In 1296, he was ordered by Edward to reside on the south of the Trent, and forbidden to go into Scotland under pain of death (Hemingf., vol. i, p. 103). He was probably complying with this injunction when Edward's writ was presented to him, and he returned to Scotland. Upon 12th July 1292, he was keeper of the forests of Durrus, Colyn, and Aberdeen. (Rot. Scot., vol. i, p. 10.)

Bu[chan avant] nome ꝛ ſir Aliſandre ſon frere ſont aliez a vꝰ par eſcͥte de haſter eus de ꝟs vꝰ felonc la tenore de lor eſc͡te ale en . . . . la marche le ataynt ſir Andreu de Rat ṽre bacheler portant al avant dit conte ṽre bref que il ſe duſt haſter vers le north de Eſcoce a la compaignie le eueſque ꝛ ſir Garteneck avantnomees pur une gerre maliciuſe que fu elͤue u pais par ackuns de voz enemis enfreingnanz ṽre peez a la quele gerre refrenner ꝛ abatir ſolũc le poer que nꝰ poames ſi haſtivem̄t cullir ṽs cele marche aꝑchames. Si que nꝰ fumes en Launoy ſur Spee le mardi devant la feſte de la Magdeleyn la nꝰ contrevint Andreu de Morref o mut gͣnt hoſte de felons le nũbre de queus ſir Andreu de Rate ṽre bacheler vꝰ porra muſtrer ſolũc ceo que il oi de gent de lor compaignie ꝛ la ſe miſterent les avantdit felons en une trop gͣnt forceletz de more ꝛ de boys la u nul hom a cheval aider ſe poat. E ſachez que le vauntdit conte ꝛ ſon frere ſũt demorez u pais [de n]orth̄ p vos comandemenz de ṽre bref ꝛ de deuz autre brefs uꝟtes ꝛ cloſes qui vindrint au conte par ṽre ꝯſeil [Deſc]oce ſeelez de ṽtre ſeel de Eſcoce pur la gͣnt mechef que eſt u pais. E pur ceo que ceo ſerroit trop long eſcͥpture maundera vꝰ tuz le poinz ꝛ les aventures que ſũt avenꝰ ꝛ le eſtat du pars en tuite choſes nꝰ vꝰ pͥons que vꝰ volez creer ſire Andreu de Rate ṽre bacheler qui vꝰ porra muſtrer le choſes en tuit poinz qͣr il ſui ꝑſonalm̄t a tuz le fez p qui ſi vꝰ pleſt nꝰ volez haſtivem̄t ṽre volente remander. Nr̃e Seign̄ vꝰ garde ꝛ vꝰ creſſe honors. Ceſte t̃re fu feſt a Inuͬnys le jor de ſain Jake la apoſtre.*

* Four labels cut out of the parchment remain. Upon the second is yet visible a portion of a seal bearing a shield with three gerbes.

No. XXXIV.

LETTER FROM JOHN EARL OF WARREN AND SURRY ADDRESSED TO THE KING.

Dated at Berwick, 1st Aug. [1297.]—(From the *Original*, in the Tower.)

Al noble prince e honurable e fon trefcher feignur fi luy pleft monš Edward p la g^ace de Dieu Rey . . . . feygnour Dirł ⁊ Ducs Daquił le foen Joħn Counte de Warenñ faluz reverences e toz honurs. . . . . feygnur.

Sire le Evefk de Glafcu e le Counte de Karrik e le feñ Defcoce deivent venir a no⁹ . . . . ceft Joedi devaunt la Seint Lorenz a pfere les covenaces qȝ furent plees entre monš Henř de . . . . ens e fire fi toft com celes chofes feront fetes e affeurees no⁹ irrons avaunt en pays pu . . . . ner e pur affeurer leftat du pays en la meyllure maṅe q̃ no⁹ porrons.

Sire fachz qȝ le coun . . . . Strathorñ fi ad pris Mak-Dof e fes ij. fuyz e no⁹ les avons envee quere iffi no⁹ les averons . . . . . Berwyk la voille feint Lorenz e q^ut Macdof fera venuz hom fra de li aufi com hom doyt fere de faus e de treytres.

No⁹ avoms envee pur p̃ndre mon fire Henř de Laȝom qui eft en ṽre Chaftel de Apden e fe fet iloq̃ un g^ant feignor mes fi il 'eft' uncore p^is ou non no⁹ ne vo⁹ favons mie uncore bien maunder qȝ en ptir de cefte ł̃re nairons uncore nul refpuns de tous qui le alerent p̃ndre mes fe il eft pris il fera honeure folom ce q̃ il affert. Mon fire Wiłł de Duglas fi eft en ṽre chaftel de Berwyk en bons fers e en bone garde pur ce qȝ il ne mena mie fes hoftages au jour qȝ affis li fu aufi com les autres firent fire q^ant no⁹ favons autres noveles no⁹ les vo⁹ maunderons.

Efcrites a Berwyk le p^imer jour de Augft.*

Dorfo:—A fon feygnor le roy Dengleterre.

* Mark of a small circular seal of green wax.

No. XXXV.

LETTER FROM . . . . ADDRESSED TO EDWARD THE FIRST.

Dated at Berwick, 4th August [1297.]—(From the *Original*, in the Tower.)

A nostre trehon'able feign' falus fi li plet e tut jours pret e aparaille a fes comaundement.

Cher fire cum nadgeres ke J . . . . ke vos enemis Defcoce fuffent efparplies e abayiz de lur fole emprife. E joe entenk certanemēt ke il fe obeieount a . . . . foyent ben e fagement governez fi ke le gardain les fourvaye fovent ke hom ne les face tort ne eus ne mefpre . . . . e muns̃ Henri de Percy ount dit ke vous lur aver̃ comaunde a paffer la mer oveke vous. E le count a offert a moun . . . . garde du Reaume Defcoce foulum les point del ordinemēt ke vous li enveaftes de fouth vofter feal. E le chevaler t . . . . il poyt eftre ke al bye a paffer la Mer oveke vous. E fi le Count e Mouns̃ Henri dayvent ventir a paffer la mer p' ces . . . . taunt a fere vers le roys de Fraunce. Eft il bon fi vous plet ke vous chargifez p vos lettres ferment enjoinaunt voftre Treforer Def . . . . ke il enprait la garde du reaume taunt ke vous puffet defporter aucun graunt feign' a mettre y kar jeo crai fermēt ke il me . . . . counfail ke voftre pes ferrait maintenu e voftre pfit fet en mout 'de' maneres. A Deu cher fire ke vous doint ben efplaiter vos bufoignes fi li plet.

Efcrites a Berewik fur Twede le iiij. jour de Auft.

No. XXXVI.

LETTER FROM ROBERT WISHART, BISHOP OF GLASGOW, ADDRESSED TO HUGH DE CRESSINGHAM, TREASURER OF SCOTLAND.

Without date, but probably about the beginning of August 1297.—(From the *Original*, in the Tower.)

Venabli viro ⁊ discᵉto ac amico suo si placet sp̄ali dño Hugoñ de Cressyngh'm thes̄ Scoc̄ Rob̄us misācone divina ecc̄lie Glasgueñ minister humilis saltm ⁊ om̄e bonū.

Licet de p̄sona ñra multa sinistra ⁊ div̄sa a div̄sis vob̄ ēēt nūciata nup tam̄ nob̄ l̄ram q̄md̄ de credencia p̄ d̄nm Regiñ de Crauford militem ṽra nob̄ discrecio destinavit sp̄alem de qua vob̄ regratiam⁹ sp̄aliter ⁊ eo sp̄alius quo post m̄ltas ⁊ forsan malas m̄ltoꝝ suasiones vob̄ de nobis ftas tam amicabil̄t nob̄ scⁱb̄e curavistis. Q'm quid l̄ram recepim⁹ ac credenciam p̄ d̄cm d̄nm Regiñ ex p̄te vr̄a nob̄ intimatam ad plenū intellexim⁹ ac eandem p̄ posse nostᵒ Deus scit ope complevim⁹ p̄ut magister Walt'us Camoys c̄licus noster lator presenc̄ vob̄ plenius intimabit cui si placet audienciam ac fidem c̄tam amore nostⁱ preb̄e dignemini ac p̄fatus d̄ns Regiñ qui in d̄ce credencie cōplecōne p̄sonalit̄ int̄erat cum vob̄cum hab̄uit colloqⁱum vob̄ plene pot'it intimare.

Rev̄ende descᵉcioni vr̄e significantes q̄ p̄ bono qd̄ cumq̄ qᵒd nob̄ in vita ista posset obvenire quin vr̄ām l̄ram ac credenciam recepissem⁹ nō vellem⁹. Et de plano bona fide vob̄ audem⁹ affere q̄ si in t̄ra ista p̄sonalit̄ fuissetis tum̄ltus aliquis p̄ut f²missi ne credim⁹ cont' d̄nm nostᵐ reḡ seu ejusd̄ ministᵒs alicubi in t̄ra ista nō fuisset exort̄. L'ram vr̄am si pla . . . . . . p̄d̄co magro Walt̄o c̄lico nr̄o q'm ad d̄nm Ep̄m Dūyl̄ p̄ quilȝd̄ nr̄is negociis t'nsmittim⁹ amore nr̄ⁱ si placet velitis concede voluntatē vr̄ām nob̄ in piis q̄ pot̄im⁹ si placet p̄cipientes. Val̄t in et̄num.

Dorso: Tñsc̄pt̄.

No. XXXVII.

LETTER FROM BRIAN FITZ-ALAN, ADDRESSED TO THE KING.

Without date, but written about 5th August 1297.—(From the *Original*, in the Tower.)

A NOBLE raẏ e ſage moun ſeyngʳ ß Edward par la ḡace Deu ray de Engletere ſeyngʳ de Irelaund duckꝭ de Guyenn̄ le ſon bacheler ſi luy pleſt Brian 'Fitz-Alan' de honur e de reṽenz cum a cher ſeyngʳ.

Sire voſtr² mandement me veut qᵬ ieo alas ſaun delay en Eſcoz aſere ceo qᵬ le counte de Garrain me dirra . . . . mandemēt ieo i alay e trovay a Berewyk̄ lė counte e les autres bone genż de voſtr² cunſaile le dimainge devant la ḡule de Auſt e il me diſayent . . . . praiſe la garde de Eſcoz e ieo reſpundi qᵬ bonement frai tuz jurs voſtr⁹ comandement en tuttes choſes qᵬ ieo entendrai ben chevir a voſtr' honur mes p² ceo ꝭ q̃ . . . . noun ſuffiſaunt de ſen e de poer a enprendre ſi haute choſe ſi ieo ne uſe dount ſuſtener la a voſtr⁹ honur⁹ ieo nel oſeray fere mes moun cors e me bens e qᵃnt q̃ ieo ay ſerrōt tuz jurs preſtz a voſtr⁹ ꝑfit fere kꝭ les bens qᵬ ieo ay ſerraint tᵒp petites aceo qᵬ il me tendent a ben ſuſtenir cele tere a voſtr' honur kꝭ il ne me tendent for⁹ mile livers pʳ aver .L. chevaus coverz e de taunt nentenc ieo mye a ma petiteſce ben ne honurablement ſuſtenir le tere en pees a voſtr⁹ ꝑfit e hon² kꝭ puys qᵬ teu ſeyng² cū eſt le counte ne la poait ben tenir en pees de ceo qᵬ il priſt de v⁹ ne fay ꝭ coment ieo le fray de mayns qᵬ il ne priſta voſtr⁹ hon² e ꝑfit fauṽ E pʳceo . . . . v⁹ eſt voilez aver regarde del eſtat de la tere e de la graunte pert qᵬ v⁹ enpuyſez aver par ma ſimpleſce ſi ieo enpraiſe folemēt ſi haute choſe ſi . . . . ſuſteñ la a voſtr⁹ honur⁹ e ſolum ceo voilez ordeñ voſtre volente e la mañ coment il v⁹ pleſt qᵬ ieo i ſay ſi qᵬ v⁹ en puiſez aver honur ⁊ ꝑfit . . . . e ieo gre de v⁹ e voſtre bone volente kꝭ p² peril de mon cors ne p² me bons

mettꝭ ſi avaūt cū il ſuffiſent ne me fayndray ia a fere choſe . .
qꝫ voſtrᵉ honur en tuttes choſes ſaye ſauve.

Nr̃e Seyng² fait guarde de v⁹ e mis doygne bone novele de v⁹.

Dorſo: Angl.

Ang̃.

No. XXXVIII.

LETTER APPARENTLY FROM HUGH DE CRESSINGHAM, TREASURER OF SCOTLAND,* ADDRESSED TO THE KING.

Dated 5th August [1297.]—(From the *Original,* in the Tower.)

Sire ſolom voſtre maundement mon ſeignur le counte mon ſire Henri de Percy monſ Roberd de Clifforth les autres de voſtre conſeil e mey avoms tretez oveſk mon ſire Brian le Fiz Alayn ſur la ſovereine garde de la terre ⁊ du reaume Deſcoce e ly fuſt prie e dit de par vous qe il demoraſt fey dyme de bachelers e a .l. chivaus covertz par mye le an pnaunt de v⁹ vos gages qe amountent par an pur taunt de retenaunce a .m¹ .c. xxviij. li. e .viij. s̃. e outre ceo qe hom̅e ly uſt fourni .cc. chivaus covertz e plus ſi meſter fuſt au boſoign ſolom les poinz de voſtre ordeinement e qe le counte ly lerreit la terre de pees. E il reſpoundi qe il ne le freit point e allegga pur ly noun poer e autres reſouns ſicom mon ſeignur le counte vus maundra plus pleinement.† Mes par my tut ceo il me eſt avis qe il demurraiſt a les condiciouns qe le counte aveit ſi v⁹ le voliez e en nule

* This conjecture is founded upon the similarity of the handwriting and seal of this letter to that of 4th August, which exhibits internal evidence of having been written by Cressingham.

† Brian Fitz-Alan succeeded John Earl of Warenne and Surrey in the office of lieutenant in Scotland, by commission dated 18th Aug. 1297. Rot. Scot. vol. i. p. 45.

autre mañe a ceo qe il ad dit pur chofe qe pot avenir.* E pur ceo fire fi pleifir vous feit vous enpenferez de ly ou de autre folom ceo qe Deu vous durra confeil. E il bofoigne qe ceo feit a plus toft ke vous purrez. kar com plus feit la chofe haftee a bon fen e a bon avifement. e plus vaut pur vous. Sire com le counte vo[9] ad maunde nous entendoms de aver a Berewyk le evefk̃ de Glafgou le Counte de Carrik̃ e le fenefchal Defcoce pur affermer e affurer la pees purparlee† y ceo Joedy en la fefte de feint Lorence e fi il venẽt nous efperoms qe bien ꝯra e fi il ne venent my nous quidoms qe il covendra qe checoñ face de fon muez.

Sire la pees de la la meer Defcoce fe tent en coverte fi com lem dit par my le fet dez countes qe la fount. Mes tote fiez nous efperoms qe fi nr̃e bofoigne bien fe preigne le jour de feint Lorence endreit del evefk̃ de Glafgu e dez autres kaunt a ceux de la la meer Defcoce nous efperoms de aver les a volunte par la grace de Deu. Monf Aundreu Rath̃ fen vent a v[9] ove creaunce la quele il me ad mouftree e la quele eft faufe en mũtz de pointz e coverte fi com bien ꝯra fu au tens avenir io men doute e pur ceo fire fi plefir vous feit vous le lerrez de leger paffer.

Sire vous me avez maunde qe io ne feye mye daungerous de vos graces. Sire noun ne fu io ne ne ferray fi pleft a Deu kar poye de gentz le unt demaunde pur le tens qe ad efte troubelous. Sire Deu fauve e garde voftre noble feignurie e acrefce vos honurs.

Efcrites a Berewyk̃ fur Twede le v. jour de Auft.

In dorfo:

(Mark of a fmall round feal in green wax.)

* He had a salary of 2000 marcs per annum (Rot. Scot. vol. i, p. 26), Warenne having received the same sum (id. p. 34).

† Their objections to obtain a ratification of the peace or agreement into which they had entered with Henry Percy, at Irving, upon 9th July. Fœd. vol. i, p. 868; Trivet. p. 300; Knyghton, coll. 2515, 2516.

No. XXXIX.

LETTER FROM JOHN DE KYNGESTONE, CONSTABLE OF EDINBURGH CASTLE, ADDRESSED TO WALTER DE LANGTON, LORD TREASURER OF ENGLAND.

Dated 9th August [1298.]—Chart. Cott., xxiv, 18.

A SON tres honurable piere en Dieu ſire Waut̃ par la grace Dieu eveſque de Ceſtre le ſeon bacheler Johan de Kẏngeſtoñ honeurs ⁊ reṽences com a ſon ſeignr.

Sachez ſiř q̃ jeo aẏ reſceu unes lettr̃s de noſtre ſeignr le roẏ en les quelles jeo fu comande q̃ jeo vo⁹ deẏ amentuier q̃ vo⁹ ẏmettez conſeille ſur la priere q̃ monſ Rog̃ de Leſſe ⁊ monſ Thom̃ de Bauneburẏ unt faite au reẏ des robes pr eux ⁊ pr leur eſquiers ⁊ leur garſons ⁊ ſur la priere q̃ les arbelaſters q̃ furent en garneiſon a Bourgħ ⁊ Bleẏves ⁊ q̃ ſont ore en ma compaignie. unt faite au roẏ pur lur robes ⁊ pur leur chauceux. Dont jeo vo⁹ pri ſiř q̃ vo⁹ ẏmettez conſeilł pr ceo q̃ jeo ne puiſſe a vo⁹ venir et moẏ mandezſur ceo voſtre volunte.

Sire endreit de novelles de nos parties vo⁹ faz a ſavoir q̃ le conte de Boghan leveſq de Seynt Andreu ⁊ autres contes ⁊ gantz ſeigneurs q̃ furont de la la meer Deſcoč ſont venuz p deca ⁊ furont a Glaſgu le jour q̃ ceſte lettre fut faite ⁊ par . . . entirent pur aler devers la marche a ceo q̃ hom diſt entre eux ⁊ leur gentz q̃ ſont en la foreſte. Et endreẏt de ceo q̃ monſ̃ Simon Fres̃ ſe haſta tant vers vo⁹. ſachez ſiř quil navoẏt mie mout grant meſter car il ni avoyt mẏe ſi gant poer de gentz q̃ vindrent en ſa baillie q̃ entre lez garneiſons ne les peuſſent avoir areſtuz ſi monſ Simō les euſt garnẏ ⁊ jeo lui garni de ceo viij. jours devant quil vindrent ⁊ einz quil furont entree la foreſt ſi diſeit hom q̃ entre eux ⁊ monſ Simon treiterent ⁊ parlerent enſemble ⁊ mangerent ⁊ beurent ⁊ furont tut en un. Dont il covient ſiř q̃ vo⁹ ſeez bien aviſeez endreyt du conſeilł quil vo⁹ durra.

Et fachez fire q̃ meifmes celui monſ Simon menveia unes lettᵉs dont jeo vo⁹ envey le tᵃnfcrit le jour quil fen part de fa garde lendemaẏn ⁊ voleẏt q̃ jeo efuiffe venuz a lui dont jeo lui fefoy tieu refponfe com jeo vo⁹ enveẏ en efcrit mes jeo ne fay fi il lui vint ou noun et autᵉ lettres menveia il bien devant q̃ jeo ẏ fuiffe venuz a lui meifmes cel jour q̃ nos enemẏs furont fodeynemēt devant nr̃e chaftel ⁊ q̃ monſ Thom̃ Darderne fut pris dont jeo doute quil ne foit mie de auffi bone covẏne com mefter feuft. Par quei jeo vo⁹ pri q̃ vo⁹ ⁊ les autᵉs du confeilł le roẏ ent foyez garnez.

Sachez fire q̃ ceux de la foreft fe font renduz a les Efcotz ⁊ novelle moi vint q̃ la dame de Penẏcokſ q̃ eft a .x. liwes de nr̃e chaftel avoẏt recette fon filz q̃ eft encontre la pees. ⁊ q̃ autres meffefours furont illoeques herbergeez ⁊ recetteez. dont jeo fefoi quorre toutes les beftes de la dite ville jufq̃s a nr̃e chaftel ⁊ ꝑtie aẏ jeo delivreez as povres gentz a qui ceux furont qui dient quil font a noftr̃ pees. ⁊ le remenant aẏ jeo retenu jufq̃s tant q̃ noftr̃ power aproche ⁊ q̃ les Efcotz fe efloignent iffint q̃ fi no⁹ eoms meftier q̃ no⁹ preignoms de eux pur les deners le roẏ dont jeo vo⁹ pri com feignʳ q̃ vo⁹ moẏ mandez voftre voluntee le quel jeo retendraẏ les beftes en la manere q̃ jeo vo⁹ enveẏ ou q̃ jeo les deliverraẏ. Et jeo vo⁹ pri fir̃ q̃ vo⁹ ẏmettez confeilł endreẏt du chaftel de Strivelẏn quil feut vitaillie. Et voftre volunte fur ceftes chofes meẏ voillez mander fi vus pleft. A Dieu fir̃ q̃ vo⁹ doẏnt bone vie ⁊ lungge.

Efcriptſ au Chaftel a Pucelles le ix. jour de Augft.

Dorſo :

Scotſ

Scotſ Scotſ

No. XXXIX. *b.*

ACCOUNT OF JOHN DE KINGSTONE FOR THE CUSTODY OF EDINBURGH CASTLE, 28 EDW. I.

(From the *Original* Wardrobe Account of that Year.)

Compotus domini Johannis de Kyngeftone de municione caftri de Edeneborghe, de anno xxviij°.

Domino Johanni de Kyngeftone, Conftabulario caftri de Edenborghe, habenti in comitiva fua pro cuftodia ejufdem caftri tam milites et fcutiferos, quam baliftarii et alios pedites, morantes in munitione dicti caftri ad menfam regis fine vadiis, pro expenfis fuis et hominum prædictorum in comitiva fua, pro munitione caftri prædicti fic commorantium a xxix°. die Octobris anno xxvij°., ufque xxvj. diem Novembris anno præfenti xxix. ; ut in pane, vino, cerevifia, carnibus, pifce, et aliis, pro expenfis dicti hofpicii neceffariis, emptis per eundem dominum Johannem infra tempus prædictum ; præter ftaurum, quod habuit infra dictum caftrum pro garniftura ejufdem caftri de victualibus miffis ibidem, tam per dominum Ricardum de Bremmefgrave, quam per alios ad hoc ex parte domini regis deputatos, xlviij. li. xix. s. iiij. d.

Eidem, pro xv. quarteriis .ij. buffellis frumenti, ciiij^{xx}. xiiij. quarteriis vij. buffellis di'. j. peck

braſii, ccxv. quarteriis .viij. buſſellis avenæ, .xxx. quarteriis fabarum, ccclxiij. bobus, vaccis, bovettis et juvencis, et cxvij. multonis, emptis per eundem infra tempus prædictum de diverſis, et ad diverſa prætia, ...	ccxviij. li. xv. s. vij. d.
Eidem, pro fœno, ferris equinis cum clavis pro equis ejuſdem garniſtura ferrandis; buſca, carbone, tam pro bracina quam pro coquina et aula, cariagio diverſorum victualium tam per battellos quam per carrectas et equos uſque dictum caſtrum, fœno falcando pro garniſtura ejuſdem caſtri, ſtipendiis diverſorum circa idem fœnum operantium, factura carectarum, denariis datis diverſis exploratoribus patriam circa caſtrum et alias partes vicinas perſcrutantibus, factura unius novæ boveriæ infra dictum caſtrum, expenſis diverſorum deferentium literas dicti conſtabuli et aliorum de eadem garniſtura ad diverſa loca pro negociis regis et garneſturæ prædictæ, et pro aliis minutis cuſtibus et expenſis neceſſariis factis per eundem conſtabulum infra dictum tempus pro ſuſtentatione garneſturæ prædictæ, . .	xlvij. li. xij. s. x. d.
Eidem, pro vadiis ſuis unius militis et ſex ſcutiferorum ſuorum, per diem .xij. d, . .	xix. li. iiij. s.
Eidem, pro vadiis duorum clericorum per idem tempus, cuilibet per diem .ij. d, . .	x. s. viij. d.
Eidem, pro vadiis dominorum Girardi de Freſnay, Henrici de Cantoke, Herberti de Morham, Ebulonis de Montibus, Rogeri de Lees, et Johannis de Luda, militum, et xlix. ſcutiferorum	

de eadem garniſtura, per idem tempus, cuilibet militi per diem .ij. s̃. et cuilibet ſcutiferi .xij. đ, .iiij^xx. xvij. ƚi. xij. s̃.

Eidem, pro vadiis fratris Willelmi de Coſſgraue de ordine fratrum de Monte Carmeli, unius ſocii ſui, fratris Ricardi de Wardyngtone clerici, magiſtri Thomæ ingeniatoris, magiſtri Willelmi ciru[r]gici, Maddoci Scolf, Willelmi de Hertelpoul, Roberti Stute, et Mauricii de Galeÿs, per eoſdem .xxxij. dies, cuilibet per diem .vj. đ, .vij. ƚi. iiij. s̃.

Eidem, pro vadiis Roberti ingeniatoris, Petri attillatoris, Johannis fabri, .iij. ſociorum ſuorum operariorum, Walteri de Kauerſham et .xvij. ſociorum ſuorum baliſtariorum, de munitione dicti caſtri per idem tempus, cuilibet per diem .iiij. đ, ...xij. ƚi. xvj. s̃.

Eidem, pro vadiis unius baliſtarii, per .xxvij. dies, xxvij°. die Januarii pro ultimo computato, per diem .iiij. đ, ... ix. s̃.

Eidem, pro vadiis duorum baliſtariorum, per .xxiij. dies, primo die Februarii pro ultimo computato, ... xv. s̃. iiij. đ.

Eidem, pro vadiis .xiij. baliſtariorum, per .xvj. dies, dicto primo die Februarii pro ultimo computato, ... lxix. s̃. iiij. đ.

Eidem, pro vadiis Dauid de Horwode et xiiij. ſociorum ſuorum ſagittariorum peditum, per dictos .xxxij. dies, cuilibet per diem .ij. đ, . iiij. ƚi.

Eidem, pro vadiis Johannis Coci, fagitarii, per dictos .xxvij. dies, per diem .ij. đ. . . iiij. s̃. vj. đ.

Eidem, pro vadiis Johannis de Ceftria et Willelmi Rouland, vintenariorum, et lviij. fociorum fuorum fagittariorum peditum, per .ix. dies, ix°. die Januarii pro ultimo computato, cuilibet vintenario per diem .iiij. đ. et cuilibet fagittario per diem .ij. đ. . . . . , iiij. ti. xiij. s̃.

Eidem, pro vadiis eorundem Johannis et Willelmi et aliorum diverforum, tam vintenariorum quam fagittariorum, peditum, et operariorum, in munitione dicti caftri commorantium, inter decimum diem Januarii et .xxj. diem Julii, cuilibet vintenario, fagittario et operario per diem, ut prius, ... lxxiij. ti. viij. s̃. ij. đ.

Eidem, pro expenfis fuis domini Ebulonis de Montibus et decem hominum ad arma, eundo de caftro de Edeneborghe ad regem, feptimo die Octobris pro primo computato, ficut patet per compotum ejufdem domini Johannis in garderoba redditum, ... xij. ti. xviij. s̃.

Summa, DLij. ti. xj. s̃. x. đ.
Probatum.

Eidem domino Johanni de Kyngeftone, pro expenfis fuis eundo de caftro de Edeneborghe ufque Foreftam de Selkyrke cum .xxv. hominibus ad arma, pro equitatura facienda fuper Scotos, inimicos regis et rebelles, per decem dies, xix. ti. viij. s̃.

Eidem, pro expenfis fuis eundo de caftro

prædicto ad regem, cum .xj. equis ad arma, per .xiiij. dies, decimo die Novembris pro primo computato, per manus Ranulphi de Bentone, clerici sui, ... ix. li.

Eidem, pro robis Johannis Passeavaunt, Georgii de Staunforde, Benedicti de Fletwyke, et Arnaldi de Saux, ... liij. s. iiij. d.

Eidem, pro robis Radulphi de Midhurst, Thomæ de Ramesey et .xj. sociorum, cuilibet eorum pro roba sua, xx. s. . . . . . xiij. li.

Eidem, pro robis Maddoci Scolfe et .xx. sociorum operariorum et officiariorum in eodem castro, cuilibet eorum pro roba sua, xiij. s. iiij. d. xiiij. li.

Eidem, pro roba Walteri de Kavereshame et xvj. sociorum cementariorum et balistariorum in eodem castro, cuilibet eorum xiij. s. iiij. d. xj. li. vj. s. viij. d.

Eidem, pro roba David de Horwode et .xiij. sociorum suorum sagittariorum de veteri garnistura ejusdem castri, cuilibet pro roba sua, .x. s. vij. li.

Eidem, pro robis Henrici de Pistrino, Willelmi de Bracina, et Adæ de Coquina, cuilibet eorum pro roba sua, .x. s. . . . . . . xxx. s.

sicut patet per compotum ejusdem domini Johannis inde in garderoba redditum

Summa, lxxvij. li. xviij. s.

Idem Johannes de Kyngestone reddit compotum de iiij^{xx}. quarteriis [et] dimidio frumenti; lix. doliis, xxvij. pipis et viij. barellis floris fru-

menti, continentibus in toto .iiij^{c}. lxxiiij. quarteriis et dimidio buſelli; lxiij. quarteriis, v. buſellis et dimidio fabarum et piſarum; xij. quarteriis et ij. buſellis ſiliginis; vij. buſellis farinæ avenæ; ciij. doliis, xv. ſextariis, j. pich' vini; cviij. quarteriis, v. buſelles [et] dimidio ſalis, remanentibus in cuſtodia ſua in fine compoti ſui de anno .xxvij^{o}. ſicut patet titulo "de garniſtura caſtrorum" ejuſdem anni. Et de .iij^{c}. xxxix. quarteriis, vj. buſellis frumenti receptis de Ricardo de Bremmeſgrave per iij. indenturas. Et de xl. doliis, ij. doblet' et vij. pipis floris frumenti, continentibus in toto .cclxxviij. quarteriis, v. buſellis, receptis de eodem per duas indenturas. Et de xv. quarteriis, ij. buſellis frumenti, xxx. quarteriis fabarum receptis de ſupra emptione. Et de xl. quarteriis frumenti receptis in taſſis per æſtimationem; x. quarteriis ſiliginis receptis per æſtimacionem. Et de ij. quarteriis, ij. buſellis frumenti `vj. buſellis farinæ avenæ,' receptis de eſcaetorio domini regis. Et de j. quarterio, ij. buſellis piſarum receptarum de domino Willelmo de Rue per j. indenturam. Et de j. quarterio, vij. buſellis farinæ avenæ factis de vij. quarteriis, iij. buſellis et dimidio avenarum receptarum infra. Et de ciiij^{xx}. j. doliis vini acceptis de Adam de Rokeſle, pincerna regis.

SUMMA,	M^{l}.cc. xxx. q^{rt}. iij. bȝ. di. frumenti de flore,
	cc. iiij. q^{rt}. v. bȝ. di. fabarum et piſarum,
	xxxiij. q^{rt}. ij. bȝ. ſiliginis,
	iij. q^{rt}. ij. bȝ. farinæ avenæ,
	cc. iiij^{xx}. iij. dolia, xv. ſextariis, j. picher vini,
	c. viij. q^{rt}. v. bȝ. di. ſalis.

De quibus computat in expenſis ſuis et aliorum tam equitum quam peditum in comitiva ſua exiſtentium in munitione caſtri de Edeneborghe prædicti inter xxviij. diem Octobris anno xxvij^{o}. et xxvj. diem Novembris anno præſenti xxix. ſicut patet per rotulum hoſpitii, viij^{c}. viij. qrt.' j. buſell.' j. qrt.' frumenti et floris frumenti; clxxij. qrt.' fabarum et piſarum; j. qrt.' vij. buſell' farinæ avenæ, cj. dol.' x. ſex.' j. lag. [et] di' vini; xlviij. qrt.' j. buſell' [et] di' ſalis. Et computat de flore putrefacto de lix. doliis, xxvij. pipis, viij. barellis receptis, ut patet ſupra, lxxviij. quart' j. buſell' [et] di' floris frumenti. Et computat in perditione per caria-

gium et oylagium et curiſonam infra tempus prædictum v. dolia, v. ſex' [et] di' vini. Et computat in venditione infra tempus prædictum, de quorum pretio garderoba oneratur, ſicut patet in receptis de anno præſenti, xxix. qrt.' j. buſell' frumenti et floris frumenti, vij. qrt.' [et] di' buſelli fabarum et piſarum, xiij. qrt.' j. buſell' ſiliginis, iiij. dol' vini venditis prædicto domino Johanni et aliis de municione caſtri prædicti.

SUMMA,	Dcccc. q^{rt}. iij. bȝ. di., i. q^{rt}. frumenti et floris frumenti, clxxix. q^{rt}. di. bȝ fabarum et piſarum, xiij. q^{rt}. ij. bȝ. ſiliginis, j. q^{rt}. vij. bȝ. farinæ avenæ, cx. dolia, xv. ſex' di. j. pich' di. vini, xlviij. q^{rt}. j. bȝ. di. ſalis.

Et ſic remanent de quibus idem dominus Johannes debet reſpondere in compoto ſuo de anno xxx°.

cccxxix. q^{rt}. vij. bȝ. di. j. pek.

No. XL.

LETTER FROM THE ENGLISH AGENTS AT ROME TO EDWARD THE FIRST, RELATIVE TO SCOTTISH AFFAIRS.

(From the *Contemporary Copy*, in the MS. Cott. Vesp. F. vii. n. 12.)

Dit des Eſcotz contraire a les enfourmemētz du roi Dengł.

Sire les Eſcotz en leſcrit mande de Rome dient trois choſes primes q̃ vos enfourmementz mandez au pape ne vous deivent valer pur ce quil ne vindrent a li au jour aſſigne a vous par ſomonſe et ſi riens ẏ ſoit contenuz que pur vous face il eſt ja voidez ⁊ anientiz par fait contraire ſuiant.

En le ſecunde partie il nẏent aucunes geſtes eſtoires cronicles et autres fetz q̃ vous mettez avant pur vous et les autres il declarent pur eux et ove ce amenent autres eſtoires et geſtes cont^{re}ires a les voz pur affermer

leſtat du roialme Deſcoce eſtre fraunkẽ ⁊ non ſugiet a vous et reſpoignent a les bulles que vous alleggez pur vous.

En la tierce partie ſaforcent de ꝑver q̃ le roialme Deſcoce eſt fraunc ⁊ 'nient' en ṽre ſubjection et ce en cynkẽ manes par privileges de papes par droit cõmun q̃ un roialme ne deit mye eſtre ſugiet a un autre par ꝑſcripcion par fraunc eſtat en touz jours et par divs inſtrumentz des rois Dengletre.

Et donq̃ prient q̃ le pape vueille conuſtre ⁊ jugement rendre entre vous ⁊ eux en ceſte buſoigne, et q̃ endementiers il vueille entdire a vous totes manes fetz de guerre contre eux.

No. XLI.

LETTER FROM THE SAME TO THE SAME, UPON THE SAME SUBJECT.

(From the *Contemporary Copy*, in the MS. Cott Vesp. F. vii. n. 11.)

Sire come nad gueres vous eez mandez vos enfourmementz a lapoſtoille ſur ṽre droit Deſcoce les Eſcoz meiſmes les enfourmementz ſen enforcent pur anientir p aucunes acheiſons deſouz eſcrites. Sires enpimes dient q̃ la poſtoill eſt ṽrei juge de vous ⁊ de touz Creſtiens ⁊ nomeement du debat queſt entre vous ⁊ les Eſcoz ⁊ dient q̃ vo9 ne poez dedire la coniſance de li en ce cas meſmement pur ce q̃ lour querele touche crime de ſacrilege. Et dient ſire q̃ a vo9 ne devient aider les enformementz pur ce qil neſtoient livez a Lapoſtoille au jour aſſignez a vo9 par ſa ſomonce mais bien apˢ et ce par une lettre ſantz aide de ꝑve ⁊ dient q̃ en cele lettre vous fondez ṽre droit par ancienetez qui contienent divſes fauſetez ⁊ menſonges abregez ⁊ vuedez par faitz contraires ſuantz de vos anceſtres ⁊ de vous en deſcolorant tout le remenant de la lettre pont hom ne deit doñ foi a tiele eſcipture et ſi dient il uncore q̃ vous enforcez p tiel foundement deſcovenable ⁊ deble fuir la conizance de ṽre droit juge ⁊ verite eſteindre ⁊ vos veiſins qui ſont plus fieble de vous enoier

par poer contre droit ⁊ pur destorber q̃ Lapostoill ne puisse pursuire lexaminemēt de la busoigne avantdite ⁊ aps sire il monstrent aucunes reisons q̃ Lapostoill deit avant aler en la dite busoigne entre vous ⁊ eux la quele il ad repelee ⁊ rescruz a li non contrestant vos enformementz avantdites ⁊ conustre ⁊ juger sicome il dit ⁊ q̃ en demenṫs il deit contredire a vo⁹ totes maṅes de fetz de gueres entre les pties ⁊ les roiaumes avantdites ⁊ sa forcent de ce pver par cinq resons qui sont tieles pimierement dient q̃ . . pince seculer ne deit faire suggestion a lieutenant le Seint Espirit en terre mais q̃ de vite ⁊ vr̃e suggestion contient le contire sicome il dient en droit de ce q̃ vo⁹ escreites a Lapostoille q̃ au temps de vos lettres tramis vous estoiez en pleniere possession de tot le roiaume Descoce desẏ come il 'i' ont douze cites sees des . . Evesq̃s des queux citez ou diocises vous naviez possession entiere Mais soulement aucuns lieux en les Evesches de seint Andreu ⁊ de Glasgu ⁊ p tiel contairete sicome il dient corūpu est tout liel de vr̃e suggestion qui nest creable § Derechief 'il' dient quil 'ne' fait mie acrere al tesmoignance de vr̃e dit par vos nues lettres desicome vo⁹ estes ptie ⁊ soul ⁊ nient jurez ⁊ mesmement en pjudice dautri § Derechiefꝫ au ṫme assis a vous par Lapostoille vous naviez cure pur moustrer vr̃e droit ne pver pont vo⁹ ne devez 'mes' estre oẏ sur ce. § Derechief nul nest covenable tesmoign ⁊ juge en sa cause demeine de queu dignete qil soit ⁊ vous efforcez vr̃e droit demeisne tesmoigñ § Derechief dient il q̃ les auncienetez q̃ vo⁹ amenez pur vr̃e droit ne vo⁹ poent aider ja feussent il pvez sicome il ne sont mie a ce quil dient pur ce q̃ par autres gestes en suantz plus forcibles ⁊ covenances ⁊ faitz contaires ⁊ pivileges Dapostoilles a meisme celes ancienetez est derogez ⁊ descret de tout en tout notoirement et pur ce sire sicome il dient en vr̃e 'lr̃e' enveiez au Pape vous ne fetes mencion de lour resons les queles le Pape vo⁹ escrit en sa bulle. Mais les dissimulez par sourdz orailles come non oẏes sanz respons faire par quoi il piert q̃ vr̃e lettre ⁊ vr̃e entencion au Pape envoiez devient estre reboutez ⁊ les auncienetez escrites ⁊ meisme la vr̃e lettre nount force ne effectꝫ a fuir la jurisdiccōn le Pape ne a destorber son pces en la busoigne Descoce avantdite. Et dient sire q̃ ne vous deit valer ce q̃ fait est nad gueres vudant le roiaume Descoce et ausi par la vudance de leglise de Rome a qui apent la signie de meisme

le roiaume ne ne deit nure a lour frankꝭ eſtat qil ont avant eu ne deſtorber ꝑces en la Court de Rome en la cauſe entre vous ⁊ eux pur ce q̃ q^{a}ntq; donq̃s fuſt fait eſtoit fait ꝑ oppreſſions par poour ⁊ force tant come le roiaume eſtoit ſanz deffendur ſur queux choſes il offrẽt de faire ꝑve ⁊ pleniere foi devant le Pape ⁊ dient q̃ ceſtes choſes ſont publiques ⁊ notoires. Et ap̃s ſire q̃ foi ne ſoit done as geſtes eſtoires ⁊ faitz contenuz en voz enfourmementz il dient q̃ tieux choſes ſont contez en voz enformementz la ṽite tue '⁊' ſen forcent mouſtrer par eſtoires ⁊ geſtes contraires leur entendement ceſt aſſaṽ q̃ Brut entre ſes treis filz deviſa Liſle jadis appele Bretaine ore Engł al un dona il Logres al autre Gales au tiertz Eſcoce ore nomez ⁊ les fiſt piers iſſint q̃ nul ne fuſt a autre ſouzmis ne ſugiet et ap̃s vint une fẽme Scocia par noun fille Pharaon de Egipte que vint par Eſpanie ⁊ occupa Irland ⁊ ap̃s conqueſta la terre Dalbanie la quele ele fiſt apeler ap̃s ſon noun Eſcoce ⁊ un lieu en meiſme la t̃re fiſt elle apeler ap̃s les nouns de ſon filz Erkꝭ ⁊ de ſon baron Gaÿl par quoi icele t̃re fiſt apeler Ergaiłł ⁊ achaceront les Bretons ⁊ cel de temps les Eſcotz come gentz noveux ⁊ de novel noun ne cõmunerẽt ore les Bretons mais les purſuirent touz jours come lour enemis ⁊ ſe menerent ꝑ diṽſes lieux ⁊ couſtumes ⁊ par diṽſ· lange. Et ap̃s ſacompaignerent a les Pictes par la force des queux il deſtrurẽt les Britons et la t̃re qeſt ore apelee Englet̃re pont les Britons doñent trievage a Romeins pur aṽ aide del Empour de Rome q̃i ont noun Sever contre les Eſcotz par aide de qui les Britons feſoient un mur entre eux ⁊ les Eſcoz a la longure de cent ⁊ trente lieux de longure del une mer jeſq̃s al autre et par ce dient q̃ piert q̃ Eſcoce neſtoit en nul temps en la ſeigneurie des Britons. Mais il ne nient point q̃ le roi Arthour par poer ne cõqueſta Denemarche France Norweÿe ⁊ auſi Eſcoce ⁊ les tint a temps jeſq̃s a tant q̃ le ⁊ Mordrikꝭ eſtoient occis en bataille ⁊ de cele houre retorna le roiaume Deſcoce a ſon f^{a}nkꝭ eſtat. Et dient q̃ les Britons puis furẽt engetetz par les Saxoneis ⁊ puis les Saxoneis par les Danois et puis les Danois par les Saxoneis et q̃ a touz temps de rois des Saxons demorerẽt les Eſcoz frãks ſantz eſtre ſujietz a eux ⁊ en cel temps par les reliq̃s de Seint Andreu qui vindrent de Grece ſe cõverterẽt a la foÿ v^{e}. aunz avant q̃ les Angleis eſtoient Creſ-

tiens et de cel temps le roiaume Descoce ovesq̃ le roi ⁊ le roiaume estoient de la seigneurie leglise de Rome sanz meen et par li furent deffenduz contre touz ses nusantz ⁊ mettent autres resons pur eux come de Seint Aydan ⁊ de Seint Columb seintz Descoce qi cõverterent les contez de Combr̃ Norhumbr̃ ⁊ de Westmland q̃ donq̃ apptenoient au roi Descoce ⁊ dient q̃ un Gregoire \ le fuiz / Dugad roi Descoce conquist tot Engletre ⁊ la mist en sbjection. Et al miracle q̃ vous escrivez de Seint \ Johan / de Bevle dient q̃ rien ne pve pur ce q̃ hom ne set si sun dit vint p revelacion del bon Espirit ou par la deseite del mauveis espirit. Et si nient \ il / qntqꝫ voꝰ dites orendroit de la sbjection Descoce en temps des Saxoneis. Et dient q̃ tout feust ensint come vous contez en vos lettres neq̃dent p faitz suantz \ 9ires tot est anienty ⁊ defait vr̃e conte uncore sire content du darrein temps des rois Dengletre Normans ⁊ dient pr voir / q̃ nul roi Descoce pur le roiaume Descoce ne fist unq̃s sbjection. Et si aucun fist ce fu pur aucunes tres q̃ li roi Descoce tint en Engletre. Et puis respõt a les faitz de Douenald ⁊ de Donecan si dient q̃ le roi Dengl remist meisme celi Donecan en le roiaume Descoce ⁊ enjetta Douenald non pas come soverein seigneur Descoce mais come amy ⁊ affyn et celi roy qui avoit espose Mayraut la seur le dit Donecan et dient q̃ David frere Donecan ne Henri son filz ne firent mie homages au roi Dengl pur le roiaume Descoce mais pur le contez de Huntindoñ et meisme celi David qui tint en cel temps les Contez de Cumbr̃ Westml ⁊ Norhumbr̃ se fesoit aporter de plus loinz temps Descoce pur estre enterre a Cardoill en tesmoignance de sa seigneurie et ce q̃ William roi Descoce neveu du dit David fesoit ne deit neure ne avoir fermete de droit pur ce qil les fist p poour ⁊ p force de prison. Et outre ce touz ses faitz estoient anientiz par autres faitz contraires suantz. Car le roi Dengl Richard totes les obligacions ⁊ le pmesses faites ameisme celi William contre le fnkſ estat le roiaume Descoce releissa pleinement et ce piert par ce q̃ Alex̃ filz meisme celi William qui regna en Escoce. L. aunz ne fist homage ne feaute au roi Dengleterre de tout son temps. Et Alexandre le darrein \ roi / Descoce enfesant +enfesant homage a vous fist ptestacion quil le fist pur les terres de Tyndale ⁊ de Penrithe qui sont en Engl en ensint vous receutes son homage ⁊ non pas pur le

roiaume Descoce et dient q̃ ausi come il le fist si deist hōme entendre q̃ les autres rois devant li firent homages en meisme la mañe. Et pur ce sire respoinent il a les bulles dapostoilles q̃ selonc les devsetez des temps avanditz deist hōme entendre les mandementz dapostoilles cest assav le mandement du pape Gregoire le ix. ⁊ del Pape Honoire tierz ⁊ des autres q̃ grntees p les suggestions des rois Dengleterre nounpas selonc la vite du fait ne par examinement et dient q̃ la composicion faite en le temps le dit William ne se fist unq̃s en nul de ses pointz et q̃ vous les munimentz ⁊ les escritz ⁊ les cronicles quil avoient en Escoce vous les avez aportez a force pur 'tolir' defens a eux ⁊ ꝓve lour vite.

Sire finalment il sen forcent de ꝓver en .v. mañes q̃ le roiaume Descoce est frnq̃ en sey ⁊ nient sugeit a vo⁹ cest assav p p'vilege dapostoille par droit cōmun p ꝑscripcion p frnq̃ estat en touz jours p munementz ⁊ escriptz les queles il porront ꝓver sicome il dient ⁊ dient pr eux q̃ le Pape Honoire grnta au royaume Descoce quil ne fuissent tret par devant juges aliens sur terres ne possessions sauve en cause dapels faitz a la cour de Rome ⁊ par ce vuillent il dire q̃ le roiaume Descoce est sugget a leglise de Rome sanz meen. Et si piert il p fait a ce quil dient q̃ le contez de monetez su mis en play devant juges donez p lapostoille contre le roi Descoce. Et Innocent le quart ne vout grnter la supplicacion le roy Dengleterre quil le fist de ce q̃ le roy Descoce ne se porroit faire coroner ne enoyndre sanz li ne ne li voleit grnt disme en Escoce par acheison de ce q̃ le Pape ne soleit grnter disme dautri roia'u'me a autr roiaume. Et puis sire passent il en recordant courtement les resons contenuz en la bulle liveree a vous par Lercevesq̧ de Canterbir̃ sur le fait Descoce. Et dient a ce q̃ par celes reisōs ⁊ autres piert q̃ le roiaume Descoce nest pas sugiet a vo⁹ mes est de la seigneurie de leglise de Rome sanz meen. Et 'q̃' sil firent arzons ⁊ homicides en vre terre vous lour donastes acheison car vo⁹ entrastes en lour terres ꝑmierement ⁊ feistes destruccōns des bourgs ⁊ des villes ⁊ des gentz santz nombre et sacrilege notoire ⁊ prient q̃ sicome lapostoille ad totes choses repelees a sa conizance quil voille la busoig̃ examiñ ⁊ faire dreit entre vous et eux ⁊ quil en't'die a vous en demen'ts totes mañes de faitz de gaerre.

No. XLII.

LETTER FROM EDWARD THE FIRST TO ALEXANDER DE ABERNETHY.

(From the *Original Draft*, in the Tower.)

R a monſ Alix̃ Dab̃nithy̆n ſalutz. Nous avons voz lr̃es bien entendues p les queles vous nous avez mandez coment vous eſtes ˋentendāt ʹ [demorant ſur*] ˋ a ʹ la garde des guez ſur leawe de Forth ˋ la queu choſe no⁹ pleſt mlt . . . . ʹ [Pur quoi nous] Pur quoi no⁹ vo⁹ mandons q̃ vous y̆ [demorger] mettez tote la peniblete ꝛ la diligence q̃ vous y̆ porrez mettre [e . . . vous.] ˋ Et ʹ enveez querre Guill By̆ſet [de venir a vous] nr̃e viſc̃ de Clackmanan en aide de la dite garde ſe vous veez q̃ meſt̃ ſoit. Car nous ne volons q̃ pur parlement ne pur autre choſe vous deptez du pais ou vous eſtes tant q̃ vous nous eez plus avāt mande les noveles de celes pties et q̃ nous vo⁹ eons ſur ce remandez nr̃e volunte. Et de ce q̃ vous ˋ voudriez ʹ [nous avez pⁱez q̃ nous vous faiſons] faver ſi nous ˋvouſſiſſions ʹ q̃ vous [tiegnez nules p] ˋteniſſiez ʹ a Guill le Waley̆s nules poles de pes Sachez q̃ nr̃e volunte neſt mie q̃ a li ne a nul autre de ſa compaignie ne de ſon covy̆ne vous tiegnez ˋ nule [manẽ de] ʹ parole de pes ſil ne ſe mettent de haut ꝛ de bas ꝛ de totes choſes a nr̃e volunte ſanz [nule] riens forſprendre.

Ky̆nghorñ, .iij. Martii.

* The words here enclosed within brackets are struck through in the Original.

No. XLIII.

EXTRACT RELATIVE TO THE EXPENSES ATTENDING THE EXECUTION OF WILLIAM WALLACE.

(From the *Chancellor's Roll*, 33 Edw. I. in the British Museum.)

Et in expens̃ ꝇ mifis fcis p eofđ Vice^tes ꝑ Wiłło le Walleys Scoto lat^one predone puplico utlagato inimico ꝇ rebellione ℞. qui in contemptu ℞. p Scociam fe Regem Scocie falfo fec̉at nõiare ꝇ ꝇ miniftros ℞. in ptibꝫ Scocie inᷤfecit atqꝫ dux^t excercitũ hoftiliᷤ cont^a Regẽ p judiciũ Cur̃ ℞. apud Weftm̃ dift^a hendo fufpendendo decollando ejꝰ vifcera concremando ac ejꝰ corpus q^a rterando cujꝰ corpis quarᷤia ad iiij. majores villas Scocie t^a nfmittebantur hoc anno Lxj. s̃. x. đ.

No. XLIV.

LETTER FROM JOHN MARSHAL, BAILIFF OF THE BARONY OF RENFREW, ADDRESSED TO EDWARD THE FIRST.

(From the *Original*, in the Tower.)

Excellentissimo p^incipi ac dño fuo reᷤendo pre ceᷤis mortalibꝫ diligendo ac metuendo dño Eadward đi gr̃a illuft^i Regi Anglie dño Hiƀn ac duci Acq^itanie fuus in om̃ibꝫ Joħs Marifcallus bałłus dñi comitis Lincolnie in baronia de Renfru fałm cũ om̃i honore ꝇ reᷤencia. Sciat vr̃a

regia excellencia qꝫ cuſtos regni Scoĩe cũ ccc. armatis ⁊ multitudo peditũ qⁱ latebant in ꝑtibꝫ Galwithie pꝰ filiũ vr̃m ꝑtes de Cunigham jam intrªunt ballivos ejuſdem cepunt qⁱ balli cũ aliis libis tenentibꝫ ejuſdẽ patⁱe ꝑ capitibꝫ ſuis finẽ fecunt ⁊ ꝯª fidelitatẽ vrãm vob nup fcãm totalit ſurrexᵒunt de quibꝫ malũ ad ꝑſens ſpãꝰ vicinium hinc eſt vr̃am regiam excellẽciã diligent exorãꝰ qªtinꝰ p potẽciã vr̃am hõies ⁊ tras dcĩ comitis ſucᵉrere dignemini qꝫ a fidelitate vr̃a nᵉ ſua nũqꝫª nos volumꝰ alienare niſi vis ad hoc nos cõpellat ſciatiſqꝫ potẽcia totius baronie de Renfru prõpta eſt in defencõm ejuſdẽ ſꝫ ſñ auxilio potẽcie vr̃e ꝯª tãtos Scotos ſeſe nõ poſſunt defendere tanẽ in ꝑmiſſis ſi placet agentes ne nos qⁱ vr̃i ſumꝰ ꝑ defectu succʳſus ptire videamʳ volũtatẽ vr̃am cũ potẽcia ſufficiẽti nob ſi placꝫ reſcbᵒe dignemini. Valeat vr̃a regia dignitas diu felicit ⁊ cũ honore.

No. XLV.

TWO PETITIONS FROM THE BISHOP OF GLASGOW, ADDRESSED TO KING EDWARD THE SECOND.

(From the *Original*, in the Tower.)

A ñre ſeignʳ le reẏ ⁊ a ſon conſeyl prie le Eveſqe de Glagu qe pur Dieu ⁊ pur charite ⁊ pʳ ſalvacion de ſa alme voẏle fere gᵅce de ſa deleveraunce a demorer deinz Engleterre denz certynz boundes al volente le roẏ ⁊ a trover quel ſurte ñre ſeẏgnʳ le reẏ vodra demaunder taunt qe la rẏote des Eſcos ſeyt de tout ameſe.

A ñre ſeẏgnʳ le reẏ ⁊ a ſon conſaẏl prẏe le Eveſqe de Glagu qe pur Dieu ⁊ pur charete ⁊ pur ſalvacion de ſa alme voylez fere grace de ſa delẏveraunce a demurer en Engleterre denz certeẏns boundes a la volente le Roẏ taunt com̃ la rẏote de Eſcos ſeẏt de tout ameſe.

No. XLVI.

ARTICLES PRESENTED TO KING EDWARD THE SECOND RELATIVE TO THE CONDITION OF HIS KINGDOM.

(From the *Contemporaneous Copy*, in the Cott. MS. Claud. D. 11, fol. 265, b.)

. . . . ticles.

A NOSTRE ſeignor le roy muſtrent des gᵃundes p . . s ⁊ damages qe de jour en jour apperount ſil ne ſeient haſtivement redreſcez a deſtrucion des . . . . . . de Seynt Egliſe la deſeſaunce ⁊ deſhonor de vous ⁊ de voſtre real poer ⁊ deſheritaunce de ṽre coroune ⁊ as damages de touz ceux de ṽre roialme riches ⁊ poueres de queux piles ⁊ damages vous ne le bones gentz de ṽre ťre ne porront eſchaper ſi plus haſtive remedie ⁊ aviſement des prelatz contes ⁊ barons de plus ſages de ṽre roialme ne ſoit ordeine.

Au comenſement ſire la ou vo⁹ eſtes governour de la ťre ⁊ a ceo eſtes juree a mayntenir pees en voſtre ťre vo⁹ eſtes p noun covenable conſeil ⁊ mauveiſe ſi menee qe vo⁹ eſtes mẏs ⁊ cheu en grauñ eſclaundre en totes ťres ⁊ ſi povre ⁊ voyde de tot maner de treſor qe vous navez dount vo⁹ poez ṽre ťre defendre ne ṽre hoſtel tenir mes p eſtorcioñ qe vos miniſtres ount de biens de Seint Egliſe ⁊ de ṽre poure people ſaunz rien paier en countre la fourme de la Graunde Chartre la quele il priount qe ſoit tennei mayntenue en ſa force.

Enſement ſire par la ou ñre ſeignor le roẏ voſtre pier qe Deux aſſoẏle vous leſſa enteremẽt ṽre ťre Dangleťre ⁊ totz le plus Deſcoce en bon pees ſi avez p conſail neẏnt covenable ⁊ mauveẏſe ṽre ťre Deſcoce cũ pdue ⁊ ṽre coroune groſſement demembre en Engleťe ⁊ en Irland ſaunz laſſent de ṽre baronage ⁊ ſaunz encheſon.

Enſement ſire vous muſtrent par la ou la cõmunaute de ṽre ťre vous donerent le vintẏme deñ de lour biens en eẏde de ṽre guerre Deſcoce ⁊

le xxv. deñ por eſtre deportee de priſes ⁊ des autres grevaunces les queux deners ſont tot le plus levez ⁊ par noun covenable conſail ſolement deſpenduz ⁊ gaſtez ⁊ voſtre guerre nient avaunce ne v̄re people rien alleggee des priſes ne des autres grevaunces mes plus grevez q̄ avaunt de jour en autre.

Pur quoy ſire voz ditez bones gentz vous priount hoūblement pʳ ſalvacion des biens de eux ⁊ de la coroune la quele il fount teñuz ʽa mayntenirʼ par lor ligeaunce qe voˀ voillez aſſen̄t a eux qe ceux periles ⁊ autres puiſſent eſtre oſtes ⁊ redreſceez par ordeinaunce de v̄re baronage.

No. XLVII.

LETTER FROM . . . . ADDRESSED TO THE LORD CHANCELLOR.

Dated at Berwick upon Tweed, 21st July 1311.*—(From the *Original*, in the Tower.)

Tresch' ſire jeo voˀ faz aſſavoir q̄ ñre ſeignʳ le roi ⁊ ma dame la roÿne ⁊ mon ſeignʳ le conte de Cornewaill la Dieu m̄ce eſtoient en bone ſante de corps au ptir̄ le ceſtes t̄res la queu choſe Dieu p ſa grace voˀ voille touz jours otrier. Et ſire jeo voˀ envoy une cedule encloſe ʽciʼ deinz contenante le departir q̄ ma dame la roÿne fra de Berewikſ juſq̄s a Londres par lordenance ñre ſeignʳ le roi de qui deptir̄ de Berewikſ ne ſavoi jeo nul c̄tein jour au ptir̄ de ceſtes t̄res. Mais ma dame la roÿne a ceo q̄ jai entendu ſe remuera de Berewikſ v̄s Londr̄ le jour de la Seint Jakſ. Et ſire ja voˀ envoi la t̄re ñre ſeignʳ le roi par la quele il voˀ mand q̄ voˀ facez t̄res† ʽde ſouz le gᵃnt ſealʼ a ñre Seint Piere la .ppᵉ. empⁱantz quil

* Attached to a writ of privy seal of that date.

† The letters to this effect, addressed to the pope and cardinals, are printed in Fœd. vol. ii, pp. 139, 140.

voille faire aucun cardinal Engleys* devāt ce ꝑch concil† ⁊ la volente le roi ꝰroit quil crea frere Johan de Lenhᵃm son confessour ' en ' cardinal. Ou si p aventure ceo ne puist estre por ceo quil y ||fount|| la nombre de freres cardinalx le quel la coustume de la court ne ' soeffre mye estre encru' q̃ a donqs il lui pleise creer aucun autre prodhom ' e sage ' de nr̃e nacion por avancer les busoignes tochantes le roi ⁊ la terre en la court de Rome sicome lercevesq Deverwik ou autre seculer qui soit a lesta . . . able ⁊ pfitable de ũre nacion avantdite en totes manes. Et bon est sire q̃ ceste chose soit hastie fait come voᵒ porrez bonement. Et autres noveles sire ne voᵒ sai mander qᵃnt a ore. Mais si chose voillez sire q̃ jeo puisse faire fiablement me voillez comandre voz volentes sil voᵒ plest come a celi qui est tout ṽre. Tresch sire nr̃e seignʳ por sa marcei voᵒ doint bone vie ⁊ longe.

Escrit a Berewik sur Twed le xxj. jeur de Juyl.

No. XLVIII.

ACCOUNT OF THE EXPENSES OF THE TOWN AND CASTLE OF ROXBURGH.

VILLA ET CASTRUM DE ROKESBURGH.

VILLA DE ROKESBURGH.

(From the Original Account in the Cottonian MS. Vesp. C. xvi, 5 Edw. II.)

Domino Ivoni de Aldeburgh militi commoranti ad vadia regis in comitiva domini Radulphi de Montehermere, locum tenentis domini nostri regis in Scotia, in munitione villæ de Rokesburgh

* The pope did not grant this request; in 1312, he created eight cardinals, all of whom were Frenchmen.

† The Council of Vienne in Dauphiny, the 15th general council.

pro ſalva et ſecura cuſtodia ejuſdem villæ, capienti per diem ij.s̃. pro vadiis ſuis, Ricardi de Rocheforde, Thome del Wode, Johannis de Aldeburgħ, et Davides le Ireis, ſcutiferorum ſuorum, quolibet capiente per diem xij.đ., a primo die Auguſti anno præſenti quinto, quo die equi ſui fuerunt appretiati, uſque in ſeptimum diem Julii, anno eodem finiente, utroque computato, per cccxlij. dies, . cij. ti. xij. s̃.

Eidem, pro vadiis Hugonis de Aldeburgħ, ſcutiferi ſui, capientis per diem xij.đ., a predicto primo die Auguſti, anno ſupradicto, uſque in xij. diem Martii, anno eodem, quo die obiit, utroque computato, per ccxxix. dies, quia biſextus, xi. ti. ix. s̃. . . . . Summa, cxiij. ti. xij. s̃.

Willielmo de Cotes, ſcutifero ad arma, commoranti ad vadia regis in munitione prædicta, capienti per diem, xij.đ., pro vadiis ſuis, Roberti de Cotes et Andreæ de Hauville ſociorum ſuorum, ſcutiferorum, quolibet capiente per diem xij.đ., ab octavo die Julii, anno præſenti quinto, uſque in ſeptimum diem Julii, anno eodem finiente, utroque computato, per ccclxvj. dies, quia biſextus, . . liiij. ti. xviij. s̃.

Probatum.

FILLINGS CONSTABULARIUS CASTRI.

Willelmo de Fillinge, Conſtabulario caſtri de Rokeſburghe, capienti per diem xij.đ., pro vadiis ſuis ab octavo die Julii, anno præſenti quinto, uſque in ultimum diem Julii, anno eodem, per xxiiij. dies, xxiiij. s̃.

Eidem, capienti per diem ij.s̃., quia miles, pro

vadiis fuis a primo die Augufti anno fupradicto, ufque in feptimum diem Julii, anno eodem finiente, utroque computato, per ccclxij. dies, quia bifextus, xxxiiij. li. iiij. s.

Eidem, pro vadiis Symonis de Blakfale, Symonis de Houden, Radulphi de Say, Willelmi de Watewod, Reymundi de Chefli, Radulphi de Eglefblaunche, Nichelli Skot, Roberti Bard, Ricardi de Wrocwardyn, Edmundi de Couplande, Johannis de Cheneye, Walteri de Donewico, Annifii de Filling, Johannis Senefchal, Johannis de Bellinge, Edmundi de Fillinge, Roberti de Batele, Jacobi Scoti, Roberti de Marchis, 'Radulphi Marchis,' Johannis de Merle, Stephani Spirling, Roberti de Bedeford, et Roberti de Duns, fcutiferorum fuorum, hominum ad arma, commorantium in munitione prædicta, quolibet capiente per diem xij.d., Ade de Bedale, Johannis de Saundone, Johannis de Derlington, Johannis de Mufton, Johannis de Bulmere, Petri de Gildeforde, Ricardi de Forth, Ade de Shefeld, Ricardi de Blakfale, Thomæ de Bamburgh, Gregorii de Coupland, Roberti Grey, Willelmi Ogyl, Willelmi Waite, Roberti Coci, Willelmi de Wrocwardyn, Ricardi le Maltmaker, et Roberti de Calverle, baliftariorum fuorum, quolibet capiente per diem iiij.d., Magiftri Johannis Fabri, capientis per diem vj. d. ab octavo die Julii, anno præfenti quinto, ufque in vij. diem Julii, anno eodem finiente, utroque computato, per ccclxvj. dies, quia bifextus, DL.viij. li. iij. s.

Eidem, pro vadiis Willelmi de Sancto Laurentio, Johannis de Hadington, Hanekini Jonaunt, Willelmi Maccolagh, Warnieri de la Moillie,

Thomæ de Cankewell, Radulphi de Tanning, Nichelli de Councys, Ricardi Bretonne, Johannis de Inghou, Imberti de Sancto Laurencio, Johannis de Balkafk, et Andreæ Underval, fcutiferorum, quolibet capiente per diem xij.đ., Ricardi de Neuburgħ, Willelmi de Galde, Johannis Lamb, Rogeri de Jeddeworth, Johannis de Prefton, Andreæ Coci, Hugonis de Suffolk, Aky de Bukeminfter, Johannis Neft, Willelmi Marefcal, Petri de Hangdene, Thomæ de Tindale, Roberti de Camera, Hamundi de Bartone, Stephani de Tarenteis, et Roberti del Clay, hobellariorum, quolibet capiente per diem vj.đ., Magiftri Johannis Ingeniatoris, capientis per diem vj.đ., et Thomæ Vigilis, capientis per diem iij.đ. pro vadiis fuis, ab octavo die Julii, anno præfenti quinto, ufque in ultimum diem Aprilis, anno eodem, utroque computato, per cciij^{xx}. xviij. dies, . . . cccxxiiij. ŧi. xviij. s̃.

Eidem, pro vadiis Andreæ Pykard, Ricardi de Heryngton, et Willelmi de Caftro, fcutiferorum, quolibet capiente per diem xij. đ., Johannis de Prefton et xj. hobellarium fuorum de nominibus fupradictis, quolibet capiente per diem vj. đ., a primo die Maii, anno præfenti [quinto], ufque in feptimum diem Julii, anno eodem finiente, utroque computato, per lxviij. dies, xxx. ŧi. xij. s̃.

Summa, Dccccxlviij. ŧi. iiij. s̃. vj. đ.

Probatum.

Summa paginæ, . . . M[l]cxvij. ŧi. iij. s̃. vj. đ.

Probatum.

FILLING.

Eidem domino Willelmo, Conſtabulario caſtri prædictі, pro vadiis Willelmi Onel, Thomæ de Tindale, Roberti del Clay, Roberti de Caſtre, Alexandri de Claye, Rogeri de Londoñ, Thomæ de Dunnelmia, Willelmi Merlyn, Thomæ de Correbrigge, Johannis Swenere, Johannis de Lound, Ricardi Little, Rogeri de Berkhamſtede, Ancellecti de Groys, Adæ de Burghdoñ, Adæ Preſteſman, Johannis de Whictoñ, Ricardi Sangeſterre, Willelmi de Newburn, Thomæ filii Willelmi, Nichelli filii Patrici, Johannis Portar̃, Adæ Gollan, Adæ Stori, Hugonis de Crauford, Willelmi de Burghdon, Willelmi Kant, Johannis de Whitbi, Johannis Heire, Roberti Meteoile, Willelmi de Shepaleye, Henrici Umfrid, Johannis Page, Willelmi Fiſſcher, Johannis de Wartre, Adæ Ruſſel, Adæ de Bateley, Willelmi de Louthian, Adæ de Andreſtoñ, Henrici de la Lye, Henrici de Baldeſtrete, Gilberti filii Michaelis, Nevi filii Johannis, Johannis de Dunelmia, Thomæ de Trequaire, Nichelli Patrik, Hugonis Raa, Johannis filii Gilberti, Roberti de Campedene, Johannis de Bromleye, et Ricardi de Hicling, ſagittariorum ſuorum, commorantium in munitione dicti caſtri, quolibet capiente per diem ij. đ., ab viij. die Julii anno præſenti quinto, uſque in ſeptimum diem Julii, anno eodem finiente, utroque computato, per ccclxvj. dies, quia biſextus, clv. ŀi. xj. s̃.

Eidem, pro vadiis Walteri le Fletcher et Roberti de Appletre, baliſtariorum ſuorum, quolibet capiente per diem iiij. đ., ab octavo die [ ]

anno præſenti quinto, uſque in ultimum diem Aprilis anno eodem, utroque computato, per cciiij. xviij^xx. dies, . . . ix. li. xviij. s̃. viij. đ.

RESTAURO.

Eidem domino Willelmo, pro reſtauro unius equi ſori bauzſanni cum duobus pedibus albis pro Johanne Cheney appretiati, xx. li.; unius equi ſui griſelli pro Andrea Pikard appretiati, iiij. li.; unius equi ſui bruni badii cum uno pede poſtero albo pro Jacobo Scoto appretiati, xx. m^cr; unius equi ferrandi pomelli pro Waltero de Donewico appretiati, x. m^cr; unius equi bruni badii pro Roberto Bard appretiati, c. s̃.; et unius equi ſui nigri liard pro Raymundo de Cheſſi appretiati et in ſervicio regis perditorum, xl. m^cr. Summa, ccxlj. li. iij. s̃.
Probatum.

SEPTEM SCUTIFERI.

Willelmo de Corbrigge, Henrico Coco, Willelmo de Sengletoñ, Henrico de Ak, Ricardo Brid, Willelmo de Harop, et Galfrido Ruſſel, ſcutiferis ad arma, commorantibus ad vadia regis in munitione prædicta, quolibet capiente per diem xij. đ., ab octavo die Julii anno præſenti quinto, uſque in ſeptimum diem Julii, anno eodem finiente, per iij^c. lxvj. dies, quia biſextus, . . cxxviij. li. ij. s̃.
Probatum.

COUBLING.

Willelmo de Coubling, Jacobo de Coubling,

Radulpho de Sancto Laurentio, ſcutiferis de hoſpitio regis, miſſis ibidem per dominum regem ad morandum in munitione prædicta, quolibet capiente per diem xij. đ., pro vadiis ſuis, Johannis de Hadington, Willelmi de Rok, Willelmi de Clakmanan, Willelmi de Lewes, Ricardi de Clackmanan, Johannis Rabi, Simonis Rapi, Petri de Edenburgh et Adæ de Clakmanan, ſagittariorum ſuorum, quolibet capiente per diem ij. đ., ab viij. die Julii anno præſenti quinto, uſque in ſeptimum diem Julii, anno eodem finiente, utroque computato, per ccclxvj. dies, . . iiij^{xx}. ij. li. vij. s.

Probatum.

PERSONERE.

Johanni de Perſonere, ſcutifero ad arma, de munitione prædicta, capienti per diem xij. đ. pro vadiis ſuis ab octavo die Julii, anno præſenti quinto, uſque in ſeptimum diem Julii, anno eodem finiente, utroque computato, per ccclxvj. dies, quia biſextus, ... xviij. li. vj. s.

RESTAURO.

Eidem, pro reſtauro unius equi badii bauſanni pro ſeipſo appretiati et in ſervicio regis perditi, xvj. li.

Summa, xxxiiij. li. vj. s.

Probatum.

COMYN.

Johanni Comyn de Brereton, ſcutifero ad arma,

commoranti ad vadia regis in munitione prædicta, capienti per diem xij. đ. pro vadiis ſuis ab viij. die Julii anno præſenti quinto, uſque in ultimum diem Septembris, anno eodem, utroque computato, per iiij^{xx}. v. dies, ...	iiij. ŧi. v. s̃.

RESTAURO.

Eidem Johanni, pro reſtauro unius equi ſui favi cum nigra liſta, pro ſeipſo appretiati, et in ſervicio regis perditi, x. m^{ar}rꝫ. Summa, .	x. ŧi. xviij. s̃. iiij. đ. *Probatum.*

NOYOUN.

Magiſtro Curtoſio de Noyoun, ſcutifero ad arma, commoranti in munitione prædicta, capienti per diem xij. đ., ab viij. die Julii anno præſenti quinto, uſque in ultimum diem Novembris anno eodem, per cxlvj. dies, ...	vij. ŧi. vj. s̃.
Waltero Jorȝ, Thomæ de Hayden, Willelmo de Eltoñ, et Ricardo de Eltoñ, hobellariis commorantibus in munitione prædicta, quolibet capiente per diem vj. đ. pro vadiis ſuis ab viij^{o}. die Julii anno præſenti quinto, uſque in vij^{m}. diem Julii anno eodem finiente, utroque computato, per iij^{c}. lxvj. dies, ...	xxxvj. ŧi. xij. s̃. *Probatum.*
Summa paginæ, ...	Dxl. ŧi. xiiij. s̃. iiij. đ. *Probatum.*

TRES HOBELLARII.

Johanni Vigerous, Willelmo de Chiriden, et Johanni de Grenewode, hobellariis, commorantibus ad vadia regis in munitione prædicta, quolibet capiente per diem vj. đ., pro vadiis suis, a primo die Decembris, anno præsenti quinto, usque in septimum diem Julii anno eodem finiente, utroque computato, per ccxx. dies, . . . xvj. ti. x. s̃.

Probatum.

SEPTEM HOBELLARII.

Johanni Preest, Rogero Stanard, Thomæ Buronghard, Johanni Beche, Willelmo Merlyoun, Willelmo Cotinot, et Johanni de Duxfelde, hobellariis, commorantibus in munitione prædicta, quolibet capiente per diem ut supra, a primo die Maii anno præsenti quinto, usque in septimum diem Julii anno eodem finiente, utroque computato, per lxviij. dies, ... xj. ti. xviij. s̃.

Probatum.

ATTILLIATOR ; OCTO BALISTARII.

Magistro Johanni Attilliatori, capienti per diem vj. đ., Roberto del Hide, Johanni de Rychemounte, Willelmo Punche, Johanni le Taillour, Nichello Pertrikour, Roberto de Marchia, Johanni de Wellee, et Roberto de Cestre, balistariis, quolibet capiente per diem iiij. đ., pro vadiis suis, ab octavo die Julii, anno præsenti quinto, usque in

feptimum diem Julii, anno eodem finiente, utroque computato, per iij^{c}.lxvj. dies, quia bifextus, lvij. li. xix. s.

Probatum.

QUINQUE BALISTARII.

Thomæ de Reding, Willelmo de Batele, Rogero de Batele, Waltero Fletchere, Roberto de Wilteſhire, baliſtariis, commorantibus in munitione prædicta, quolibet capiente per diem iiij. d., a primo die Maii anno præfenti quinto, ufque in feptimum diem Julii anno eodem finiente, utroque computato, per lxviij. dies, . . . cxiij. s. iiij. d.

Probatum.

NECESSARIA.

Pro quater viginti coſtis emptis pro baliſtis faciendis in dicto caſtro, menfe Auguſti anno præfenti quinto, ... xl. s.

Probatum.

No. XLIX.

LETTER FROM ELIZABETH DE BRUS, ADDRESSED TO EDWARD THE SECOND.

(From the *Original,* in the Tower.)

A SON tres honourable feigneur monſ Edward par la grace de Dieu roi Dengleterre feigneur Dirlaunde e ducs Daquitaine Elizabeth de Brus ſi lui pleſt reverences e honurs.

Mon feign^{r} mout vous merci des g^{a}untz biens e honurs qe fait mavez

e ſil vous pleſt uncore ferrez e nomeement ſire de ceo qe vous avez comaunde a voz baillifs de Houderneſſe qe moi e miens p ṽre comaundement feuſſoms ſuſtenuz honeſtement e ſuffiſaument en tot q^tuntq refnablement meſter nous ſerroit. Mon ſeign^r vo^9 facez aſavoir qe ils ne me volent trover p^r mon corps ne atir p^r ma teſte ne lit ne choſe qe apent a ma chaumbre fors ſoulement une robe de trois garnementz p an ne pur les voz qe me ſervent p ṽre comaundement fors a cheſcun une robe p^r totes choſes. Mon ſeign^r dount vo^9 p^ieroi ſi jeo oſas qe vous vouſiſſez comaunder qe mon eſtat feuſt amende e les voz q̃ me ſervent iſſi regardez pur lur t^tvail qe jeo ne ſai deſervie ou qe jeo peuſſe certain des deners p an dount jeo peuſſe eſtre ſuſtenue a voſtre volunte.

Mon ſeign^r jeo pri Dieux quil vous doint bone vie ⁊ longe.

Dorſo :

A ñre ſeigneur le Roi,
p Elizabeth de Brus.

No. L.

LETTER FROM THE INHABITANTS OF CUMBERLAND, ADDRESSED TO EDWARD THE SECOND.

(From the *Original*, in the Tower.)

Sire des grefs damages q no^9 avoms ſoeffertz ⁊ reſceuz continuelment par ces oyct aunz ia paſſez ⁊ unkore recyvoms de jour en autre par les enemis d'Eſcoce auſi cum en arſones prays priſones prendre ⁊ en raunceons pur p^iſones priſes ⁊ en fynes pur ſoeff^tnce avoir pur vr̃e t̃re ſalver donez ⁊ docciſione de nos parentz ⁊ de nos amis par les ditz enemis nene ſavoms deſouz Diex a nul hom pleindre forſq̃ a vo^9 nr̃e ſeign^r liege ſicũ no^9 avoms ſovent fiez feit. E feſoms ſavoir a vr̃e g^tnte ſeign^rye q no^9

ne poems la vie q̧ no⁹ auoms mene cea en arrer guers plus longement endorer fil ne foit [fouz efpoyr] davoir haftif fouccours par la p̃fence de vr̃e feignʳye of le gʳnte poer de tote Engletr̃e. E fi le fecle refhonʳable feignʳ a coe ne fe taillie q̧ Diex defende donq̃ vo⁹ crioms m̃cy q̧ pite vo⁹ preigne de no⁹ ⁊ q̧ vo⁹ voillez ordiner aufcon lieu dedens vr̃e t̃re ou no⁹ poeffoms enhabiter ⁊ demorer tantq̃ vo⁹ purriez eftre de leyfyr de reboter la malice ⁊ revenger des ditz enemis qar fire c̃teynement il no⁹ covient pur la poṽte ou no⁹ foms eynz voider le pays en haft fil ne foit qil deigne a vr̃e gʳnt feignʳye de no⁹ reconforter davoir le remedy fourdit qar fire rien no⁹ eft demore forfq̃ les corps nowes q̧ font les voez ⁊ q̧ james en lour vies de vr̃e feignʳye pur cheance q̧ poet avenir ne fendepartiront. E fire fi par la grace de Diex poeffez fouccours a no⁹ feir en la fourme fourdite donq̃ pⁱoms vr̃e feignourye q̧ vo⁹ voillez cōmander q̧ la cōmiffione Andreu de Hardcla gardeyn de la Mʳrche de Kardoill a hores foit chaunge iffint q̧ par la ou il ne poet la Marche falver par force ne par poer, qil la falve en totes les bone maneres q̧ il feet ⁊ poet iefq̃ vr̃e venue par lavifement ⁊ le confoill de vos geant liege de la dite Marche. E fire nr̃e liegeaunce ne ne foeffre my de celer de vo⁹ plus longement la ṽite de coe q̧ vo⁹ amenufez trop vr̃e trerfore en gardeyns de vos marches d'Efcoce qar fire nul gardeyn ne poet arefteir la force des enemis d'Efcoce fanz la prefence de vo⁹ ⁊ de vr̃e gʳnt poer four dit. E jalemayns ils chargent vos gentz liege en les parties ou ils veignent en diṽfes mañes fanc ꝓfift feir a vo⁹ ou a vos grantz. E del eftat fire de voz Counteez de Comberland ⁊ de Weftm̃land au partire de cefte lr̃e, fil pleyfa vr̃e gʳnte feignourye le portʳ vo⁹ dira de bouche.

In dorfo :

Semble au confail fil pleft a nr̃e feignʳ le Roi q̧ mande foit a fire † Aliffanore 'Andreu' de Harcla gardeyn de la cite de Cardoill des pties eivyron̄ qil face cele garde folonc la forme de fa cōmiffion̄ q̧ voet auxi bien la fauve garde en pas cōme a grev̄ les enemys ⁊ q̧ totes les voies qil porra en bone man̄e face la

ſauve garde du pais p bon avyſemēt de meutz vaues gentz du pais.

No. LI.

LETTER FROM EDWARD OF WOODSTOCK, EARL OF KENT, ADDRESSED TO EDWARD THE THIRD.

Written about 1st July 1327; attached to a Writ of Privy Seal, dated 4th July, 1 Edward III.

Treschi' ⁊ t̾ſamez ſeign^r ⁊ nevew voille vr̃e t̾s hon^oable ⁊ redoutee ſeign^ore entendre q̃ yce Vendredy q̃ jeo dev̾oi cochier vyndrent novelles a moy q̃ les Eſcotz feurent a Appelby p qoi jeo me ſuy tenuz tote noet veillant od mes gentz en eſpiant ⁊ gaitant novelles de lour venue parqoi ſir \`voillez´ ſil vous pleſt a moy cōmaunder ce q̃ vo⁹ en plerra ⁊ p^r exoſez me voillez av̾ ſil vous pleſt de ce q̃ jeo ne veigne mie a vo⁹ yce Samady come vo⁹ me comaundaſtes car jeo ne le puis mie bien faire p^r ce veiller de ceſte noet. Sir̃ ſi touſt come les novelles me vyndrent jeo y envoiay de mes verte gentz a chival de y aler q^antq̧ ils poaient p^r fav̾ la c̾teinete ⁊ ſil ſoit veir q̃ ils ſoient celes pties jeo lour ay cōmaundez quils facent alumer voides meiſons la ent^e p^r garnir noz gentz ⁊ le pais ent^e ⁊ ſi vo⁹ volez q̃ jeo veigne d . . ons ſil vous pleſt me voillez maunder.

No. LII.

Edward p la grace de Dieu roi Dengle t̾re ſeign^r Dirlande ⁊ ducs Daquit Al hon^rable piere en Dieu J. p la meſme g^ace eveſq̧ de Wyn-

cestr̃ nr̃e chancellr saluz. Come no⁹ eoms entendu ‵c̃teinement′ q̃ les Escotz noz enemis ont cuilli ⁊ assemble tut lur poair ⁊ bient de venir p devs no⁹ avant la feste de la nativite de la seint Johan le Baptistre pchein avenir ⁊ de combatre ovesqe no⁹ afin qils puissent remuer le siege et ‵gant ptie de′ noz gentz aussi bien darmes come de pie sont alez de no⁹ ⁊ retrnez sanz nr̃e congie p qoi nous sumes molt senglement en le cas q̃ no⁹ sumes en psent Vo⁹ mandoms q̃ appellez a vous . . . lercevesq̃ Deuwyk monß Geffrey Lescrop ⁊ auts de nr̃e conseil queux vo⁹ vrez q̃ soient a ce appeller ⁊ entre vous ordinez c̃teines gentz des queux vous fiez de eslire ⁊ trier gentz darmes ⁊ a pie archiers aussibien hobelours come auts a tantz come ils pr ront trov suffisantz ⁊ defensables es contes de Euerwyk Rich. . . . . ⁊ mesmes les gentz facez envoier a no⁹ par les avantditz triours issint qils soient a no⁹ le dymenge avant la dite feste de . . . . Et si nulles gentz soient arraiez en conte de Notinghm ou aillours p devs vo⁹ les facez aussint . . . . q̃ vo⁹ prrez. Cestes choses eiez tendremẽt a cuer ⁊ les facez p̃fournir ⁊ acomptir en touz pointz sicome no⁹ . . . . vous desirez la salvacion de nr̃e estat ⁊ de nr̃e poeple. Doñ souz nr̃e pive seal au siege de Berewyk le .ij. jour de Juyn Lan de nr̃e regne septisme.

Dorso :

Ceste lr̃e feust live en la Chauncellarie le .x. jour de Juyn aps mang⁹.

INDEX.

INDEX.

A.

B.

C.

D.

E.

F.

G.

H.

I.

J.

K.

L.

M.

N.

O.

P.

Q.

R.

S.

T.

U.

V.

W.

Y.

Z.

EDINBURGH PRINTING COMPANY.